

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,
ANNO
MDCCLXXII
publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol.
atque Electoris Saxoniae Privilegiis.*

LIPSIÆ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHII B. FIL.

ET

JO. CHRISTIANUM MARTINI.

Venduntur etiam Amstelodami in WAESBERGIORUM &
WETSTEINIORUM officinis.

Typis BERNHARDI CHRISTOPH. BREITKOPFII.

Lectōri Salutem !

Cum in eo jam simus, ut, longum annorum quinquaginta cursum emensi, novum laborum nostrorum velut campum ingrediamur; age, si nos amas, gaude, & hanc nobis felicitatem gratulare, Lector. Quod ut impetrari a Te posse negotio facillimo speramus, cui uni sacras esse musas nostras cupimus, quem conatum nostrorum spectatorem sedulum, interdum approbatorem, quin, ni falso nobis blandimur, laudatorem etiam habuimus, cujus denique secunda admurmuratio & favor constans ad longam vitam vires nobis roburque suffecit; ita, ne nullus ex tanto nostri studio in Te fructus redundet, Tuis commodis antiquius in posterum

*sterum haud nobis quidquam fore, nec aliam, quam
quæ Tuò comprobari suffragio mereatur, scriben-
di nos rationem inituros, conceptis verbis religio-
seque spondemus. Etsi vero, quod ipsum non sine
summo doloris sensu recordamur, si quis inde ab in-
cunabulis Actorum alius, is certe, quem modo trans-
egimus, inauspicatus his Commentariis & maxime
fatalis annus fuit, quippe quo gravem satis nec bre-
vi adeo reparandam jacturam fecere Menckenii
sui, Viri optimi, & ob præclara multa in artes libe-
rales merita suis, etiam post fata, laudibus dignissi-
mi; bono tamen sis animo, rogamus, & abesse a Te
jubeas timorem omnem, eamque nobiscum spem con-
cipias, majorum nostrorum, quibus florem hæc Acta
dignitatemque suam debent, studio insigni ac laudabi-
li nihil cessuram, si bonis consiliis bona fata unnuant,
& placidissima otia indulgere nobis clementissimus
AUGUSTUS pergat, eorum, ad quos hæreditate per-
venit Operis tam pulchri cura, industriam. Vides, nos
inde a Calendis Aprilibus, quas ultimum vitæ diem
habuit Menckenius, in hoc negotio fuisse totos, &
quantum in nobis fuit, providisse sedulo, ne tristis
illa rerum perturbatio, quam secum ferre solent opti-
morum virorum funera, detrimento his Actis, & qui-
bus cum voluptate hæc leguntur, viris doctis esset.
Quod ipsum si bene a nobis factum nec ii negant, qui
rerum nostrarum alioqui parum sunt curiosi; habe-
mus utique, cur æquos nobis judices poscamus, si
quid*

quid obvenerit legentibus, in quo sefellisse videamur
vota publica. Ne nostra nobis inertia exprobra-
retur merito, satius fuisse, meminervis, qualiacunque
dare, quam, moram ex mora neſtendo, in discrimen
famæ adduci. Et erunt forſan, qui nec hæc ipſa
vituperent, animo non adeo a nobis alieno ad hæc
converſi, & de re quaque edocti exiſtimare recte.
Nam, ſi vel de nobis ipſis liceat, quæ vera ſunt,
proſiteri, intelliget proſecto, cui ſenſus eſt inte-
ger, haud eſſe nobis in animo, a priſtina ſcriben-
di norma temere deſlectere, nec, præter voculam
in rubro, quidquam novis hiſce Actis addi-
tum a nobis, demtumve, animadvertet. Libro-
rum peregre advectorum copiam deſideras? at
culpam hanc eſſe librorum ſcito, diu nimis hoſpi-
tantium in diverſoriis, & Germanas velut oras fugi-
entium. Invitati ſæpius, & vocati blande, perhorre-
ſcunt tribunal noſtrum, & mala multa ſibi ab iis ti-
ment, qui lenitatem oculis & vultu toto præ ſe fe-
runt. Fecimus tamen, quod in nobis fuit, reque
per tabellarium acta ſæpius, id effecimus tandem,
ut Muſeum noſtrum brevi futurum ſit nationum o-
mnium receptaculum. Itaque lautiffimas in an-
num proximum vides epulas inſtructas, Tui, ſi quid
recte ominamur, ſtomachi futuras. Tu, quod cæ-
piſti, nobis eſſe amicus perge, & officii muneris-
que noſtri fore nos ſemper memores, hoc magis
confide, quo certius perſuaſum Tibi eſſe volumus,

versari in hoc negotio non imperitos istarum rerum tirunculos, sed viros graves & doctrina præstantes, sui que iudicii cuilibet facile reddituros rationem. Nec, quæ cessarunt per aliquot annos, in posterum Actorum Supplementa desiderabis; quin cum his ipsis Tomum primum Observationum Mathematicarum, quæ sigillatim olim in Actis hisce locum invenerunt, nunc junctim edendarum, assiduis exterorum precibus ita locum relicturi, exire in lucem jubebimus quam proxime. Illud in gratiam eorum, qui procul a terris nostris vivunt, addimus, si quid sit librorum optimorum, quod commendari in his Actis cupiant, id, bene acturos, qui aut recta via Lipsiam ad Fridericum Ottonem Menckenium, cui demandata est cura hujus Operis præcipua, aut ad nobilissimos quosque Germanicæ Typographos, aut ad Argelatum Mediolanum, aut ad Coletum Venetias, aut ad Pagliarinos Romam, aut ad Montalantium Lutetiam, aut ad Wilhelmum Innys Londinum, aut denique ad Wetsteinios & Waesbergos Amstelodamum, literarum commercio nobis conjunctissimos, prout id cuique maxime fuerit commodum, liberaliter transmissent.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXXXII.

ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ
πολέμου Βιβλία ὀκτώ.

h. e.

THUCYDIDIS DE BELLO PELOPONNESI-
aco Libri octo; cum Annotationibus integris HENRI-
CI STEPHANI & JOANNIS HUDSONI.
Recensuit & Notas suas addidit JOSEPHUS WAS-
SE. Editionem curavit, suasque Animadversiones ad-
jecit CAROLUS ANDREAS DUKERUS, cum
variis Dissertationibus, MSCT. Collationibus &
Indicibus novis locupletissimis.

Amstelod. apud R. & J. Wetstenios & Guil. Smith, 1731. fol. maj.
Alph. 10. pl. 16. cum duabus Tabulis Geographicis.

T*hucydidem*, gravissimum inter Græcos dignissimum-
que fide scriptorem, superatis, quæ imminere vide-
bantur, impedimentis, post haud exiguum temporis
intercapedinem, multis in locis emendatum, ac pristinae in-
tegritati restitutum, elegantissimis typis exscriptum, & doctis-
simorum virorum Annotationibus illustratum, jam tandem
prodiisse, gratissimum existimamus omnibus iis, qui deliciis
Atticis capiuntur, & Veneres Græcas paullo largius gustarunt.
Non defuerunt quidem post renatas in Europa litteras, quas
ab humanitate nomine sumto appellamus, summae eruditio-
nis & immortalis famæ Viri, qui nihil sibi reliqui fecerunt

A

ad

ad perpoliendum *Thucydidem*, ac plurimum omnino in ejus Editionibus, quas nobis publici juris factas reliquerunt, studii laborisque collocarunt. Sed tamen, quantum reliquas, quæ præcesserunt, omnes & splendore & præstantia superavit Editio, quam vergente seculo superiore Oxonii evulgavit *Joannes Hudsonus*, Græcarum litterarum, si quis alius, peritissimus, tantum hæc ipsa *Hudsoni* Editio illi cedere videtur, quam Viro Cl. *Carolo Andrea Dukero* debemus. Cui Viro doctissimo etsi nunquam, ut fatetur ipse, animus fuit in hunc scriptorem aliquid meditari, quod publice legi possit, multo minus novam ejus Editionem in lucem aspectumque proferre, tamen, quum nobilissimi bibliopolæ, *Wetstenii* & *Smithus*, aucto ultra modum exemplarium Editionis *Hudsonianæ* pretio, novam *Thucydidis* Editionem cum virorum doctissimorum, *Henr. Stephani*, *Jo. Hudsoni*, & nondum editis *Jo. Wasse* Animadversionibus molientes, iteratis eum precibus adiissent, effecit tandem honesta sæpiusque repetita interpellatio, ut consilium mutaret Cl. *Dukerus*, manumque *Thucydidi* typis iterum subjiciendo admoveret. Sed, quo magis Vir præstantissimus antea detrectaverat hanc in se operam suscipere, eo feliciori successu opus non aggressus est solum, sed & ita perfecit, ut ipse non minorem, quam qui huic operi fuerunt suppeditarunt, hac re ab eruditis rerumque peritis æstimatoribus gratiam censendus sit iniisse. Quibus vero MSS. Codicibus in expoliendo *Thucydide* usus sit Cl. Editor, in Præfatione satis copiose exponit ipse, quos cum vel plane non habuerit, vel leviter tantum consuluerit *Hudsonus*, de præstantia novissimæ hujus Editionis, qua se præ *Hudsonianam* commendat, facile erit iudicatu. Primus Codex MS. cujus varias lectiones cum Editione Oxoniensi comparatas adhibuit Doctiss. *Dukerus*, & quem *Regium* appellare consuevit, in Regia Parisiis Bibliotheca asservatur. Est ille Codex Bibliothecæ Regiæ n. 3044, in eoque aoristi infinitivorum in *υναί* sunt prosperispomeni, ut *παροξύναι. ὅτι* semper separatur a superlativis sequentibus, *ὅτι τάχιστα, ὅτι μάλιστα. ὅπως* semper futuro indicativi jungitur, &c. Alter Codex MS. vocatur

Dani-

Danicus, ex quo discrepantem ab *Hudsoni* Editione scripturam misit Vir Clariss. *Joannes Grammius*, linguæ Græcæ in Academia Havniensi Professor. Videtur, eodem *Grammio* judice, is ætatem trecentorum annorum præ se ferre, habetque in medio libro quinto scripturam usque ad finem manus paullo recentioris. Emtus est Venetiis A. 1699 a Viro illustri, *Friderico Rossgardo*, ex insulis Sicilia & Melite reduce; nunc autem est Illustrissimi Comitis, *Christiani Daneschiold*, Domini Samsoæ, &c. Descriptas ex his duobus MSS. varias lectiones jam possidebant *Wetstenii* & *Smithus*, priusquam a Cl. *Dukero* peterent, ut *Thucydidi* iterum edendo operam commodaret suam. Qui vero his subsidiis non contentus ad alia undiquaque comparanda, quæ ad exornandam hanc Editionem quicquam facere possent, pro incredibili, quo ad illustrandas litteras fertur, studio incubuit. Itaque, cum animo recordaretur, indicatum sibi quondam a Clariss. *Jo. Herm. Schminckio*, Historiarum in Academia Marburgensi Professore, Codicem fuisse manu exaratum, qui in Bibliotheca Serenissimi Principis, Landgravii Hasso - Cassellani haberetur, hujus usum, agente illo ipso *Schminckio*, a Serenissimo Principe, quæ erat illius clementia & in bonas artes benevolentia, bibliopolarum studio adjutus, non difficulter impetravit. Est hic liber forma maxima, sed quadrata magis, quam oblonga, eleganti manu in charta bombycina, ut putat Cl. Editor, adeo densa, ut uno alterove loco adversæ paginæ versus aliquot scalpello excissi sint, illæsis omnibus in averfa litteris. Scriptus est A. M. 6760, sive Christi 1252, quemadmodum id in calce diserte legitur manu vetusta & minio annotatum. Adducitur ille nomine *Cassellani*. Præter ea ad manum habuit Codicem chartaceum ex Bibliotheca urbis Trajectinæ publica. Est ille recentissimus quidem & fortassis vix trecentorum annorum, sed tamen e non malæ notæ libro descriptus, & multis locis ad genuinam scripturam confirmandam utilis. Eum quidem Cel. *Grævius* jam *Hudsono*, Editionem suam paranti, transmiserat, ob id ipsum in Oxoniensi Editione *Grævianum* vocatum, etsi is tum non *Grævii*, sed *Guilielmi van*

Cleef, causarum patroni apud Trajectinos clarissimi, fuit, qui eum *Grævio* utendum concesserat, ac deinde in Bibliothecam publicam intulit. Sed, cum *Hudsonus*, vel ii, quibus ille hoc negotii dederat, in hoc Codice conferendo parum diligenter versati fuissent, nec multo minus quam dimidiam partem variantis scripturæ præterissent, diligentius eum & curatius, quam ab illis factum erat, perlustrandum sibi & comparandum esse existimavit Cl. Editor, licet eum eodem, quo *Hudsonus*, nomine *Grævianum* adducat. His denique omnibus accessit Editionis Basileensis *Hervagii* cum MS. chartaceo formæ maximæ Bibliothecæ publicæ Basileensis collatio, a Viro Doctiss. *Jo. Jacobo Wetstenio*, apud Basileenses V. D. M. cum Cl. Editore communicata. Cujus tamen maximam partem, quod primum, cum operæ jam usque ad librum octavum processissent, tantum libri VII & VIII, ac deinde, omnibus jam absolutis, ceterorum librorum variantem scripturam accepit, post testimonia & judicia de *Thucydide* ponendam curavit. Codex ille, teste *Camerario*, ab Eugenio Papa Constantinopoli *Joanni* cuidam *Arctino* A. 1440 donatus, Basileam pervenit, ubi etiam nunc conservatur. His ergo auxiliis Vir Cl. adjutus fultusque, hanc totius operis rationem iniit, ut in τῷ κειμένῳ, qui vulgo textus dicitur, *Thucydidis* & interpretatione Latina e præscripto Cl. *Wasse*, quo auctore hæc est a bibliopolis Editio suscepta, Editionem Oxoniensem, cujus etiam paginæ margini interiori sunt adscriptæ, sequeretur, iis tantummodo mutatis, quæ voluerat Cl. *Wasse* mutata. Hujus igitur consilio in variis locis pro aoristo secundo verbi γιγνομαι legitur ipsum præfens, e. g. p. 138 v. 76 παραγιγνώμενοι pro παραγεγόμενοι, p. 269 v. 58 γιγνομένη pro γενομένη &c. ejusdem voluntate δυειν repositum pro δυοῖν p. 265 v. 2, p. 266 v. 55, p. 204 v. 4, γναμφθῆναι pro καμφθῆναι, quod perperam in prioribus erat Editionibus, & p. 280 v. 82 pro ἔλαττον jam recte editum ἔλασσον, quod *Thucydides*, si Grammaticis antiquis fides est habenda, nunquam duplex τ usurpavit. Eodem auctore p. 344 v. 82 pro ἀποστῆ recte ex MSS. ἀπασθῆ, p. 345 v. 30 Ξενάρον pro vulgari Ξενά-

Ξενόκλητον, p. 427 v. 81 *ἀνθρωπέας* pro *ἀνθρωπίνης*, p. 448 v. 67 *προπέμπει* cum MSS. pro *προσπέμπει*, & p. 506 v. 5 pro *Πασσυδεῖ* ex Codicibus *Πανσυδεῖ* recte restituta leguntur. Cui eidem etiam debetur, quod jam p. 276 v. 23 pro *ἐμβυλόντων*, *ἐσβαλέντων*, p. 388 v. 97 pro *ἡ διάνοια*, *ἡδ' ἡ ἀνοια*, & p. 483 v. 57. ex MSS. *τὸ Κορινθίων* pro *τῶν Κορινθίων* habeantur. Atque ex his, speciminis loco adductis, satis apparet, diligentissimum fuisse in emendando *Thucydide* Cl. *Wasse*, cujus studio admodum laudabili hæc & alia non pauca, quæ brevitatis studio præterimus, loca felicissime restituta sunt. Ipse vero Cl. *Dukerus* parum sibi hæc in re permisit, dum in paucissimis, nec adeo magni momenti lectionem *Hudsonianam* mutavit. Hæc tamen ab ipso correctæ nobis obvenerunt hanc Editionem percurrentibus : p. 26 v. 82 pro *ξυγκινδυνέουεν*, quod in *Hudsoni* Editione extat, revocavit *ξυγκινδυνεύειν*, & p. 61 v. 97 *ξυγκατεσκεύαζε* reposuit ex MSS. & antiquis Editionibus pro *συγκατεσκεύαζε*, quod in tribus postremis erat. P. 213 v. 44 pro *Ἀθηναίους*, quod vitæ operarum in Edit. *Hudsoni* venerat, restituit *Ἀθηναίους*. Quanquam vero Cl. Editor nihil pæne sibi sumsit in verbis *Thucydidis* ipsis, quæ exhibuit *Hudsonus*, mutandis, mutavit tamen eadem & plus vice simplici eruditissime correxit in Annotationibus suis. Ex perquam multis, quæ a Viro Doctiss. in *Thucydide* emendata jam afferre possemus, pro instituti ratione hæc sufficiant, ex quibus de reliquis nullo quilibet negotio judicare poterit. P. 34 v. 70 pro *ἐΦύρη* casu tertio recte censet legendum *ἐΦύρη*, ut sit casus primus, quod jam ante visum fuerat *Porto*; p. 382 v. 10 auctoritate sex MSS. & *Thucydidis* locis aliis adductus, eleganter pro *ἀκούσας* mavult *ἀκούσιος*; p. 437 v. 26 non infulse putat *ἐΦορμαῖς* ex quinque MSS. vulgatæ lectioni *ἀΦορμαῖς* præferendum, quod etiam *Valla* in suo exemplari legisse videtur; p. 508 v. 4 legendum esse satis erudite autumat *Ἀλκαμένη* pro *Ἀλκαμένει*, sex MSS. suffragio suffultus. Quo majori autem religioni sibi duxit Cl. *Dukerus* in ipsis, ut jam diximus, verbis *Thucydidis* ab *Hudsono* exhibitis quicquam mutare, eo gravioris idem sibi visus est habe-

re rationes distinctionem *Hudsonianæ* Editionis minime raro mutandi dicam an emendandi. Idem quidem nonnunquam fecit Cl. *Wasse*, ut patet ex p. 396 v. 10, p. 424 v. 67, & locis aliis. Multo tamen hac in parte illo est frequentior & sollicitior Doctiss. *Dukerus*, quam in rem præter cetera loca evolvi possunt p. 7 v. 10, p. 66 v. 32, p. 179 v. 65, p. 191 v. 41, p. 312 v. 60, & p. 515 v. 39. Quod ad versionem attinet, ea quidem, uti omnia, ex Editione *Hudsoniana*, in qua est *Æmilii Porti*, fuit retenta, ita tamen, ut e regione, non, ut in Oxoniensi, infra, posita conspiciatur, quod an iis, qui *Hudsoni* institutum approbaverunt, placitum sit, nos quidem affirmare non possumus. Quemadmodum vero *Hudsonus* eam sibi existimavit libertatem esse relictam, ut *Porti* versionem passim emendaret, sic idem sibi crediderunt fas esse ac permissum Viri Cl. *Wasse* & *Dukerus*. Ab illo id factum observavimus p. 27 v. 1, p. 267 v. 85 & p. 308 v. 97; hic vero hanc versionem correxit p. 49 v. 41, p. 202 v. 39 & 45, & p. 339 v. 27. Dubitamus tamen, an idem Vir Cl. rem acu tetigerit, quando p. 440 v. 5 verba ἐκ τοῦ λειμῶνος τῆς ἐξετάσεως, quæ est vulgata lectio, aliter accipi posse negat, quam *recensio*, quæ fit in prato, ratus, nisi nos omnia fallunt, præpositionem ἐκ non ad τοῦ λειμῶνος, sed ad τῆς ἐξετάσεως pertinere. Quamobrem, addita cum quibusdam MSS. copula καὶ omnem tolli difficultatem arbitratur. Sed recte se habere videtur versio *Porti*, e prato, ubi *recensio* fiebat, cum præpositio ἐκ omnino referenda sit ad τοῦ λειμῶνος, non, quod Vir Cl. putare videtur, ad τῆς ἐξετάσεως. Varias lectiones exemplarium scriptorum omnes *Hudsonianis* suis locis inseruit Cl. Editor, revocatis etiam ad suas sedes iis, quas ex *Clarend.* & *Grævian.* in appendicem conjecerat *Hudsonus*. Quarum etsi aliæ nihil nisi certissimi scribarum errores fuerunt, aliæ neque ad loca depravata emendanda, neque ad lucem obscuris affundendam quicquam profuerunt, tamen, quia *Hudsonus* hanc rationem ingressus fuerat, sibi ab illius instituto non recedendum, nec quicquam eorum, quæ ab aliis acceperat, omittendum putavit. Variis lectionibus subjecta sunt Scholia Interpretum Græcorum itidem ex Editione Oxonien-

Oxonienſi, in quibus parum aut omnino nihil immutatum. Atque in hæc ipſa Scholia poſt Librum VIII *Thucydidiſ* non tantum leguntur *H. Stephani* cum *Proparſceve* & *Jo. Hudſoni* Emendationes & Annotationes, ſed iis inſuper etiam accedunt Cl. *Jo. Grammi* Caſtigations, quas cum Cl. Editore communicavit Cel. *Jo. Alb. Fabricius*, & ipſius denique *Dukeri* Obſervationes, quæ maximam partem ortæ videntur ex Codicibus quibusdam manu exaratis. Baſileenſis vero Codicis variæ lectiones in Scholia itidem poſt teſtimonia de *Thucydide* locum invenerunt. Inſimum cujuſque paginae & proximum a Scholiis locum occupant Annotationes Virorum doctiſſimorum, quorum princeps eſt nominandus *Henr. Stephanus*, cujuſ Obſervationes, cum nonnullæ in Oxonienſi Editione vel omiſſæ vel neglectæ fuerint, hic integræ ſiſtuntur, quemadmodum id ſatis dilucide intelligi poteſt ex p. 26 v. 75 & 77, p. 58 v. 68, p. 161 v. 93 p. 477 v. 11 &c. *Stephani* Animadverſionibus integris junctæ ſunt *Hudſoni* Obſervationes, quas ſuæ Editioni inſeruit, doctiſſimæ, quas tamen, quod ad frequentiam molemque attinet, longe ſuperant Cl. *Waſſe* nondum editæ in *Thucydidem* Commentationes, quarum pars aliqua, operis jam ad finem progreſſis, Præſationi inferenda fuit. Plenæ ſunt eruditionis & ſatis accuratæ, nec tamen ita comparatæ, ut nulla indiguerint lima; quod cum ex multis poteſt locis perſpici, tum inprimis ex eo, quod Cl. *Dukerus* ſæpius eas ſibi duxerit vel emendandas vel notandas. Sic p. 51 v. 24 Cl. *Waſſe* recte exiſtimat legi *διὰ δὲ δὸ μὲν*, & *per manus traditum* interpretatur, cum contra Doct. *Dukerus* magis probet *διδόμενν*, nec *per manus traditum* huc convenire putet; p. 68 v. 27 eundem Cl. Editor notavit, quod *ἐκβοήσαντες* defendit, rectius legi ratus *ἐκβοηθήσαντες*, quod ipſe etiam *Stephanus* jam cenſuerat præferendum; p. 281 v. 16 *Thucydidem* affirmat & *ἀμαχητι* & *ἀμαχεί* adhibere, qui tamen, ut recte annotavit Doctiſſ. *Dukerus*, ubique & in iis etiam locis omnibus, quæ ille in partes vocavit, poſuit *ἀμαχεί*; p. 240 v. 64 *μεχει* ait in nullo legi Codice, ſed in omnibus *μεχέις*, cum tamen d. l. non minus quam

quam p. 253 v. 14 ita habeant Codices *Cassellanus & Grævianus*. Eiusdem generis illud est censendum, quando p. 125 v. 99 syntaxin illam, qua præsens vim futuri obtinet, in Historicis Græcis raram scribit avem esse; quæ solide atque erudite quatuor exemplis refutavit Doctiff. *Dukerus*, qui ipse in eo lapsus videtur, quod locum a *Wasse* adductum ex *Æliani* V. H. dicit extare Lib. I Cap. 13, cum legatur Cap. 16. Interim testimoniis, a Viro Cl. productis, si placet, addi potest *Herodatus* Lib. I Cap. 112 & 126, *Lucianus* Dialog. Meretric. p. 538, & quæ ex *Xenophonte* collegit *Cel. Georg. Raphaelius* ad Matth. XVII, 11. Alia, quæ a Cl. *Dukero* passim vel relicta fuerunt vel confutata, ut proferamus, præsentis non est instituti; illud vero non possumus præterire, quod Cl. *Wasse*, statim p. 2 v. 1, *Thucydidem* nunquam ait dixisse *ζυνέγραψα*, sed semper in tertia persona *ζυνέγραψε*, quæ quo minus vera credamus, obstat locus p. 19 v. 80, *διότι δ' ἔλυσαν, τὰς αἰτίας ἔγραψα πρῶτον*. Ubi etiam si in quibusdam Codicibus est *πρόεγραφα*, omnes tamen mirabili consensu præ se ferunt primam verbi, non tertiam personam, quod a Cl. *Dukero* non notatum fuisse, est, quod miremur. Add. p. 64 v. 72. Perperam etiam Cl. *Wasse* p. 71 v. 15 rejicit *ὑπὸ βασιλέως*, illudque tres Codices, quibus alii in variis lectionibus & optimæ quæque Editiones, teste *Hudsono*, adstipulantur, perperam habere putat, *βασιλεῖ*, quod vulgo legitur, retento. Nec Doctiff. *Dukerus*, quod moneat, habuit, nisi quod cum Codice *Cassellano* malit accusativum *βασιλέα*. Sed nullam nobis videntur causam aliam Viri Cl. habuisse, cur contra MSS. genitivum rejicerent, nisi quod usus præpositionis *ὑπὸ* secundo casui junctæ, quo idem valet, quod Latinum *sub*, parum ipsis cognitum fuit ac perspectum. Ne cui ergo in posterum de hoc vocabuli *ὑπὸ* significato dubium sit, assidua quædam Auctorum loca in medium afferemus. Sic *Lysias* Orat. X p. 138: *Ἐβδομήκοντα δ' ἐτῶν ὧν ὑπ' ὀλιγαρχίας ἐτελεύτησε*. Idem Orat. XVII p. 291: *ὑπὸ τῶν τριάκοντα κόνειον πιόντες*. *Diog. Laertius* Lib. X segm. 1 p. 603: *τῶν Ἀθηναίων ἐκπεσόντων ὑπὸ Περδίκκου*. Cum igitur particula *ὑπὸ* non minus secundo, quam tertio & quarto casui

fui juncta hanc obtineat notionem, cur h. l. genitivus ex MSS. & Edit. recipi nec possit nec debeat, rationem, quæ obstat, videmus nullam. Quæ tamen non magis ad laudem Viri Cl. extenuandam, & gloriam, quam hac doctissima opera sibi comparavit, minuendam prolata a nobis & annotata sunt judicis non fucati partes agentibus, quam illa, quæ Cl. Dukerus in ejus Observationibus confutanda sibi veritatis studio ductus existimavit. Quod denique ad Cl. Dukeri Annotationes attinet, cujus omnes sunt illæ, quæ nullo nomine adjecto cernuntur, istæ quidem tanto sunt eruditionis apparatu tantaque accuratatione conscriptæ, ut, quod jure quodam in iis reprehendatur, vix ac ne vix quidem reperiatur. Licet enim Vir Doctiss. quæ est ejus humanitas singularisque modestia, ea, quæ scripserit, tironibus tantum dicat, lectionem *Thucydidis* primum aggredientibus, non inutilia fore, doctis, quibus meliora domi nascantur, nihil profutura, tamen salva veritate videmur affirmare posse, ex doctissimis ejus Observationibus tirones non plus utilitatis, quam eruditos voluptatis, percepturos esse. Siquidem infinitis pæne locis vel ex MSS. vel ex antiquitate, vel ex genio linguæ, vel ex historia lucem attulit clarissimam, ita, ut quæ antea minus poterant intelligi, jam possint sine ulla offensione percipi. Si quis vero locus ita corruptus fuit & spinosus, ut, omni licet adhibita industria, nullus tamen ex eo sensus eliceretur, qui se sua probabilitate tueretur, pro ea, quæ ipsi est propria, integritate ingenue fatetur, sententiam a se non esse perceptam. Cui rei documento esse possunt, quæ leguntur p. 259 v. 58, p. 281 v. 17, & p. 468 v. 93. Quemadmodum autem Vir Doctiss. iis se gratiam affirmat debiturum esse, a quibus, quæ vel ignoraverit, vel parum recte scripserit, edoceatur, sic nos hac ejus ingenuitate non tam freti, quam provocati potius, ad loca quædam difficiliora conjecturas quasdam leviores forsitan, quæ nobis, rem altius cogitantibus, in mentem venerunt, profereamus. P. 123 v. 58 lectionem vulgarem tolerari posse existimamus, si *καὶ* ante *παρὰ* exponatur per *vel* aut *etiam*, & locus ita vertatur: *Et in eo ipso, dum hostem propulsant, vel*

quævis pati satius duxerunt, quam eo, dum se dedunt ceduntque, salutem sibi parare. P. 274 v. 32 Vir Cl. Portum fecutus ἀνακόλουθον esse putat, cum post δοκείτε minus recte nominativus adjici possit infinitivis. Nec id quidem falso. Non tamen h. l. necesse videtur, ut ἀνακόλουθον sine ullo veterum exemplo simili statuamus, si verbum δοκείτε non habeatur pro secunda plurali, sed pro tertia singulari cum adjecta particula τε, scribaturque δοκεῖ τε, & suppleatur pronomen ὑμῶν hoc sensu: *An non vobis videtur pax bello potior esse?* &c. P. 359 v. 73 Vir Doct. verba καὶ ἐκάστους τε καὶ μετὰ τῶν πολεμικῶν νόμων varie verti ab Interpretibus observat. Ipse locum censet perplexa structura orationis obscurissimum, qui tamen nihil videtur obscuritatis continere, si ultima reddas, *cum cantibus bellicis, vel per cantus bellicos;* quod confirmare videntur ea, quæ sequuntur v. 82: ὑπο αὐλητῶν πολλῶν νόμῳ ἐγκαθεσῶτων. Duplicem enim memorat autor Lacedæmoniorum cohortationem, alteram privatam quasi, qua singuli se singulos mutuo excitarunt, alteram omnibus communem ac publicam, quæ fiebat per cantus bellicos. P. 531 v. 97 miramur Virum Doctiss. desiderare loca scriptorum, qui post comparativum particulam ἢ omiserint, cum hujus ellipseos exempla jam annotaverit Cl. Lamb. Bos p. 400 edit. noviss. Sed hæc omnia uti nulla alia de causa a nobis allata fuerunt, nisi ut Viro Celeb. & occasionem hæc & reliqua, nondum satis illustrata, *Thucydidis* loca iterum iterumque pensitandi suppeditaremus, & nostram, qua ipsum colimus, observantiam etiam atque etiam demonstraremus, sic nullus nobis dubitandi locus relinquitur, quin pro inusitata sua humanitate omnia sit æqui boni facturus. Annotationes autem in Scholia, quæ, ut docuimus, post librum VIII *Thucydidis* leguntur, excipiunt Addenda & Emendanda, in quibus etiam locus datus est longioribus quibusdam *Henr. Stephani* & Cl. *Wasse*, nec non parvis quibusdam *Spanhemii*, *Hudsoni* & Cl. *Grammii* Animadversionibus, quibus itidem suas adpersit Doctiss. *Dukerus*. Præter tres Indices, qui jam habentur in Oxoniensi, ita emendatos, ut addita alia, alia detracta,

tracta, alia denique mutata reperiantur, accedunt quatuor alii locupletissimi, quorum tres ipse Cl. Editor confecit, Græcum nimirum & Latinum rerum, vocum ac phrasium, de quibus in Annotationibus agitur, & tertium denique Scriptorum veterum; qui in iisdem Annotationibus emendantur vel illustrantur. Quartum vero copiosissimum vocum & phrasium, in Historia *Thucydidis* occurrentium, & notatu dignarum, quem jam instituerat Cl. *Wasse*, ad umbilicum perduxit atque in meliorem ordinem redégit juvenis quidam, *Jacobus Wallis*. His denique omnibus coronidis loco addita est ea pars *Annalium Thucydidæ* Doctiss. *Dodwelli*, quæ ad historiam belli Peloponnesiaci pertinet, reliquis præpostero & pœnitendo Cl. Editoris consilio omiſſis. Sicuti vero hæc ipsa Editio Oxoniensi & Annotationum amplitudine & emendationis elegantia longissime antecedit, ita bibliopola nihil prætermiserunt, quo eidem splendorem quendam & gratiam conciliari posse crediderunt, ita ut nullum sit dubium, quin eruditi, gratissimam hanc sibi editionem esse, communi sint plausu comprobaturi.

POETÆ LATINI MINORES; GRATII FALISCI *Cynegeticon*, **M. AURELII OLYMPII NEMESIANI** *Cynegeticon*, & *ejusdem Eclogæ IV*, **T. CALPURNII SICULI** *Eclogæ VII*, **CLAUDII RUTILII NUMATIANI** *Iter*, **Q. SERENUS SAMONICUS** *de Medicina*, **VINDICIANUS s. MARCELLUS** *de Medicina*, **Q. RHEMNIUS FANNIUS PALÆMON** *de Ponderibus & Mensuris*, & **SULPICIÆ** *Satyra*; cum integris doctorum Virorum Notis & quorundam Excerptis, curante **PETRO BURMANNO**, qui & suas adjecit Annotationes.

Tomi II.

Leidæ, apud Contr. Wishoff & Dan. Gœdval, 1731, 4.

Alph. 7 pl. 21.

B 2

Præ-

PRæfatio Viri Cl. *Petri Burmanni* bene longa initio historiam habet nuperæ Venaticorum Poetarum Editionis, qualem ab ipso expectare fas erat, qui & pessime administratam eam provinciam, & se, qui eam ornandam olim suscepisset, gravi affectum injuria, arbitretur. Nostrium non est, referre crimina quorum veritatem falsitatemque juxta habent Lectores nostri, qui præsertim laudes bonorum virorum his chartis propagare malimus. Hoc tamen ad historiam literarum pertinet, Cl. *Havercampum* haberi pro nuperæ Editionis adjutore, qui suppeditavit *Ed. Bruceo*, adolescentulo Anglo, quæ pro suis hic venditaverit. Itaque post hujus professionem, (a versu *Gratii* 284) cum pueret virum notarum, quæ in nomen adolescentuli jam dari non possent, præter varias lectiones quarundam Editionum nihil adjecisse. Hinc in bibliopolas stomachatur Cl. *Burmannus intolerabilemque eorum importunitatem, regnumque commemorat ac tyrannidem*, quam non in eruditos modo usurpent, sed, qui eorum magnarii sint, in sui gregis minutiores tabernarios exercent. Longa est injuria, de qua queritur Vir Cl. Potius itaque ad præcipuam Præfationis partem transimus, in qua, more suo, tum de Scriptoribus ipsis, tum de his agit, qui ante se aliquid ad eos ornandos contulere. Ita primum Editorem *Gratii, Ge. Lagum*, ostendit esse ex illustri *Logavorum* in Silesiæ gente ortum, & plura scitu digna de illo profert. Plane jucunda est hæc pars Præfationis, & observationum ad augendam literarum historiam plenissima. Sperare poterant suo jure homines, fore, ut promissa olim *Catalecta Poetarum, Scaligeri & Pithæi* curis edita, multisque Poematis, ineditis ad hunc diem, aucta, prædire a se *Heinsioque* illustrata vel cum his Poetis juberet, (& fuerint forte, qui alterum Tomum Catalectis impleri, quam his, quos jam habet, maluissent,) vel paullo post certe emitteret. Sed differt nos denuo, dum *Virgilium* a se exornatum *Heinsianis* pariter ac suis lucubrationibus dederit, quod quidem egregium munus futurum, nihil dubitamus, & Viro doctissimo vel hoc nomine crudam viridemque & solutam curis aliis senectam optamus. De ipso porro Opere non postulant

stulant Lectores, ut rationem omnium reddamus. Indicare sufficit, adjectas esse, ut in cæteris Autoribus, studio Viri Cl. proditis, Notas omnes, quibus adhuc comitati in lucem prodierant, nisi quod *Almeloveenii & Grævii* paucas ad *Rutilium* observationes omisit, ne quam injuriam bibliopolis videretur fecisse: ipsum autem larga manu suas Animadversiones & variarum lectionum bonam copiam adjecisse. De ipsius Viri Clar. Notis hoc videbatur nobis observare, ipsam indignationem vigoris aliquid addidisse Viro, quanquam absque illis etiam stimulis præclarissime & sæpissime in hac palæstra versato, ut nobis daret Notas quantivis pretii, easque copiosas, & magnam vim præstantissimarum observationum, linguæ Latinæ & poesi ferventium, complexas. E. g. ad *Gratii* v. 2 *prius omnis in armis spes fuit*, ostendit, non *arma*, sed *armos* hominum esse intelligendos. Qui sint v. 4 *inconsulti homines*, declarat, nimirum, qui neque consilia inire, nec audire possunt. Ad v. 8 de affinitate & distinctione verborum *continuus & contiguus* disputat, & posterius modo hic locum habere demonstrat. V. 16 pro vulgato, *adscivere tuo comites sub nomine divæ*, conjicit legendum, *accessere*, idque verbum proprie de iis dici ostendit, qui sub aliquo militaturi veniunt. V. 17 vulgata lectio est: *Centum omnes nemorum, centum de fontibus omnes Naiades*. Codex *Thuaneus* habet: *Centum omnes venior, summentes de fontibus &c.* Inde emendat Cl. *Burmannus*: *Centum omnes nemorum humentes de fontibus*, & verba prope omnia hujus versus de inexhausta penur sua illustrat. V. 19 *Menaliū puerum Aristæum* intelligit *Titius*; *Barthius* Bacchum; sive Pana seu Faunum *Ulitius*; Cl. *Burmannus* autem Mercurium. V. 22 desperatæ sanitatis locum ita ex ingenio emendat: *Nostram defendere sortem contra mille feras, duri certaminis usu, carmine, & arma dabo &c.* quod ita explicat: *Dabo carmine*, i. e. docebo, monstrabo, defendere nostram sortem usu venationis; subjungit autem sapienter: *Sed hoc est haviolari & veriora prodenti libens cedam*. Similem modestiam passim videas a veterano Critico adhiberi ad v. 93, 110, 113, quam utinam servarent, qui longe infra illius vel

ingenium vel doctrinam atque usum harum rerum subsidunt. Scilicet etiam hic ἡ μὲν ἀμαθία θεόσος, ὁ δὲ λογισμὸς ὄκνον φέρει. Quam eleganti metaphora *fides, fidelis*, de inanimatis, quæ spem non fallunt, adhibeatur, docet ad v. 52. Ad v. 55 excidit aliquid nuperis Editoribus, quod longissimam nobis falsissimamque Cl. *Burmanno* Notam peperit. Pro vulgato *Ilia* (retia) *vel ad status Helices oppande serena*, nescio quo malo genio Critico impulsu legi voluerunt *Phœnices*. Facile est ad existimandum, quid hic per tres paginas disputaverit *Burmannus* irritatus. Minatur etiam per hanc occasionem, *se specimina peritiæ metricæ in Lucretio nuper edita orbi literato quondam non invisurum*. Ne putemus autem stomachari modo virum Cl. non in Præfatione tantum passim laudat Viros egregios, *Fabricium, Wolsium, d'Orvillium, Wallium, Vlamingium*, sed inprimis elegans elogium magni *Barbavii* intexuit notæ ad v. 131 de quo ait: *Omnia, quæ tractare voluit, inter manus suas splendescere, & politiora exire videt &c.* Licetne hic adjicere unam atque item alteram nostrarum cogitationum? Certatim damnant viri docti, ipse etiam *Burmannus*, ultimam vocem in his versibus 70 & 71, qui de Hercule agunt,

Quem mare, quem tellus, quem præceps janua Ditis,

Omnia tentantem, qua laus erat obvia, passit,

& varia comminiscuntur remedia. Sed quid si per Synesiam referatur *passi* ad Ditem Neptunumque, ut in illo *Livii*: *Latium Capuaque agro mulctati*? V. 92 sq.

Quid? qui dentates iligno robore clausit

Venator pedicas? cum dissimulantibus armis

Sæpe habet imprudens alieni lucra laboris.

Apparet virum doctissimum hic aliquantum æstuaire, neque dissimulat; subjicit enim suæ explicationi verba modestiæ plena: *Vellem hæc magis illustrari ingenio aliorum*. De hoc non est dubium, *dissimulantia arma* esse latentia, itemque illud, *alieni lucra laboris*, esse feram ab aliis forte excitatam exagitatamque. Sed illud *imprudens* eo adegit Virum doctissimum, uti pedicas comminisceretur, ita positas, ut, si incideret in illas fera, clauderetur ligno quodam super feram cadente,

ita

ita ut alius præteriens nesciret sub illo, in pedica, feram jacere captam. Quanto simplicius est *imprudentem* dici venatorem, qui, postquam posuit pedicas, forte domi dormit, reliquum opus peragente fortuna. Sed manum de tabula.

HERMANNI VENEMA DISSERTATIONUM sacrarum Libri tres, in quibus de rebus varii & selecti argumenti libere disputatur, ac nova vel uberior lux tum illis, tum multis Scripturæ locis infunditur.

Harlingæ, ex officina Folkert Janz van der Plaats, 1731, 4. Alph. 3 pl. 17.

Qui in Oraculis Veteris Testamenti enarrandis ita, ut antiquorum inde credentium religio, & ipsa per se, & ejusdem cum Christi doctrinis convenientia, lucem uberio-rem, ac firmiora capiat præsidia, pro eo, atque decet, versantur, ii, tantum abest, ut inutilem, eoque culpandum nomine, laborem suscipere, ut de orbe potius Christiano pariter & erudito præclare insigniterque mereri, jure ac merito sint censendi. Horum in numero præsentium lucubrationum Autor doctissimus quousque habendus sit, cum illæ ipsæ haud parum luculenter declarant, tum ex hæ earum recensione, quam nos, more nostro, daturi sumus, perspicuum erit. Constituunt illæ Dissertationes Theologicas, quæ tribus absolvuntur libris: eorum primus duodecim, alter viginti, & tertius novem exhibet Capita.

Lib. I Cap. I de Faciei & Posteriorum Dei ad Exod. XXXIII, 18-23, mystico intellectu inscribitur. Ubi quidem *Facies Dei* divinam naturam, eamque & in se spectatam, & ad opera divina relatum, ex Cl. Autoris sententia, significat: at *Posteriora Dei* Oeconomiam N. T. Evangelicam indicare, idem contendit. Appellat testes hos locos, *Exod. XXIII, 19, XXIV, 6, 7, 2 Cor. III, 18*, reliquasque & occasionis & scopi, *Exod. XXIII, 13*, circumstantias, ipsamque materiam lucidam, fulgentem, candentemque advocat in præsidium. Ejusdem Libri Cap. II *glorio-*

p. 1-21

22-39

gloriosam Moſis Faciem, Exod. XXXII, 29-30, conſiderandam proponit. Atque hæc a poſteriorum Dei contemplatione coorta videtur. Dubio caret, vocem קַרְנַיִם inter varias, quas obtinet, explicationes, cornu etiam denotare: ea vero hic non invenit locum. Errant, qui Moſen depictum vident in veterum, ſive Deorum, ſive Heroum, cornibus. Solis potius ac Lunæ imago in Deorum fuit cornibus depicta. Etenim certum eſt, Solem in Jove Hammone, Oſiride, & Tyrionum Hercule, Græcorumque Apolline, cultum. At cornua Bacchi, quem Διόνυσον, Φάνητα, nec non ἐροτάλιτ appellarunt veteres, tum a Sole, tum ab antiquis poculis, quæ ex cornibus fiebant, orta. In Diana vero atque Iſide Lunam profana gens eſt venerata. Ad Regum Heroumque Cornua quod attinet, ea non tam potentiæ ac majeſtatis, quam divinæ originis, fuerunt documenta: quem in numerum Alexandri M. Lyſimachi, Ptolomæorum, Seleuci, aliorumque, cornua referri debent. Verum hæc quoquo modo ſe habeant, id unum perſpicuum, lucem ad coronæ modum Moſis cinxiſſe faciem, & inſtar ignis vel Solis fulſiſſe atque vibraſſe radios. Sententiam firmat ea vocis קַרְנַיִם notio, qua fulgorem designat: in quam cum cura inquiritur. Ea coruſcatio, quæ Moſi, tertia vice Deum in monte adeunti, ibidemque per quadraginta ipſos dies commoranti, accidit, ultra promulgatæ legis intervallum vix perduravit. Iſrælitæ, ſplendorem non ſuſtinentes, vim peccati hac ipſa ſenſerunt ratione. Moſes vero ſuæ ipſemet gloriæ expers erat, ne elatos inde ſpiritus caperet. Cap. III de Finibus litteralis gloria Moſis conſpectus agit, traditque, hanc hiftoriam manifeſtationi Dei in monte Sinai omni ex parte reſpondere; id quod primum ex conciliatione Dei cum populo, deinde ex circumſtantiarum, quæ inter ſe conferuntur, idonea conſenſione, ac denique ex 2 Cor. III, Hebr. XII, 18, aliisque ſacris demonſtratur oraculis. Fines ipſi ſplendentis Moſis vultus hi erant: 1) ut Moſes tanquam fidelis Dei miniſter a populo ſuſpiceretur, 2) ut reverentia, obſequium ac metus eidem incuteretur, 3) ut natura Oeconomix antiquæ ante oculos poneretur: quæ res debitis rationum momentis firmata,

firmata, pluribus verbis explicatur. *Cap. IV, V* atque *VI* p. 59 85
Gloriosæ Faciei & Oeconomiae Legalis sensus mysticus exhibetur.
 Et quidem *Caput quartum* ostendit, splendentein Mosis vul-
 tum gratiam atque spiritum repræsentasse; tum vero munera
 85—114
 fœderis gratiæ sigillatim commemorat. At *Caput*, quod con-
 sequitur, *quintum* omnem veteris œconomiae gratiam ab
 Evangelio derivat, & urget, atque adeo flagitat, non nisi
 unum, idemque novum, esse gratiæ Testamentum: contra
 quam *Coccejus*, ejusque hæresi faventes, opinantur, qui tria ex-
 cogitarunt Testamenta. Noster vero cum *Sam. Hubero*, *Vitrin-*
ga Patre, ac *Nic. Shiere*, quos honoris causa excitat, mavult
 facere, atque unicum admittere Testamentum, cujus duæ
 sint dispensationes, *anticipata* nimirum, ac *vera*. In *sexto*
 115—140
Capite docetur, quemadmodum in legali œconomia gratia
 & lex amico quondam fœdere sociatæ fuerint. His dictis,
 utriusque œconomiae differentia, eaque gradualis potissimum,
 constituitur, ex qua, distincte primum descripta, nonnullis
 Scripturæ locis aliqua lux affunditur, adjuncta sub calcem ty-
 pica gloriosæ faciei interpretatione, cujus huc redit sum-
 ma, eum Mosis conspectum credentium novi Testamenti
 egregium exhibuisse typum, teste loco *2 Cor. III, 18*. Prope-
 ranus ad *Cap VII*, ubi *Velaminis Mosis litteralis sensus* expo-
 nitur. Voce מִוֶּלֶם *critice* &, quantum satis est, enucleata,
 141—160
 tempus fuit velaminis dicitur. Moses initio cum Aarone
 ac Senioribus sine velo sociavit sermones, cum populo vero,
 radios non ferente, ab ipso legis latæ principio ad ejus usque
 finem, velatus egit. Quæ sententia probatur, & vindicata or-
 natur. Tria, quæ sequuntur, *Capita Sensum velaminis mysti-*
 cum declarant, ita quidem, ut VIII evincatur, illud *Judeo-*
 161—172
 rum repræsentasse *præjudicia*, IX vero ipsæ *hæc præsumptæ opi-*
 172—188
 niones cum velamine comparentur, ac X de *origine veli*, in-
 189—204
 firmitati unice populi attribuenda, nec non de *statu tenebra-*
 rum, quem illud adumbravit, agatur. Ultima duo hujus Li-
 bri *Capita* considerationi *faciei Mosis resectæ*, *Exod. XXXIV,*
34, 35, destinata sunt. Hanc nimirum universalis Judæorum
 in ultimis diebus futuræ conversionis præclarum gessisse sym-
 bolum

- p. 205–231 bolum, Cap. XI docetur. Hujus ejusdem sententiæ, ne plane nova videatur, alii, iique non spernendi, adducuntur patroni, usitata, ex quibus illa probatur, loca convelluntur, hæcque inprimis, *Rom. XI, 25 seqq. Matth. XXIII, 39, XXIV, 30, Luc. II, 24, coll. Luc. II, 5. Matth. X, 23, Psalm. XIV, 7, LXIX, 36, LXXVII ac LXXXV, Jesh. VI, 13, LIX, 20*, ut & utrumque *Cap. LXIII & LXIV* integrum, *Hof. III, 5. Zach. XII, 10*, commendantur, tanquam magnam ad probandum vim habentia. Ex typis etiam, aliisque rationibus, idem confirmatur myste-
- 232–245 rium. Id enim vero ultimo tandem eoque *XII Capite* ex emblemate faciei resectæ & demonstratur & illuminatur. Ipsi autem rei ex *2 Cor. III, 16*, secus, atque vulgo solet, explanato, additur pondus. Nomen Mosis remotius v. 13 ad hoc pertinet comma, & de eodem in protasi typica exponi debet. At idem quoque comma, perinde ut 13, in apodosi antitypica ad gentem Israel est referendum, hoc sensu: *Cum Israel ad Deum redierit, tolletur velum, & per ipsam auferetur conversionem.*
- 246–254 *Lib. II Cap. I de Fœdere Externo V. T. differitur.* Et quidem Oeconomix Legalis seu Mosaicæ triplex constituitur conspectus, *litteralis* sive carnalis, populumque Judaicum a ceteris gentibus discernens, *moralis*, vim peccati incuicans, & *mysticus*, bona per Messiam suo tempore paranda repræsentans. Hinc & eidem œconomix triplex assignatus sensus, *historicus* seu *litteralis*, *moralis*, atque *mysticus*. Externum fœ-
- 255–266 dus foli veteri Testamento proprium, *Cap. II* ex numero Testamentorum binario, ac bonorum diversitate, nec non ex con-
- 267–284 ditione Israelitarum mercenaria, *Cap. III* ex finibus œconomix
- 285–296 legalis, *Cap. IV* ex persona Dei, & indole Israelitarum fœde-
- 297–306 ratorum, *Cap. V* ex bonis externis, *Cap. VI* ex literalibus legum
- 306–327 Mosaicarum observantia, *Cap. VII* ex litteralibus earundem
- 328–354 rationibus evincitur, & *Cap. VIII* adversus aliquas objectiones
- 355–359 vindicatur. Tum vero *Cap. IX* differentiam utriusque œco-
- 359–375 nomix, quantum ad *externa bona & leges*, ob oculos ponit,
- 376–400 *Cap. X & XI* externam cæremonialem *sanctitatem* a N. T. abesse docet. His explanatis, ad eandem exteriorem fœderis gratiæ

gratiæ faciem delineandam a *Cap. XII* ad *XVI* variæ quæstiones Theologicæ de Sacramentis N. T. Baptismo & Eucharistia, sub examen revocantur, cui Judam proditorem interfuisse, *Cap. XVII* omnino negat. Utilitatem ex fœderis manifestatione externa in hypocritas redundare nullam, cum allegata passim urgent Capita, tum *Cap. XVIII* usque ad *XX*, idemque hujus quidem Libri ultimum, acriter contendit. p. 400-443
444-452
453-492

Lib. III. Cap. I. Infantum in parentibus fidelibus statum gratiæ relativum exponit. Primo quidem loco variis fundamentis, quibus infantum salus superstrui solet, examinatis, postquam de eorum electione ac regeneratione actum est, deinde *Cap. II* reliqua usitata momenta, Baptismus, fœdus, Ecclesia, majoresque, refutantur, hinc verò *Cap. III* assumpta hypothesis, quæ relativo liberorum in parentibus fidelibus statui eorum beatitatem attribuit, explicatur, & denique *Cap. IV* ex variis rationibus, ut sanctitate ac justitia Dei, macula originali, promissoque Dei, *Cap. V* ex *1 Cor. VII, 14*, directe probatur, conjugii sanctorum spirituali ad Christum relatione, ac sanctitate relativa, *Cap. VI* in subsidium vocata. Restant tria Capita, quæ Systema antiquorum Patrum de Ecclesia evolutum exhibent: *VII* Ecclesiam in genere, *VIII* Ecclesiam externam ab interna non distinctam, ac *IX* naturam unitatis Ecclesiæ, ex veterum mente, proponit. Explicit ipsum Opus. Triplex additur Index, primus loca Scripturæ, alter voces Hebraicas Græcasque, ac tertius res continet præcipuas. 493-511
511-522
523-533
534-546
546-557
558-580
581-599
600-616
616-638

Jam eo, quem nobis ipsi destinavimus, defuncti sumus labore. Quibus studium Exegeticum curæ cordique est, iis, cum in ipsa orationis connexionem, tum in subjectis Notis, varia profana, quæ excitantur, placebunt loca. Ubivis etiam notatu digna verendorum Patrum adducuntur oracula. Addimus, justum quoque præmium, mystico sensui, quem modo *spiritualem*, modo *nocticum* hic appellari reperimus, utique statuendum, ex iisdem posse libris addisci. Reliquum est, ut nemini non hæcce lecturo revocemus in memoriam, nostri non ferre rationem instituti, ut rerum dogmaticarum in medium hic allatarum præstemus veritatem,

Historische und Theologische Einleitung in die Religions-
Streitigkeiten der Evangelisch-Lutherischen
Kirchen ꝛc.

h. e.

INTRODUCTIO HISTORICO- THEOLO-
gica ad Religionis Controversias Evangelico-Lutheranæ
Ecclesie, a Reformatione ad nostra usque tempora deducta,
atque edita a JOANNE GEORGIO WAL-
CHIO, Theol. D. & P. P. O. in Acade-
mia Jenensi.

Partes III.

Jenæ, sumtibus viduæ Mayeri, 1730. 8.

Alph. 8 pl. 12.

INter ea scripta, quæ controversiarum, in Ecclesia nostra hinc
inde agitarum, historiam continent, palmam obtinet
Opus hoc doctissimum. Summe enim reverendus & quam
plurimis ingenii ac eruditionis monumentis celeberrimus Au-
tor, qui omnibus subsidiis atque fide dignissimis documentis,
ad hoc Opus consignandum necessariis, fuit instructus, ubique
solidam rerum Theologicarum scientiam demonstravit, ordine
concinno controversias pertractavit, & denique insignem pru-
dentiam, dexteritatem, moderationem & exquisitam in diju-
dicandis controversiis *ἀριστερῶν* adhibuit. Tribus ipsa uni-
versi Operis tractatio, absolvitur Partibus, & quinque Capitibus.
Parte I. Cap. I. agitur de indole Ecclesie Evangelico-Lutheranæ,
ita quidem, ut contra Pontificiorum *ὀλιγαρχίας* evincatur, Ec-
clesiam Evangelico-Lutheranam nullo modo novam, sed po-
tius renovatam esse dicendam, eamque renovationem factam
esse per Reformationem, a *Luthero* susceptam, cujus asseritur
necessitas, indoles & sufficientia, simulque, hanc reformationis
sufficientiam adversus eos, qui objiciant, reliquias Papatus in
nostra Ecclesia reperiri, solide vindicari posse, demonstratur. Fa-
cta vero eodem Reformationis tempore Reformationum a no-
stra

stra Ecclesia secessione, ostendit S. R. Autor librorum Symbolicorum consignationis necessitatem, instituitque horum Symbolorum non solum recensioem, sed & eorum occasionem, contenta atque scopum succincte tradit, ac denique observat, dogmata in Symbolis nostris asserta & vindicata duplici modo, vel in se, vel respectu adversariorum considerari posse. Licet autem Deus per Reformationem fidei veritatem Ecclesie nostrae ex spississimis Romanensium tenebris in lucem protulerit claram; plurima tamen ab ipsis nostratibus Theologis mota fuere certamina. Hinc *Cap. II* tractatur *de controversiis, quae in nostra Ecclesia a beati Lutheri morte ad Formulae Concordiae consignationem usque fuerunt excitatae*. Quo in negotio S. R. Autor ita est versatus, ut cujusvis controversiae historiam, occasionem, autores, adeoque ejus originem, progressum ac finem accurate descripserit, nec non hac occasione simul praestantissimorum virorum vitas succincte delineaverit. Primo itaque loco memoratur Crypto-Calvinismus, atque monstratur, *Philippum Melancthonem* nimia sua lenitate nimioque erga *Zwinglianos* favore hujus mali causam exstitisse praecipuam. Deinde *Synergismi* & *Flacianismi* recensetur historia, praecipuique ejusmodi erroris affectus ac patroni enumerantur. Cui succedit *Osandriismus*. Quem excipit error *Francisci Stancari*, qui dum *Osandro*, hominem non per imputatam Christi justitiam, sed per essentialem Dei justitiam justificari asserenti, obviam ire vellet, statuit, Christum non qua divinam, sed solum qua humanam naturam esse mediatorem. Hunc sequitur certamen, *Georgium Majorem* inter & *Nicolaum Amsdorffum* exortum. Cum enim ille bonorum operum ad salutem necessitatem adstrueret; hic, in alterum delapsus extremum, affirmavit, bona opera ad salutem esse perniciofa. Porro antinomorum narratur historia. Agmen denique claudunt controversiae Interimisticae. Quo vero Ecclesiae, hisce motibus turbatae, quies & tranquillitas restitueretur, *Formula Concordiae* fuit consignata. Itaque Autor S. R. *Cap. III* agit *de controversiis, ob Formulae Concordiae consignationem & receptionem exortis*. Prius vero, quam Formula Concordiae

consignaretur, varios conventus fuisse institutos indicatur, usque dum A. 1580 una cum reliquis Symbolis lingua Germanica fuerit publicata. Exhibentur deinde contenta & scopus Formulæ Concordiæ. Tandem controversiæ adducuntur, de receptione & non receptione ejusdem agitatæ, simulque autores laudantur, qui variis scriptis eam ab adversariorum insultibus vindicaverunt. *Cap. IV de controversiis, ab initio seculi XVII usque ad finem illius ortis, præcipue Syncretisticis, tractatur.* Primo quidem leviores quædam attinguntur controversiæ; dehinc autem graviora narrantur certamina, inter quæ primum obtinet locum *Huberianismus*. Postea sequuntur controversiæ, inter Tubingenses atque Giessenses agitatæ Theologos, de omnipræsentia Dei, & illius origine, de fundamento omnipræsentia Christi secundum humanam naturam &c. Quas subsecuta sunt certamina Helmstadiensia, auctoribus *Daniële Hoffmanno & Basilio Sattlero*. Præ ceteris tamen notandæ sunt controversiæ *Syncretistica*, a *Georgio Calixto* motæ, atque magna animorum commotione agitatæ. In harum accurata delineatione referuntur tum qui *Calixti* vestigia presserunt, tum qui *Calixto* eique adhærentibus sese opposuerunt: ubi & mentio injicitur Responsi solidissimi & valde moderati, a *Salomone Glassio* confecti, cujus uberior recensio est instituta. Cumque his in controversiis *Joannes Musæus* ac reliqui Jenenses Theologi nec in *Calixtinorum* castra secedere vellent, nec etiam Wittebergensibus in omnibus se conformare possent, factum, ut Theologi Jenenses, præsertim *Musæus*, istis omnino implicarentur, unde controversiæ *Musæana* sunt exortæ, quæ fufius paullo proponuntur & deducuntur. In fine hujus Capituli *Hermanni Rathmanni* controversia de virtute & efficacia verbi divini interna additur, ac potiora ejusdem scripta referuntur. *Cap. V agitur de controversiis, circa finem seculi XVII ad præsentia usque tempora ortis, & quidem Sectione I de recentissimis controversiis, vulgo dictis pietisticis, in genere.* Præmissa notitia scriptorum, in quibus extat, quicquid de his controversiis litteris est consignatum, disquiritur, unde *Pietistarum* atque *Pietismi* denominatio originem traxerit? quam-

quamque hæc nomina significationem involvant? Deinde harum controversiarum origo investigatur, atque observatur, proximam *Philippum Jacobum Spenerum* dedisse occasionem. Porro Lipsiæ A. 1686 Collegium Philo-Biblicum inchoatum fuisse asseritur, & hac occasione deinceps *Augustum Hermannum Franckium, Jo. Casp. Schadium & Paulum Antonium* privatim Collegia Biblica aperuisse, edocemur. Turbæ hinc ortæ inquisitioni ansam dederunt, de qua & iis, quæ tunc gesta sunt, fusius exponitur. Quæ deinceps *Christiano Thomaso* cum Theologis Lipsiensibus aliisque intercesserint dissidia, quæ ratione litibus ille *pietisticis* fuerit implicatus, uberius recensetur. *Pietistis* autem ita dictis & errores objiciebantur, & facta exprobrabantur, quorum series subjicitur, atque scriptorum hinc inde editorum catalogus annectitur. Post hæc ea narrantur, quæ *Gieslæ* de Collegiis pietatis exorta sunt, dissidia atque scripta edita. Ulterius progreditur S. R. Autor ad turbas *Hamburgenses*, referens, quid inter *Jo. Fridericum Mayerum* ex una parte, & inter *Jo. Wincklerum, Jo. Henricum Horbium* atque *Abrahamum Hinckelmannum*, ex altera parte actum fuerit, & quæ *Büssingii* atque *Langii* causa ibidem contigerunt, nec non scripta, occasione harum turbarum publicata, adducens. Has turbas excipiunt motus *Erfordix* excitati, ubi præcipue *Joachimi Justi Breithauptii* atque *Augusti Hermannii Franckii*, in *Pietismi* suspensionem cadentium, fit mentio. Describuntur deinde motus *pietistici* *Guelpherbyti* & *Halberstadii* excitati, eaque recensentur scripta, quæ tunc temporis prodierunt. Hinc in medium proferuntur controversiæ *Caspari Sagittarii*, motus *Gothani*, *Halenses* atque *Gedanenses*. Adduntur quoque certamina, de *Bohemio* ejusque scriptis orta. Nec omittuntur controversiæ, quas *Spenerus* habuit cum Theologis *Wittebergensibus*, *Lipsiensibus*, aliisque. His adjunguntur non solum, quæ *Gedani Pietistis* opposita fuerunt variis scriptis, sed & quæ turbæ propter *Pietismum* excitatæ sunt *Cassellis*. Apponuntur quoque motus haud exigui, qui *Berolini* a *Jo. Casparo Schadio*, confessionem, in nostris ecclesiis receptam, rejiciente, fuere excitati.

ti. Facta quadam mentione nonnullarum controversiarum, ut de termino gratiæ, de ἀποκαταστάσει πάντων, de Indifferentismo *Godofredi Arnaldi*, variisque ejus scriptis; de erroribus *Jo. Dippelii*, de fide operosa in actu justificationis, de adia-phoris, latius recensetur historia *Pietismi* Waldeccensis, Argentinensis, Essendiensis; lis de Sabbatho inter *Jo. Christophorum Lünekogelium* & *Jo. Schwarzium*, nec non inter *Stryckium* aliosque agitata; ac tandem Edictum Hannoveranum adversus *Pietistas*. Et postquam S. R. Autor controversiam de unione, quam *Wincklerus* Magdeburgi inter Lutheranos & Reformatos intenderat atque commendarat, notavit, simulque ως ἐν παρόδῳ *Casp. Ernesti Trilleri* novam novi Testamenti versionem adduxit, aliosque motus, qui hinc inde, imprimis Osnabrugæ & Altenburgi, exorti fuerunt; progreditur ad dimicationem *Bücheri* cum *Zieroldo*, ac refert, quosnam errores *Jo. Rosenbachius* de immediata vocatione disseminaverit; quænam *Freylingshausenio*, fundamenta Theologiæ edenti, mota sint dubia; quas *Sontagius*, contra *Pietistas* Dissertationem scribens, habuerit controversias. Hisce accedunt lites, quas *Breithauptius* cum *Læschero* & *Edzardi* de fidelium perfectione, & de justificatione agitavit. Adjunguntur præterea varia Edicta, *Pietistis* ita dictis opposita, v. g. Bremenſe, Suecicum, &c. Describuntur inde certamina *Frohnii* cum *Eilmare* Mulhufæ orta de sacerdotio spirituali; *Sibbernii* cum *Wildenhagenio* in Holsatia de discrimine beatitudinis in hac & in altera vita; *Mayeri* cum Facultate Theologica Halensi, speciatim *Franckio*. Præterea commemoratur, *Rosenbachio*, in terris Württembergicis commoranti, nonnullos adhæsisse; *Hedingorum* a *Mayero Pietistis* fuisse adscriptum; Eslingæ inter *Mayerum* & *Ditzingerum* de phrasi: ego sum Christus, contentionis ferram esse reciprocata; *Joachimo Langio* cum variis certamina intercessisse; in comitatu Hohensteinensi *Dammium*, de satisfactione Christi minus recte sentientem, turbas movisse; ac denique in Silesia parvulos publicas instituisse pre-cationes, variaque hanc ob causam scripta prodiisse. Porro dicitur, orphanotrophium Halense diversis occasione dedisse scriptis;

scriptis; Regiomonti concionatorem quendam Lutheranum & Reformatum unionem incauto-intendisse molimine; Magdeburgi *Schillingium* conventus privatos instituisse, atque *Jo. Julium Struvium* varios sparsisse errores; de conventibus privatis inter *Porstium* ac Relationum innocentium Autores disceptatum fuisse; *Theodorum Schermerum Separatismo* favisse; in Suecia motus *pietisticos* ortos fuisse; Edictum Anhaltino-Servestanum contra *Pietismum* prodiisse, & Edictum Hannoveranum renovatum fuisse; Arnstadii *Treiberum* fidem operosam in justificatione & bonorum operum quodammodo necessitatem ad salutem asseruisse, indeque adversarium accepisse *Fischbeckium*; A. 1710 Biblia Wandeskienfia, seu pentapla, sequenti vero varia contra Fanaticos prodiisse Edicta; in Comitatu Waldeccensi turbas *pietisticas* rursus excitatas fuisse, & propter has litem inter Facultates Theologicas Giesfenses & Rostochienses exortam esse. Post hæc inferitur historia *Timothei Verini*, a *Læschero* editi, & a *Langio* refutati, docemurque, de hominis non renati notitia ac theologia acriter fuisse disceptatum; nec non *Majum*, Theologum Giesfensem, hæresin practicam asserentem, varios accepisse adversarios; iterumque ille tempore Edicta contra *Pietismum* fuisse promulgata; Wetzlarix autem Collegia pietatis renovata, atque adhortationem Suecicam contra Fanaticos fuisse editam; eodem quoque tempore *Henricum Mublium* cum *Francisco Ernesto Vogtio* de auctoritate Librorum Symbolicorum, & juramento in eos præstando, disputasse, *Mubliumque* contra *Theodorum Dassovium Speneri* innocentiam solide vindicasse; *Langium* nonnulla scripta edidisse; Edictum Isenacense & Gothanum conventiculorum causa prodiisse; ac *Brendelio* cum *Wernsdorffio* controversias fuisse. Præterea commemoratur Edictum Veldentianum, propter conventicula, & Hanovienfe, adversus inspiratos atque Fanaticos, publicatum. Inde narratur controversia, an *Lutherus* fuerit *Antipietista*? itemque ea, quam *Jo. Christophorus Schæfferus* Querfurti de bonorum operum in actu justificationis præsentia cum *Schwarzio* & *Wernsdorffio* habuit. Simulque agitur de refutatione scripti, *Idea Pietismi*

dicti. Continuatur deinceps historia *Timothei Verini*, A. 1718 a *Val. Ern. Læschero* editi, & a *Joach. Langio* confutati. Narratur porro, Edicto Suecico conventicula iterum fuisse prohibita; Gryphiswaldiæ litem de fide operosa in justificatione esse ortam; in Comitatu Stolbergenfi *Fridericum Godofredum Wegerum* Orphanotrophia improbasse; in Suecia A. 1719 denuo motus fuisse factos; turbas a *Klein-Nicolai* excitatas, & Erfordiæ de conventibus privatis dimicatum fuisse; Augustæ Vindelicorum *Volspergerum* de libro a se edito a multis objurgatum, Gœrlitii *Fanaticismum & Separatissimum* irrepsisse, atque Altorfii *Zeltnerum* controversias *pietisticas* pro logomachiiis venditasse. Cumque in Saxonix Electoratu elencho limites per Edicta ponerentur, atque usus vocum, *pietista*, *pietismus*, interdiceretur, varia contra *Bernhardum Walthherum Marpergerum* scripta fuerunt edita, atque elenchum doctrinalem, a *Marpergero* conscriptum & typis vulgatum, *Neumeisterus* sibi confutandum sumsit, cui autem *Schænius* contraria argumenta opposuit. *Spenerus* quoque post fata a *Neumeistero* multorum accusatus est errorum ac hæresium; a *Kæppenio* vero atque *Schænio Speneri* innocentia pro virili parte fuit vindicata. Finitur denique *Pars* ista I controversia inter *Haferungium & Claudium* atque *Wernsdorffium* de quæstione, utrum homo Christianus præcepta Dei servare queat, acriter ventilata.

Operis hujus egregii *Pars II* exhibet *Capitis V Sectionem II*, quæ agit de recentissimis, potissimum ita dictis *pietisticis*, articulis controversis generatim. Disperscuntur illi in *Dogmata & Praxes*, atque disquiritur, utrum *Pietismus* sit fabula? quidve de usu vocabulorum, *pietista*, *pietismus*, sit sentiendum? Porro recensentur scripta, in quibus articuli controversi sunt pertractati. Inde ipsi proponuntur articuli, ita quidem, ut utriusque partis sententia accurate evolvetur, argumenta & rationes, ab utraque parte allatæ, addantur, accuratum judicium subjiciatur, atque historia hujus vel illius controversiæ breviter repetatur, aut ulterius deducatur. Sunt autem articuli controversi, qui pertractantur, sequentes: de theologia in homine non renato;
de

de necessitate Theologiæ polemiciæ; de Theologia mystica & systematica; de religione & Indifferentismo; de sacra Scriptura & efficacia verbi divini; de sensu rerum sacrarum in non renatis; de versione *Lutheri* Germanica; de Libris Symbolicis, eorumque necessitate, auctoritate & juramento in eos præstando; de Deo & Trinitate; de creatione & providentia divina; de partibus hominis; de vita æterna & discrimine beatitudinis in hac & altera vita; de mortuis, utrum vocandi sint beati? de damnatione, speciatim de ἀποκατάστασις πάντων; de spe meliorum temporum; de consummatione seculi; de statu intermedio animarum a corpore separatarum; de imagine divina; de peccato, utrum Deus illius dici queat causa? de peccato originali; de gratia Dei, & termino gratiæ; de Christo; de regeneratione & conversione, nec non de usu vocum, *renatus* & *non renatus*; de illuminatione; de poenitentia; de fide & justificatione; de unione fidelium cum Christo; de sanctificatione & renovatione; de adiaphoris; de amore creaturarum; de perfectione fidelium hac in vita; de necessitate bonorum operum ad salutem; de Sacramentis novi Testamenti; de Ecclesia *Lutherana*; de donis ministrantibus; de ministerio impiorum; de confessione & absolutione privata; de Sacerdotio spirituali; de regimine seculari, & denique de matrimonio. Hisce articulis subjiciuntur *Praxes*, ubi agitur de Collegiis pietatis; de elencho; de æstimatione scientiarum humanarum; de arte homiletica; de Pericopis Evangelicis & Epistolicis, atque de formulis precum &c. *Capitis V Sectione III* tractatur de *Controversiis Chiliarum, Fanaticis, Indifferentisticis*, aliisque. Ubi observantur ejusmodi homines, qui visiones & revelationes jactitarunt immediatas; postea referuntur *Joannis Guilielmi Peterseii* aliorumque Chiliarum controversiæ. Eas sequuntur certamina *Godofredi Arnoldi*, quibus notitia scriptorum, ab *Arnoldo* editorum, cum primis ejusdem Historiæ Ecclesiæ & Hæreticorum est inserta; subjunctusque est errorum *Arnoldi* catalogus. Commemoratur deinceps, *Christianum Democritum* seu *Dippelium* errores sparsisse, variosque adversarios accepisse; *Jo. Georgium Rosen-*

senbachium immediatam vocationem iactasse; colluviem *Butlerianam* detestanda prorsus suscepisse; itemque quamplurimi alii adducuntur, qui Fanaticorum castra intrarunt. *Sectio IV Capituli V* agit de *Controversiis Terministicis*. Præmissa historia hujus certaminis, observat S. R. Autor, acriter ea de re *Rechenbergium* inter atque *Ittigium* disceptatum fuisse, & a *Rechenbergii* partibus stetit alios, alios *Ittigii* sententiæ subscripsisse. Inde accuratius inquiritur, in quonam cardo rei potissimum fuerit versus, status controversiæ solite formatur, rationes *Rechenbergii* ejusdemque adversariorum adducuntur, & tandem variæ observationes subjiciuntur.

Pars denique *III* complectitur *Capituli V Sectionem V*, de *Controversiis nonnullis particularibus*. Occurrunt hic controversiæ *Christiani Thomasi*, & *Lipsiæ* & *Halæ* habitæ. Sequuntur certamina *Jo. Sam. Strykii* de jure Sabbathi &c. *Justi Henning. Böhmeri* de jure principis circa divortia; *Sam. FridERICI Willenbergii* de Polygamia, neque lege naturali, neque legibus positivis universalibus prohibita; *Jo. Melchioris Gætzii* de matrimonio cum defunctæ uxoris sorore; *Dresingii* de verbis: *Deus est mortuus*; *Tellneri* cum *Titio* de impœnitentium admissione ad confessionem atque sacram synaxin; *Beerensprungii* de peccatorum remissione in gratia stantibus non necessaria; *Jo. Jacobi Mülleri* de unione mystica; *Nitschii* an scriptura sacra sit ipse Deus? *Kraftii* de versione *Lutheri* Germanica; *Höpfneri* de exordiis & oratione dominica in concionibus omissis, & aliis precibus in eorum locum substitutis. His omnibus adduntur ea, quæ in controversiam venerunt, ut de prærogativa, five gradu dignitatis Sacerdotum; de genuina Librorum Symbolicorum Editione; de discrimine inter opera legis, & inter opera bona; de precibus beate defunctorum pro hominibus viventibus; de Baptismo Pontificiorum, an sanctus dici queat? ac tandem de origine Baptismi. In fine hujus *Sectionis* adjiciuntur tum *Arndianæ* controversiæ, ubi, præmissa relatione historica de vita scriptisque *Arndianis*, enarratur controversia, ob *Arndii* libros
de

de vero Christianismo excitata, & additur hujus controversiæ ἐπιχειρησις solida atque accurata; tum finem imponunt Operi lites, occasione Observationum Selectarum Halensium, Relationum innocuarum, & Gesenii Catechismi, ortæ. Præstantissimo huic Operi duplex subnectitur *Appendix*; in priori, quæ tria complectitur Capita, de M. Ludovici Gerhardi agitur Systemate ἀποκαταστάσεως πάντων, paucis abhinc annis publici juris factis; in posteriori vero, quæ duobus absolvitur Capitibus, Christiani Melodii errores, recentissima ætate disseminati, recensentur. Utriusque, & Gerhardi & Melodii, dogmata latius accuratiusque adducuntur, judiciose examinantur, ac solidissime refutantur. Opus denique hoc laudatissimum auctum est Indice rerum locupletissimo. Hujus Operis, summa diligentia ac præclara eruditione conscripti, Supplementa quam primum luci publicæ exponet Autor S. R. quæ non minori, ac Opus ipsum, eruditorum approbatione susceptum iri, nulli dubitamus.

HISTOIRE DE L' ACADEMIE ROYALE
des Inscriptions, &c.

h. e.

*HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ IN-
scriptionum elegantiorumque literarum. Adjecti sunt
Commentarii literarii Academicorum ab A. 1718
usque ad finem anni 1725.*

Tomus V.

Lutetiæ, ex officina Regia, 1729. 4.

Alph. 4. pl. 18.

Quam primo loco hic deprehendimus Historiam Academiæ, in ea relatum legimus, Petrum, Russorum Imperatorem, venisse ad congregatos Academicos, ex eoque tempore clementissime memorem nunquam non fuisse literatissimæ hujus Societatis. Simul nomina proferuntur eorum, quos novos Socios accepit Academia, tum eorum, quos ipsi mors illo, quod diximus, temporis intervallo eripuit.

p. I-II

13-363

D 3

Hinc

Hinc exhibetur historia, hoc est, recensio fati copiosa Dissertationum, illo temporis tractu recitatarum ab Academicis: quarum si huc transtulerimus titulos, Lectoribus nostris satisfactum fore putamus. Recensetur igitur hic Dissertatio, exhibens historiam criticam ararum, vero Deo positarum, inde ab ortu mundi; de maledictionibus sive imprecationibus parentum adversus liberos; de origine nominum, quibus vulgo insigniuntur signa Zodiaci; de oraculo Dodonæo; de nutricibus Bacchi; de ludis Isthmiis; de bello Atheniensium contra populos insulæ Atlanticæ; de duratione obsidionis Trojanæ; utrum Crissa & Cirrha fuerint diversæ urbes, an una eademque; de regulis criticis in emendatione veterum scriptorum observandis; de allegationibus, quas vulgo vocant, Autorum; observationes ad *Sophoclis Oedipum Coloneum*; de prificis Siciliæ Poetis Bucolicis; de *Daphnidis*, Bucolici Poætæ, patria; animadversiones ad *Pindarum*; de Autore Dialogi, qui inter *Platonicos* reperitur inscriptus *Epinomis*; illustratio duorum locorum *Platonis*; emendationes aliquot *Platonis*, *Euripidis*, & *Suidæ*; explicatio cujusdam loci *Platonis*; illustratio plurium locorum *Euripidis*; de Epistola *Dionysii Halic.* ad *Pompejum*; illustratio cujusdam loci *Homerici*; emendatio plurium locorum in Græcis Latinisque Autoribus; meditatio critica ad *Plutarchi* librum *de superstitione*; animadversiones ad aliquot *Vitas Plutarchi*; de Hannibalis transitu Alpino; illustratio *Longini*; de ætate *Hesychii*, (qui statuitur hic vixisse sexto demum seculo,) & animadversiones nonnullæ ad ipsius *Lexicon*; de vocabulo *ισόψηφος*; de Solæcisimo & Barbarisimo, harumque appellationum origine; observationes ad *Lucillum Ciceronis*; explicatio loci cujusdam *Ciceronis Offic. Lib. I Cap. 1*; illustratio loci *Horatiani Lib. I Ode 32*; illustratio aliquot versuum *Tibulli*; animadversiones ad loca quædam *Petronii*, *Corn. Severi*, *Suidæ*, & *Hesychii*; character Imp. Augusti, Agrippæ item & Mæcenatis; de Bætyliis & statuis Cybeles; de labyrintho Ægyptio; de origine ludi Scacchici; de origine calculorum Arithmeticoꝝ; de nummo Minervæ Iliadis; de nummo Philippi, Tetrarchæ; de vera interpretatio-

pretatione verborum abbreviatorum *Cer. Per.* in nummis Sidoniis; de nummis coturniatis; illustratio aliquot prisca- rum Inscriptionum; explicatio Diptychi, Divione reperti; de lingua Sinenfi; de eruditione Sinenfium; de literis jam antiquissimo tempore in Gallia cultis; de caufis, cur modo vigeant literæ, modo negligantur; de veneratione feminarum apud veteres Germanos; de Episcopatu Galliæ Arifidiano; de vocabulo Gallico *cajevaire*; Vita *Guil. Budæi*; de Editione *Homeri* prima Florentiæ facta A. 1488, cui *Budæus* in marginibus adfcripfit annotationum plurimum.

Nunc Elogia fequuntur Academicorum, tempore inter A. 1718 & A. 1726 interjecto mortuorum. In his est *Michael Tellierius*, Jefuita, clariffimus editor *Curtii*, ac tandem Confefarius Regis, m. 1719, anno ætatis fuæ 76; *Eufebius Renaudotus*, m. 1721; *Carolus Cæfar Baudelotius*, m. 1721; *Andreas Dacierius*, m. 1723; ejus uxor, m. 1720; *Ludovicus Boivinius*, natu major, (nam alter *Boivinius* est frater ejus natu minor,) m. 1724: cujus fupereffe hic memorantur accuratiffimæ *Josephi* tum illuftrationes, tum emendationes. E Vita *Renaudoti* illud excerptum ducimus, quod ipfius avus, *Theophrastus Renaudotus*, primus A. 1631 Lutetiæ cepit confilium edendi *Novellas hebdomadales politicas*, (*Zeitungen, Gazetten*,) easque, exclusis aliis, publicandi privilegium accepit per Cardinalem Richelium: quod privilegium propagatum est ad filium & nepotem, fruente nunc eo *Verneulio, Eufebii* noftri hærede.

In ipfis *Commentariis literariis* fequentes infunt Differtationes eruditiffimæ: *Anfelmi* meditatio fuper opinionibus ethnicorum Philofophorum de felicitate hominis; *Banierii* altera de Parcis, altera de Furiis; *Foncemagnei* de Dea Laverna; *Fontenii* de loco hoc *Taciti* in *Germania* fua: *Pars Suevorum & Ifidi facrificat*; ejusdem de Suevorum adoratione Ifidis fub figura navis; *Banierii* de Pygmæis; *Fragierii* de vita *Orphica*; *Morini* de auro & argento; *Burettii* quatuor Differtationes de Musica veterum, quam putat longius abfuiſſe a falſtigio hodiernæ artis muſicæ; *Morini* de cygnorum cantu; *Mahudeli* de origine ferici; *Sevini* de Regibus Lydiæ; *Freretii*

reti Historia Lydiæ regni; *Furmontii* de vetustate Æthiopum in Africa; *Frereti* Historia Chronologica Regum Assyriorum; *Valesii* de Amphictyonibus; *Secussii* de Alexandri M. expeditione in Persas.

p. 63.

84.

196.

Harum Dissertationum unam & alteram recognituris nobis primo loco merito occurrit Abbatis *de Fontenu* Dissertatio illa, qua lucem affundit antiquitatibus majorum nostrorum, a quibus Isidem cultam fuisse refert *Tacitus*. Noster recordatus, *Diodorum Siculum*, *Macrobius*, *Plutarchus*, & *Apulejum* scriptum reliquisse, toto orbe religiose cultam olim fuisse Isidem, non dubitat, verum esse, quod scripsit *Tacitus*. Cum vero is fateatur, se nescire, qua via in Germaniam pervenerit peregrina hæc religio, nec applausu dignæ videantur conjecturæ *Cluverii*, *Vossii*, *Pezronii*, *Huetii*, & *Aventini*; Noster docet, aut ex Gallia hunc cultum transisse in vicinam Germaniam, aut ex Græcia, aut ex Colchide. Ac Gallos quidem veteres Isidem coluisse, multis argumentis reddit verisimile. Quomodo vero ex Græcia vel Colchide deferri in Germaniam potuerit cultus Isidis, pariter ostendit. Venit ei quoque in mentem, a Romanis cultum hunc accipere potuisse Germanos, cum Imp. Augusto, qui templa Isidis Romæ reparavit, Germaniæ magna pars subjecta fuerit. Sed ipse ideo damnat hanc conjecturam, quod non videatur *Tacitus* id ignorare potuisse. Idem vir doctissimus in altera Dissertatione illustrat eum *Taciti* locum, quo scribit, apud Suevos nostros *signum Isidis figuratum fuisse in modum navis Liburnæ*. Nostro quidem id mirum haud videtur, cum aliæ gentes Jovem lapidis, Ammonem umbilici, alios Deos alia sub figura coluerint. Ad navem vero Isidis quod attinet, docet, non solum creditum fuisse, artem navigandi sub regno Isidis inventam esse, sed etiam, Isidem esse Deam maris, ideoque & Ægyptios coluisse navigium Isidis. *Banierius* in sua *de Pygmæis* Dissertatione, postquam rejecit una cum aliorum suspitionibus sententiam *Hermanni von der Hardt*, Professoris Helmstadiensis apud nos celeberrimi, quem corrupte vocat *Wonderartium*, ipse statuit, Pechinios, Æthiopiæ populum, staturæ parvæ homines,

mines, de quibus *Ptolemaeus Geogr. Lib. IV Cap. 8* loquitur, esse veros *Homeri* (e cujus fonte omnes sequentium ætatum scriptores hauserint,) *Pygmaeos*, ostenditque, multas dari grues in illa regione: *Pag. 331 seqq. Ferretus* historiam regni *Assyriaci*, multis erroribus & obscuritatibus implicitam, summa diligentia suæ veritati conatur restituere, non contentus iis correctionibus, quas jam protulerunt *Marshamus, Ufferius, Conringius, Perizonius*, aliique. Primo igitur historiam illam e sacro Codice collectam exhibet, & ex hujus Codicis silentio concludit, Reges *Assyrios*, urbem *Niniven* incolentes, tempore *Josephi Patriarchæ* nondum potentiam suam extendisse ad regiones *Canaan*. Sub *Judicum Hebræorum* imperio videtur *Nostro Rex Assyrius* duce *usuf Chufano* per octo annos ditioni suæ subjecisse *Hebræos*: post quod factum non memorantur rursus *Assyrii Reges* in sacris illis monumentis ante *Osiam Judæ & Menahemum Israelis Reges*, qui vixerunt *A. 250* post dedicationem templi *Salomonei*. Concludit hinc, ante hoc tempus *Regnum Assyriæ* fuisse tenue & infirmum, nec quicquam negotii *Regibus* illis fuisse cum *Hebræis*. Regnante demum *Menahemo*, potentia *Assyriorum* exsplenduit, *Phulo, Tiglatpilassaro, & Salmanassaro* invadentibus *regnum Israelis*, respondente conatibus ipsorum successu. Postea *Senacheribus Judæ regnum* est adortus: quo divinitus ejecto qui successit ei, *Assarhaddon*, abstinuit bello *Judaico*, & paulo post potentia regni *Assyrii* defloruit. Persequitur hinc *Noster* historiam regni *Assyrii* ducibus profanarum gentium *Historicis, Herodoto, Ctesia*, (quem vulgo contemni, ægre fert, eumque bonis *Historicis* annumerandum censet,) *Diodoro Siculo, Cephalione, Beroso*, ac ceteris, eorumque narrationes sæpius discordes affert. Quo facto, aggreditur solvere nodos hujus historię, inter alia contendens, *Græcos* tribus *Assyriæ* *Regibus* indidisse nomen *Sardanapali*: quo pacto putat conciliari posse *ethnicorum Historicorum* diversas de *Regibus Assyriis* narrationes. Nec dubitat, unum horum *Sardanapalorum* esse *Assarhaddonum*. Verum sufficiat hæc indicasse *Lectoribus nostris*, iisque injecisse cupiditatem totius legendæ hujus

p. 387 sqq. Dissertationis, in qua & Semiramidis historiam studiose pertractat, eosque erroris arguit, qui falsa esse omnia judicant, quæ de hac Regina traduntur. Ultimæ hujus Tomi Disputationis Autor, *Secussius*, in eo est, ut demonstret, Alexandrum M. cum expeditionem suscepit in Persas, juste fecisse prudenterque, neque causam habuisse ullam dubitandi de felici armorum suorum successu,

415

D. CHRISTOPHORI AUGUSTI HEUMAN-
ni Pœcile.

Tomii III Liber IV.

Halæ, in officina Rengeriana, 1731. 8.

Plag. 10.

p. 502

Profanis e Scriptoribus cum obscurioribus sacri Codicis verbis ac phrasibus nonnihil lucis affundi posse satis constat, ac *Glassius* quoque celebratissimæ suæ *Philologiae sacrae* canonicibus subiinde adjiciat dictiones profanorum, rarioribus sacri Codicis ac proinde minus perspicuis dictionibus prorsus similes; Noster *Dissert. I* & utilitatem hujus comparationis ostendit, & pluribus ἐν τῶν ἕξω petitis exemplis ornari debere contendit *Philologiam* illam *Glassianam*. Possunt scilicet minus creduli homines suspicari, affingi incommodis sacrae Scripturae phrasibus notiones alienas ad effugiendam absurditatem. Qui ubi videre coguntur, eodem modo locutos fuisse profanorum doctissimos, tandem fidem habent interpretationi sacrorum Philologorum. Ita cum *Marci VI, 5*, Christus dicitur *nullum potuisse in patria facere miraculum*, hoc est, potentia sua patrandorum miraculorum ob contumaciam & indignitatem illorum hominum uti noluisse; ac *Glassius* nullum simile exemplum adjecit e profanis; quibusdam in mentem venit statuere, istum loquendi modum profanis prorsus inusitatum fuisse. At Noster e *Cicerone*, *Ovidio*, & *Curtio* exempla profert simillima. Pari modo, cum *Glassius* observat, particulam *et* non ubique jungere res diversas, sed aliquando adjun-

adjungere rem sub membro præcedenti jam contentam, adeoque verti debere *et inter hos*; Noster non solum clarissima ejusdem generis loca producit e Græcis Latinisque Autoribus, sed etiam alia sacri Codicis loca, quæ multum negotii facessiverunt interpretibus, hoc pacto reddit perspicua. Unum commemorabimus locum, eumque valde caliginosum, 2 Sam. XXIV, 9, ubi *Israelitarum* fuisse dicuntur *octies centies mille viri*, & *e tribu Judæ quinquies centies mille*. Narrationem hanc pene incredibilem facit Noster credibilem, statuens, illa 500000 contineri numero 800 millium, indicarique, in hoc numero solam Judæ tribum habuisse virorum quingenta millia. Nec id mirum esse debere, putat, cum tribus Judæ omni tempore eminuerit super ceteras, ac tandem sola constituerit Rempublicam, Reip. ceterarum tribuum oppositam. Eundem in modum capi debere, censet, quod 1 Sam. XI, 8, relatum legimus, *Israelitarum fuisse trecenta millia*, & (hoc est, & *inter hos speciatim*) *ex tribu Judæ triginta millia*. Dissert. III explicatur obscurus ille *Augustanæ Confessionis* locus, quo dicunt pii Confessores, suam doctrinam nihil discrepare ab *Ecclesia Romana*, quatenus ea ex scriptoribus nota sit. Innui scilicet, existimat, non Patres Ecclesiæ, sed Theologos proximæ ætatis, qui de plerisque religionis doctrinis recte docuerant, etsi praxis publica esset diversissima. Addit, loca illorum Theologorum repræsentasse *Gerhardum* in *Confessione Catholica*, in ipso hujus Operis titulo professum, *se hic Augustanæ Confessionem confirmaturum esse scriptorum Romano-Catholicorum suffragiis*. Diss. IV Autor plurimas tollit mendas e *Plinii Panegyrico*, ac simul complura loca tuetur, quæ corrupta esse, falso sibi nonnulli persuaserant. E. g. *Cap. 86* Præfectum Prætorij, quem perinvitus a se dimiserat Trajanus, putasse scribit *Plinius*, *pene ipso contubernio Principis felicius jucundiusque esse, desiderare Principem*. Quæ verba quid sibi velint, cum nemo intelligat, Noster rescribit *desiderari a Principe*, ut significetur, jucundissimum esse, scire, se ab invitissimo dimitti Principe, ac Principem se carere ægerrime. Finitis hujus *Panegyrici* emendationibus, in *Latini Pacati Pa-*

p. 515

520

negyrico unum locum mutatione unius literulæ ex obscurissimo facit clarissimum. Hinc *Αποκοκύντωσιν Seneca* pluribus locis emendat, & ab Amici cujusdam objectionibus tuetur modestissime. Concludit hanc Dissertationem emendatione loci cujusdam *Curtiani*, in quo corrigendo sine successu adhuc defudarunt Critici. Scilicet *Lib. VIII, 6, 18, adeo pertinax spes est*, inquit *Curtius, quam humana mentis ingentes concupiscentiæ devoraverunt*. Hinc vero quis non hæreat & ad vocabulum *concupiscentiæ* & ad phrasin, *devorare spem?* Noster igitur sic scripsisse sentit *Curtium: Adeo pertinax spes est humana mentis ingentia concupiscentis*. Ac sane *ingentia concupiscere* jam alibi dixerat *Curtius, Lib. VII, 8, 13, & Lib. VIII, 5, 6. Dissertatio quinta* itidem est critica, *Virgilii* plura loca, in quibus vel interpretandis vel corrigendis Criticos suum acumen defecit, emendans. E. g. *Æn. IV, 435 sq.* mœstissima *Æneæ* discessu Dido ita affatur inter alia sororem:

p. 535

Extremam hanc oro veniam, (miserere sororis,)

Quam mihi cum dederis, cumulatam morte relinquam.

Locum hunc *Rueus* vocat totius *Æneidos* difficillimum & obscurissimum. Noster ita eum emendat & interpretatur:

Extremam hanc ora veniam: (miserere sororis:)

Quam mihi ni dederit, tum lucem morte relinquam.

Hoc est, miserere mei, soror, & hoc ultimum pete ab *Ænea*, ut abitum suum differat, dum tempestas successerit melior. Id si facere noluerit, nec dederit huic precationi locum, e vita excedam. *Lucem relinquere* esse phrasin *Virgilianam*, subinde ostendit *Cel. Autor* noster, & alio quoque argumento, quod nostrum brevitatis studium omitti jubet, suam correctionem corroborat. Observat deinceps, ejiciendos esse pluribus *Æneidos* locis dimidios versus, a sciolis scilicet assutos versibus *Poetæ* imperfectis. E. g. *Æn. IV, 237*, ita *Jupiter* mandatum suum de *Ænea* claudit: *Naviget. Hæc summa est*. Hoc est, *tribus verbis eloquar, quod volo: Æneas, nave conscensa, sine mora petat Italiam*. Ita quidem Noster. Vulgo autem sic legitur:

Naviget. Hæc summa est, hic nostri nuntius esto.

Quod quidem haud injuria languidum videtur Nostro, *Bavioque,*

que, quam *Virgilio*, dignius. *Diff. VI* laudat *Cl. Franc. Tb. Koblii Commentationes Criticas*, haud ita pridem editas, & hac occasione *Terentii, Virgilii, Ciceronis, Phadri, Nepotis, Ovidii*que aliquot loca obscuriora partim explicat, partim emendat. *Dissert. VII* docet, dari *Enthymemata monosticha*. Cum enim vulgo dicatur *Enthymema* Syllogismus duabus constans propositionibus, Noster ostendit, dari etiam Syllogismos una propositione absolutos. Vocat hæc *Enthymemata Mariana*, quia sanctissima Christi mater *Joan. II, 3*, ejusmodi monostichon *Enthymema* protulit, dicens ad filium in nuptiis Canensibus: *Vinum non habent amplius*. Mens enim ejus totum huncce Syllogismum complectebatur: *Si pii convivæ non habent amplius vinum, sequitur, tibi causam & occasionem oblatam esse patrando miraculi, adeoque te debere miraculose producere vinum. Atqui verum est prius. E. & posterius*. Qua occasione totum locum de *Enthymemate* cum philologice illustrat, tum philosophice. Tale *Enthymema* etiam fuisse, ait, vocem illam, quam puer aliquis quotidie acclamabat *Philippe Regi: Philippe, homo es*. Ea Syllogismum perfectum: *Si, Philippe, homo es, debes esse memor mortalitatis. Atqui verum est antecedens. E. & consequens*. Sequitur octavo loco *Cl. Beyschlagii* *Epicrisis* in priores hujus *Pæciles* libros, eaque plerasque Autoris sententias & suo suffragio confirmans & uberius illustrans. Hic p. 565 sqq. notitiam dat Editionis *Taciti* longe rarissimæ, Romæ A. 1515 factæ *Leonis M. P. M.* auspiciis a *Phil. Beroaldo* juniore, in cujus ultima pagina hæc verba insunt: *Nomine Leonis X Pont. Max. proposita sunt præmia non mediocria his, qui ad cum libros veteres neque adhuc editos attulerint*. Nono & duobus subsequenter locis tres exhibentur *Dissertationes de Bibliotheca selecta*. Vario autem sensu *selectam* dici Bibliothecam, observat Autor, singulosque significatus multis illustrat. *Primo* facer Codex, *Biblia* vulgo vocant, ævo illo medio gessit nomen *Bibliothecæ*. Deinde ea dicitur merito *selecta* Bibliotheca, quæ constat libris paucis quidem illis, sed, si *ῥεσπνεύσης* illos libros exceperis, omnium in omni genere longe

p. 544

551

559

575

longe principes & a divinissimis profectos ingeniis. Quibusdam duo illi soli, *Plutarchus* & *Plinius*, visi sunt esse perfecta Bibliotheca. Alii adjungi duobus his voluerunt *Aristotelem* & *Ptolemaum*. Memorat hac occasione varias eorum sententias, qui judicare sustinuerunt, quis post sacrum Codicem optimus omnium liber sub Sole sit. Ita de *Melanchthonis Locis Theologicis* judicat *Lutherus*, de *Godofr. Arnoldi Historia Ecclesiastica Thomastus*. Tertio Bibliotheca selecta significat libros scriptorum *πολυγράφων* optimos, de cujus generis libris tres Dissertationes exstant *Thom. Crenii*. Sic optimum *Augustini* Opus esse judicatur *de Civitate Dei*, *Glassii Philologia sacra*, *Dallei* liber *de usu Patrum*, *Balii Commentarius in verba Christi: Compelle intrare*, *Hunnii* liber *de majestate S. Scriptura*, *Lutheri Commentarius in Genesin*. Optat Noster, ut quis edat ejusmodi *Aristologiam bibliographicam*, sed simul monita adjicit ei observanda, qui desungi hoc officio rite velit. Quarto Bibliotheca selecta dicitur, quæ cujusque disciplinæ libros optimæ notæ exhibet. Ac habemus *Struvii Bibliothecam selectam Juridicam*, itemque *historicam*. Quinto ea est Bibliotheca selecta, quæ habet optimas Editiones præstantissimorum Autorum. Sexto ea, quæ continet illos libros, quorum quisque unus est in suo genere optimus, e. g. optimam Logicam, optimam Grammaticam Latinam, optimum Compendium Historiæ Ecclesiasticæ, optimum Commentarium in singulos sacri Codicis libros. Septimo ea, quæ eorum in gratiam, qui vel emere vel emtos legere non possunt multos magnosque libros, optima inde excerpta exhibet. Quo consilio Card. *Thomastus Institutiones Theologicas SS. Patrum* edidit, *Rauppius Bibliothecam portatilem Theologicam*. Octavo Bibliothecæ selectæ nominari merentur illi libri, qui accuratas exhibent recensiones librorum melioris notæ sive veterum sive novissimorum. Quo ipso sub titulo (*Bibliothèque choisie*) Cl. *Clericus* edidit per plures annos suas novissimorum librorum recensiones. Et Cl. Autor pro suo in nos favore etiam hæc ipsa *Acta Eruditorum* jure insigniri censet titulo *Bibliothecæ selectæ*. Certe, inquit, qui *Acta Eruditorum possidet, per tot*
annos

annos Lipsiæ edita, quantam is Bibliothecam possidet, & quam multorum librorum petere inde potest notitiam, eamque non titularem solum, sed etiam realem! *Dissert. XII* ostenditur, disputationes de summo bono esse λογωμαχίας, cum diversam quisque ideam summi boni habeat. Recenset igitur varias summi boni ideas, & ex eo concludit, vere summum bonum vocari & virtutem, & tranquillitatem animi, & voluptatem, & sanitatem, & pacem, & amicitiam, & sapientiam, & religionem, & Biblia, & Deum. *Dissert. XIII* veritatem religionis Christianæ novo argumento demonstrat. Occasionem scilicet præbente choro Stoicorum, perfectum sapientem hoc in orbe dari negantium, hoc est, virum & omnis erroris expertem, & summa sapientia præditum, & ita omni virtute circumfulgentem, plane ut nihil vitii in eo deprehendatur, hunc in modum ratiocinatur: *Ea religio, quam tradidit perfectus & omnibus numeris absolutus Sapiens, est vera sapientia, vera religio. Atqui religionem Christianam, cetera. Ergo. Profert igitur documenta perfectæ Christi cum sapientiæ, tum virtutis luculentissima. Quod si quis falso hæc tradi de Christo dixerit, adire eum jubet Sam. Werenfelsium, qui singulari Dissertatione omnes ejus generis scrupulos animis exemerit. Dissert. XIV, eademque ultima, est de Sectis sive Hæresibus Grammaticorum.* Singularum disciplinarum Professores in Sectas jam olim fuisse divisos, præfatus Cl. Autor, e Grammaticis veterum Sectis memorat *Aristarchicos, Callimachios, Crætetios, &c.* Recentiori ævo Græcorum Grammaticorum alii sunt *Goliani*, alii *Welleriani*; Latinorum alii *Rheniani*, alii *Schmidiani*; Hebraicorum alii *Wasmuthiani*, alii *Danziani*, rursusque *Adonistæ* alii, alii *Jehovistæ*. Pro diversitate pronuntiationis Græcæ alii sunt *Etacistæ*, alii *Jotacistæ*. Orthographia Latina Grammaticos dividit in *Cellarianos, Schurzschianos, & Gatakrianos*. Ad puritatem styli quod attinet, sive Græci, sive Latini, sive Germanici, ortum hinc habet Secta *Ciceronianorum, & Pfochenianorum, & Polycarpicorum, sive der Fruchbringenden Gesellschaft*. Ac horum quidem ineptias producit complures, dignas, quæ considerentur ab iis, qui

p. 615

622

630

qui

qui nostro tempore, dum purum reddere student sermonem patriæ nostræ, sæpius a recta via aberrant, & in illud incur-runt vitium, quod vulgus appellat Pedantissimum.

*JO. FRANCISCI BUDDEI COMPENDIUM
Historiæ Philosophicæ, Observationibus illustratum; cum
Præfatione JO. GEORGII
WALCHII.*

Halæ Saxonum, typis & impensis Orphanotrophii, 1731. 8.

Alph. 1. pl. 14.

Singulari prorsus applausu Beati & post fata quoque celeberrimi Autoris scripta excepta esse, constat. Gratia igitur habendæ sunt S. R. *Jo. Georgio Walchio*, fatendumque, laudatissimum operæ pretium fecisse eum, dum hoc Historiæ Philosophicæ Compendium, a Beato *Buddeo* nonnullis abhinc annis editum, atque *Elementis* suis *Philosophiæ Instrumentalis* præmissum, postea vero privata industria observationibus illustratum, in publicam lucem emiserit. Plurima lectu dignissima Autor nunc *ἐν αἰγίοις* in observationibus addidit, quorum præstantiam facile intelliget, quisquis in lectione hujus libri versatus fuerit paulo diligentius. Ante omnia eruit Autor *Cap. I. de Philosophiæ generatim* inscripto, genuinam vocis Philosophiæ significationem, ostenditque, quosnam σοφῆς veteres appellaverint, & qua occasione Philosophi vox originem suam acceperit, Philosophiæque nomen invaluerit. Præmissa Philosophiæ definitione, ad ejus partes & divisiones B. Autor progreditur, atque fusius de Scepticis, eorumque generibus & sectatoribus, disserit, *Cap. II de Philosophiæ Hebræorum* observatu dignissima exhibentur. Adducta enim Adami atque Patriarcharum, qui ante & post diluvium vixerunt, Philosophia, illorumque in rebus philosophicis opera, confert se Autor ad Philosophiæ Hebræorum conservationem, instaurationem & corruptionem, refert varias Hebræorum Philosophorum Sectas, nec alia, quæ huic Commentationi lucem asferre possunt, prætermittit. *Cap. III* agitur
de

de *Philosophia gentiliū, speciatim Barbarica*. Primo loco attingitur *Philosophia Barbarica*, & an illa *Philosophiæ* nomine digna sit, ventilatur. Hanc *Chaldaica* excipit *Philosophia*, ubi de ejus antiquitate & autore disquiritur. Præ ceteris vero notatur *Perfarum Philosophia*, ac, ejusdem eonditore adducto, *Magi Perfarum* ob virtutis studium laudantur. His succedunt *Phœnices*, quorum literarum studia, philosophandi ratio, nec non *Philosophi*, enarrantur. Illos sequuntur sapientiæ studia, quæ apud *Arabes antiquissimis* floruerunt temporibus. Injicit hic mentionem *Autor Sabæorum*, gentis *Arabicæ*, ac erudite de illis disputat, qui *Zabios* a *Sabæis* distinguere conantur. Denique *Indorum Philosophi*, eorumque doctrina, commemorantur. Cum autem *B. Autor* mentem suam exposuerit, quænam gentes in *Africa Philosophiæ* studium excoluerint, ad *Ægyptios* migrat, atque illorum *Philosophiæ* autorem indicat, & affirmat, jam ante *Mosis ætatem Philosophiæ* studia apud *Ægyptios* floruisse. Pergit in delineatione *Philosophiæ Ægyptiacæ* ad ejus propagationem, doctrinam occultiore, & varias *Ægyptiorum scientias*, quas inter cum primis artis *Chemicæ* fit mentio, nec non *diffidorum*, quæ *Herm. Conringio cum Olao Borrichio & Morbosio* de *Chemiæ* peritia *Ægyptiorum* intercesserunt. Tandem disquiritur, quid sentiendum sit de *Ægyptiorum Theologia & Physiologia*. Probat hic *Autor*, μετεμψύχωσιν *Ægyptios* primum asseruisse. Huic *Philosophiæ* ad latus ponitur *Thracica*, cujus autores nominantur, eorumque cura in *Thracibus* instituendis ac docendi ratio indicatur. Agmen denique in *Philosophia Barbarica* claudunt *Gallorum & Celtarum Philosophi*, quorum dogmata præcipua enarrantur, eaque, quæ ad explanationem hujus argumenti faciunt, fusius recensentur. Prius vero quam *Autor* longe celeberrimus ad *Græcanicam* accedit *Philosophiam*, dicendum sibi esse aliquid putavit de *Pythagoræorum Philosophia*. Hinc non pauca de *Pythagora*, ejus vita, scriptis & ætate, afferuntur; disceptatio commemoratur, quæ ætatis, qua *Pythagoras* vixit, ratione orta fuit inter *Guil. Loydium, Richard. Bentlejum & Henr. Dodwellum*; ejus discipuli allegantur; disciplinæ *Pythagoricæ* ratio & docendi methodus adducuntur; illi, qui recentiori ætate hanc philosophandi

phandi rationem scriptis secuti sunt, innuuntur; ac tandem, quid de principiis & doctrina *Pythagora* sit sentiendum, uberius exponitur. Post Philosophiam Barbaricam Autor noster sibi tractandam sumit Philosophiam Græcicam, quæ *Cap. IV*, quod de *Philosophia Græcica* agit, continetur. Tres istius Philosophiæ classes constituuntur, Poetica scilicet, Ionica & Eleatica. Ad Poeticam quod attinet Philosophiam, solide demonstrat, Poetas vel aperte, vel per fabulas, Philosophiam docuisse; hinc de fabularum istarum dura & incerta interpretatione differit, variasque hac de re doctorum virorum sententias adducit. Hac præmissa, ad Ionicam accedit Philosophiam, & ostendens ejus conditorem, Ionicorum exponit hypothèses, illorumque doctrinæ moralis, nec non septem Græciæ sapientum, mentionem facit. Commemorat quoque, ex Ionica schola prodiisse *Socratem*, cujus vitam, mortem, doctrinam, & discipulos, eorumque sectas, refert. Tunc latius disputat de Secta *Cyrenaica*, *Ereatica*, *Megarica* ac *Platonica*, ubi & *Platonis* vita, affectus & doctrina, describuntur. Inter *Platonis* asseclas haud infimum *Aristoteles* tenet locum, cujus vita fataque recensentur. Superadditur peculiaris de istius scriptis observatio, quale nimirum experta sint fatum; indicantur etiam ejus sectatores omnes, ac illius denique decreta Philosophica admodum perspicue & accurate proponuntur. Postquam vero Autor *Cynicorum* Sectam, hujusque principem ac sectatores, adduxit, simulque docuit, unde nomen *Cynicorum* sortiti fuerint, transgreditur ad Sectam *Stoicam*, cujus conditores, propagatores, nec non dogmata, enarrantur. Tandem *Eleatica* sequitur Philosophia. Observat Beatus Autor, *Eleatica* Sectæ præmitti adhuc a quibusdam solere *Heracliteam*, de qua fusius differit. Ostendit porro hujus Sectæ autorem discipulosque, ac de illis haud levia apponit momenta. Præ ceteris notat *Democritum*, a quo novum Secta *Eleatica* nata fuerit splendorem, cujus vitam & sectatores erudite more suo recenset, pariterque de *Epicuro*, *Democriteæ* scholæ magno instauratore, ejusque asseclis, verba facit. Finem denique hujus Capituli constituit referendo diversa *Eleaticorum* dogmata, Atheismum, huic Sectæ proprium, atque præcipua *Epicurei* systematis capita. *Cap. V* tractatur de *Philosophia*
mediis

medii ævi Arabico-Scholastica; Cap. VI autem de Philosophia recentiori, ubi recentiorum philosophandi ratio indicatur; aliis scilicet Philosophiæ Scholasticæ barbariem duntaxat rejicientibus, aliis vero unam ex veteribus Sectis, v. g. *Platoniam, Aristotelicam &c.* instaurare conantibus. Omnes autem Autores, qui unum ex variis illis philosophandi generibus amplexi sunt, B. Autor accurate adduxit, plurimæque de illis observatu dignissima in medium protulit. Hac quoque occasione certamen, inter Græcos quosdam de *Platonica & Aristotelica* Philosophiâ exortum, recenset. Accedit porro ad istos, qui, relictis Scholasticorum & *Aristotelis* dogmatibus, novam prorsus philosophandi viam ingressi sunt, quos inter præcipuus est *Petrus Ramus*, cujus sectatorum adversariorumque, nec non eorum, qui *Melanchthonem* cum *Ramo*, aut hunc cum *Aristotele* conciliare annisi sunt, mentionem injicit, ac diligentiam, quam *Hieron. Cardanus* in totius Philosophiæ reformatione adhibuit, celebrat, nec ea omittit merita, quæ viri haud incelebres, *Franciscus Baco de Verulamio, Thomas Campanella*, alique, quos adduxit, in rebus philosophicis magis magisque emendandis habuerunt, controversiamque haud leviozem, quæ *Sperlingio* cum *Zeisoldo* de animæ origine intercessit, memorat. Præterea Chemicorum commonstrat originem, studiumque Chemiæ ab Arabibus ad Europæos propagatum fuisse luculenter probat, atque hujus instauratorem *Theophrastum Paracelsum* indicat, de cujus vita, doctrina & sectatoribus, e. g. *Weigelio, Bæhmio*, ceterisque, ex instituto agit. Refert etiam ad hanc Philosophorum classem *Helmontios*, patrem & filium, nec non *Petrum Poirretum*, quorum vitas & scripta assidue recenset. Eandem industriam adhibuit in recensendis mysticæ & theosophicæ Philosophiæ systematibus, autoribus, ac horum libris huc spectantibus; nec minori doctrina egit de vita & fati, patronis atque adversariis *Renati Cartesii*, & de insignioribus ejusdem Philosophiæ capitibus; de illis, qui hac Philosophia ad profana abusi, speciatim de *Spinoza & Beckero*; de *Nicol. Machiavello*; de *Monarchomachis*; de *Thoma Hobbesio*; de *Hugone Grotio*; de *Sam. Pufendorfio*, ubi & sermonem ad illos dirigit, qui eum secuti sunt atque illustrarunt, quos inter eminent *Christianus Thomafius*,

cujus merita prædicantur. Laudat quoque in emendanda Philosophia virorum eruditissimorum studium collocatum, qui recentiori ætate celebrari cœperunt, *Gothofredum Guilielmum Leibnizium* puta, & *Andream Rüdigerum*. Meminit etiam *ὦς ἐν πρῶτῳ* controversiæ, recentissimo tempore inter *Christ. Wolfium* ejusque assēclas ex una, & *Joach. Langium*, ac qui cum ipso faciunt, ex altera parte, agitata. Postea ad Philosophiam Indorum & Sinensium progreditur, cujus summa indicatur, *Spinozismus* ac quædam Sinensium Secta, Atheismum aperte profitens, notatur, illorumque doctrina declaratur. Dehinc *Ectetica* philosophandi ratio ejusque autores & cultores laudantur, atque, quinam veri Eclectici sint, & non sint, innuitur. Denique *Syncretismus* Philosophicus exponitur, præcipuique referuntur Philosophorum conciliatores.

Operi huic elegantissimo erudita præmissa est Præfatio a Viro S. R. *Jo. Georgio Walchio*, in qua tum Commentatores in venerandi Soceri sui *Elementa Philosophiæ*, variasque istorum editiones, tum præcipua Historiæ hujus Compendii contenta diligenter recenset.

JO. FRANCISCI BUDDEI OBSERVATIONES
in Elementa Philosophiæ Instrumentalis, editæ cura
 & studio JO. GEORGII WALCHII.

Halæ Saxonum, typis & impensis Orphanotrophii, 1732. 8.

Alph. 2.

Contulit Autor Beatus, *Compendio Historiæ Philosophicæ* observationibus illustrato, studium suum ad *Philosophiam Instrumentalem*, eamque totam Commentariis illustravit. Quatuor hujus Philosophiæ constituens Partes, *Partis I, de ratione inveniendi verum* inscriptæ, *Capite I de Intellectu humano, ejusque operationibus & facultatibus* agit, Logicesque definitionem, finem ac methodum exponit. Affirmat deinceps & probat duas mentis facultates, voluntatem nimirum ac intellectum, cujus operationem, cogitationem scilicet, variam esse, & ad tres commode referri posse classes, ideam puta, judicium ac ratiocinationem, contra *Christ. Thomasium*, aliter sentientem, pluribus evincit. Hinc plurima in medium protulit Autor de ideis, earumque origine & varietate; de judicio atque ex hoc fluentium propositionum qualita-

litate æque ac quantitate; de ratiocinatione & quæ huc spectant; de terminorum, propositionum ac Syllogismorum diversitate: quibus omnibus eruditissimas adjecit observationes. Post hæc natura intellectus accuratius investigatur, de ejus distinctione in purum vel impurum edisseritur, ac denique, quid ingenium, judicium & memoria significet, innuitur. *Cap. II* proponuntur *intellectus humani vitia & imbecillitates*. Probat Autor, intellectum nostrum esse corruptum, variaque ejus vitia ac istorum causas recenset. Dissertit hæc occasione de *Enthusiasmo & Fanaticismo*, deque præjudiciis, atque diversis eorum generibus, ac vitiis huc pertinentibus. Ab his progreditur ad *intellectus humani sanitatem atque virtutes*, quæ *Cap. III* includuntur. Ostendit, in quo intellectus sanitas, perfectio ac virtutes consistant, monetque, præcipuam intellectus virtutem esse rerum cognitionem claram, distinctam, adæquatam, veram, ubi de veritate logica disquirat, eaque adducit, quæ hac de re ætate recentiori *Andreas Rüdigerus* disputavit. Hisce politis, cognoscendi principia exponit, asseritque, nullum aliud primum ac universalissimum constitui posse principium cognoscendi, quam illud: *Impossibile est, idem simul esse & non esse*; ac fusius de eo, & quæ *Gottl. Gerh. Titius* contra hoc principium attulit, disputat. Versans vero adhuc Autor in veritatis demonstratione, probat adversus Scepticos, dari omnino veritatem, disseritque latius de criterio veritatis; de verisimilitudine, ejusque fontibus ac gradibus; de opinione; de fide; de Syllogismorum modis ac figuris, atque de ceteris intellectus virtutibus. Observat denique *Cap. IV*, de mediis emendandi intellectum sanitati que restituendi tractante, remedia ad errores evitandos intellectusque sanitatem restituendam, quæ inter eminent cognitio historica. Ut autem hæc vera & accurata evadat, plurima adducuntur subsidia adhibenda, simulque ostenditur, qua ratione judicii, ingenii, memoriæ ac voluntatis, emendatio rite instituat. *Pars II*, quæ de ratione veritatem ex aliorum scriptis eruendi inscribitur, iterum quatuor completitur Capita. Postquam vero Beatus Autor *Capite I*, quod de natura & indole sermonis agit, initium fecit demonstrandi scientiæ hermeneuticæ tum necessitatem, tum indolem, nonnulla de sermonis origine ac linguarum confusione, earundemque hinc orta varietate, disserit, varias de argumentis hisce recensens erudi-

torum sententias. Sermoni vocem statim annectit, ejusque definitiones, & quæ huc spectant, accurate satis adducit, quibus tandem considerationem diversitatis tum propositionum, tum periodorum, ac denique stili, addit. Ad *Cap. II* hujus Partis, *de obscuritate sermonis, ejusque causis*, annotavit varias obscuritatis causas, quæ deprehenduntur & in sermone ipso, & in interprete, quarum causarum nonnullas ad intellectum, nonnullas vero ad voluntatem pertinere, perspicue admodum demonstravit. *Caput III* inscriptum est *de sermonis sensu vero ejusque criteriis*. Notat hic Autor non solum, quod sermoni certus & quidem non nisi unus possit inesse sensus, sed etiam rationem affert, quare nonnulli duplicem statuunt sensum, litteralem videlicet & mysticum, variaque sensus litteralis exponit criteria. *C. IV* agitur *de mediis hermenevticis*. Latius hic ostenduntur diversi modi variaque media, quibus obscuritati, quæ ex ideis & sermone ac ipsa interpretationis dispositione oriuntur, obviam iri possit, quæ ipsa variis exemplorum generibus illustrantur, nec non testimoniis eruditorum virorum corroborantur. Sequitur porro *Pars III*, rationem *veritatem cum aliis communicandi* exhibens, cujus *Cap. I* tractat *de variis modis veritatem cum aliis communicandi*. Solicite hic Autor Beatus eruit, quid veritatis nomine hoc loco veniat, variasque docendi rationes demonstrat. Et postquam *Cap. II, de vitiis docentium veritatemque cum aliis communicantium*, vitia tum docentium, tum disputantium, accurate exposuit; ad explanationem *C. III, de virtutibus docentium veritatemque cum aliis communicantium*, progreditur. Tres præcipuarum docentium virtutum constituens classes, disputantium virtutes & officia designat. *C. IV*, quod agit *de mediis, quibus facultas, veritatem cum aliis rite communicandi, comparatur*, per se clarum, paucissimis Autor illustravit observationibus. Hinc ad *Partem IV, de notitia Terminorum Philosophicorum*, se confert, ac observans *Cap. I, de ente ejusque attributis generatim*, Metaphysicæ nomine quid designarint veteres Philosophi, Scholasticorum Metaphysicæ utilitatem & pretium ostendit, variaque de ente, ejus attributis & indole, in observationibus addidit. Misso hoc Capite, ad illustrationem *Cap. II, de attributis entis simplicibus*, venit, disseritque de entis unitate, veritate, perfectione, ubietate & duratione. Et, quemadmodum *Cap. III, de attributis entis disjunctis primariis*, commemorat ea attri-

attri-

attributa, quæ absoluta, seu primaria dicuntur, ita *Cap. IV, de attributis entis disjunctis secundariis*, attributa recenset relativa, sive secundaria, variisque omnia scholiis auxit eruditissimis. *Capite denique V, de inferioribus entis*, affirmat, ad inferiora entis referri vel substantiam, vel accidens. In fine hujus libri addita est *Appendix, Observationes in Historiam Physicæ exhibens*. Complectitur hæc *Caput primum Elementorum Philosophiæ Theoreticæ*, quod agit *de Philosophiæ Theoreticæ, speciatim Physicæ, natura & hujus per varia inventa incrementis*. Doctissimos in Observationibus Autor Beatus adjecit viros, qui ad explanationem Historiæ Physicæ operam suam contulerunt, variaque apposuit, quæ huic Historiæ lucem afferunt haud mediocrem. Ceterum, Autorem doctissimum, ut apud animum suum statutum habuerat, reliqua hujus Partis Capita aliasque Philosophiæ suæ disciplinas ob mortem præmaturam explanare non potuisse, dolendum est.

MEDITATIONES PRÆLIMINARES DE STUDIO Juris Ordine atque Methodo scientifica instituendo; Autore JOANNE ADAMO ICKSTATT, U. J. D. Jur. Publ. Prof. P. & O. Reverendiss. & Celsiss. Principis, Episcopi Bambergensis & Herbipolensis Consiliario.

Wirceburgi, typis Marci Antonii Engmann, 1731. 4.

Alph. 1 plag. 7.

Agnoscat Consultissimus Autor nævos Academiæ, inter quos refert, quod Jus publicum aut prorsus negligatur, aut perfunctorie saltem tractetur; quod juvenum illustri loco natorum paria sint studia cum iis, qui causas aliquando in foro acturi sunt; quod hætenus credatur, eos, qui quadriennio aut quinquennio Institutionibus atque Pandectarum libris insudarunt, administrandis rebus Principum atque controversiis, quæ circa Regalia, Jus Vectigalium, Stapularum, Emporiorum, Conductus, Metallorum, Forestæ &c. moventur, decidendis pares fieri; quod Jura tractentur methodo non satis ordinata, nec regulis Logicis ex æsse conformi; quodque Juris Civilis scientiæ non præmittatur penitior Juris Naturalis atque Politicæ doctrina, nec Juri publico Historia Imperii Romano-Germanici. His igitur defectibus me-
delam

delam afferre studet: atque adeo in his meditationibus præliminaribus docet, quinam sit in studio Juris partium ordo, quænam in docendo methodus servanda. In iis conscribendis accuratam sequi methodum studet, ut ex notionibus distinctis ratiocinetur, & alia ex aliis deducat. Utitur autem ubivis notionibus Philosophicis *Cel. Wolfii* in rem suam, quem passim laudat & in cujus scriptis se plurimum versatum esse probat. Quatuor sunt Meditationum istarum Capita. Primo de fundamento & cognitione juris in genere; secundo de partibus juris, tertio de earum principiis & ordine; quarto denique de methodo docendi ac discendi Jurisprudentiam agit. Scilicet Capite primo de notione ac principio Juris Naturalis, de legis natura ac rationibus tam intrinsicis, quam extrinsicis; de mente ac scientia legum, de cognitione Juris Historica, & Philosophica, itidemque Mathematica, de uniuscujusque cognitionis principiis, de certitudine cognitionis juris Philosophicæ, ejusdemque probabilitate, de uniuscujusque cognitionis usu, de prærogativa Philosophicæ præ Historica, de cognitione Juris pragmatica & solida, ejusdemque lapide Lydio, de Juris applicatione, de Jurisprudentia & interpretatione legum, aliisque materiis agnatis, differit. *Cap. II* de Jure Naturæ ethico, divino sociali, sociali Oeconomico & Politico, publico universali, Ecclesiastico universali, Jure Gentium sociali, Jure divino & humano positivo, hujusque speciebus, Canonico, publico Ecclesiastico & speciali Imperii Romano - Germanici, Civili tam publico, quam privato, Criminali, Feudali, Camerali Processualique, agit. Facile ex hac recensione apparet, Cl. Autorem species Juris diversas accuratius a se invicem distinguere, quam vulgo fieri solet. Afferit autem singularum notiones distinctas, earumque fundamentum perspicue explicat, ut integram Jurisprudentiæ ideam animo complecti liceat. *Cap. III* Principii juris notionem in genere evolvit, per quod notionem ac propositionem intelligit, ex qua veritas legum & Jurium demonstratur. Deinde ad principia singularum partium in genere evincenda progreditur. Ostendit vero simul, quænam disciplinæ Philosophicæ, & quo ordine Juris studio præmittendæ sint, ut in hoc solida legum cognitioni sit locus, & quænam partes Juris aliis sint præmittendæ, quænam iis postponendæ. *Cap. IV*, ubi de methodo docendi atque discendi Jurisprudentiam agit, primo loco monet, docere Jurisprudentiam idem esse ac legum & Jurium notiones distinctas discentium animis verbis viva voce prolatis communicare; discere vero Jurisprudentiam esse legum in vita olim applicandarum atque Jurium cuique competentium notiones distinctas animo suo concipere. Unde deducit requisita docentium, itidemque demonstrat, quales ipsi uti debeant definitionibus, axiomatis, lemmatis, propositionibus & probationibus. Explicat etiam notionem Systematis Juris, & quæstiones agnatas alias expedit. Ex omni autem hac tractatione elucet, quanta sit Philosophicæ *Wolfianæ* in studio Juris utilitas, & quantam spem faciat Noster, fore, ut ejus usus plurimum lucis affundet universæ Juris disciplinæ.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXXXII.

**FLAVII AVIANI FABULÆ CUM COM-
mentariis selectis ALBINI Scholiastæ veteris notisque
integris ISAACI NICOLAI NEVELETI &
CASPARIS BARTHII: quibus Animadversiones
suas adjecit HENRICUS CANNEGIETER.
Accedit Ejusdem Dissertatio de ætate & stilo
FLAVII AVIANI.**

Amstelodami, apud Martinum Schagen, 1731, 8.

Alph. I plag. 3½ chart. maj.

A *Vianus*, fabularum scriptor non inutilis, atque pueris olim Auctor tritissimus, postea hominum consortio adeo exemptus fuit, ut inde a Typographiæ natalibus vix vices exscriptus fuerit, si ex Præfatione libri, qui sub manibus est, calculum subducamus. Pervenerunt ad tempora nostra ex omni veterum Commentatorum grege duo tantummodo, quorum alter, *Joanni Cabellavio* nomen fuit, si recte nobis constat, adhuc nunquam prela exercuit, quemque, si probe meminimus, olim inter suppellectilem librariam vere regiam Serenissimi Ducis Brunsvicensis & Lunenburgensis, quæ Guelpherbyti in arce illuc venientibus quotidie patet, versans manibus suis tractavit nostrum aliquis; alter est *Albinus*, sive mavis, *Alcuinus*, ex quo *Barthius* quondam aliqua in suum Adversariorum Opus excerpsit, quæque nunc Cl. Editor suo loco Notis inseruit cum Animadversionibus, quæ *Barthius* bre-

G

vi ma-

vi manu, nec in omnes fabulas attulerat. Superest *Nevel-
tus*, qui, ipso fatente, puer editioni, quam paravit, observatio-
nes adjecit. Præter hos nemo exstat in hunc Autorem inter-
pres. Interim tam male *Avianus* erat habitus, ut sui dissimil-
imus, ne nomine quidem verò circumferretur, cum in pleris-
que libris *Avienus* diceretur, qui tamen *Avianus* erat dicen-
dus, ut per priorem partem Dissertationis huic novæ Editioni
subjectæ operose fuit evictum. Indigebat ergo medica ma-
nu, quam auctore Cel. *Burmanno* lubens commodavit Cl. *Hen-
ricus Cannegieter*, Historiarum atque Eloquentiæ Professor ac
Gymnasiai Arnhemensis in Geldria Moderator meritissimus.
Adhibuit operi præter præcipuas Editiones XVI MSSorum
Codicum excerpta, quæ tamen non sufficiebant, ut Poeta sibi
similis fieret. Indulsi ergo sibi Cl. Editor, ut ex sua volu-
ptate fingeret atque refingeret, etsi sæpissime ne minimam qui-
dem suspensionem veteres libri moverent. Satis autem offen-
dit, quam felix in conjiciendo ei sit ingenium; veremur ta-
men, ne haud paucæ sint conjecturæ, quæ, ut fit in hoc litera-
rum genere, vix doctis omnibus probabuntur. Instituti ratio non
permittit, nec vacat, de iis, quid sentimus, exponere; tempe-
rare tamen nobis non possumus, quin vulgatæ lectionis in *Avia-
no* Fab. XXI v. 6:

Suaserat & *laribus continuare fugam*

contra Cl. *Cannegieteri* emendationem

Suasit & a *laribus continuare fugam*

fulciamus defensionem. Videtur, nisi fallimur, offendiculo
fuisse, plusquamperfectum conjungi cum perfecto. Poeta
enim modo ante:

Sed vox implumes turbavit credula nidos.

Confirmat nos in hac sententia Fab. XXII v. 15. 16:

Nam petit extinctus, ut lumine degeret uno,

Alter ut, hoc duplicans, vivat utroque carens,

ubi *degeret* non potuit concoquere, sed mavult *degat*, ne sci-
licet diffideret a sequenti *vivat*. Sic iterum Fab. XXIX
v. 13 seqq.

Namque

*Namque ille agrestem cupiens ostendere vitam
 Silvarum referens optima quaeque dabat
 Obtulit & calido plenum cratera lyæo;
 dedit pro dabat magis arrisit. Sed negligit talem æqualita-*

tem cum optimis quibusque Avianus. Fab. I v. 3 seqq.

*Credulus hanc vocem lupus adiit & manet ipsas
 Pervigil ante fores, irrita vota gerens,*

*Nam lassata puer nimis dat membra quieti
 Spem quoque raptori sustulit inde fumes.*

Fab. IX v. 11, 12:

*Continuo prædam cupiens fera seva cucurrit,
 Et miserum curvis unguibus ante levat.*

Fab. XVI v. 11, 12:

*Stridula mox blando respondit canna susurro,
 Sequæ magis tutam debilitate docet.*

Et quid multis? Ipse Vir Cl. infra in Dissert. Cap. XXI p. 315 seqq. exempla aliquot collegit, quæ eum meliora edocere poterant. Nihilominus tamen liber est plane singularis eruditionis, & quot paginæ, tot testes sedulæ veterum monumentorum lectionis, insignisque artis criticæ peritiæ, ut inter eos libros paucissimos merito sit censendus, cui editor summam diligentiam tribuerit. Adeo spem nostram, quam ante sex annos nobis fecerat, plane superavit. Eminent tamen inter cetera, quæ disseruit p. 57 de *tintinnabulis*, p. 113 de *verbere*, p. 117 de *formis*, p. 123 de *manu*, p. 140 de *τὸν facere esse expositum*, p. 208 de *phycide*, p. 227 de particula *que*, & per Dissertationem fere totam de *Ætate & Stilo Fl. Aviani*. His addi merentur duæ emendationes in *Claudianum*, quas ex Codice Santgallensi protulit p. 162 & 182. Non memoramus reliquas, quarum in hoc libello tam larga messis est, quam vix in magnæ molis Opere. In iis vero omnibus, quod scimus, nullis fuit adjutus libris MSSis, aut, quæ sunt ejusdem autoritatis, antiquis Editionibus, sine quibus tamen, nisi urgente summa necessitate, haud facile quicquam audendum, nisi ita olim per correctorum libidinem scriptores velimus amittere. Et est sane, quod demonstramus, temere non raro sollicitasse, sed alium sibi cam-

pum poscit hæc disputatio. Interim avide expectamus *Catonis* Distichorum editionem, quam in *Aviano* p.288 polliceri videtur, inolirique aliunde novimus, nisi etiam hæc edendi consilium abjecerit, cujus quidem tristes sunt nuncii literæ ad Societatis nostræ Præsidem, *Nienckenium*, nuper datæ de *Festo*, ut vulgo dicitur, etsi jam aliquot anni, ex quibus eum speraverimus, immo per Commentarium in *Avianum* sæpius fuerit promissus. Ferunt tamen eadem literæ solatium, editurum proxime Monumenta Romana, quæ in Batavia Fœderatisque Regionibus exstiterunt olim, aut hodie exstant. Res digna, quæ patronos inveniat, qui, si quæ habent, Cl. Viro suppeticas ferant. Hoc est, quod quemque ea, qua par est, observantia ejusdem nomine publice rogamus.

BIBLIOTHECA HEILSBRONNENSIS,
sive Catalogus librorum omnium, tam manuscriptorum,
quam impressorum, qui in celeberrimi Monasterii Heils-
bronnensis Bibliotheca publica asservantur. Studio M.
JOH. LUD. HOCKERI, Ecclesiæ & S.
Theol. Profess.

Noribergæ, apud Petrum Conradum Monath, 1731, fol.

Alph. 3 pl. II.

QUANTUM commodi rei literariæ, & quæ hujus non contemnenda pars est, *βιβλιογνωσίας* curatioris studio subministrant Bibliothecarum illustrium, tam publicarum, quam privatarum, Catalogi, qui hoc nostro, quod vivimus, sæculo operose docere sive monitis, sive exemplis, institueret, næ vero is actum agere, & Athenas, quod ajunt, noctuas ferre velle vel ipsis amœniorum literarum tironibus existimaretur. Jure itaque optimo abstinemus a commendanda Lectoribus nostris Rev. *Hockeri* opera, quam is relegendis Bibliothecæ Heilsbronnensis arcanis primus & unus veluti summa cum solertia, ita etiam maximo cum eruditorum fructu, impendit. Antequam vero ipsam Elenchi hujus librarii *διονομίαν* proponamus, additis postremum, more nostro, quibusdam Hypo-
 mne-

mnematis; placet de fatis Bibliothecæ nonnulla, in vulgus hactenus minus cognita, summam Præfationis ductu referre, quantumvis curtam admodum monumentorum, ad illius historiam instruendam, supellectilem affuisse sibi fateatur Autor doctissimus, vel præfenti quoque notitia perlibenter usuris.

Dissimile veri prorsus non est, eadem fere fuisse Bibliothecæ istæ, cum cœnobio, ab Ottone, Henrici primum IV Imperatoris Cancellario, posteaque Præfule Bambergensi, in honorem D. Mariæ Virginis, *in prædio apud Heilsbronne*, quod habet vetus institutionis formula, anno Christiano MCXXXII instituto, initia; dum primi statim Abbates de conquirendis in usum communem, vel prece, vel pretio, libris solliciti essent; cujus rei luculenta Inscriptionum MStorum tantum non omnium, sive vestibulis, sive calci, annotatarum, vestigia fidem faciunt longe amplissimam. Augmenta quin sequenti tempore cepit apparatus iste, dubium omnino nullum est; cum hodiernum restent ultra sexcentorum numerum manu exarata volumina, in pressorum etiam, sub Typographiæ auspiciis ab artificibus famigeratissimis emissorum copia minime contemnenda. Seculi præsertim XVI sub finem Mæcenatem munificentissimum experta est Bibliotheca Heilsbronnensis *Georgium Marium* sive *Mayerum*, Wirzburgensem, doctorem Medicum Professoremq; Marpurgensem & Heydelbergensem, cujus ipsius consilium secutus Georgius Fridericus, Marchio Brandenburgicus, Cœnobium hoc Heilsbronnense, quod Cisterciensium Monachorum instituta amplexum fuerat, in illustri Gymnasii formam A. MDLXXXII transtulit. Hic enim eximia præstantissimorum Autorum, ex medica potissimum arte, faragine novam hanc Scholam liberalissime instruxit. Quo non inferior *Georgius Lindnerus*, Noribergensis, annis hanc multo post, eandem simili munere librorum ex Historica in primis, Philologica atque Philosophica classe, immortalis beneficio, locupletavit. Tricennali hinc bello flebile Musis silentium per meliorem Germaniæ partem imperante, cum Tyllianus miles oras istas infestaret, Onoldum A. MDCXXXI securitatis causa fuit transvecta; licet non plane omnis communem cladem ef-

fugisse videatur. Restituta tamen post viginti & unum annos sedi pristinae, illo ipso tempore, quo Schola etiam denuo instaurata fuit, ad hunc diem persistit, quamvis integro fere ab hinc seculo nullis omnino incrementis adaucta. Hoc interim debetur Clarissimi *Joannis Friderici Krebsii*, qui per novem lustra Lyceo isti summa cum laude praefuit, studio ac vigilantiae, quod caverit sollicitè, ne detrimentum ullum amplius caperet carissimum Gymnasii hoc depositum; ejusdemque filio, paternae doctrinae æmulo, *Joanni Henrico*, Serenissimo Principi Onoldino quondam a Bibliotheca, quod adornaverit curatum MStorum Indicem, illis usui futurum maxime, quibus praesentibus frui iisdem licuerit.

Jam uti de ipsa Catalogi hujus constitutione, quem sexagenario proximum, & subsidiis ad hujus generis molimina necessariis fere destitutum, se concinnavisse memorat Reverendus Autor, necessaria moneamus, notandum est, quod duabus omnino Partibus majoribus absolvatur universa librorum enumeratio. *Prior Pars* manu pictorum, posterior impressorum numerum exhibet. Illius itidem duae constituuntur quasi particulae, quarum prima membranaceis ad p. 98, altera chartaceis ad p. 127 Codicibus recensendis destinatur. Hujus autem *Sectiones quinque* deprehenduntur: Autorum Theologicorum ad p. 206, Juridicorum ad p. 213, Medicorum ad p. 232, Historicorum ad p. 260, & Philosophicorum denique atque Philologicorum ad p. usque 288, adeoque ipsum finem libri. *Primum Sectionem* iterum in varias classes distribuit Cl. *Hockerus*, atque sigillatim Codices Biblicos, porro Patres & Scholasticos aliosque, qui ante Reformationem scripsere, iterum doctores Pontificios atque Monachos, tandem vero Scriptores Theologos omnis generis qui circa & post Reformationem tradendis veritatibus sacris aut vindicandis manum calammumque applicuerunt, lecturis repraesentat. Fatendum nobis est ingenue, nos, veluti distinctionis hujus in similes classes, qualis hic conspicitur, fundamentum & usum animo comprehendere haud adeo valemus; ita in reliquis etiam, quod est apud *Homerum*:

Πάντα γίναντα κάταντα πάραντα καὶ ὄχμια κἄλλα.

Sectio-

Sectionibus animadvertisse, non absque insigni lectorum re-
lectorumque incommodo; cui vix est, uti additus triplex in
fine Index medelam ubique afferat. Ut nihil dicamus, aut
ordinis studiosiorem, aut morosiores forte etiam, unumquem-
que facile offensum iri ex neglecta universi Operis *συμμετρίᾳ*;
dum nempe Patres & Scholasticos ferie Chronologica, Theolo-
gos Reformationis tempus vel affectos vel infectos for-
mula alphabetica, & reliquorum Scriptorum censum pro ma-
teriarum, quas singuli persequuntur, conditione, Jctos deni-
que & Medicos, prouti in Repositoriis suis vere conditi repe-
riuntur, collocatos intuetur. Quemadmodum etiam dolen-
dum est, sphalmata typhotæ fere præter numerum spe-
ciosum alias satis libri externum habitum admodum deho-
nestare.

Sed pergimus potius ad specimina quædam, quod præ-
missis nos meminimus supra, in gratiam eorum, quibus præ-
fatis monumentis nihil est antiquius cariusque, proferenda.
Transmittimus vero libros impressos omnino, de quibus hoc
saltim monemus, subiecisse illis hinc inde qualemcunque Au-
torum notitiam Cl. *Hockerum*, tironum usui futuram, qui Heils-
bronnæ incolunt & hanc Bibliothecam perlustrare gestiunt
frequentius, quandam etiam adhuc, antequam ad Academias ac-
cedant, comparare sibi Historiæ Literariæ *προγευσι* præoptant.
Una nos jam tanget exaratorum manu cura, quos ad materia-
rum classes studiose ordinavit industria Viri doctissimi, quan-
tum licuit, commode. Agmen inter membranaceos ducunt
duo grandioris formæ Volumina, quæ cum aliis duobus, jam,
nescio quo casu, deperditis, *universorum Bibliorum libros ex
Hieronymi interpretatione* complectebantur. Superstites ad-
huc duo hi Codices, nitide satis conscripti, plurimum seculorum
ætatem, si consuetis vetustatis indiciis stare licet, præ se ferunt.
Sequuntur inter alia: *Bibliotheca metrica composita a M. Pe-
tro Remense, quam intitulavit auroram*. Bibliothecæ voca-
bulo totam scripturam indigitavit Autor, qui quosdam illius
libros metricè transtulit. Notus est alias inter eruditos sub
Petri de Riga nomine, sub quo inprimis illum commendave-
ruat

p. 1.

3.

runt *Guil. Caveus & Polyc. Lyserus, o monachis*, in *historia Poetarum medii ævi*. Observat hic quædam *Rev. Hockerus*, quibus distinguatur *Codex Heilsbronnensis* a binis *Helmstadiensibus* & uno *Guelpherbytano*, quos ad manum habuit *Lyserus*; quibus vero describendis immorari haud licet. Codici alii *Rhabani Mauri super numeros*, fol. prima pagina adscriptum legitur: *Hunc librum contulerunt ex præcepto Rhabani Abbis. Lupus & Gerolfus & in quantum permisit angustia temporis pro captu intelligentie correxerunt*; ex quo de ipsius vetustate & pretio argumentum licet capere. *Postilla super Psalmum centesimum decimum octavum*; fol. juxta nempe computum versionis vulgatæ; nostratibus enim *CXIX* habetur, ad hujus calcem hæc leguntur:

Psalms VIVIFICVS censeri debeo. Quare?

Testis veridicus est qui novit numerare.

VIVIFICVS pariter fert C. simul V. ter & I ter:

Unde liquet breviter enumerantis iter.

13. *Sermones S. Bernhardi super Cantica Canticorum*. Hos coævovos existimat Autor ipsi *Bernardo Clarevallensi*, ex cujus potissimum instituto *Monasterium fundatum fuerit Heilsbronnense*; cum dissimile veri omnino non sit, primos *Abbatess* statim de comparandis *magistri sui scriptis sollicitos fuisse*. Unum
17. *ex quatuor*; seu *Concordia Evangelistarum a Zacharia Chryso-polita*. *Harmoniæ istud Evangelicæ vetustum satis specimem inter rarissima collocari debere ex Theoph. Spizelii Arcanis Bibliothecarum relectis evincitur*, qui diserte notavit, inter primarias *Europæ Bibliothecas in sola Oxoniensi Chryso-politani* extare. *Sermones Domini Conradi de Bruudelsheim olim Ab-batis in Haylsbronn dicti in foccis*, in 4. Hunc unum & so-lum affirmat *Abbatem Heilsbronnensem Hockerus*, cujus ser-monum aliquid extet; qui, quod ipse ait, *Criticæ monachalis non expertem se voluit ostendere*, ubi de primis *Angelicæ*, quam dicunt, *salutationis vocabulis ita ratiocinatus est: Ma-ria dicitur AVE, id est sine Va, hoc est, sine culpa, cui justo or-dine debetur Va*. *Satira illa vetusta, non minus Clerici, quam & Laici, ordinis homines quoscunque perstringens sale & aceto*
72. *pluri-*

plurimo, titulo *der Renner* inscripta, & ab *Hugone von Trienberch* germanicis rhythmis circa medium seculi XIV pro ætatis istius ratione, satis ludicre atque ingeniose composita, de qua *Morhofius von der Teutschen Sprache* p. 351 pluribus disseruit, itidem hic eleganter membrana descripta circa A. 1347 comparet. Conquestus est haud ita pridem illustris *Ludewigius*, in *Vita Justiniani Imperatoris*, opere profecto elaboratissimo, rarissimos inveniri in Germania *Juris Civilis* in universum, & *Institutionum* imprimis *Codices Manuscriptos*; cujus raritatis causas etiam non adeo nullas simul adduxit. Notamus itaque tres una eademque pagina memorari ab eruditissimo *Hockero Institutionum* libros, maxima, media atque minima forma membranæ inscriptos *Codices*; quos contulisse etiam Excellentiss. Altorfensium Polyhistorum, *C. G. Schwarzi-um*, qui nuper desumum *Σχόλια Φιλολογικὰ ad Institutionum Juris Proœmium e collatis XII MStis* vulgavit, fortasse juvabit. *Boetii de consolatione Philosophiæ* liber in 4, variantes hic quasdam lectiones ex Codice Heilsbronneni adlinet autor, quæ a *Lyserianis*, in metris *Boetianis* abeunt, sed exigui plerumque sunt momenti. *Chronicon Urspringensis*, fol. hoc est, *Chronicon Abbatis Urspergensis*. Hoc itidem cum impresso omnium primo, *Conradi Peutingeri* cura A. MDXV Aug. Vind. vulgato, contulit *Hockerus*, & lectiones discrepantes notavit varias. Inter has unam, maxime insignem, nos quidem hic commemorabimus. Exstat in *Peutingeriano impresso*, ad A. MCXXIV *Heinricus Imperator V* — egritudine quam diu celaverat superatus ad extrema cœpit propinquare: vocatisque, qui secum erant, id est, *Regina Mathilde conjuge sua ceterisque primatibus*, prout potuit de regni statu consilium dedit, coronam ceteraque regalia &c. Hæc vero in Codice Heilsbronneni ita exhibentur: *Heinric. Imp. — cum jam diu regina Mathilde conjuge sua, consobrino suo Friderico Duce Sueviæ, ceterisque primatibus, prout potuit de regni statu consilium dedit, proprietates suas atque reginam ejusdem Friderici, utpote heredi suæ fidei commissit coronam ceteraque regalia*, rel. castellum etiam versu mox secundo memoratum,

p. 77

82.

86.

- p. 88. in quo Principum conventus celebrari deberet, apud *Peuting-
rum Hammirstein*, in Codice autem *Trivels* diserte nuncupa-
tur. Quæ sequenti mox numero de Codice *Martini Poloni
de vitis Imperatorum & Pontificum* &, quod ibi exstare dicitur
de Joanne Papissa testimonio luculento, inprimis fusc dispu-
tantur, ac præsertim contra Clariss. *Schelhornium, Amænit. litt.*
t. I p. 216 monentur, prolixiora sunt quam ut iis immorari pos-
simus. Unum id addimus claudere membranaceorum ordi-
nem Codices *Lucani, Terentii, Juvenalis, Salsustii & Horatii*,
97. singulos canæ vetustatis, ex Nostri quidem sententia, caracte-
ribus conspicuos; qui facile apud intelligentes reliquorum
non æquiparabunt tantum sed & superabunt pretium.
106. De chartaceis adhuc vel duo verba addimus. Eminere
in his, nostro judicio, videntur *Sermones XXXVI in Concilio
Constantiensi habiti*, quorum perlustratio rerum quæ ista tem-
pestate in Ecclesia actæ sunt curiosis fortasse voluptatem pare-
re potuerit; & *Acta* porro quædam *Concilii* tum *Constantien-
sis*, tum *Basileensis*, cui utrique interfuerunt Abbates Heilsbron-
nenses. Hinc forte & quædam lux ad celeberrimorum Viro-
rum *Hardtii* atque *Lenfantii* de eodem argumento *Commen-
tarios*. Adfunt denique iidem *Ovidii Metamorphoseon & de
arte amandi*; *Ciceronis de Officiis & Epist. ad familiares*;
112. *Comædiarum Terentii*; *Declamationum Quintiliani*; *Episto-
larum Horatii, & Virgiliti Georgicorum, Bucolicorum atque Æ-
neidos* five fragmenta five corpora integra; quamvis, quod
facile potest existimari, de recentiori manu singula. At vero,
126. claudite jam rivos.

DE ILLUSTRIMUM AC OBSCURORUM
Scriptorum Erroribus præcipuis in Historia Mahometi,
eorumque causis Dissertatio. Autore
JACOBO ERHARTH.

Memmingæ, typis Hummelianis, 1731, 8.

Plag. 18.

Q UOD maximis in terrarum orbe quoad nominis famam
viris, rebusque ab ipsis five egregie five perperam gestis
con-

contingit, ut quandoque in Scriptores incidant minus idoneos, atque vel mentis vel animi vitio ad fingendum quidlibet paratos; illud vero inprimis *Mahometo* accidit, famosissimo illi novæ inter Saracenos persuasionis conditori, dum quæ de isto scriptorum beneficio ad posteritatis memoriam perlata sunt, ineptissimis hinc inde commentis ac fabulis contaminata reperiuntur. Ex una parte Orientalium ingeniorum naturalis ratio haud parum contulisse videtur ut *Mahometi* historiam non ita simplicem atque fuci omnis expertem possideamus, quæ, cum ad propriæ imaginationis fecunditatem singularis de Herois sui excellentia existimatio accederet, non poterant fere non subinde argumento suo dignitatem vel ex fictione etiam arcessere. Ab altera iterum parte Græcis primum atque deinde Latinis autoribus, & qui horum filium cum fiducia quadam sequuntur, sequiori ævo, successuum *Mahometanorum* invidia, & plusquam Vatinianum pestilentissimi hæresiarchæ odium, cum incuria ingenii isti temporis satis familiari, largissimam materiam præbuerunt commentitiis obreftationibus memoriam istius hominis commaculandi. Aliam longe viam hic ingressi sunt, qui, sub feliciori literis fidere, recentiori tempestate *Mahometi* vitam & res gestas commentandas aut illustrandas susceperunt, atque in hoc operam collocarunt maxime, ut decessorum errores, commenta, fabulas sagaciter detegerent, gravibusque argumentis refellerent. Atque docent literariæ civitatis annales, nullam ferme esse gentem, Academiam, urbem ex qua olim vulgatæ sint de *Mahometi* rebus sublestæ fidei narrationes, quæ non hodie certatim ejusmodi libros emittant, quibus majorum credulitas in hoc argumento pro merito castigetur. Cumque idem fecerit multis abhinc annis *Michael Schusterus* quidam, Memmingensis, ut neque conscriberet vernaculo sermone tractatum de *Mahomete*, non quidem plane indoctum, attamen haud paucis fabulis pro seculi more refertum; animum induxit præsentis libri Autor, Cl. *Erhartus* aliorum exempla imitari, & ingenii periclitandi causa, meliora cive suo *Schustero* hac differtatione Lectores edocere. Neque adeo male ipsi hic conatus successit,

nt non simul & optime de *Commentario*, quem idem parat, *Memmingensium doctrina & scriptis clarorum memorias* complexuro, sperare possimus.

Duodecim omnino capitibus operam suam distribuit Auctor. *Caput I* agit de variis personis & vitæ rationibus quæ *Mahometo* affinguntur. Scilicet extiterunt qui traderent, circumforaneum ipsam aliquando egisse, populo Hydromelin vendentem. Alii Cardinalem Ecclesiæ Romanæ factum stolidè perhibuerunt, testibus *Patinianis* p. 115; atque *Baylii* Dict. in voce *Mahomet*. Alii iterum dixerunt illum se pro Messia Judæorum per tempus aliquod gessisse; quod tamen omne falsum est; veluti & illud, quod adorari se ab aſſeclis & divino cultu excipi passus fuerit. A Præstigiatoris calumnia pridem vindicavit *Gabr. Naudæus* in *Apologia*, cui omnino adſtipulatur *Erbarthus*. *Cap. II* *Inſcitie* hujus de *Mahometi* rebus nonnullos testes allegat, causasque aperit; quas inter vulgarem nimis Arabicæ linguæ ignorantiam pene principem esse luculentis *Cap. III* exemplis demonstratur. Succedunt *Cap. IV* errores *Chronologici & Geographici*, atque infinitæ fere variationes circa ejus ætatem & patriam notatæ. Sigillatim deteguntur *Cap. V* errores circa epocham conditi *Alcorani* vulgo commiſſi. Quæ de ejus magiſtris atque maxime *Sergio* communi ore circumferri solent, non adeo firmis omnia talis niti ostenditur *Cap. VI*. Sequenti *VII* in *plagia & furta* erga Judæos atque Christianos commiſſa inquiritur curatius. *Cap. VIII* investigantur officia quibus auctoritatem sibi parare voluisse traditur, præcipue *miraculum columbæ*. Errores circa *sepulchrum Mahometi* delineandum a scriptoribus commiſſi *Cap. IX* propalantur. *Cap. X* singulari opera de *Fabulatoribus Mahometanis* differitur; cujus rei in præclarum speciemen *Cap. XI* proferuntur, quæ *Arabes de Icone Mahomedis* infipidissima nugantur. Claudit denique *Cap. XII* inanis de *ipſius Epilepsia* fabula. Meretur hic liber, ob variam & jucundam lectionem, ut illo perluſtrando otium suum eruditi distinguant.

DE LITURGIA ROMANI PONTIFICIS

in solenni celebratione Missarum Libri duo. Cura & studio DOMINICI GEORGII, Rhodigini, Præsecti Biblioth. Josephi Renati Imperialis S. R. E. Præsbyteri Cardinalis amplissimi.

Tomus primus.

Romæ, ex typographia Rochi Bernabo, 1731, 4.

Alph. 3 pl. 5.

Augustinus suo jam tempore doluit præter necessitatem ritus in Ecclesia Christiana multiplicari. In Epistola enim 55 ex recentiori divisione, *Ipsam, inquit, religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverunt, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur.* A qua quidem Augustini sententia non stare videtur doctissimus Dominicus Georgius, qui nihil præstantius esse sibi persuasit, quam quod magno ceremoniarum apparatu cultus Dei peragatur. Ubi enim in præfatione commentarii sui, quem recensebimus, commemorat, hæreticos, quos vocat, de ritibus, in administratione sacramentorum a pontificiis doctoribus adhibitis, credere; quod Judæicam redoleant superstitionem: addit; *o inauditum impietatis genus! o sacrilegam impudentiam! o incredibilem audaciam!* Quam quidem temeritatem ut reprimat, in animum induxit Missæ solennis, quæ a summo Pontifice celebratur, ordinem, in his præsertim, quæ ad sacros ritus & ceremonias pertinent, commentario suo illuminare, eorundemque rituum antiquitatem atque utilitatem insignem propugnare. Quanto eum fervore contra eos, qui aliam, quam ipse, de ritibus sacris foveant opinionem, disputet; vel ex eo colligas, quod referat; se propterea in præfatione adversariorum sententias retulisse, ne si in ipsa commentatione earum fieret mentio; lectoris animi quadam perturbatione atque tremore ab ejus lectione deterrerentur. In ipsa autem præfatione primum illos recen-

p. I.

4.

fet; qui, de ejus sententia, ritibus sacris suum non statuerunt
 pretium. Quorum argumenta altera præfationis parte sub ex-
 amen vocat. Ad primum quod attinet, contendit Clariss. Au-
 tor, ante seculum XII neminem unum in Occidente de sacris
 ceremoniis controversiam movisse. Quod quidem cum scribe-
 ret; procul dubio non meminit controversiarum seculo VII
 in Britannia inter *Colmannum* Scotum & *Wilfridum* Papæ ad-
 dictum de ritibus Romanis non sine magna animorum conten-
 tione agitarum. Quas *Beda* in Historia Eccles. Anglicanæ
 fusius commemorat. Ut numero multas alias de autoritate
 rituum institutas disputationes taceamus. Initio autem secu-
 li XII *Tanchelinum* in Germania atque in Belgio id magno co-
 natu egisse Clariss. *Georgius* perhibet, ut sacrorum rituum au-
 toritatem everteret. Cujus exemplum quasi agmine factò
 secuti sint *Petrobusiani*, *Henriciani*, *Valdenses*, *Wicklefitæ*,
Thaboritæ, *Lutherani*, *Calvinistæ*. Nostrum non est inqui-
 rere, quæ fide doctissimus Autor singulis sententiam, quam de
 ritibus sacris foverint, adscripserit. Dolemus tamen, quod
 maluerit ex *Joannis Wendelsteni* epistola quadam dedicatoria,
Lutheranorum doctorum de sacris ritibus doctrinam discere,
 quam ex ipsa Augustana Confessione. Quam quidem si con-
 suluisset, ex ejus articulo quinto atque decimo didicisset; eos
 non sine ullo discrimine omnes ritus rejicere, quam errone-
 am doctrinam illis perperam tribuit; sed illos tueri, præter
 necessitatem ritus non esse multiplicandos; neque tanquam
 ad salutem necessarii sint, commendandos. Objectiones gene-
 rales *Lutheranorum* atque *Calvinianorum* doctorum sequen-
 tes esse existimat, nihil de ceremoniis ecclesiasticis a veterri-
 mis Christianæ religionis Apologetis tradi; Patres illos ritus,
 quibus nunc Romana Ecclesia utitur, prorsus ignorasse; de-
 monstrari posse non easdem in singulis per orbem Christianum
 Ecclesiis ceremonias antiquitus fuisse. Quas quidem objectio-
 nes ut refutet, 1) observat Apologetas dedita opera nullam ri-
 tuum sacrorum fecisse mentionem. Hoc enim ob arcani di-
 sciplinam illos facere non debuisse. 2) Distinguendum esse
 censet, inter ceremonias illas, quæ ad vim & perfectionem sa-
 cra-

cramentorum, pertinent, & eas, quæ ad pietatem & impensio-
rem Dei cultum & precum solenniorem rationem respiciunt.
Illas juris divini esse tuetur. Harum plures sensim excogitatas
esse concedit. In ipsa de Liturgia Rom. Pontificis commenta-
tione non poterat non Clariss. Autor sæpius mentionem facere
sacræ supellectilis ad Evcharistiam conficiendam, mensæque
divinæ ornamentum destinatæ. Quæ quidem cum ab ecclesia-
sticis scriptoribus vocibus non admodum notis exprimatur,
*disquisitionibus de sacro ministerio seu de sacro missæ appara-
tu*, quas post Præfationem deprehendas, consulere lectori suo
voluit. In iis enim copiose omnem sacram supellectilem re-
censet, & vocabula, quibus exprimi apud scriptores ecclesiasti-
cos solet, dedita opera enumerat. Ita v. g. docet, quid sit *Per-
gula, Colum, Pharus, Cicindela, Gabata, Caucus, Butto* &c.
In quorum etiam usum atque antiquitatem nonnunquam in-
quirit.

p.33-137.

Ipsum Commentarium *de liturgia Romani Pontificis in
solenni celebratione missarum* nondum integrum Doctiss. Au-
tor publici juris fecit. Duobus enim, quos præ manibus ha-
bemus, libris, tantum inquirit in cerimonias & ritus ab accessu
Pontificis ad Ecclesiam, usque ad egressum e sacrario, ante-
quam ad Missarum solennia procedat; in reliquis, quos me-
ditatur, libris, reliquum *Missæ* ordinem expositurus. Singulari
industria Clariss. *Georgium* ea ex veterum scriptorum monu-
mentis collegisse, quæ faciunt ad hanc materiam illustrandam,
quibus intelliget, qui ipsum librum oculis suis usurpabit. Ut
instituti nostri rationem habeamus; aliquot tantum observa-
tiones exempli loco hinc inde delibabimus. Doctiss. Autor in
primo libro de his quæstionibus præcipue sollicitus est; qualis
sit sacrarum cerimoniarum antiquitas? qui ritus primis Eccle-
siæ seculis in Romana Ecclesia observati? quæ ratio sit Romani
Pontificis procedendi ad mysteria sacra celebranda? quas ve-
stes induat? quas preces fundat? Uti in Præfatione Clar. Au-
tor objectiones Protestantium de rituum sacrorum novitate sub
examen vocavit; sic sub initium hujus primi libri, id agit; ut
rituum antiquitatem argumentis communiat. Præcipue ad

2.

1 Cor.

- p. 7 & 28. *i Cor. XI, 34* provocat, ubi Apostolus dicit: *cetera autem, cum venero, disponam.* Ex hoc argumento etiam: *quod universa tenet Ecclesia, nec conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur;* sequi existimat; illos ritus, qui literis non sunt memoriae proditi, sed traditione ad Romanam Ecclesiam pervenere, ab Apostolis originem ducere. In qua quidem argumentatione petitionem Principii utique committere videtur. Ceterum pro sua causa facere opinatur, quod *Clemens Romanus* in Ep. I ad *Corinthios* tradat, Christianos *assignatis temporibus* oblationes suas fecisse. Ex *Josepho Binghamo* docet, ipso etiam persecutionis tempore Ecclesias exstructas fuisse. Cujus quidem auctoritate propterea se uti profitetur, *ne quid contra hanc fidei catholicae hostes obgannire possint.* Miramur autem, quod in *lit Binghamum* testem veritatis introducere, quam ex ejus scriptis discere, se Protestantibus perperam tribuere, quod omnes ritus, quocumque etiam nomine veniant, rejiciant, & nullo habeant loco. Capite nono atque decimo ex instituto Doctiss. *Georgius* probat; Romanum Pontificem ex vetustissimo ritu crucem reliquiis sanctorum refertam gestasse, quoties solennibus ornamentis indutus fuit. Quod quidem constare existimat ex *S. Gregorii* vita, quam *Jo. Diaconus* descripsit. Inibi enim dicitur *Phylacteria Gregorii M.* magna veneratione Christianos persecutos esse. Ex illius autem temporis loquendi ratione manifestum esse *phylacteriorum* nomine crucem auream vel argenteam sanctorum reliquiis refertam filo & catenulis appendendam venisse. Ipsum enim *Gregorium M.* in epistola ad *Theodelindam Longobardorum Reginam* scripsisse: *Excellentissimo autem filio nostro Aduluawaldo Regi transmittere phylacteria censuimus, i. e. crucem cum ligno sanctae crucis domini.* Conjicit, a Græcis hunc ritum crucem in pectore gerendi manasse. Ex iis enim multos Christianos, etiam qui non clerici fuere, crucem ejusmodi gestasse, variis argumentis probat. Quærendo etiam investigat, *utrum crux ejusmodi collaria inter ornamenta sacra Episcopalia annumerata sit?* Tenet *Sec. XIII* nondum inter necessaria Episcoporum orna-

ornamenta *crucem collariam* fuisse relatam. Durandum enim in suo Pontificali ab Martenio edito Lib. I de antiquis Eccles. ritibus Cap. IV Art. XII dicere : *Indumenta vero sibi* (Episcopo) *per ordinem necessaria sunt hæc : videlicet caligæ , sandalia, amictus, alba, cingulum cum subcinctorio, quod habet similitudinem manipuli, & dependet a cingulo in latere dextro, crux pectoralis, si quis ea uti velit, stola, tunicella, dalmatica, chirotheca, planeta, manipulus, mitra, anulus pontificalis, cambuca s. baculus pastoralis, & pallium cum tribus spinulis aurcis si sit metropolitanus.* Ex quibus verbis conficitur Durandi ætate arbitrio uniuscujusque Episcopi permissum fuisse, utrum voluerit ejusmodi crucem gestare vel non. Sec. autem XIV crucem pectoralem a Rom. Pontificibus inter Episcoporum ordinaria ornamenta numeratam fuisse, Clariss. Autor existimat. In Missali enim Vaticano Fratrum minorum Cod. Vat. 4743 *precationem extare ad sumendam crucem.* Qui quidem Codex Sec. XIV scriptus esse videatur. Capite septimo & vigesimo de *tiara* Episcopi Romani agit, nunc tribus coronis seu circulis aureis circumdata, quam veteres autores *Phrygium, regnum, & papalem mitram* appellare solent. Originem hujus regni gestandi a Silvestro Papa derivat, qui sponte pileum sumserit Romano more ceu libertatis symbolum, eumque aureo phrygio s. diademate exornarit, ad regale sacerdotium, sacerdotum omnium maximo a Christo collatum, significandum. A Bonifacio VIII secundam coronam esse additam, ut regni spiritualis ac temporalis prærogativam exprimeret. Urbanum autem V tertiam coronam mystici numeri causa addidisse. Quam quidem observationem ex variis monumentis, præsertim ex veteribus picturis stabilire conatur.

Ad librum secundum progredimur. In quo Doctiss. Autor primo quærendo investigat, quænam Pontificalia ornamenta Abbatibus monasteriorum, certis quibusdam Episcopis & aliis etiam, summorum Pontificum beneficio concessa fuerint? Dein de coloribus indumentorum disserit, quibus antiquitus usa est, & etiam nunc utitur Romana Ecclesia. Sic v.g. refert Joannem XIII seculo X privilegium concessisse Abbati mona-

p. 240 seq.

300.

P. 303.
304.

393, 401,
402, 423.

sterii S. Vincentii Metensis, ut dalmatica & sandaliis uteretur. Leonem IV A. 1053 Bambergensibus Canonicis mitras gestandi potestatem fecisse. Alexandrum II ob insignia merita Ura-
tislai Bohemiae Ducis eidem singulari & raro privilegio mi-
træ usum permisisse. Quam quidem largitionem Alexandri
Gregorius VII lib. I Epist. 38 ratam habuerit & confirmarit.
De coloribus sacris usibus destinatis eorumque differentia co-
piose ex historia ecclesiastica disputat. Nobis sufficiat tantum
illam generalem ejus observationem h. l. repetiisse, qua tradit
Romanam Ecclesiam quatuor coloribus uti, rubeo, albo, viridi
atque livido. Rubeo in festis diebus, qui tam in honorem
Domini nostri *Jesu Christi*, quam S. Martyrum celebrantur.
Albo in festis diebus B. Mariæ Virgini & sanctis dicatis. Viridi
in festis diebus, qui in honorem Domini nostri & in honorem
eorum sanctorum agitantur, qui pro Ecclesiæ salute dimica-
runt. Livido in diebus mœstitiæ atque abstinentiæ.

CHRISTIANI KORTHOLTI, A. M. KILO-
nienfis Holsati Conjectura de Diœcesi Episcopali, quam
Seculo quarto habuit Pontifex Romanus.

Diœcesin Episcopalem urbe & urbis territorio, secundum
ordinariam veteris ecelesie disciplinam terminari & cir-
cumferibi ex Canone XXXIV Apostolico & IX Antiocheno no-
tissimum est. In hoc totidem verbis dicitur Episcopus *πρό-*
νοικον ποιῆσαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν,
curam gerere totius regionis, qua sua urbi subest. Quocirca
si de diœcesi Episcopali Romana nulla figillatim exceptio faci-
enda est, illius amplitudo nullo negotio poterit definiri. Eos-
dem enim cum Urbis territorio habebit fines. At quam late
Urbis territorium patebat? Ad Centesimum usque Roma la-
pidem extendebatur. Provoco ad *Ulpianum*, qui tit. Digest.
de officio Præf. Urbi, *si quid*, inquit, *intra Centesimum milia-*
rium admissum sit, ad Præfectum Urbi pertinet. Gratianus
& Valentinianus A. A. cum præcipiunt in Rescripto ad Aqi-
linum Vicarium ordinariorum dato, quod *Baronius* ad A.
CCCLXXI

CCCLXXI n. 1 p. 291 edit. Colon. exhibet, Florentium, Puteolanum, Claudianum & alios schismaticos *ex urbium*, ubi commorabantur, *territoriis* expelli debere; *posthac*, inquit, *nisi omnes ultra Centesimum ab Urbe depuleris, atque eorum civitatum finibus extorres esse praeceperis &c.* Itaque secundum ordinariam veteris Ecclesiae disciplinam, dioecesis Episcopalis Papae Romani Centesimo ab Urbe lapide fuit finita. At vero non defunt doctissimi viri, qui sibi persuadent Episcopatum Romanum aliter comparatum fuisse, quam alios Episcopatus. In iis praestantissimus scriptor Anglicus *Josephus Binghamus*, qui editis a se Originibus Ecclesiasticis eruditorum plausum & meruit & consecutus est, *nonnulli*, inquit orig. eccles. Lib. IX. Cap. I §. 1 p. 505. *Dioecesi Romanam Innocentii I tempore nullas parochias in vicis sibi subjectas habuisse, sed universas intus in urbe fuisse existimant. Etenim in epistola sua ad Decentium Episcopum Eugubinum hanc differentiam inter dioeceses alias & Romanam facere videtur, quod in dioecesi Romana sacramenta de ecclesia primaria ad Presbyteros, in aliis ecclesiis ministrantes, transmitti soleant, cum omnes ecclesiae intra civitatem sint constituta, quod hoc autem in aliis locis parochias rurales habentibus fieri non possit, quia sacramenta ad loca longe distantia portari non conveniat. Sed utcunque res se habet (neque enim docti viri de ea consentiunt, & ego quidem errorem subesse puto) hoc certum est, dioecesi Romanam a nulla parte per vicos longius extendi potuisse, quod ea usquequaque vicinis oppidis circumjacentibus esset cincta. Duo igitur obstare videntur, quo minus statuamus, dioecesi Episcopalem Romanam ad Centesimum usque patuisse. 1) Testimonium *Innocentii I*, qui dicit omnes suas ecclesias intra civitatem esse constitutas. 2) Quod ipse *Binghamus* maxime urget, civitates Romae admodum vicinas intra Centesimum fuisse, in quibus procul dubio sedes Episcopales fuerint. Quantum auguror conjectura, utraque dubitatio tolli & eximi facili negotio potest. Videlicet existimo, Episcopum Romanum in Urbe Roma immediate ut loquuntur, i. e. proxime & nullo interveniente Episcopo munia obiisse, extra urbem autem, intra*

Centesimum, Chorepiscopus illius vicibus fuisse functum. Nemo dubitat Sec. IV Episcoporum auspicio Chorepiscopus ecclesias rexisse. Canone X Antiocheno statuitur *χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ἢ ὑπόκειται, ἐπισκόπου. Fiat autem Chorepiscopus ab Episcopo civitatis, cui subicitur.* Non desunt argumenta e quibus probabiliter concludas, sigillatim etiam Romano Episcopo Chorepiscopus paruisse. I. enim nulla est ratio dubitandi, propterea quod præcipue dignationis Episcopis illa ætate fere fuit proprium *χωρεπισκόπου* five Episcopos Vicarios habere. II Canone VIII Nicæno de Novatiano Episcopo statuitur, si inter catholicos velit iterum nomen profiteri, eum oportere, aut Chorepiscopi aut Presbyteri obtinere locum. En Canonis verba: *ὁ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς καθάρσις ἐπίσκοπος τὴν τῆς πρεσβυτέρου τιμὴν ἔξει. πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκίμη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τῆς ὀνόματος αὐτῆς μετέχεν· εἰ δὲ μὴ τῆτο αὐτῷ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου.* Videtur hic canon Novatianum Episcopum, qui Romæ commorabatur, potissimum respicere. Nam præter ceteros Romæ Novatianos suam ecclesiam habuisse constat. Proinde propius vero est, Romanos etiam Episcopos Chorepiscopos habuisse. Fac autem veritate fundatam esse hypothesein, quæ maxima probabilitate se commendat, fac Episcopo Romano Chorepiscopos paruisse; tum dubitationibus supra enumeratis facilius & proclivius poterimus occurrere. Etenim 1) *Innocentius I* Ep. I ad *Decent.* dicere potuit: *de fermento, quod die dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes ecclesia nostra intra civitatem sint constituta;* & tamen Episcopalis ejus diœcesis ad Centesimum se potuit extendere, quoniam Chorepiscopi extra ipsam civitatem, quæ alioquin ab ipso Episcopo perpetrari debuerunt, designavere & sacramentum confecere. In ipsa autem urbe *Innocentius* ipse, quæ fuere Episcopi munia obiit immediate ut ita dicam, & sine ullius interventu. Præterea manifestum est nonnisi restricte *Innocentium* de omnibus suis ecclesiis loqui. Sine ulla enim dubitatione complures ecclesiæ adhuc illi ut metropolitæ obtemperabant. Sed

cum

cum ipse *Binghamus* profiteatur, se huic *Innocentii* testimonio magnum pretium non statuere, prætereaque *Innocentius I* seculo V demum vixerit; ad alteram dubitandi rationem accedo, cui majus pondus inesse opinatur, *hoc certum est*, inquit, *diœcesin Romanam a nulla parte longius per vicos extendi potuisse, quod ea usquequaque vicinis oppidis esset cincta*. Nondum satis intelligo, cur *Binghamum* opinio teneat vicos tantum, non autem oppida vicina ad diœcesin Episcopalem referri posse. Si in territorio urbis Romæ, quod Centesimo Lapide demum finiebatur, fuere oppida; cur in diœcesi Episcopali Romana locum habere non poterant? Fortassis *Binghamus* tuetur, in omnibus civitatibus necessario fuisse Episcopos. Sed, si ita censet, a recta utique via aberrat. *Mareotis* in *Ægypto prima* quondam non habebat singularem Episcopum, sed Episcopo Alexandrino parebat. Apud *Athanasium* in Apolog. II de fuga sua dicitur: *Μαρεώτης χώρα τῆς Ἀλεξανδρείας ἐστὶ, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ χώρᾳ γέγονεν Ἐπίσκοπος, οὐδὲ χωρεπίσκοπος. ἀλλὰ τῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπῳ αἱ ἐκκλησίαι πάσης τῆς χώρας ὑποκῆν*. Quin etiam contendo, non repugnare, Chorepiscopum aliquem in ejusmodi civitate Episcopo destituta, loco alius Episcopi, ecclesiam rexisse. Nonne ut *extraordinarium* in modo productis verbis commemoratur, quod cum *Mareotidis* nullus sit Episcopus, etiam *nullus Chorepiscopus* inibi deprehendatur? Si cum *Binghamo* Chorepiscopum, *τῆς χώρας ἐπίσκοπον* interpretamur *ruris Episcopum*; fateor arguere repugnantiam, Chorepiscopum in civitate aliqua fuisse. Sed *du Fresne* in Glossario Græcæ linguæ p. 1773 exemplis in medium prolatis probat, *χώραν* etiam urbem & civitatem denotare. Adde *χώραν* sigillatim significare territorium urbis, quatenus ab urbe muris suis cincta distinguitur. Ita enim *Xiphilinus de Byzantio τὴν πόλιν τε, καὶ τὴν χώραν αὐτῆς* & Canone Antiocheno supra citato dicitur: *τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν*. Rectius igitur Chorepiscopi sive *τῆς χώρας ἐπίσκοποι* explicatius describuntur *τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἐπισκόπου πόλιν ἐπίσκοποι*, h. e. in territorio urbis, quatenus urbi muris suis clausæ opponitur, Episcopi vicarij.

Contingit enim nonnunquam, ut in territorio urbis, præter vicus & pagos, oppida etiam reperiantur. Mitto alia, quoniam instituti mei ratio postulat, ut verbis tribus me expediam. Ex allatis autem argumentis non obscurum neque absconditum esse puto, nos deficere rationem, cur in Episcopali diœcesi Papæ Romani Sec. IV aliquid a veteris Ecclesiæ disciplina alienum quæramus; & arcte teneo nihil causæ esse, cur negemus, illam ad Centesimum usque Roma lapidem patuisse. Quæ quidem observatio supervacanea & inutilis habenda non est, propterea quod inde efficitur, illustres viros *Jacobum Gothofredum, Claudium Salmasium, &* qui eos sequuntur, intra Centesimum ab urbe lapidem Metropolitanam Episcopi Romani provinciam perperam quæsisisse; cum inibi tantum fuerit diœcesis illius Episcopalis. Quorum argumenta in commentatione mea de *Ecclesiis suburbicariis*, quam haud ita pridem in hac ipsa Lipsiensi Academia, publice tuitus sum Sect. II §. 37 seq. ex momento suo ponderavi. Hoc etiam argumento discimus, Episcopum Romanum, dignitatem, quam seculo IV tuitus, & sequentibus consecutus est, urbis Romæ dignitati, non autem *Petro*, cujus successorem se irritò conatu profitetur, acceptam utique referre.

MEMOIRES DE L'ACADEMIE ROYALE DES
Sciences, contenant des Ouvrages adoptez par cette Academie
avant son Renouvellement en 1699.

hec est,

COMMENTARII ACADEMIÆ REGIÆ
*Scientiarum, quibus continentur opera ab hac Academia
adoptata ante ejus Instauracionem A. 1699
factam.*

Tomus V.

Hagæ-Comitum, apud P. Goffe & I. Neaulme, 1731, 4. chart. aug.
Alph. 14 pl. 3, Tabb. æn. 123.

Opera hæc in typographia regia Parisina diversis temporibus

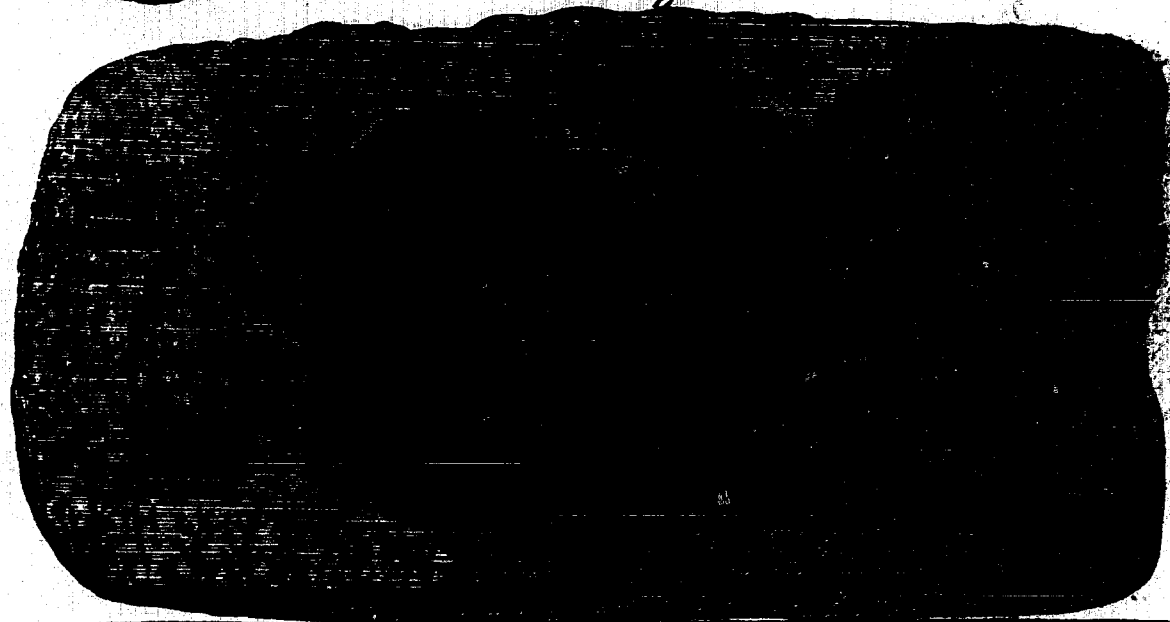
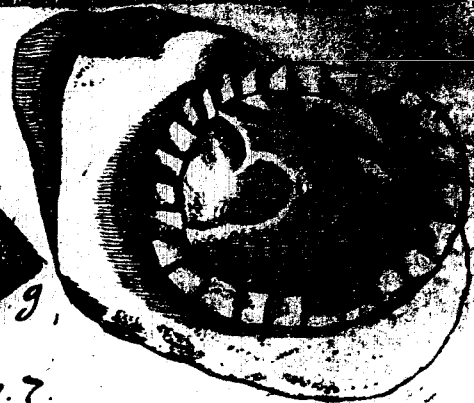
bus partim in folio majore, partim in folio ordinario prodire; sed rariora dudum facta sunt, frustra adeo quaesita a viris doctis. Egregie igitur de orbe erudito meruit *Cel. Gravensandius*, quod de operibus istis junctim edendis cogitaverit, utque nitida & correcta comparerent omnem lapidem moverit. Prudenter etiam factum est, quod omiserit Tractatum *Mariotti* de percussione, qui, postquam ab Academia Scientiarum adoptatus fuerat, saepius auctior recusus & operibus Viri eximii insertus fuit, quæ in Batavia in unum volumen collecta prodire, & de quibus diximus in *Actis* A. 1717. p. 143, nec *Hugenii* quædam opuscula huic collectioni inseruerit, quæ in ipsius Operibus in Batavia haud ita pridem junctim recusis jam leguntur.

Primo Tomo comparent Commentarii *Peraltii* Historiæ animalium inservientes cum eorundem continuatione, atque Commentarii Historiæ plantarum inservientes in ordinem redacti a *Dodarto*. Secundo continentur resolutiones quatuor problematum Architecturæ, Autore *Francisco Blondello* & Opera mathematica Mathematici eximii *Frenicle*. Tomus tertius complectitur Opera mathematica *Robervallii*. Tomus quartus continet Opera mathematica *Picardi* una cum observationibus *Richerii* in insula *Coyennæ* factis, Tractatu *Azuti* de Micrometris, & nonnullis *Ræmcri*. Quintum denique Tomum tota occupant opera diversa Astronomica *Cassini*. De operibus *Freniclii*, *Robervallii*, *Picardi*, *Azuti*, *Ræmcri* diximus in *Actis* A. 1695 p. 126 & seqq. de observationibus *Richerii*, operibus astronomicis *Cassini* & operibus *Picardi* ad Astronomiam spectantibus ibidem p. 27 & seqq. Operibus *Picardi* adjectus est Tractatus de libellatione aquarum, ut ejus opera omnia uno volumine comprehensa prostant: sed de eo diximus *Supplement. Tom. I p. 96*. Adjectus quoque est tractatus de mensura Terræ, de quo diximus in *Actis* A. 1688 p. 578. Nihil igitur superest, quam ut ea recenseamus, quæ ad historiam naturalem spectantia Tomo primo continentur. Distinguit *Peraltius* commentarios ab historia, quod in illis tantummodo tradantur particularia, quæ auctori eorum innotue-

re, cum in hoc coacerventur quæcunque passim apud autores reperiuntur. Quodsi ergo Commentarii a pluribus conficerentur, inde tandem certior historia naturalis condi poterat. Tradit autem Noster potissimum descriptiones anatomicas animalium, in quorum structuram ipsi inquirere datum fuit, partes internas accurate describens, ac ubi e re visum fuerat, delineans. Animalium quoque exoticorum formam externam exactissime delineat. Quamobrem ut figuræ accuratæ quæ excuderentur in hac nova editione Cl. *Albinus*, Anatomix in Academia Lugdunensi Professor, omnem operam impendit. Commentarii historix plantarum inservientes non unum habent autorem. *Du Clos & Borellus* imprimis chymica; *Perraltius & Mariottus* ea, quæ per meditationes fuere cruta, contulerunt. *Bourdelyn* experimenta chymica suppeditavit, *Marchand* descriptiones plantarum rariorum; *Perraltius* descriptiones istas contulit cum ipsis plantis præsentibus fociis, ut iudicio ipsorum de iisdem decerneretur. Tota Academia ad operis perfectionem concurrat. *Dodartus* vero in ordinem singula digessit. Opus hoc prorsus singulare in quinque capita dividitur, quorum primum agit de plantarum descriptione, secundum de earundem figura, tertium de cultura, quartum de virtutibus & quintum denique de Commentariis, quos in usum historix plantarum Academia Scientiarum edere constituit. Nimirum hic tantummodo docentur, quæ in historia plantarum condenda iudicio Academix observanda sint, & quæ ipsa in Commentariis suis in illius usum edendis dare decreverit.

Ceterum notandum *Hallejum* in Actis Anglicanis Num. 214 p. 256 annotasse errores typographicos & quosdam alios, qui defectu attentionis in Tabulas *Cassini* ad computandos motus satellitum Jovis irreperunt, & eos correctos fuisse ab editore *Gravesandio*. Monet autem hic, se cetera quoque recudi curaturum, quæ in posterum prodibunt autoritate Academix scientiarum munita. Promittit etiam indicem generalem non minus horum, quam omnium voluminum, quæ sub titulo Historix & Commentariorum Academix Regiæ Scientiarum ab

A. 1699

A. 1699 prodire. Operas suas collaturi sunt plures, ne quid in eo desiderari possit. Talem indicem dudum optarunt viri eruditi, cum ab eo pendeat usus operis tot egregiis inventis ac observationibus singularibus abundantis.

ENCRINUS SEU LILIUM LAPIDEUM,
pro specimine Lithologiae in posterum plenius elaborandæ
& ad modum demonstrationis genuinæ revocandæ, ex
commentatione JOANNIS CHRISTOPHORI
HARENBERGI.

Wolfenbuttelæ, apud Joann. Christoph. Meisnerum, 1729, 4.
 Plag. 4½, Tabb. æn. 2.

QUam fidem Autor in his *Actis* A. 1727 p. 144 dederat, eam specimine præfenti quodammodo præstitit. Sislitur in eo expositio de lapide figurato, quem *Lachmundus* in *Oryctographia Hildesheimensi* c. 17, 18, vel primus vel inter primos vocavit *Encrinon*, quippe similem *νεβω*, id est, *lilio*. Ut mens autoris sit magis in expedito, quam de hac Phycices, vel potius Minerologiæ, particula in medium protulit; juvabit inspicere adjectam Tabulam nostram. Explicatio figurarum:

Fig. 1 sislit fragmentum saxi, trochitis obfusi, in quo conspicuum sese præbet petiolus a b c, ex trochitis inter sese arcte connexis constans, atque ei innexus encrinos c d.

Fig. 2 exhibet encrinum regularem, in quo notantur basis quinquangularis inter a b b b: protuberantes circa basin quinque rami in b b b & parte averfa: divisionem unius rami in duos e e e duorumque horum rursus in partes duas æquales, ordientes in f f & in apicem g tandem coeuntes.

Fig. 3. Basis pentagona separatim exhibita, in cujus medio eminent rosulæ, quinque foliis præditæ, imago.

Fig. 4. Encrinitæ seu trochitæ connexi, qui inferiori ex parte abeunt in petiolos seu encrinitas plures, quorum diameter sensim deorsum imminuitur.

Fig. 5 Series structuræ interioris & arcuationis ramorum in peripheria encrinorum.

TAB. I.
 Fig. 1.

2.

3.

4.

5.

K

Fig. 6.

Fig. 6.

Fig. 6. Fragmentum encrini, cui inhæret particula petioli ad latus detorti.

- Patet primo obtutu differentia hujus encrini, & capitis Medusæ, quod S. R. *Hiemerus* olim descripsit, uti apparet ex hisce *Actis A. 1725 Aug. p. 376*, ac tabula ibi inserta. Utrobique vero articuli constant e trochitis, quos adstrinxit materia selenitica. Remisit quondam Illustris *Leibnitius* Physicos & Historicos, qui fata terræ antediluvianæ nosse cupiunt, ad terram ipsam & figurata, quæ in ejus cavernis & superficie inveniuntur, corpora lapidea ac metallica. Ex variis encrinorum figuris nosler docet, mare ibi aliquando existisse, ubi nunc calcatur humus: varias evenisse succussiones montium: moles faxeas, quibus insint encrini, olim fuisse molles & fluidas: existere vapores ignis subterranei: encrinos fuisse plantas lapideas marinas: *Luidium* & *Büttnerum* minus recte entrochos reputasse pro vertebris dorfi ex animali incognito: encrinum non esse e numero petrefactarum stellarum marinarum. Suspiciatur tandem, dari plantas marinas stellis marinis contractis perfimiles, quæ differant variis speciebus. Mirum est, lithophilos sæpius incidere in acervos trochitarum separatorum, cum tamen articuli entrochorum nonnisi diuturno solis æstu solvantur. Excurrit tandem Cl. Autor ad attributa divina nonnulla hinc confirmanda & ad veritatem diluvii contra profanos homines roborandam. Ex modo indurationis ejusmodi etiam cum *Hermanno Witsfo* Miscell. Tom. II Exerc. VII §. 22 exponit possibilitatem conversionis, per quam uxor Lothi facta sit statua bituminosa. Accedit in fine epistola lithologica Autoris ad Celeb. D. *Fr. Ern. Brückmannum*, harum deliciarum amatorem, de causis figurarum in lapidibus, quas ex ratione tum interna tum externa repetit. Rationem internam exponit, partim ex præexistente delineatione partium in plantis lapideis, partim ex petrefactione, quæ animalibus, & vegetabilibus obrutis, per humorem cristallifantem & seleniticum, constringentem ac indurantem, contigerit. Externam vero rationem deducit tam ex ectypis corporum, quæ ubi tenaciori materiæ appressa figuram sui reliquere, ipsa dilapsa sunt &

& interierunt; quam ex variis corporum exteriorum contactibus, haud determinate nec uniformiter sese exferentibus. Actionem ejusmodi minus determinatam, & effectus vagos variosque proferentem vocat *lusum naturæ*.

ALBERTI RITTER, REGII LYCEI ILfeldiaci Collegæ, *Lucubratiuncula de Alabastris Hohnsteinensibus nonnullisque aliis ejusdem loci rebus naturalibus exarata.*

1751, 4.

Plag. 2 Tab. æn. 1.

UT Lectori reliquamus omnia, quæ Autor diligentissimus de Alabastris eorumque nomine, usu & generibus diversis imprimis in Comitatu Hohnsteinensi & vicinia conspicuis ad Virum Celeb. *Franc. Ern. Brückmannum*, Doct. Med. ejusdemque Practicum Wolffenbuttelensem, Academiæ Cæsareæ Nat. Curios. & Societ. Regiæ Pruss. Scient. Collegam hic commentatus est, lubet nunc ex iis, quæ addidit, curiosis Dendritem præstantissimum, quem servat, vel ad complendam Tabulam, figura 7 referre, & ipsius verbis describere: *Primum inter curiositates Hohnsteinenses merito occupabit locum Dendrites, tam elegans, ut plane dubitem, an talis ab ullo unquam sit visus, neque etiam facile invenies, quod in technophylaciorum descriptionibus similis mentio sit facta, quare opera pretium esse censui illius portionis, quam habeo, magnique facio, pleniorum hic tibi formare descriptionem. Lapis est fissilis ex fodina æraria, proxima monasterio Wolckenried, quæ jam inculta jacet, cujus laminae tantæ sunt gracilitatis, ut vix folia papyri crassitie adæquent. Color est cinereus, arbusculi vero & fruticeta quasi depicti forma diminuta, Miniatur-Arbeit, nigricantes, qui videntur adherere montibus, rupibus, ripis. Quod vero res est, cælum apparet demissum & nubilosum, & nubes ibi adspiciuntur, ac si penicillo illuminatæ vivis coloribus, flavis, rutilis, subrubris, nigro quasi conditis, & ut verbo dicam, nihil perfectius oculis nostris proponi potest: colores ejus tam*

TAB. I.
Fig. 7.

jucundi, vivi ac pulchri sunt, ut nihil differant ab iis coloribus, quibus ab occidente Sole cælum depictum esse nonnunquam videmus. Alterum hujus Dendritis latus secundum artem pictoriam coloribus vivis, rubris & subrubicundis, quasi umbris distinctis representat speluncam in monte profundam, apertam, arbusculis, fruticetis ornatam, cæli vero representatio est inibi sine nubeculis.

JOHANNIS FRIDERICI SCHREIBER;
 Regiomontani, Corporis ac Motus consideratio. Instituta
 coram Academia Scientiarum Petropolitana, cum III
 Nonarum Octobris MDCCXXXI in eandem
 reciperetur.

Petropoli, typis Academiae Scientiarum, 1731, 4, charta max.

Plag. 3.

Ubi Autor Moscua Petropolin adiret, jussu Ill. Academiae Petropolitanae Praefidis, in conventus Academicorum Professor honorarius introductus est idem. Praelegit tum in primo conventu, quod ante manus habemus, specimen metaphysicum, cujus maxime singularia relaturi sumus, quod plures novas sententias continere videtur. Corporis notionem formaturus cum ceteris consulit experientiam: indeque deducit: 1) Essentiam corporis dependere ab elementorum, certo quodam modo inter se conjunctorum, existentia: 2) omne corpus habere vim movendi, quae autem est composita vis, producta a viribus elementorum corporis simplicibus conjunctis: 3) materiam quoque deberi iisdem elementis corporis. Inde definit corpus mundanum per unum quid, ex elementis certo modo compositum. Materia ergo, vis movendi ac essentia corporis Autori tantum sunt diversa ejusdem subjecti, elementorum scilicet, praedicata, sed talia, ut, posito eorum uno statim quoque ponantur cetera; imo totum corpus. Speciminis loco, probat hanc propositionem: *Posita quadam elementorum compositione, necessario una ponitur & vis movendi, & materia, hoc est, necessario ponitur totum corpus.* Evoluta sic notione corporis, Autor jam inquit in vim movendi

cor-

corporis. In omni vi notanda duo : & gradus ejus præfens : & terminus , ad quem tendit. Utrumque apparet in vi spirituum & corporum. Quid enim est finis? Quid motiva? Hæc de spirituum viribus. Quid est velocitas & directio in corporibus? Talia analogæ ergo erunt quoque in quacunque vi elementi. Motus ergo & quies in universo sic contingunt: si unius corporis vires simplices majore gradu inter se consentiant, quam in vicino , tum prius se tandiu movebit, donec in eo sit loco, in quo gradus consentientium virium simplicium ejus æqualis est gradui consentientium in circumpositis. Loquamur quoque de *vi inertiae*. Quia elementum tantum unam vim habere potest: ideo & corpori non potest inesse, nisi una veri nominis vis. Quare vis inertiae & vis movendi tantum gradu inter se differunt, suntque homogenæ inter se. Imo vero, quia corpori adest vis inertiae, debet quoque aliquid dari in elemento, illam in toto corpore proferens: est verò illa vis inertiae elementi si ita dicere fas est, eadem cum vi elementi, quæ vim movendi corporis componit. Atque inde explicat Autor; cur unius corporis vis movendi nunc major sit, nunc minor? Ex his paucis jam plures derivantur propositiones. En præcipuas: 1) Motum esse *φαινόμενον*, in elementi corporis fundatum. 2) Non dari veram communicationis motus notionem: hinc nec illam existere: 3) universum corporeum, etsi causas, motum efficientes, non respexeris, sine motu esse non posse. 4) Deum movere corpora posse, mutando virium simplicium consensum vel & gradum: 5) Terminum: *Vis motrix*; esse æquivocum. 6) Ad motum, in universo, per *ὑπόθ*: pleno, excitandum, excitatumque in æternum conservandum, non requiri, nisi unius motus productionem: 7) Vera dixisse Archimèdem, se, accepto extra terram loco, ubi pedem figat, terram de sede sua deturbaturum. Quin imo, ipsum totum universum pessundaturum, si pedem extra universum ponere valeret. 8) Sententiã: Quidquid movetur, movetur ab alio; esse falsissimam. Quod triplici argumento probat. Ea enim admissa verã, vis inertiae foret semper infinita vi movendi domesticæ, finita autem vi motrici ex-

trinsecæ. Quin & ostenditur, falsum esse, quod materia resistat vi movendi illius corporis, ejus est materia. 9) Vim movendi corporis in instanti posse habere conatus diversos infinite multos; uti patet in motu curvilineo corporum. 10) Nulas proprie dari passiones in universo corporeo &c.

JO. FRIDER. WEIDLERI, J. U. D. Mathem. Superior. in Acad. Vitemb. Profess. Publ. R. S. Pruss. Sodal. Institutiones Juris naturæ & gentium methodo geometrica digestæ, collatoque sparsim jure positivo illustrate.

Vittembergæ, sumptibus Gottl. Henr. Schwarzii, 1731, 8.

Alph. 1 pl. 6½.

CL. Autor hujus libri, Collega noster perindustrius de methodi accuratioris, qua geometræ utuntur, legibus, ejusdemque ad disciplinam moralem accommodatione præfatus, in ipsa tractatione ostendere conatur, qua ratione prima cognitionis nostræ, de actionum humanarum justitia & injustitia, elementa, ex generalibus, quæ huc spectant, definitionibus, inprimis autem ex naturæ humanæ, & finium, eidem a conditore optimo maximo propositorum, contemplatione eruenda & derivanda sint. Itaque *Cap. I* ab imperii & legis notionibus initium capit, tum definitionem realem legis naturalis indagat, atque hinc proprietates hujus juris colligit, & historiam ejusdem scholio peculiari exponit. *Cap. II* de actionibus humanis & earum imputatione ita differit, ut hominis naturam & vires ex ipsis effectibus & operationibus ejusdem deprehendat, hisque observationibus tanquam fundamentis totam de officii doctrinam superstruit. *Cap. III* agit de principiis juris naturalis, & commonstrat, quod unus quidem fons sit omnium veritatum moralium, voluntas nempe Numinis immortalis, per rectam rationem patefacta, sed quia hæc generalis propositio claritate destituitur, ex relatione hominis ad Deum, se, & alios, tria principia vel axiomata ducit, quæ singulorum officiorum genera complectuntur. Quoniam nempe Deus autor, dominus, beni-

benignissimusque conservator noster est, inde summam officiorum erga Deum veneratione & obsequio eidem exhibendis contineri statuitur. Et cum homo in se intuens intelligat, se sic conditum esse, ut aliquamdiu se conservare, vires etiam animi & corporis augere possit, ideo officia erga nosmetipsos hæc propositio explicat: *quisque virium tam animi quam corporis, a supremo conditore Deo in se collatarum, conservationi & perfectioni strenuam operam dare debet.* Denique, si respiciantur alii homines, quibus eadem lex per rectam rationem præscripta est, sequitur, quod jubeamur conferre, quicquid ad finem conservationis & perfectionis feliciter consequendum a nobis proficisci potest. Atque huc spectat axioma III; *quisque sic sese gerat erga alios, uti eorum sui similis humanitas jubet, ideoque aliorum conservationem & perfectionem, quantum in se est, adjuvet & promoveat.* Harum veritatum uberior explicatio toto libro traditur, in quo post caput de religione naturali, sequuntur reliqua de officiis erga nos & alios, tam absolutis, quam hypotheticis, quæ tum ex factis sermocinantium, paciscentium, jurantium, item ex possessione & dominio rerum, & variis, qui circa has ineuntur, contractibus resultant, tum quæ peculiarem statum, conjugum nimirum, parentum & liberorum, dominorum & servorum, item imperantium & parentium consequuntur. *Cap. XI* juri naturali gentium, & *Cap. XII* juri belli & pacis copiosius tradendis destinantur. Longum nimis foret ad singularia progredi, & ex pulcherrimarum meditationum copia flores decerpere. Quare hic gradum sistimus, imprimis, cum approbatio, quam reliqua Cl. *Weidleri* scripta in orbe literato consecuta sunt, nobis spem faciat, huic quoque libro, tam argumentorum delectu, quam perspicuo orationis genere commendabili, suos lectores & æstimatores haud esse defuturos.

Nöthig und nützlich erachtete Anmerkungen über die im zwoyten Theil enthaltene acht ersten Titeln, wie auch viele andere aus den übrigen Theilen dahin

hin gehörige Tituli und Stellen der sogenannten
erneuerten Reformation der Stadt Franck-
furth am Mayn.

i. e.

*ANNOTATIONES UTILES AC NECES-
sariæ in Partis II Reformationis Francofurtensis Titulos
VIII priores, ut & alios ad eundem locum relatos ejus
passus Parallelos: loco speciminis, qua ratione dictum Jus
Statutarium illustrari, ejus contenta juridice considera-
ri, ac horum usus hodiernus doceri queat. Adjectæ sunt
plures huic instituto subservientes Ordinationes, De-
ductiones, aliaque documenta.*

Absque loci & typographi indicio, 1731, 4 maj.

Alph. 4 pl. 9.

FRancofurti ad Mœnum, clarissimæ Imperii civitatis, statuta
merito magni hucusque æstimabantur, quod *Fichardum*
Autorem habuerint, qui, cum Juris sui ævi haud postre-
mus, rerumque patriarum peritissimus esset, tanto studio ea-
dem ordinaverat, ut nullius alterius urbis institutis æquitate ce-
derent. Verum quod pro sui seculi ingenio vulgare fuerat
omnibus Jurium Statutarium conditoribus, qua Juris peregrini
subtilitates simplicitati Juris patrii nonnunquam incautius
præferabant, id & *Fichardo* nostro quandoque accidisse haud
negari poterit, licet alias ceteris maxime anteferendus sit, quod
egregias antiquiorum patriæ consuetudinum reliquias in hac
statutorum Patriæ compilatione, quam Reformationem dixe-
runt, nobis stiterit. Hinc cum non raro ex Jurium diverso-
rum confusione & admixtione haud levia dubia nascantur, &
nonnulla obscurius dicta videantur, quæ aliunde, quam ex fon-
tibus juris, unde deprompta, minime explicari possunt, insigni-
ter certe de patriæ merentur commodis, novumque addunt
splendorem, qui hujus Juris Statutarii illustrationi ac explana-
tioni operam impendunt. Magni itaque merito faciendum
est Cons. harum annotationum Autoris institutum, qui cum ad
Juris

Juris Statutarii Francofurtensis illustrationem se accinxerit, ejus specimen in VIII priores Libri II titulos supra indicato opere nobis sistit; in quo ita versatus est, ut textui Legislatorum præmissis ubique suas subjiciat annotationes, quibus non tantum rationes ac fontes legalium dispositionum erudite exponit, ac obscurius dicta explicat, sed etiam quæ antiquata, quæ mutata, quæque adhuc in Praxi usitata sint, doctè indicat. Potiora ipsius tractationis argumenta sequentibus proponere constituimus.

Præfationi, qua instituti rationem aperit, statim annectitur index eorum Francofurtensis Reformationis capitum, quæ præter dictos Titulos Conf. Autor passim tetigit ac illustravit. Explicat statim ad ipsum textum Tituli I, qui de contractibus generalia profert, jura minorum tam sub tutela & cura, quam sub patria potestate viventium; nec non emancipationis Romanæ & Germanicæ diversam indolem: Postea quæ immobilia, & quibus alienari prohibeantur, & qui contractus illiciti sint, exponit. Ad Tit. II, qui emptionis venditionis jura tradit, Jura retrahendi sine pretio res furtivas, & singularia emptionis rerum litigiosarum ac minorum enodantur; de perfectione vero emtionis venditionis, obligatione ex tractatibus eam præcedentibus, usurarum quantitate, valore probationis ex libris mercatorum, periculo & commodo rei venditæ &c. amplissime differitur. Nobilissimam Juris Germanici partem Titulus III tractat, quippe in quo argumentum de bonis mobilibus & immobilibus egregie illustratur, & quæ iis secundum jura Francofurtensia æquiparentur, vel non, doctè docetur. Occasione privilegii *ne exterius immobilia possideat*, siquidem hoc jus unice civibus secularibus vindicatum fuit, de jure civitatis, ejusque acquisitione, & de Gabella detractionis in emigratione tractatis instituitur. Quibus excussis de Warandiis s. Investituris Allodialium Germaniæ judicialibus, de præscriptionis tempore, de venditione & oppignoratione immobilium, de alienatione partis ædium prohibita, nec non de pertinentiis ædium, ac instrumentorum editione emptori facienda differitur; ac denique in amplissima de censibus disquisitione eorum origines, modi constituendi, diversa genera, & actiones examinantur,

p. 1.
21.
67.
78, 104.
126.
159.
230.
265.
302.
358.
389.

- p. 462. & inprimis data opera annuorum redituum jura exponuntur.
 455. Ad Tit. IV, qui de jure congrui & retractus inscriptus est, rationes, cur hoc jus pagis largitum fuerit, cum tamen alias generaliter in civitate prohibitum fuerit, examinantur, in quibus tamen casibus ei adhuc in urbe locus sit, proponitur. Ductu
 501. Tituli V Conf. Autor de venditione bonorum immobilium pluribus communium agit, & de Jure Protimiseos inter Ganerbios stabilito, aliisque huc spectantibus, nec non de emphyteusibus docte disquirit. Progreditur cum Tit. VI, qui de venditione jurium s. rerum incorporalium disponit, ad explicacionem differentiarum juris peregrini & patrii in doctrina de servitutibus; exponit porro indolem ususfructus Germanici, inprimis conjugalis, & in liberorum bonis constituti, quem immobilibus æquiparari docet. Titulus VII redemptiones censuum & pensionum sistit, ubi omnes census ante legem generalem jam A. 1439 redimi potuisse probat; posthæc solennitates in redimendo servandas, & lites cum Clero ideo natas pandit; ac denique de Re Nummaria Valoris ac Warandiæ
 610. Francofurtensis amplissimam disquisitionem instituit, quam rei nummarie tum medie tum hodiernæ cultoribus maximis futuram deliciis putamus, præcipue cum, tractatis adhuc quibusdam ex jure censuum capitibus, etiam de nummis Florentinis
 632. aureis, Turonensibus, Anglicisve argenteis, nec non mutationis monetæ discidiis docta proferat. Ad Tit. VIII, qui veterem in censiticis debitis singularem ritum, *Rottierung* dictum, proponit, prærogativa dominorum census in concursu, & singularia ex processu executionis huc spectantia egregie examinantur.
 653. Ipsam hanc, quam perlustravimus, tractationem nonnulla documenta ad illustrandum hoc opus inservientia excipiunt, usque ad Lit. HH inclusive adjuncta; quibus tandem index, quæ par est diligentia confectus, subjunctus est.
 668. 691.

Quantum itaque Conf. Autor ad illustranda patriæ jura contulerit, facile etiam ex brevi hac recensione cognoscere poterunt lecturi, quorum plurimos nobiscum optaturos confidimus, ut Conf. Autor in publicum rei literariæ & patriæ commodum in cœpto opere strenue pergat. Hac enim ratione tandem

dem omnibus numeris absoluto Commentariorum opere in
statuta Patria Resp. gaudebit.

A COLLECTION OF TRACTS ON VARIOUS
subjects, written by THOMAS CHUBB, London printed
for T. Cox at the Lamb, under the royal-exchange.

1730.

five

COLLECTIO TRACTATUUM DIVERSE
argumenti, Autore THOMA CHUBB.

Londini, sumptibus T. Coxii cet. 1730, 4, form. maj.

Alph. 2 pl. 14.

Complectitur hæc Collectio XXXV tractatus, argumenti di-
versi, quos multorum annorum labore tandem perfecit
Autor. Hinc nascitur eidem occasio excusationis, ut si forte
secum ipse pugnet, lector ne ferat ægre, cum iis, qui inquirent
in veritatem libere, id vitii obtingat facile. Sed, *an omnes sin-
gulique hanc excusationis rationem sint judicaturi sufficien-
tem*, ipse videat.

Tractatus *primus* suamam divinitatem soli Deo Patri, p. 1-44.
excluso Filio, asserit. In dedicatione ad Clerum, inprimis Re-
verendiss. *Gilbertum*, fatetur Autor, nec se satis esse habilem
perficiendo tanto operi, nec in linguis satis exercitatum, nec sta-
tui addictum ecclesiastico, sed laicum; quibus dubiis ut occur-
rat, omnem movet lapidem. In *introductione*, tertix hujus
tractatus editioni, præmissa, statum controversix formaturus, di-
cit, se nomine filii Dei, domini nostri Jesu Christi, significare
agens illud morale, cujus vita & ministerium in quatuor Evan-
geliis describantur: a quo Deus pater, ens illud necessario exi-
stens, toto genere diversus; abstinuisse a termino persona,
quod & ambiguus ille sit, & multi, eo utentes, quid loquantur,
nesciant. Cum igitur filius Dei sit agens morale, sequi 1)
eum non esse proprietatem tantum; 2) nec esse societatem a-
gentium; sed esse causam agentem, Deo patre inferiorem, in-
que singulis perfectionibus suis naturalibus illi disparem; au-
tori-

toritatem & agendi potestatem ex arbitrio accepisse patris, eumque solum dedisse filio existentiam, potestatem agendi, omnemque autoritatem, qua hic fuerit usus. Octo argumentis suam opinatur roborari posse sententiam: *primum* ipsi est: filium accepisse entitatem suam, & existentiam, a patre tanquam entitatis & existentiae suae causa prima suprema & libera: huiusque rationis praesidium quaerit in variis Scripturae S. dictis, alias saepius ab Arianis productis in medium, sed perperam intellectis; *secundum*, eundem dona patri accepta referre; *tertium*, patrem esse Deum filii; *quartum*, patrem jubendo exercere autoritatem; filium patri exhibere reverentiam obediendo; *quintum*, filium patris esse mandatarium, & quidquid agat, ex patris agere mandato potestateque sibi concessa; *sextum*, filium, se patre inferiorem esse fateri: eam autem professionem, rationem sufficientem fidei nostrae merito reputari; *septimum*, filium propter semetipsum inque angustiis, quae circumveniebant ipsum, precari ad Deum patrem; *octavum*, filium statum habuisse mutabilem & modo majori in gradu gloriae, modo in minori versatum: quae singula inferioritatem filii clare docere, auctori nostro videntur. Pergit deinceps, & ad objectiones nonnullas, quae possent formari, respondet, ita tamen, ut & duas in Christo naturas, & tres, quae in Deo existere credantur, personas ludibrio habeat, & utatur nonnullis loquendi formulis, quae & indignae videntur recensione nostra, & ad scandalum evitandum merito involvuntur silentio. Tractatu *secundo* vindicias tradit superioritatis Dei Patris adversus librum Claggetti, inque his ostendere voluit, Christi divinam naturam, si haec ipsi adscribatur, esse debere patrem filii Dei, non autem verum & realem Dei filium; Tractatum *tertium*, esse voluit appendicem aliquot pagellarum de charactere personali filii, deque iis, quae in ordine ad eum credenda sint. Jesum patri esse aequalem, idque ipsum ad salutem esse necessarium, probari non posse credit. Tractatu *quarto*, de dominio rerum & libertate conscientiae, generatim fundamenta exponit dominii, illudque primo omnium loco Deo, hominibus derivative docet competere. Transit deinde ad conscientiae libertatem, eandemque asserit omni hominis

mini, eligendi sibi religionem, cum ab hac æterna felicitas pendeat. Minus itaque recte magistratum certas fidei formulas præscribere subditis; privari eos examine, quod debebant suscipere, & opinionum reddere aliquando rationem; quemlibet habere jus ad religionis electionem, adeo, ut nec delicto illud amittat; imperantes sine crimine illud jus restringere non posse, quia sequeretur alioqui, ut error in omne ævum propagaretur. Tractatu *quinto* de peccato, ostendit, quid sit peccatum; quis sit culpabilis; dein, propter peccatum alienum, negat, quemquam posse appellari peccatorem. Qui dixerit, Deum peccatum Adami, posteris ad illud non concurrentibus, imputare posse, blasphemiam committere; Deo crimen impingere injustitiæ, qua major blasphemia non detur; Adamum non representavisse genus humanum: hoc enim non elegisse illum, adeoque peccatum originis non imputari posse posteris ejus; homines mortales esse non propter peccata sua, sed, quod immortalitatis, quam Adamus amiserit, non fuerint redditi participes; absurdum certe esse, istos peccare, qui nondum exsisterunt. Quare concludit, neminem esse peccatorem, nisi eum, qui legem negligat, aut transgrediatur actu pravo; deinde ad dicta non nulla, quæ pro peccato originali adducuntur, respondere conatus est. Tractatu *sexto* exponit justificationem in genere & in specie. Justum, dicit, pronunciari, qui sit immunis a culpa; injustum autem, qui culpa maculetur. In specie hominem justificari ait ex gratia per pœnitentiam & fidem. Questionem illam, utrum homo ex fide, an ex operibus justificetur, plane esse inutilem, & minus necessariam, quod nec fide, nec operibus justificemur, sed ex gratia. Fidem specialem rejicit, & quicquam negat ad nostram persuasionem redire; eum, qui credat, se reprobatum esse, non laborare defectu fidei, sed præditum esse mentis humilitate; nihil plane ad nostram persuasionem redire, in sententia extrema, a Christo expectanda. Patere itaque futilitatem sententiæ illorum, qua justos reddi homines credant, per imputationem justitiæ Christi; omnem justificationem redire ad Dei gratiam; denique satisfactionem Christi pro nobis erroneam esse, audacter affirmat. Tractatu

p. 93-107.

III-122.

123-126.

- tu *septimo* inquit in sensum verborum Domini : *fili, peccata tua tibi remissa sunt.* Quem credit esse : *fili a morbo tuo sis liberatus.* Quæ explicatio insigniter roborat autoris confessi-
 nem, de sua & in rebus & linguis sacris imperitia. Vide quæ
 supra tractatu I ex dedicatione fuere excerpta. Tractatus
 p. 127-141. *octavus* agit, de peccatoris liberatione a condemnatione, addita
 satisfactionis Christi consideratione, secundum notitiam ab ipsa
 scriptura suppeditatam. Neminem quicquam agere posse cre-
 dit, quod liberet peccatorem a condemnatione ; Christi pas-
 sionem & mortem hanc liberationem non efficere, quod ea
 tantum pendeat a gratia divina ; & licet concedat, Christum
 142-153. plene præstitisse ea, quæ jusserit pater, ejus tamen satisfactio-
 nem, culpæ hominum non esse æqualem : quod alias nulla am-
 plius gratia, ex ejus quidem mente, haberet locum. Tracta-
 tus *nonus* inquit in justitiam Dei, præmissis generalioribus de
 154-157. justitiæ ratione formali & regulis. Tractatus *decimus* de in-
 finita justitia, & infinita satisfactione ; paucis verbis negat u-
 tramque possibilem esse : justitiam non admittere gradus, adeo-
 que infinitam esse non posse ; nec existere satisfactionem in-
 finitam, cum satisfactio sit vox relativa, &, uti crimen existe-
 re nequeat infinitum, sive tale, cui ratione turpitudinis nihil
 addi queat, ita nec satisfactionem existere posse infinitam ;
 multaque dicit alia erronea de justitia Dei plerumque assumi,
 qualia sint : Deum punire necessario ; mediatorem, in locum
 aliorum substitutum, ferre debere æqualia cum peccatore ipso ;
 eum, qui fert passionem, cum Deo patre æqualitatem habere
 debere ; Christum ipsum propterea Deo patri esse æqualem ;
 sic ex principio falso conclusiones falsas consequi debere. Tra-
 ctatus *undecimus* de fide & mysteriis, credere hominem debe-
 re ait in rebus divinis, omnia, quæ sint evidentia ; qui au-
 tem credere velit, quæ plane non intelligit, eum plane non cre-
 dere. Mysterium putat non esse objectum fidei, hac tamen
 addita expositione : non amplius id esse mysterium appellan-
 dum, quod satis perspicue revelatum sit ; in quo ab usu loquen-
 di admodum recedit. Tractatus *duodecimus* de usu rationis
 165-167. in rebus revelationis, rationis in mysteriis usum insignem esse
 con-

- concedit. Tractatus *decimus tertius* de precibus; inquit in naturam, objectum, fines, conditiones precum Deo placentium. Tractatus *decimus quartus* de unitate ecclesie agit, sive corpore Christi. Tractatus *decimus quintus* non est, nisi epistola ad virum nobilem, complectens quaestionem; *an Christus solus rex sit in regno suo*: quam adfirmat, & pastoribus ecclesie Christi nullam concedit auctoritatem, esse eos ministros Christi, proponentes ejus leges ad quarum obedientiam teneamur; eas itaque pastores ad praescriptum Christi proponere debere, non autem arrogare sibi potestatem, non competentem. Tractatus *decimus sextus* iterum non continet, nisi partem epistolae ad alium virum nobilem, de quaestione eadem agentis. Benignitati & sapientiae Dei, non convenire, ait, paucis tradidisse curam generis humani, & huic imposuisse obligationem exsequendi mandata paucorum: quod nos in salutis negotio admodum impediret; ita tamen tandem sermonem temperat, ut de abusu eum loqui appareat: quem nemo sanus approbaverit. Tractatus *decimus septimus*, de quaestione praedjudiciali ad religionem attinente; praemissa terminorum explicatione, quaestionem, *cuinam rei vera religio innitatur*, fundari, dicit, in morali rerum aptitudine, non in arbitrio Numinis: quod, egisse aliter ac conditio rerum permittat, Deum plane non deceat: adeoque hoc principio sumto, quemlibet deprehendere posse religionem, in actionibus, cum natura & iis, quae circumstant, congruentibus: Semper igitur unam oportere esse, eandemque religionem. Tractatus *decimus octavus* Supplementum continet prioris epistolae ad amicum, & responsionem ad duas objectiones, quarum est altera, Deum nonnunquam agere ex arbitrio; altera autem, hominem sese accommodare debere ad formam cultus, a divina institutione pendens. Tractatus *decimus nonus* de Abrahamo, Isaacum ad instar sacrificii oblaturo, Abrahamum, docet, non potuisse exequi mandatum divinum in filio interficiendo, ostendisseque sui infirmitatem judicii, quando serio, Deum hanc caedem velle est opinatus, eventum etiam docuisse, quod Deus serio noluerit occasionem Isaaci. Tractatus *vigesimus* continet vindicias Dei,

p.168-172

185-200

201-200.

207-208.

209-220.

221-239.

240-246.

247-277.

- Dei, in ordine ad causam & originem mali naturalis & moralis. Deum dicit esse ens sapiens & benignum, a quo nec naturalia, nec moralia mala derivari possint; originem mali ab homine repetendam: licet in quaestione hac involvantur, quæ omnem superent intellectus humani captum. Tra-
- p. 277-284. Status *vigesimus primus* Supplementum continet vindiciarum, de morali caractere Dei, in quo examinantur duæ objectiones, ad sapientiam & bonitatem Dei pertinentes. Tractatus
- 285-300. *vigesimus secundus* de causis, quare Christianus alter alterum in rebus religionis multis malis afficiat, docet: qua occasione Angliæ felicitatem prædicat, cui persecutio nulla metuenda sit. Tractatus
- 301-325. *vigesimus tertius* continet examen principiorum *Barclaji*, in ordine ad hominis vires naturales post lapsum. *Barclajum*, monet, in apologia, hominis vires ita prostrernere, ut nullas eidem relinquat cogitandi, loquendi, agendique quæ bona sunt; quare in eo confutatio multum ponit diligentiam. Tractatus
- 326-342. *vigesimus quartus* epistolam iterum complectitur ad amicum, asserentem humanæ naturæ vires modo dictas: edita ea est occasione largiente, tractatu a *Beavenio* ad *Barclaji* defensionem publicato. Voluit probare noster, hominem viribus naturalibus relictum esse agens morale; habere vires, libertatemque agendi, quæ bona & quæ mala sunt, adeoque semetipsum reddere posse Deo acceptum, aut minus acceptum: *Barclaji* autem librum, confusum esse, absurdum, & pugnantem secum, nec *Beavenium* idoneum esse, his maculis *Barclaji* abstergendis.
- 342-348. Tractatus *vigesimus quintus* iterum epistolam offert ad amicum, in quo *Morganum* societati Quackerorum adscriptum impugnat, tyeturque disputandi rationem adversus *Barclajum* quam inierit, sententiamque, de qua ad tractatum ita dictum præcedentem diximus, clariorem adhuc reddere vult. Tra-
- 348-570. Status *vigesimus sextum* Quackeris modo nominatis opponit, inque hoc de Scripturæ evidentia agit, ita, ut conatum habeat docendi hanc propositionem: *homo, sine concurrente supernaturali influxu, perficere nequit moraliter bonum*; nec contineri in Scriptura, nec in eadem contineri posse. Tractatus
- 371-382. *vigesimus septimum* de naturali hominis libertate (rectius episto-

epistolam dixeris ad amicum) *Morgano* opponit, eo fine, ut religionem nullam posse concipi, nisi libertas inesse homini concipiatur, evincat. Tractatus *vigesimus octavus* observationes p. 383-397. continet, ad naturalem hominis libertatem pertinentes. Tractatu *vigesimo nono* gloriam Christi adversus Deistas vindicat, hominemque tantum per Christum coram Deo acceptum reddi posse docet: quæ, quomodo cum aliis supra dictis cohæreant, vix poterit ostendi. Tractatus *trigesimus* ita dictas literas complectitur, gratias agentes ad amicum, varia momentem, inque his opiniones suas nonnullas tuetur. Tractatus *trigesimo primo*, meditationes offert piis & impiis Autor, sibi fausto hoc tempore, quo libertas sentiendi permittitur, obortas. Tractatus *trigesimus secundus* meditationes de virtute & felicitate refert, ostendentes bonum & malum rationem habere suam in natura & ratione rerum, annexis quæstionibus moralibus, ex hoc fundamento profluentibus. Tractatus *trigesimus tertius* meditationes breves de virtute & vitio profert, in quibus, quæ virtutis species præxiis afficienda, quodve vitium pœnis, ostenditur. Tractatus *trigesimus quartus* de autoritate imperii civilis, speciatim in rebus religionis agit, nullamque esse in his magistratus civilis autoritatem, affirmat. Tractatus *trigesimus quintus* duabus objectionibus, adversus sententiam modo explanatam, satisfacit. 37-408. 409-421. 421-433. 433-448. 448-453. 453-471. 471-474.

JOHANNIS FRIDERICI WUCHERER,
Theol. D. & P. P. Extraord. Phil. Natural. Ordinarii,
Vindiciæ æternæ divinitatis Jesu Christi, adversus
WILHELMI WHISTONI, Angli: Account of
the primitive Faith, s. Expositionem fidei duorum primorum a nato Christo sæculorum, exercitationibus
decem propositæ.

Jenæ, apud viduam Meyeri, 1732, 4.
Alph. I pl. 18.

M

Edidit

Edidit *Wilhelmus Whiston*, ante viginti, & quod excedit, annos quatuor volumina, quibus titulum fecit: *Christianity reviv'd*, ut causam ageret Arianorum. Inprimis ad eum scopum pertinet Tomus quartus: *Account of the faith of the first centuries, concerning the everblesed Trinity and the Incarnation of our Lord; in the Words of the sacred and primitive Writers themselves, both in their originals whether Greek or Latin and in English, by William Whiston, M. A. London 1711, 8, sive: Expositio (notitia) fidei duorum primorum seculorum, atinentis ad S.S. Trinitatem & incarnationem Domini nostri, verbis sacrorum scriptorum, & doctorum ecclesie duorum primorum seculorum originalibus, sive Græca hæc fuerint, sive Latina, addita versione Anglicana, propositæ.*

Voluit eo in volumine probare, *Christum Jesum, filium Dei & servatorem nostrum summo Deo patri non esse æqualem, sed eadem in omnibus subordinatum*; eoque consilio conquiritur scripturæ dicta, patrumque testimonia, quotquot reperire potuit, ut duorum primorum seculorum colorem, verbis tantum scriptorum adductis, hypothesei semel receptæ conciliaret. Sed cum ea citata, aut obtorto collo trahantur in partes, aut veritatem evangelicam de vera Christi Jesu divinitate confirmant insigniter, *examinare Scripturæ dicta, Cl. Autori placuit, sepositisque patrum testimoniis, iis suum asserere splendorem voluit.*

Decem igitur hæc fine conscripsit exercitationes, programme & exercitatione præliminari præmissis. Programma disquisitionem continet *de Arij veræ divinitatis Christi hostis morte misera, ex ecclesiastica antiquitatis monumentis clarissimè ostensa*; invitavit in hoc auditores ad auscultationem exercitatorum, & Arium morte misera obiisse probavit autoritate *Athanasii, Epiphani, Gregorii Nazianzeni, Rufini, Theodoreti, Socratis, Sozomeni, dubiisque Gadosfredi Arnoldi & Guil. Whistoni* ne speciem quidem veri inesse ostendit; quod meris conjecturis fides historicorum, propius ad ætatem, qua hæc mors contigit, accidentium labefactari nequeat.

Præ-

Præfatio monet, Autorem nolle jamjam quævis patrum ecclesiæ testimonia examinare, sed tantum Scripturæ S. dicta, quæ *Whiston*, invita & reclamante cohæsiōe totius textus in suam voluit sententiam pertrahere, rectius explanare, & ex multis eorum divinitatem Christi elicere.

Dissertatio præliminaris de rationis usu & abusu in sacris, pag. 1-22.
argumentum *Whiston* generale expendit: cujus conclusio est, Jesus Christus filius Dei, Dominus & servator noster non habet summam illam divinitatem, quam habet pater ipse, & qua huic sit æqualis: addita ratione probante, quod hoc ipsum confirment Jesus Christus, scriptores *Θεοτιθεύς* N. T. atque doctores duorum primorum seculorum a nato Christo celebriores; eoque scopo, quæ modocunque deprehendere potuit Scripturæ S. dicta ferie etiam librorum biblicorum servata, nullo eorum selectu, ipso satente, habito, collegit. Ex eo occasionem sinit Autor, ostendendi limites, quæ debent præfigi rationi; rationem enim nec esse fidei normam, nec reddere hominem stultum: licet homines nonnunquam stupidi & ingenio hebetes, conatibus suis ridiculis, stultorum sibi nomen, ob minus recte intellecta & explicata loca biblica nonnulla, acquirant.

Exercitatione prima de Deo patre, filio & Spiritu S. Deo uno, 25-48.
unitatem Dei absolute & relative talem probat, dictoque *i Job. V, 7*, authentiam asserit, eamque veritatem ex *Matth. XXVIII, 19*, & *i Cor. XII, 4, 5, 6*, derivat.

Exercitatio secunda objectiones adversus hoc fidei dogma confutat, 49-76.
Cumque *Whiston* Deum patrem tantum esse doceat summum infinitum & æternum Deum, filio Dei ostendit summam competere divinitatem ex ipsis illis dictis, quæ *Whiston* pro sua sententia adduxit, deinde dicta, quæ omnipotentix credit ille adversari, resolvit, & ad dicta alia, quæ divinitati filii Dei adversari videri possent, & plerumque a Socinianis afferuntur, respondet.

Exercitatio tertia cultum religiosum proprie sic dictum spiritatori nostro exhibendum, Christo Jesu ex hac ratione vindicat, 77-112.
quod summa illi & æterna divinitas nequeat denegari. Cultum concedit *Whiston* Christo religiosum, quatenus ille est legatus

tus Dei patris, & ex benigna hujus concessione habet, quæ habet. Ast cultus religiosi Christo exhibendi, ejusque devotissimi necessitatem ex multis scripturæ dictis, quæ ipse pro se allegavit, elicit Autor, & monet denique, qui Christum nudum licet hominem adorare velit, idololatriam esse, Deum creaturæ absurdo plane consilio colere: doxologias multas Pauli, Petri, Judæ, Johannis in Apocalypsi, Christo assignat.

P. 131—154. *Exercitatio quarta objectiones, cultum religiosum proprie sic dictum, sospitatori nostro exhibendum impugnantes, confutat.* Fingit ille distinctionem inter cultum in sensu eminenti, sive proprie & improprie, dependentem & ex gratiosa voluntate Dei patris concessum: sed nec conditio rei, nec dicta pro hac sententia allegata aliquid probant. Pleraque roborant veritatem nostram Evangelicam, uti inspectio quemlibet docebit.

155—196. *Exercitatio quinta sospitatori nostro ex essentia Dei patris generationem æternam asserit.* Generationem Whiston filii Dei tantum temporalem concedit, æternam illam ad subtilitates philosophicas ablegat. Elaborat itaque in eo Autor, ut ostendat, Jesum esse 1) filium Dei patris proprie sic dictum; 2) genitum ab omni ævo, antequam mundus existeret, 3) Deum esse, Dominum, regem, judicemque nostrum per ipsam naturæ suæ præstantiam, qua occasione pluribus exponit dictum *Pf. II, 7; Matth. III, 17*, multaque alia. Concedit Whiston Jesum Christum filium Dei esse extraordinaria & singulari ratione, modum autem ejus explicare plane nequit. Occasione loci *Matth. XXII, 41, 42, 43* multa afferuntur de dicto illo *Pf. CX* aliisque.

229—248. *Exercitatio sexta filii Dei ex essentia patris æternam generationem adhuc magis confirmat, vindiciasque nonnullorum Scripturæ locorum continet.* Locus *Prov. VIII, 22 sqq.* pluribus exponitur pro veritate nostra Evangelica defendenda. Circa *Job. I, 1*, monet Autor, Johannem voci λόγος eam subjecisse significationem, quæ ea ætate erat usitata, quod ex multis locis Philonis Judæi clare ostendit. Sic locum *Coloss. I, 15 & 17*, & *Ebr. VII, 3*, a ψευδεπίμοια vindicat.

249—268. *Exercitatio septima Jesu Christo perfectiones vere divinas, speciatim omniscientiam perfectissimam, asserit.* Eum, qui
Deus

Deus est vere & proprie sic dictus, qui cultu religioso venerandus, qui ex essentia Dei patris ab æterno genitus est, prædicata habere oportet suæ attemperata essentiæ. Non tamen confundenda est divina cum humana natura, licet utriusque naturæ habenda sit summa ratio, quod ex Formula Concord. illustravit Autor. Probe itaque observandum, alias proprietates Christo competere *ex se & independenter, alias communicative & per gratiam unionis hypostaticæ*, qua distinctione neglecta non possunt non falsæ interpretationes sequi.

Exercitatio octava de creatione, gubernatione, & fide Christi regni resignatione agit. p.249-268.
Exserunt sese virtutes Christi infinitæ in creatione & gubernatione hujus mundi, creandique potentiam ne a Deo quidem posse communicari creaturæ statuit Autor. Nam si Deus non potest, quæ pugnant inter se, creaturæ potentiam creandi concedere nequit: sequeretur enim, quod enti, quod tanquam creatura vires habet limitatas, concedi possent illimitatæ, adeoque creatura esset non creatura: quod pugnat inter se. Sic nec Christus est nec esse potest creationis causa instrumentalis. Finem imponit huic disputationi inquisitione in quæstionem: an Christus regnum sit resignaturus in consummatione sæculi, docetque, regnum Christi duraturum in omne ævum, qua occasione vindicatur a falsa interpretatione locus ille arduus 1 Cor. XV, 24-28.

Exercitatio nona quæstionem: an prædicata, quæ Christum patre certo modo esse inferiorem, probant, veræ & summæ ejus divinitati sint inimica? solvit: Christum patre inferiorem esse secundum humanam naturam conceditur, multaque dicta, quæ producit Whiston, æqualitatem probare Christi cum Deo patre ostenditur. Resolvuntur deinde consueta illa dicta, quæ adversus æqualitatem Christi Jesu cum Deo patre objiciuntur. Quotquot etiam dicta subordinationem, preces & actus humiles involvunt, ad humanam Christi naturam, eandemque exinanitam respicere, docetur.

Exercitatio decima & ultima de incarnatione filii Dei & Trinitate Whistoniana. 280-292.
Vult videri Whiston assertor incarnationis filii Dei, sed ille filium Dei, putat, creatum a patre ante

secula, dein conceptum in utero Mariæ, & ex virgine illa benedicta esse natum; quod veritati evangelicæ adversatur. Nec potest divina Christi natura in unum obire animæ rationalis in Christo. Dicta, quæ adducit, recte intellecta, plane nihil probant. Trinitas autem *Whistoniana* subordinationem illam, quam ubique urget contra scripturam, involvit.

ALBERTI WILHELMI MELCHIORIS, I. F.
Apologia pro miraculis Christi & expositionibus patrum allegoricis, adversus THOMAM WOOLSTONUM, publice dicta, cum fascēs Academicos deponeret, Calendis Junii A. 1731.

Excudit Gūilielmus Coulon, Academiæ typographus
 Ordinar. 4, formæ maj.

Plag. 13½.

p. II sqq. **D**uo sunt Apologiæ hujus capita: alterum enim *miracula Christi*, alterum *expositiones patrum allegoricas* tuetur adversus *Thomam Woolstonum*, Collegii Sidnæi, Academiæ Cantabrigiæ Socium, ob errores & in his pertinaciam ex eodem ejectum. Ediderat ille libellum: *The Moderator between an infidel and an Apostat*, in scriptum, in quo voluerat videri ex altera parte impugnare *Anton. Collinum*, recte infidelem appellatum, ex altera autem re vera impugnaverat theologos omnes, ex miraculis argumentum, pro vera religione Christiana depromentes; quos apostatas vocaverat, a doctrina quippe patrum primitivæ ecclesiæ desciscentes: quare dignitate fuit & beneficiis orbatus. Sed tantum abest, ut sententiæ suæ renunciaverit, ut potius sex libellis, totidem Episcopis consecratis, paraverit vindicias. Tria in his se demonstraturum pollicitus: I. *Sanationes agrotorum, quorum in Evangeliiis mentio fit, non esse vera miracula, aut opera, quæ Messiam deceant; scriptoresque Evangeliorum operationes ejus mysticas, quæ ad Spiritum attineant, describere.* II. *Literalem miraculorum historiam involvere absurda, improbabilia & incredibilia: ex quo infert, eadem nec facta esse, nec fieri potuisse, eo, quo nunc accipiuntur sensu.* III. *Jesum, quoties ad miracula provocet, non proprie & ultimo ea respicere, quæ in carne patraverit, sed*

sed ea, quæ in Spiritu facturus erat, quorum, quæ in carne operatus esse dicitur, typi fuerint & umbra.

Eam viri audacissimi sententiam erudite impugnat Cl. Autor, & miracula dicit, ex viribus naturalibus proficisci non posse; sed Deum supponere concurrentem, qui adesse nequeat homini mendaci: suæ is alioqui sapientiæ adversaretur; dari omnino criteria, quibus falsa discernantur a veris, quæ ad Christi miracula applicata, quorum plurima hic commemorantur, satis esse ea vera testentur. Male miraculis Christi pugnam adscribi, male etiam de eorum veritate dubitari; male igitur extorqueri emblematicam vitæ Christi-Jesu interpretationem: sequeretur enim alias, eodem interpretandi modo roboreque, nec Jesum existisse unquam, nec Apostolos. Omnem etiam religionem, quam amplectimur, stante *Woolstoniana* interpretatione labascere; scriptores uti stylo historico, nec adesse indicia, quæ allegoricam docendi rationem indicent; concordare scriptores omnes in rebus ipsis; Jesum, personam veram, vere etiam aliquid egisse; collationem, inter vaticinia V. T. & miracula N. T. institutam, sensum literæ supponere; in explicatione obedientiæ filii erga patrem, passionis, mortis ac resurrectionis Jesu Christi propria; religionis & æternæ nostræ salutis proram atque puppim sitam esse; Jesum ipsum ad opera sæpius provocasse, nec ullam ei ob id factam esse exceptionem; multis deinde verbis absurditatem sententiæ *Woolstoniana* docet; ipsos hostes, ait, Christi Jesu, vel invitos confirmare sensum miraculorum proprium: Jesum, inquires, per principem dæmoniorum dæmonia ejicere. Sic gentiles Christianis nunquam exprobrare sensum miraculorum improprium; sic patres Apostolicos & proxime ad horum ætatem accedentes, ne verbo quidem mentionem injicere interpretationis allegoricæ miraculorum:

Quod ad caput alterum attinet, *expositiones nempe patrum allegoricas*, hos quidem, concedit, nonnunquam allegoricam interpretandi rationem retinuisse, eo tamen absurditatis abiisse nunquam, quo *Woolstonus*; etsi vel maxime aliqua ex parte impegerint ecclesiæ doctores, quos patres appellamus, excusandos tamen eos potius esse, quam trahendos ad imitationem. Sic *Origenes*, ex Cl. Autoris sententia, in quendam allego-
ver-

p. 24 sqq.

55.

58.

66.

75 sqq.

91 sqq.

vertit, sed nec ille, nec patres ecclesie reliqui eo processerunt ve-
 fanie, quo *Woolstonus*. Tandem adhortatione ad Adversarium,
 p. 101 sqq. ut ad mentem saniozem redeat, finem imponit Orationi.

NOVA LITERARIA.

Ultrajecto *Johannes Broedellet* Bibliopola Trajectinus, Rem-
 publicam literariam certiozem facit, se prelo jam commisisse:
Theſaurum Juris Romani, continentem rariora meliorum inter-
pretum opuscula, in quibus Jus Romanum emendatur, explicatur,
illustratur, itemque classicis aliisque Autoribus haud raro lumen
accenditur, cum Præfatione Ev. Ottonis 3 Citiſ Antecessoris IV. Vol.
fol. V. Tomo augenda. Prodeunt in lucem singulis septimanis de-
 cem & octo philyræ, charta magna quam vocant Mediana, typis
 noviter & artificioſe ad hoc formatiſ. Textum, infinitis, quibus
 ſcatet Lugdunenſis editio mendis Autorum & typhothetarum pur-
 gavit Vir Cl. *Ev. Otto*, qui præfationes pariter ſuas reddit auctio-
 res, omnem adhibiturus operam, quo priori editione elegantior
 nitidiorque appareat nova. Sic omni impenſa & diligentia per-
 acta, ante finem A. 1732, niſi omnia fallant, lucem adſpecturum
 Theſaurum promiſſum ſperat bibliopola. At ne culpa ſua ſecus
 eveniret, cupidique Legum Studioſi promiſſiſ ſuis fidem denega-
 rent, hanc ſibi ipſi legem pœnamque dictavit, ſcilicet, ut Theſau-
 ro ſuo nundiniſ Francofurt. A. 1733 Paſchatiſ feſto celebrandiſ
 nondum exhibitio, mille aurei in uſum pauperum Trajecti con-
 vertendi, ab ipſo exigi poſſint. Provocarunt hanc ejus diligentiam
 pœnamque ſibi indiſtam, putida eorum mendacia, qui in novis
 publiciſ quæ Francofurti prodeunt, ipſi ut nocerent numerumque
 ſubſcribentium minuerent, impudenter ſcripſere, nuncium illum
 miſiſſe conſilio de recudendo theſauro juris. Hæc animoſ multo-
 rum, quibus nomen dare primæ Theſauri paginæ in votis fuit,
 reddidere dubioſ atque fluctuanteſ. Ne vero votis eorum reſpon-
 deat exituſ, terminum ſubſcribendi, iſdem quibus antea condi-
 tionibuſ, ad primum Junii A. 1732 amicorum juſſu extendere con-
 ſtituit. Fruantur itaque hac prorogatione ingenui Muſarum fau-
 tores & imminentiſ nundiniſ feſto Paſchatiſ Lipſiæ & Franco-
 furti aliquot philyraſ theſauri hujus in taberniſ librariſ Ba-
 taviſ, teſtimoniſ cauſa exſpectent.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXXXII.

LES MONUMENS DE LA MONARCHIE
Françoise, qui comprennent l'histoire de France.

h. e.

MONUMENTA FRANCICÆ MONARCHIÆ
*que Franciæ historiam complectuntur, cum iis cujusque
Regni figuris, quibus injuria temporum pepercit, Autore
Dom. BERNARDO DE MONTEFAUCON,
Ord. Bened. e Congr. S. Mauri.*

Tomus III.

Lutetiæ, apud I. M. Gandovin & P. F. Giffart, 1731, fol. maj.

Alph. 4 pl. 7 Tabb. æn. 69.

Diligentia celeberrimi *Montfauconii* efficit, ut Monumentorum Franciæ, quorum Tomum I & II anno proxime præterito in *Actis* nostris p. 49 & 495 recensuimus, Tomum tertium jam commemorare queamus, in quo monumenta sistuntur, quæ ad Regum Franciæ Caroli V, Caroli VI, Caroli VII, & Ludovici XI historiam illustrandam faciunt. Doctiss. Autor in hoc Tomo aliquantum recedit à instituto, quod in antecedentibus Tomis habuit. In iis omnia monumenta, quæ obtinere potuit, in æs incidi curavit; in hoc præcipuas tantum picturas veteres æri incisas exhibet. Cum enim sub Carolo V Rege Franciæ opera & studio *Petri de Brugis* pictoris præstantissimi, pingendi artificium maxima ceperit incrementa, numerus picturarum eodem tempore mirum in mo-

N

dum

dum auctus hunc selectum postulare *Montfauconio* visus est. Existimamus nos melius hujus, quem præ manibus habemus, Tomi rationem exponere non posse, quam aliquas observationes exempli loco in mediis præferendo. Omnis quæ ab illis, qui picturas in aes incidunt, atque observationibus suis explicant, expectari potest utilitas, vel est, ut illarum ope historiarum memoratu dignarum veritatem confirmet, atque nonnunquam uberius explicent; vel etiam, ut sigillatim habitus cultusque varietates earum beneficio indicent. Utroque modo Clariss. Autor officii sui partes implere studuit. Videlicet primo monumentis suis lucem affundit variis rebus gestis memoratu dignis. Id quod ex iis tantum probabimus monumentis, quibus Caroli V Regis Franciæ historiam illustrat. Ex duabus picturis, quas in aëneis exhibet, magnum favorem, quo Carolus V literatos viros complexus est, demonstrat. In prima enim exprimitur, quo solenni ritu *Nicolaus Oresmius* magnus Collegii Navarræ Magister Bibliorum sacrorum interpretationem Francicam A. 1370 Carolo V obtulerit? Ex altera intelligitur Carolum Regem tanti fecisse viros literatos, ut, cum rusticatum procederet, aliquos eorum secum duxerit. Ex alio monumento singularem modum, quo hujus Regis tempore veritas fuerit explorata discas. Nempe A. 1371 vir præcipuæ dignationis Macarius invidia motus Albericum de Monte-Desiderio gratia multum apud Regem valentem in sylva quadam, ubi unice canem secum habebat, occidit. In cujus quidem sceleris auctorem cum Rex frustra inquireret, observavit tamen canem, quo Albericus quondam usus erat, quavis occasione Macarium aggredi, insilire in collum ejus, nihilque non agere, ut in eum dentes infingeret, cum erga alios non ita sese gereret. Unde suspicatus est Rex Macarium eadem istam fecisse. Cum vero Macarius hoc ipsum negaret atque pernegaret; Rex statuit omnem controversiam per singulare certamen a Macario cum cane illo instituendum dirimi oportere, cujus exitu Deus rei veritatem patefaceret. In quo quidem certamine Macarius cum insultibus canis resistere non posset omnia confessus est. Hoc ipsum certamen jussu Regis Caroli V in cortina unius ex-

cami-

pag. 32.
69-72.

caminis amplissimæ aulæ castelli Montis-Argisi depictum est, & *Montfauconius* in singulari tabula idem exprimi curavit, quam variis additis observationibus explicat. Superstitionis, quæ eadem ætate fuit, documentum esse potest tabula in qua pugna Rosenbeccensis exprimitur. Inibi enim comparet *Oriflamma* sive vexillum sacrum, quod cœlo delapsum putabant ejus ætatis Franci, & cui maximam efficaciam tribuebant. Hoc Oriflammæ signo in ea pugna expanso existimarunt statim densam caliginem, quæ impedimento erat, quo minus alter alterum videre posset, fuisse discussam, & ejus auxilio reliqua etiam feliciter cecidisse. Ceterum hoc loco notari merebitur doctissimum auctorem indicem omnium gazarum, vasorum aureorum & argenteorum, lapillorum & gemmarum a Carolo V relictarum huic Tomo ex Codice Manuscripto, qui habetur in Bibliotheca Regia, inseruisse. Ex quo quidem indice sive Inventario non solum divitiæ, quibus tum temporis Reges Franciæ abundarunt intelliguntur, verum etiam quantum sacris reliquiis tribuerint manifestum est. Variæ enim inibi commemorantur reliquiarum thecæ numero multis & pretiosissimis gemmis ornatae.

p. 82-84.

52-65.

Ad observationes alterius, quam fecimus, classis progredimur. Etenim clarissimus Autor ex monumentis suis sæpè numero ostendit, quomodo cultus regius diversis temporibus fuerit immutatus. Huc v. g. referas, quod, ubi tabulam, in qua adventus Caroli IV Imperatoris in Franciam sistitur, explicat, ex illa annotet Carolum V Regem Franciæ, cum exciperet Imperatorem, equo albo insedisse. Equum autem album tum supremi domini notam fuisse contendit. Quam observationem etiam aliis exemplis hoc ipso Tomo probare annititur. Ex pictura, qua celebritas sacræ unctionis Caroli VI exprimitur, ubi in solii fastigio tria scuta Francica conspiciuntur, quorum singula tres lili flores exhibent, concludit; hujus Regis tempore lilia in scutis & insignibus Franciæ ad ternum numerum redacta esse. De Isabella Bavarica uxore Caroli VI observat, quod luxum & pretiosarum vestium usum præ ceteris in aulam regiam Francorum induxerit. Id quod non solum ejus exemplo, sed & historicorum testimoniis confirmat. Variæ etiam ima-

39.

34.

74.

108.

gines, quas in hoc Tomo exhibet, *Montfauconio* anam præbent observationi, quod per ducentos propemodum annos nobilissimæ fœminæ Francicæ ornatum capitis gestarint longissimum & in eorum desinentem. Plura exempla non addimus, cum ex iis, quæ jam commemoravimus, & ex generali hujus operis instituto unicuique, ut opinamur, satis appareat, quæ monumenta & quæ observationes in eodem expectare queat.

MEMOIRES DE LITERATURE &c.

hoc est,

COMMENTATIONES PHILOLOGICÆ

Sociorum Academiae Regiæ Inscriptionum elegantiorumque literarum.

Tomus VI.

Lutetiæ, ex officina Regia, 1729, 4.

Alph. 4 pl. 5.

UT & quæ hoc in Tomo a viris eruditissimis tractentur argumenta, cognoscatur a voluptatis literariæ studiosis, Cl. *Anselmus* disserit de monumentis illis, quibus usi sunt antiquissimi historici ad texendam suam quisque historiam; *Puillius* de incertitudine historiarum Romanarum quatuor primorum seculorum; *Sallivius* de antiquissimis Romanorum monumentis historicis; idem de certitudine historiarum Romanarum quatuor primorum seculorum, ad illustrandum *Plutarchi* librum *de parallelis historiarum Græcarum & Romanarum*; *Puillius* de fide historica; *Sallivius* iterum de certitudine Romanarum quatuor primorum seculorum historiarum; idem de comparatione Græcorum aliquot historicorum cum Romanis; *Freretus* de studio historiarum antiquarum, deque gradibus certitudinis in ea; *Cuturius* de more Romanorum creandi dictatorem in calamitate publica ad implorandum Numinis auxilium; *Gedoinus* de urbanitate Romana; *Racinius* de utilitate imitationis, & de recta imitandi ratione; idem de poeseos natura in tribus dissertationibus; *Fragierius* de poemate in prosa non conficiendo; idem de Ele-
gia

gia Græca & Latina; *Massianus* de odis Pindaricis, adjecta earum interpretatione Gallica; *Boivinus* junior de *Sophoclis Oedipo Tyranno*; *Sallivius* de ejusdem *Oedipo Coloneo*; *Bannierius* de *Xenophontis Cyropædia*; idem de duratione obsidionis Troianæ; *Gedoinus* de duabus picturis Polygnoti apud Pausaniam; *Hardion* de pastore Daphnide; *Sevinus* de Hecataeo Milefio; idem de vita & libris Nicolai Damasceni; *Sallivius* de vita Hortensii, oratoris; *Falconnetus* de Bætyliis; *Freretus* de proelio Cyri cum Croeso; *Bozius* de Regibus Bosphori Cimmerii; *Fragierius* de porticu Verris; *Bern. Montefalconius* de Pharo Alexandrina deque Pharis aliis; idem de papyro; *Freretus* de fundamentis artis scribendi, itemque de fundamentis scripturæ Sinensis; *Lancelotus* de Gergovia & aliis oppidis antiquæ Galliæ; *Secussius* de Julio Sabino & uxore ejus Epponina; *Foncemagnius* de successione hereditaria Regum Galliæ primæ stirpis; *Vertotius* de legibus sumtuariis Galliæ; *Lancelotus* de monumento quodam Wilhelmi Conquestoris; idem denique de septem mirabilibus Delphinatus.

Libet & hoc ex numero specimina aliquot lectoribus exhibere nostris. *Puillius* priora quatuor historiæ secula fide privaturus, docet, antiquissimos historiæ Romanæ scriptores, *Hieronymum Cardianum*, *Timæum*, *Fabium*, & *Cincium*, sexto demum seculo ab urbe condita vixisse, merasque traditiones mandasse literis: jam vero eam esse traditionum naturam, ut falsa admixta habeant tam multa, verum ut a falso discerni nequeat. Addit, monumenta Romanorum publica nisi traditionibus; familiarum singulares historias falsis esse laudibus plenas, jam *Ciceronem* agnovisse ac *Livium*; Pontificum veteres annales itemque Fastos esse confictos. Præterea observat, subinde sibi contradicere veteres illos historicos, e. g. in Romæ origine describenda, in narrando discessu Gallorum ab obsidione Capitolii. Denique & illud observat, Romanos scriptores aliarum gentium historias majoribus suis tribuisse mendaciter, e. g. de Romulo a lupa nutrito, de morte Romuli, de Curtii descensu ad inferos, de Scævola manum igni immittente, de pugna Horatiorum & Curiatorum. Ceterum cum æquum sit, audiri &

P. 14.

alteram partem, legenda quoque putamus, quæ in contrarium disputat p. 52 sqq. & p. 115 sqq. *Sallierius*.

p. 208.

Veniamus ad *Gedoyni* Dissertationem de urbanitate Romana. De hac virtute singularem scripserat librum *Domitius Marfus*, e quo nonnulla servavit *Quintilianus*. Jam antea vero etiam *Cicero* id argumentum attigerat. Sumtis igitur duobus his ducibus, *Cicerone* & *Quintiliano*, Noster docet, Romanam urbanitatem consistere partim in usu verborum Romæ probatissimorum, partim in singulari dulcedine pronuntiationis, quam nec ruffici nec provinciales exprimere poterant, partim in oratione morata & humanitatis plena, partim denique in oratione sale & argutiis referta. Ostendit simul, qua ratione Romani hanc sibi virtutem, *urbanitatem* dico, comparaverint.

400.

De *Xenophantis Cyropædia* verba faciens *Banierius* pugnat, hanc non esse fabulam moralem, sed veri nominis historiam. Ac primum refert, quibus de causis suspecta facta sit hæc de Cyro narratio. Deinde ostendit, cur ea sit habenda pro historia vera. Tum docet, historiam hanc amice consentire cum historia Biblica.

513.

Agens de *Batyliis Falconnetus* ex poemate quodam *Orphei* producit lapidem Sideriten, quo Helenus usus fuerit pro draculo, certis ritibus efficiens, ut loqueretur iste lapis, & quærenti responsa redderet. Hinc e *Photio* vel potius e *Damascio* narrat, ejusmodi lapidem etiam habuisse ac subinde consuluisse *Isidorum*, sexti seculi philosophum. Cum igitur eadem virtus tribuatur *batyliis*, veterum prius fabulas de iis recitat: hinc *Bocharti* sententiam multos subscriptores nactam producit, fabulam illam derivantis a lapide illo, cui in itinere incubuisse legitur *Jacobus* Patriarcha, censentisque, ex nomine *Bethel* ortum esse nomen *batyliorum*. Refellit vero conjecturam hanc multis argumentis, & postquam de sacris ethnicorum veterum lapidibus, quos inter & *Jupiter Lapis* est, complura protulit, ipse censet, *batylia* esse genus aliquod lapidum cerauniorum, nitens hoc *Plinii* loco *Lib. XXXVII Cap. 9*: *Sotacus* & alia duo genera facit *ceraunia*, *nigras rubentesque*, ac *similes eas esse*

esse securibus; per illas, quæ nigrae sunt & rotundæ, urbes expugnari & classes, easque BETULOS vocari. Hos igitur lapides credit adhibitos a veteribus fuisse ad alendam superstitionem publicam, ac pollicetur, alia in Dissertatione se pertractaturum esse hoc argumentum.

De papyro Ægyptiaca, de papyro e gossypio facta, quam *bombycinam* vocant, deque papyro hodierna suo more, hoc est, eruditissime differit *Bernardus Montefalconius*, celeberrimum illud & æternis meritis illustre nomen. Describit initio plantam illam, quæ papyrus vocatur, ac simul nomen ejus Ægyptiacum illustrat: hinc inquirat, quo tempore inde confici cœperit papyrus, quæque fuerit ejus conficiendi ratio: tum docet, per omnem prope orbem scribentibus in usu fuisse hanc papyrum, & quæstum istum admodum fructuosum Ægyptiis fuisse, donec in oriente inventa fuerit charta combycina, & in occidente charta lineæ, quæ hodie utimur. Inter hæc de MS. *Evangelio S. Marci*, quod Veneti possident, quodque ipse suis usurpavit oculis, agit, idque exaratum fuisse putat seculo quarto, atque adeo tantæ vetustatis esse, ut vetustiore superesse MS. Codicem non credat. Refert vero, Evangelium illud inscriptum esse Ægyptiacæ papyro, cumque A. 1564 adhuc fuerit legibile, in loco humido, ubi postea asservatum fuerit, adeo corruptum esse, vix ut duo verba nunc junctim legi queant. Laudat & alios Ægyptiacæ papyri codices superstites, interque eos præcipue editam a Mabillonio Justiniani Imp. *Chartam plenariæ securitatis*, quæ adhuc asservatur in bibliotheca Regis Galliarum. Usus papyri Ægyptiacæ quo tempore cessarit, si quæris, docet noster, id factum esse vel nono seculo vel initio decimi: hoc enim temporis spatium inventam fuisse *chartam bombycinam*, & durabiliorem & ad scribendum aptiorem. Ad hodiernam chartam quod attinet, producit testimonium *Petri Mauricii*, cognomine *Venerabilis*, qui *S. Bernardi* ævo vixit, memorantis chartam e rasuris veterum pannorum factam; ac statuit, originem hujus papyri ad undecimum seculum esse referendam.

Ultimo loco laudamus *Freretum*, accurate differentem de

P. 592.

600.

609.

de origine artis scriptoriæ, simulque varia scribendi genera considerantem, ac potissimum scripturam Sinensium, quorum & Philosophiam pluribus persequitur, eamque cum absurditatis, tum impietatis, ream agit.

*EPISTOLA DOCTI PEREGRINATORIS
ex Italia ad V. Celeb. A. LEYSERUM, Ordinarium
Vitemberg. de Inscriptione ÆLIA LÆLIA
CRISPIS &c.*

CUn nuper Roma rediens Bononiam transirem, & per aliquot dies ibi commorandum esset, venit in mentem illius Ænigmatis, quod Comes Malvasia Commentatione illustravit, sub titulo: *Ælia Lælia Crispis non nata resurgens*. Quam Commentationem & olim legeram & Illustr. Virum, in primo itinere meo Italico, coram conveneram: sed ejus interpretatio, dum de Embryone unius mensis explicat, & tot casus supponit, quot in uno subjecto simul concurrere vix credi possunt, non mihi plene satisfecerat. Itaque tunc otiosus reliquas ab eodem adductas percurri, atque aliquandiu animum applicui, quænam earum melius conveniret, & annon alia magis congrua dari posset. Cupido quoque incessit videndi ipsum lapidem cui incisa est Inscriptio, & qui extra urbem ad unum milliare Italicum, in muro Prædii cujusdam Patritii Bononiensis, se spectandum exhibet. Sed nec ex eo quicquam mihi luminis accessit, cum recentior sit & superioris saltem seculi. Fragmenta enim veteris ab incauto opifice in reparatione ædificii inter fundamenta posita dicuntur. Tandem nomen Æliæ atque triplicatio ista elogiorum, quin sonus ipse verborum similiter cadentium, memoriæ suggererunt illos Hadriani versiculos: *Animula, vagula, blandula, &c.* Unde in eam incidi opinionem, aliquem ex Familia Ælia hoc monumentum propriæ suæ animæ posuisse. Nam de ipso Hadriano hoc asseverare non audebam, quamvis Inscriptio & genium & stylum & seculum ejus maxime saperet, atque Athenæo, qui post eum vixit, utique visa videretur. Ita enim ille in Dypnosoph.

Quid

Quid est quod nescimus & docemus omnes?

Quid idem est nusquam & ubique?

Præterea quid idem in celo, terra & mari est?

quorum prius quidem Athenæus de animo, alterum de tempore, ultimum de Urfa Cane aut Serpente cœlesti interpretatur: ego vero tria hæc in universum pro Deo aut anima mundi (juxta ideam ethnicorum) acciperem. Ceterum nec hoc apud veteres inusitatum, animæ suæ monumentum erigere; siquidem literæ A. M. PP. D. in antiquis inscriptionibus ita leguntur: Animæ meæ propriæ dico. Quicquid demum ejus rei sit, non potui quin conjecturas meas in chartam conjicerem, & Tuo Vir Cl. tanquam exacti antiquitatum indagatoris judicio submitterem. Tu, pro eo quo me amplecteris affectu in bonam partem accipe, &

— Si quid novisti rectius illis

Candidus imperti &c.

D. M.

ÆLIA) Anima *Ælii*.

LÆLIA) sive propter symphoniam, sive ex *L. Ælia* compositum.

CRISPIS) per transpositionem ex *Priscis*, ne statim appareat, quod correspondeat nomini *Priscii*.

NEC VIR, NEC MULIER, NEC ANDROGYNA) subintellige: *Sed omnia*, quoniam Anima omnes animat.

NEC PVELLA, NEC JUVENIS, NEC ANVS) subintellige iterum: *Sed omnia*; quoniam omnes has ætates transegerat jam vetulus *Priscius*.

NEC CASTA, NEC MERETRIX, NEC PVDICA, SED OMNIA) Forte quod cum Hadriano omnia voluptatis genera expertus fuerit, qui & uxorem habuerat, & alias adamaverat fœminas, demum puerum deperierat.

SVBLATA NEQVE FERRO, NEQVE FAME, NEQVE VENENO, SED OMNIBVS) Scilicet quotquot mortis generibus vita tolli potest. Cum enim vivus hoc poneret Lucius, nondum scire poterat, quo fato

O

animam

animam amissurus esset. Ita & Comes Malvasia non de actu sed potentia moriendi explicat.

NEC COELO, NEC AQVIS, NEC TERRIS, SED VBIQVE JACET) secundum ideam gentilium, qui ignorabant, quid esset & quo iret Anima, sive eam in prima Elementa, seu plane in nihilum resolvi crederent. Ex hoc maxime loco de intentione Autoris judicandum. Quo facit illud Athenæi citatum a C. Malvasia: de quo separatim.

LVCIVS) Prænomen Viri, quod dabatur his, qui sub ortum lucis, quemadmodum *Cajus* illis, qui sub occasum nascerentur.

AGATHO) Ex Græco bonus: fictitium pro *Ælio*, quod nomen Familix; quo magis involveret sensum ænigmatis. Dubito an unquam fuerit Familia aliqua *Agathonia*, pro qua tam operosus est Malvasia: Servis interdum cognomen superadditum.

PRISCIVS) Jam vetulus hæc posuit *Lucius*. Malvasia multos *Priscos* & *Crispos*, nullum *Priscium* invenire potuit; unde iterum colligo nomen fictitium esse: verum autem forte: **L. ÆLIVS PRISCVS**.

NEC MARITVS, NEC AMATOR, NEC NECES- SARIVS) subintelligo, ut semper, *sed omnia*: imò *plus*. Arctius enim vinculum est inter Animam & Corpus, quam inter Virum & uxorem, ac magis tenere se amant quam Amasii, atque adeo magna necessitudo eos intercedit, ut alterum sine altera subsistere nequeat.

NEQVE MOERENS, NEQVE GAVDENS, NEQVE FLENS) quod si volumus uti hæc tendis subintelligere: *Sed omnia*, dicendum, mœrere Livium, ob futuram separationem; gaudere sub spe, quod animæ in Elysiis bene erit; flere denique communem moriendi sortem.

HANC NEC MOLEM, NEC PYRAMIDEM, NEC SEPVLCHRVM, SED OMNIA) pro quocunque velis accipere: Monumentum in genere. Placet expositio Malvasiana, quæ molem ad aquas, pyramidem ad cælum, sepulchrum ad terram refert.

SCIT

SCIT ET NESCIT CUI POSVERIT) Ex hoc iterum intentionem Autoris conjicio. Nesciebant enim, uti dixi, gentes quid esset anima.

CHRISTIANI KORTHOLTI, A. M. KILONIENSIS Holsati, Commentatio historico - ecclesiastica de Ecclesiis Suburbicariis, qua in diœcesin, quam Episcopus Romanus ætate Concilii Nicæni habuit, inquiritur, duabus disputationibus in Academia Lipsiensi publice defensa.

Lipsiæ, literis Breitkopfianis 1731, 4.

Plag. 12.

CAnone sexto Concilii Nicæni statuitur: *Antiqui morès serventur, qui sunt in Ægypto, Libya & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium potestatem habeat, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum.* Nemo non intelligit hoc Canone diœcesin Episcopi Romani non quidem determinari & definiri; interim tamen ad eandem provocari, eo consilio, ut Romani Episcopi potestas Alexandrino Episcopo exemplo esse possit. *Ruffinus* autem Presbyter Aquilejensis, sæculi quarti scriptor, in *Histor. Eccles. Lib. I Cap. VI* hunc Canonem Nicænum paraphrasi quadam addita interpretatus est. In qua interpretatione Episcopum Romanum *Suburbicariarum Ecclesiarum sollicitudinem gerere* dicit. Cum *Ruffinus* viveret, non poterat non notissimum esse, quænam sint suburbicariæ Ecclesiæ. Sed sæculis sequentibus, mutata Imperii Romani divisione, Suburb. Ecclesiæ definiri tam facile non poterant. Sæculo igitur septimo & decimo, cum de Suburb. Eccles. terminis omnibus non constaret, hæc ipsæ Ecclesiæ variis eruditissimis certaminibus inter Gallos, Italos & Belgas occasionem aperuere. Quæ quidem occasione licet multa de his prodierint scripta, Autor tamen noster bene multa in scriptis illis desiderat, & in nonnullis gravissimos errores deprehendi propugnat. Quos quidem errores ut refutet, & rectiorem de Ecclesiis suburbicariis sententiam solidis argumentis munitam suppeditet; hæc ipsa com-

mentatione studiose annitur. Cujus quidem commentationis rationem paucis commemorabimus. Quatuor illa sectionibus absolvitur. Sectione *prima* controversia de Eccles. Suburb. occasione exposita, varias scriptorum de E. S. sententias commemorat. Quas quidem ad duas generatim classes revocat. In eo enim generatim discrepant, quod alii *Ruffini* interpretationem Canonis sexti Nicæni, quæ omni huic disceptationi præbuit ansam, admittant, aliis eandem omnino rejicientibus. Ad hanc classem præcipue refert *Baronium* atque *Bellarminum*. Qui ad illam pertinent classem, secundum Autoris recensitionem, Ecclesias Suburbicarias de aliqua Episcopi Romani diocesi, & ut Pontificii doctores tenent, speciali exponunt. Omnes autem non consentiunt de diocesi, quæ Eccles. Suburbic. comprehendat. Cum enim tantum non omnes Pontificii doctores Episcopo Romano, præter Episcopatum tres speciales dioceses, nempe Metropolitanam, Primatianam & Patriarchalem tribuant, quas diversa teneat ratione; scriptores huic parti addicti E. S. vel Patriarchalem, vel Primatianam, vel Metropolitanam Episcopi Romani diocesim denotare tuerentur. Per Patriarchalem diocesim eas definiunt *Jac. Sirmondus*, *Jo. Morinus*, *Henr. Valesius*, *Eman. a Sabelstrate*, *Philippus Berterius*, *Jac. Gothofredus* & alii. Primatianam diocesim Episcopi Romani E. S. appellat *Lud. Ellies du Pin*. Metropolitanam provinciam E. S. dicit *Claudius Salmasius*, *Wilb. Beveregans*, *Wilb. Caveus*, *Josephus Motta*, *Samuel Basnagius*, *Zegerus Bernardus van Espen*, *Justus Fontanus* &c. Prout vero unusquisque Patriarchalem, Primatianam vel Metropol. diocesim animo concipit; ita etiam sigillatim Ecclesias Suburb. determinat. Sed nostrum non patitur institutum singulas diversarum sententiarum differentias h. l. exponere. Quare hoc tantum addimus; Autorem non solum diversarum sententiarum rationem copiose exposuisse; sed & argumenta, quibus sententiam suam quisque probare studet, data opera recensuisse. Hæc ipsa autem argumenta Sectione II ex momento suo ponderat, ubi in singulis sententiis, Sect. I recensitis, aliquid, rationibus additis, reprehendit; & præcipue contra *Salmasium* disputat, cujus sententia

p. 9-II.

II-20.

20, 21.

22-27.

40-55.

tentia maximum hæcenus, apud Reformatos præcipue doctores, consecuta est applausum. Cum enim *Salmasius* intra Centesimum ab urbe lapidem E. S. fuisse contendat; & tamen eas provinciam metropolitanam Episcopi Romani constituisse tueatur; Autor noster existimat, *Salmasii* opinionem semetipsam evertere. Cum enim, ipso etiam fatente *Salmasio*, territorium Urbis ad Centesimum usque lapidem patuerit, his terminis rectius diœcesia Episcopalem stricte sic dictam Papæ Romani circumscribi contendit. Episcopalem enim diœcesin stricte sic dictam, territorio urbis secundum Canonem 34 Apostolicum respondere debere. Πρωτον ψεῦδος erroneæ *Salmasii* sententiæ esse existimat, quod perperam teneat, oportere Episcopi alicujus metropolitanam provinciam necessario provinciæ alicui civili respondere. Quod tamen non necessarium esse contendit noster, qui inter provinciam civilem atque ecclesiasticam distinguit, & tenet, posse quidem evenire, ut provincia ecclesiastica respondeat civili, sed non semper hoc usu venire. Hujc observationi innotuit alia, quam ex Canone 4 & 6 Nicæno facit, distinctio inter metropolitas majoris & minoris dignationis, quam hac ipsa commentatione variis in locis urget. Nempe metropolitas majoris dignationis dicit illos, quibus plurium provinciarum civilium Episcopi paruerunt. Minoris autoritatis metropolitas appellat eos, qui in unius tantum provinciæ civilis Episcopos jurisdictionem habuere. Ad tertiam Sectionem progredimur. In illa Autor, quid ipse de Ecclesiis Suburbicariis censeat, exponit. Vide licet Ecclesias suburbicarias pro provincia metropolitana præcipuæ dignationis habet, & statuit; eas fuisse Ecclesias provinciarum, quæ Urbis Vicario parebant, cum a Sardinia discesseris, sive secundum recentiore Geographiam Ecclesiæ, quæ Sec. IV fuere, regni Neapolitani, Siciliæ, Corsicæ, Hetruriæ, Marchiæ Anconitanæ, Umbriæ, Sabiniæ, Campaniæ Romanæ, Patrimonii Petri, atque Ducatus Castrensis. Quam quidem sententiã ut probet, principi loco indicia, quæ & Nicænus Canon & *Ruffiniana* interpretatio subministrat ad Ecclesiarum Suburbicariarum ambitum detegendum proponit; tum Ecclesias, quas pro Suburbicariis habet,

p. 36, 37.

Diff. II. p. II.

7-10.

- p. 11-23. hæc criteria habere dedita opera demonstrat. Quod dum facit præter alia etiam probat extra fines novem provinciarum, quæ Urbis Vicario parebant, Episcopum Romanum nulla metropolitæ privilegia habuisse, & eo consilio limites provinciarum metropoliticarum; quæ præter Romanam Sec. IV in Italia erant, Mediolanensis, Aquilejensis, Caralitanzæ, ex instituto investigat. Sectione IV atque ultima Autor in momentum controversiæ de Ecclesiis Suburbicariis inquirat. Existimiat Ecclesiarum Suburb. definitionem multum conferre, ut non solum demonstraretur Seculo IV Episcopum Romanum nondum fuisse universæ Ecclesiæ Monarcham, verum etiam ut explicite ostendatur, qualis fuerit, & quam late patuerit diocesis, quam seculo quarto solum tenuit Episcopus Romanus. Ex quo enim ex Canone sexto Nicæno probavit; 1) æqualem cum Episcopo Romano quoad omnia potestatem concedi Episcopo Alexandrino 2) omnes metropolitæ ætate Concilii Nicæni fuisse *ἀυτοκεφάλους*; concludit; quod Ecclesiis suburbicariis, supra ab ipso definitis, & Episcopali diocesi stricte sic dicta, omnis Episcopi Romani jurisdictionis & potestatis circumscripta fuerit ac finita.
- 33-36.
- 37.

CHRISTIANI AUGUSTI SALIG, DE DIPTYCHIS veterum, tam profanis, quam sacris, liber, variis ex omni antiquitate, præsertim Ecclesiastica, observationibus illustratus.

Halæ, in officina Rengeriana, 1731, 4.

Alph. 2 pl. 10.

ETIAM jam multi de diptychis veteris Ecclesiæ scripserunt, Noter tamen, haud tenuè relictum esse spicilegium sentiens, idque potissimum animadvertens, superiores scriptores, ex diptychis multas derivatas esse superstitiones, non observasse, singularem eumque grandiorum librum de iis componere induxit in animum. Definit autem *diptycha* hoc modo. *Erant tabule publicæ, inter Missarum solennia prælectæ, continebantque nomina offerentium, magistratum superiorum, & clericorum superioris ordinis, una communione fruentium, Sancto-*
rum

rum *ivem, Martyrum, & Confessorum, ac denique orthodoxa in fide mortuorum.* Jam *Cap. I* de diptychis, (quorum nomen initio explicat,) generatim agens, priscis Romanis diptycha fuisse observat pugillares, quibus inscribere res domesticas solebant; sequenti tempore ludorum & munerum editores, e.g. Consules, inter alia dona etiam diptycha eburnea & aurea amicis distribuisse. Consularium horum diptychorum nonnulla durarunt ad nostram ætatem, eximia profecto antiquitatis monumenta. Excellit inter ea illud, quod hodie servat templum quoddam Leodiense, ac exstat Jesuitæ cujusdam, *Alexandri Wilshemii*, singularis hujus diptychi descriptio. Sunt autem tabulæ geminæ eburneæ, asseri ligneo junctim affixæ, elegantissimeque sculptæ, quas dono dedit Anastasius, sexti Imperator seculi. Cl. Autor non solum oratione perspicua eas hic descripsit, sed æri quoque incidendas curavit: qui & ea describit diptycha, quæ apud Bituriges, Compendii, alibique locorum supersunt. *Cap. II* originem investigaturus diptychorum ecclesiasticorum, quatuor ea in classes describit. Aliis enim baptizatorum, aliis vivorum vel offerentium vel regum vel episcoporum, aliis sanctorum & martyrum, aliis denique pie mortuorum inscripta erant nomina. Diptycha baptizatorum, qui quasi cives matriculæ Christianorum inferebantur, originem suam debere putat fastis ethnicorum civilibus, quibus inscribi consuevisse constat novorum nomina civium. Titulus *libri vite* istis diptychis tribui solitus est: de quo pluribus agit Noster non tam historice, quam theologice: reliqua quoque diptychorum genera ex innoxiiis ethnicorum ritibus orta fuisse arbitratus. *Cap. III* exhibet diptychon sacrum Leodiense, in quo cum primus locus tributus sit offerentibus, hoc est, iis, qui panem & vinum ad sacræ synaxeos mysterium afferebant tum pro se, tum in usum communem; occasionem hanc arripit Cl. Autor, historiam harum oblationum describendi uberius, & ut ipse *p. 61* fatetur, justo copiosius. Nos tamen facile credimus, digressionem hanc doctissimam haud ingratham fore lectoribus. *Cap. IV* e diverticulo regressus in viam, diptycha offerentium nominibus conspicua considerat, omnia hujus argumenti loca producens, quæ reperi-

re potuit in scriptoribus scriptisque ecclesiasticis, simulque docens, offerentium nomina publice recitata fuisse a Diacono quopiam. Etiam hic jucundam deprehendimus digressionem de Missa Mozarabica. *Cap. V* morem, Imperatorum ac Regum nomina e diptychis publice in Ecclesia recitandi, pro iisque Deum deprecandi, exponit & illustrat, itemque consuetudinem, patronos nominandi publicis in precibus. *Cap. VI* agit de illo more, quo Pontificum, Patriarcharum, Episcoporum, & Presbyterorum nomina diptychis inscribebantur, & inde pro concione sacra praelegebantur. Inter alia memorat, Gregorium VII decrevisse, ut solum Papæ nomen recitetur in Ecclesiis; Metropolitanarum nomina in diptychis subjectarum suæ ditioni Ecclesiarum scripta fuisse; Episcopos vicinos sua mutuo nomina inscripsisse Ecclesiæ suæ diptychis. *Cap. VII* persequitur morem, sanctorum nomina e diptychis religiose recitandi, & *Cap. VIII* docet, id honoris habitum potissimum fuisse Christi matri & Apostolis. *Cap. IX* manifestum facit, etiam Martyrum atque Confessorum nomina e diptychis recitata fuisse. Qua occasione excursus facit de martyrio: cui aliam adjungit digressionem, qua totum Caput subsequens implet, de variis honoribus, qui Martyribus, itemque Confessoribus, tribuebantur in vetere Ecclesia. Hinc demum *Cap. XI* de recitatione nominum Martyrum publica agit ex monumentis fide dignis. *Capite* vero *XII* docet, hunc nomina sanctorum e diptychis recitandi morem genuisse invocationem sanctorum, ac simul ceteras causas hujus superstitionis commemorat duce historia ecclesiastica. *Cap. XIII* Martyrologiorum & ecclesiasticorum Calendariorum originem deducit e diptychis, perdoctam simul faciens digressionem de prisca Martyrologiis, in qua plures refellit fabulas, quodque de Hieronymiano Martyrologio traditur, in dubium vocat. Persequitur vero eandem materiam *Cap. XIV*, vetera non solum, sed & recentiora commemorans sub censuramque vocans Martyrologia & Hagiologia. *Cap. XV*, docet, virginum quoque & continentium nomina in diptychis fuisse: qua occasione longam doctamque dissertationem exhibet de honore virginitatis in prisca Ecclesia, deque illis virginibus.

bus, quæ *synisacta* vocabantur. *Cap. XVI* de more differit Concilia quoque inferendi diptychis: quod quidem sub Justino demum Imperatore fieri cœpisse demonstrat. *Cap. XVII* mortuorum nomina exhibet in diptychis. Ubi agens de veterum Christianorum oblationibus pro mortuis accurate pariter & copiose, ostendit, eas non patrocinari per se Missæ Pontificiorum. Missam tamen hanc inde tandem profluxisse, dilucide probat *Cap. XVIII*. *Cap. XIX* necrologiorum originem ad diptycha refert, de iisque profert cognitu digniora. *Cap. XX* agit de expunctione nominum e diptychis, singulari studio persequens historiam deletionis nominis Chrysofomi. Inquiri etiam, quo tempore desierit horum diptychorum usus, commemoratisque diptychorum & in nostra & in Pontificia Ecclesia reliquiis operi hinc magno labore contexto finem imponit.

JO. ALBERTI FABRICII, S. S. THEOL. D.
 & Prof. Publ. in Gymn. Hamburg. *Salutaris Lux Evangelii toti orbi per divinam gratiam exoriens &c.*

Hamburgi, sumptibus viduæ Felgineræ, 1731, 4.

Alph. 5½.

ARduum sane religionis Christianæ argumentum est, quod Summe Reverendus Autor hoc opere persequitur: Deum ter optimum terque maximum pro immensa sua misericordia & bonitate, serâ animi intentione id curasse semper, ut Lux Evangelii toti orbi habitabili illuceret, & media gratiæ, quibus ad salutem æternam pervenire possent, omnibus suppeditasse. Palam omnino est, non deesse, qui id negent, & contrarium pro virili sua defendere studeant; hi autem hoc potissimum argumento doctrinam nostram oppugnant: *desse qua suppetant executionis testimonia*, contrarium in Americanis præsertim illucere. Hinc qui Historiam Ecclesiasticam Novi Testamenti ex nostratibus scripserunt, & commentarios de rebus in Republica sacra gestis integros omnique rerum scitu necessariorum

P

appa-

apparatu instructos reliquerunt, peculiare de propagatione Evangelii per omnia secula caput constituerunt; quo nomine Centuriatores Magdeburgenses historiam quam nobis dederunt Ecclesiasticam præ ceteris commendarunt. Attamen hæcenus, quantum nobis constat, nondum exstitit, qui peculiari literarum monumento argumentum hoc a natalibus Christi ad nostram usque ætatem per omnia temporum intervalla, tanto studio tantaque doctrina sit persecutus, quam id præstitit Clariss. Autor *notitia hujus Historico-Chronologica, literariæ & Geographicæ propagatorum per orbem totum Christianorum Sacrorum*. Quo ordine usus sit, capitibus L, quibus historiam omnem complexus est, sagax rerum hic tractatarum lector satis perspiciet. Scilicet initium sit ab *Ecclesia* per tria priora secula *plantanda. Fundamenti* loco propagatæ per totum orbem lucis Evangelicæ, ponuntur *Cap. I* vaticinia, præcepta & testimonia ex sacris literis petita, quæ hic non nude & crude allegantur, sed enarratione solida quandoque singulari collustrantur, e. gr. p. 44, ubi per creaturas omnes *Marc. XVI v. 15*, gentiles intelligi animadvertitur, cujusmodi exegetica plura Codex noster passim nobis suppeditat. *Testimoniis* divinis *Cap. II* subjiciuntur humana, Judæorum pariter & ethnicorum, de prædicatione Evangelii & ejus successu, examine hic solido discussa, quæ inter talia dantur quæ nos certiores faciunt satis, & conscientiam convincunt. Sequuntur *Cap. III & IV* illi qui conversi sunt ab Apostolis & illorum discipulis, id quod ex Evangelistis & Actis Apostolorum dextre demonstratur, quibus divinorum scriptorum pandectis maxima lux hac occasione affunditur. *Judæi* primum hujus beneficii locum obtinuerunt, qui cum a multis post conversionem Nazaræni sint dicti ab ipso Salvatore nostro, hinc de Jesu, cur Nazaræus dictus sit pag. 48 erudite disseritur. A Judæis autem Evangelii contemptoribus progressi sunt Apostoli ad gentiles, ministerio potissimum divi Pauli, cujus itinera pag. 57 curate recensentur: inter conversos cum & Hellenistæ numerentur, eruditorum de iis sententias hic collectas habes. Hinc *Cap. V* labor ipse Ministrorum Dei, quo Evangelium propagatum est, illiusque successus describitur, & notitia Alphabetica Ecclesiarum

rum ab Apostolis plantatarum ex ipsis Apostolicis scriptis demonstratur. Narrationi huic adduntur Commentarii in Acta Apostolorum, ut & scriptores de vitis illorum præsertim Pauli, nec non de symbolo Apostolico p. 52 de martyriis horum Dei virorum p. 93; excutitur etiam quæstio: num & quamdiu Petrus fuerit Romæ, & qui de ea egerunt p. 95. item quinam fuerint Christiani S. Johannis p. 110 seq. ubi locus difficilis *Act. XIX v. 3.* collatis præstantissimis commentatoribus, explicatur p. 118. Sequuntur *Cap. VI, VII & VIII, remora & impedimenta propagandi Evangelii*, maxima quidem, sed auxilio Dei dextre superata. *Judæi* quippe & Samaritani proscindebant quidem nomen Christi calumniis pessimis, illi præsertim, ut cultum Leviticum & splendorem templi Hierosolymitani tuerentur, sed frustraneo sane conatu. Quantopere enim verpi allaborarint prædicationem Salvatoris nostri de everfione templi irritam reddere, & ex ruderibus ædificium istud splendidum resuscitare, p. 123 sq. pluribus refertur: atque non solum scriptoribus Christi sacra profitentibus, Chryostomo & aliis, sed etiam *Ammiano Marcellino* ceterisque gentilibus, imo Judæis ipsis, miracula Dei, quibus vindictam suam in Judæos, sedem Levitici cultus instaurare molientes, demonstravit, solide probantur. Gentiles pariter omnem moverunt lapidem ut cursum Evangelii impedirent, persecutionibus sane horrendis, per annos fere trecentos, quæ hic ordine & curate recensentur; ubi simul *Dodwelli* sententia de paucitate martyrum examini subjicitur, p. 137 & quid de nummo caput Domitiani laureatum referente statuendum sit, disquiritur pag. 136. Verum enim vero nec ethnicorum persecutiones propagationi Evangelii obfuisse, potius profuisse, cum Ecclesia sanguine suo irrigata creverit, egregie docetur ex *Lactantio* aliisque martyrologiis ac scriptis Patrum apologeticis, quibus innocentia Christianorum, ac si urbem Romam incendissent, aliorumque scelerum auctores extitissent, satis vindicata est p. 130 seqq. Cumque non armis solum sed etiam Philosophorum sophismatibus Christianismus oppugnaretur, merito *Cap. VIII* laudibus evehitur maximis divina providentia, quod inter tot remoras, quas Ecclesia etiam ab hæreticis passa est, nihilominus

lux Evangelii latius sparsa sit. Qua occasione de hæresiarchis primitivæ Ecclesiæ, præsertim iis qui arduam de Jesu Christo doctrinam adulterari studebant; deque *Celfo, Luciano, Theosthene, Porphyrio* & reliquis nominis Christiani hostibus, nec non quinam ex Patribus eos confutarint, pro rei dignitate differitur. Commode hinc *Cap. IX* considerantur *Viri*, qui doctrinam Evangelii scriptis æque ac catechisationibus & concionibus propagarunt; gloriaque præconum horum fidelium, præsertim miracula Apostolorum & Salvatoris nostri ipsius contra nuperas *Anton. Colini* & *Thomæ Woolstoni* calumnias, vindicatur p. 171 seq. Commendatur hinc *Cap. X* & *XI* morum Christianorum sanctitas, constans rebus in adversis animus, & obedientia erga superiores, quibus nunquam vi resisterint, nec non liberalitas in pauperes; licet enim Christiani divites neminem, uti *Hobbesus* calumniatur, ad sacra sua vinculis hisce attraxerint, tamen vitam illorum Evangelio dignam, maximo Ecclesiæ propagandæ emolumento fuisse. Id quod *Cap. XII* ulterius demonstratur exemplo Imperatorum gentilium qui Christianis favorunt, quorum nomina, facta & studium in Ecclesiam hic offendimus; sicuti etiam examen instituitur prodigii a legione, uti vocatur, fulminatrice perpetrati p. 228, & quæstionis de Philippo Arabe, an Christi sacra reapse amplexus sit, p. 240. Habes hic, B. L., delineationem historiarum, qua ratione tribus prioribus Ecclesiæ seculis lux Evangelii toti orbi exorta sit. Comparuit autem hinc lætiori Ecclesia facie, cum Constantinus M. primus omnium Imperatorum Christianorum Evangelium propagare auspicaretur, successitque ei studium, ut vox hæc tam læta annuncians occuparet Britanniam, meridiem, Indos adeo extremos, uti capite hoc edocemur, quod & sequens *Cap. XIII* doctissimis abundat dissertationibus de rebus a Constantino M. gestis, de ejus Christianismo, de origine Episcopatum p. 284 de potestate circa sacra, quam sibi Constantinus asseruit, de convocatione Concilii Nicæni Sylvestro recte denegata p. 287 de legibus ejus pro Christianismo latis & a successoribus illius confirmatis, utpote de multiplicandis sacrorum voluminum exemplaribus p. 274, de coercenda Judæorum petulantia, præsertim eorum, qui in cœnia Hierosolymorum

rum instaurare auderent, quod carne suilla sint pascendi p. 282 de immunitatibus Ministrorum Ecclesie, & conficta Sylvestri donatione p. 293. *Cap. XV seqq.* investigantur loca, quæ & quorum ministerio lux Evangelii fulgore suo penetravit, atque illuminavit; & quidem in Italia, Sicilia, Sardinia; in Hispania & Lusitania; in Gallis, in Anglia, in Scotia, in Hibernia insulisque adjacentibus. *Cap. XIX* progressus instituitur in Germaniam, & *ἀνεξιβάτως* inquiritur, quo tempore ante & post Carolum M. lux Evangelii Germanis orta sit, per singula loca, adhibita in testimonium veritatis veteri Franco-Saxonum fidei Christianæ confessione. Idem studium impenditur *Cap. XX* investigandis Christianismi natalibus in Helvetia & Belgio; *Cap. XXI* in Hungaria, Bohemia, Transylvania, Scythia, apud Gothos, Herulos, Daecos, Bessos; *Cap. XXII* in Dania, Norwegia, Svecia; Livonia, Finnia, Laponia; *Cap. XXIII* in Moscovia & Bulgaria. Quæ omnia dum investigantur, debita adhibetur cura & cautio, ut traditiones incertæ a certa rerum gestarum memoria segregentur p. 471, neque dignus ad modernum harum ecclesiarum statum respectus negligitur p. 477 seq. Progreditur hinc Clariss. Autor ad *obstacula & impedimenta* propagatæ ulterius Evangelii lucis, nobis ante oculos ponenda. Præmittitur *Cap. XXIV*, parænesis ex *Apoc. II v. 5*, de candelabro removendo petita, quam exegesi & verborum genuina significatione, & legitimo phraseos usu, ipsoque rerum eventu fundatam confirmat, consulens pro consuetudine sua præstantissimos de hoc argumento scriptores, locique hujus interpretes. Primo autem loco sistitur Mohamedanismus, de cujus ortu, progressu & mediis ad eum promovendum adhibitis, *Cap. XXV* certiores reddimur. Ad mediolorum itaque considerationem ductus Clariss. Autor spuria a legitimis probe distinguit, & *Cap. XXVI* solide demonstrat, violentiam & persecutiones medium esse propagandæ religionis, Christianis omnino indignum & ineptum; id quod etiam gentilium, Judæorum & Mohamedanorum testimoniis confirmatur: additur tamen hæc prudentiæ cautela, ne everforibus veræ religionis, & tranquillitatis publicæ turbatoribus licentia quam sibi arrogarunt linquatur, nec Magistratus autoritas sacra Christi ve-

ra in ditionibus suis defendendi debilitetur, aut plane illi dematur, p. 507 seq. Hinc *Cap. XXVII* commendantur genuina plantandæ & propagandæ religionis veræ remedia, solida nempe & constans fides ac doctrina, exemplum & patientia, quibus solis in Christiana fide prædicanda usi sint Apostoli, eorumque primi successores Christiani. Sequuntur *Cap. XXIX* alia & ejusmodi quidem, de quibus Sum. Rev. Autor statuit, quod sint excusanda magis quam per omnem modum defendenda, quibus interdum usi sint interjecto tempore Reges quidam ac Principes. Huc referatur Pontificum Romanorum industria Christianismi latius propagandi atque Paganismi extinguendi, quam ex *Phil. I, 8*, excusari porro legimus, & quidem emolumento quod casu inde redundavit in Rempublicam literariam æque ac sacram, cujus versiones S. literarum orientales documento sint p. 737. Notantur porro *Cap. XXIX*, alia non genuina remedia, quando nempe Christianismus propagatur per connubia & spem gloriæ, opum & potentia, id quod Regum quorundam exemplo collustratur. Illorum classi adscribitur etiam disciplina arcani, uti antiquis dicebatur, de qua p. 517 legi meretur & Hæsetica dissimulatio. In remediis spuris collocantur etiam *Cap. XXX seq.* expeditiones cruciatæ in Palæstinam, Saracenis eripiendam susceptæ, quod historiarum argumentum ex instituto & erudite Cl. Autor persequitur, & exquirens originem ordinum Equestrium, seculo undecimo eam vindicat. p. 512. Ea occasione de Ludovico S. Rege Galliarum edocemur, primum fuisse, quem solennibus ceremoniis inter sanctos relatum esse constet p. 525. Inter media propagandi Christianismi referuntur porro missiones religionis causa institutæ, quas autem non unius commatis esse, ipsa rerum gestarum narratione perspicua hic erudimur. Primo loco comparent & quidem *Cap. XXXII seq.* missiones religiosæ Jesuitarum, maxime Franciscanorum & Dominicanorum, nec præteritur quo studio & quibus adminiculis susceptæ atque gestæ sint; item quomodo hinc originem traxerit Congregatio R. de propaganda fide, & Congregatio S. Officii seu Tribunalis universalis inquisitionis, subjectis qui de hoc argumento egerunt scriptoribus. Transitus hinc fit *Cap. XXXV* ad contemplationem
missio-

missionum religiosarum a Protestantibus institutarum, ubi summa diligentia & docte Anglorum, Batavorum, Danorum & Suecorum sacra Christi promovendi studium nobis repræsentatur. Postquam rerum gestarum nexus Clariss. Autor: em eo perduxit, historiam hanc a repurgata ministerio *Lutheri* Ecclesia, ad nostra usque tempora continuat. Hinc Asiam primum perlustrans enarrat *Cap. XXXVI seq* quomodo & quorum ministerio lux Evangelii orta sit in India Orientali, in Persia, in Armenia, in China, in Japonia & Siam. Depræhenditur hic inter alia notatu dignissima disquisitio de cultu Confucii & orta inde Jesuitas inter ac Dominicanos contentione, additi sunt autores qui alterutri parti scriptis patrocinati sunt, p. 665 seq. *Cap. XLI* continuatur historia hæc Asiatica, & commemoratur successus religionis in regno Tartariæ & vicino Presbyteri Johannis, ubi controversia inter Geographos de situ hujus regni p. 690 inseritur; tandem quomodo insulas lux Evangelii non præterierit, subjicitur. Sequitur *Cap. XLIII* Africæ contemplatio, qua docemur, quomodo Evangelium annunciatum sit Abyssinis, de quorum Christianismo moderno singularia ex Gregorio quodam afferuntur p. 717, nec non Ægyptiis & aliis Africæ incolis ac regionibus. Transitus tandem instituitur *Cap. XLVII seq.* ad Americanos, de quorum conversione memoratu digniora arbitramur, quæ B. *Dannhauserus* nobis suppeditavit testimonia ex *Æliani* historia & *Senecæ* Tragici *Medea*; iis enim convincimur horum scriptorum ætate hanc orbis partem non fuisse incognitam pag. 757. Hinc porro non immerito colligitur etiam Apostolos illuc penetrasse, id quod mandato Christi *Matth. XXVIII*, *Marc. XVI*, & promisso Patris ipsius *Pf. II*, & ipsorum Apostolorum testimonio *Col. Iv. 23*, recte accepto, p. 763 probatur, simulque adversariorum strophæ in *Witsio* p. 765 decenter notantur. Quo autem statu Christianismus sit moderno tempore tam in septentrionali quam Meridionali India *Cap. XLVIII seq.* pluribus disquiritur. Cumque nihil magis in votis habet qui Christum vere diligit, quam ut veræ fidei propagatio in infidelibus continetur, Sum. Rev. Autor *Cap. L* non celavit, se credere futurum adhuc, ut quæ etiamnum tenebris oblitæ sunt regiones, salutari Evangelii

geli luce illustrentur; & ceteræ oves etiam, quas se habere jam pridem professus est Salvator *Job. X v. 17*, quæque ex illis adhuc sunt reliquæ adducantur ad Christi ovile, totusque Israel ita salvetur. *Rom. XI v. 25*. Sicuti autem controversiam, ad quam hic respicitur, Theologorum foro dijudicandam relinquimus, ita certo cum Viro doctissimo speramus, Ecclesiam Christi contra portas inferorum firmiter substituram usque ad seculorum consummationem. Promissum enim Christi *Matth. XVI v. 17*, tanti est momenti, ut meruerit enarrationem tam solidam & eruditam, quam nobis ex fontibus, nec non Chrysofomo & aliis commentationibus raris suppeditavit. Coronidis loco exhibetur Index Geographicus Episcopatum orbis Christiani cum notitia scriptorum, quippe qua liber, ubicunque argumentum notatu dignum occurrit, abundat.

REFUTATION DES ERREURS DE BENOIT
de SPINOSA &c.

hoc est,

REFUTATIO ERRORUM SPINOZÆ, AU-
toribus FENELONIO, Archiepiscopo Cameracensi,
LAMIO, Benedictino, & Comite BOULLAINVIL-
LIERIO. Accedit Vita SPINOZÆ, scripta a JO.
COLERO, & nunc aucta.

Bruxellis, apud Franc. Foppens, 1731, 12.

Alph. I pl. 5.

INverso exhibentur, quæ hoc volumine continentur, ordine. Primum enim locum tenet *Coleriana Vita Spinozæ*, quæ ad aucta esse dicitur ex MS. Vita ejus, ab ipsius amico quodam literis mandata. Sequitur *Boullainvillierii*, si modo verus hic est Autor, *Refutatio Spinozæ*, 320 implens paginas: quæ tantum abest, ut sit *refutatio Spinozæ*, (qui vix semel in toto hoc opere nominatur, idque cum laude,) ut potius sit acerrima *Spinozismi* propugnatio. Constat ea Partibus duabus, quarum in priore, quam Autor in scripsit *de ente in genere & in specie*, postquam argumenta attulisset ad probandum, se existere, & existere quo-
que

que res alias, quarum quædam ratione, aliæ sensu præditæ sint, aliæ utroque carèant; docet, existere præterea ens aliquod absolutum ac necessarium, quod semper existat, cum cætera entia post aliquod tempus pereant, & ita quidem pereant, ut exigua mutatione unum fiat materia alterius. Ens illud necessarium ait existere in se ac per se; entia non necessaria existere in alio ac per aliud, adeoque existentia propria carere. Necessarium hoc ens appellat *substantiam*; entia nonnecessaria subjectiva, quæ vulgo etiam nominantur substantiæ, vocat *modos*; entia denique, quæ in his posterioribus insunt inseparabiliter, (e. g. figuram, colorem,) vocat *accidentia*. Se ipsum profitetur esse *ens modificatum* sive *modificationem aliquam entis illius necessarii*. Docet porro, ens necessarium nec esse solam extensionem nec solam cogitationem, sed utrumque; unam duntaxat existere posse substantiam, nec fieri posse, ut plures una existant substantiæ diversa habentes attributa; unam illam substantiam esse infinitam, hoc est, in immensum extendi, esse independentem, esse indivisibilem, hoc est, non constare ex pluribus substantiis, esse æternam, esse denique cogitantem simul & extensam; hanc substantiam non posse dici *personam*; eam non esse ens in agendo liberum, sed determinatissimum. Ex quo negat, Deum (hoc est, ens illud necessarium) aliquando creasse aliquid extensum, cum ipse esset inextensus. Imo negat, Deum esse ens ab aliis entibus diversum: ideoque creationem statuit esse impossibilem & involvere contradictionem. Diserte ait, Deum & universitatem rerum esse unum idemque, & in maximo errore versari eos, qui credant, Deum remunerari alios homines, alios punire. Deum in agendo sequi certos fines, adeo negat, ut etiam contendat, Deum prorsus carere voluntate. Omnes revelationes divinas, quæ feruntur, carere judicat fundamento, recteque dixisse *Augustinum*: *Non crederem Scripturæ, nisi id mihi præciperet Ecclesia*. Docet denique, hominem non mori totum, sed magnam ejus partem relinqui, ita tamen, ut homo post mortem nulla gaudeat sui cognitione: atque adeo absurdissime sentire illos, qui statuunt, fore post hanc mortem vitam æternam. Ecce quantum pessimus hic medicus

cus venenum pro medicamento propinet suis lectoribus! Nec melioris notæ est altera libri Pars, quam inscripfit *de passionibus*. Initio enim statim docet, errare capitaliter, qui credant, animam hominis esse ens ab humano corpore distinctum, eamque movere corpus suum & sua voluntate determinare actiones hominis. Negat igitur, hominem esse causam suarum actionum, hasque omnes statuit esse necessarias ac fatales. Statuit quoque, omnes religiones esse inventa callidorum Principum, regnareque in omnibus totius mundi religionibus meram credulitatem, sola religione Confuciana excepta, quæ nulla nitens revelatione, nullis miraculis, tantummodo naturæ officia habeat pro fundamento. Totius denique secundæ hujus Partis scopus est, persuadere lectoribus, affectus humanos omnes esse mere mechanicos. Sufficiat, hæc excerptisse ex hoc opere, ut appareat, quantopere cum ratione insaniat Autor, quamque nefario id emissum voluerit consilio. Idem, cum p. 321–377 exhibuit ex *Francisci Lamii Refutatione Systematis Spinozæ*, A. 1696 edita, primo Compendium methodicum sententiarum *Spinozæ*, deinde simile Compendium Refutationis *Lamiana*, haud dubie putavit, ex brevibus his tabulis cognosci posse, quam scienter connexa sint principia *Spinozæ*, quam contra infirma tradat *Lamius*. Nec alio fine p. 376–386 exhibuit *Fenelonii* epistolæ Anti-Spinozianæ synopsis. Quod vero p. 387–483 annexum est *Isaacii Orobii*, Judæi, *certamen philosophicum adversus Jo. Bredenburgium Spinozistam*, (de quo libro *Balius* agit in *Diction. v. Spinoza* not. H.) ejus nulla fit in titulo hujus voluminis mentio: ut facile credamus, Editori inter editionem ceterorum demum in mentem venisse, adjicere hunc libellum, ut scilicet lectores judicent, miseram esse illam Spinozismi refutationem & Judaico dignam ingenio.

**BENEDICTI ACCOLTI DE BELLO A
Christianis contra barbaros gesto pro Christi sepulchro
& Judæa recuperandis Libri IV. THOMAS
DEM-**

DEMPSTERUS *notis illustravit, nunc denuo emaculatus recudendos curavit* HENRICUS
HOFNIDER.

Groningæ, typis Jac. Sipkes, 1731, 8.

Alph. I pl. 9½.

Perbene mereri de Rep. literaria jure censentur, qui libros bonos ob summam sui raritatem pene inutiles factos e tenebris in lucem, atque scenam literariam revocant. Cum igitur hic liber Amplissimo Editori, Senatori Reip. Groningensis, ita præstans videretur, ut, si eloquentiam spectes, *Latine qui scripserit vel tersus vel suavius, inde a renatis literis reperiatur nemo*; sin argumentum ipsum, *miram id ubertatem & dignitatem & utilitatem habeat*; simul vero perpaucorum eruditorum conspectum subierit; strenue se accinxit ad operam hanc literatæ Reip. navandam. Cum vero editio ultima, quæ A. 1623 Florentiæ prodiit, (nam antea bis editum hoc opus fuit, Venetiis A. 1532 & Basileæ A. 1544.) esset innumeris iisque scedisimis mendis conspurcata, Noster studiose mendas typographicas sustulit, simulque *Notis Dempsteri* adjecit laudatorum ab ipso autorum libros, capita, versusque magno legentium comodo: imo & Indicem *Notis* pariter ac textui accommodatum, eumque valde locupletem, subjunxit. Præmisit *Vitam & Accolti & Dempsteri*: & hanc quidem ex *Pinacotheca Erythraei*: ubi tamen cum in *Nota* mortuus esse dicitur *Dempsterus anno ætatis CV*, scribendum videtur *LV*. Ex illa discimus, *Accoltum* nostrum, cujus & *Dialogus de præstantia virorum sui ævi* extat, a nobis recensitus *A. 1699 p. 510 seqq.* natum esse A. 1415, mortuum A. 1466, ac fuisse supremum Reip. Florentinæ Secretarium. Monet quoque Ampliff. Editor, errasse eos, qui tribuerunt hoc *de bello sacro* opus nepoti Autoris sui cognomini, quem *Clemens VII* cooptavit in *Cardinalium collegium*. Præmissa quoque est *Præfatio Dempsteri*, in qua is de antiquioribus omnibus belli illius sacri scriptoribus suum profert judicium, in *Notis* suis nihil agens aliud, quam ut ex iis scriptoribus illustret narrationes *Accolti*. Hic & p. 181, 213 & 314 observat, quod *Accoltus* no-

ster *Wilhelmum Tyrium unum videatur sibi sequendum pro-*
fuisse. Denique lingulis *Accolti* libris præmissa est *κύρις* me-
 trica, confecta a *Georgio Conao*, Scoto, de cujus ceteris scriptis
Allatius exponit in *Apibus Urbanis*. Habetis igitur, Lectores,
 quorumvis usui rursus expositam *Accolti Historiam bell: sacri*,
 quam ab ipso initio produxit ad mortem usque *Godofredi regis*:
 paucis quoque subnectens historiam reliquorum *Hierosolymæ*
Regum omnium. Ceterum cum & Editori & lectoribus cete-
 ris haud ingratum facturi videamur, si eas, quas nobis depre-
 hendere licuit, mendas e tam pulchro corpore tollamus, hic
 eas indicare voluimus, debuimus. Legas igitur, quæso, p. 18
 lin. 3 *dictu*, p. 21 l. 16 *inventæ*, p. 43 l. 6 *comparat*, p. 46 l. ult.
urbi, p. 50 l. 15 *redditurum*, p. 57 l. 12 *legi*, p. 58 l. 1 *profiteban-*
tur, l. 11 *formidabilem*, p. 60 lin. penult. *nec*, p. 61 l. 7 *inexple-*
bile, p. 63 l. 17 *oppetere*, p. 91 l. penult. *in urbem*, p. 110 l. 6 *uti*,
 p. 117 l. 2 *Vobis*, p. 124 l. 16 *latera*, p. 140 l. 13 *serum*, p. 141 l. 3
ne adesset, p. 148 l. 10 *discesserant, alios revocare*, id est, revo-
 cabant; p. 149 l. 13 *urbem*, p. 153 l. 9 *extrema*, p. 159 l. 2 *ubi*, l.
 4 *inseffum*, l. 7 *dejecti*, p. 160 l. 4 *vado*, p. 163 l. 5 *reficcerentur*,
 l. 7 *atque*, p. 164 l. 23 *ita*, p. 177 l. 14 *quo*, p. 179 l. 14 *suffocaren-*
tur; p. 187 l. 5 *per nuntios*, l. 10 *eam*, l. 16 *proelio*, p. 190 l. 8
precisa erant, p. 201 l. 9 *ei*, p. 205 l. 4 *imitari*, p. 221 l. 9 *ene-*
ctos, p. 225 l. 15 *cadere*, p. 235 l. 10 *consilio affuere*, p. 239 l. 8
multorum animo, p. 243 l. 10 *parumque*, p. 246 l. 10 *quam arbi-*
trio, p. 252 l. 7 *gloria*, p. 275 l. 1 *indigenæ*, p. 276 l. 5 *ducentos*,
 p. 282 l. 19 *impliciti*, p. 287 l. 6 *eo*, p. 293 l. 5 *urbem*, p. 309 l. 11
opere, p. 317 lin. penult. *urbem*, p. 318 l. 15 *latis*, l. 17 *animis*, p.
 319 l. 1 *eundum*, p. 329 l. 9 *concitarunt*, p. 337 l. 12 *arcem*, p. 341
 l. 5 *in castris relicto*, p. 345 l. 4 *aquo*, p. 363 l. 4 *numini*, p. 365
 l. 14 *arguerent*, p. 366 l. 7 *qui*, p. 368 l. 14 *imponere*, l. 15 *regi-*
um fastum, (uti p. 371 l. 2,) p. 369 l. 8 *ipso*, l. 11 *varios dignos pu-*
tant, p. 370 l. 8 *aura gravem—spineam tulerat*, p. 374 l. 10 *insti-*
tueret, l. 13 *apparari*, p. 378 l. 13 *ducentos*, p. 383 l. 8 *deberi*, l. 12
per sancte, l. 14 *ipse*, l. ult. *lauti*, p. 391 l. 2 *affinis*, *Cimber gene-*
re, nobilis vir & , p. 393 h. 20 & 21 *Aliquid enim de his rebus*
erit addendum, p. 397 l. 4 *simul cum suis*, p. 399 l. 3 *grati*, p.

408 l. 7 *opis*, p. 409 l. 2 *atque*. Quando vero *Dempsterus*, p. 193 aliquid verborum excidisse, putat, non est nobis dubium, quin erret. Tantum interpunctione emendata sic legatur: *Ego quidem eo animo arma indui, ut, nisi victor, acie non excedam. Si vobis idem est suafum, haud equidem ambigo, cetera. Suafum* alibi quoque Noster nove dixit pro *persuafum*. Justius vero nos id suspicamur de p. 367 l. 2 post *freti*, & de p. 369 l. 20 post *scrutati*. Aliis denique inquirendum permittimus, an mendæ a nobis indicatæ jam absint ab editionibus hujus operis duabus *Dempsterianam* editionem antegressis. Postremo loco sciant, Lectores nostri, typographum Groningensem, cujus sumtu *Accoltus* prodiit, jus suum omne cessisse *Hermanno Jagero*, typographo Bremenfi.

TENTAMINA EXPERIMENTORUM NATURALIUM CAPTORUM in Academia Florentina del Cimento, ex Italico in Latinum sermonem conversa. Commentarios novaque experimenta, & orationem de methodo instituenti experimenta physica addidit PETRUS VAN MUSSCHENBROEK, Phil. & Med. D. & Mathes. Profess. in Acad. Ultraj.

Lugduni Batavorum, apud Jo. & Herm. Verbeek, 1731, 4 maj. Alph, 2 pl. 8, cum Tab. 32. æri incis.

EXperimenta hoc libro collecta capta sunt ab Academicis, quos augendæ naturali scientiæ vacare jussit Leopoldus Magnus Etruriæ Dux, A. 1657 primumque prodierunt in lucem Florentiæ A. 1667. Divisa est totius operis materia in partes duas, prima agit de instrumentis, quæ experimentis inservierunt, nec non de observationibus, circa naturalem aeris pressionem, congelationes artificiales, & glaciem naturalem factis. Altera spectat ad mutationem capacitatis vasorum metallicorum & vitreorum, quæ calore & frigore producitur, ad compressionem & incondensabilitatem aquæ, ad evertendam levitatem positivam, ad phænomena magnetis, ambræ, aliorumque corporum electricorum, nec non mutationes colorum in diversis fluidis,

motum soni corporumque projectorum, quibus in fine experimenta varia ad cognoscendum aeris & aquæ pondus, item caloris & frigoris effectum adjunguntur. Atque hunc quidem rariorum observationum thesaurum Cl. *Muschenbroekius*, de philosophia experimentalis pridem optime meritis, Latino sermone expressum, doctissimisque commentariis auctum illustratumque in eruditi orbis lucem iterum nunc proferendum censuit, gratiam procul dubio ab omnibus, qui has merces æstimare norunt, maximam initurus. Nostrum erit ex ampla pulcherrimarum rerum congerie, singularia quædam & præ ceteris memorabilia, nec ubivis obvia phænomena excerpere. P. 20 narratur, quod primus *Galileus* docuerit pendulum pondus horologio applicare, & quod filius ejusdem *Vincentius Galileus* A. 1649 praxi ipsa demonstraverit, quomodo pendulum vi rotæ vel ponderis cogatur similes oscillationes servare, defectusque horologii corrigere. Interim tamen *Christianus Hugenius* in Præfatione operis de horologio oscillatorio hujus inventi gloriam sibi deberi, & de conatibus *Galilei* filii, nihil usque ad A. 1657, quo idem *Hugenius* prodidit, innotuisse affirmat, nec verisimile arbitratur, tam utile artificium annis octo integris clari potuisse. P. 38 D. *Muschenbroek* in vim aeris expansivam inquiri, & ex proportione diametri bullularum, quæ in vacuo machinæ *Boyleianæ* primum in fundo vasis aqua repleti perexiguæ, crassitie nempe capilli humani, conspiciuntur, & postea, dum ex aqua erumpunt, sesquipollicis diametrum acquirunt, colligit, volumen aeris in vacuo elatere proprio expansi ad volumen aeris pondere atmospherico gravati habere rationem 46656000000 ad 1. P. 73 de fumo in vacuo excitato notant *Florentini*, quod accenso collectis radijs solaribus bitumine fumus illico quidem ortus fuerit, sed qui non ascendebat, verum in fundum campanæ pondere suo deprimebatur, donec reddito ære summum recipientis campanæ petebat. Cui experimento XVII alia Cl. Editor addit, adhibito ubique indice *Mercuriali*, ex quibus effectus usionis variorum corporum in vacuo clarissime intelliguntur. P. 89 ostenditur, magnetem vim quoque suam in vacuo exorere, & ferream acum ibidem solita ve-

loci-

locitate agitare. P. 98 Variorum phænomenorum, quæ in animalibus vacuo inclusis notata sunt, historia traditur. Hirudo & limax diutius infectis ceteris in vacuo vivunt, nec intumescunt. Lumbrici quoque nonnulli biduo ibidem sine noxa vitam continuerunt. P. 132 inter plura congelationum artificialium exempla illud notatu prorsus dignum est, quod parato globo aureo sesquidigitalis diametri dum aqua eidem inclusa in glaciem vertebatur, iste multum dilatatus & denique ruptus fuerit, eo loco, ubi duæ partes, ex quibus sphaera constabat, ope ferruminis argentei conjunctæ erant, ruptura autem incipiebat a ferrumine argenteo, & inde in aurum porrigebatur. P. 135 a D. Editore vis, qua glacies amplificata rupit sphaeram orichalceam, libris 27720 paræstimatur. P. 141 Florentini investigarunt proportionem densitatis aquæ fluidæ & congelatæ, eamque reppererunt 25 ad 28 $\frac{1}{5}$. P. 146 sq. Varia phænomena circa progressum congelationum artificialium annotantur. Cum nempe sphaera aquæ plena primum attingit glaciem, intra quam sistebatur, in tubulo sphaeræ adhærente subsiliisse visa est, postea aqua lente movebatur intra sphaeram, hinc paulatim ascendebat, denique subito in altum profiliebat, & nonnihil ex tubo effluebat. Toto tempore, quo hæc contigerunt, videbantur per aquam ascendere corpuscula aerea & alia materiæ subtilioris, quæ frigore ex aqua expellebantur. Definita quoque sunt tempora, quibus diversæ illæ in aqua mutationes animadvertebantur. Scilicet saltus immersionis accidit, post absolutas oscillationes penduli 23, (65 æquipollebant minuto temporis primo) inde descensus sequebatur post oscillationes 255, quies 330, ascensus 462 oscillationibus respondebant. His annectuntur phænomena congelationis diversorum liquorum & vini. P. 165 Circa glaciem naturalem experimenta non minus elegantia, de ejus initio, progressu & fine, commemorantur; figillatimque de glacie in vacuo concreta traditur p. 171, quod æquabilior, durior, minus transparent, minusque porosa & specificè gravior fuerit altera, quæ in libero aere coaluerat. Aqua marina in glaciem abibat quidem, sed hæc exiguis planis lamellis, quales lapis fissilis habet, constare videbatur, nec duri-

tiam

tiem glaciei aquæ dulcis habebat, factaque levi agitatione liquebat, & superficies plana erat absque ulla prominentia. P. 172 inter salia glaciei vel nivî, ad juvandam, congelationem aspersa, ceteris præstare dicitur ammoniacum. P. 173 de aliis frigoris intensioris effectibus salium concursu productis copiosius Cl. Editor differit.

Parte secunda pro exploranda dilatatione corporum metallicorum & vitreorum per calorem, & contractione eorundem per frigus, multa pericula facta leguntur, quibus dilucide hæ mutationes & earum gradus vel vicissitudines comprobantur. Qua occasione D. *Muschenbroekius pyrometrum* a se inventum describit, & usum illius pluribus exemplis illustrat, p. 12—57, quæ omnia lectu sane dignissima sunt. Ulterius Florentini experimentis probant, aquam ne maximis quidem viribus condensari, calore autem mirum in modum expandi & elasticam vim adipisci: P. 78 Dn. Editor docet, magnetes, qui majora pondera sustinent, non ideo amplio rem virtutem attractricem ferro communicare, sed ad id præstandum magnetes, qui minora pondera adducunt, magis esse idoneos. P. 90 inter corpora electrica etiam adamas refertur, inprimis polygonus, cujus naturalis figura octoëdra est; dum tabulatus multo debilius corpora attrahit. P. 115 Circa corpora projecta confirmant Florentini sententiam Galilei, quod globi ex tormentis variæ longitudinis & amplitudinis, in alta turri ad libellam positus, ejecti, omnes æquali tempore iterum decidant, etsi per lineas diversæ longitudinis ferantur, & quod tempus, quo globus ejectus motum suum absolvit, æquale sit illi, quod similis globus, dum ex eadem turri perpendiculariter demittitur, definit. P. 124 Inter experimenta varia unum occurrit, quo proportio ponderis aeris ad pondus aquæ numeris 1:1179 determinatur. Repetito tamen aliquoties periculo, discrimen aliquod proportionis repertum est, de quo in annotationibus uberius agitur. Cetera quæ de mixtorum liquorum salinorum effervescencia ab Academicis Florentinis traduntur, doctis animadversionibus & experimentis Dn. Editor illustrat p. 152—180.

RELATIO

RELATIO LITHOTOMIÆ SECUNDUM
*apparatum altum, novo quodam instrumento
 peractæ.*

Illa Lithotomiæ species, quam in regione hypogastrica supra os pubis Celeb. *Douglaffius* in Anglia hoc seculo iterum suscepit, *Dantisci* pariter annuo abhinc spatio a *Dn. D. Kulmo*, Med. ac Phys. P. P. & tribus Chirurgis dextrinīs, *Breslavo*, *Remmers* & *Teisnero* aliquoties fuit peracta, qui junctis viribus aliis quoque operationibus chirurgicis difficillimis perficiendis hactenus operam navarunt. Præfente hoc anno, Mense Majo, deferebatur ad eos puella quædam calculosa, quinque annorum, cujus calculus exploratus insignis nullatenus in vesica diffringi, aut per urethram extrahi se patiebatur, licet pars quædam, avelanz fere magnitudinis, ab eo avulsa & protracta fuerit. Cum itaque parentes miseræ hujus puellæ medelam per operationem, antea jam bis feliciter peractam, anxie efflagitarent, lubenter eandem in se susceperunt laudati viri apparatu alto peragendam. Ast, quoniam paulo antea anxius quidam puer, eadem methodo a calculo suo liberatus, aquam ad hanc operationem immissam, qua vesica erat distenta, sub ipsa operatione tanto conatu reddere urgebat, ut nec vinculum peni injectum, nec pressura manu fortiter facta eam retinere valerent: igitur difficultas haut levis metuebatur, an etiam apud hanc puellam, alias impatientissimam, digitus urethræ admovendus viæ debite præcludendæ par foret; imprimis cum sexus sequior breviori, eaque largiori gaudeat urethra. Hæc circumstantia ansam suppeditabat *Dn. D. Jo. Ad. Kulmo*, ut secum perpenderet, possetne alio negotio vesica incidenda absque ulla aquæ injectione debito modo elevari? Ipsa sane brevitās urethræ, ejusque amplitudo in hoc sexu ei suaserunt, ut instrumentum, Tab. II fig. 1 l. A: delineatum excogitaret, quod quodammodo cathetereim refert, atque ab officio suo, quod præstat, *elevatorium vesicæ* dici meretur: hoc secundum curvaturam ossis pubis, ratione ætatis individui, plus minusve inflecti ac protendi potest: exhibet autem præfens figura justam instrumenti magnitudinem, quæ foeminis adul-

nis commode inservit. Gaudet instrumentum hoc in superiori incurvata parte quadam fissura (b.b.) pervia, ut sectio eo melius intra hanc, & quidem absque apicis cultelli læsione contingat. Magnam profecto præstitit hoc instrumentum in prædicta operatione utilitatem. Ejus vero applicatio est sequens: ab initio instrumentum ita adigitur in urethram, ut ejus curvatura alterutrum latus respiciat, deinde leni conatu protruditur in vesicam, ut apex juxta calculum procedat, quod facile fit, quia urethra pro lubitu ad latera inflecti potest: postea curvatura calculum lateraliter amplectens fursum vertitur, ut calculo incumbat. Dissectis tandem integumentis & musculis, ope hujus instrumenti, ejusque iterata elevatione non solum ipsa vesica, sed etiam instrumenti curvatura optime dignoscitur, supra quam secure perficitur dissectio vesicæ. Fungitur denique hoc instrumentum etiam conductoris officio, cum juxta illud per dissectam vesicam digitus est immittendus, quo mediante vesica ceteroquin collabescens suspensa retinetur, ut calculus commode extrahatur.

Novum quoddam retinaculum, elatere ferrato præditum, nuper excogitavit laudatus Chirurgus *Remmers*, præputio applicandum, quo urethra virorum in eadem operatione absque ulla noxa arctissime constricta servatur: quod haut ita pridem in sectione calculi alicujus viri, quinquagenario majoris, optimo cum fructu adnotum fuit.

FOUR DISSERTATIONS &c. BY ROBERT D' OYLY, M. A. Rector of Ginge-Hospital, and late Fellow of Wadham-College in Oxford.

h. e.

DISSERTATIONES QUATUOR: I. DE PERMISSIONE Dei circa lapsum Adami, & creatione hominum qui peccare poterant; II. de auxilio extraordinario, quo Deus primos Evangelii præcones dignatus est; III. de revelatione prophetica; IV. de ejusdem corporis Resurrectione; Autore ROBERTO D' OYLY, Rectore Hospi-

Hospitalis Ging & quondam Wadhamensis Collegii, quod Oxoniae est, Socio.

Londini, sumtibus Roberti Gosling, 1728, 8 maj.

Alph. 1 pl. 2.

Hic quoque Dissertationum fasciculus argumento est, cum insolentius plurimi revelatae religionis adversarii, in Britannia maxime, in eandem insurgant, magna pietate ac animo praecleara eruditione conspicui ejus gentis Theologi, eandem propugnent ac vindicent. Licet enim illi, quibuscum doctissimo Autori in hoc libro res est, aperto Marte Christianam religionem vel non impugnent, vel impugnare videri nolint, paulo sagacioribus tamen, suspecto valde differendi genere, atque inspersis passim infictis dictionibus animum, licet alia omnia simulent, facile prouident. Videtur ex illorum numero fuisse *Autor literarum*, Nostro ante annos nonnullos redditarum, qui lucem fugiens nomen suum, non nisi subscriptis literis S. T. profiteri ausus est. Quibus statim quidem scripto typis publice expresso respondit, quod nunc quidem primo inter Dissertationes has loco prodit iterum magis expositum. Et quamvis ipsas ignoti hominis literas evulgare, religioni duxerit Cl. Autor, testatur tamen, se retentis, quantum fieri potuit, ipsis illarum verbis, ne virtutem argumentorum adversarii subdole enervare videretur, momenta rationum oppositarum aperte exposuisse. Argumentum igitur omne literarum illarum ad haec capita fere redit. Sacri ordinis viros, vehementer quidem gratiam Dei homines per Christum salvantis praedicare, sed vix ullam, qualemcunque etiam rationem praetexere audere, cur morbum hunc Deus permiserit, laxans quippe fræna diabolo, astuto spiritui, qui foeminae imponeret, & cur adeo universi generis humani salutem, arbitrio sexus vani ac parum sapientis subijcere voluerit. Necessesse esse, ut Deus gravissima, atque plane invicta ratione permotus fuerit, ut permetteret hominem tentationis illius periculum subire, quam mala infinita sequebantur, tanto pretio reparanda. In Deum injurios videri, qui supponentes, quasi ex insidiis diabolus Deo supervenerit, Deum

ex flagranti in genus humanum amore, necesse habuisse credant, filium suum unigenitum pro salute ipsius immolare. Deum hæc omnia clarissime prævidisse, quæ nullis limitibus circumscripta omnipotentia sua facile impedire, atque omnia mala illa averuncare potuisset. Concludit denique literarum illarum Autor, se cum multis millibus existimare, longe præstitisse, si Deus homines ita creasset, ut peccandi facultas ipsis plane fuisset negata. Ad hæc Nosler primo monet, etiamsi forte ratio nullum excogitare posset argumentum, quo adductus peccatum primi hominis Deus permiserit, iniquum tamen esse, si homo limitum intellectus sui sibi conscius, insana temeritate ens infinite sapiens in jus vocet, illudque quasi coram rationis suæ tribunali comparere jubeat. Non autem desunt, pro vindicanda justitia ac bonitate Dei rationes, quibus evincitur, calamitates illas atque summam miseriam, quæ lapsum primi hominis secuta sunt, si cum aliis circumstantiis, ex præsentis hominis conditione fluentibus, comparentur, humano generi multorum bonorum, variorumque commodorum causam extitisse, modo naturam, qua sapientissimus creator hominem induere voluit, attente respiciamus. Hoc vero gemino argumento demonstrare suscipit, altero, quod lapsum Adami secuta hominis conditio longe magis tuta sit, quam ante cum insanabilis ipsius miseria futura fuisset; altero, quod post lapsum primi hominis, genus humanum aptum redditum fuerit, bona longe excellentiora consequendi, quam si in statu innocentie primi parentes perstitissent. Ut prius probet, respicere jubeat, quam fragilis sit natura humana, atque in vetitum proclivis, quod exemplo Adami satis apparet, qui non obstante, præsentissima Dei lege, atque severæ ipsius justitiæ intuitu, scelere se pollui patiebatur. Eadem autem cujusvis individui conditio fuisset, quæ Adami; atque posteri cujusvis ex peccato parentum in eandem miseriam præcipitandi erant, si Adamus quidem haud peccasset, quidam vero ex prole ipsius peccato contaminati fuissent. Divinæ misericordie enim exercitium, ante virtutem sacrificii expiatorii a Christo oblato, concipi non potest. Nam in essentia divina fingere non licet, vel actus, vel facultates directe inter se pugnan-

pugnantes, ita ut misericordia Dei flectens ipsius justitiam, cogitari nequeat, antequam justitiæ ejus per meritum Christi penitus satisfactum esset. Post peccatum igitur Adami demum, atque oblatam a filio Dei sponsonem crimina hominum reluendi, respectu meriti ejus ac mortis, venialia apud Deum peccata hominum erant, atque hominum conditio ita magis tuta erat, ne absque remedio miseri essent, quam si in innocentia statu Adamus perdurasset. Gentiles si spectemus, filios propter Adami peccatum non necessario damnari, Doctiss. Autor contendit. Dubitandum enim non esse, quin illi, qui legis naturæ dictata, quantumvis obscurata quidem ac imperfecta sequi pro viribus annitebantur, gratiæ divinæ accepti fuerint, iique, quibus majora concederentur, digni habiti sint, qui fidem suam in parvis rebus probaverant. Etenim licet Petrus doceat, non aliud nomen gentibus datum esse in salutem, quam nomen Domini nostri Jesu Christi; Noster tamen negat inde sequi, fidem actualem in Christum necessariam in omnibus conditionem esse, quibus meritum ejus debeat applicari; siquidem nec ipsis Apostolis de morte ejus pro peccatoribus ante resurrectionem satis constiterit, neque appareat, quod Patriarchis ipsorumque posteris, qui electus a Deo populus erant, in V. T. mors Christi expiatoria innotuerit. Equidem multa subinde de nativitate, charactere, aliisque circumstantiis Messiaë patribus a prophetis nunciata fuerunt, in primis, quod generis humani sospitator futurus, atque pro eodem intercessurus sit. Id vero ab illorum temporum hominibus eo sensu accipiebatur, quod poenam divinam in hac vita scelera mortalium infecuturam, merito suo expiaturus sit. Hac enim spe ac dulcedine, vitæ felicis ac omnibus calamitatibus vacuæ, ita capti erant Judæi, ut Messiam tanquam herculeum, atque potentissimum principem universi hujus Imperatorem, hostes populi Israelitici profligaturum, & Israelitas dominos orbis terrarum constituturum, expectarent. Spiritualia vero Messiaë beneficia æque ac gentiles prorsus ignerabant. Quæ de gratia ac misericordia divina Prophetæ tradiderant, indigna plane ratione accepisse videntur, quasi contrarii duo affectus in Deo essent, justitia & misericordia, quorum alter alterum

moderaretur ac restringeret. Æquum itaque putat Auctor, ut statuamus gentiles, quibus propitiatorium Christi sacrificium, in Paradiso statim, æque ac Judæis in miseræ humanæ solamen propositum fuerat, non condemnatum iri, quod in Salvatore haud crediderint, de quo nihil unquam audiverant. Metiri Deus crimina hominum ex ipsorum voluntate solet, neque ipsis peccata imputat, quorum culpa vacant; quod partim illustrando, partim explicando plurima S. Scripturæ dicta, quibus diserte asseritur, Deum ex æquo, h. e. secundum justam regulam homines olim judicaturum esse, Auctor prolixius demonstrare satagit. Alterum argumentum, quo commoda majora ex Adami lapsu in genus humanum, si naturæ ejus rationem habeamus, redundasse asserit, capite tertio persequitur, demonstrans, quod mortales bona longe nobiliora consequi jam possint, quam si in statu innocentæ, primi ipsorum parentes perstitissent. Cum enim voluptas ac perfectio felicitatis humanæ essentiam fere absolvant, sequitur, verum bonum creaturæ rationalis consistere in non impedito ac continuo potentiarum ipsius exercitio in objectis, quæ homini grata ac jucunda, illisque potentiis digna sunt. Tunc enim potentia istæ perfectæ sunt, ubi libere iis rebus uti possunt, quarum causa formatae sunt, atque adeo voluptatem maximam ex usu nobilium ejusmodi, ac excellentium objectorum capiunt. Sunt vero potentia humanæ intellectus ac voluntas, & propterea illa nobilissima objecta existimanda, quæ vel sciri vel expeti dignissima sunt. Hisce præmissis porro Auctor explicat, quam multa post lapsum Adami, atque insecutam Christi incarnationem homines didicerint, per quæ in interiorem essentia divinæ notitiam devenerunt; quamque valida ex mihi illa gratia divinæ œconomia exsurgant argumenta, quibus voluntas humana in fervidum Dei amorem flectatur, ac inflammetur. Verbo, homines post lapsum Adami clarius Deum introspiciunt, arctius ipsi adhærent, atque multo lubentius summum illud Bonum imitantur. Pergit deinde exponere, quam insignes naturæ divinæ qualitates, per passionem ac mortem Christi, seu mediatorium ejus officium, homini manifestatae sint, quæ sit vis exempli ipsius Christi, quod mortalibus, dum

in mundo versaretur, prævit, in corrigendis erroribus corruptæ ab hominibus doctrinæ moralis, in profligandis vitiis, atque promovenda totius humani generis felicitate. Cum Petrus diserte testetur, manifestationem Christi in carne, decretam post lapsum statim primi hominis, admirandum adeo mysterium esse, ut ipsi angeli illud introspicere cupiant, occasio inde nascitur Nostro explicandi, quomodo post lapsum hominis, ipsi angeli infinitum amorem, gratiam, ac bonitatem Dei multo plenius, quam antea cognoscere potuerint. Addit denique his varia commoda, quæ parare humanum genus præfens miseria coegit, cum mutua necessitas hominibus, ut societatem inirent, persuaserit, unde artes plurimæ atque rerum tum civilium tum naturalium scientiæ nobilissimæ natæ sunt. Ultimo capite respondet Adversarii argumento, quod ex sensu communi petiisse videri voluit, quasi mille aliis secum in eo conveniat, quod multo melius generi humano consultum fuisset, si peccandi libertas a creatore prorsus denegata ipsi fuisset. Suadet vero Adversario, ut licet sibi ipsi atque naturæ suæ conditioni indignari videatur, cum tamen in nihilum se redigere nequeat, forte sua contentus, bona, quorum usum Deus benevole concessit, quam optime collocare studeat. Et cum agnoverit se, modo sibi ipsi deesse nolit, æternum beatum esse posse, communem sensum dictare, ut potius humillima gratiarum actione, ea quæ benignum Numen indulsit, veneretur, coram eodem se prosternat, atque assidue precetur, ut felicitatem illam, cui natum se esse sentit, Deus confirmet ac largiatur, quam ut animum chimærica illa suppositione, de beata hominis conditione, si protoplastæ haud peccassent, suspensam teneat, imo torqueat. Æquum enim esse, ut contentus potius sit bonis numero fere infinitis, quæ benevolum numen larga manu inter mortales distribuit, quam Deum in jus vocare audeat, quod illa bona haud dederit, quæ animus otiosus fingere sibi potest. Sed hæc de Dissert. I. sufficiant de reliquis dicemus alio tempore.

DAN. GEORGII MORHOFII DE LEGENDIS, imitandis, & excerpendis Autoribus libellus posthumus,

*humus, quem luci uunc primum tradit JO. PETRUS
KOHLIUS, P. P.*

Hamburgi, apud C. W. Brandt, 1731, 8.

Plag. 14.

CUM libri illi, qui a suis autoribus destinati non fuerunt editioni publicæ, jure censeantur prodire inuitis dominis, nostrum erit, in præsentis libello non quærere *Morhofium*, sed tantummodo ejus argumenta paucis exponere. Scilicet fuit hoc Collegium, quod vocant, Academicum, quod *Morhofus* auditoribus suis dictavit in calamus stans pede in uno, non eo fine composuit, ut typis exscriptus etiam eruditis viris placere posset. Cum vero Cl. Editori hic liber videretur *multis doctrinæ cri- sa ac literariæ sterculis conspersus, multaque elegantia nec minori judicio confectus*, facile a se impetravit, ut eum emitteret in publicum, emissurus etiam quatuor alia *Morhofiana Collegia*, si consilium suum bonis probari intellexerit. Constat autem liber hic tribus Partibus, quarum prima est inscripta *de legendis autoribus*, altera *de excerpendis* (sit venia barbarismo,) *autoribus*, tertia *de imitandis autoribus*. Ac in prima quidem Parte recensentur scriptores Latini secundum ætates auream, argenteam, æneam, & ferream, initio facta a *Ciccone*, & agmen claudente *Sidonio Apollinare*. Fertur de singulis extemporali sermone judicium, addita mentione meliorum editionum, quæ quidem ante hos quinquaginta annos in mundo erant. Hiuc & recentiores eloquentiæ cultores strictim laudantur, inde a *Jul. Cæs. Scaligero & Petro Victorio* usque ad *Janum Broukhusum*. In secunda Parte monstratur ars excerpendi, ostenditurque, aliter excerpti oportere grammatica, aliter oratoria, aliter poetica, aliter critica, aliter exegetica. Nobis quidem hæc tractatio tam visa est perfunctoria, ut irrisui potius, quam admirationi, futura videatur sapientioribus. Tertia in Parte prius agitur de imitatione in genere, deinde de epistolari, oratoria, atque poetica imitatione. Ac hic quoque pleraque sunt ejus generis, ut vix probari queant iis, quibus cum theoria praxia conjungere contigit.

THEO.

*THEODORI HASÆI, S. S. THEOL. D. ET
Prof. ad eadem B. Mariæ Past. Dissertationum & Obser-
vationum philologicarum Sylloge.*

Bremæ, sumtibus H. Jægeri, 1731, 8.

Alph. 1 pl. 20.

EDitioni præclari hujus operis immortalis Max. Reverendus Autor in Dissertatione *prima* Jacobi Patriarchæ verba illa, quæ *Genes. XLIX, 13*, exhibentur, novo modo illustrat. Ea cum vulgo ita reddantur: *Zebulon latere suo ad Sidonem pertinet*; ipse argumento usus admodum probabili sic vertenda censet: *& terminus ejus* (hoc est, urbs in Sabulonis terminis sita) *erit super Sidonem*, hoc est, præstantior erit Sidone. Ad evertendam vulgarem versionem potissimum urget voculam *לְיָ*, ostenditque perdocte, ab Hebræis eam ita usurpari solere, ut designet gradum, quem Grammatici vocant, comparativum. Hinc pluribus exponit, Sabulonem nulla humanæ felicitatis parte superiorem fuisse Sidone, cujus urbis bona ex Geographis præclare repræsentat. Capite igitur secundo augustius aliquid prædici supponens, contendit, innui a Jacobo Propheta felicitatem oppidi Nazareti, in terminis tribus Sabulonicæ siti, illam, qua fuit parentum Christi domicilium, in quo angelus Mariæ latissimum de nascituro ex ipsa Messia attulit nuntium; qua fuit urbs illa, in qua Maria Christum gestavit in utero; in qua Christus fuit educatus; & a qua dictus fuit *Nazarenus*. Suam hanc verborum Jacobi interpretationem eo confirmari putat, quod hoc modo perspicua reddi possit ratio, cur Sabulon sit præstantior Sidone, nec aliud hujus præstantiæ fundamentum queat excogitari. Alia quoque solertissime affert ad stabiliendam suam sententiam, quæ præterimus, etsi consideratu dignissima. *Dissert. II* ejusdem patriarchæ verba *Genes. XLIX, 21*, ita vertit: *Naphthali est vel erit cervæ emissa vel ablegata, dans vel proferens bona verba vel verba pulchritudinis*. Ac horum verborum hanc existimat esse mentem: *Ex illa regione, quæ olim Naphthali posterorum portio erit, orituri sunt Apostoli, doctrinam Evangelii annuntiaturi*. Concedi autem sibi ante omnia postulat, 1)

p. 58.

S

Jaco-

Jacobum in hocce cantico prædixisse res futuras, 2) vaticinatum esse de Messia, & quidem 3) de rebus proxime attingentibus tempora Messiae, 4) per nomina filiorum suorum significare insignes ipsorum posteros, 5) hos similes fore animalibus illis, quæ Jacobus filiorum nominibus adjunxit. Jam ostendit, quid simile habeant cum cervis Apostoli. Laudatur in cervis celeritas: Apostoli quoque in promovendo cursu Evangelii summa pernicitate uli sunt. Cervi in gressu sunt firmi constantesque: Apostoli etiam stupenda constantia inter tot labores & pericula functi sunt suo munere. Cervi canum & venatorum agitationibus sunt obnoxii: Nec unquam Apostolis desistere sui persecutores. Quod vero Jacobus *cervas* dixit, non *cervos*, id judicat Noster fieri more sacri codicis, alibi quoque sub schemate sexus sequioris Apostolos describentis. Addit, ideo quoque hac similitudine uti libuisse Jacobo, quod Naphthalitica regio abundaret cervis. Apostolos vero, hoc est, legatos, innui ipso verbo *emissa* vel *ablegata*, fatis clare indicari arbitratur. Idque inde confirmat, quod dicantur hoc loco *dicturi verba pulchra*. Pulchrius vero quid esse possit doctrina Evangelica? Jam Capite secundo exhibet implementum vaticinii Jacobæi. Ita, ut, rite constitutis tribus Naphthaliticæ terminis, doceat, urbes illas, quæ Apostolos vel genuerunt vel aluerunt, sitas fuisse in portione Naphthali, Bethsaidam scilicet, Capernaum, & Canam, e quibus prodiiisse docet omnes Apostolos. *Dissert III* meditationem suam convertit ad perillustre illud de Messiae adventu vaticinium, quod *Haggai III*, 7, 8, 9 & 10, exhibetur. Quod cum per multi iique clarissimi viri illustrarint & ab Judæorum detorsionibus vindicarint, Noster non acturus, quod jam actum est, illud præterea observat, eo loco non solum de Messiae in posteriore templo adventu agi, sed etiam de conjuncta cum eo apparitione Spiritus S. in eodem templo, quæ *Actor. II*, 2, describitur. In primis huc refert promissionem *v. 6* factam, qua Deus dicitur templum impleturus *gloria*. *Gloria* enim nomine insigniri docet nubem illam igne splendidam, divinæ signum præsentiae, ac præcipue nubem illam igneam, quæ in veteri tabernaculo & æde arcam & propitiatorium obnubens conspiciebatur, vocata Judæis *Schechi-*
na.

na. Jam porro docet, *Schechinam* non solius Messiae fuisse symbolum, sed etiam Spiritus sancti: idque confirmat assensu ipsorum Rabbiorum: qui cum & consentiant, Spiritum S. defuisse templo posteriori, novum hinc Noster putat robur addi suae interpretationi. Ultimo loco id agit, ut persuadeat nobis, *Aetor. II, 2 sqq.* impletum ad unguem fuisse *Haggai* vaticinium. *Diff. IV* de ligno *Sittim* disputat, cujus multa in sacro codice mentio. Ex eo enim ligno facta esse leguntur in Exodo altaria, arca foederis, mensa propositionis, alia. Refutatis igitur aliorum opinionibus, quorum doctissimis *Sittim* videtur fuisse quoddam cedri genus, ipse eorum defendit sententiam, qui *acaciam* sive *Spinam Arabicam* intelligi statuunt. Hujus profert descriptiones e priscais pariter ac novis scriptoribus, imo & natalia loca hujus arboris, flores, fructus, figuram, magnitudinem, usum curiosissime doctissimeque describit. Tum, se recte conjecisse, lignum *Sittim* interpretando de acacia, hoc syllogismo probat: Cum *acacia* nomen *Sittim* in hunc usque diem apud Arabes & Aegyptios retinuerit; cum iis ipsis in locis, in quibus olim Israelitae hoc ligno usi sunt, illa arbor & copiosissime & pæne sola reperiat; cum omnia, quæ de arbore *Sittim* referuntur, hic occurrant; cum extruendo tabernaculo sacrisque vasibus conficiendis sit idonea; cum nihil obstet, quo minus lignum *Sittim* capiamus de acacia; cum denique nullam aliam convenient in arborem, quæ sacer codex tradit de ligno *Sittim*; sequitur, lignum *Sittim* esse acaciam sive spinam Arabicam. Adjicit & causas, cur sibi quoque corona capiti Christi patientis imposita videatur texta fuisse ex hoc ipso spinæ genere. *Dissertatio V* opposita est Cl. *Georgii Verestoi* Disputationi, a Nostro in *Musei Bremensis Tomo secundo p. 99 sqq.* recensitæ, contendentis, non in *rubo ardenti*, sed in *flagranti palma*, Mosis Deum apparuisse *Exodi III, 2, 3, 4.* Ac novam illam sententiam eruditissime evertit Noster, multas more suo inspergens digressiones philologicas, ac simul docens, *rubum* illum fuisse spinam Arabicam sive acaciam. *Sextam* Dissertationem, quæ est de statua sceminæ illius hæmorrhousæ, quam fabulam primus narravit *Eusebius*, silentio prætermittimus, quippe jam recensitam in his *Actis A. 1727*, (quo anno separati

p. 170.

241.

253.

314.

- P. 451. ratim fuerat edita,) p. 424sq. *Septima* Dissertationi occasionem præbuit curiositas sciendi, quodnam animal lateat sub nomine *Behemoth*. Sunt, qui putant, significari hippopotamum sive *morsum*. Noster vero causas affert graves, cur non debeat huic subscribi sententiæ. Quam occasione nactus, historiam naturalem istius animalis copiosissime describit diligentissimeque, ac simul ostendit præclare, animal illud, quod Tartari *Manmuth* & *Maman* appellant, deque eo fabulosa multa narrant, esse ipsissimum hippopotamum. *Dissert. VIII & IX* verum *Behemoth* Cl. Autor sibi videtur invenisse. Est scilicet animal quoddam marinum, *Manathi* nomine, alias *vacca marina*. Quæ de eo tradiderunt periegetæ rerumque naturalium scriptores, ea exhibet Autor in Dissertatione priore mira diligentia. In posteriori causas affert, cur credat, apud Iobum non aliud animal describi vocabulo *Behemoth*, ostendens scilicet singulatim, quæcunque de *Behemoth* dicantur in libro sacro, ea vere quoque dici de *Manathi*. Ceterum modeste reddit, hanc se sententiam non adoptare tanquam satis certam, nec pro ea tanquam pro aris & focis decertaturum esse. Subjungit & hanc conjecturam, sibi videri animal illud, quod in sacro Codice *וַחַי* vocatur, & cuius pellibus vestibantur & contegebantur sacri tabernaculi latera, nihil aliud esse, quam *Manathi* modo descriptum: ac hujus suæ suspicionis causas affert admodum verisimiles. *Dissert. X* tractat etymon nominis *Druidum*. Primo *Plinii* a *deûs, quercus*, id derivantis sententiam adducit, docetque, si vel maxime neget, posse originem illius nominis esse Græcam, etiam Britannos *quercum* vocasse *derwen*, adeoque *Druidum* nomen hinc deduci, potuisse. Factum vero id esse, ideo non credit, quod Britanni viris tantæ dignationis tantæque autoritatis non videantur nomen indidisse a re tantuli momenti. Majorem igitur veri speciem habere agnoscit eorum sententiam, qui vetus illud Germanorum nomen *Druhtin* ipsum esse censent nomen *Druidum*. Cum enim ea vox signet *dominum*, Druidesque fuerint viri gentis suæ principes, ac in Belgio hodieque sacerdotes appellantur *domini*, (a vulgo enim sacerdos vocatur *der Domine*,) hinc concludit, non esse absurdam hanc etymologiam. Ipse tamen tertiam amplectitur, suamque facit,

cit, qua nomen illud deducitur a *true* vel *truth*, *veritas*. Cum enim fuerint habiti *veritatis magistri*, & cum in sacris, tum in civilibus negotiis tulerint sententiam, ac nunc quoque superfit in Germania vetus nomen prophetarum, *die Wahrsager*, (*veridici*,) prætereaque sagæ adhuc in Germania superiore inque Helvetia nominari *die Thruten* soleant, satis causæ esse putat, cur sua sententia præferatur ceteris. *Dissert.* p. 633.
XI, quæ locum tenet postremum, ille *Virgilii* locus *Georg. IV 290*, illustratur ac defenditur, in quo *Persidem* dicit *vicinam Agypto*. Quod cum videatur a veritate remotissimum, Autor fatetur, se olim approbasse Cl. *Clerici* emendationem, pro *Persidis* rescribentis *Pathyridis*. Nunc vero non putat necessariam istam interpretationem, cum vulgatae scripturae sensus tribui possit verissimus. Recordatur enim vetustæ traditionis, qua e Persia olim coloni deducti feruntur in Africam, & quidem in Æthiopiæ & Aegypti viciniam. Observat præterea, Persas illos corrupto nomine appellatos postea fuisse *Perorsos* & *Pharusos*. Addit, veteres, Nilum ex illis regionibus Æthiopiæ, in quibus confederunt Persæ, oriri, credidisse. Addit denique, incolas illos recte *pharetratos* dici ob frequentissimum sagittarum usum. Per *Indos coloratos* Noster intelligi vult Æthiopes, quos *Indorum* nomine a priscis affectos fuisse, & ab ipso *Virgilio* docet, & quidem ea de causa, quod Æthiopes crederentur ex India devenisse in suas illas sedes.

ELOGIUM THEODORI HASÆI

Natalis illi dies Bremæ illuxit prid. Calend. Decembr. *MDCLXXII*. *Patre* fuit genitus Viro longe Celeberrimo & Perquam Venerando, Dn. *Cornelio Hasæo*, S. S. Theol. Doct. & Profess. Ord. primum quidem parochiæ Martinianæ, dein Marianæ Past. Primario, præclaris meritis inlyto. *Matre*, Nobilissima & Lectissima Matrona, *Sara Woltera*, quamplurimis virtutibus insigni, nec ab ipsius linguæ sanctæ cognitione aliena. *Avum* nactus erat *Johannem Danielem Hasæum*, Francofurti propter Mœnum Magnarium,

rium, & Ecclesiæ Reformatæ Presbyterum Spectatissimum. *Proavum, Danielem Hasæum*, Antwerpiz Mercatorem, quam causa veritatis & Religionis ad Evangelii normam emendatæ cum Hanovia commutavit, Senatoria & Consulari dignitate in nova Urbe perfunctus. *Abavos, Johannem Hasæum*, Civitatis Antwerpensis Quæstorem, & *Johannam Vossiam*. Quorum memoria, epitaphiis in templo Andreano, ad sinistrum chori latus positis, atque ex aurichaleo conflatis, Antwerpiz cohonestata extat. Cum ad ingenium, quod illi a natura solers contigerat, provida Parentum educatio accederet, Deo favente, omnia ex animi sententia cesserunt. Pædagogii disciplinæ c. l. c. lxxxvii traditus, Classium curriculo feliciter confecto c. l. c. xcix a. d. xiii Cal. Maji Illustris Lycei Civis esse cœpit. Movit ex eo lacertos, & per omne disciplinarum studiorumque genus magno ardore animum circumegit, Clarissimorum Professorum ductum secutus, Celeberrimi præsertim Parentis. Nec defuit fructus industriæ, specimen non unum in luce Virorum Eruditissimorum editum, Oratio *de Theologia per omnia tempora Literatoribus*, publice recitata, & quam suo Marte elaboraverat, Dissertatio, qua anquirebatur, *num Christus in S. Cœna institutione vinum adhibuerit aqua temperatum?* Præside Venerando Parente, c. l. c. cci defensa. Sequentis anni mense Junio in Hassiam profectus, postquam trimestre Castellis esset commoratus, Marburgensem adiit Academiam, ubi contubernio *C. L. Miegi*, Theologi cum maxime Archipalatini, usque ad Paschales A. c. l. c. cciv, ferias est usus. Neque hinc movit pedem, nisi prius ingenii doctrinæque collectæ documentis publice innotuisset. Tuitus est Disputationem *de Sacra Scriptura*, alteramque sua opera conscriptam *de Magno Propheta Deut. XVIII, 15*. Quod oraculum a *παρερμυσιας Davidis Hugonii* vindicandum susceperat. Tum vero Examine Inclty Theologorum Ordinis rite defunctus, in numerum S. Ministerii Candidatorum aggregatus est. Deinceps eodem anno Hanoviam, Herbornam, Teutoburgum, Ultrajectum, & Lugdunum Batavorum flexit iter, ibique aliquamdiu commoratus, proximo anno, post lustratum Belgium, illiusque visis Academiis, & salutatis Professoribus, in Patriam est reversus.

Evenit

Evenit autem anno, qui consequbatur, ut ab *Hermanno Coccejo*, ad B. Virg. Evangelii Præcone Primario, Magni illius Theologi Lugdunenſis ex Fratre digniſſimo Nepote, annis & viribus feſſo, opera ejus vicaria, orationibus ſacris hebdomadatim habendis, expeteretur, quam illi anno integro præſtitit. Ineunte anno c1o 1000 VII, a Senatu Eccleſiaſtico Hanoviendi ad Ordinariam Philologiæ Sacræ & Literarum Humaniorum Profeſſionem evocabatur. Facto itinere per Germaniam ſuperiorem, ſalutariſque Brunopoli, Helmſtadii, Magdeburgi, Berolini, Francofurti cis Viadrum, Lipſiæ, Halæ, Jenæ alibique, Viris doctrinæ & meritorum fama celebribus, Hanoviam eſt delatus. Provinciam ſibi mandatam, oratione *de Felici Literarum Sacrarum & Humaniorum Connubio* dicta, a. d. III Cal. Jul. c1o 1000 VII ſuſcipiebat, ornabatque deinceps præclare. Cum interea *Henricus Alerſus*, Parochiæ Marianæ Eccleſiaſtes & Hebræarum Literarum Profeſſor, ætate ac valetudine fractus, miſſione, quam eſſagitaſſet, c1o 1000 VIII Septembri menſe, a munere ſuo honorifice ſolveretur, B. Noſter, magno ſuffragantium, quibus eligendi juſ eſt, numero & conſenſu, poſtero menſe in Sparta Eccleſiaſtica illi eſt ſuſſectus, Optimoque Parenti ſuo, qui e cœtu Martiniano in hunc Marianum paucos ante menſes translatus & ſupra laudato *Coccejo* ſucceſſor datus erat, rariffimo exemplo Collega contigit. Summis in Theologia honoribus a Facultate Theologica Viadrina c1o 1000 XII abſens decorabatur, edita tamen ejus juſſu Diſſertatione *de Oraculo Lamechi Gen. V, 29*. Cumulabat eam dignitatem, nova ſuperaddita, Brandenburgica Scientiarum Societas, Regiis auſpiciis Berolini florens, cum illum c1o 1000 XVIII Collegii ſui Sodalem renunciaret. At Magnificus atque Ampliffimus Patriæ Senatus, c1o 1000 XXIII S. S. Theologiæ Profeſſorem Ordin. conſtituit: cui muneri Oratione ſoleni *de Meritis Bremeniſum in Rem Chriſtianam*, d. XXI V Junii inauguratus eſt. Ut B. Noſter munere ſacro a. d. XIII Febr. ſe abdicaret, honorifice a cœtu dimiſſus, paralytici ſuaſerunt aſſultus, corporis, antea vegeti ac robuſti, vim omnem dejicientes. Primum impetum ſenſit c1o 1000 XXI M. Octobri abſolutis ſacris matutinis; alterum c1o 1000 XX d. XVIII

d. xviii Apr. cum publicæ institutioni Catechumenorum se accingeret ; tertium denique pridie Cal. Sept. ejusdem anni. Etſi autem adhibitis , quæ cura Medica ſuppeditat , exquisitis remediis , vis morbi valde infringi videbatur ; inſignis tamen ſpirandi difficultas , quam aſthma vocant , arida tuſſi comitata , denique remanſit. Præterea incunte hoc anno tumor utriusque pedis , cui tollendo nulla ars par fuit , in manifeſtam abiit hydropiſin , tum pectoris tum inferiorum corporis partium , ut proinde accedentibus cruentis exſecrationibus pectoris , aſthmate etiam indies aucto , tot ſimul irruentibus vitæ hoſtibus a. d. xxv Febr. ſecunda pomeridiana placide obdormiverit , relictis quinque filiis , filia una. Scripta edidit præter ea , quæ jam nominavimus , eruditiffimi cujuſque applauſum nacta , & in his quoque *Actis* noſtris maximam partem recensita : Diſſertationem *de decreto Tiberii , quo Chriſtum voluit referre in numerum Deorum* , cujus altera eaque auſtior editio prodiit A. 1715. Diatriben *de ἀνομιαις Chriſtianiſ & Judaïs olim objecta* , A. 1716. Diſſert. *de lapide fundamenti , cui olim arca ſæderis fuit impoſita* , A. 1718. *Supplementum ad Sagittarii Introd. in Hiſt. Eccleſ. Capp. XIX , XX , XXI & XXII* , A. 1718. *Des Evangelisch - Reformirten Miniſterii zu Bremen wahrhafte Erzählung deſſen , was ſich in cauſa P. F. de Try zugetragen* , A. 1719. *Librum de Leviathanc Iobi & ceto Jona* , A. 1723 : cujus libri Belgica verſio a Wern. Koebnio conſecta Ultrajeſti A. 1724 edita eſt : Diſſertationes tres *de tribus ſcitu credituque neceſſariis* , A. 1727 & A. 1728 : Diſſert. *de baptiſmo ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ; de aquis Hierichuntinis per Eliſam conditis ; de templo Oniæ Heliopolitano ; de Feſchurunc ad Deut. XXXII , 15 ; Syllogen Diſſertationum philologicarum* , A. 1731. Edita quoque fuit ipſius auſpiciis octo voluminibus *Bibliotheca Hiſtorico - Philologico - Theologica* , cui & ipſe inferuit plures ſingularis doctrinæ Diſſertationes : quales & inſertas ante voluit Maſſonianæ *Hiſtoriæ Criticæ Reip. literariæ* , quindecim conſtanti

Tomis.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXXXII.

JO. GEORGH AB ECKHART, REV. ET
Cels. Principis & Episcopi Wirceburg. Consilarii Intimi,
Commentarii de Rebus Franciæ Orientalis &
Episcopatus Wirceburgensis.

Tomus I.

Wirceburgi, sumtibus Almæ Universitatis Juliæ, 1729, fol.
Alph. II cum figuris æn. pluribus textui inspersis,
& Tab. 6.

Opus infigne Cæsareo privilegio munitum, quod condigne memorandum officii Nostri duximus, fatis adversis nimium conflictatur, cum Mæcenas, cujus auspiciis illud maxime fuerat susceptum, Reverendiss. nimirum & Celsiss. *Christophorus Franciscus* Episcopus Wirceburgensis, & cujus memoriæ immortalis idem donavit Autor, diem supremum obierit, antequam Opus prelo liberaretur, ac ipse Autor scribere & vivere desineret, cum binis hisce Tomis, qui ad tempora Henrici Aucupis perducti nunc prodire, in præfando manu jam tremula esset occupatus: unde sepulchri monumentum, quo Autor Illustris post fata donatus, hic conspicitur. In Præfatione ipsa utilitatem summam ex Historia Episcopatum redundantem demonstrat Autor, quod exteri jam dudum cognoverint, uti *Samaritanorum Gallia Christiana*, & *Ugelli Italia sacra* testantur. Dolet autem, Germaniam tanto Opere adhuc carere, nec multa sibi de *Hansitii Germania sacra* pollice-

T

tur;

tur ; illos interea , qui singulares Commentarios de Historia Episcopatuum Germaniæ, uti de Salisburgenfi, Spirensi, & qui sunt alii, compilaverunt, vel præconiis debitis exornat, vel cum censura dimittit. Ex his feligendi nobis fuerunt, qui in MSCtis adhuc delitescunt, ab Autore vero recensentur, utpote *Charularium Ecclesiæ Wormatiensis*, tempore Friderici Barbarossæ a quodam Canonico *Ercamberto* in membrana conscriptum, *Hermannii Crombachii* e Societ. Jes. *Metropolis Coloniensis*, ut & *Cel. Agidii Gelenii Metropolis Coloniensis* triginta volumina superans, *Diplomata Ecclesiæ Hamburgensis & Bremensis*, quæ Bremæ quondam, post Stadæ, nunc Hannoveræ asservantur, *Charularium Ecclesiæ Bremensis*, fatis nunc volentibus, Petroburgum translatum, *Schatenii Historia Episcopatus Monasteriensis*, *Bernhardi Malinkrotii Collectanea Historia Monasteriensi inservitura*, *Apographa Diplomatum Archi-Episcopatus Magdeburgensis & Ecclesiæ Hildeshemensis* studio Jo. Henr. Hoffmanni collecta, *Henr. Furckii Historia Hildeshemensis Episcopatus*, *Lubecensis Præfulatus Privilegia* volumine spisso Berolini asservata. Hinc summam deprædicat Autor benignitatem Reverendissimorum Episcoporum Wirceburgensium, *Joannis Philippi Francisci*, & *Christophori Francisci*, jam defunctorum, ut & *Friderici Caroli*, nunc felicissime regentis, quorum cura singulari, permisso ac jussu clementissimo absoluti fuerant Tomi, qui jam in lucem prodierunt. Reddit insimul rationem, cur res Francorum ab ovo, quod ajunt, succincte primum, deinde fusius persequeretur. Erat enim ostendendum, Francos e Chersoneso Cimbrica egressos in Germania ab amne Boda, inter Albim & Werram & transylviam, quam Thuringicam dicimus, circa Mœnum confedisse, leges ibi condidisse, & Reges elegisse, quorum ductu Germaniam & Galliam devictis Romanis subjugarunt. Hinc demonstrandum fuit, Thuringos post emigrationem Francorum sedes eorum occupasse, Regnumque suum usque ad Danubium finesque Norici & Pannoniæ extendisse, sub *Thuringiæ Magnæ* nomine notum. Pannoniæ vicinam fuisse Thuringiam, ex decreto Concilii Turonensis A. 567 ad S. Radegundis Reginæ, filix Bertharii Regis Thuringorum,

primæ

primæ Franconiæ Sanctæ preces pro cœnobio Virginum Pictaviensi emisso probatur, quod supplendum hoc loco duxerat Autor. Mox ad mutationes Monarchiæ Francicæ, & incrementa religionis Christianæ apud Francos progreditur, quæ ex Opere ipso dilucidius cognoscemus; multa in illo usque huc inedita reperiuntur ex Codicibus antiquioribus Herbipoli noviter inventis, quorum Characteres cum punctis & virgulis juxta formam in antiquioribus membranis sibi depingi & transmitti jusserat S. P. Clemens XI. Continet Liber I, *Origines Francorum & migrationes in terras Hermundurorum*, ex quo & sequentibus potiora, & quidem secundum Autoris sententiam feligemus. Francorum nomen a *frech*, ferox, deducitur. Flumen sale fecundum, de quo Hermunduris bellum cum Cattis hisce exitiosum obortum, apud *Tacit. Annal. Lib. 13 cap. 57.* Salam Franconicam denotat, cum qua tamen non confundi debet Sala Hanoviensis, cujus meminit *Strabo Lib. 7 & Dio Lib. 55.* Valli Romanorum, a Pferinga Heilsbronnâ usque excurrentis, quod Hermunduros Alemannosque rebelles a Gallis arcebat, conditor potius videtur Adrianus Imperator, quam Probus. *Lib. II, de Francorum irruptionibus in Germaniam Galliasque, Regibusque eorum usque ad Chilperici mortem agit.* Sicanbri nomen a pago *Sigham* vel *Sigheim*, seu provincia ad *Sigam* annem prope Rhenum sunt sortiti. Francis omnibus haud imperavit Pharamundus, dum Ripuarii separatim haberent Regem, sed Chlodovæus primum universæ Franciæ Monarcha factus est. Ex nominibus quatuor procerum, qui sub Pharamundo legem Salicam condiderunt, patent termini regionis, quam sub ditione tenuit Pharamundus. *Wisogast*, seu potius *Wirogast*, *Bodogast*, *Salogast* & *Windogast* nomina non sunt propria, sed denotant incolas ad Wiram, seu Werram, Bodam, Salam Francorum, & Windam hodie Unstrutum, quam ob rem regnum ipsius a Boda fluvio per Halberstadiensis Episcopatus ac Principatus Anhaltini partem, & per Mansfeldicum Comitatum, Thuringiam, Franconiâque, quæ ad dextram Mœni ripam est, usque ad Speffartum sylvam ab initio extensum fuit. Chlodionis sedes *Dispargum* constitutum erat in Hennebergia

P, 4.

7.

II.

26.

24.

25.

27.

ad Thuringiam olim pertinente; ubi hodiernum mons altissimus vocatur *die Diesburg*, quem montem castello fuisse ornatum, probat situs loci, vicinia, accolentium rumor, & rudera putei ibi visenda. Merovæus non filius, sed privignus fuit Chlodionis, quem uxor Chlodionis e priori matrimonio cum Merovæo parente susceperat. Filii Chlodionis, quorum uni nomen Chlodebaudi, omnia tentabant, ut paterno regno potirentur. Profugit iste ad Attilam, eumque ut in Galliam irrumperet, permovit. Chlodebaudum postea, Trevis & Colonia occupatis A. 465 Regnum sibi in Ripuariis condidisse, suspicari licet. Filius Sigismeres ex Eurici Regis Visi-Gothorum filia genuit Sigebertum, Regem Colonix, qui Chlodovæum adversus Alemannos juvit, occisus est A. 509 a filio Chloderico, qui a Chlodovæo vicissim interfectus est, unde Sigeberti cum Chlodovæo cognatio patet. Junior forte filiorum Chlodionis, quem Aetius adoptaverat, eodem tempore obiit, quo Attila irruptionem in Gallias decreverat. Cum suos in Belgium duceret Chlodio, Thuringi primum auditi, & in Francorum avita sede vacuefacta, a Boda ad Werram usque, bona ipsorum venia confederunt. Merovæus demum mortuus est A. 456. Thuringi terras suas in tres pagos diviserunt, *Thuringeve, Anglegeve, & Weringeve*; *Anglegeve* dictus fuit, quoniam in angulo Thuringix inter Wipperam, Unstrutam, Harticosque & connexos montes jacebat, cujus memoriam villæ *Kirchengel, Feldengel*, alixque conservant. *Angli* isti, cum incolis Chersonesi Cimbricæ præter nomen nihil commune habuerunt, quippe qui seculo sequenti demum cum reliquis Saxonibus in Britanniam abierunt. Nec *Werini* pertinent ad Varinos, sive Varnos, Wagriam & vicina loca possidentes, diu post maris Balthici accolæ. Nostri enim *Werini* a *Wera*, amne in Mœnum semet effundente sunt denominati. Hinc monumenta ex sepulchro Chilperici effossa Tornaci, summa cum cura hic depinguntur.

48. *Lib. III gestis Chlodovæi R. destinatus est.* Hic cum Alarico Visigothorum Rege in belli aleam descendit ob verba quædam contumeliosa ab utrisque jacta. *Lib. IV de liberis Chlodovæi, præsertim Theodorico I. R. Austrasorum agit*; ubi Witichindi erro-

errores contra excidium Thuringorum notantur, & *Runibergum*, sedes forte Regia Thuringorum, prope quam prælium commissum, de *Roneburgo* Altenburgenfis Principatus oppido explicatur. Chlotarium autem Sueffionum Regem in debellandis Thuringis fratrem Theodoricum tum juvasse asseritur. Northuringiam accepere Saxones, excepta terra, quam sylvæ Hartz includunt, & *Louvia*, seu Thuringica, cujus districtus insignis *die Blossé Loebe* hodiernum dicitur. Herminfredum Thuring. R. Theudebertus filius Theodorici ex muro Tolbiaci deturbavit. Hinc Thuringi annum 500 porcorum censum ad culinam Regis tradere jussi; *Lib. V. Theodeberti R. Metensum gesta* silit. Tunc Galli, quod Romanis paruisent, Romani sunt vocati. Vitiges provinciam, quam Ostrogothi in Gallia possederant, Francis cessit, quod Justinianus Imperator confirmavit, atque sua effigie nummos aureos cudere Francorum Regibus permisit, cum *Arelatem* & *Massiliam*, officinas monetarias nunc essent adepti: unde Chlodovæo M. & Theodorico nummi aurei falso tribuuntur. Aureum quidem nummum suo sub nomine cudere alii etiam Barbarorum Reges, sed illi effigiem Imperatoris Orientis addebant, & si quandoque suam apponerent, hoc permissu Imperatorum non fiebat. Regum filii ab autoribus hujus ævi Gallicis Reges dicuntur. Hinc nummi Regum Francorum recensentur, emendati plures, aut detecti, quorum nonnulli ære sunt cælati. *Lib. VI de rebus Theodebaldi R. agit, & Libro VII de Chlotario I,* memoratur, Saxonibus Italiam cum Longobardis intrantibus Francos in partibus Dioceseos Wirceburgensis & Halberstadenfis collocasse, Hassos, & Suevos, unde pagi *Hafigau*, & *Suabigau*, & horum lex *Suavey*, a *Suabe*, Suevus. & *ee* vel *ebe*, lex. Blitildem fuisse filiam Chlotarii, aut Ansbertum Arnulfi Episc. Metensis avum probari nequit. *Lib. VIII. de Sigeberto I Austrasiæ & reliquis Francorum Regibus tractat. Libro IX de Childeberto II* referatur, ipsum tres literas a Longobardis, Gothis & Anglis mutatas Alphabeto addidisse, nempe, Ω, Ψ. & Δ, sono *e*, *th*. & *w*, respondentibus: nummos autem ipsius nomine signatos non reperiri, officinis monetarum in ipsius Regno nondum erectis,

p. 56.

55.

59.

60.

64.

65 sq.

70.

73.

84.

90.

116 sq.

140.

- effigies tamen Childeberti & conjugis ex gemmis Moguntiae
 p. 125. visendis fislitur. Hinc Synodi Regni Francici annectuntur, ubi
 in Concilio Aurelianensi V. A. 549 habito, prima vice decretum
 129. cernimus, ut Regum Francorum assensus ad electionem Epi-
 148. scopi requiratur. *Dominicale* fuit velamen ex tenui linteo ca-
 piti impositum, cujus extremitate mulieres corpus Domini ac-
 156. cipere tenebantur. Nummi Betonis monetarii nomine insi-
 gniti, contra Blancum, recte Childeberto II. vindicantur. *Lib.*
X Theodeberti II & Theodorici II, ac Chlotarii II gesta continet.
 158. Fredegundis obitus ad A. 597 recte collocatur, ahiis frustra dis-
 sentientibus. Tempore Brunehildis, Imperatores Rom. sibi
 160. adhuc aliquod jus in Galliam reservabant, cum Pontifex abs-
 que illorum consensu ad Episcopos Galliae pallium mittere non
 175. auderet. Sigebertus, Theodorici II. filius, jussu Chlotarii est in-
 terfectus, ut adeo fallantur, qui a Sigeberto Habsburgicos de-
 ducunt. Brunehildis sub viro filioque ita vixit, ut laudem
 mereretur, sub nepotibus vero vitiis ingentibus virtutes
 176. suppressit; ditatis tamen templis ac cœnobiis, & viis extructis
 187. celebris. *Lib. XI de Clotarii II Regis universae Franciæ gestis*
 memoratur, ipsum in artibus liberalibus eruditum literas pin-
 193. xisse, & diplomata subscriptione munivisse. Bellum Dagober-
 ti Saxonicum, silentibus antiquis, fictitium ab Eckharto existi-
 matur. *Lib. XII de rebus Dagoberti* Bigargium vicum prope
 207. Verfalias hodiernum superesse, & Reges non circulo aureo tan-
 tum, sed interdum coronis radiatis quoque in nummis fuisse
 decoratos, contra Valesium evincitur. Reges tunc non in ci-
 205. vitatibus majoribus saltem officinas monetarias habuerunt, sed
 210. in Palatio quoque unam, quæ Reges per villas discurrentes se-
 quebatur, *moneta Palatina* vocata. Foundationes Episcopatus
 Argentoratensis, Cœnobii Weissenburgensis, & S. Petri Erfor-
 diæ Dagoberto I incassum adscribuntur. *Lib. XIII de gestis*
Sigeberti III & Chlodovæi, Lib. XIV Chlotharii III & Theodo-
 274. *rici III, Lib. XV atque XVI Dagoberti II & Theodorici III*
 agunt. Venit illo tempore S. Kilianus *Wirceburgum*, castel-
 lum, seu oppidum tunc Thuringiæ, postea Franconiæ. No-
 men *Wirceburgi* falso derivatur a *Virorum castello*, aut a *Würz-*
 herba,

herba, cum *Würz* Germanis magis denotet *radicem aromaticam*, quales hic minime reperiuntur, vel a *Wirth*, caupo, sive a *Würz*, mustum, unde quasi *Mustopolis*, vel a *Wilzjs*, Slavis, qui nunquam huc commigrarunt, sed potius a *Wirzo*, nomine ex *Virodomaro* corrupto, licet quis ille fuerit, haud patefcatur. Frisiam citeriorem, devicto Radbodo, acceperat Pipinus, unde Trajecti & Coloniz officinas monetarias instituit, ex quibus duos notamus nummos: unum, caput regium cum diademate gemmeo exhibentem, hac epigrapha: *Triefto fit*: hoc est, Trajecti; in postica, crux & *Adelbertus Ho*, sive *Monetarius*. In altero comparet viri caput, sine diademate, mystace conspicuum, cum inscriptione: *Tricirco Fit*, quod ex *Triefto* corruptum est; averfa crucem super gradibus duobus exhibet, cum literis obscuris, quas aliis exponendas relinquit Autor. *Mamacca*, ubi Merovingi custodiebantur, hodie dicitur *Mammaques*, seu *Mommarques*. Post Theodoricum III Nummi aspectu horrido sine Regum nomine cusi, monetariorum saltem nomina præferunt, quos ad illustrandam Geographiam mediam æri incidi curavit Autor. *Lib. XVII pandit gesta Chlodovæi III, Lib. XVIII Childeberti III, Lib. XIX Dagoberti III, Lib. XX Chilperici II, Lib. XXI Theodorici IV, Lib. XXII Caroli Martelli, tempore interregni, Lib. XXIII Carolomanni & Pipini, ac S. Burcardi primi Wirceburgensis Episcopi, Lib. XXIV reliqua Pipini, filiorumque Caroli & Carolomanni, ac Megingaudi Episc., Lib. XXV Caroli M. R. & Bernwelfi Episc.*, ex quibus nonnulla adhuc erunt addenda. Nomen *Utrecht*, non a Trajecto veteri, quasi *Oldtrecht*, sed a *Wiltis*, Frisiorum populo, non vero Slavorum *Wilzjs* derivatur, quasi *Wiltrecht*. Carolus Martellus victis Saxonibus, Thuringiam versus meridiam, *Hassiamque, Franciæ Novæ, seu Franconia* nomine indigitavit, Caroli Martelli posterius, ut a Metoringis se distinguerent, succisis capillis usi sunt, si unicum Carolomannum, Caroli M. fratrem excipias. Detectis S. Kiliani exuviis, S. Bonifacius primum Wirceburgi S. Burcardum A. 741, non 750 Episcopali dignitate ornavit. Tertiam partem multæ ex *beribanno* capiebant Comites, quæ cum S. Burcardo fuerit tributa,

p. 284.

285.

291.

306.

377.

381.

389.

393 sq.

- buta, nullique Comites in ejus diœcesi reperiantur, inde statuit Autor, hunc Episcopum statim accepisse Ducatum Franconiæ cum potestate judiciaria, ad successores translatum: Præsulem quoque fuisse Electorem veteris ævi: præterea hoc omne ideo factum, quod tyrannicum Ducum imperium his populis exosum, sacerdotes autem in maximo habiti essent honore, unde proficuum videbatur, Episcopum judicem illis præficere, cui libentes se submitterent; quas opiniones cujusvis judicio pendendas relinquimus. Hinc singularia de Germanorum cultu ethnico ab Autore proponuntur. Corpora S. Kiliani & sociorum A. 743 sunt levata, & in castrum Wirceburgense primum, postea in locum martyrii eorum, Basilicam a S. Burcardo exstructam, translata, cujus memoria VIII Idus Julii quotannis colitur. Fuldense cœnobium primordia cœpit A. 742, & Moguntinæ Ecclesiæ fuit subiectum in temporalibus, Wirceburgensi in spiritualibus. Carolomannum pœnitentia motum, quod in bello Alemannico multa hominum millia occidisset, seculo valedixisse tradunt. Filium genuerat Drogonem, cujus tutorem esse voluit Pipinum, donec justæ ætatis regimini præesse posset: non enim nude resignaverat Carolomannus fratri imperium, sed Pipinus postea hunc Drogonem cœnobio inclusit. S. Bonifacius non videtur, Pipino Regiam dignitatem ambiendi favisse, neque S. Burcardus in causa Pipini ad Zachariam Pont. missus est, cum Lulli iter, alia longe de causa ablegati, plerique huc referant, & Zachariam Pont. aut Bonifacium & Burcardum Pipini facta probasse, haud monstrari queat. Falsa hinc diplomata Fuldensium, quæ partim æri incisa exhibentur, pro asserenda exemptione a jurisdictione diœcesana, confutantur. Donatio Pipini S. Burcardo facta redditur merito suspecta, cum alio jure loca ibi memorata fuerint ad Wirceburgensem Ecclesiam delata. Obiit S. Burcardus A. 753, minime vero A. 701. Numisma Carolomanni Judaicum Mensestrierius quondam vitiose, sed Cel. *Hardt* & *Wolfius* accurate exposuerunt. Vinearum prima mentio in Franconia fit circa annum 777, quas ideo S. Burcardus cum suis plantasse videtur, ut vinum sacris adhibendum inde haberent. Ham-
- mel-

melburgum diœcesi Wirceburgensi subfuisse, nec Fuldenfibus donatum a Carolo M. adversus diploma eorundem supposititium, multis demonstratur. Paderbornensis Ecclesia victis Saxonibus Wirceburgensi Episcopo subjecta, sed Episcopatus a Carolo in Saxonia non erecti, cum voto saltem ad illos condendos semet obstrinxisse videatur. Caroli M. exercitus in Hispaniam felicissime irrumpens in reditu partim cæsus est. Limites Wirceburgensis diœceseos contra Fuldenses vindicantur. Witichindus Attiniaci A. 785 baptizatus est. Megingandus Wirceburg. Episc. obiit A. 794, posteaquam Bernwelfo A. 785 resignasset Episcopatum, & in cœnobium Neostadiense secessisset, cujus monasterii diplomata Carolina falsitatis coarguuntur. Caroli M. charta pro Trutmanno ex pluribus argumentis videtur supposititia. Francofurti ad Mœnum initia a Carolomannis, Pipini Regis fratre & filio sunt ducenda, qui in Alemanniam moventes exercitum hic congregaverant. Colonia inter annos 794 & 799 demum Metropolis facta. Bernwelfus Episc. Wirceburgensis ob similitates cum antecessore, qui bona plurima cœnobio Neostadiensi contulerat, Ecclesiam S. Kiliani monachis remotis occupavit, & Saxonibus atque Slavis in diœcesi Wirceburgensi ad Christum adducendis insignem operam navavit. Tomo huic subnectuntur Appendices ex variis Codicibus MSCtis collectæ, res hæc usque descriptas egregie illustrantes, quas inter 1) comparet <i>Annotatio temporis vetusta ex Codice MSC. Homiliarum S. Burcardi antiquissimo depromta</i> , 2) <i>Annales breves ex Codice seculi noni</i> , 3) <i>Annales breves anno 816 conscripti</i> , 4) <i>Chronicon Wirceburgense Baluzianum</i> , 5) <i>Anonymi Chronicon Wirceburgense A. 1340 conscriptum, & usque ad Laurentium de Bibra continuatum</i> , ex Codice MSC. monasterii S. Stephani Wirceb. 6) <i>Venerabilis Bedæ liber de ratione temporum cum Bibliotheca Cathedralis Wirceburg. Codice collatus, adjectis binis Chronicis vetustissimis</i> , 7) <i>Additamentum ad Bedæ Martyrologium</i> , ex Codice Wirceburg. seculo IX exarato, 8) <i>Necrologium insertum Bedæ Martyrologio</i> , ex Codice Wirceb. seculi IX. 9) <i>Excerpta ex Calendario Missalis Frisingensis vetustissimo</i> , 10) <i>Burcardi Episc. Wirceb.</i>	p. 622 & 654 sq. 655. 674. 701. 703. 736. 752. 756. 802. 803. 804 & 5. 806. 816. 825. 829. 830. 834. 837.
---	---

- ceb. Codex Homiliarum, ex Bibliotheca Cathedrali Wirceb. excerptus, cui nonnulla ex MSCto ære cælata inferuntur, 11)*
 P. 847. *Glossa veteres lingua Hibernica, Epistolis D. Pauli adscriptæ,*
 853. *ex Cod. Sec. IX Wirceb. 12) Glossarium Romano-Theotiscum,*
ex Codice seculi octavi, in Fuldenfi quondam, nunc Bibliotheca Hassio-Cassellana asservato, cui eruditas subjunxit notas Au-
 864. *tor, 13) Fragmentum fabula Romantica, Saxonica Dialecto Sec.*
 902. *octavo conscripta, ex Codice Hassio-Cassellano, cum interpreta-*
 912. *tione Autoris & notis succi plenis, 14) Autoris Commentatiuncu-*
 936. *la de Anonymo Ravennate, ejusque atate, quippe quem gente*
Gothorum, seculo VII vixisse, & jam ante annum 647 sua con-
scripsisse, evincit. 15) Vita S. Chrodegangi, Episc. Metensis, ex
 473-530 &c. *Codice seculi XII Guelferbytano, 16) Ottonis, Ducis Brunsvi-*
censis privilegium, quo Jus Francorum civitati Mundensi con-
firmatur. Index copiosissimus Tomo huic I subnectitur; ex
Tomo II notatu digniora brevi dabimus. Interea dogmati-
bis fidei Romano-Catholicæ Autorem nimis interdum indul-
fisse facile liquet. Illud vero summis deprædicandum laudi-
bis existimavimus, quod Autor vuculas medii ævi obscuras in-
defessa cum cura sit interpretatus; ex quibus Glossarium Fres-
næi Latinum insigni augmento possset donari.

DE INITIO METROPOLEOS ECCLESIA-
stica Coloniae Claudie Augustæ Agrippinensium
disquisitio.

Coloniæ, sumptibus Joannis Engelert prope Unaw, 1731, 4.

Plag. 4.

- P. 3. **A** *Egidius Gelenius, qui variis ad Historiam Coloniensem Ec-*
clesiasticam pertinentibus scriptis superiori seculo editis, de
patria sua bene mereri studuit, in vita S. Agilolfi p. 31 tuetur, S.
Agilolfum primum Archiepiscopum Coloniensem a Zacharia
Papa medio seculi octavi creatum esse. Eandem propemodum
sententiam haud ita pridem propugnavit Vir doctissimus
Ignatius Roderique in tertia disceptatione adversus Edmundum Mar-
sene O. S. Bened. P. I Cap. III p. 17. Contendit enim a S. Boni-
 facio

facio initium & fundamentum dignitatis Archiepiscopalis Colonienſis repetendum eſſe. Clariffimus Autor hujus, quam præ manibus habemus, diſſertationis, cujus nomen ignoramus, & quem Jeſuitam eſſe, conjicimus, varia in hiſce *Gelenii & Roderici* opinionibus reprehendi debere exiſtimat; neque e dignitate Eccleſ. Colonienſis eſſe ſibi perſuadet; quod demum ſeculo octavo Archiepiscopalem dignitatem conſecuta ſit. Omnem igitur navat operam, ut non ſolum has ſententias infirmet, verum etiam ut aliam, quam veritati magis conſentaneam eſſe putat, argumentis ſtabiliat. Videlicet, ut ab ultimo ordiamur, Clariff. Autor defendit; dignitatem Archiepiscopalem Eccleſiæ Colonienſis temporibus S. Materni, quem diſcipulum *Petri* Apoſtoli fuiſſe perhibet, cœpiſſe. Seculo autem octavo, cum hæc dignitas per varias bellorum clades, quibus afflicta fuit Colonia, obſcurata eſſet, huic Eccleſiæ Archiepiscopalem dignitatem tantum conſirmatam eſſe. Triplici argumento cauſam ſuam agit. Primum argumentum in epiſtola Zachariæ Papæ, quæ Tomo III Concil. p. 1909, edit. *Harduini* deprehenditur, præſidium & adjumentum quærit. Inibi dicitur: *De civitate namque illa, quæ nuper Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum per noſtræ autoritatis præceptum nomini tuo metropolin conſirmavimus &c.* Cum enim h. l. dicatur *conſirmamus Metropolin* inde Anonym. concludit; jam antea Colon. Eccleſiam metropolitancam fuiſſe. Argumentum alterum, quare Colonia longe ante VIII ſeculum Archiepiscopalem ſedem fuiſſe dicit; ita ſe hæbet: *Eſt regula Apoſtolica, ipſis Anonymi verbis utimur, ab ipſo Spiritu S. dictata, & Conciliis approbata: dignitatem eccleſiaſticam pari paſſu cum civili incedere, & quæ Imperiorum & provinciarum metropoles, eaſdem Eccleſiarum fuiſſe. Jam vero cum Caſaris & Taciti ætate Civilis Agrippinenſium autoritas tanta fuerit, ut nulli Germanicarum aut Francicarum urbium ſecunda ſit; vel ex eo conſici poſſe exiſtimat; jam ſeculo primo Coloniam metropolin fuiſſe eccleſiaſticam. Ipſe tamen Vir Doctiſſ. in Addendis, quæ commentationi huic attexit, agnoſcit; ſuam generalem de metropolibus obſervationem*

P. 4.

5-10.

II. 12.

32.

nem numero multis exceptionibus obnoxiam esse, & sapissime evenisse, metropolin civilem nullam fuisse ecclesiasticam.

p. 12—22. Tertium argumentum, cui Auctor maximum statuit pretium, est; Episcopos Colonienfes ante seculum VIII jura exercuisse metropolitica. Quod ut probet, primo commemorat S. Cunibertum anno circiter 660 S. Theodardum Episcopum Tungrensem ordinasse. Eundem Cunibertum ab anonymo seculi IX scriptore vitæ S. Remali Archiepiscopum totidem verbis appellari, tradit. Tum præcipue urget; Biographos S. Severini, Evergisli, Cuniberti testari; ab his viris *Tungrensem Ecclesiam, quæ propio dudum Episcopo gloriabatur, pastorali sollicitudine visitatam fuisse.* Extra controversiam autem esse tuetur Auctor noster; illum Episcopum, qui alios Episcopos ordinat, & *Visitationem suffraganeorum* instituit; inter Archiepiscopos numerari debere. Hactenus vidimus, quomodo Anonymus suam opinionem de antiquitate Colonienfis Archiepiscopatus probare conetur; ordo igitur requirit, ut exemplis quibusdam doceamus, quomodo adversariorum suorum objectionibus occurrat. *Gelenius & Rodericus* secundum Anonymi recensionem, præcipue objiciunt: *Non subscribuntur, non inscribuntur, non compellantur Archiepiscopi, qui ante seculum VIII Colonienfes Episcopi fuere.* Ipse Papa Zacharias Prædecessores Agilolfi tantum Episcopos nominat. Sigillatim Maternus Agrippinensis nullos potuit habere suffraganeos Episcopos. Ad duas priores objectiones respondet; nullam vim inesse argumento negativo, quod cæcum merito appelletur. Nullo modo sequi; quidquid ego oculis non usurpavi, nullibi extat; neque ex silentio scriptorum aliquid posse colligi. Multis exemplis posse probari, quod illi, qui sine ulla dubitatione fuere Archiepiscopi, tantum Episcopos semetipfos nominaverint, & etiam ab aliis nominati sint. Præterea etiam aliquot scriptores adducit, qui Colonienfes Episcopos ante seculum VIII celebres, Archiepiscopos appellarint. Ut autem alteri objectioni satisfaciatur, qua Maternus nullos Episcopos suffraganeos habuisse dicitur, querit; *Quos Romam veniens Petrus habuit suffraganeos, quos in Creta Titus, Ephesi Timotheus reperit?*

21.

25.

x6. *nullos*

illos opinor. — Quare undequaque verum non est, quod Rodericus asseverat; nullum sine suffraganeis esse Archiepiscopum. Quæ quidem observatio, utrum cum veteris Ecclesiæ disciplina possit conciliari, antiquitatis ecclesiasticæ consultis judicandum relinquimus; & illud tantum addimus Clar. Autorem Maternum, quem Petri discipulum dicit, cum Materno, qui seculo IV vixit, & Constantino M. charus fuit, procul dubio in hac comment. confundere. Neque etiam plausum merebitur ejus observatio: esse regulam ab ipso Spiritu S. præscriptam metropolin civilem etiam ecclesiasticam esse debere. De Colonia atque ecclesiis Francis, jam Cæsaris ætate, secundum Anonymi opinionem, florentibus nihil commemoramus, cum Rodericus, cujus dissertationis mox mentionem faciemus, de iis data opera differat.

p. 3-7.

*S. COLONIENSIS ECCLESIAE DE SUÆ
Metropoleos origine traditio vindicata ab impugnationibus
disquisitionis Anonymi; Autore IGNATIO
RODERIQUE.*

Coloniæ Agripp. apud Joannem Langenberg, 1731, 4.

Plag. 8.

DOctiss. Autor suam de origine Metropoleos Colonienfis sententiam contra objectiones Anonymi, cujus disquisitionem modo recensuimus, hac dissertatione dedita operatur. Principe loco id præcipue agit, ut invidiam ab opinione sua removeat, atque demonstret, se nihil quicquam defendisse, quod non cum traditione Ecclesiæ Colonienfis exacte conspiret. Nempe provocat ad Officia S. S. quibus Ecclesia Colonienfis utitur, ante centum annos Ferdinandi Archiepiscopi jussu recognita, & Sereniss. Clementis Augusti autoritate ante non ita multos annos iterum recusa. Cum enim Ecclesia Colonienfis celebret Officium quinque Antistitum, qui ante seculum octavum vixerunt, Materni, Agilolfi, Severini, Evergisli & Cuniberti, trium vero, qui post hoc seculum floruerunt; Heriberti, Annonis & Engelberti; hos tres autem semper Ar-

U 3

chie-

- chiepiscopos appellet, priores quinque nunquam; Clariss. Autor concludit, non casu hoc evenisse, sed Ecclesiæ Colonienſis hanc esse traditionem; ante seculum octavum medium nulum Colonienſem fuisse Archiepiscopum. Quæ quidem ex quo exposuit, ad ipsa Anonymi argumenta se convertit. In iis autem evertendis non eum, quem Anonymus secutus est, ordinem servat, sed secundum primo loco, tum tertium, denique primum aggreditur. Hunc enim ordinem naturæ rei magis convenire existimat. Secundum Anonymi argumentum erat: ibi esse debere metropoles ecclesiasticas, ubi sint metropoles civiles, & per consequens Coloniam, ab antiquissimis temporibus metropolem civilem, etiam ecclesiasticam fuisse. Clariss.
- P. 9. *Rodericus* tria in hoc argumento reprehendit. Primo tenet, propositionem Anon. universalem non posse applicari tribus primis a Christo nato seculis. Ex illorum enim seculorum historia, ne unicum quidem posse in medium proferri testimonium, ex quo constet, Coloniam civilem metropolin fuisse. Anonymum quidem ad *Tacitum* & *Cæsarem* provocare. Sed *Cæsarem* hujus rei testem esse nullo modo posse, cum ejus ætate nulli Agrippinenses extiterint, neque etiam de *Cæsare* constet, quod fuerit Propheta. *Taciti* ætate Agrippinenses quidem fuisse, sed apud *Tacitum* nihil deprehendi, ex quo confici queat, Coloniam metropolin civilem fuisse. Alterum, quod Autor noster in Anonymi secundo argumento desiderat, est, quod regula, cujus Anonymus mentionem facit, non sit universalis, adeoque etiam non idonea, ut conclusiones inde deriventur. Sexcentis enim exemplis constare, metropoles civiles non ecclesiasticas metropoles fuisse. Tertio monet, quod licet Anonymi regula universalis esset, respectu reliquarum Ecclesiarum, in Coloniensi tamen Ecclesia locum habere nequeat. Ex Canone enim IV Nicæno manifestum esse; unamquamque provinciam ecclesiasticam constare debere pluribus quam tribus Episcopis. Cum igitur in Germania secunda, cujus metropolis civilis post seculum quartum Colonia erat, ante seculum VIII præter Coloniensem Episcopum unicus tantum Tungrensis fuerit Episcopus, qui nunc Leodiensis appellatur; inde effici,
- ibidem

ibidem ante seculum octavum provinciam Ecclesiasticam esse non potuisse. Cap. II Cl. Autor tertium Anonymi argumentum aggreditur, & propugnat ab Antistitibus Colon. ante seculum VIII, neque Metropolitanæ titulum usurpatum, neque Metropolitanæ munia exercita fuisse. Ad primum quod attinet, ad Celeberr. Viros *Petrum de Marca*, & *Jo. Mabillonium* provocat. Ex quorum observatione constat, ante seculum octavum Archiepiscopi nomen de Metropolitanis omnibus non fuisse adhibitum, & propterea si in monumento aliquo ante seculum VIII confecto Archiepiscopi nomen occurrat, ex eo nihil posse probari. Præterea annotat, sæpe usu venire, quod nepotum axioma eorum majoribus tribuat posteritas. Id quod ipsius Anonymi exemplo illustrat. Nempe ille Cunibertum Dago-
berti Archi-Cancellarium appellat; cum tamen sub Merovingicis nulli fuerint Archi-Cancellarii, sed tantum Referendarii, eadem fere autoritate & officio. Nihil quicquam igitur valere ab Anonymo prolata testimonia, in quibus Antistites Colonienfes, qui ante VIII seculum vixerunt, Archiepiscopi appellantur. Neminem autem scriptorum comparis ætatis Metropolitanus Antistites Colon. ante seculum octavum dixisse. Alterum quod concernit, Doctiff. Autor sub examen vocat, utrum sequatur; Cunibertus Episcopus Colonienfis anno circiter 660 Theodardum Episcopum Tungrensem ordinavit, S. Severinus Colon. Antistes Ecclesiam Tungrensem visitavit; ergo ante seculum VIII Colonienfis Antistes jura Metropolitana exercuit. Contendit Cl. Autor neque Cunibertum neque Severinum Metropolitana jura sibi vindicasse. Cuniberti ætate receptum fuisse Episcopos a Palatio, ut veteres loquuntur, approbati, & in ipso etiam palatio ordinari. Cum igitur ipse quoque Theodardus Palatii consensu electus dicatur, nil mirum, quod Cunibertus, qui inibi commorabatur, eum consecraverit; licet vel maxime Metropolita non fuerit. Severinum quoque visitasse Tungrensem Eccles. non ut Metropolitanæ officia impleret, sed ut curam gereret Eccles. quæ nullum tum temporis Episcopum habebat, singulari industria probat. Cap. III Doctiff. Autor ex instituto defendit post S. Cunibertum ad seculum VIII
medium

p. 17.

18.

23.

25-28.

- medium usque nullum Coloniensem fuisse Metropolitanam.
 P. 31. 32. Eam in rem adducit ipsius Bonifacii verba; qui A. 741 ad Zachariam Papam scripsit; per annos 80 nullum Archiepiscopum in Austrasiæ regno fuisse. Ibidem probat, Bonifacium A. 742 in Concilio Germanico primo Austrasiæ Archiepiscopum constitutum esse, mortuo autem A. 743 Reginfredo Colon. Episcopo, Francos Bonifacio, Coloniensem sedem assignasse Metropolitanam. Quam quidem sedem Zacharias Papa Bonifacio
 34-38. his verbis confirmavit: *juxta petitionem Francorum per nostræ auctoritatis præceptum nomini tuo metropolin confirmavimus.* Ex quibus quidem verbis cum Anonymus primum sum argumentum ducat, & opinetur inde sequi, quod jam ante Bonifacii tempora Colonia Metropolis Eccles. fuerit; Autor noster respondet, Zachariam his verbis, nihil aliud dicere, quam se confirmare Bonifacio sedem Metropolitanam a Francis illi destinatam. Bonifacium in aliqua epistola ad Zachariam data petere; ut Papa confirmet tres Episcopatus, Wirtzburgensem, Eichstadiensem & Buriburgensem recens a se designatos. Ex
 40-45. voce igitur confirmare nihil pro Anonymo sequi. Cap. IV Cl. Autor de Metropolitana dignitate Colonia cum Bonifacio Moguntiam translata, & eodem seculo Colonia sub auspiciis Caroli M. reddita disserit. Cap. autem V & ultimo varios errores
 47-64. Anonymo exprobrat, quos commisisse ipsi videtur, & qui tamen ad palmariam controversiam proxime non spectant. Qua quidem occasione de Ecclesiæ in Austrasia per annos 80 ante Bonifacii Archiepiscopatum statu; de Trajectensi Episcopatu, de Episcopatibus Saxoniz &c. varias observationes in medium profert, quæ utique testantur, doctissimum Autorem in antiquitatis ecclesiasticæ studio egregie versatum esse. Ceterum ad ipsam præcipuam, quæ inter Clar. Autorem & Anonymum intercedit, controversiam quod attinet, nostrum non patitur institutum, ut de eadem nostrum adjiciamus judicium. Non inutile tamen esse opinamur B. L., de hac contentione judicium laturo, in memoriam revocare Celeberr. Regis nostri Consil. Aulicum D. Jo. Jacob. Mascovium in Dissert. de Primatibus, Metropolitanis & reliquis Episcopis Ecclesiæ Germanicæ in hac ipsa
 Lipsi-

Lipſienſi Acad. A. 1729 habita p. 35-40, eandem hanc controverſiam attigiffe, ubi media incedit via, & propugnât, ſeculo quidem quarto Coloniſem Eccleſiam jam metropolin fuiſſe, ſed cum hæc dignitas per varias bellorum clades fuerit ſequenti ætate obſcurata, ſeculo octavo demum Coloniſi Eccleſiæ ſus metropoleos reſtitutum eſſe.

PHILIPPI FRIDERICI HANE, S.S. THEOL. D. *Ejuſdemque & Historiar. in Acad. Kilonienſi P.P. Historia critica Aug. Conf. cujus ſectio prior, de editionibus germanicis invariatis, variatis ac denique corruptis diſtincte præcipiens, una cum appendice pragmatica argumentorum aliquot theologicorum, quibus Critica A. C. Historia lucem quandam ſufficit, nunc exhibetur.*

Kilonii, literis Godofr. Bartschii, Acad. Typogr. 1732, 4.

Plag. 18.

SAcra Auguſtanæ Confeſſionis ſecularia præter alias Academi-
 as & Kilonienſis, auſpicio Regii Celiſſimique Cimbricæ
 Principis Caroli Friderici maxime ſolenni ritu feſtive egit, at-
 que ſcriptis hac occaſione editis & de ipſa A. C. & de ejus hi-
 ſtoria bene meruit. Ex hac enim, quam præ manibus habe-
 mus, commentatione, & ex libro, cujus index : *Gedenckmahl* pag. 28.
der Holſteiniſchen Jubel-Freude, Kilonii 1731. in 4. edito diſcimus; 17-27.
 ſumme Venerab. in Holſatia Theologum Primarium *Henricum*
Mublium anno ſeculari 1730 accuratiſſimam A. C. editionem
 variantibus lectionibus ſecundum regulas criticas ſtudioſe ex-
 aminatis, ſumma cum cura additis, in 8 publici juris feciſſe, &
 omnium, qui ad hoc uſque tempus A. C. ediderunt, induſtri-
 am ſuperaffe. Quam quidem editionem, cum Ven. *Mublius*
 adornaret, tantus illi ad manus fuit editionum A. C. numerus;
 ut dubium fit; utrum in aliqua Bibliotheca tot editionum A.
 C. exempla junctim deprehendantur. S. Rev. *Hanius*, quem
 Ven. *Mublius* in conferendis inter ſe A. C. editionibus ſocium

- sibi adscivit, in rem suam & una reipublicæ literariæ magnum hunc editionum A. C. numerum, hac ipsa *Historia Critica Aug. Confess. sectione priorè*, vertere incipit. Quam quidem sectionem in Acad. Cimbrica Respondente *Bernb. Jo. Franckio*, Kilon. duabus dissertationibus haud ita pridem tuitus est.
- p. 58. Quemadmodum vero S. R. Autor omnibus ad hanc materiam persequendam necessariis subsidiis fuit instructus; sic B. L. intelliget, illum debita etiam accuratione adhibita hoc argumentum pertractasse. Nostrum erit summam hujus commentationis paucis indicare. Ex quo S. R. Autor in proœmio illos scriptores studiose enumeravit; qui de critica A. C. historia quondam bene meriti sunt, ipse de eodem argumento commentari incipit. *Autores defensionis iteratæ pupillæ Evangelicæ* Cap. 24 inter exempla A. C. *invariata, variata, & corrupta* discrimen faciendum esse monent. Hanc igitur distinctionem Autor noster retinet, & Cap. I de editionibus Germanicis invariatis, Cap. II de variatis Cap. III de depravatis sive corruptis differit. Invariata exempla illa dicit, quæ exemplum illud authentium in solehni Cæsaris ac statuum Imperii panegyri publice prælectum, ac deinde ad publicum Imperii Archivum repositum, non tantum quoad sensum, sed etiam quoad verba quam exactissime referunt. Tribus vicibus collationem A. C. exemplorum cum Archetypo Moguntino institutam esse ex testimoniis fide dignis probat. Primam enim Joachimum II Electorem Brandenb. anno circ. 1710, alteram Augustum Electorem Saxoniz circa annum 1577, cum de libro Concordiæ condendo ageretur, institui curasse. De tertia collatione annotat, quod ex *Theologorum Saxoniorum iteratæ defensione Pupillæ* Cap. 27, constet Principem quendam Evangelicum ab Electore Moguntino *Jo. Smeigkbaro*, qui ab A. 1604–1626 sedi Mogunt. præfuit, archetypi A. C. exempli usum impetrasse; non autem certum esse, quinam ille Princeps fuerit, licet, eum Ludovicum V Hasso-Darmstadiensem fuisse, conjici forsan possit.
21. Quæ postquam Vir S. R. uberius exposuit; invariatarum A. C. editionum, quæ alicujus momenti sunt, recensum instituit. De quibus etiam varias observationes criticas usu suo non carituras,
- 22–40.

ras, felici solertia suppeditat. Cap. II S. R. Autor de editionibus A. C. germanicis variatis agit. Variatas enim appellat, quæ a genuina quidem authentici exempli sententia nevitquam deflectunt, inverfo tamen, mutato, quin & amplificato nonnunquam rerum ac verborum ordine eandem exhibent. Principe loco Cl. Autor in Autorem atque causam hujus variationis inquirat; atque *Philippo Melanchthoni* hanc variationem tribuendam esse contendit. Cum enim post exhibitam A. C. intellexisset, Pontificios Refutatores A. C. sententiam vel non satis assecutos fuisse, vel in suam partem traxisse, vel etiam prorsus pervertisse, illum eo potissimum consilio aliquot A. C. locutiones immutasse, ut retento eodem confessionis exhibitæ sensu mentem Confessorum clarius exponeret. Immutandi autem hoc variandi que negotium Augustæ, ut videtur, in Confitiis a *Melanchthone* susceptum, mox anno sequente Wittebergæ confectum absolutumque esse. Anno enim 1531 A. C. una cum Apologia in 4 idiomate vernaculo apud *Georgium Rhawium* prodierit. Quæ quidem editio reliquarum variatarum velut prototypus fuerit. Ad ipsam variationis rationem quod attinet, illam Clar. Autor §. 4 singulari industria exponit, & præter alia observat *Phil. Melanchthonem* in articulo 4 A. C. locutionem: *Gnade erlangen um Christus willen*, quæ in invariata deprehenditur, quater cum alia permutasse: *Vor Gott gerecht geschätzt werden um Christus willen durch den Glauben*. Unde Vir S. R. conjicit, e præcipuis mutationis a *Melanchthone* susceptæ causis, fuisse, quod justificationem, quæ fit per imputationem justitiæ Christi, clarius describere voluerit. De applausu, quo hæc variatio tum temporis suscepta est, Autor noster annotat, quod Principes atque Theologi Evangelici prioribus 40 post confessionem exhibitam annis de A. C. Vitemb. 1531 in 4 edita pro genuina suscipienda nunquam dubitaverint. Eam Theologos A. 1537 in conventu Schmalcaldensi congregatos suo probasse calculo, & Principes in Concilio Numburgensi A. 1561 pro norma genuina ac reliquis tutiori agnovisse. Extare eandem in edit. Operum *Lutheri* Jenensi atque Altenburgensi, in corporibus doctrinæ Julio, Thuringico, Pruthenico &c.

p. 42.

45. 46.

49 - 55.

52.

55 - 67.

68 - 70.

P. 70-84.

nico &c. Ceterum sub finem hujus capituli observat, quod licet in Corpore doctrinae Julio atque Norico, quae in locis iis, quibus pro norma data sunt, etiam nunc symbolicam obtinent auctoritatem, variata deprehendatur A. C. editio, earum tamen Eccles. Doctores non propterea hanc A. C. editionem recipere, ut rejiciant invariata, sed eos tantum tueri, nullum esse inter hanc variatam & invariata editionem, quoad sensum, differentiam. Cap. III & ult. S. R. Autor *de editionibus germanicis, iisque corruptis etiam ac depravatis* commentatur. Quas quidem describit, quod non solum verbis, sententiis atque novis argumentis ab exemplo archetypo recedant, verum etiam genuinum primorum confessorum sensum hinc inde pervertant. Eorum, quae de his editionibus Autor noster tradit & ex instituto probat, summa est; *Philippum Melancthonem* in editione, quae Wittemb. 1556 in 8, ab haeredibus Rhawiani typographeii in lucem protrusa est, demum germanicum A. C. textum, & praecipue articulos IV, V, VI & XIII, XV & XX, eo potissimum consilio, ut Synergistis A. C. non contradiceret, corruptisse. In gratiam autem *Sacramentariorum Melancthonem* iteratam hanc editionis Germanicae variationem neutiquam suscepisse, inde intelligi, quod in articulo X, qui de sacra coena agit, in hac editione ne litera quidem fuerit mutata. Magnam etiam hanc corruptam A. C. editionem auctoritatem consecutam esse. Anno enim 1557 in Opp. *Lutheri German.* Tom. IX Wittemb. eam comparuisse, sequenti aetate corporibus doctrinae Saxonico-Misnico, & Pomeranico insertam & saepius deinde editam esse. Quae tamen corruptarum editionum auctoritas A. 1568 in Altenburgenfi colloquio coeperit infirmari, A. 1580 autem condita *Concordiae formula* penitus cessavit.

3-32.

Progredimur ad Appendicem, quam S. R. Autor huic Comment. attexuit. Duas dissertationes theologicas a se nuper editas inibi exhibet. Ima agit *de forma Justificationis circa aevum A. C. rite asserta, & pristinae atque Apostolicae suae integritati restituta*. Postquam Vir S. R. ex Scriptura sacra, quid de Justificatione sentiendum sit, exposuit; in patrum atque

que scholasticorum de hac materia doctrinam inquirat, præcipue autem ostendat, quomodo a *Luthero & Melancthone* articulus de justificatione integritati suæ fuerit restitutus. Altera dissertatione *de vario subinde ob rationes politicas Reformato- rum sic dictorum in Augustanam Confessionem animo commen- tatur*. Ex cujus quidem Diss. titulo cum jam satis de argu- mento, quod in eadem pertractatur, constet, plura verba hanc in rem non addimus.

p. 35-56.

De reliquo optamus, ut S. R. Autor, alteram, quam pro- mittit, historiæ Criticæ Aug. Conf. sectionem, propediem cum erudito orbe communicet; & telam, quam laudabili consilio texere cœpit; felici successu pertexat.

**CEREMONIALIA ELECTIONIS ET CO-
ronationis Pontificis Romani, & Ceremoniale Episcopopo-
rum, &c. Collecta, edita, & Præfatione illustrata a JO-
GERHARDO MEUSCHEN, Ecclesiarum Duca-
tus Coburg. Generali Superintendente, &c.**

Francofurti ex officina B. Jo. Max. & Sande, 1732, 4.

Alph. 2 pl. 19½.

SUMME Reverendus Editor, postquam in Præfatione ex hi-
storia Ecclesiastica docuit, quas turbas crebro dederint ele-
ctiones Paparum, quibusve remediis utendum censuerint Pon-
tifices plures, ob summam suam raritatem hic exhibet potiora
huc pertinentia monumenta. Primo igitur loco p. 1-96 sisti-
tur *Ceremoniale continens ritus electionis Rom. Pontificis*,
Gregorii XV jussu editum Romæ 1621 cum Præfatione Fran-
cisci Ingoli Jcti: hinc p. 97-134 *Urbani VIII Confirmatio Bul-
la & Ceremonialis Gregorii XV*. Sequuntur p. 133-192 inau-
gurationis & coronationis Papalis ritus ex *Ceremoniali Romano*
A. 1516 primum edito, & ex *Pontificali Romano*, cujus editio
prima A. 1561 facta fuit. Tum subjungitur p. 193-410 *Cere-
moniale Episcoporum*, quod A. 1600 Romæ & A. 1602 Taurinæ
prodiit. Accedit p. 411-424 ex MSto *Historia electionis &*

X 3

CORONA-

coronationis Pii II. Cumque *Leonhardus Aretinus* in rarissimo suo libello, qui Florentiæ A. 1485 impressus est, *de temporibus suis* varia arcana in Pontificum electionibus, & trium suæ ætatis Paparum memoranda vix alibi occurrentia fata candide descripserit, hunc quoque librum hic p. 425—463 S. R. Editor luci reddidit, & quidem ex MS. *Philippi Beroaldi* correctiorem. Postremo p. 464—477 adjunxit *Augustini Oldoini Catalogum autorum, qui scripserunt de Romanis Pontificibus.* Denique, ne quicquam ornamenti desit, subjecit satis copiosum *Indicem rerum memorabilium.* Quin rariorum horum operum editione compluribus gratum factum sit, cum non dubitemus, docemus quoque lectores nostros e Præfatione, Editorem doctissimum proxime editurum esse, quod nondum fuit editum, *Chronicon Hermanni,* monachi Ordinis Minorum seculo undecimo, quod is inscripsit *Flores temporum,* una cum aliis monumentis, quæ nec ipsa unquam prelum subierunt.

JO. CONRADI SCHWARTZ, TH. LIC. ET
Eloq. ac Græc. Ling. P. P. Monumenta ingeniorum hujus
& superioris seculi varii argumenti.

Tom. III & IV.

Coburgi, typis viduæ & hered. B. Mauriti Hagenii, 1732, 8.

Alph. 1.

Liber hic etiam Miscellanea inscribi potuisset: Explicat enim varietatem observationum, quibus Autor tempus suum impendit. Sunt autem ex duplicis generis, unum ad res sacras pertinet, alterum ad ceteram literarum elegantiam. Ad prius referre licet considerationem *alimentorum quibus Israelita, Manna deficiente, usi sunt;* deinde Dissertationem *de origine opinati loci statusque medii animorum a corporibus, separatorum, qualis ante judicium extremum quibusdam olim & hodie visus est;* tum peruestigationem *errorum Elcesæi;* post inquisitionem *interitus Sodoma & Gomorrhæ,* quæ oppida propter autoritates veterum scriptorū Macu asphaltite obruta esse negantur; denique *vindicationem multitudinis Israelitarum*

ex

ex *Aegypto exeuntium*. Eodem pertinet consideratio nominis *מִצְרַיִם*, & *מִצְרַיִם* 2 *Sam. XII, 31*, & *לְמִצְרַיִם* *Ezech. I, 26*, *χαλκολιβάνος* *Apoc. I, 15*, itemque *Matth. XI, 12*, *1 Cor. XI, 31, 32, & XIII, 12*, *2 Cor. XIII, 4*, *Jo. VI, 64*, & *VII, 21*. Conciliatur etiam dignitas quædam vocabulis quibusdam Novi Testamenti, quibus virus aliquod afflare ausa est criticorum nonnullorum temeritas & petulantia. Talia sunt *ἀναπίπτειν* pro *recumbere* cibi sumendi causa, *ἀπέχειν* pro *habere*, *ἐγκομβάσασθαι*, *εὐχαρίσειν* pro *gratias agere*, *κατηχεῖν* pro *instituire viva voce*, *μεσονύκτιον*, *ἐπιζῆσθαι*. Quibus formulas addere licet *ἀποκρινόμενος ἔφη*, *ἔσχατον τῆς γῆς*, *καλεῖν τὸ ὄνομα*, *ζῶμα μαχαίρας*. Ceteræ observationes vel corrigunt veteres scriptores græcos & romanos, v. g. *Alciphronem*, ubi e. g. *Lib. I Epist. 21*, pro *ἐπειδὴ κείνων αὐτῶ ὁ γεννήσας ἐγένετο* legendum *κρείττων αὐτῶ ὁ γεννήσας ἐγένετο*, id est, *postquam pater ejus mortuus est*: *Philostratum*, ubi *lib. III c. 16*, ita legendum videtur: *εἰ δὲ μηδὲν πλέον ὧν εἶδα παρ' ὑμῶν εὐροίμι μεμαθηκῶς ἂν εἶην, καὶ τὸ μηκέτι ἔχειν ὅτι μάθοιμι*, si autem nihil amplius quam quæ novi, apud vos repererim: saltem hoc didicero me non amplius habere quod discam. Adhuc ibi legitur *καὶ τὸ μὴ κατέχειν ὅτι μάθοιμι*. Sic item *Diogenes Laertius* emendatur, & *Mela*, & inscriptiones quædam. Ex his una *ΑΝΤΩΝ. ΓΟΡΔΙΑΝΙ. ΙC. CEB. CΥΝΟΔΟC. ΙΕΡΕΥCΤΙΚ.* Legitur ita: *Αντωνίου Γορδιανῆ ἱεραδίου σεβασῶ σύνοδος ἱερειυτικῆ*, *Antonini Gordiani divi Augusti conventus sacris faciundis*. Altera

I. O. M.

CL. ALBINO. C. FV. C.

P. GAL. AVG. ET LVG

LIBERTATIS. ADVERS

SEVERVM. ACERRIMO

VINDICI

legitur *Fovi Optimo maximo*. *Clodio Albino Cesari*, *fugatis copiis præfidiariis Gallia, Augustodunensium & Lugdunensium libertatis adversus Severum acerrimo vindici*. *Phenicibus arithmetice inventoribus India assignatur patria contra Bocharum.*

tum. Explanantur quædam *Epicuri* præcepta aliter ac *Casau-
bonus* fecit. Græcæ linguæ vocabula quædam ex hebræorum
scriptis redduntur lexicis inserenda. Origo quoque vocabulo-
rum quorundam germanicorum peruestigatur. Epistolæ de-
nique hic comparent quædam *Allatii* ad *Meibomium*, *Casp. Hoff-
manni* & *Virdungii*.

**J. O. CONRADI SCHWARTZ, P. P. GRAM-
matica Latina ex perlustratione veterum scriptorum
concinnata, autoritatibus idoneis firmata, & veris cu-
jusque rei causis comprobata, in usum Gymnasii Casimi-
riani & Scholæ Senatoriæ Coburgensis.**

Coburgi, impensa viduæ & heredis B. Mauritii Hagenii, 1732, 8.
Plag. 18.

IN hac Grammatica multa insunt nova, quæ alibi desideran-
tur. Nullum pene caput est, quod non copiosius sit, quam
adhuc pleraque fuerunt. V. g. nominibus quibusdam *actio*
& *passio* ita tribuuntur, uti verbis competere dicuntur. Gene-
ra nominibus multis plura assignantur, quam adhuc factum
est. *Natalis* quidem, *cinis*, *obses*, *satelles*, *cytisus*, cetera, com-
munis esse docentur generis. Præsertim nominibus fluminum
Latinis in *is* desinentibus, accusativus *im* vel *in* vindicatur.
Balnea plurale e numero poeticorum nominum eximitur. La-
tinis vocabulis plerisque pluralis numerus usitatus esse osten-
ditur, cujus apud germanos quædam quasi egestas est. Defe-
ctivis nominibus plures casus dantur, quam antea dabantur.
Nec nomina materialiter posita semper indeclinabilia esse, ex-
emplis demonstratur. Plura item præterita participia depo-
nentium passive posita hic reperias, quam ullis fortasse in gram-
maticis. Sic in syntaxi *appositionem* non semper eundem ca-
sum postulare, gerundia in *dum* etiam cum *a* jungi, & alia
multa varie construï, ex veteribus probatur. Ellipsis etiam
uberius hic comparet: ut ecclesiasticorum quoque scriptorum
latinitas magis jam defendi possit. *Infernus* enim v. g. *carce-
rem* subintelligit. Rationes adjiciuntur non syntacticis modo
præ-

præceptis, sed etymologicis etiam. Ita *heterogenea* penitus exterminantur: *sum, es, est* cet. e græca lingua repetuntur. In syntaxi quacunq̄ue ea regula primum occupat locum, unde reliquæ tanquam consecutaria emanant, quæ etiam *consecutivorum* nomine insigniuntur. Si quando autem in regula aliqua inest aliquid quod propriam annotationem mereatur, per nomen *Animadversionis* a regula secernitur. Quo iudicium fortasse acûi & memoriam sublevari posse sperat Autor. Regulæ ipsæ majoribus literis exscriptæ sunt: exceptiones & ceteræ construendi varietates ad marginem, aut inferiorem locum cuiusque paginæ rejiciuntur, ut confusio utrarumque facilius evitari possit. Nonnulla etiam in aptiorem locum conclusa videntur. *Dis* v. g. *re, sus* ad inseparabilia adverbia referuntur. *Tmesis* & *Crafsis* annumerantur syntacticis figuris. *Antistoecho* subjiciuntur ea, quæ a quibusdam alienissimo loco docebantur. Præsertim in unum & proprium caput vel *archaismi* vel *Hellenismi*, vel *neoterismi* cet. collecta sunt, quæ olim fere sparsim proponebantur. Rarius etiam impugnantur aliqua: etsi veritas plerumque simpliciter modo tradatur. Sic refelluntur ii, qui adverbia quædam comparari dixerant a nominibus non derivata. Contra numeralium syntaxis §. IIII etsi dissentiat a plerorumque regulis, tamen dissensionis nulla fit mentio. Idem fit in nota + paginæ 389 & alibi sæpe. Exempla autem frequentiora hic comparent, quam in aliorum grammaticis, quia vel regulas aliorum signare debent, vel novas observationes constabilire, vel errores & falsitates antiquas refellere. Ea item quæ verborum modo propria olim credebantur, cum nominibus & adverbis communicata sunt, & quæ v. g. de verbis æstimandi solis asseverabantur, ea cum aliis pretium obscurius innuentibus communia esse demonstrantur. Id quod citra exemplorum multitudinem aliquam vix fieri poterat. Veterum grammaticorum vocabula technica etiam memorantur, ubi a recentioribus discrepant. Quæ res itidem usum suum habet. Nihil autem usquam docetur, quod auctoritate non firmetur veterum. Libri, capita, versus etiam vel paragraphi, aut pagina commemoratur veterum scriptorum

rum unde quodque sumtum est vel exemplum vel præceptum.

Vernunft und Schrift in ihrer Ordnung ic.

hoc est,

RATIO ET SCRIPTURA IN SUO ORDINE, in præstantissimis Fidei nostræ sanctissimæ dogmatibus de Existentiâ Dei, Creatione, Providentiâ, Officio hominis, Statu peccati, Sacra Scriptura, Divinitate Christi, & Reconciliatione per Christum præstita, inter se invicem comparatæ; ubi, quo modo sana ratio ad Sacram Scripturam ducat, & doctrinæ Fidei nostræ sanæ rationi haud repugnet, ostenditurq. M. BENED. GOTTLLOB CLÄUSWITZ, SS. Theol. Baccalaur. & Pastore Ecclesiar. Wiedritzsich & Seehausen. Accedit Præfatio Dn. D. JOH. GOTTLLOB. PFEIFFERI, Prof. Publ. Lips. & Facult. Theol. b. t.

Decani.

Dresdæ & Lipsiæ, apud Christoph. Hekelii B. Filium, 1732, 8.

Alph. 2 pl. 19.

Sunt homines, qui, ipsa sanctioris Christi disciplinæ fundamenta hodie commoturi, nihil prius, nihilque antiquius habent, quam ut eandem rectæ rationi omnem adversari, sibi aliisque persuadeant, & idcirco in præstantiores illius doctrinas fulmina & contumelias vibrent. Faciunt hoc, idque sine pudore, Athei maxime, & Socino, quin etiam naturæ sibi relictæ, nimis amici. Haud abnuimus, eos causa non casuros, si modo firmiora suæ sententiæ haberent præfidia. Aliter hinc sentirent, si rem ipsam accuratius putarent, atque scirent, quid dissentient aera lupinis. Id nobis volumus, si magnum discrimen sanam inter & corruptam ac depravatam rationem cognitum haberent atque perspectum. Huic quidem divina non potest non repugnare Scriptura: cum illa vero, tantum abest, ut pugnet, ut potius accuratissimam habeat consensionem. Atque hoc

hoc

hoc illud est, quod cum cura demonstrandum sibi fuisse plurimum Reverendus excitati libri Autor, in quo nunc breviter summamque recensendo, more nostro, versabimur. Præmissa S. R. Decani Præfatio de sobrio sanioris Philosophiæ, quem in Theologia præstat, usa agit: tum vero Pl. Rev. Autoris prælocutio ipsam argumenti naturam ac indolem paucis explanat verbis. Considerat sanam rationem, tanquam medium pædagogicum, eamque non *concretive*, ita ut hujus vel illius hominis designet habitum, sed *objective*, pro principiis rationis materialibus, a nemine mortalium in dubium jure vocandis, accipit. Eandem *subjective* interdum etiam sumit, hanc nimirum indicaturus humani intellectus dispositionem, qua is *in abstracto*, ad ductum principiorum suorum & materialium & formalium, recte judicat. Cum his igitur Articulis Fidei Christianæ & mixtos & puros non solum non pugnare, sed etiam suavi convenire concentu, docet; quanquam id velit fixum manere, mysteria sacrosancta, quæ contra rationem non esse sibi unice posse dari, supra eandem esse. Jam ipsa, quæ sequitur, tractatio IV constat Sectionibus, iisque certa quædam Capita in se continentibus.

Sectio I, quæ quatuor complectitur Capita, hunc in modum inscribitur: *Hominem a Deo pendere, & ad illius obstrictum esse obsequium.* Cap. I ostendit, *hominem totumque mundum a Deo creatum.* Cap. II argumentum est, *hominem ac totum universum a Deo conservari, & ab ejus pendere Providentia.* Cap. III *mundum, & sigillatim quidem hominem a Deo gubernari*, commonstrat. Cap. IV declarat, *quo pacto Dei omnipotentia, bonitas ac sapientia ex creatione, conservatione & gubernatione exsplendescat.* Sectio II, duobus constans capitibus, planum facit, *Deum obligasse hominem ad certa officia.* In Cap. I monstratur, *Deum respectu hominis certum sibi proposuisse scopum.* Cap. II manifestum reddit, *hominem obligatum esse ad ea, quæ cum scopo Dei conveniunt, facienda, & quæ cum illo pugnant, omittenda.* In III Sectione docetur, *hominem, qualis nunc a natura est, suo haud satisfacere officio, atque idcirco culpa pænaque dignum esse.* Cap. I urget,

hominem, qualis jam a natura est, a Dei scopo abhorrentem in se habere indolem, eidem oppositas edere actiones, atque, id ipsum unde eveniat, inquirat. Cap. II summa hæc est, hominem a natura sub reatu culpa & pœna peccati esse. Sectio IV, eaque ultima, undecim comprehendens Capita, hanc præ se fert inscriptionem: *Deum velle homines in gratiam recipere, & per Christi reconciliationem invenisse medium a culpa & peccati pœna ipsos liberandi.* Cap. I vult, hominem peccatorem habere, cur a Deo gratiam speret. In Cap. II ostenditur, *S. Scripturam hominem de reconciliatione cum Deo reddere certiore.* Cap. III docet, *Deum nos sibi conciliaturum proprium in hunc orbem ablegasse Filium.* Cap. IV monstrat, *mediatorem nostrum æternum Dei esse Filium, quo loco simul dogma de sacrosancta Trinitate ac Divinitate Spiritus S. pertractatur.* Cap. V indicat, *Filium Dei humanam induisse naturam.* Cap. VI inscribitur, *Dominum Jesum nostri loco divinam explevisse Legem.* Cap. VII, *ex S. probat Scriptura, Dominum Jesum in sua passione ac morte, pœnas nostrorum peccatorum, nostræ expiationis ergo, pertulisse.* Cap. VIII doctrina de Expiatione a Christo præstita ab objectionibus rationis vindicatur. Cap. IX agit de Resurrectione Christi, & magno illo gratiæ thesauro, quem per suam perpeffionem ac mortem nobis acquisivit. Cap. X Christum salutis & gratiæ munera toti orbi acquisivisse, & enucleatur, & contra dubia munitur. Cap. XI declarat, *expiationem a Christo præstitam in corde pœnitenti per fidem recipiendam esse; unde vera, qua Deus colendus est, pietas emanet.* Duo præterea Indices subnectuntur, quorum alter loca Scripturæ illustrata, alter vero res expositas potiores exhibet.

Atque sic eo, quem nobis imperavimus, labore sumus defuncti. Ipsa vero hæc recensio neminem non edocebit, librum non sine meditatione elucubratum, atque lectorem & huic adfuetum, & debitis emendatoris Philosophiæ pariter, ac Theologiæ præsidii instructum, sibi omnino exposcere. Quod reliquum est, in votis haberemus, ut Pl. Rev. Autor iis doctrinis, quas in sua præfatione nominatim excitatas, hic omisit, ut
de

de Sanctificatione Spiritus S. de Mediis gratia, de Illuminatione atque Conversione, de Pœnitentia, Fide, Justificatione & fructibus fidei in pietate conspicuis, novam destinaret commentationem. Nec enim dubitamus, quin de re sacra præclare, hunc si, qua cœpit via, continuaret laborem, sit meriturus.

SUPPLEMENTUM TRACTATIONIS DE Articulis, ligamentis, & musculis incessu dirigendis, Mens. Febr. A. 1729 his Actis recensitæ, tradit, simul tabulam novam plantæ humani pedis, arte anatomica præparati, & sicci exhibet AUGUSTINUS FRIDERICUS WALTHERUS, S. M. Poloniarum Regis & Elect. Saxon. Archiater & Professor Publicus Lipsiensis.

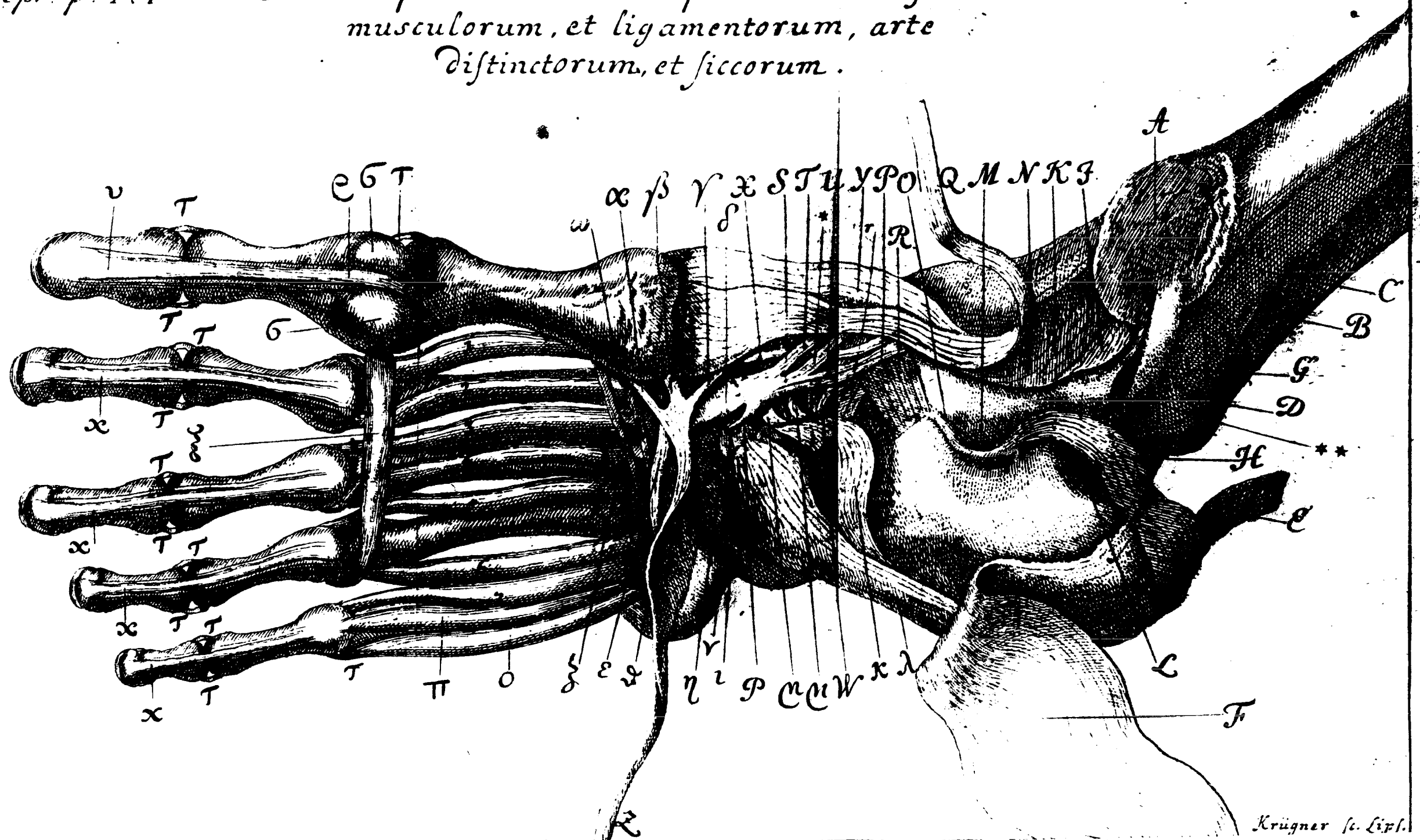
Aliquot sunt anni, cum vincula humani pedis curiosius rimari cœpimus, & pleraque Tractatione citata delineanda post hæc curavimus, atque descripsimus. Verum, inter alia impedimenta, etiam ob tabularum angustiam nonnulla omissa fuerunt; & ubi jam pleraque, in planta quidem pedis visa supplere, aliaque explanare, aut emendare suscipimus. tum sicci, arteque anatomica elaborati totius pedis plantæ tabulam novam, tanto utiliore & luculentiore fore confisi, quanto istam esse commodiorem, ut pingeretur, arbitrati sumus. Ordiamur autem hoc qualecunque Supplementum ab muscolorum interosseorum recens sectorum doctrina.

Eminent sub metatarso interossei septem musculi, & omnes, hoc inferiori plantæ pedis loco, vix minori discernuntur labore, quam quidem in manibus ac metacarpo ejusdem cognominis sex alii cognoscuntur, & accurate distingui solent. In eo autem intervallo, quod est inter os metatarsi, quod pollicem sustentat, & inter id, quod primum digitum fundat, tantum interosseus primus habetur; & hic crassior præ reliquis musculus est, atque originem tendinosam ab cuneiformi osse primo, & ejus perinde, ac secundi ossis metatarsi capitis inferioris commissuræ loco, denique ab peronæi longi tendinis

TAB. II. musculi fibra α accepit, deinde, ubi ipse progreditur, tunc ad latus internum secundi metatarsi ossis, in pede devexo, tanquam ad propriam sedem, adnascitur, longeque minus ita ad primi ossis, quod opponitur, latus adhæret; ac tandem is, ante caput metatarsi ossis, quod ad indicem pertinet, ampliorem tendinem, validioremque mittit. Atque hic tendo, latiore aponeurosi, cum orbiculari indicis articuli primi ligamento, pariter cum obductione illa transversa ac membranosa, quæ his locis veluti luxuriare in serie articularum solet, confunditur, & modo in primum indicis os, ab latere quidem interno, desinit. Deinde in numero, tam internorum, quam externorum, sed alterne ita conferendorum musculorum, alter & externus, jam commemorari debet. Et quemadmodum, prior ille musculus primum digitum versus pollicem in vivis convertit; ita alter, & quo de nunc dicemus, ab latere externo ejusdem digiti, latiore quoque tendine inseritur; quem quippe digitum ipse ab pollice in vivis abducit; sed nisi nos omnia fallunt, tam erit in horum duorum, quam reliquorum omnium officio musculorum, quod præstant, simul animadvertendus quidam digitos, etiam magis directe, flectendi modus. Igitur secundum ossium in metapedio intervallum, superne secundus implet interosseus musculus. Qui, vix altera sui parte, inter os metatarsi secundum tertiumque demittitur, ac prominet; e quorum etiam ossium commissura capitum, tendinosus, & ita porro carnosus, inprimis vero ex latere ossis metatarsi secundi externo, ipse prodire videtur. Id ita fieri animadvertitur, sicut in pluribus manuum fingendis interosseis quoque res accidit; scilicet, ut ex duobus fere locis, oppositisque ossium lateribus, carnosæ fibræ, & singulari flexu oriantur, ac confluant; unde in superiori pede sic pronasci hic quoque musculus observetur. In ossium metatarsi secundo intervallo, perinde ac tertio, & quidem superne in pede devexo, singulare, ac tendinosum velum, ab secundo, & tertio cuneiformi ossè prodit; & idem fila intexta sibi utrinque profert, musculumque secundum, & quartum contegit, ac firmat. At interosseus modo tertius musculus, partem sui præcipuam demittit; & hæc ejus pars,
ita

T. B. II ad A. 1732
M. Apr. p. 174

Tabula plantae humani pedis interosseorum.
musculorum, et ligamentorum, arte
distinctorum, et siccorum.

Krüger sc. Scip.

ita quidem sub tertio metatarsi osse, & ab latere ejus interno visa, etiam cum musculo vicino, seu quarto, communem ex parte originem, inferius habet. Nam, paullo posteriori in pedis planta loco, ubi est ligamentum transversum ϵ , deinde obliquum ω , & ζ , sedes prior musculi, antithenar dicti, tum uterque musculus, tertia circiter longitudinis parte, intermedia linea tendinosa, atque communi conjungitur: reliqua autem parte, tertius ipse musculus, scilicet sub priore, ut modo diximus, & ab latere interno, perinde atque ab concava parte tertii ossis metatarsi natus, procurrit, ac demum angustiore tendinem anterioris fecit, qui involvitur membranoso articuli vinculo digiti secundi, sive medii, & ejusdem ab digiti latere interno, & in primo osse inseritur. In tertio ossium metatarsi intervallo, prope similibus ac secundi, est quarti positus interossei, externique; sed pars ejus, quæ in planta visitur, ea longior apparet, & præterquam quod hæc cum tertio coit, sicut ante notavimus, etiam superne, ab latere ossis metatarsi tertii & quarti, atque ita supra quintum interosseum, is porro musculus prodit. Jam quintus & sextus musculus, sicut de tertio & quarto monuimus, ope intermediæ, tendinosæque lineæ, admodum in exemplo cohærent; qua etiam parte, ab vagina tendinis peronæi musculi uterque provenit. Itaque secundum digitum quartus musculus extrorsum dirigit: verum quintus, cum ab parte inferiori, latereque interno ossis quarti metatarsi, sed infra præcedentem oritur, tum introrsum is tertium digitum movet. Atque hi quinque musculi paulo altiores in metatarso sedes, præ interossei duobus reliquis habent; nec nisi quintus, ad majorem longitudinem eorum musculorum, qui sequuntur, propius accedit. Proinde, sextus jam denuo vocandus externus erit, & post primum musculus, ipse crassior præ ceteris habetur; sed tantum is ab externo latere ossis quinti metatarsi suam originem habet; siquidem, sine fibrarum laceratione, idem ab latere opposito quarti ossis externo, separatur; neque ita fibris, ex utriusque latere ossis confluentibus componitur. Sed præter ea, peculiarem quoque tendinosamque originem, inferius hic musculus, ab peronæi tendine musculi, in exemplo, sed

fed ceteroquin potius ab vagina ipsius eduxit : atque de reliquo etiam in progressu noster spatium superne, inter duo ossa visum, pro more quarti, & secundi, externorum musculorum implet ; scilicet illud, quod inter os metatarsi quartum, & quintum est ; denique vero juxta articulum ipse in tendinem teretem & robustum abit, digitumque tertium ita extrorsum movet. De septimo autem interosseo patet : eum sub priori, & osse quinto consitum esse, & fere oriri, quemadmodum de quinto, & tertio musculo nos ante retulimus. Verum, præ his saltem crassior ipse septimus, partem sui principii tendinosam, inferius, & juxta sextum musculus, ab vagina peronæi tendinis acquirit, de reliquo is pergit, & conformatum tendinem, sicut alii interni agunt, etiam ab latere minimi digiti promittit, eundemque ultra primum articulum plantat. Atque in vagina laudati peronæi tendinis, etiam ventrem, quem alii vocant, priorem musculi illius, ex parte finem sui tendinis consequi, qui minimum abducere digitum vulgo dicitur, ita quidem est visum. Verum de toto hoc musculo abductore magis discrete sentimus, & posteriorem partem, sub osse metatarsi, ad ingens plantare ligamentum adnasci, & hoc sensu, ejus carnis portionem tendinis cum isto coalescere, utraque vero explicari porro animadvertimus ; quippe, quæ lata & naci obductione majorem partem, prioris vulgo ventris dicti, ita tegunt. At vero, si anatome, & cum cura hæc obductio auferatur, tum carnem subjectam in duas distingui partes π & σ manifesto apparebit : quarum una inferius, in vagina illa peronæi tendinis, exigueque in osse externo radicitur, inde vero procedit, & proximo minimi digiti osse, & quidem medio loco, ac supra articulum inferitur, illumque flectere digitum putatur ; sicut Cl. *Heisterus* observavit. Ab externo autem pedis loco continuatur altera pars ; quæ neque magis musculus abductorem ita digastricum facit, quin potius integrum, & carne sua ad priora prolatum loca, neque vero tendine medio interstrictum, videndum præbet. . Superest, hac neque tractatione negligendus, transversus *Casserii* musculus. Et hic, propter peculiarem positum suum ita nuncupatur, tendinemque unum accipit

accipit ab externo osse sesamoideo articuli pollicis, arcteque tum ad tendinem adductoris, & ad orbiculare vinculum adhæret; hinc vero carnosus recedit, & ventre rotundo & oblongo, sub capitibus ossium metatarsi transversim progreditur, deinde tendinosus denuo in orbiculare quarti digiti ligamentum definit; nihilominus quædam tendinis pars, in hac serie ad quintum usque articulum, ejusque orbiculare ligamentum in hoc nostro exemplo producit: quod vero aliter, & quidem de carnosis fibris, quippe eo pariter porrectis, *Douglasius* annotavit.

Atque in planta pedis auferantur anatome, quæcunque prospectum rerum, modo declarandarum, prohibent; inter quæ, post externa communiaque ligamenta, etiam musculus pollicem flectentis tendo longior est. Is sub naviculari osse, in exemplo, propaginem notabilem ad propinquam perforantis musculus tendinis partem ablegavit; & hæc utraque pars, sub lumbricali primo musculo juncta, singularem ita composuit tendinem, qui ad indicem processit. Tales propemodum accessiones, sed tenuiores tendines, etiam exteriores reliquæ perforantis partes tendinis, & quidem ab propria aponeurosi massæ carnez quadratæ subinde accipiunt; atque nos ab hac aponeurosi, quæ perforantem tendinem, cum suis quasi ramis irretit, primam, licet haud omnem originem musculorum isti adhærescentium lumbricalium ita deducendam esse nulli dubitamus: ut etiam massam illam cum lumbricalibus musculis ita connexam, quodammodo ad digastricorum accedere usum musculorum existinemus. Jam pollicem flectentis tendinis vagina *Tract. de articulis & ligamentis Tab. II, π* inferius, sed sub capite tali ossis P, ligamentis R & r *Tab. nova*, ab osse quidem naviculari, ad calcis os & cubiforme directis, fundatur. Verum his locis illa vagina de reliquo ab transeunte ligamento H paratur, cum hoc ab calcanei ossis posteriore & excavata parte, ubi calx educitur, oblique provenit; quandoquidem idem vinculum, extuberanti posteriori tali ossis faciei prætenditur, antèrè vero tuberi calcanei interno late adhærescit: simul post vaginam pollicis tendinis, illam tibialis musculus postici, pariter alius vicini, septoque intermedio inde distincti & perforantis dicti,

ex parte fruuit , atque in eam definit. At posteriori tali offis loco , & ubi id surgit & nectitur cum latere postico interni malleoli , tum idem magis tenax fit & firmum. Supra vaginam , quam modo diximus , locoque proximo , ad tali offis latus , calcisque tuber , scilicet ab inferiore interni malleoli priorique parte , aliud ligamentum I demittitur. Quod æque cartilagosum & tenax est , ac H propter malleoli quidem posteriorem partem esse censetur. Atque tendo tibialis postici musculi , ejusdemque vagina , hoc ligamentum I ab H satis distinguit , & præter ea , robore quoque suo , idem I ab priori K ligamento discernitur ; etiamsi hoc ultimum , de reliquo quidem , nonnisi tenuior istius continuatio , sed amplior , etiam ideo potissimum facta esse videatur , ut ab omni priori parte malleoli , exigueque ab osse ipso tibiæ , K vinculum promitteretur , & articulum defenderet. Igitur vinculum K cartilagineam illam fibrosam , quæ latius super tali offis cervice , deinde calcis tubere , & denique naviculari osse , hac parte funditur , tum obducit , & caute in anatome inde distinguitur ; quippe eandem cartilagineam hoc vinculum K versus malleolum A adstringit : licet de reliquo , & superius , ad usque annulare verum *Tract. cit. Tab. III. L.* quod quippe involuit , idem continetur. Quare *loc. cit. L.* ab I , & K vinculis , sua insigniore longitudine , & tereti magis forma , aliterque differt ; & ideo nos tres quoque has partes , in unum licet malleolum definentes , distinximus. Atque hæc presse discernuntur vincula , ab parte tibiæ articuli , & tali offis , calcisque interna ; verum , a parte posteriori , singularis est H ligamenti continuatio , & nexus. Nam idem , tenuius visum ab parte articuli pedis posteriore , *l.c. Tab. IV* deest ; sed vere post talum , ad usque latus extenditur oppositum , & in ligamentum , quale *num. VI* indicatur , definit ; verum ita quodammodo id secum ducitur , atque res *l. c.* delineari icone commode potuit. Igitur H , tam faciem offis tali posteriorem , quam crassiora vincula VIII , atque IX , post Achillis chordam , scilicet tanquam tenuior obductio occultat ; cui & distinctas fibras tenaciores quasdam esse intextas , & partim per decussim , partim vero aliter ferri , & ad oppositos eas tendere malleolos observavimus. Ex quo
jam

jam ratio patet, quamobrem V, & VI, ligamenta, licet ad H quodam jure pertineant, & cum hoc, aliisque ligamentis prioribus, orbicularis vinculi, & ab periosteo nati, saltem fibrosa cartilagine, crassitieque varie aucti vices gerere videantur, nec tamen penitus easdem expleant, nos *tractatione citata* discernenda statuerimus. Nam ad illorum numerum teres & crassum accedere possët, quod n. V. l. c. indicatur, ligamentum; sed, hoc origine & crassitie sua ab omni H, hinc ab VI vicino differt; sicut evidenti etiam modo ab n. IV deviat, neque adeo cum alterutro anatome confundi debet. De vinculis communibus articuli pedis si dispiciatur, tum jam omnino aliter sentiendum erit. Nam articulum laxè magis tenet, quam ut ad munus ligamenti orbicularis, licet e pluribus & ita distinctis vinculis fingendum id esset, commode accedat, quale quidem n. XV videndum sistitur, neque vero id ab membrana musculorum communi, saltem hac parte ossi magis adhærescente, & pingui differt. Sigillatim aliud n. IV, tali articulum tibiæque ossis, non nisi secundum alia vincula roborat: sicut pars ligamenti quodammodo fibrosi XIV, deinde aliud III post propria magis vincula, malleolum utrinque confirmare videntur. Itaque ante ligamentum l. c. Tab. IV, num. V, seu ante g, Tab. III, quod quidem ab K melius, atque icone tum umbraque factum est, discerni debet, hinc loco articuli priori, & tertia propemodum totius ambitus parte, jam modus ille consuetus plurium articulorum deficit: scilicet quo concludi orbicularibus vinculis ossa solent. Neque vero aliud ligamentum hoc intervallo habetur; quam angustum, sed longius illud L, de quo plura l. c. locuti sumus. Omnia vero, si attentis ita cernantur oculis, tum ligamentosas tot productiones, atque tam diversa ossium connexorum frena, vinculi in locum simplicis, & omnem articulum tibiæ, & tali, deinde calcis ossis, exquisitius investientis, vel ideo esse concessa, ac mutuam cuncta sibi denique ferre operam, scilicet in gressu hominis intelligitur, ut tali quidem ossis caput, in navicularis sinu ossis, facile & quantum expedit, sed tuto convertatur. Qua porro occasione monemus: proprium tali calcisque ossis ligamentum, quod l. c. Tab. III cum L m.

neſtitur, & in altiore ſinu adumbratur, ad offis tali cervicis originem, poſteriori magis loco, erigi & abſcondi; tanquam conditum ceteroquin pinguedine, ſed valens robuſtumque vinculum. Denique ad hanc doctrinam addimus: ligamenta n, & o, ſæpius ita minus diviſa obſervari, atque ea l. c. viſuntur.

Jam de ligamentis, in paullo prioribus plantæ locis viſis, ſcilicet ubi tendo tibialis muſculi poſtici magis in naturali ſitu reperitur, fermo erit. Nam paſſim nos aliter quodammodo de his rebus acturi ſumus, atque *Tract. de ligamentis* olim fecimus, quod inter alia ibi, *Tab. II*, tam tibialis poſtici, quam peronæi reclinatustendo muſculi appareat: nihilominus efficiemus, ut porro cum illis, quæcunque modo dicturi ſumus, facile admodum conciliari cuncta poſſint. Quare in ligamenta dividendus tendo Q, ante locum ubi is dividitur in partes, tum *Tab. nov.* ad ſe convenientem poſtiorē pollicis partem tendinis flexoris muſculi brevis P jungit; quippe hic tendo poſt os cuneiforme tertium, cum parte U vere coit, & ita pergit ad os naviculare, tendinisve tibialis poſtici veluti truncum; ſed neque proſus ita ad calcis uſque tuber iſte tendo procedit, ſicut plures de hujus flexoris origine brevis muſculi ſcriptores arguerunt. Nam poſt conjunctionem cum parte U, tendo ſinum plantæ tranſit, viaque obliquiore, ſed ita altiore loco ad naviculare fertur, quam quidem aliud ducitur, quod potius eundem in via decuſſat ligamentum W; quo de monemus obiter; paulo etiam id eſſe tenuius, quam *Tab. II l. c.* id pingitur, imo aliquando idem deficere ſolere. Ab illo autem loco, ubi tendo brevis flexoris muſculi pollicis cum U parte primum convenit, porro digitum circiter iſte profertur; ac demum in carnem priori loco abit. Quanquam vero hic tendo præcipue in oſſe cuneiformi tertio fundatur: tamen, præter ſui ipſius conjunctionem cum U, etiam fibris tenacibus & anguſtis cum tranſverſo e, atque cum d, *Tab. II l. c.* deinde a latere cum longo, ſed magis poſtiorē, cum lato, calcis plantæque ligamentis, quippe eo pariter ex parte productis, & ad tertium cuneiforme os confluentibus, cohæret. Tales lati nexus ampliores, vinculis fiunt *Tabula nova µ. µ.* Nam, qui ſuperſunt

sunt tendinis nexus, illi delineari commode non potuerunt. Verum tendinis tibialis postici musculi ligamentosæ partes, in præfenti quidem exemplo, S. T, *, & U cognitæ fuerunt. Atque aliud vinculum X, obscuriore loco oritur, ac juxta cuneiforme tertium os procedit, & ad secundum cuneiforme, perinde ac caput ossis metatarsi secundi inde divertit, & hæc ossa ab latere interno neçtit; qualem usum quoque pars T. ab latere externo ossis metatarsi & cuneiformis secundi, sed interno tertii præstat. Etiam *Tract. cit. d* est ligamentum, quod tendo peronæi musculi, ipsumque os, quo minus videatur nova tabula nostra, prohibent; tale nihilominus, & quidem in sinu reconditum, ac bipartitum erat in exemplo vinculum; quod quidem utrumque, tam secundum cuneiforme, quam metatarsi secundum os, ad primum cuneiforme, scilicet juxta, & partim ante X adstringebantur. Atque longum calcis ligamentum λ , tam eminentem vaginæ partem peronæi tendinis circum cubiforme os efficit, quam productione sui, veluti lamina, inprimis tendinosæ inferius visæ antithenar musculi superficiei, late adhæret, & in eam desinit; fere sicut de ζ vinculo *l. c. cit.* diximus. Deinde peronæi tendinis ligamentosæ inferior vaginæ pars, quæ de longi calcis ligamenti inferiori lamina pariter participat, eadem juxta, & post ligamentum ϵ , perinde cubiforme, ac tertium os cuneiforme, denique ossa metatarsi jungit. Quo spectare propemodum videtur ligamentum, quale *v. l. c.* est; triumque circiter linearum inde intervallo, ac posteriori adeo loco, pariter aliud ligamentum discernitur, quod ab osse cubiformi transit ad cuneiformis tertii latus, & accessione alia lati calcis ligamenti μ *Tab. nova* augetur; sicut ante diximus. De transverso ligamento ϵ addimus: ejus angustiore quodammodo dimensionem communiter videri; & paulo priori loco, ab tubere ossis metatarsi extimi id provenire, quam quidem *l. c.* *Tab. II* ipsum educi, ac finiri visitur; quandoquidem, super commissuris trium metatarsi exteriorum ossium, e quibus quartum & quintum ossi cubiformi insistant, idem transire, sed sub musculo interosseo sexto & septimo, atque sub duobus minimi digiti reliquis musculis proferri animadvertitur. Denique sub eo,

& aliud procedens obliquum, vicinumque ω , vinculum metatarsi capitum, & firmum visitur. Atque hæc omnia, sub tendine muscoli peronæi, imo sublatis musculis exterioribus interosseis, ac postquam aperta pars vaginæ tendinis superior fuit, clarius pernoscere anatome licet. Duplicem quoque partem, posterius antithenar musculus habet; & quidem major una, ante ligamentum obliquum perinde ac transversum, in tendinem suum, ac sedem singularem, pariter ligamentosam *Tab. nova*. ζ definit: contra ad vaginam tendinis peronæi altera angustiorve pars pergit; ab cujus posteriori vaginæ latere, factus illius alter ac distinctus tendo, locis circiter, μ , ν , radicitur. Sub longo calcis ligamento, & juxta idem, oritur, atque procedit, latum aliud κ , calcis, plantæque ligamentum. Quod hoc magis panditur, quo brevius idem, quam λ est; quippe cubiformi cum latere calcis ossis connectendo, capiendoque isti ab parte interna destinatur; inde vero quodammodo etiam ad loca vicina, e. g. ad os cuneiforme tertium pergit, imo nonnullis vicinorum insinuatur ossium commissuris, & ad eorum angulos ac latera cedit, quæ magis visui se subduxerunt. Partitiones tendinis peronæi fere in exemplo fiunt, sicut *Tab. II, l. c.* ex cognoscuntur; & pars α interosseo primo innectitur musculo, & quaecunque ejus principium tendinosum præbet. Tandem ligamentum ω , quod rectius obliquum, quam transversum dicitur, id ipsum declive capita metatarsi ossium digitorum firmat; ac juxta sedem ligamentosam & priorem antithenar muscoli, vel aliter jam confirmatorum ossium nexum, id vinculum, sub pinguiori quidem obductione delitescens, augere existimatur.

Tabulæ plantæ pedis humani interosseorum musculorum, pluriumque ligamentorum, arte anatomica distinctorum, & siccorum, brevis expositio.

- A. Malleolus tibiæ internus.
- B. Fibulæ os.
- C. Facies ossis tibiæ posterioræ.
- D. Protuberantia tibiæ ossis.
- ** Tuber tali ossis.

E. Chorda

- E.** Chorda Achillis.
- F.** Ligamentum plantare subcutaneum, sive tendo plantaris.
- G.** Vaginæ, tibialis musculi postici & perforantis tendinum pars, ceteroquin tanquam continuatio ligamenti H visa, & quæ ad tali ossis tuber adhæret.
- H.** Ligamentum tali ossis calcisque internum; sub eodem tendo flexoris longi pollicis musculi, per propriam viam L progreditur.
- I.** Tibiæ malleoli, & tali ossis, seu pedis articuli ligamentum rectum internum.
- K.** Pedis articuli ligamentum obliquum internum, quod super N extenditur.
- L.** Vaginæ species, per quam ducitur tendo flexoris pollicis longi musculi.
- M.** Tuber calcanei ossis internum.
- N.** Cartilago fibrosa, quæ tali ossis cervicem, & calcanei internum tuber, perinde ac navicularis ossis superficiem connectit, obiter notatur.
- O.** Via aperta tendinis tibialis musculi postici Q e naturali situ reclinati.
- P.** Tendinis pars flexoris pollicis brevioris, antè hac litera notatur: deinde etiam posterius, eadem litera progressus significatur partis minoris tendinis, ubi cum U, ligamentosa productione prima tendinis Q, in exemplo conjuncta fuit; unde componitur ligamentum ossis navicularis & cuneiformis tertii ossis posterius.
- Q.** Tendo tibialis musculi postici.
- R & r.** In fundo vaginæ tibialis musculi postici tendinis ligamentosæ visa duo valida ligamenta, quæ sub capite ossis tali extenduntur, & altiori plantæ loco, calcis & cubiforme os, atque naviculare nectunt.
- S.** Portio maxima tendinis tibialis postici, sive ligamentum ossis navicularis & cuneiformis, ac metatarsi ossis primi inferius.
- T & *** Portiones duæ ligamentosæ ejusdem tendinis, antè quidem latefcentes; e quibus hæc, partim in tertio cuneiformi osse subsistit, partim versus os metatarsi tertium & quar-

quartum excurrit; ista vero paulo minor est, & altiori loco, scilicet ab laterè tertii ossis, ad secundum tam cuneiforme, quam metatarsi os pergit; etiamsi non semper hæ duæ partes ita divisæ inveniantur.

U. Portio illius tendinis alia, quæ cum tendine flexoris pollicis brevioris convenit.

W. Ossis navicularis & cubiformis ligamentum.

X. Ossis navicularis, deinde cuneiformis secundi, ac capitis metatarsi ossis secundi ligamentum, quod admodum conditur in sinu, neque latitudine parti T cedit; & id hoc loco extra fitum nonnihil dimotum apparet.

Y. Ossis navicularis, & cuneiformis primi laterale ligamentum internum.

Z. Tendo musculi peronæi longi, tortus quodammodo & sublatus; hic cartilagine oblongam in progressu sistit videntem, quæ in via propria η ad cubiforme, extuberans hoc loco, os applicatur.

α . Ejusdem tendinis pars, quæ oblique surgit ex humiliori loco, & interosseo primo musculo innectitur.

β . Ejus pars media & major, inferiori loco in os metatarsi desinens.

γ . Ejus pars posterior in cuneiforme os desinens.

δ . Os cuneiforme tertium.

ϵ . Ligamentum transversum, ab osse cubiformi, sub interosseis musculis prolatum.

ζ . Musculi antithenar tendinis pars prior præcisa.

η . Via tendinis musculi peronæi postici, seu longi.

θ . Tuber ossis metatarsi exterioris.

ι . Pars ligamenti calcis longi λ præcisa, seu lamina exterior, quæ condit tendinem peronæi, & ultra vaginam ad musculum antithenar pergit, & utcumque notatur.

κ . Ligamentum ossis calcis, & locorum plantæ plurium, latumque.

λ . Ligamentum calcis plantæque longum.

μ μ . Productio ligamentosa, lati calcis plantæque vinculi, duplex.

v. Ossis

- γ. Ossis cubiformis, & cuneiformis tertii ligamentum, ab vaginæ peronæi tendinis fundo natum.
- ζ. Musculus transversus Casserii.
- ο. Musculus adductor pollicis.
- π. Musculus flexor minimi digiti.
- ρ. Tendo flexoris pollicis in vagina.
- σσ. Ossa duo sesamoidea pollicis.
- ττ. Ligamenta articularum lateralia.
- υ. Tendo flexoris pollicis musculi latior in extremo pollice visus.
- χχ. Tendines digitorum flexores in vaginis ligamentosis.
- ω. Ligamentum anterius ossium metatarsi capitum, & obliquum.
- 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Musculi interossei: & ex his quatuor priores, melioris habendæ distinctionis causa, præ ceteris ex naturali situ suo videntur moti.

FOUR DISSERTATIONS &c. BY ROBERT
D'OYLY &c.

h. e.

DISSERTATIONES QUATUOR, AUTORE
ROBERTO D'OYLY, &c. (*Vide Act. Erud. hujus
Anni M. Mart. p. 130 sq.*)

Londini, sumtibus Rob. Gosling, 1728, 8 maj.

Alph. 1 pl. 2.

Dissertatione secunda, de auxilio Dei extraordinario primis Evangelii præconibus aliisque primæ Ecclesiæ membris præstito, agit Cl. Autor. Hoc ipsum Christus suis promisit, dum in cælos ascensurus *Matth. XXVIII, 20*, spe præsentis suæ discipulos, homines a natura viribus idoneis ad exequendas res tanti momenti haud instructos, solabatur ac confirmabat. Duobus igitur modis Christum Apostolis suis assistisse, atque demandato muneri ipsos præparasse ostendit, primo, ut eo successu Evangelium per orbem universum prædicare possent, ut profelytos passim per omnes gentes Christianæ

A a

fidei

fidei compararent, deinde ut plantare ac conservare collectos cœtus, auctoritatem rectorum a se institutorum stabilire, atque singulorum membrorum salutem consulere possent. Docent profecto rerum gestarum monumenta, Christum præsentem opem per Spiritum S. suis pollicitum, nunquam ipsis defuisse, & non Apostolis tantum, sed ipsorum quoque successoribus, vim persuadendi, singularemque prudentiam tum plantandi tum propagandi Ecclesiam largitum esse, atque facultatem doctrinam miraculis confirmandi addidisse. Hæc luculenter, inspersis subinde doctis animadversionibus ex veterum patrum in primis monumentis, & uberius Autor demonstrat, cujus singula quidem argumenta persequi haud vacat. Tandem, quo tempore virtus illa miracula patranda, atque singularia dona primis Christianis concessa defecerint, ex antiquis historiarum monumentis ostendit, indicans simul rationem, cur Deus, nec deserens unquam Ecclesiam suam, nec prodigum tamen miraculorum, illa, sancto Christi cultu jam fundato ac confirmato, cessare voluerit; atque fabulas, quas Ecclesia Romana hodie passim ostentat, examinat & proscribit. Tertia denique dissertatione, de revelatione Prophetarum, quam Deo acceptam habebant, agit, & primum, qui nomine Prophetarum in Vet. Test. insigniti fuerint, inquirat, ac varios modos, quibus Deus res abditas cum ipsis communicaverit, explicat; quibus conditionibus divino illo commercio digni habiti fuerint, rimatur, atque diversa revelationis illius argumenta, & notas veræ prophetiæ, quibus partim ab Enthusiasmo diabolico, partim a simulato quodam cum numine commercio distinguitur, ostendit. Inter modos revelationis diversos recenset visiones, somnia, & vocem divinam, quam illud genus revelationis quoque sub se complecti contendit, quo responsa divina per Urim & Thummim edebantur, multa erudite adversus eos disputans, qui splendore duntaxat lapidum pretiosorum, quibus hoc Summi Pontificis ornamentum distinguebatur, voluntatem Dei significatam fuisse tradiderunt. Aliud genus revelationis erat interna mentis inspiratio, a Spiritu S. facta, ubi characteres rerum reconditarum imaginationi ac intellectui Pro-

phe-

phetarum a Deo inferiebantur, qua ratione, ut non incongrue afferit Maimonides, Psalmi Davidis, Proverbia Salomonis, Ecclesiasticus, liber Jobi, aliique libri qui inter hagiographa vulgo referuntur, ab autoribus afflatu Spiritus S. animatis compositi fuerunt. Quartus denique modus erat, quando menti Prophetarum sive intellectui soli Spiritus divinus res abditas dictabat, inferiores, quas vulgo vocant, animi facultates plane non commovens, de quo inspirationis genere in S. Scriptura dicitur, quod Deus Prophetam a facie ad faciem cognoscat, quod coram cum ipso loquatur &c &c. quod alia ratione accipi nequit, quam quod mens pura cum humana mente tantum commercium habuerit. Hoc Prophetiæ donum sacerdotibus ac Levitis primum a Deo indultum fuisse videtur, quorum corruptis moribus cum fieret, ut Summum Numen commercia ipsorum detrectaretur, ipseque populus propterea rarius sacrificia offerret, scholæ passim instituebantur, in quibus vocati vulgo Prophetarum filii educabantur, atque a rectoribus harum scholarum, ut conversatione cum numine eo digniores essent, præparabantur. Multa erudite circa hoc argumentum evolvit, quæ pluribus S. Scripturæ locis egregiam lucem fœnerari possunt, quibus vero immorari nobis jam non licet. Illud duntaxat notamus, quod hac quoque dissertatione, libri, quem ut monuimus passim detestatus est, loca nonnulla sub examen revocet, quibus scriptor illius, ut schismati, atque deplorandæ inter Christianos discordiæ patrocinaretur, non modo Eliam atque Elisam, aliosque Israelitarum Prophetas, qui Deum adoratum stato tempore Hierosolymam commigrasse ipsi haud videntur, schismaticorum & ab Ecclesia Judaica alienorum numero adseribit, sed ipsi quoque Josepho, quasi ad gentiliun Ægyptiorum castra transisset, exprobrat. Sed nobis brevitati studentibus nec variis rationibus suffulta Cl. Autoris argumenta excerptare, nec notas, quibus ultimo capite virtutem propheticam ab Enthusiasmo vel plane diabolico vel simulato distinguit, cum lectore communicare licet. Superest nimirum & quarta dissertatio, qua corpus idem post mortem resurrecturum esse,

adversus objectiones nonnullorum civium suorum evincere suscepit. Colligi inde potest, quam momentosa videantur nonnullis Anglorum liberius cogitantium *Lockii* argumenta, quibus ejusdem corporis resurrectionem impugnavit, siquidem eisdem nuper admodum Summe Reverend. *Vine. Holdsworth* peculiari libello, cujus compendium *A. 1728 p. 395* in his *Actis* exhibuimus, occurrere statuit. Cum vero huic, oranem *Lockii* Theologiam excutere, animus fuisse videatur, Noster in ipsius de corporis resurrectione sententiam tantum inquirere suscepit. Postquam itaque succincte enarravit, tum gentilium, tum quorundam ex Judæis & hæreticis primorum seculorum adversus doctrinam hanc murmura, qui rationi repugnare corporis resurrectionem autumantes, illam ridebant, *Lockium* arguit, quod conceptu metaphyfico, de identitate & diversitate rerum, quem sibi effinxerat, ingixus, verbis potius, quam re ipsa resurrectionem carnis concesserit. Persuadere enim aliis se posse putabat, eundem hominem resurgere dici posse, licet non ex iisdem particulis corpus ejus compositum sit, quæ in sepulchro conditæ computruerunt, modo eadem homini superfit sui ipsius conscientia. Contendit vero Noster, Philosophorum conceptus, licet momento suo in humanis scientiis non destituantur, confestim tamen respuendos esse, si planæ atque cuivis obviæ S. literarum doctrinæ repugnent. Cum itaque Spiritus S. disertis verbis *Matth. V, 29, Phil. III, 21, 1 Cor. XV, 53* &c. testetur, idem quod in tumulo conditum fuit corpus, resurrecturum esse, neque ea in re quicquam, quod secum pugnaret, deprehendatur, vanum esse *Lockii* conceptus adoptare, quibus S. Scripturæ vis inferatur. Illud igitur argumentum maxime urget, quod conceptus resurrectionis corporis ejusdem nihil quod sibi ipsi contradicat involvat, cum difficilius non sit Deo, restaurare idem corpus, quod morte ab anima separatum fuit, quam aliud corpus ex nova materia compositum animæ concedere. Missis igitur, quæ ad rem propius haud spectant, rebus, ut adversarium Socini affectis stipatum, quos tamen omnes hac in re non prorsus consentire observat, eo expedi-

peditus prosternat, argumenta, quibus maxime innisus est, aggreditur. Palmarium fere ex illis erat, quod *Paulus 1 Cor. XV, 35—45* diferte, non σώματα, sed πάντες οἱ νεκροί & ἐγείρονται, ζωοποιηθήσονται &c. asserat, nec dubitandum sit, divum Apostolum distinctius de corpore locutum fuisse, si tanquam fidei articulum doctrinam hanc proponere ipsi animus fuisset. Noster vero non modo criticam hanc *Lockii* observationem aperte falsam esse contendit, cum *1 Cor. XV, 44, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν v. 42, 43*, rursus σῶμα clare exprimatur & *Rom. VIII, 11*, vitæ reddet mortalia corpora nostra, expressis verbis asseratur; sed inculcat quoque, quam male *Lockius* parabolis S. Scripturæ, quibus *Paulus 1 Cor. XV*, utitur, sententiam suam adstruere moliatur, cum alia clarissima passim obvia sint loca. Ut tamen abunde Adversario satisfaciat; quomodo locus hic ad Corinthios recte explicandus sit copiosius exponit, contendens Apostolum de immutatione qualitatum, non vero ipsius substantiæ integræ materiæ mortuæ loqui. Inde ad philosophica *Lockii* argumenta accedit, atque conceptum identitatis, quem sibi *Lockius* effinxerat, quasi homo idem dici debeat, qui prioris status recordatus, sui ipsius sibi conscius est, carpit. Animæ identitatem eo forte absolvi largitur, sed hominem integrum ex anima & corpore constantem eundem dici non posse, nisi & anima & corpus idem restituatur, urget. Et cum *Lockius* concesserit, corpus Christi ex morte resuscitatum nova materia opus non habuisse, quia in tumultu hæud computruerit, Doctiss. Autor demonstrare suscipit, ob eandem rationem nec novis illis materiæ particulis corpori humano olim resuscitando opus esse. Postquam illam de resurrectione ejusdem corporis sententiam, Orthodoxæ primorum Christianorum, & recepæ olim inter Judæos doctrinæ consentire, neque deesse in paganorum scriptis vestigia ejusdem doctrinæ, succincte ac erudite ostendit; sigillatim denique diluit objectiones inde petitas, quod particulæ quædam mortui corporis humani annihilentur, vel quod nonnullæ illarum per infinitas materiæ partes dispergantur, lisque permisceantur, ut colligi atque priori corpori resti-

tui nequeant, atque usus theologicos, quos doctrina hæc de ejusdem corporis resurrectione præbet, ad confirmandam pietatem atque consolandos de futura conditione sua anxios, evolvit.

JO. CHRISTOPHORI KRUSIKE, V. D. M.
Vindemiarum literariarum Specimen I.

Hamburgi, impensis J. W. Fickweileri & C. W. Brandii, 1727, 4.

Pl. 5.

Specimen II.

Ibidem sumptibus Chr. Wilh. Brandii, 1731, 4.

Plag. 9.

B. Autoris Parentis *Pauli Georgii*, Con - Rectoris quondam lycæi Joannei, quod Hamburgi floret, celeberrimi Bibliotheca hastam subitura partim anno 1727, partim A. 1731, ansam aliqua præfandi Pl. Rev. Autori pro amore, quo in elegantiores literas fertur, præbuit. Collegerat olim *Joach. Jo. Maderus*, Helmstadiensis, Volumen, quod *de Bibliothecis atque Archivis clarissimorum libellos & commentationes* complectitur, huic accesserunt ab *Jo. Andr. Schmidio*, duo Tomi ejusdem argumenti; plures fuerunt promissi, quos eo defuncto frustra speramus. Ne tamen opus imperfectum maneat, se subituros hoc onus fidem suam publico adstrinxerunt *V. C. Jac. Frid. Reimannus & Jo. Christoph. Colerus*. Quæ dum expectamus, Pl. Rev. Vir sibi visus est in commune consulere, si illa quæ reliquis Tomis inferenda, indicaret. Tomo ergo IV tribuit *libros atque tractatus integros*; Tomo V quem in quinque sectiones dividit, 1) *Dissertationes*, 2) *Orationes*, 3) *Epistolas*, 4) *Programmata*, & 5) *Poemata*; Tomo VI *Excerpta* ex aliis generis libris; Tomo VII *Scriptores Exoticos*, qui sunt 1) *Galli*, 2) *Itali*, 3) *Angli*, 4) *Germani*. Subjecit etiam duplicem Indicem omnium septem Tomorum, alterum Autorum, alterum Argumentorum. Finem demum facit Speciminis primi *Appendix Affectorum seu Promissorum & Ineditorum*. Ejusdem census est alterum Specimen, nisi quod rei librariæ scriptores specialiores in scenam producat. Descriptum est in VI capita, quorum 1) de
libris

libris univēse, idque exhibet α) *Antiquaria*, β) *Critico-literaria*; 2) de *Scriptione Librorum*, α) *generatim*, β) de *titulis*, γ) *Dedicationibus*, δ) *Præfatione*, ε) *Exorcismis*, ζ) *Versionibus*, η) *Indicibus*, θ) *mendis*; 3) de *Lectiōe Librorum*, α) *Generatim*, β) *Gentilium*; 4) de *Censura librorum*, α) *Critico-literaria*, β) *Ethico-Politica*, γ) *Theologica*, 5) de *Abusu librorum*; 6) de *memorabilibus librorum*, *fatisque variis*; 7) de *panis librorum*, *inprimis combustione*. Adjectus est hic quoque *Appendix Affectorum seu Promissorum & Ineditorum*. Agmen claudit *Index Autorum*, qui in hoc secundo Specimine fuerunt propositi. Nomenclaturam igitur facere veluit scriptorum ad librariam rem spectantium; vel hoc satis mereri potuisset de eruditione, cum paucis contingat, tot, quot hic sistuntur, una vice videre, in quo tamen non acquievit Noster, sed cum cura indicavit de quovis scripto doctorum iudicia, & si qua alia ex historia literaria scitu necessaria videbantur. Ea vero non possunt non harum rerum amatoribus esse jucundissima, simulque documento sunt, quam bene in una sede morantur rerum divinarum notitia cum elegantioribus studiis, quod hoc non solum, sed multa alia Pl. Rev. Viri literarum monumenta abunde testantur. Gratulamur hoc bono publico, precamurque Pl. Rev. Viro optima quæque, ut cœptam telam feliciter absolvat: sequentur enim Specimen III, de *Eruditione*; Specimen IV & V de *Eruditis*: atque *Supplementa*, ad quæ nos, quantum ad manus est, conferamus: ad Spec. I Tomum IV JO. DAV. KOELERI *Syllogen aliquot Scriptorum de bene ordinata & ordinanda Bibliotheca*, de qua vide *Acta nostra A. 1729 M. Maj. p. 238 seqq.*; ad Tom. V Sect. I JO. GEORGII ZIHN *Disputat. de Bibliothecis* Lips. A. 1678, 4to; ad Sect. III ejusdem Tomi MAVRITII HVSELIIT, *Cogitata de Bibliotheca Materialium ac Autorum moderno seculo conficienda ac usurpanda per Epistolam communicata*, Jen. 1710, 4to; ad Spec. II Cap. II Sect. I, FLORIANI KLEPPERBEIN, *Historia Artis Scriptoriæ*, Witteb. 1683, 4to; ad Cap. VII, FRID. WILHELMI SCHÜTZ, *Disputat. II, de Combustione Librorum Hæreticorum*.

COLLE-

COLLECTIO ELEGIDIORUM ATQUE EPI-
grammatum JO. CHRISTOPH. KRUSIKE,
V. D. M. tum editorum tum ineditorum per JO.
GEORG. HAMANN.

Hamburgi , apud Christ. Wilh. Brand, 1730, 8.

Plag. 3.

PArvæ molis opus, quod tamen poeseos amatoribus non poterit non esse gratissimum, iis præsertim, quibus salivam moverint, quæ idem divini ingenii Vates alio tempore cecinerit, ut *Thetis Balthica*; *Naniæ ferales*; *Calenda Augustæ*; *Carmen Seculare A. 1717*; *Athena Florentes*; *Elegia in J. B. Majum*, *Sebastianum Kortbolt*, *Conr. Sam. Schurzsteisch*, *Jo. Conr. Langium*, qua Specimen II Vindemiarum Litterar. ei. inscripsit; & alia. Nec cedunt venustate, quæ in Ampliff. *Weichmanni*, nunc Consilarii Aulæ Serenissimi Ducis Brunsvico - Luneburgensis, *Poesen der Niedersachsen*. P. II. p. 209. 229. 239. *Kruskianum* nomen præ se ferunt, & vernacula sunt composita. Omnibus tanta suavitas pariter ac doctrina inest, ut mererentur, quo aliquando istæ palantes schedæ in unum corpus colligantur. Speramus, Pl. Rev. Autorem orbi erudito non invisurum hoc bonum; nos interim contenti sumus hoc Centone, quod aliquibus eorum, quæ ob brevitatem facilius interire poterant, in hac Collectione nunc frui liceat. Agmen ducunt Epigrammata XII, quæ Ephemeridibus Hamburgi nomine *Auszüge von gelehrten Sachen* prodeuntibus præfixa sunt. Hæc excipiunt XIV alia, quæ etiam olim typis fuerunt exscripta, quibus adiderunt Decadem adhuc non editorum. En! accipe unum, ex quo discas, quid de ceteris sentiendum, pag. 12.

In obitum Sereniff. Ducis de Marlborough.

Ad Marlboroughi venientes Saxa Camænæ

Tentabant digno scribere verba metro.

Scribite Picrides, divina scribite turba,

Post tantas laudes sufficit: Anglus erat.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXXXII.

SACROSANCTA CONCILIA AD REGIAM
Editionem exacta, quæ olim quarta parte prodiit au-
dior studio PHILIP. LABBEI & GABR. COS-
SARTII, S. J. Presbyterorum; nunc vero integre
infertis STEPH. BALUZII & JO. HARDŪI-
NI additamentis, plurimis præterea undecunque con-
quisitis monumentis, Notis insuper ac Observationibus,
firmiori fundamento Conciliorum epochas fulcientibus,
longe locupletior & emendatior exhibetur, curante
NICOLAO COLETI, Eccl. S. Moysis Venet.

Sacerdote alumno.

Tom. VI ab A. DLIII ad A. DCXLVIII.

Alph. 8 plag. 20.

Tom. VII ab A. DCXLIX ad A. DCLXXXVII.

Alph. 8 pl. 6.

Tom. VIII ab A. DCLXXXVII ad A. DCCLXXXVII.

Alph. 8 pl. 18.

Tom. IX ab A. DCCLXXXVII ad A. DCCCLVIII.

Alph. 8 pl. 18.

Venetiis, apud Jo. Baptist. Albrizzi, Hieron. F. & Sebast.
Coleti, 1729, fol.

QUINQUE Tomos præstantissimi hujus Operis recensu
huc usque nostro exhibuimus: nunc allatos ad manus
nostras sequentes Tomos *quatuor*, a VI ad IX, eos-
dem.

Bb

dem.

demque omnes eodem anno 1729 Venetiis excusos, recensere pergimus, novarum duntaxat accessionum & auctariorum, quibus hæc nova Conciliorum Collectio generalis priores omnes, hoc nomine vulgatas, antecellit, mentionem illaturi, aut eorum etiam habituri rationem, quæ ad temporis locique ordinem curatius exacta sunt: prout hujus nostri instituti ex superioribus adhuc meminisse Lectorem benevolum nulli dubitamus.

- Tomus VI* a Concilio Constantinopolitano, A. 553 celebrato, quod Oecumenicum quintum venditat Ecclesia Græca, incipit. Hujus acta insigniter aucta & emendata esse a *Baluzio* in Collectione, quam dedit, nova, aliunde constat. *Baluzii* porro opera ipse usus est *Harduinus* in Editione sua, ita, ut novo ac meliori longe ordine nunc integra Concilii acta collocaret. Ex horum igitur allatis præfidiis nihil omittendum sibi rati sunt nostri Veneti, qui & *Baluzii* Præfationem, ac *Petri de Marca* Dissertationem de Decreto Vigiliæ Papæ pro confirmatione Synodi V, utramque ab *Harduino* omissam, denuo exhibuerunt.
- p. 5 sqq. Ad A. eundem Liberati itidem Breviarium, quod *Harduinus* prætermiserat, prout a *Labbeo* & aliis Editoribus, absque appendice
245 sqq. tamen, exhibitum est, restituitur. A. 556 ad Epistolam
419 sqq. X Pelagii, quæ scripta est Childeberto, Galliarum Regi, peculiaris
475. *Ant. Pagi* observatio infertur. A. 558 Concilii Aquilejensis,
498. quod præcedentibus Collectoribus prorsus incognitum fuit,
526. eodem *Pagi* autore mentio fit. Ad A. 563 refertur Concilium
Bracarense, quod vulgo alteram numeratur: de quo cum & inter
Collectores atque *Baronium* non conveniat, utrum ad A. 561,
an 563, rectius ponatur, de eodem affertur *Pagi* iterum conno-
tatio, qui primum illud rectius numerat, atque epocham ejus in
652 sqq. A. 560 figit. A. 579 Gradenſe Concilium celebratum fuit, præce-
dentibus huc usque Editoribus plane prætermiſſum; actum au-
tem in eo de translatione ſedis metropolitanæ Aquilejenſis in
urbem Gradum, confirmataque Synodus Chalcedonenſis. De
hoc Concilio ex *Danduli* Chronico MS. jam in *Ugbelli* Ital. Sacr.
655 sq. Tom. V retulerat Editor, quæ h. l. repetit, ac *Pagi* denique Ob-
667. ſervationem, de eodem tradentem, ſubjungit. A. 584 Rotho-
magenſis Conventus generalis noviter e *Guil. Beſſini* Conciliis
Escl-

Ecclesiæ Rothomagensis s. Normanniæ, quæ A. 1717 in fol. prodierunt, sufficitur, idemque *Pagi* subjuncta animadversione firmatur. A. 587 Synodum Constantinopolitanam rectius ad p. 690. A. 588 referri, adducta *Pagi* connotatione prolixiori affirmatur. Ad A. 589 refertur Maranensis Pseudo-Synodus, in qua Severus Gradenfis, Metropolita, oblato libello in communio- 731. nem receptus est, ex *Henr. Norisii* Dissertat. historica de V Synodo. Eodem A. Concilium Antiochenum, in quo ab Eulogio 732. Patriarcha editum in Samaritanos Decretum, ex *Photii* Bibliotheca Cod. 230 figitur. A. 590 de Romano quoque Concilio, a 733. Pelagio II celebrato, aliis huc usque prætermisso, refertur, cui & *Pagi* disquisitio subjicitur.

A. 590 Registrum Epistolarum Gregorii M. quod XII libris constat, atque *Harduino* omissum est, integrum denuo exhibetur, idque magnam Voluminis partem complet. A. 591 Synodus Menesbrensis in Britannia minore, in qua Comes Comorrus excommunicatus, collocatur, in quo Collectoribus nostris præverunt Acta Sanct. Tom. III Jun. d. XVI p. 370. Eodem A. Pseudo-Synodus Istriensis, ad quam etiam refertur suggestio Episcoporum Istriæ, ex *Norisii* Diss. citat. de V Synodo locum invenit. A. 595 Concilium Romanum II *Ant. Pagi*, & A. 598 Concilium Oscense in Hispania Card. *de Aguirre* peculiari Observatione illustrantur. A. 600 Concilium incerti loci in Gallia celebratum, in quo agitata quæstio de Paschate, ex *Barnagii* Anal. Eccl. ad h. a. noviter affertur. Ad A. 601 duo Concilia Romana, quorum prius Lateranensibus accensetur, *Pagi* observationibus illustrantur. A. 610 ad Concilium Toletanum *Garfæ Loaisæ* prolixior Commentarius de primatu Ecclesiæ Toletanæ, *Harduino* omissus, restituitur. Ubi simul notamus, ejusdem *Loaisæ* notas ad Concilium, tum hoc, tum alia Hispanica, quas *Labbeus* & Regia semper exhibuerunt, *Harduinus* autem subinde omisit, hic & in sequentibus a nostris suis locis denuo illatas ubique deprehendi. A. 619 ad Concilium Hispalense II nova *Ant. Pagi* Observatio accedit. A. 622 Charnense apud Armenos Concilium, in quo Græcos inter & Armenos concordia restituta, ex *Clem. Galani* Concil. Ecclesiæ Armenæ

p. 690.

731.

732.

733.

738.

1310.

1323.

1324 sqq.

1336.

1337.

1341.

1344 sqq.

1364 sqq.

1417.

1418.

- p. 1427. noviter infertur. A. 626 Pseudo-Synodus Constantinopolitana Monotheletarum, aliis adhuc ignota, ex *Pagi Critica* ad h. a. sufficitur. Porro, quæ sequuntur, Concilia plura, Synodus nempe Leniensis apud Britannos A. 630, nec non Concilium Hierosolymitanum contra Monotheletas A. 634, & A. 635 Conventus incerti loci apud Scotos, e quo S. Aidanus in Northumbriam missus; porro conciliabulum Constantinopolitanum A. 639, quo ecthesis Heraclii confirmata, & A. 640 Synodus Romana, in qua eandem ecthesin Papa Severinus damnavit: denique Concilium Romanum A. 641, & Romanum aliud A. 648, omnia eodem *Pagi* autore vel nova prorsus afferuntur, vel ejusdem observationibus & annotationibus illustrantur.
- 77 sqq. *Tomus VII* initium fit a Concilio Lateranensi, A. 649 sub Martino I Papa celebrato, quod ex *Labbei* editione Græco-Latinum exhibetur: nec omittuntur animadversiones, quas ex collatione utriusque textus, Græci & Latini, *Har duinus* paululas subjecit. Primum, quod recens hic *Tomus* sufficit e *Bessni* Collect. Concil. Normanniæ, est Rothomagense aliquod Concilium A. 650, cujus Canonibus XVI ejusdem *Bessni* observationes accesserunt. A. 658 ad Nannetenense Concilium nova quædam *Ant. Pagi* observatio affertur. A. 659 ad Conventum Clipiaccensem, vulgo ad h. a. relatam, quod perperam fieri notavit *Pagi*, eundem ad A. 653 potius rejiciens, præceptum Clodovzi II de libertate monasterii S. Dionysii refertur: quod ipsum mire interpolatum ediderat quidem *Labbeus*, hic vero correctius e *Mabillonio* de Re Diplom. Lib. V Tab. 17 & Lib. VI p. 466 exhibetur, additaque porro notatione quadam ipsius *Mabillonii* illustratur. A. 665 Conventus Compendiensis, apud Gallos pro consecratione Wilfridi, Episcopi Eboracensis, institutus, ex *Beda* & *Eddio*, scriptoribus Anglis, adducitur. A. 675 ad Concilium Toletanum XI animadversio quædam pro corrigendo *Garfia Loaisa* ex *Pagi Critica* affertur. A. 677 Concilium Anglicum, in quo Episcopatu dejectus Wilfridus Eboracensis, inferitur. A. 679 Synodus Marlacensis apud Gallos, in qua Chramlinus, Episcopus Ebredunensis, depositus, memoratur, de qua *Mabillonius* & *Pagi* inter se diffidentes

dentem comparantur. A. 680 Concilium generale Hedtsfeldense apud Anglos, in quo Monothelismus damnatus, prolixa <i>Ant. Pagi</i> Observatione illustratur. Ad A. 680 Concilium Romanum alterum, Agathonis Papæ vulgo tributum, adducta <i>Pagi</i> annotatione in A. 679 rejicitur. A. 680 Concilium generale Constantinopolitanum III, quod & Græci VI numerant, itemque, quod eidem subinde jungitur, Quinisextum, in Trullo A. 692 celebratum, longo hic ordine exhibitum, nihil quidem novi habet, variantes autem <i>Harduini</i> , ab eodemque allata versio Latina altera & longe correctior, hic omnino etiam exhibentur. Ad Rothomagense Concilium, de quo jam a <i>Sirmondo</i> , <i>Labbeo</i> & <i>Mabillonio</i> disputatum est, an ad A. 682, an vero ad annos sequentes, referendum, huc recentes <i>Guil. Bessini</i> notationes apponuntur, quibus tamen nec certi quid definitur. Ad A. 687 quod refertur, Manaschiertense apud Armenos conciliabulum, quo Acephalorum & Monotheletarum dogmata firmata, e <i>Galano</i> & <i>Cavei</i> Hist. Literar. repetitum est, hocque Volumen claudit.	p. 599. 607. 609 sqq. 1161-1326. 1452. 1502.
<i>Tomo VIII</i> primo loco recens occurrit Synodus incerti loci, jussu Pipini habita, ad ordinandas res Christianas in Frisia, de qua proinde ex Annalibus Francorum, præeunte <i>Pagi</i> , brevis mentio infertur. A. 692 de Synodo Quinisexta s. Trullana, cujus jam acta <i>Tom. VII</i> in Concilio generali Constantinop. prolata, post exhibitas <i>Binii</i> & <i>Frontonis Ducæi</i> notas, <i>Pagi</i> notatio Chronotactica nova affertur. A. eodem Concilium Anglo-Saxonicum, ab Ina Rege coactum, eodem <i>Pagi</i> auctore adstruitur, cui ejusdem Regis leges Ecclesiasticæ subjiciuntur. A. 694 ad Concilium Bencanceldense Anglicum itidem <i>Pagi</i> Observatio accedit. A. 695 Autissiodorensis Concilium, a Tetrico Episcopo habitum, e <i>Labbei</i> Bibliotheca nova MSS. affertur. A. 698 Aquilejense Conciliabulum, & quæ sequuntur, Concilium Anglicanum A. 701, Romanum A. 705, Nidense A. eodem, Londinense A. 712, Romanum A. 721, itemque Epistolæ, quæ Zachariæ Papæ A. 742 seqq. tribuuntur; porro & Concilium Germanicum A. 742, itemque Leptinense A. 743, observationibus <i>Pagi</i> , tum criticis, tum chronologicis, illustrantur.	29. 44. 45 sqq. 80. 95 sqq. 103. 109 & 114. 120. 150. 191. 234 sqq. 273.
B b 3	tur.

- tur. Afferuntur ad duo hæc postrema etiam, quæ *Cel. Jo. Alb. Fabricius* nostras in Biblioth. Græc. Vol. XI p. 478 monuit, cujus & nominatenus hic mentio infertur. A. 743 ad Romanum Concilium & A. 744 ad Sueffionense *Pagi* observationes adducuntur. Ad A. 744 infertum Capitulare incerti anni debetur *Steph. Baluzii* Collect. Capitular. Regum Franciæ Tom. I p. 151. Eademque Capitularia *Baluzii* nunc primum in partes vocari incipiunt, & porro, ubi ad rem Ecclesiæ spectantia continent, usui erunt nostris Collectoribus. A. 745 Germanicum Concilium, porro Romanum eodem A. & Cloveshoense A. 747, 333^{sqq.} ex observationibus *Pagi* illustrantur. Germanicum vero ad A. 409. 747 prorsus de novo, eodem *Pagi* autore, refertur. A. 753 Romanum aliquod Concilium ex *Ughelli* Italiæ S. Tom. II sufficitur. A. eodem Metensi duo Capitula, n. IV & V posita, ex *Baluzii* Tom. I p. 178 infarciuntur, ut adeo integra habeantur Capitula 412^{sqq.} X. Ad A. 753 vel circiter Moguntinum aliquod Concilium, a Bonifacio coactum, ipsique nostrati B. *Jo. Andr. Schmidio*, de Conciliis Moguntinis ex instituto tradenti, ignoratum, auctoribus *Henschenio* in Actis Sanct. aliisque, figitur. A. 756 Concilium Anglicum, in quo de celebranda quotannis S. Bonifacii & sociorum Martyrum memoria statutum, præeunte *Alfordo* & 457. *Spelmanno* e *Pagi* sufficitur. Ad A. 759 Synodi duæ Anglicanæ ex diversis temporibus apponuntur, quibus itidem *Dunelmus* & alii scriptores Angli materiam suffecerunt. A. 762 Concilium Attiniacense, ab eo, quod ad A. 765 refertur, diversum, 463. figitur: alterum vero illud ejusdem *Pagi* Observatione quadam 487^{sqq.} illustratur. A. 769 Capitulare primum Caroli M. e *Baluzii* T. I p. 189 exhibetur. A. 772 ad Concilium Bavaricum apud Dingolwingam critica quædam *Pagi* notatio affertur. A. 562. 777 Synodus Veneta, in qua de sedibus quibusdam Episcopalibus constitutum, ex *Justiniani* Hist. Venet. Lib. XII commemoratur. A. 783 Concilium Hispanum contra Megentianos ex 595. *Pagi* connotatione accedit. A. 785 ad Capitula LXXX Hadriani Papæ, præter prolixas *Anton. Augustini* notas, nova quædam 628. *Pagi* Observatio adjicitur. A. 787 Calchutenfe apud Anglos Concilium adjecta quoque ejusdem *Pagi* Observatione auge- 644. tur.

tur. Reliqua hujus Tomi complent Acta Concilii Nicæni II, p. 646-
 Generalis VII, a Græcis habiti, in quibus novi quidem nihil hic 1600.
 occurrit, sed habentur tamen omnia, quæ præcedentes Collecto-
 res de iis unquam protulerunt.

Tomus IX largiorem adhuc, quam præcedentes, novorum
 monumentorum segetem exhibet. A. 788 ad Concilium Narbo- 4.
 nense accedit *Pagi* quædam nova Observatio. A. eodem Conci- 5 sq.
 lium Finchenhallense apud Anglos ex *Alfordi* Annal. ad h. a.
 sufficitur. A. 789 Capitularibus Caroli M. reliquis duo et- 30.
 iam illa Capitula adjiciuntur, a *Baluzio* Tom. I p. 245 exhibita.
 A. 791 Concilium Forojulienſe *Pagi* annotatione illustratur. A. 51.
 792 Romanum Concilium, in quo damnatus Felix Urgelitanus, 53.
 ex *Pagi* connotatione recens affertur. Ad A. 793 ex Capitu- 55.
 lari de causis Italiæ ea duntaxat capita, quæ ad Ecclesiasticos
 pertinent, hic etiam e *Baluzio* adducuntur. A. 794 de Concilio 57 sqq.
 Francofurtensi exhibentur tantum ea, quæ præcedentes Con-
 ciliarum Collectores jam dederant. A. 795 post Epistolas 170 sq.
 Leonis Papæ III ejusdem symbolum orthodoxæ fidei, prout a
Baluzio Tom. VII Miscell. p. 18 exhibitum est, h. l. subjicitur.
 Ad A. 797 Anglicum quoddam Concilium ex *Pagi* connotatio- 175.
 ne affertur. Eodem A. ad exhibita duo Capitularia Caroli M. de 177 sq.
 partibus Saxonix tituli capitum e *Baluzii* Tom. I p. 250 sub-
 jiciuntur. Adhuc eodem A. Theodulphi, Episcopi Aurelianensis,
 Capitulare II additur prima, prout exhibuerat *Baluzius* T. VII 197 sqq.
 Miscellan. p. 21. A. 799 Synodus Reispacensis ex *Hansizii* Ger- 211.
 mania Sacra T. I p. 145 adducitur. A. eodem Concilium Roma- 215 sq.
 num Observatione *Pagi* illustratur, atque eodem A. Urgellense
 quoque Concilium, in quo Felix damnatus, e *Pagi* notatione
 recens affertur. A. 802 in Concilio Altinensi insignis lacuna 261 sq.
 in Epistola Synodali Paulini Aquilejensis expletur e *Baluzio*
Miscell. Tom VII p. 6, licet ille hanc ad Concilium Forojuli-
 ense A. 791 referre maluerit. A. eodem ex Capitulari Caroli M. 265 sqq.
 ad h. a. ea Capitula, quæ ad res Ecclesiasticas spectant, e *Baluzii*
 Capitular. Tom. I p. 361. subjiciuntur. Ad A. 803 Synodus 269.
 Ratisbonensis de Chorepiscopis e *Pagi* Critica, & ad A. 807 Sa- 273.
 lisburgense Concilium, ab Annone Archi-Episcopo celebratum,
 de

- p. 286. de novo adjiciuntur. A. 809 Concilium Aquisgranense, & A.
 376. 813 Capitulare Caroli M. A. XIII, utrumque *Pagi* observatio-
 nibus, illustrantur. A. eodem Concilium Rothomagensis cum
 380. adjecta *P. Bessini* Observatione noviter accedit. A. 821 Con-
 611. ventus Noviomagensis, in quo Ludovicus Pius partitionem in-
 642 sqq. ter filios confirmavit, ex *Eginhardo* affertur. Ad A. 824 Synodi
 Parisiensis de Imaginibus, quam reprobant Pontificii, non qui-
 dem in hac Collectione acta exhibentur, sed *Bellarmini* tantum
 650. refutatio, ut a prioribus Collectoribus affertur. Ad A. eundem Con-
 stitutionibus Lotharii eadem quoque Capitula ad res Ecclesia-
 sticas spectantia, quæ apud Olonam instituit, ex *Baluzio* Tom.
 657 sqq. II p. 321 hic interferuntur. Ad A. 827 Synodus Mantuana pro
 causa Ecclesiæ Aquilejensis primum e Codice vetusto Bibliothecæ
 Vallicellanzæ comparat, eidemque *Jo. Franc. Bernh. de Rubcis*
 779. annotationes non indoctæ subjiciuntur. A. 829 Concilium
 Lugdunense e *Pagi* Critica ad h. a. sufficitur; eodemque au-
 789. tore etiam tres Conventus Ludovici Imp. ad A. 831, Aquisgra-
 nensis nempe, Ingelheimensis & in Theodotionis villa afferun-
 791. tur. Ad A. 831 etiam Hamburgensis Synodus, in qua Archi-
 Episcopatus Hamburgensis institutus, ex *Anscharii* Biographis,
 883. quos exhibere Acta Sanct. ad d. 3 Febr. refertur. A. 836
 Conventus ad Stramiacum prolixa *Pagi* Observatione illustra-
 885. tur: duo autem Conventus alii, Aquitanicus & Wormatiensis,
 887 sqq. ad A. eundem; Carisiacensis denique ad A. 837, prorsus de no-
 891 sqq. vo ex eodem *Pagi* sufficiuntur, Ad A. 838 Conventus Aquis-
 granensis, in quo monasterium S. Carilephi Aldrico, Episcopo
 Cenomanensi, adjudicatum, ex *Pagi* Critica & *Baluzii* Miscell.
 901 sqq. Tom. III p. 114 affertur. A. 839 Synodus Cenomanensis, ab
 Aldrico, ibidem Episcopo, pro ordinando missæ officio habita,
 refertur, actis ejusdem integris adductis, autore quidem non
 921. allegato, qui forte *Baluzius* modo dictus fuit. A. 843 Conci-
 994. lium Germiniacense, in quo reformata disciplina monastica, e
 1063. *Mabillonii* Secul. IV. Benedict. P. II p. 249 adducitur. A. 847
 ad Concilium Parisiense Observatio *Pagi* adjicitur. A. 849 Con-
 cilium Romanum, ubi in judicium vocatus Anastasius Presb.
 Cardinalis, ex actis Concilii Romani A. 853 hic etiam connota-
 tur.

tur. A. 850 de Concilio Rēgiaticino, quod ad A. 855 referre p. 1064.
 voluit *Barnagius* in nova edit. Lect. Antiqu. *Canisii* Tom. II
 P. II p. 357, hic in Nota subjecta disputant Collectores nostri, ac
 epocham anni 850 denuo firmare nituntur. A. 850 Concili- 1075.
 um Germanicum incerti loci, in quo Bremensis Ecclesia Ham-
 burgenſi unita, affertur ex testimoniō Remberti in Act. Sanct.
 ad d. 3 Febr. Anno eodem Romanum iterum Concilium aliquod 1075.
 figitur, in quo Anastasius ille Cardinalis anathemate percussus.
 Ad A. 855 *Binii* Observationi de Joanna Papissa subjicitur Ce-
 notaphium *Phil. Labbei*, prout in editione *Labbeo-Coffartiana* 1167-
 etiam habetur, nihil autem novi additur. A. 856 Concilium 1238.
 Romanum aliquod, in causa Card. Anastasii depositi iterum ha- 1261.
 bitum, ex aliorum Conciliorum actis colligitur, apponiturque.
 A. 857 Concilium WORMATIENSE pro unione Ecclesiæ Bremensis 1267.
 cum Hamburgensi ex Act. Sanct. d. 3 Febr. denuo infertur. A. eo-
 dem ad Concilium Moguntinam Observatio nova e Vett. Monu- 1269.
 ment. *Martenii & Durandi* Tom. I cum Epistola Nicolai I Papæ
 adjicitur. A. 858 ad Epistolas Papæ Nicolai I jam appendices 1588 sqq.
 binas dederant priores Conciliorum Collectores, quibus hic
 tertia additur e *Baluzii* Miscell. Tom. V p. 479 sqq. cujusque
 consilium dedit Cel. *Fabricius* nostras in Biblioth. Græc. Vol.
 XI p. 532, ad cujus proinde mentem & omnino hic dantur 1)
 Capitula responsionum Nicolai I ad legationem Salomonis Epi-
 scopi; 2) Fragmenta 4 Epistolarum Nicolai; 3) Fragmenta
 ex ejusdem Decretis; 4) Responſa ad consulta Arduici, Archi-
 Episcopi Vesontini; denique Appendix, hæc Tomo IX suffi-
 xa, Concilium apud Bonoilunvillam, quod supra ad A. 855 suo
 loco prætermiſſum ex *Martenii & Durandi* Tom. VI Thesauri
 Anecd. velut παραλεπόμενον adhuc exhibet.

1597 sqq.

Atque hæc sunt, quæ ex quatuor illis Tomis, diligenter a
 nobis pervolutis, & cum editionibus prioribus comparatis, hic
 afferre possumus; intelligere nobiscum ex iis B. L. confidimus,
 nihil omittente Venetos nostros, ut monumentis præfidiisque,
 quæ in rem suam faciant, undecunque conquisitis, Collectionem
 hanc novam locupletent; & nos illud quoque addere debe-
 mus, typorum nitore & elegantia Bibliopolarum cura de novo

esse prospectum, dum in posterioribus ex his Tomis character typorum Græcus æque ac Latinus,isque tum grandior, tum minor, suis locis pro materia substrata subinde adhibitus, ex novo stanno conflatus passim appareat, sicubi namque veterem usum attritum deprehenderant. De mendis typothetarum in superiori recensu monitum est, ab iis, quæ sunt exscripta Græca, haud omnino esse libera: sed & reperimus, scripturam Latinam non ubique erratis esse vacuum. Scimus, in hoc negotio omnem labis reprehensionem effugere velle, conatum viribus humanis superiorem esse: inter attentionem atque curam majorem & minorem differre tamen novimus. Ut autem, in præfidiis reliquis, ad vastissimum hoc Opus relatis, primum studium minime deferuisse, deprehendimus, ita & correctorum licet permolestam curam sibi per omnia similem vellemus.

ANACREONTIS ΤΕΨΙ ΟΔÆ ET FRAGMENTA Græce & Latine, cum Notis JO. CORNELII DE PAUW.

Trajecti ad Rhenum, apud Guil. Kroon, 1732, 4.

Alph. 1 pl. 22.

IN Præfatione bene longa nobilissimus Vir, aliis pluribus in hoc genere monumentis bene de literis meritis, primum disputat, a quo profecta sint, quæ hodie vulgo *Anacreonti* adscribuntur: in qua re ita versatur, ut primo ostendat, ab uno non potuisse proficisci tam diversa verbis & sententiis carmina, deinde, prava quæ sunt, ea non posse *Anacreonti* tribui, Poetæ emendatissimo; neque vero bona omnia ideo adscribi eidem posse, ea sola causa, quod bona sunt, cum malis permixta in MSS. reperiantur. *Suida* teste *Anacreon Ιωνικός* scripsit, cujus dialecti hic nihil. Igitur eo evadit tandem Vir Clar. uti ambigat, an vel unum eorum, quæ illo nomine feruntur hodie, sit *Anacreontis* carmen. Hoc primum Præfationis argumentum. Reliqua pars consumitur in explicanda metrorum, quæ hic occurrunt, ratione. In qua hunc ponit loco fundamenti canonem: *Cum versus horum carminum sint jambi dimi-*

dimidiati, eandem etiam dimensionem recipiunt. Libertate deinde omni hujus carminis exposita, plerosque versiculos, qui legis Pedix obtentu tentati a Viris doctis fuere, defendit. In fine causam affert omissorum aliquot fragmentorum h. m. "id factum, cum quia ignoro, unde *Scaliger* ea depromserit, tum quia vehementer ego suspicor, illa ab ipso *Scaligero* conficta esse." Cujus suspicionis rationes, an novas suspensiones, deinde affert, in quo illud nos fugit, quomodo & confingere potuerit fragmenta *Scaliger*, & eadem ita interpolare, ut formam plane amiserint. Interim *homo bellus* audit Nostro, & *putidi crassique erroris* accusatur, *cæcusque ipse cæcum ducem sequi* dicitur. De Notis Viri docti ipsum audiamus testimonium. "Ita excussimus singula, ut nihil, ne minimum prætermissum sit, quod moram alieni struere posset, locaque ambigua & corrupta ita stabilivimus & correximus, ut eorum intellectus nunc ipsis rudioribus patescat statim. Quod tamen ut commode fieri posset, magnam ineptiarum struem, quam commenta hominum, qui vel Græce parum docti, vel in re critica parum erant versati, largiter aggesserant, prætervehi & intactam relinquere debui. Ut de aliis non loquar, duo Commentarii duorum interpretum, *Barnesii & Baxteri*, tot futilissimis nugis sunt repleti, ut, si eas singulatim refutare instituissem, plura de illis folis conscribenda fuissent mihi, quam nunc de Græcis omnibus conscripsi." Plura sunt majestate Critici plane digna. Et bonum est, nobilissimum virum revocare nobis & recoquere præclara illa dicta, *nuga, nuga! apage apage! absit, absit!* & id genus elegantias. Metus enim erat, ne plane illæ per molliem ætatis nostræ, quam humanitatem & modestiam videri volunt, interciderent. Hunc itaque librum emant, qui illam Deorum linguam sartam tectam propagari volunt ad posteros, ex hac lecytho depromant pigmenta notarum criticarum pulcherrima. Proferamus, age, unum alterumque exemplum, de quibus existimare Lectores possint. *Od. III, 16*, edidit: *Ἀνέωξα, καὶ βρέφος μὲν Εὐροῶ, Φέροντα τέξον*, pro quo legerat *H. Stephanus* *Φέρον δὲ*; hiulsum hoc & scabrum Cl. Editori videtur. Nam participium,

inquit, ad vocem substantivam accedit perquam moleste, & aliquid debuisset interponi, quod ea commodius jungeret. Sed erunt tamen, credimus, quibus concinnum videatur & oppido elegans illud *βρέφος μὲν, φέρον δὲ*, cum in ipso *βρέφος* aliquid sit, quod adversari videatur armis, *φέροντα* autem per Synesin jungi substantivo masculino, facilitati reliquæ hujus Poemati non optime convenire; & cum ita illis videatur, non metuant nugarum damnari & ineptiarum. Ad ejusdem Carminis v. 19 docet ac *Od. XLVIII, 4*, repetit, pro *κεράσσω, miscuero, ipsam sententiam male κεράσω, miscibo*, subjicitque, *Ἔ ipse videt statim* (Lectorem alloquitur) *si attenderis*. Attendimus quidem, qui ista scribimus, sed videre non possumus, quomodo *κεράσω miscibo* significet, *miscuero* autem *κεράσσω*. Ex *Od. IV, 5*, ὃ δ' ἔρας χιτῶνα δῖσας Ἰπὲρ ἀνχένος παπύρω colligit, hoc Odarion scriptum vel a Poeta Ægyptio, vel in Ægypto certe, quorum neutrum in *Anacreonta* cadat. Ibid. v. 7 verba, *τροχὸς ἄρματος γαῖρ' οἷα βίOTOS τρέχει κυλιθεῖς*, transposita esse, eruditiores secundum Cl. Virum vident. Alios enim non curat. Ita ordinanda erat sententia: *βίOTOS τρέχει, οἷα τροχὸς ἄρματος κυλιθεῖς*; quæ nunc turbata est culpa ipsius Poetæ. Utrum obtemperaturi sint huic legi, qui post carmina Græca pangent, viderint posteri: antiquos certe non fecisse mirum non est, qui eam ignoraverint, cum verba Græca nunquam ad Germanorum rationem ordinanda necessario putaverint. Eadem plane ratio est *Od. VI, 9*, ubi verba, *Ἀβροχαιτίας δ' αἶμα κῆρος Στομάτων ἀδὺ πνιόντων Κατὰ πηκτιδῶν αἰθύρων, Προχέει λίγαυαν ὀμφαίν*, ita transponi vult, ut ultimi duo versus loca sua permittent. Nihil aptius esse illi videtur. Itaque hic non Poetam accusat, sed librarios, & aptam illam emendationem suam vult recipi. Sed redimus ad *Od. IV, 11*. Ab hoc versu post miros æstus atque fluctus, in sympulo connotos, novum incipit Odarion h. m. *τί σὲ δὲ λίθον μυρίζειν. Od. IX, 6*, infinita fere disputatio, quam tamen augere audemus proposita conjectura forte nova, cujus certe mentionem nullam facit V. C. *Τίς ἔσσι, σοὶ μέλει τί, pro vulgato τίς ἔστι, σοὶ μέλει δὲ. Od. IX, 35, ἔχεις ἅπαντα, ἀπελθε*, non placet Editori.

tori. Quid igitur? corrigi ἀπέλαθω. Indicativo modo an ita dici putet, nescio. Coniectivus an huc conveniat, alii viderint. *Od. X, 13, καλὸν σόνευον* dici negat debere cereum Cupidinem, sed *σύσσιτον* potius, aut *ἐταίρον*. Sed remittimus Lectores ad Opus, *Capiti Operum Mathanasiano* facile præferendum.

AN EXPOSITION ON THE THIRTY NINE
Articles of the Church of England, &c.

id est,

EXPOSITIO XXXIX ARTICULORUM
*Ecclesie Anglicanae, Autore JO. VENEER, Rectore ad
S. Andreae in Ciceſtria.*

Volumina II.

Londini, apud C. Rivington, 1731, 8.

Alph. 2 pl. 3.

Articuli novem & triginta, quorum expositionem duobus Tomis complexus est Cl. Editor, tanta in hunc usque diem autoritate pollent, ut Symboli alicujus, quo Ecclesia Anglicana ab Ecclesiis aliis distingui vult, locum in hunc usque diem sustineant. Eduardus VI quidem, Angliae Rex, dirigente Archiepiscopo *Cranmero*, operam sociam largientibus Episcopis aliis, duos & quadraginta Articulos consignari jussit, Ecclesiae Anglicanae Confessionem continentem, eosdemque Augustanam Confessionem accurate sequentes; sed, cum Elisabetha imperium cepisset, aliqua in illata fuit mutatio. Fuit enim Articulus de S. Coena mutatus, & Articulorum numerus ad XXXIX reductus, ita tamen, ut confirmatio nova accederet his verbis: *Hic liber ante dictorum Articularum jam denuo approbatus est per assensum & consensum Serenissima Reginae, Elisabethae, Dominae nostrae, Dei gratia, Angliae, Franciae & Hyberniae Reginae, defensoris fidei, &c. retinendus, & per totum regnum Angliae exequendus. Qui Articuli & lecti sunt & denuo confirmati subscriptione D. Archiepiscopi & Episcoporum superioris domus,*

Et totius Cleri inferiori domus in convocazione anno Dom. MDLXXI, eademque (confirmatio) numerum XL completeret: ejus tamen Noster, quæ commodam occasionem historiæ, ad XXXIX articulos attinentis, suppeditasset, mentionem, incertum, quo consilio, facere noluit. Quam necessaria autem, quamque utilis hæc expositio sit, paucula illa, quæ præmissimus, ostendunt.

In Dedicazione ad studiosos Academix Cantabrigiensis & Oxoniensis suam Articulorum expositionem ingenue proficitur, & Welchmanni, eo tamen consentiente, & multorum splendidissimorum ecclesiæ Anglicanæ luminum, hic meditationes legi, ipse nos docet perquam ingenue. In Præfatione, secundam, dicit, a se exhiberi jam editionem Articulorum istorum, uberioribus explicationibus illustratam, suis etiam meditationibus additis. Descendit deinde ad dubium, sibi a nonnullis objectum, consultum magis fuisse, inquentibus, si citata dictorum, non ipsa horum verba adduxisset, ad imponendam ita studiosæ juventuti necessitatem evolventi ipsa Biblia, inque eo solvendo, forte præter necessitatem, multum ponit operæ; deinde etiam suam prolixitatem excusat, additque aliqua ad supererogationis opera refutanda, pertinentia ad Articulum XIV. Adhortatur deinde Anglos ad horum Articulorum scrutinium; doctores Anglos, prout quemque trahit erga cives suos amor, singulis universæ Ecclesiæ doctoribus præfert, tandemque ad concordiam & pacem adhortatur, variis allatis querelis de hostibus Ecclesiæ Anglicanæ; finemque imponit Præfationi verbis 1 Corinth. I, 10, ut sint Corinthii eadem mente, eademque sententia, suadentibus. Methodum eam servat Editor, ut singulis Articulis in idioma Anglicanum conversis annectat expositiones, & declarationes. Nos in excerptis ipsorum Articulorum retinebimus verba Latina, quibus tempore Elisabethæ ii fuere publicati.

Articuli illi XXXIX tanta inter Anglos autoritate pollent, ut iisdem subscribere omnes debeant officio alicui Ecclesiastico admovendi. Sunt illi hoc ordine dispositi:

Vol. I. Ad Articulum I *de fide in Trinitatem*, de existentia Dei multa p. 17—48. differit Editor, docetque, in ea, tanquam causa prima, (*whatsoever*

ver it be) *quicquid tandem fuerit*, subsistere nos debere; progreditur dein ad attributa divina, *unitatem, vitam, aternitatem*, aliaque; speciatim *simplicitatem* Dei ex eo probat, quod, si Deus infinitus partes haberet, nullum spatium relinqueretur, cui substantiæ corporeæ reliquæ inexisterent. Non est recordatus Autor ætheris, qui licet omnia spatia repleat materiali ratione, non impedit, quo minus corporibus reliquis locus concedatur existendi. Tandem, cum tres esse in divinitate personas sibi coæquales & coæternas probasset, notis in hunc articulum finem imponit.

Ad Articulum II *de verbo, sive Filio Dei, qui verus homo factus est*, prolatis iis, quæ ad divinitatem Christi probandam vindicandamque videbantur attinere, rationes adduntur, *passionem Christi pro omnibus* docentes. P. 49-76.

Artic. III agit *de descensu Christi ad inferos*. Articuli hujus tenor ita habet: *Quemadmodum Christus pro nobis mortuus est & sepultus, ita est credendus ad inferos descendisse*. Pœnam apud inferos sustinendam, probare voluit Editor, in angore conscientiæ consistere; dein sententiam refert eorum, qui, Christum, ajant, tanquam victorem descendisse ad inferos, horum tamen rationes judicat esse insufficientes. 77-91.

Artic. IV *Christi resurrectionem, in caelos ascensionem, & ad extremum judicium reditum*, exponit, argumentis, quæ ubivis reperiuntur. 92-104.

Artic. V *Spiritus S. a patre & filio processionem, ejusque consubstantialitatem cum patre & filio, veram etiam & aternam divinitatem ejus* docet. In notis quædam adversus Socinianos & Arianos monentur. 105-119.

Ad Artic. VI, *de sufficientia Scripturæ ad salutem*, libros nonnullos, ab Apostolis consignatos, esse perditos, concedit Editor, miraturque, tot ad nostram usque ætatem esse servatos. Fortassis, ait, Deus permisit, ut perderentur nonnulli, ad accendendam nostram in scrutinio Scripturæ industriam; Scripturam denique pariter, atque morum regulam, esse sufficientem, affirmat. 120-196.

Artic. VII, *de Vet. Testamento, Vetus & Novum Testamen-* 197-228.

mentum ita esse comparatum, ait, ut alterum confirmet alterum, eundemque finem, vitam æternam, utrumque intendat; falli eos, qui, ad temporalia tantum Vetus Testamentum respexisse, arbitrentur. Legem ceremoniam & forensem neminem Christianorum obligare; probe autem moralem.

p. 229-240. Artic. VIII *Tria Symbola, Nicænum, Athanasianum, & uti plerumque appellari solet, Apostolicum, debere, docet, per singula capita recipi & credi*, fundamentum quippe in sacra Scriptura habentia. Addit Editor Symbola, Nicæno antiquiora, ex *Irenæo, Tertulliano*, aliisque.

241-264. Artic. IX *de peccato originali, peccatum originis non in imitatione Adami consistere, docet, sed in corruptione natura humana, adeo, ut & malum hoc in regenitis maneat, ipsaque concupiscentia, fatente Apostolo, naturam habeat peccati. Multis agit Editor in explanatione contra Pelagianos.*

265-303. Artic. X *de libero arbitrio, hominem post lapsum viribus naturalibus, negat, præparare sese posse ad fidem & invocationem Dei, sed potius gratiam Dei per Christum prævenire, ut velimus, & cooperari, dum volumus, ad pietatis opera facienda, qua Deo grata sunt. In expositione hujus Articuli ostendit Cl. Vencer, gratia destitui neminem, præter hunc, qui sibi ipse desit, multa que affert ex Ecclesiæ Patribus, scriptoribusque antiquis aliis, Scholasticis etiam, ad illustrationem hujus quæstionis pertinentia.*

335-337. Artic. XI *docet, tantum propter meritum Domini ac Servatoris nostri Jesu Christi, per fidem, non propter opera & merita, justos coram Deo reputari homines, adeoque sola fide justificari: doctrinam hanc esse saluberrimam ac solatii plenam.*

338-341. Artic. XII *bona opera affirmat fructus esse, ex vera & viva fide necessario profluentes, ut ex illis æque fides viva, atque arbor ex fructu, judicari possit.*

342-344. Artic. XIII *de operibus ante justificationem* inscriptus est. Ubi, *opera ante gratiam Christi & spiritus ejus assatum minime Deo grata esse, quin imo, cum facta non sunt, ut Deus illa fieri voluit & præcepit, peccati rationem habere, perspicue demonstratur.*

Artic. XIV

Artic. XIV, *de operibus supererogationis*, doceri hæc non posse sine arrogantia & impietate, pronunciat. p.342-344.

Artic. XV, *de Christo, qui solus est sine peccato*, Christum solum esse, ut agnum, absque macula, & quicumque dixerit, baptizatus licet, se esse sine peccato, semet ipsum seducere, affirmat. 345-347.

Artic. XVI, *de peccatis post baptismum*, hominem, qui peccaverit, denuo per gratiam Dei resurgere ac resipiscere, posse, proponit; damnandos itaque illos esse, qui se, quamdiu hic vivant, posse iterum peccare negent, aut vere resipiscentibus veniæ locum concedere nolint. 348-355.

Artic. XVII, *de prædestinatione & electione*, docet, prædestinationem esse æternum Dei propositum, quo ante jacta mundi fundamenta, suo consilio nobis occulto constanter decrevit, eos, quos in Christo elegit ex hominum genere, a maledicto & exitio liberare, atque ut vasa in honorem efficta per Christum ad æternam salutem adducere. Hinc, qui præclaro hoc Dei beneficio sunt mactati, spiritu ejus opportuno tempore operante, secundum propositum ejus vocantur, vocationi per gratiam parent, justificantur gratis, adoptantur in filios Dei, in bonis operibus sancte ambulant, illi demum ex Dei misericordia pertingunt ad sempiternam felicitatem. Addit idem Articulus, promissiones divinas sic amplectendas, ut nobis in sacris literis generaliter propositæ sunt, Deique voluntatem in nostris actionibus eam sequendam esse, quam in verbo Dei habeamus discrete revelatam. Negat Editor, prædestinationem absolutam hoc Articulo esse comprehensam, cum Articulo præcedente, possibile esse, concedatur, ut amittatur iterum gratia; docere etiam Ecclesiam Anglicanam in Catecheticis, filium Dei redemisse omnes homines, quod cum absoluto electionis aut reprobationis decreto plane componi nequeat, sic studiose, qui composuerunt hos Articulos, omisisse decretum reprobationis, ne viderentur affirmare quicquam, quod cum benignitate divina pugnaret; nosque ignorare dicit formalem decretorum divinorum rationem, abstinendumque esse ab omnibus dubiis, animum reddentibus confusum & perturbatum; quæ ipsa multis verbis persequitur. 356-431.

- Vol. II. Artic. XVIII *de speranda aeterna salute tantum in nomine Jesu Christi* argumentum tractatur. Anathemate digni judicantur ii, qui, in qualibet secta, modo secundum lumen naturæ vivant, servari homines posse, existimant. Digna verba Articuli arbitramur, quæ h. l. legantur: *Sunt & illi anathematizandi, qui dicere audent, unumquemque in lege aut secta, quam profitetur, esse servandum, modo juxta illam & secundum lumen naturæ accurate vixerit; cum sacra litera tantum Jesu Christi nomen prædicent, in quo salvos fieri homines oporteat.*
- 434-436. Artic. XIX *de Ecclesia, Ecclesiam Christi visibilem esse cœtum fidelium*, tradit, in quo verbum Dei purum prædicetur, & Sacramenta, juxta institutum Christi, recte administrantur.
- 437-441. Artic. XX *de autoritate Ecclesie*, quæ tota Scripturæ S. autoritati subjicitur, nos instruit.
- 442-443. Artic. XXI *de Conciliis agit generalibus*. Ea dicuntur tantum congregari posse jussu & voluntate Principum, eaque, quæ ab illis constituantur, ut ad salutem necessaria, neque robur habere, neque autoritatem, nisi e sacris literis ostendantur esse desumpta.
- 444-474. Artic. XXII *de purgatorio, de indulgentiis, de veneratione & adoratione, tum imaginum, tum reliquiarum, nec non de invocatione Sanctorum*, doctrinam Romanensium rejicit.
- 475-629. Artic. XXIII, *de ministrando in Ecclesia*, neminem sibi sumere debere, munus publice prædicandi aut administrandi Sacramenta in Ecclesia, docet, nisi prius fuerit ad hæc obeunda legitime vocatus & missus; illos autem legitime vocatos & missos existimari debere, qui ab iis, quibus potestas vocandi ministros publice concessa est, in hoc opus adsciti fuerint, vel publica polle-
re, credit Editor, potestate, qui hodie vocentur Episcopi: quod prolixè admodum & ex Scriptura S. & ex antiquitate Ecclesiastica probare voluit, ut facile admodum, cuinam parti faveat ille, appareat.
- 630-635. Artic. XXIV, *de sermone in Ecclesia, quem populus intelligit*, lingua, docet, populo non intellecta, publicas in Ecclesia preces peragere, aut Sacramenta administrare, verbo Dei & primitivæ Ecclesiæ consuetudini plane repugnare.

Artic.

Artic. XXV *de Sacramentis* multa habet. *Sacramenta a Christo instituta, non tantum esse notas professionis Christianorum, sed potius certa quadam testimonia & efficacia signa gratiae, atque bonae in nos voluntatis Dei, affirmatur, per quæ invisibiliter ipse in nos operetur, nostram fidem in se non solum excitet, verum etiam nos confirmet: duo esse a Christo Domino nostro in Evangelio instituta Sacramenta, scil. baptismum & cœnam Domini.*

p. 636-642.

Articul. XXVI, *de vi institutionum divinarum*, tolli eam negat, malitia ministrorum; cum, quicquid agant ministri Ecclesiæ, non suo, sed Christi, nomine agant; inquirendum tamen esse in malos ministros, &, justo convictos iudicio, deponendos.

643-646.

Artic. XXVII *de Baptismo* inscriptus est. *Baptismum non esse tantum professionis signum, sed etiam signum regenerationis, per quod, tanquam per instrumentum, recte baptismum suscipientes ecclesiæ inserantur, nec parvulis eundem esse denegandum, multis demonstrat.*

647-656.

Artic. XXVIII, *de Cœna Domini*, *Cœnam Domini esse Sacramentum nostræ per mortem Christi redemptionis, atque adeo rite, digne & cum fide sumentibus, panem, quem frangimus, esse communicationem corporis Christi, contendit; similiter poculum benedictionis esse communicationem sanguinis Christi; corpus Christi dari, accipi & manducari in cœna tantum cœlesti & spirituali ratione, (only after an heavenly and spiritual manner); medium autem, quo corpus Christi accipitur, & manducatur in cœna, fidem esse.*

657-663.

664-665.

Artic. XXIX *impios*, docet, *non manducare corpus Christi.*

666-673.

Artic. XXX, *de utraque specie*, calicem Domini laicis esse denegandum, negat.

674-676.

Artic. XXXI, *de unica Christi oblatione in cruce perfecta*, rejicit missam Pontificiorum.

677-678.

Artic. XXXII, *de conjugio sacerdotum*, Episcopis, Presbyteris & Diaconis, ait, nullo mandato divino præceptum esse, ut a matrimonio abstineant.

679-681.

Artic. XXXIII agit *de excommunicatis vitandis*, donec per pœnitentiam publice reconciliati fuerint, arbitrio iudicis competentis.

- p. 682—685. Artic. XXXIV, *de Traditionibus Ecclesiasticis*, eas jubet observandas, quando cum verbo Dei non pugnant, & sunt auctoritate publica institutæ atque probatæ.
- 686—688. Artic. XXXV *de homiliis diligenter & clare per ministros in Ecclesiis, ut a populo intelligi possint, recitandis* agit.
- 689—699. Artic. XXXVI, *de Episcoporum & ministrorum consecratione*, auctoritatem asserit libello de consecratione Archiepiscoporum & Episcoporum, & ordinatione Presbyterorum & Diaconorum, temporibus Eduardi, vi & auctoritate Parlamenti edito.
- 700—768. Artic. XXXVII, *de magistratibus civilibus*, Regiam majestatem habere potestatem supremam, tuetur, in regno Angliæ, nec ulli externæ jurisdictioni esse subjectam, nec esse debere.
- 769—770. Artic. XXXVIII, *de illicita bonorum communione* tractat, licet quisque de his, quæ possidet, pro facultatum ratione pauperibus eleemosynas distribuere debeat.
- 771—782. Artic. XXXIX, *de jurejurando Christianorum*, juramenta Christianis esse prohibita, negat, &, jubente magistratu, in causa fidei & charitatis, jurare licere, affirmat, modo id fiat juxta Prophetæ doctrinam in justitia, in judicio & veritate.

In Latino exemplo habetur articulus XL, continens *confirmationem Serenissimæ Reginae Elisabethæ*, cujus jam supra mentionem fecimus.

ARETHOLOGIA, OR AN ENQUIRY INTO
the Original of moral Virtue;

h. e.

AREPELOGIA, SIVE INQUISITIO ORIGINIS MORALIS VIRTUTIS, qua errores MACHIAVELLI, HOBBSII, SPINOSAE & BAILII, collecti ac collocati ab Autore fabulæ de Apibus examinantur ac confutantur &c. Autore ALEXANDRO INNYS, Doctore Theol. & Ministro verbi divini ad S. Margaretham.

Westmo-

Westmonasterii, apud J. Hazard & B. Barker, 1728, 8 maj.

Alph. 1 pl. 2.

CUM multi passim infestum revelationi atque sancitis in S. Scriptura legibus animum prodiderint, virtutem tamen, ipsis gentilibus approbatam, laudibusque invidendis ornatam ab illis, videri noluerunt impugnare. Imo infandum atheismi crimen eo prætextu excusari posse, nonnullis visum est, quod quis de existentia summi Numinis incertus, aut plane illam negans, rigidi tamen servator honesti esse possit, atque pluribus exemplis causam suam in crustare se posse autumarunt. Crevit nostris temporibus cum impietate audacia, ut, qui ante non nisi revelatam religionem impugnare velle videbantur, nunc exercitus suos palam in ipsam honestatem naturalem moveant, impudenter professi, nec paganæ virtutis studium in societate humana sibi probari. Dolendum sane, Britanniam, illam magnorum ingeniorum feracissimam, ejusmodi monstra colere, quæ gentiles ipsi nunquam non graviter detestati sunt. Notum est institutum auctoris *Fabula de apibus*, ut plures alios scholæ illius affectas taceamus. Huic imprimis Rever. Autor Opusculum hoc opposuit, quod in duas distribuit partes, quarum priore in originem & fundamenta virtutis moralis inquirat, addita Dissertatione, qua probare fatagit, commercia hominum ac populi cujusvis splendorem & incrementa virtute maxime promoveri; altera posita a se principia uberius explicat, atque fundamenta rerum moralium examinat, quæ Autor *Inquisitionis in fundamenta Idea Virtutis*, ejus compendium exhibuimus in *Actis A. 1730 M. Oct. p. 448 sq.* proposuit. Præfationis loco literas prolixiores ad Autorem fabulæ de apibus præmisit, quibus satyrico sale illum perfricat, & errores suos ipsi exprobrat. Invectus erat passim in ludos illos publicos, quos charitatis scholas Angli vocant; sed Rever. Autor noster ipsi suadet, ut, si forte loca, ex Græcis & Latinis scriptoribus præci ævi a se adducta, haud intelligat, aliquem ex scholarum istarum alumnis conveniat, qui humaniter illa explicare non sit detrectaturus. Visum enim est Autori nostro, doctrinam, quam hoc

Opusculo tradit, moralem, uberrimis Græcorum & Latinorum Philosophorum testimoniis collustrare, cum Adversarius fati prodiderit, se flocci pendere, quicquid ex S. Scriptura depro-mitur, Philosophus tamen esse, aut saltim videri, velit. Au-dacter affirmaverat Adversarius, quo profundius quis humanam naturam rimetur, eo magis convinci eum posse, omnem vir-tutem moralem politicam ex ambitione Principum atque adu-latione subditorum natam; verbo, illam inanem chimæram esse, atque commentum humanum, quo legumlatores & Phi-losophi civibus subdole imposuerint. Noster igitur Adversa-rium eadem via, qua ipse incedit, aggressurus, se nec Judæ-um, nec Christianum, cum quibus commercium ille disertis verbis aspernatur, esse fingit, atque gentiles duntaxat socios sibi asciscit, ut appareat, principia a se posita communi hominum sensui maxime accommodata esse. Monet autem, fundamen-ta virtutis non in sua duntaxat cujusvis natura quærenda esse, sed ipsam Dei essentiam, aliorumque entium rationalium, quæ ad nos quomodocunque referuntur, naturam in consilium vo-canda esse, cum virtus ad omnes pertineat, atque omnia agen-tia rationis capacia, cum quibus aliquid commercii nobis esse potest, respiciat. Rimatus itaque interiores humanæ naturæ recessus, deprehendit, innatum omnibus esse sui ipsius amoris atque conservationis principium, quod ita in ipsis operatur, ut resistere illi nequeant, atque unica actionum humanarum, quaqua versus demum illæ tendant, causa est. Innatum hoc nobis principium non modo existentiam nostram nos conser-vare jubet, sed impellit quoque, ut, quantum fieri potest, bene nobis esse cupiamus, nobisque, si per vires nostras liceat, beatam vitæ conditionem acquiramus. Cum itaque omnia mentis humanæ desideria, ut Philosophi ajunt, modi duntaxat sint amoris proprii, non minus apparet, neminem hominum in so-litudine degentem absque aliorum commercio sibi ipsi satisfa-cere, atque beatum se reddere posse, etiam si ab omnibus illis in-structus foret, quæ vitam jucundam atque acceptam faciunt. Constat enim experientia, vehemens adeo atque immutabile desiderium menti humanæ inesse, habendi socios rerum at-que

que operum suorum, ut omnes aliæ deliciae ipsaque voluptas, ex continua naturæ contemplatione in nobis orta, absque aliorum entium rationalium societate parum jucundæ, imo tædiosæ, nobis sint. Equidem docuerunt nonnulli, hominem aliorum societatem ingredi, non naturæ impulsu motum, sed quod prospiciat varia commoda inde in se redundantia, quæ vitam omnem magis dulcem atque beatam reddunt, cum facile appareat, illa desideria, quibus maxima pars hominum tenetur, sine aliorum societate atque adjumento expleri haud posse. Sed Noster fingi jubet hominem, omnium deliciarum cumulo affluentem, quæ vota omnium vel æquant, vel superant, illum tamen sorte sua nunquam contentum fore, dum societate aliorum atque commercio destituitur, contendit. Cum itaque homo, in solitudine vivens, non possit non perspicere, se miserum atque ærumnosum valde, animal esse, postquam desiderium suum explevit, ut cum aliis vivat, & quantum vitæ commoda inde promoveantur, intelligat, ex amoris sui ipsius instinctu fugit deserta, aliosque suæ speciei, quibus uniatur, quærit. Frustra quis objiceret paucorum hominum exempla, qui in latebras se abdiderunt, ut ab aliorum omnium conspectu remoti essent; siquidem nonnulli ipsorum nihilominus commercia cum aliis varia habuerint, a quibus vel maxime segregati esse videbantur, & præterea illa in nobis affectuum vehementia sit, ut naturales etiam instinctus illos interdum suppressi & extingui possint, ex quo tamen, instinctus illos homini non inesse, præpòstere quis argueret. Sed adeo vanum non est illud innatum nobis cum aliis vivendi desiderium, ut fatis nobis esset, otiose cum ipsis versari, verum, ut alii commoda nostra promoveant, ipsorumque actiones votis nostris accommodatæ sint, maxime cupimus. Ingratum itaque valde foret eum illis commercium, qui odium suum in nos nostrique contemptum passim proderent, siquidem ita ipsorum actiones fini, cur societatem ingressi sumus, h. e. amoris nostrum ipsorum plane non respondere, experiremur. Ex eadem ratione, ut alii quoque honore afficiantur, atque bona omnium de illis existimatio sit, optamus, cum facile appareat, nobis

quò-

quoque vitam acerbam reddi, nisi sociis nostris jucunde ac commode vivere datum sit. Sequitur inde, naturale quoque homini desiderium famæ ac bonæ existimationis inesse, quod nemo abjicere potest, nisi humanam naturam exuere velit. Illos enim, qui, nullius plane gloriæ studio se duci, vehementer contendunt, cum *Cicrone* Noster arguit, quod eo ipso, quo laudem despiciunt, prædicari se ac nominari velint. Homines vero societatem ingressi, non quando propinquis saltim aut vicinis colligantur, sed quocunque terrarum intervallo dijuncti vivant, quibuscunque Regibus aut Principibus pareant, omnes communi naturæ humanæ vinculo obstringuntur, maxime cum pro præsentis rerum in orbe terrarum statu nulla regio sit, quæ alii cuivis provinciæ non aliquo modo connectatur. Par itaque est, ut quilibet se ipsum, tanquam civem mundi, sive membrum magnæ illius communitatis humanæ, respiciat. Magna autem illa per orbem universum dispersa societas non ita sui juris est, nullius ex nutu pendere dicenda sit, sed omnes ac singuli unius Dei, tanquam supremi principis ac domini, imperio subiecti sunt. Ille enim, qui sollicita cura magnaque sapientia orbem condidit, illum negligere credi nequit, sed tanquam communis generis humani parens liberorum suorum curam gerit, ipsorumque actiones secundum infinitam sapientiam ac bonitatem suam dirigit. Cum illo igitur quoque in societate vivimus, tanquam communi omnium principe, & qui quorumvis maximorum bonorum nobis autor est. Ea cum sit societatis humanæ amplitudo, illius naturalem instinctum corruptum valde ac depravatum esse credere proclive foret, qui non, ut actiones suas ipsi Deo, cui subiectus est, probentur, contenderet, cum, ut dictum est, gloriæ illud studium homini naturale sit, ut laudes ac amorem aliorum sociorum aucupetur. Quatuor vero gradibus desiderium illud, quò aliis probari cupimus, absolvitur. Primus gradus est, si quis non modo laudes ac bonam de se existimationem inter omnes per universum orbem homines venetur, sed Deo quoque inprimis, eeu supremo omnium Domino, placere studeat. Hoc, animi nostri cupiditatem nobilem prorsus ac vere divinam esse, testatur.

tur. Si quis Deum ab hoc desiderio suo excludat, illud uno gradu jam inferius, minus naturale ac depravatum, esse, apparet. Cui enim, veræ gloriæ cupido, grave illud esse non debebat, exprobrari sibi posse, quod domino, sub cuius benigno imperio omnes vivunt, probari non discipiat? Altero etiam gradu minus naturale est hoc desiderium, si non modo ipsum Deum, sed homines quoque, universi incolas, haud respiciamus, fatis habentes, si actiones nostræ eorum censuram non mereantur, quibus iisdem moribus, eodem imperio humano, atque eodem patrio sermone, conjuncti sumus, quale corruptum animi nostri desiderium aura popularis, sive vana gloria, recte vocatur. Sed maxime depravatus ac infimi gradus est ille gloriæ appetitus, cum quis se suasque actiones nec Deo ipsi, nec humano generi, nec civibus suis, probari curat, & non nisi suorum, paucorumve, quibuscum versatur, laudes ac amorem aucupatur. Docet autem naturalis religio, hominem post mortem non destructum, sed existentiam ejus a Deo, communi generis humani parente, ita continuatum iri, ut homines, depositis corporis exuviis, homines adhuc in societate aliqua victuri sint. Quod si igitur innatum nobis societatis desiderium, aliisque placendi studium perpetuum, ad futurum usque ævum extendamus, tum vero denique perfectissimum illud est, atque præclarum animi nostri sublimitatem magnitudinemque prodit. Concludit itaque tandem Pl. Rev. Autor, omnes homines, natura pariter ac ratione jubente, sectari non universalem modo, sed æternam prorsus, famam ac gloriam, quod sapientissimi quique palam profiteri non erubuerunt, seque affectui huic subjectos esse, honestum crediderunt. His principiis fultus, adversus Autorem Fabulæ de apibus porro in aciem procedit, exprobrans ipsi, quod incongrue omnem gloriæ cupiditatem humano generi vitio vertat, exulare eam plane jubeat, ac ambitionis contumelioso nomine convicietur, ut natam inde virtutem moralem eodem ictu prostrernere facilius posset: innatum vero hoc principium cum igniculis quasi quibusdam incendi ac confirmari par sit, stimulos ejusmodi Autor ille probroso adulationis nomine traducit, indeque infert demum,

Ee

omnem

omnem virtutem ex ambitione nonnullorum, adulatione aliorum obstetricante illamque nutriente, enatam esse. Cardio itaque rei in eo jam vertitur, ut, quomodo virtus moralis ex naturali illa ac rationi consentanea gloria cupiditate nata sit, demonstraretur, inque eo jam porro Rev. Autor libri hujus occupatur, quem per singula argumenta sequi, nimis prolixum foret; quare, via duntaxat, quam ingressus est, Lectori nostro præmonstrata, nostro officio defunctos nos esse, existimabimus. Cum itaque queratur, quomodo innatum hoc nobis veræ gloriae studium collocandum sit, ut actiones nostræ Deo ipsi, atque generi humano probentur, sive quas edere actiones nos deceat, quæ commendationem ac laudem omnium mereantur; apparet, eas ita comparatas esse debere, ut singulorum suffragia non alia ratione, quam qua tanquam universæ societatis membra spectantur, ferant. Ea ratione si ipsos latrones atque pessimæ notæ homines quosvis metiamur, actiones nostras illorum quoque calculo ut comprobentur, par esse. Cum vero commune principium, quod omne ens rationale, & Deus ipse, si humano modo de ipso cogitare licet, sequitur, sit sui ipsius amor, eorumque omnium, quæ huic repugnant, fuga; intelligimus, omne ens rationale æque a nobis amari velle, ac nos ab aliis amari cupimus, unde sequitur, actiones nostras omnes ex sincero aliorum entium rationalium amore fluere debere. Amorem hunc Dei atque proximi si pro objectorum diversitate multis modis variari cogitemus, inde officia illa omnia resultant, quæ explendo virtutem colere dicimur. Varias hæc virtutis species fusius recenset, atque ex positis a se principiis deducit Rev. Autor, & æternam simul entium moralium bonitatem antecedenter ad voluntatem Dei, ut Scholastici loquuntur, stabilire satagit. Occasionem hæc ipsi suppeditant Adversarium sæptus castigandi, atque uberius demonstrandi, quam absurda sit ipsius sententia, quasi virtus moralis ex mera Principum, Philosophorum opera populo adulantium, ambitione nata sit. Ut singulari specimine probaret, salutem populi ex virtutis studio fluere, addita Dissertatione contra Adversarium evincit, virtute morali mercaturam & mu-
tua

tua inter homines commercia promoveri, eandemque reipublicæ amplificandæ atque ornandæ egregie conducere. Adversarius enim, secundum proposita a se principia, ostendere susceperat, virtutem, licet forte privatis patris alicujus familias commodis interserviat, societati tamen universæ & communi patriæ bono multum haud prodesse. Prodiga vanitate, fastu atque luxuria, provocari ingenium humanum, ut mille modos excogitet, quibus aliorum stultitia oblectetur ac foveatur; ita, ut ille inprimis interservire commodis societatis universæ censeatur, qui plurimas novas artes manuaras invenit, quibus infinita fere hominum multitudo sustentatur, licet omnes non nisi pascendæ hominum vanitati accommodatæ sint. Provinciam igitur quamvis civium inprimis criminibus beatam esse, atque potentem & opulentam reddi. Homines enim primos terræ frugibus enutritos, ac sua quemvis forte contentum fuisse, donec ingenio quorundam ac studio variæ sensuum illecebræ inventæ aliisque commendatæ fuerunt, quibus irretiti atque a naturali simplicitate deviantes luxuriæ se dare cœperint. Plur. Rev. Autor, fucum verborum huic argumento detrahens, reprehendit Adversarium, quod luxuriam temere vocet usum rerum illarum omnium, quibus vita hominum magis jucunda atque commoda redditur, siquidem ex stoico hoc rigore luxuriosus statim dicendus esset, qui ex usu eorum, quæ vitæ etiam necessaria sunt, aliquam voluptatem capit. Ipsa sobolis propagatio, ex peculiari Dei rerum humanarum cura, nunquam sine voluptate fit. Quis vero eum luxuriosum vocaverit, qui instinctum naturæ hac in re sequitur? dummodo moderate voluptate illa fruatur. Quis eum accusaverit, qui deliciis, quas benevolus naturæ autor generi humano obtulit, fruitur, etiamsi illæ ad vitam servandam necessariæ forte haud sint? Demonstrare inde pergit, magnitudinem atque continuum reipublicæ incrementum in ipsa virtute fundata esse, atque ex positis supra a Nostro principiis, amore nempe civium inmutuo, sponte derivari; ab altera parte salutem ac incrementum populi Principum luxuria, quam presso semper pede sequitur civium oppressio, omnino destrui, licet, subditorum salutem egregie hæc

conducere, persuadere nobis Adversarius laboret. Sigillatim denique, quomodo mercatura, tanquam maxime appositum medium rempublicam augendi & ornandi, vera virtute stabilatur, ac promoveatur, explicat, mox ad alteram libri partem, qua posita in priori principia uberius illustrat, transiens. Postquam enim hæc conscripserat, perlatum ad ipsum est Opusculum, nuper evulgatum sub titulo: *Inquisitio fundamentorum idearum nostrarum virtutis &c.* quo principium rerum moralium, a Nostro propositum, amor sui ipsius, accusatur publice, inque eodem profligando multum operæ infumitur. Illud igitur vindicare, atque uberius explicare, eamque suspicionem, quasi ab *Hobbesii* ejusque asseclarum partibus stare, longe a se amoliri, altera hac parte Rev. Autor instituit. Provocat primum ad experientiam, qua constat, sui ipsius amorem omnibus hominibus, imo ipsis animantibus, ita innatum esse, ut naturam animale plane extuisse censendus sit, qui deponere illum vellet. Experimur quoque, naturam humanam ita formatam esse, ut, aliorum sensum jucundum, aliorum molestum sibi esse, percipiat. Dum vero illa persequitur, iisque ut potitur ac fruatur, omni studio ac contentione connititur, hæc vero fugit ac odit, illud est, quod Rev. Autor noster amorem sui ipsius, atque innatum semet ipsum conservandi studium, vocat. Res itaque eo redire videtur omnis, ut principium hoc nobis innatum recte collocemus, eoque ita, ut par est, utamur. Notandum ergo est, in omni jucunda aut molesta perceptione tria esse, quibus virum sapientem probe attendere convenit; gradus diversos jucunditatis & molestiæ, durationem illius perceptionis, & quæ illam denique consequuntur. Tria hæc respiciens Rev. Autor methodo fere eadem, qua *Craigius* olim in *Theol. Christian. Princip. mathematicis* usus est, valorem perceptionis cujusvis definiri jubet, multiplicando gradus jucunditatis aut molestiæ, in tempus durationis, quo percipiuntur. V. g. si jucunda perceptio habuerit 6 gradus jucunditatis, atque 20 horis duret, valor hujus perceptionis erit 120. Eodem modo molestiæ momentum dimetiri licet, si observemus, jucundum & molestum prorsus sibi invicem opposita esse, ita, ut

quod

quod jucundum est, tanquam quantitas positiva, quod vero molestum est, tanquam negativa quantitas, spectari queat. Si itaque eadem in re perceptiones jucundæ, atque molestæ simul obveniant, quomodo secundum notas addendi & subtrahendi regulas verus perceptionis illius complexæ valor æstimandus sit, apparet. Respiciendum vero quoque est tertium, de quo modo diximus, momentum, cui in metiendo cujusvis perceptionis valore attendendum est, ea nempe, quæ illam insequuntur. Sunt illa vel aliæ perceptiones jucundæ, vel ex nexu rerum moralium priores perceptiones novæ excipiunt molestiæ, quarum momenta recte æstimanda sunt, ut prioribus perceptionibus, si positiva sint, addi, si negativa, ab illis abstrahi queant, v. g. si quis rem percipiat, cui 5 gradus voluptatis insint, per 10 horas durantis, valor prioris hujus perceptionis erit 50. Illam si aliæ excipiant gratæ perceptiones, cum priori connexæ, quarum voluptatis gradus sint 8, 20 quoque horis perdurent, hi numeri si in se ducantur, atque modo invento numero 50 addantur, dabunt absolutum valorem gratæ illius perceptionis 210, consequentiarum ipsius ratione simul habita. At, si gratam priorem perceptionem, cujus momentum erat 50, varia incommoda excipiant, quorum gradus doloris sit 9, quæque per 20 horarum spatium perdurent, valor negativus 180 sive momentum consequentiarum molestarum, additus priori momento absoluto 50, relinquit 100. Quantitate hac negativa significatur, tantum ipso nihilo, seu vel minima positiva voluptate minus superesse, vel, quod eodem redit, tantum molestiæ duntaxat aut doloris relinqui. Hac igitur methodo de vero momento rerum moralium, & quæ vere jucunda aut ærumnosa nobis sint, accurate judicare, atque ita, quid amori sui ipsius conveniat, aut repugnet, dignoscere licet. Ponamus enim, duas diversi generis perceptiones esse, quarum altera, quæ *A* vocatur, mentem 15 gradibus voluptatis, per oculos, aures &c. omnium luxurie instrumentorum ope in animum introductæ, afficiat. Durare fingamus hanc voluptatem 20 horis, nec ullius doloris aut molestiæ sensum illam insequi. Alia vero perceptio, quæ *B* dicatur, 6 molestiæ

gradus habeat, qua mens torquetur studio veritatis occupata, aut recto tramite incedens, eo proposito, ut actiones suæ universo alicui entium rationalium systemati probentur. Fingamus, molestiam hanc 20 horarum spatio ferendam esse, sed gignere consequentem voluptatem 12 graduum, quæ 60 horis perduret. Apparet itaque futurum esse $A = 20 \times 15 = 300$ & $B = 12 \times 60 - 6 \times 20 = 600$. Est igitur $A : B = 300 : 600$. Valor posterior prioris duplus indicat, in casu posteriori mentem perfrui voluptate, duplo majori ea, quam percepisset ex deliciis 15 graduum, per 20 horas durantibus, etiamsi post usum voluptatis illius statim in nihilum redacta fuisset, ne forte calamitate secuta involveretur. Si perceptionem jucundæ consequentiæ in B ad 1000 pluresque annos, imo ad tempus infinitum usque extendamus, momentum absolutum voluptatis ipsius B magis semper magisque crescit. Si supponamus, jucundam perceptionem ipsius A malis, per infinitum tempus duraturis, excipi, resultat inde quantitas negativa infinita, qua docemur, voluptatem illam brevissimi temporis ipso nihilo infinities deteriore esse. Hisce de inveniendo vero momento rerum, quæ vel bonæ vel adversæ hominibus esse putantur, demonstratis, Cl. Autor amplectitur quorundam e Philosophis, in quorum classera *Socratem* quoque transcribit, sententiam, quod hominis essentia mente absolvatur, & corpus plane indignum sit, quod hominis essentiam ingrediatur. Inde arguit, principium amoris sui ipsius ita semper adhibendum esse, ut mentem potius, quam corpus, respiciamus, & quod illi inprimis conducit, amplectamur, si vel voluptate perfrui licet, vel dolores perferre oportet. Cum Adversarius exposita a se principia eo valde commendari posse crediderit, quod antiquissimorum rei moralis doctorum placitis convenire illa visa ipsi sint, Noster *Socratis* verbis, ex *Platone* petitis, demonstrare fatagit, huic moralis Philosophiæ restitutorem virtutem eo maxime argumento suavisse, quod voluptate hominem maxima perfundat, & propterea vitia proscripisse, quod gravissimi dolores ipsa comitentur. Instantias denique & exempla, quæ Adversarius objecit, ut nullius plane præ-

præmii intuitu virtutem colendam esse evinceret, excutit, & prolixius in ostentatum illum affectum benevolum, de quo Adversarii principio rerum moralium loco supra citato in *Actis* his diximus, inquit, aliaque ipsius principia examinat, quæ, si modo conceptus, verbis involuti, accurate resolvantur, eum suis prorsus cõspirare, arbitratur.

REFLECTIONS UPON REASON &c.

h. e.

COGITATIONES DE RATIONE; EDITIO
tertia, aucta & emendata.

Londini, sumptibus Willh. Innys, 1729, 8.

Plag. dimid. 19.

Licet, hanc non nisi repetitam Opusculi hujus editionem esse, ipse titulus prodat, civibus tamen nostris non ingratis ejus notitiam fore putavimus, cum paucis omnino scripta hæc Anglorum succincta inspicere contingat, quorum compendia in *Actis* his exhibere eo magis studemus, quod, maximam sæpe historiam ex ejusmodi schedis in magna Britannia nasci, experientia testetur. Constitutum Autori huic Anonymo videtur, ab usum rationis strictim iis exprobrare, qui usum ejus insolentius jactitant. Argumentum itaque auspiciatur explicando, quam diverso sensu pervulgata illa vox rationis ab hominibus, suo fere arbitrato variam ejus usum fingentibus, accipiatur, cum vix inveniatur error religioni, veritati, ac salutis & paci populi magis inimicus, quam creberrimus vocis illius abusus. Postquam enim sapientissimi quidam mortalium suam rationi dignitatem mascule asseruerunt, superstitione ac lethargo civium profigatis, quibus non ita multo ante fascinati, aliis sine ratione cæcam fidem habere obstringebantur, nostris temporibus, quo magis quis ineptus est, eo præfidentius insulas cogitationes suas atque inficetas opiniones pro rationis dictamine obtrudere aliis præsumit. Sensu maxime obvio ac naturali ratio denotat *abstractam & idealem rerum veritatem*, sive illam analogiam, quæ inter universi naturæ systema-

stematis partes intercedit. Cum enim sapientissimum Numen, quod summum Geometram *Plato* recte vocavit, mundum secundum numerorum, ponderum, ac mensurarum, leges composuerit, exacta inter partes harmonia deprehenditur, qua non modo sibi inter se, sed toti quoque machinæ, æque apte respondent, ac singulæ automati partes intentioni ac scopo artificis concinne accommodatæ sunt. Huic vocis usui magnum illum eloquentiæ Romanæ magistrum, *Tullium*, haud refragari, exemplis nonnullis Autor demonstrat. Comuni autem magis sensu vox *rationis* notat illam *animæ facultatem, quam intellectum vulgo vocamus*, qui de veritate ideali, sive relationibus ac proportionibus partium universi, judicat, easque comprehendit. Idealis enim hæc veritas æque proprie objectum intellectus vocatur, atque lux objectum oculi; neque dubium est, quin intellectus purus ac defæcatus objectum illud sibi proprium æque certo percepturus esset, atque oculus, in justa distantia collocatus, per medium congruum objecta visus clare intuetur. Cum vero experientia doceat, illam virtutem intellectui innatam non esse, qua objecta sua perfecte intueatur, sed gradatim fere per partes nobis in cognitione nostra progrediendum esse, ratio tertio loco denotat *argumentationem, atque ratiociniorum nostrorum per varias ideas progressum*, quarum relationem, comparando propositiones, pervidemus, illisque datis novas veritates inde elicimus. Quarto denique ratio significat *medium illud, quo intercedente veritatem propositionis alicujus explicamus ac demonstramus*, ostendendo convenientiam aut pugnam duarum idearum, longe a se distantium, ex certo nexu, quo alii tertio colligantur. Varium hunc vocis usum denique colligens, Autor concludit, *rationem esse rectum ac justum mentis in ideis claris exercitium*, ac licet contendat, ideas duntaxat simplices ratiocinii nostri materiam proprie dici, atque compositas ideas, ex actu mentis reflexo natas, improprie ita vocari, argumentorum tamen nostrorum, in utrovis idearum illarum genere fundatorum, eandem certitudinem esse, agnoscit. Ita in abstractis hisce ac a sensu remotis veritatibus versatus, ne nauseam lectori

flori moveat, argumentum hoc dictis variis in patronos schematis pantheistici condire fatagit, &, quod ratione humana in veritatibus idealibus incongrue abutantur, ipsos objurgat. Cum enim recte asseratur, necessariam atque æternam inter bonum & malum differentiam intercedere, atque in ipsa rerum natura deprehendi immutabilem convenientiam aut pugnam, quæ legem quamvis positivam antecedit, homines illi inepte inde inferunt: si veritas propositionum æterna ac necessaria est, ipsas ideas, quæ propositiones ejusmodi ingrediuntur, tales quoque esse, necesse est. Et, cum ideæ sint formæ, ab externis objectis menti impressæ, objecta necessario quoque æterna erunt, si ideæ æternæ ac necessariæ sunt. Atque hinc concludunt, ex ipso adversariorum suorum testimonio, hoc universum, sive τὸ πᾶν, illud unum æternum ac necessarium esse, quod Deum alii vocant. Respondet ad hæc Autor, duorum generum ideas nostras esse, aliasque ex objectorum externorum in sensus nostros actione nasci, quæ adeo æternæ dici nequeunt, alias vero ab æterno in mente divina, tanquam causam, partim exemplarem, partim efficientem hujus universi, extitisse, de quibus multa erudite *Philo* commentatus est, ex cujus scriptis aliquot loca Autor adducit. Vel hoc igitur Pantheistarum exemplo constat, rationem rectam veritatem quidem semper assequi, non tamen fatali quadam necessitate eam ipsi obtrudi, cum ratio & naturali & morali morbo corripiqueat, quarum contagio omnes ejus cogitationes inquinentur. Itaque in veritatis cultore, Philosopho, aut, ut hodie loqui amant, viro libere cogitante, candorem ac industriam requirit, h. e. partim sincerum veritatis studium, atque animum paratum utendi omnibus mediis, quibus verum assequi licet, partim dextrum mediocrium horum usum, ne quis absterreri se patiatur impedimentis ac spinis, quæ veri inventionem remorari aut turbare poterant. Qua occasione Autor sectæ illius libere cogitantium stuporem atque rerum omnium ignorantiam graviter reprehendit, indignatus, quod vitiis his impliciti, religionem, quam rationibus profligare haud valent, inficeto risu prosternere insituant. Fatetur, satis sibi constare, viros

nonnullos incredulitatis propagandæ causa, eoque proposito, ut religionem omnem everterent, in societatem coivisse, sed sancte testatur, neminem sibi innotuisse rebus divinis in senectute inimicum, qui non in juventute scelestus fuerit. Si tamen nonnulli ex ipsorum numero inveniuntur, qui omnem rationis usum haud ejurarunt, in eorum gratiam demonstrare suscipit, quod nec naturalis, nec revelata religio quicquam præcipiat, quod sanæ rationi repugnet. Nihil vero rei sibi habendum esse ratus cum iis, qui Pantheistarum placitis subscribere, observasse se recordatur, plurimos eorum, qui religioni insultant, aperto Marte summi Numinis existentiam, immortalitatem animæ humanæ, atque futuræ vitæ præmia vel pœnas, aggredi non audere. Supponit itaque, Deum esse, eumque infinite bonum, sapientem ac potentem, atque omnium rerum autorem, & mortales ita ab ipso creatos esse, ut immortales sint. Inde statim digreditur ad demonstrandum, nihil in libris veteris vel novi Testamenti contineri, quod rationi repugnet, aut obviæ ac communi veritati contradicat. Ex bonitate Dei ac omnipotentia sequitur, Deum voluntatem suam hominibus tanquam certam actionum humanarum normam revelasse, neque adeo rationi repugnat, asserere, tabulas ejusmodi extare, quibus leges a Deo præscriptæ contineantur. Neutiquam vero animus est Autori, argumenta pro excellentia atque divina autoritate librorum S. Scripturæ sigillatim recensere, quod alii jam permulti inter antiquos & recentiores oraculorum divinorum vindices accurate executi sunt, sed demonstrare duntaxat suscipit, nihil absurdi, aut quod sibi ipsi contradiceret, in libris illis inveniri, quicquid divinæ veritatis oïores crimentur. Arbitratur enim, si hoc adversariis persuadeat, animos ipsorum præparatum iri ad pervidendum facilius, quam fabria sint sacrorum librorum præcepta, quam sancta dogmata, & quantum tum naturæ luminis dictata, tum doctrinas alias, quarum originem divinam impostores nonnulli finxere, antecellant. Hoc igitur evicturus, sigillatim expendit S. Scripturæ 1) historiam, 2) miracula, 3) præcepta, & 4) mysteria, atque selectis exemplis comprobatur, miracula a

Mose

Mose aliisque divinis vatibus edita, mysterium S. Trinitatis, incarnationem Christi &c. nihil complecti, quod rationi ad-
versum sit, licet modum rerum illarum, quo factæ sunt, ratio
haud capiat. Distinctionem inter ea, quæ supra & contra ra-
tionem sunt, vindicat, atque *Lockii*, viri parum sane creduli,
& audacissimi inanum vocum contemtoris, autoritate tuetur,
maxime cum Physices non ignaris abunde constet, quam pau-
ca sint inter ea, quæ quotidie ante oculos nobis obversantur,
quorum causas accurate explicare, aut modum, quo fiunt, in-
dicare valeamus. Nobis vero singula argumenta, quibus co-
piose demonstrat, nihil in S. literis tradi, quod rationi repu-
gnet, excerpere non licet, sed monuisse sufficiat, Autorem col-
lectis hisce copiis evincere, cum palmaria S. Scripturæ do-
gmata nihil absurdi tradant, possibile saltim esse, illam vera-
cem esse. Inde porro colligit, quemlibet obstringi, ut studio-
se inquirat, an liber ille, cui divinam autoritatem Christiani
tribuunt, vere sit Dei verbum, siquidem & præsentis & futuræ
vitæ nostræ æternæ salus inde pendeat. Objurgat cives suos,
quod nuper cæca divitiarum, ex commercio per mare austra-
le propositarum, cupiditate non modo omnes in vana hæc &
inutilia bona converterint cogitationes; sed scurræ cuivis, spem
illarum fraudulenter infusurranti, fidem confestim habuerint,
cum de æterna salute sua vix cogitare dignentur. Porro indi-
gnatur illis, quod internecinum in sacri ordinis viros odium pro-
dant, licet experientia convinci facile queant, viros probos atque
longe honestiores ordini huic adscriptos inveniri, quam sint
veteratores illi, qui, ostentata magnarum opum spe, alios
pecunia emungant. Homini igitur, cui salutem suam serio cu-
rare animus est, suadet, ut primum præconceptas mentis opinio-
nes proscribat, deinde affectuum impetus refrænet, cum animus
sedatus atque ab omni vanitate purgatus æque requiratur in ho-
mine de rebus moralibus judicaturus, quam exquisita principio-
rum Euclidis notitia in Mathematico, qui subtilia recentiorum
inventæ intelligere, aut judicium de illis ferre suscipit. Viro
ita præparato rationis usum haud dissuadet, sed graviter poti-
us imperat, imo in se recipit, se hominem hac virtute animi or-

natum, etiam si liberrime cogitet, duces sequi haud detrectaturum esse. Libere enim hac lege cogitans est candidus veritatis cultor, verus Philosophus, atque ab omni vanitate ac superstitione longe alienus. Ita libere olim cogitarunt veteres veritatis ac rationis patroni, & inter ipsos paganos vindices strenui, *Pythagoras, Socrates, Plato, Plutarchus, Tullius*, alii, qui gravissimis rationum momentis errores & vitia temporum suorum epidemica intrepide oppugnabant, & sagacissimi intellectus sui virtute genuinos naturæ divinæ atque animæ humanæ conceptus rimati, profundeque compagem & æconomiam hujus universi, ac sollicitam providentiæ Dei pro conservatione ejus curam, introspecientes, luculenta illa religionis naturalis systemata condebant, quibus ignorantia, superstitio & idololatria, pestis illorum temporum, penitus prosternebantur. Certe *Socrates* vitæ discrimen pro veritate, quam indubiis rationum momentis intellexerat, adire, veritus non est. Sancti vero, Martyres, atque Patres priorum Ecclesiæ Christianæ seculorum, tormentis a fide in Christum crucifixum se abstrahi haud patiebantur, atque evidentibus innixi rationibus, & divina luce collustrati, tum crassos paganorum errores, tum pertinacem Judæorum caliginem fortiter impugnabant. Eadem animi constantia, & cogitandi libertate patres nostri, qui Ecclesiam his seculis ab erroribus purgarunt, dignitatem atque auctoritatem rationis tuiti sunt adversus illos, qui Christianos jubebant, proscripso rationis usu, Ecclesiæ dictatis cæco obsequio subscribere. Horum vestigiis ut insistamus, omnes gemino respectu obstringi nos, partim tanquam homines ratione præditos, partim tanquam viros honestos, Autor uberius demonstrat, exprobrans interea seditiosis hominibus tumultus, quibus suam rationi dignitatem asserere incongrue instituunt, eaque facundia argumenta sua exponit, ut sperari queat, certe optandum sit, homines, infidelium quorundam gregem huc usque libidine vel animi impotentia secuti, qui argumenta pro religione subtilia vix assequuntur, meliora ex hoc Opusculo, ad populi captum accommodato, cognoscant tandem.

REFLE'

REFLEXIONS CRITIQUES SUR LE TRAITÉ de l'Usage de différentes saignées &c.

i. e.

CHEVALIERII, MED. D. ET PROFESS.
Animadversiones Criticæ in Tractatum de Usu diversarum Venæsectionis specierum, præcipue illius, quæ in pede instituitur.

Lutetiæ Paris. apud Rollinum, patrem, 12.

pagg. 500.

Orta est aliquot abhinc annis inter Galliarum Medicos de venarum in diversis corporis morbis secundarum selectu, non minimi in praxi Gallorum, quibus primum fere & ultimum in plurimis affectibus venæsectio est remedium, momenti controversia. *Hecquetus* in observationibus circa venæsectionem in pede, eam Gallis minus accommodatam, illique, quæ in brachio adornatur, multum postponendam, asseruerat: *Jo. Bapt. Silva* contra prærogativam venæsectionis in pede præ illa in brachio mascule defendebat. Uterque suam sententiam, tanquam gravibus in ægrotantium sanatione erroribus evitandis utilem atque necessariam, sanguinis circulationi & genuinis Hydrostaticis principiis innixam, stabilire conatus est: suos pariter uterque asseclas, pro ejus veritate tanquam pro aris & focis decertantes, atque non de otiosa scholarum quæstione, sed de vita hominis, hic agi clamantes invenit. Hos inter præsens quoque *Chevalierii* Tractatus prodiit, in quo priorem libri, a *Silva* editi, partem, fundamenta hypotheseos jacentem, a capite ad calcem modesta crisi expendit, alteram, quæ proprie *Hecqueto* opposita erat, prorsus intactam relinquens, cum ab ipso autore sententiæ suæ defensionem parari competerit. Triplicem scilicet effectum omnis in corpore venæsectio producit, dum primum certam totius sanguinis massæ quantitatem e corpore evacuat, deinde ad certas corporis partes majorem sanguinis copiam, quam ante sectionem eo ferebatur, derivat, insimulque ab opposita parte cruorem abundantem revellit. Omnis igitur in eligendo vasis aperiendi loco pruden-

dentia Medici in eo versatur, ut, quæ derivationem certis in partibus causentur, quæve revulsionem ab iisdem producant, vasa, probe dispiciat. Hinc tota lis enata est: *Silva* venæsectionem in brachio, majorem in subclaviam arteriam, & inde orta capitis vasa sanguinis affluxum concitare, sicque in omnibus capitis affectibus a congestione sanguinis pendentibus manifesto nocere, putat: contra *Chevalierius* eandem in truncum quidem subclaviæ sanguinem derivare, at vero eo ipso, dum in ramis externis, ob venam apertam, minor est vis renitendi, omnem impetum eo deferri, sicque partem, alias ad caput tendentem, re ipsa ab internis ramis revelli docet, hinc in capitis morbis ab ea semper initium ducere jubet. Venæsectionem vero in pede *Silva* tanquam apprime utilem, & primo loco instituendam, commendaverat: contra quam tamen *Chevalierius* multis argumentis insurgit, atque illam in plethora valde turgente, antequam vena brachii secta sit, institutam, non solum in omnes partes, quæ ab aorta descendente ramos accipiunt, sicque viscera nobilissima sanguinem copiose derivare arbitratur, sed ipsos quoque pulmones, (ad quos nihil inde redundare posse *Silva* defenderat,) illa uberiori sanguine infarciri demonstrat. Ut eo rectius Lectori de idea, quam *Chevalierius* de derivatione & revulsione sibi formavit, constet, novem illas regulas, quas pag. 348 seqq. exhibet, & ad quas toto in Tractatu sæpius provocat, huc transferemus.

1. Venæsectio resistentiam trunci arteriæ eodem gradu minuit, quo illa in ramo minuitur, qui ad venam apertam spectat.
2. Antequam venæsectio novam sanguinis quantitatem in truncum arteriæ derivat, illa, quæ ipso sectionis momento in utrumque ramum dividenda, in illo continetur, pro ratione reciproca resistentiarum inter illos dispertitur.
3. A ramo opposito tantum sanguinis revellitur, quantum in illum, ubi resistentia debilitata est, derivatur.
4. Derivatio incompleta æqualis est derivationi, quæ in truncum observatur, & revulsioni varianti in ramo opposito.
5. Summa derivationis in truncum, divisa in utrumque ramum,

num, quorum alter derivationi, alter revulſioni expoſitus eſt, conſtituit differentiam, inter ſummam derivationis in ramo, ubi vis reſiſtendi eſt imminuta, & ſummam revulſionis in ramo, ubi vis reſiſtendi manet eadem.

6. Summa derivationis in truncum eadem ratione inter duos ramos dividitur, qua ſanguis momento ſectionis inter eosdem diſtributa eſt.

7. Poſt diſiſionem ſummæ derivationis in truncum, inter binos ramos, derivatio completa in ramum, cujus vis eſt imminuta, ſuperat ſummam derivationis in ipſum truncum.

8. Exceſſus derivationis in ramum, quo derivationem in truncum ſuperat, æqualis eſt revulſioni, factæ in altero ramo, cujus vis permanſit illibata.

9. Derivatio facta in truncum imminuit quidem quantitatem revulſionis, in altero ramo expectandæ, ſed nunquam proſus ad nihilum reducit.

Harum regularum uberiorem demonſtrationem & in ipſa controverſia applicationem ſpecialem qui deſiderant, Lectores, eos ad ipſum Tractatum ablegamus, in quo plura præterea, v. g. de ſectione jugularium in angina, item de ſectione venæ brachii lateris oppoſiti in pleuritide &c. lectu non injucunda invenient.

PETRI CHRISTOPHORI BURGMANNI,
M. D. Succinctum Hypotheſeos STAHLIANÆ Examen, de Anima rationali, corpus humanum ſtruente, motusque vitales tam in ſtatu ſano, quam morboſo, adminiſtrante.

Lipiæ, apud Jo. Frid. Gleditſchii B. filium, 1731. 8.

Plag. 17.

INtricata illa de principio hominis vitali quæſtio, per tot ſæculorum decurſum a ſummis ſubinde ingeniis tractata, nondum adeo accurate a quopiam decifa eſt, ut communem ulla ex receptis hypotheſibus eruditorum applauſum obtinuerit, vel

vel in posterum consecutura videatur. Inter reliquas nostro hoc ævo Celeb. *Stablii* sententia, qua animam rationalem principii vitalis munere fungi statuit, præ ceteris fere caput extulit; quæ tamen multorum ex opinione non levibus premi difficultatibus credita, atque omni conatu impugnata est. Horum partibus Cl. hujus *Schediasmatis* Autor quoque accessit, qui pro triplici, quod animæ rationali respectu corporis tribuitur, officio in tria hanc *Disquisitionem* Capita digessit. In primo, an animæ rationali corpus suum struendi potentia competat, disquiritur; in secundo, an illa in statu sano motus vitales administrare dici queat, examinatur; in tertio denique, an illa in statu morboſo hos motus salutari consilio dirigat, excutitur. In singulis ita versatur, ut *Stablianorum* hypothesin propriis ipsorum verbis proponat, quo scopo præsertim Cl. *Alberti*, Prof. Hal. qui omnes Medicinæ partes succinctis thesibus complexus est, scripta sibi delegisse videtur, ita tamen, ut, si quod præterea majoris momenti argumentum apud Cel. *Stablium*, vel alios ejus affectas, occurrat, idem silentio non prætermittat, deinde cuivis argumento succinctam refutationem subjiciat. Ut aliquo saltem specimine Lectoribus de Autore nostro constet, Cap. I §. 26–30 de argumento, quod a deformatione foetus ob imaginationes matris desumitur, quodque ab illis non ultimo habetur loco, differit, quas illi, cum anima foetus ab anima matris communicari, & ab illa deinde in formatione corporis proprii exprimi, statuunt: ubi docet, animam foetus, quamdiu ille in utero hæret, ob defectum mediorum percipiendi, nullas de rebus sensualibus atque materialibus formare, adeoque multo minus imitari posse ideas: imo modum cognoscendi animæ in foetu, ex ipsorum propria hypothesi, hoc assertum refellere, cum illa in toto formationis negotio per simplicem solum rationem, quæ res sine crassa præfiguratione cognoscat, operetur; hæ vero ideæ de figuris rerum sine ratiocinatione comprehendi nequeant: denique, modum hujus inter animas matris atque foetus commercii nulla probabili a Viris Cl. ratione explicari posse, monet. Quare id saltem hoc argumento evinci putat, quod anima matris se interdum

dum negotio formationis immisceat, atque ejusmodi ideas ad corpus fœtus, quamvis præter intentionem suam, transmittat: quæ ipsa sententia cum multis adhuc dubiis sit obnoxia, atque totum hoc problema inter difficiliora non immerito referendum sit, optaremus, ut, si quem distinctum sibi hac de re formavit Cl. Autor conceptum, uberius de illo exposuisset, digno sane, quæ data opera curatius indagetur, phænomeno. Non minus lectu digna sunt, quæ Cap. II §. 21 sqq. contra animæ in motibus vitalibus directionem urget: quod, si illam ab anima pendere statuatur, conscientia horum motuum illi necessario tribuenda sit. Et si enim animæ non semper modus, quo hoc vel illud agit, distincte innotescat, illud tamen, quod agat, eam profecto latere nunquam posse; cujus contrarium cum quivis in se ipso experiatur, dum ne perspicacissimus quidem de hac proprie animæ operatione quicquam percipit, summimum inde contra hanc ejus potentiam argumentum necesse posse, arbitratur. Ex eodem fundamento contra sensum, quem animæ tribuunt, vitalem, quo illa de noxis corpori suo imminetibus, materiæque peccantis qualitate & quantitate edoceatur, & secundum hanc perceptionem motus necessarios instituat, Cap. III §. 6 seqq. fusius disputat. Nostrum vero non est has componere lites; id saltem optamus, ut, si quis ex schola Celeb. *Stablii* responsionem adhuc aliquam paret, dignam eruditis controversiis modestiam, cujus Autor noster satis studiosus fuit, tueatur, ne convitiis & falsis dictis, quorum metu diu se ab edenda hac Disquisitione deterritum fuisse in Præfatione fatetur Autor, se invicem laceffendo, se pariter atque res ipsas aliorum risui exponant.

NOVA LITERARIA,
CUM ELOGIO
JOANNIS BURCHARDI MENCKENII.

Inuspiciatæ his *Astis*, Musisque forsan bonis omnibus, nuperrimæ Calendæ Apriles fuere. Extulit enim Lipsia nostra, sat graves ab aliquo tempore plagas passa,

Gg

jam-

jamque fere nescia solatii, funus *Menckenii* sui, illius *Joannis Burchardi*, quem per annos octo & quinquaginta alumnus, doctorem ultra annos tres & triginta habuit, illius *Menckenii*, quem suis ipsa notavit oculis, &, quoad viveret, in civium suorum numeravit nobilissimis. Neque forsitan inter ceteros, quibus hæc scribuntur maxime, deerunt *Menckeniano* nomini tam amici, qui tristissimi hujus nuncii horrore perculsi, & e longinquo videntes lachrymantem Lipsiam, in societatem doloris luctusque veniant, & *Menckenio*, viro bono, idque per omnem vitam agenti unice, ut pro virili parte literarum decus tueretur, artiumque florem conservaret, longiorem vitæ usum concessum vellent divinitus. Tulit enim hunc, quantum recordamur, Divus noster laborum, quos pro honore patriæ lubens sustinuit, suorum omnium fructum olim, ut, bene factorum & industriæ præclaræ laudem consecutus, amantissimos sui haberet non Germaniæ tantum, sed Britanniæ etiam, Italiæ, Galliæ, & si qua alia gens non abhorret a literis, primi ordinis eruditos quoscunque. Quibus satis intelligentibus per sui honestatem ingenii, esse aliquid in *Menckenio*, non ex plebe cuivis datum, &, de universis ejus in literas meritis optime existimantibus, nulla fane re majorem amandi laudandique sui materiam præbuit, quam, quæ posita ab ipso est in excudendis ornandisque *Actis* hisce, opera haud sane ignobili, ita comparata prorsus, ut in eorum, quibus in deliciis sunt bonæ literæ, communem uberrimumque fructum redundaverit. Cujus negotii, utpote non omni destituti gloria, quin & conjuncti cum voluptate quadam, cum ipse a parentis, *Ottonis*, inde obitu impositam sibi curam haberet, continuo quinque & viginti annorum spatio totus in eam incubuit, nec nisi cum vita ipsa, quod vel Actorum Mensis *Aprilis*, nuper demum exire in lucem jussus, satis docere quemque potest, eam deposuit. Quin, eorum, quibus Operis hujus institutum non est adeo incognitum, & annorum, vel præsentis, vel superiorum, pervolutata passim Volumina, fore neminem, arbitramur, qui non in eo nobiscum consentiat, magno utique labore, & literarum commercio cum exteris amplissimo, suntibus denique, non

ero-

erogandis homini avaro cuilibet, ex omni terrarum parte con-
 quilitam *Menckenio*, advectamque peregre fuisse illam li-
 brorum, quos in compendium hic redactos cernimus, infi-
 gnem copiam. Ita enim existimabat olim non ignarus ista-
 rum rerum *Menckenius*, ut dignitatem quandam laudemque
 præcipuam, nondum occupatam a ceteris Diariorum Ephe-
 meridumque, quarum turmas & phalanges innumerabiles
 inde a semifeculo dedit Gallia, Britannia, Belgium, &
 nihil non monstrorum parturiens in suum dedecus Germa-
 nia, scriptoribus, suis *Eruditorum Artis* acquireret,
 in eo elaborandum sibi cumprimis esse, ne vulgaria nimis,
 & in triviis compitisque obvia, aut quorum facile carere
 lector posset notitia, omnes libri paginas, destinatas meliori-
 bus, implerent, nec rudi magis plebeculæ & in elegantiori stu-
 diorum genere tirunculis, quam exercitati & ad maturitatem
 perducti ingenii viris hæc viderentur scripta, deinde ut, quæ
 de libris recens editis publice dicerent sententiam, hi probe
 gnari hujus artis essent, opinionemque doctrinæ haberent, &
 Latine scirent eleganter scribere, denique ut ab his ipsis lon-
 gissime abesset vel vituperandi libido petulans, vel laudandi
 studium præposterum, essentque omnia, quæ dicerentur, non
 minus ad rigorem veritatis, quam ad mollem, si fieri posset,
 lenitatem composita. Quæ omnia cum satis, ut nos quidem
 opinamur, per tantum temporis decursum partim præstita,
 partim curata, ab eo diligenter sint; jam, quod facile provide-
 mus, oppido multi erunt, qui, erepto rebus humanis *Mencke-
 nio*, infausta quævis ominentur *Artis* hisce, & velut jam in
 extremo sitis tristissimas parent exsequias, multas forsan, si
 quis labantes has Musas suis sustentare humeris laboret, ei
 gratias acturi. Neque timoris sui habere causas illi prorsus
 nullas videntur; quandoquidem eam esse literarum plerum-
 que sortem constat, ut unius viri ortu efflorescant pulchre,
 decrescant item unius interitu, easque rerum vel optimarum
 scimus esse vicissitudines, ut, cum in supremo constitutæ fastigio
 videntur, tum fini suo intelligantur esse quam proximæ. Age
 tamen, ne, cum nihil timendum sit *Artis* nostris, ipse forsan

funestus sit timor iste, obviam eamus malo huic admodum terribili, excogitato in certissimam Musæ nostræ perniciem, nisi armis oppugnetur, dum adhuc in herbis est, animisque omnibus. Id igitur, qui sinistrum ex obitu *Menckenii* omen accepere, & nobis ceteroquin bene cupiunt, sibi habeant solatii, supereisse ex *Menckeniana* stirpe furculum, *Fridericum Ottonem*, filium, inauditum forsan multis nomen, & nullis illustre meritis, at suis, modo bonis conatibus bona fata adsint, brevi exsoluturum se tenebris. Is, æmulaturus aliquantulum paternam avitamque gloriam, & in commodis publicis posthac, quantum in ipso est, elaboraturus, hæreditate paterna acquisitam hanc provinciam, hoc dulce & jucundum negotium, hoc decus, partum *Menckeniano* nomini, conservabit omni studio, nec committet unquam, ut, quæ plausibus excepta huc usque omnium fuere, ipsius culpa gratiam perdant dignitatemque pristinam. Quin, natura ita formatus, ut eorum, qui magnam existimationem doctrinæ habent, amore nihil ipsi sit optatius, ea etiam edoctus omnia, quorum habenda est ratio futuro Actorum editori, & tractandis his rebus jam satis inde ab aliquo tempore assuetus, efficiet in posterum, ut intelligant istarum rerum æstimatorum recti, nihil ab ipso laboris intermissum & industriæ, nec ullis ipsum pepercisse suntibus, ut selectissima quæque atque cognitu dignissima eruditus per terras late omnes possent innotescere. Neque vero ingenioli sui aut eorum, quæ ab ipso expectari possunt, tantus ostentator est, ut, virorum longe se ipso doctiorum opera & consilio carere se posse in re tam gravi, existimet. Horum potius cum maxima sit penes ipsum autoritas, atque bene adhuc recordetur ipse, quam fructuosa parenti olim, *Joanni Burchardo*, evenerit eorum amicitia, non consultis iis quicquam audere in posterum, turpe admodum & ingenio liberali putabit indignissimum. Itaque eos omnes, quorum studio & diligenti cura factum est, ut compositissima ad hunc usque diem prodierint, quæcunque de libris novis in Opere *Actorum* dicta sunt, verbis humanissimis rogatos cupit, illius benevolentia, qua complexi olim parentem sunt, in filium redundare patiantur particulam,

ticulam, & inquirendo in librorum pretium, horumque summas percensendo breviter, afferre aliquid ad rei literariæ decus & emolumentum pergant. Cumque ab eorum humanitate expectari hæc posse certissime confidat; vicissim, ad officia quævis ipsis præstanda fore se promptissimum, & eorum de se merita laudaturum palam, data dextra & publicis his tabulis religiose spondet. A Typographis autem, iis maxime, qui procul a terris nostris libros novos vendunt, summis precibus id expetit officii, ut, si quid illic locorum prodierit Operum præstantiorum, quæ non nisi magnis sumptibus transferri ad Germanos solent, id, addito pretii, quo venditur, indicio, mittere ad ipsum ne graventur. Etsi enim, quæ gratis missa, erunt ei omnium acceptissima; libenter tamen, quanticumque fuerint, sumtus feret, modo non, quæ bona sunt, & in officinis nostris raro obvia, expectentur ipsi frustra prorsus. Ceterum, cum probatissimum semper eruditis, quotquot hæc nostræ legerunt, fuerit omne hujus Operis institutum, ejus in posterum se geret observantissimum, nec quicquam in eo mutabit temere, nisi quod *Observationes*, quæ vocantur, *literarias*, utpote quarum cupidissimos cognovit multos, majori, quam factum huc usque, numero e suis in lucem vocabit tenebris. Itaque non de ipso tantum, sed de omnibus, quibus hæc bellaria esse solent in deliciis, optime merebitur, qui hujus generis scripta sua, in scriniis adhuc servata, docte scripta & ingeniose, nec materiam datura infinitis litibus, benevole cum ipso liberaliterque communicaverit. Etsi enim librorum haudquaquam nos esse negligentes decet, nec omne chartarum spatium impleri fas est Observationum Animadversionumve plaustris; ex utraque tamen parte officio nostro nos facturos speramus satis esse, si ad Supplementa Operis, diligentius olim, quam huc usque, edita, revocanda in usum pristinum curam converterimus cogitationemque nostram.

Monenda hæc, tam nostra, quam Lectorum, causa, duximus, ne sinistra quæque & aliena a consiliis nostris spargere in vulgus audeat livor improbus, hujusque bona foror, calumnia. Jam, ut monumento publico *Menckeni*, sat digni hoc honorem genere, conservemus memoriam, vitam ejus ac gestorum

inter eruditos historiam, & quicquid de eo magnum ac singulare dici potest, breviter strictimque commemorabimus. Originem *Menckeni* domus Oldenburgo ducit, urbe Saxonie inferioris haud ignobili. In civitatem hic receptus abavus *Menckenii* nostri, *Helmricus*, hæreditate hæc jura transtulit ad filium, *Ottonem*, & nepotem, *Joannem*, quorum singuli mercaturam fecere sat quæstuosam, & honesto vivendi genere laudem inter cives suos meruere. Is *Joannes*, antiquæ homo fidei & pietatis, filium genuit *Ottonem*, qui, relicta domo patria, commigravit Lipsiam, & studiorum hic omnisque fortunæ sibi sedem fixit. Cujus quæ fuerint postea in hac Musarum officina munera publica, quæ in literas & Academiam merita, abhorret ab instituto nostro, hic exponere. *Ottoni* huic debemus *Joannem Burchardum* nostrum, qui lucem aspexit Lipsiæ sexto Idus Aprilis, ad propagandam natus amplificandamque patris gloriam, & beneficam satis in formando se naturam expertus. Matrem coluit *Magdalenam Sibyllam*, gentis *Berlichianæ*, matronam omnibus sexus sui virtutibus condecoratissimam. Horum cura parentum optimorum factum est, ut, qui ab ineunte ætate documenta multa ingenii præbebat excellentioris, ad spem patriæ feliciter adolesceret *Menckenius*, animumque confirmaret in recti bonique studiis nobilioribus. Præceptores, qui primis erudirent eum literarum elementis, dati sunt *Menckenio* admodum juveni *M. Paulus Antonius*, publicus deinde in Academia Halensi Theologiæ doctor, *M. Gleitsmannus*, scholæ postea Cizensis Rector, *M. Christianus Snedermannus*, & *Georgius Lebrechtus Wilckius*, rerum sacrarum in terra Misnensi Præfectus jam longe meritissimus. Ex quorum institutione tantum profecit brevi tempore, ut jam anno ætatis suæ decimo septimo civibus Academicis adscriptus, inter vota parentum gradum facere ad altiora potuerit. Jam, studiorum suorum rectam initurus rationem, primum ad Philosophiam animum applicuit, quam ex ore hausit parentis, *Ottonis*, nec non *Hardtii*, Philosophiæ laude & auditorum numero vix illo tempore habentis parem. Quorum præceptis probe innutritus, haud ita multo post A. 1694
supre-

supremos consecutus est in Philosophia honores, & cum his conjuncta jura Academica eodem anno vindicavit sibi Disputatione publica *de Augustorum Augustarumque consecratione ex numis*. Quibus positis illustriorum numerum dignitatumque velut fundamentis, anno subsequenti in Ordine Philosophorum occupaturus locum, *de eo, quod decorum est*, primam, & A. 1696 alteram *de Monogrammate Christi*, publice defendit Disputationes. Quæ cum ita comparata essent publicæ ingenii specimina, ut magnam penes eruditos concitarent expectationem *Menckenii*; jam ad majora connitendum sibi ratus, Philosophiæ adjunxit sacrarum literarum studia, & in scholis suis frequentem auditorem habuere *Jo. Olearius*, *Jo. Cyprianus*, *Imman. Hornius*, & *Jo. Schmidius*, quibus, utpote summæ celebritatis & existimationis viris, acceptam retulit doctrinæ suæ partem maximam. Nec abjecit tamen penitus elegantiora humanitatis studia, quippe quorum inde a teneris ad extremum usque vitæ tempus fuit amantissimus. Dedit inprimis se totum Eloquentiæ Germanicæ, & in *Oratorum Teutonicorum* sodalitate, quæ ad hunc usque diem florem conservavit pristinum, ingenii sæpius fecit periculum; in Philologicis vero hortis excurrendi amplissimum *Anthologorum* Collegium, ne nunc quidem extinctum, occasionem ei suppeditavit perquam commodam. Tum vero, perpolitus artibus ingenuis, & ad curas graviores bene præparatus, ut & parentis, & eorum omnium, qui oblectandi ingenii & locupletandæ eruditionis causa terras olim peragrarunt longinquas studiisque cultioribus florentes, exemplum imitaretur laudatissimum, relicta per aliquod tempus Lipsia, in Belgium Angliamque, amplissimas bonarum artium officinas, nobile meditatus est iter, idque cum amico sibi conjunctissimo, *M. Frid. Wilh. Schützio*, jam Theol. D. & in urbe patria rerum sacrarum curam gerente, deque his merente optime, præclare admodum laudabiliterque confecit. Belgium ingressus, commendatissimum sibi habuit *Rhenserdæ*, *Balii*, *van Meel*, *Grævii*, *Gronovii*, *Perizonii*, & *Burmanni*, literatissimorum virorum, commercium, & colligatam cum his amicitiam ab illo tempore constanter aluit

per

per literas. Nec minorem erga se benevolentiam Anglorum expertus est, quorum præstantissimi, *Bentlejus, Millefius, Hudsonus, Woodwardus, & Covellius*, amice eum liberaliterque exceperunt. Studiosissimi præ ceteris *Menckenii* nostri fuere Duumviri egregii, *Henr. Dodwellus*, atque *Guil. Cavaus*, quorum alter integras sæpe horas cum eo conversatus, variaz multiplicisque doctrinæ suæ usum ei humanissime concessit, alter non præsentem tantum complexus est tenerrime, & abiturum vetustioribus nonnullis & magni pretii numis donavit, sed absentem etiam in dilectissimis habuit, quin jucundo filii nomine compellavit, utque vel mortui grata *Menckenio* atque dulcis esset recordatio, numos ei aureos non exigui valoris testamento legavit. Cujus viri inusitatam prorsus humanitatem & amorem erga se incredibilem nunquam satis prædicare potuit *Menckenius*. Neque defuere Britannorum alii, qui Saxonem hunc reciperent in amicitiam, & univarsæ, quæ Londini floret, sodalitati scientiarum Regiæ tantopere se probavit ejus ingenium, ut nihil minus sperantem aut cogitantem, unanimi suffragio, accedente cumprimis consilio & autoritate *Woodwardi*, A. 1700 sibi socium adjungeret; quale honoris genus multos annos post ab ipso præstitum ei est confessu eruditorum Berolinensi. Tantam autem Anglorum ut acquireret benevolentiam, haudquaquam aliena opus ei commendatione fuit; sed esse ei satis videbatur, quod faciem ostentaret admodum ingenuam, & tractabilis cuilibet, & comis alloquio, & ad aucupandam gratiam natura ipsa esset compositus. Cujus rei tam privata, quam publica, exstare monumenta jussit; quandoquidem Londini in templo, cui a Sabaudis nomen, verba facientem pro concione sacra, nemo fuit, qui non audiret cum voluptate maxima, & cathedra discedentem plausu multo exciperet. Anno exacto redux ab itinere, tam carus fuit patriæ, ut historiam docendi munus publicæ, quo nuper admodum abierat *Adamus Rechenbergius*, benignissima Principis Martisburgensis voluntate, A. 1699 in eum conferretur; quam provinciam eodem anno auspiciatus est Programmate *de viris toga & sago illustribus*, & Oratione *de causis bellorum inter*
crudi-

eruditior. Ab illo tempore suafu amicorum & summorum viro-
rum autoritate consilium cepit, relictis studiis Theologicis, ad ca-
stra Themidos transcendendi, & Jurisprudentiæ, utpote qua carere
vix poterat historias enarraturus, tempus aliquod studiumque impen-
dendi. Itaque, vix opinante tale quid aut suspicante quoquam, in di-
sciplinam se dedit *Lüderi Menckeni*, Jurisconsulti excellentissimi,
& *Jo. Christophori Schreiteri*, Jurium doctoris celeberrimi, quo-
rum institutione tanto cum fructu suo usus est, ut jam A. 1701, do-
cta de ea, quod justum est circa testimonia Historicorum, cum vi-
ris eruditissimis concertatione instituta, præmium industriæ ab Or-
dine Jureconsultorum, Halæ congregato, præsentibus patre *Otto-
ne* & *D. Lüdero Menckenio*, ritu admodum solenni, tulerit lauream
Doctorem. Lipsiam reversus, nihil intermisit, quod ad orna-
dam Historici provinciam videretur pertinere, & cujuscunque ge-
neris historias prælegit juventuti diligenter admodum, sæpiusque,
conscensa cathedra, adversariorum se telis animosus hostis expo-
suit. Quibus studiis & laboribus honestissimis cum prodesse juven-
tuti in dies magis pergeret; factum hinc est, ut clementiam me-
rèretur *FridERICI AUGUSTI*, Regis nostri potentissimi, ingeniorum æ-
stimatoris sapientissimi, hujusque beneficio prorsus singulari A. 1708
Historiographi Regii & Electoralis Saxonici provinciam, destitu-
tam a *Frid. Wilh. Tenzelio*, & anno subsequenti *Consiliarii Regii*,
nec non A. 1723 *Consiliarii Aulici*, honores obtineret. Cujus libe-
ralitatis & beneficentiæ plane Regiæ postea documenta longe plu-
ra, eademque insigniora, expertus est; quandoquidem sæpiissime
impetravit veniam, majestatem Regiam venerandi coram, & A. 1712
Rescripto clementissimo, cui propria manu Rex subscripserat ver-
bis benignissimis, munivit se contra tribus Saxonicæ, cui focium se
commendaverat in negotiis Academicis, obrectationes præposte-
ras. Quæ sine dubio causa fuit, cur inter ipsos cives & Collegas
suos in magna viveret autoritate, & , si quid publico Academiæ
nomine suscipiendum esset negotii, id uni præ ceteris commit-
teretur *Menckenio*. Anno 1709, cum ferias seculares celebra-
ret Academia, in solenni Magistrorum Panegyri nominatus est
Procancelarius, & coram universo Senatu Academico *de Vi-
ris eruditis, qui Lipsiam doctrina & scriptis illustrem reddi-
derunt*, Orationem secularem, prelo postea commissam, recita-
vit. Similiter, cum A. 1717 purioris doctrinæ cœlestis, Lutheri

opera nobis restitutæ, renovanda esset memoria, demandatæ ei sunt in hac Academia *Reſtoris* vices, & de eo, quantum incrementi bonæ literæ ex reformatione Lutheri ceperint, verba fecit inter publica Ecclesiæ & Academiæ gaudia. Nec minus prætereundum illud est, quod, volente ita Academia, Principi Regio, *Fridericò Augusto*, spei patriæ, felicem ex itinere gloriosissimo reditum A. 1719 gratulatus est eleganti carmine, idque præsens præſenti obtulit *Torgaviz*, atque eodem anno, auspiciatæ cum Serenissima *Josephæ Austriacæ* nuptias celebrante Principe hoc augustissimo, oratione solenni & votivis acclamationibus proſecutus est tanti splendoris Augustalia. Adhæc binis vicibus *Dresdæ* comitia Saxoniz frequentavit Legatus Academiæ, plusque ipsa inde commodi, quam detrimenti, sensit. Addimus his alia, quæ in eum collata sunt Academiæ suffragio, honorum genera. Erepto rebus humanis *Jo. Oleario*, doctore hujus Academiæ celeberrimo, socium sibi adjunxit *Menckentium* A. 1713 majoris Principum domus, quæ vocatur, *sodalitas*. In *Decemvirorum* Collegio, ordine ita ferente, A. 1729 locum occupavit, relictum ab *Ernesto*, Professore Poeseos, haud ita multo ante defuncto, & *Seniorem* suum venerata est Academia inde ab A. 1731, quo ipſo ex hac vita emigraverat *Jo. Schmidius*, Theologus incomparabilis. Academicum imperium translatum est in eum sexies, totiesque *Decanatum* gessit in Renunciatione Magistrorum publica; & huic similem *Procancellarii* dignitatem concessam ei vicibus quaternis recordamur. Tacemus reliqua minoris momenti munera, ita comparata, ut vix nomine cognita sint exteris, & hic loci plus oneris habere, quam honoris, soleant. Fuit autem officii sui, id quod nec malevoli dissimulant, ubique observantissimus, & in defendendis Academiæ juribus adjuvandisque ejus commodis, nemo est, qui positam ab eo curam neget operamque singularem. De iis, quæ splendoris externi sunt, hic nihil commemoramus de industria. Legas, quisquis hæc nostra legis, hinc atque illinc *Lipsiæ* in ædibus publicis inscriptum memoriæ causa *Menckonianum* nomen, & quantum nitoris Academiæ accesserit cura & opera *Menckeni*, ex certissimis his monumentis intelligas. Leviora hæc putavit Noster, quam ut sitam in his gloriæ suæ existimaret partem aliquam. Illud nempe magni decoris rem putavit, doctrina scriptisque inclarescere, & quæ posteritati innotescant,

scant, literarum monumentis commendare. Qualia cum ipse diligenti labore permultè excuderit, non ei famæ & existimationis summæ, quam dudum consecutus est penes externos, insigne decus inuidebimus. Nam, quod celebriorum doctrina virorum, eo vivente, nemo fuit, a quo non literas receperit *Menckenius*, easdemque amoris plenissimas, quodque per Italiam & Angliam peregrinator Germanus nullus transierit, ex quo non, quid ageret *Menckenius*, quæsitum sit, id sine dubio scriptis suis horumque dignitati ipse retulit acceptum. In cathedra, sive orator, stetit, sive puginator, sæpissime. Anglorum Reginæ, Annæ, ipso Annæ die, in templo D. Pauli, coram frequentissima concione, & inter maximos audientium plausus, præsentibus item Britanno, *Robinsono*, Londini Episcopo, Dano, Prusico, Hanoverano, & fœderati Belgii, Legatis, qui tum forte, Suecis apud nos hospitantibus, aderant, auspiciatam evenire A. 1707 Magnæ Britanniæ cum Scotia conjunctionem iussit; quem diem Legatus Anglicus celebravit festivis epulis. Et jucundissimæ auditu, quotquot ab eo subinde recitatæ sunt officii & dignitatis causa, Orationes prorsus omnes fuere. In his binæ, quibus vitia eruditorum, ineptos mores, & quo ipse usus est vocabulo, *Charlataneriam* acriter perstrinxit, postea A. 1715 rogatu multorum datæ foras, & in linguas, Belgicam, Anglicam, & Germanicam, translata, sæpiusque novo prelo excusæ, quin & Notis variorum locupletatæ, tantum attulere ad famam *Menckeni*, quantum vix optimi generis librorum plaustra attulissent. Reliquas, ad numerum duodenum ascendentes, & de argumentis exquisitissimis oratione eleganti compositas, atque adeo ad palatum futuras multis, propediem publici juris faciet *Fridericus Otto*, filius. Idem in animo habet, Exercitationes ejus, notæ non sane infimæ, Academicas, quas de *Augustorum Augustarumque consecratione ex numis*, de eo, quod decorum est, de eo, quod placet, de *Monogrammate Christi*, (quam ipsam, Schediasmatis deinde habitu ornata, *Clariss. Jo. Ciampino* inscripsit,) de *Instauratoribus Græcarum & Latinarum literarum in Misnia*, de *Navis politicis Caroli V*, de *Feimeris, veteris Vestphal. Judicii Scabinis*, de *Commentariis Historicis*, quos *Galli Memoires* vocant, de *Viris militia & scriptis illustribus*, de eo, quod justum est circa testimonia Historicorum, & de *Electoratu Saxonico in Fridericum Bellicosum jure meritoque col-*

lato, sigillatim in cathedra, sive Juridica, sive Philosophica, defendit, Programmata item selectissima, de Pseudoprincipibus, de Dubiis Gustavi Adolphi, Suecorum Regis, motto, de Jurandi formulis ludicris, de παρρησιάζειν eruditorum, de Bernardi Montefalconii Paleographia Græca, de Vita & scriptis Gabrielis Symeonis, de Colore Caruleo, de Iiv, qui mercede conducti ad componendas Commentarios Historicos animum appulerunt, de Iis, qui raro quodam ac insobito auditorum plausu sive in prælectionibus, sive Declamationibus, gavisii sunt, de Satyra in republica usu, & similia complura, bonæ frugis plenissima, in fasciculos colligere, & conjunctim proferre in conspectum eruditorum. Neque in his foliis, quæ muneris ratio ab eo postulavit, substitit industria Menckenii. Plura longe, eademque graviora & majorum vigilantissimi, ingenii Menckeniani publice monumenta exstant. Sigismundi Augusti, Pol. Regis, Epistola, Legationes, & Responsa, cum Præfatione Menckenii A. 1703 prodire. Vitam Leopoldi Magni, sermone scriptam vernaculo, Analecta item de Calamitate Literatorum, & Jo. Ant. Campani Epistola & Poemata, in quibus colligendis multum laboris consumpsit, edita ab eo sunt A. 1707; quo ipso parente Otzone orbatus, omnem Actorum eruditorum curam suscepit. Huic se Operi ab illo tempore dicavit totum, idque, satis ita annuentibus, ad eandem prorsus, ad quam parens olim, ætatem provexit. Et in felicitatis suæ, ejus nempe, quæ homini in orbe literario constituto expectari potest, parte haud postrema collocavit, quod in hunc usque annum protracta ipsi vita fuit, quo natalem suam egerunt hæc Acta quinquagesimum, & primo velut absoluto curriculo, periodum ingressa sunt alteram. Apollinem novemque Musas imploramus, nos, qui inter multas amicorum gratulationes manum jam admoveamus operi, æque esse felices jubeant, ut eadem laborum nostrorum recordatione jucundissima transactam olim seculi partem alteram lætemur. A. 1713 doctissimi Galli, Langleti Eresnai, librum de Ratione tractandi historiarum studia (de la Méthode pour étudier l'histoire) cum notulis edidit Menckenius, ejusdemque scriptoris Catalogum Historicorum multis locupletavit librorum & animadversionum accessionibus. Cujus laboris quantam ab ipso Autore Gallisque ceteris gratiam inierit, e Diarii Trevoltensis A. 1714, & Novorum Literar. (Nouvelles Litteraires) A. 1715 satis per-

perspicue cognoscitur. Tantum quoque acceptus hic liber ipsis fuit Italis, ut translatum in linguam suam, binis vicibus, A. 1716 & 1726, prelo subjecerint. Eiusdem libri postea, anno æmpe 1718, patrio sermone redditi, multumque aucti, Noster editionem novam elegantioremq; paravit, libris, qui tunc in ipsius exstabant Bibliotheca, signo notatis. Illustrissimum omnium Opus est, quod nuper demum, gaudentibus iis omnibus, quibus Historia Germanica in magno habetur pretio, exire in lucem iussit. *Scriptores Rerum Germanicarum, speciatim Saxonicarum*, intelligimus, tribus majoris formæ Tomis comprehensos, summo olim studio summisque sumptibus ex omni terrarum parte conquistos, ad illustrandam historiam patriam accommodatissimos, & vel hoc nomine æstimandos plurimi, quod cogniti antehac nemini, aut, si cui cogniti, certe vestigati ei frustra fuerant. Hos qui manibus versarunt diligentius, rerumque hic optimarum animadverterunt copiam, hi, de munere suo *Menckenium*, de patria, quin de Germania universa, præclare ad nodum promeritum, uno ore confitentur omnes. *Scriptorum Menckenii* satis fit; nondum satis est in bonas artes meritum. Etenim, quo fuit ipse erga literas amore incredibili, non solum suis laboribus multum attulit ad illarum incrementum, sed, ut æquali studio in rem publicam incumberent, aliis etiam subinde autor suatorque fuit; quin, si qua in re, ad splendorem Academiæ & commoda juventutis pertinente, sumptibus vel gravissimis opus esse intellexerat, illis, quantum recordamur, pepercit nunquam. Cujus rei in oculis omnium monumenta quamplura versantur. Non enim nisi *Menckenio* nostro acceptum refert Lipsia *Novorum Literariorum*, tam quæ sermone patrio ab anno inde 1715 ad hunc usque diem lucem viderunt publicam, quam quæ scripta Latine ab A. 1718 ad 1723 prodiisse novimus, institutum utilissimum. Similiter *Lexici Eruditorum Germanici*, anno item 1715 cum erudito orbe communicati, & in vulgus notissimi, primam, ut ex Prefatione ejus nemini obscurum esse potest, formam scripsit viris nonnullis literatissimis, quibus scribendi materiam ipsosque, unde haurire optima quæque possent, scriptores suppeditavit liberaliter, & quantum ad Italiæ & Angliæ eruditos præcipuos, ipse laboris socium se diligentem præbuit. Neque silentio hic prætereundam arbitramur *Bibliothecam* ejus instructissimam, & per universam Germaniam nulli secundam, quin, si non copia librorum, certe horum delectationi atque dignitate, omnibus anteponeundam aliis. Nam, quo majoris esse pretii solent cujuscunque generis Historici, & scriptores, rem numismaticam

criticam, & antiquariam pertractantes, hoc magis mirandum est, nihil fere ex hoc genere disciplinarum unquam prodiisse quantivis pretii, quod non fuerit in Bibliotheca *Menckeni*, rerumque selectissimarum apparatus longissimo annorum spatio ab eo congestum uno fuisse tantum, quantum vix hominis privati ferre sumtus videantur. Quæ si quis dicta nobis criminetur nimis magnifice, eum inspectare jubemus locupletissimum, qui anno primum 1723, & iterum A. 1727 multo auctior prodiit, *Bibliotheca* hujus *Catalogum*, eleganti ordine digestum, tamque continentem egregia, ut exinde librorum historicorum & cujusque generis rariorum uberrimam possis acquirere notitiam. Ex his autem divitiis, rectissime existimabat Noster, gloriæ sperari sibi parum posse, nisi earum usus pateret omnibus, & in hoc Musarum sacrario dies noctesque consumere liceret cuilibet. Detur nobis hæc venia, ut, quæ vera sunt, eloquamur. Eorum in urbe hac patria haud pauci sunt, qui grato animo fateri obvio cuique solent, ad illam doctrinæ excellentioris amplitudinem adspirare se nunquam ausos, nisi amicus ipsis obtigisset *Mencknius*, & ex *Bibliotheca* hac, vix parem sui habente, studiorum abundantissima sponte ipsis venissent subsidia. Rari exempli rem narramus, sed cujus laudem negare *Menckenio*, erga juvenes pariter ac adultos, magno interdum cum suo damno, officiosissimo, iniquum videbatur. Ferat is, invidorum pace, tam honeste factorum fructum aliquem, gloriam. Missis jam, quæ publice ante oculos posita sunt omnium, & suo se ipsa pretio commendant, ea, quæ sunt privata magis, nec commemoratione indigna prorsus, expediamus breviter. Ingenium *Menckenio* natura molle, in excogitando felix, & bonarum rerum admodum fecundum fuit. Quo factum est, ut, quicquid scriberet, facile & nativum, compositumque ad delectandum esset, & aptissima verborum compositione infundaret se in animos legentium. Neque hinc mirandum adeo, in poeticis deliciis inde a puero fuisse eum totum, & singulari carminum venustate poetarum vel præstantissimorum cessisse nemini. Jucundissimis his studiis, recreandi animi causa, maximam olim juvenis otii sui partem tribuit, tanque feliciter suos ei labor cessit, ut vix carmen effunderet, cui non applauderet Musarum Charitumque chorus. Sunt hæc, quæcunque fervente adhuc æstu juvenili scripserat, deinde A. 1705, rogatu amicorum, congesta in minoris formæ volumina quatuor, & inscriptum illis legitur nomen Germanicum *Philander von der Linde*; cumque facile invenerint emtores suos, & excepta sint avidissime, eorum editio-

editionem vario tempore iteratam a Typographo meminimus. Et, delatum ei suo tempore poetices velut principatum fuisse, satis constare vel ex eo potest, quod *Præsidem* sibi cooptaturi, qui ante annos plus quam triginta Lipsiæ *Societatem* formaverant *poeticam*, postea commutatam in *Teutonicam*, juvenes quidam Gorlicenses, unum hoc munere dignum putarunt *Menckenium*, multosque annos continuos ejus consilio & autoritate non sine magno suo usi sunt emolumento. Fuit præterea in *Menckenio* acris judicii vis & perspicacia, ut, quæ cognita habebat ex multiplici scriptorum optimorum lectione, ea vel scriptis posset, vel in congressu hominum, perspicue, distincte, atque accurate, reddere. Ab ostentatione & superbiloquentia, qua carere, judicio vulgi, vix homo eruditus potest, tam fuit alienus Nosler, ut nihil ægrius ferre potuerit ineptiorum hominum scurrili atque scenica dicacitate, & unice dicendis rebus metiri verba consueverit. Homines, quibuscum versandum ipsi erat, morosum nunquam aut inurbanum, semper affabilem promptumque ad officia, experti sunt, & inter medios laborum æstus sæpe jocantem festivo, & sermonibus gravissimis immiscentem facetias, audivimus. Atræ bilis in eo nihil fuit, nec cum quoquam, quod scimus, inimicitias exercuit, & si quem animadverterat intra pectus alere irarum femina, obviam ei frontem tulit, atque, ad cedendum, quam digladiandum, paratior, forti stomacho aliorum odia invidiamque devoravit. Fidem in eo amici suspexerunt; liberalitatem prædicarunt pauperes; honestatis studium agnovit vir quisque bonus, laudavitque publice. Super sedem virtutum, quæ in *Menckenio* fuere, commemoratione longiori; fuit enim, ut paucis complectamur omnia, talis re vera, quales esse eos omnes decet, qui rerum bene gestarum laudem appetunt, & laborum suorum gratiam inire a communi societate student. Jam, quod rem *Menckenii* domesticam attingit, matrimonium ei per annos triginta cum uxore, e gente *Gleditschia*, fuit jucundissimum; ex qua duos genuit filios, *Fridericum Ottonem*, & *Carolus Ottonem*, tresque filias, *Christianam Sibyllam*, nuptam *Petro Hohmanno*, mercatori haud ignobili, cum duabus reliquis, *Charlotta Margaretha*, & *Christiana Elisabetha*, morte jam dudum parentem antegressis. De supremis vitæ molestiis & fatali *Menckenii* morbo ne nihil commemoremus, id scire satis sit Lectoribus, ab aliquot inde annis viribus non tam animi, quam corporis, multum defecisse *Menckenium*, nec ad restituendum vigorem pristinum quicquam valuisse Medicorum curam, & balneorum optimique generis medicamentorum usum quantumvis frequentem. Multum in primis ista corporis debilitatio linguæ & sermone offecit, ut non nisi diffi-

cillime

cillime enarrare juventuri historias potuerit, & a munere hoc cessandum ipsi interdum fuerit perquam invito. Itaque eo in loco constitutum intelligens, quicquid ipsi vitæ supererat atque roboris, ut dubia admodum pristinae salutis spes esset, animo composito & cœlestis felicitatis cupidissimo extremum vitæ suæ diem expectavit, quo inter pias preces & suspiria excepto nuper, lætus in paternos avitosque complexus abiit, domumque ingressus est omnium supremam.

Venetis Bartholomæus Javarina typis iterum subjecit *Thesauros Antiquitatum Romanarum & Græcarum Joannis Georgii Grævii & Jacobi Gronovii*, in quorum editione tantum curæ studiique ponet, ut omnium eorum, qui magni faciunt libros hos præstantissimos, satisfactura sit desiderio. Paravit eum in finem typos selectissimos, & quam vulgo usurpari solent, grandiores, figuras affabre incisas, chartamque multum nitorem habentem atque elegantiam, qualem ostentat specimen laboris, duobus constans foliis, nuper exire in lucem justum, & communicatum passim cum exteris. Eodem plane ordine, (si quidem id per typos grandiores licebit) eademque Voluminum partitione, qua *Petrus van der Aa*, primus horum Operum editor, olim usus est, animus est Javarino adornare editionem hanc novam, cumque in Lugduno-Barava *Thesauro-rum* editione quinque & viginti Voluminibus comprehendatur, quicquid libellorum, ad antiquitates pertinentium, congestere *Grævius & Gronovius*; eundem numerum Voluminum venditoribus suis Javarinus spondet. Accedent tamen *Supplementi Salengriani* tria illa, utpote quæ bona multa continent, non obvia in *Græviano Gronoviano* Opere. Novum etiam Operi universo ornamentum dabunt nova quædam Opuscula antiquaria, sigillatim antehac edita, compingenda jam in unum aut plura Volumina, quorum moles pulchre conveniet cum reliquis. Eorum hic dabimus Lectori indicem. Sunt autem hæc: I *Sponii Miscellanea erudite antiquitatis*; II *Chishull Antiquitates Asiaticæ & primaria Monumenta Græca, Notis & Commentariis illustrata*; III *Kirchmannus de Annulis*; IV *Idem de Funeribus*; V *Bartholinus de Armillis*; VI *Rykius de Capitolio*; VII *Lampe de Cymbalis*; VIII *Burmannus de Vestigialibus populi Romani*; IX *Montesalconii Diarium Italicum*; X *Ficovoni Observationes ad Montesalconii Diar. Ital.* XI *Hugo de Militia veterum*; XII *Patricii Romanorum & Græcorum militiæ veteris & novæ comparatio*; XIII *Agricola de Mensuris*; XIV *Budens de Assè*; XV *Gronovius de Sestertiis, seu pecunia veteri*; XVI *Albertinus de Mirabilibus urbis Romæ*; XVII *Schefferus de re vehiculari*; XVIII *Idem de Militia veterum navali*; XIX *Lomeirus de Lustrationibus veterum*; XX *Perizonius de Prætorio*; XXI *Gutherlet de Saliis, Martis Sacerdotibus*; XXII *Idem de Mysteriis Deorum Cabirorum*; XXIII *Ejusd. Animadversiones ad antiquam Inscriptionem Græcam, Smyrne repertam*; XXIV *Ejusd. Conjectanea in Monumentum Horæ Thibes*; XXV *Sichterman de Poenis militaribus*; XXVI *Merrula de Romanorum Sacrificiis, Sacerdotibus, Legibus, Comitibus & præmiis*; XXVII *Meursii Creta, Rhodus, & Cyprus*; XXVIII *Nicolai de Sigillis veterum*; XXIX *Idem de Lætu Græcorum*. His forte plura addentur, ubi opus fuerit. Proximo ineunte Junio primum Operis Volumen dabitur foras, & singulis duobus mensibus novum sequetur, initiumque faciet Javarinus ab editione *Græviani* Voluminis, cui subjiciet *Gronovianum*, constanter hoc ordine ad finem usque Operis usus. Qui subscriptionis via parare sibi Opus cupiunt, hi libellas Venetas statim solvent quatuor & quadraginta, toridemque deinde in Volumina singula. Subscriptorum præcipua quædam erunt in emendo commoda. Nam, qui decem prioribus Voluminibus jam perfectis nomina sua dabunt Typographo, hi libellas ei exsolvent quatuor & quinquaginta, non iniquum nimis pretium, si consideres nitorem chartæ & typorum, figurasque fere innumeras, (trecentas enim supra mille numeramus in solo *Grævio & Gronovio*) eademque elegantissimas. Opus absolutum numis aureis vendetur decem & centum, & brevi recipiet raritatem pristinam, propterea quod præter ea, quibus subscriptum fuerit, constitutum est Javarino cum eruditis communicare exemplaria paucissima.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXXXII.

JO. GEORGII AB ECKHART, REVEREN-
diss. & Celsiss. Principis & Episcopi Wirceb. Con-
siliarii Intimi, Commentarii de rebus Franciæ Orientalis
& Episcopatus Wirceburgensis.

Tomus II.

Wirceburgi, sumtibus Almæ Universitatis Juliz, 1729, fol.

Alph. II pl. 18 c. fig. æn. pluribus, textui insertis, & Tab. æn. 2.

PRomissi nostri memores, ne diutius illud differre vide-
remur, momenta notatu digniora ex *Tomo II* nunc si-
stimus, quem haud minori rerum ubertate, quam prio-
rem, *Mense Aprili* a nobis productum, cernimus adornatum.
Exhibet *Liber XXVI* vitam Liutherici Episc. Wirceb. & gesta
Caroli M. Imp. *Lib. XXVII* res Egilwardi Episc., *Lib. XXVIII*
Wolfgarium Episc. & gesta Ludovici Pii, *Lib. XXIX* res Hum-
berti Episc. & gesta filiorum Ludovici Pii, *Lib. XXX* res Goz-
baldi Episc. ac gesta Lotharii I. Imp. fratrumque ejus, Ludo-
vici Germ. & Caroli Calvi, Galliæ Regis, *Lib. XXXI* vitam Ar-
nonis Episc. & gesta sub eo in Francorum Regno, *Lib. XXXII*
res Episc. Rudolfi, Imp. Arnulfi, & filii ejus, Ludovici, Regis, *Lib.*
XXXIII gesta Diethonis Episc. & Regis Conradi I unde potio-
ra feligemus, ita tamen, ut, rebus Wirceburgicis sigillatim spe-
ctatis, postmodum reliqua ob oculos ponamus. Liuthericum
Episc. Caroli M. Capellanum fuisse, sola *Frisii* fide constat, de
ejus sane rebus parum innotuit. Archi-Episcopos, Episcopos &

p. 1.

li

Abba-

- p. 11. Abbates Carolus M. constituit iudices populi, unde & Liuthericus judiciariam potestatem nactus est; eidemque Ecclesie Slavorum circa Mœnum sunt commissæ. Obiit Liuthericus A. 403. Annales Lambecianos conscripsisse videtur Egilwardus, quo ad Episcopatum Wirceburgi A. 403 evedto, in Annalibus Moissiacensibus, qui cum prioribus fere coincidunt, eos continuavit Hathumarus, Præful postea Paderbornensis, cætera ignotus, res Aquitanicas inferens, subjunxit. Finem vero adjecit Elifachar, Ludovici I Cancellarius, usque ad annum 819, unde a Notariis vel Cancellariis Annales olim exaratos esse concludas. Egilwardus iste cum Audulfo, Comite Bajaræ, quædam bona commutavit, vita functus A. 810. Successit Wolffgarius Episc. commendatione Caroli M. cui Slavicæ Ecclesie a Ludovico Pio confirmatæ. Cessit iste decimas quasdam Abbati Fuldensi, sacra tamen potestate sibi retenta. Gibelstadium quoque & Esfelda, ut Ecclesie Wirceburgensi restituerentur ab Ermenfrido Comite, injusto possessore, a Ludovico Pio obtinuit. Deinde cum Wicbaldo Comite quædam bona commutavit, & Herioldum Daniæ Regem ejusque conjugem sacris undis abluit, atque, uti videtur vero propius, in Basilica Wolffgarii ritus iste est peractus. Rebus humanis excessit 259 sq. Wolffgarius A. 832 die 4 Novembr. cui suffectus est Humbertus, ex clero Wirceb. defunctus. Concilio Theodonisvillano & Synodo Carisiacensi interfuit, & Ochsenfurtensem Ecclesiam, ac Lauffensem consecravit, atque huic corpus S. Reginfrindis intulit. Reliquiis S. Januarii & S. Magni Ecclesiam 306 sq. Holzirchensem, & Rastorfensem pluribus Sanctorum Reliquiis ditavit. Huic Episcopo Rabanus, Abbas Fuldensis, libros quosdam nuncupavit; Humbertus enim libros impense amabat, & 313. plures Codices suis sumptibus curabat transcribi. Prælio Fontanetensi Humbertus quoque interfuit; postea Rabanum, Fuldensium quondam Abbatem, & Hattonem, ejus temporis Abbatem, consuluit de nuptiis consanguineorum, & Rabani sententiam probavit, qui easdem permittendas censebat. Obiit 246.365 sq. Humbertus VII Idus Martii A. 842, cui successit Gozbaldu, origine Franco, professione Monachus, & Neustadiensis atque Alta-

Altahensis Abbas, Ecclesiæ Ochsfurtenfis conditor, Ludovici R. Archi-Cancellarius, qui dignitates Archi-Capellani & Archi-Cancellarii conjunctas primus habuit. Ludovicum R. in difficillimis negotiis consilio juit, unde ejusdem nominatione ad hunc Episcopatum videtur evectus. Originem ejus ex Megingaudi Episc. cognatis, aut stirpe Hennebergica, frustra quidam quæsierunt. Illo tempore Theodrada, Caroli M. filia, Abbatissa Argentogilensis & Schwarzacensis, Normannorum forte metu, se in Franconiam ad Monasterium puellarum Schwarzacense contulit, illudque Ecclesiæ Wirceburgicæ donavit. Gozbaldu postea Synodo Moguntinæ interfuit. Pro monasterio Altahensi Ingolstadium, liberam Abbatis electionem, & facultatem a Rege impetravit, bona cum laicis commutandi, quod alias absque consensu Regio licitum non erat, ne liberalitate nimia & pietate privatorum opes exhaurirentur, istique ad præstanda Regibus servitia inepti fierent. Ob controversiam cum Godeschalco quodam, hæretico, scripta nonnulla de gratia & libero arbitrio manu exarari curavit, hodie adhuc residua. Vita functus est Gozbaldu A. 855, cum paulo ante Basilica S. Chiliani cœlesti igne fuisset combusta: a ejus morte Neustadiensem Abbatiam Episcopi Wirceb. per aliquot tempus sibi retinuisse videntur. Successorem Ludovicus Rex dedit Arnonem, sub Gozbaldu disciplina quondam Canonicum Wirceburgi; qui primam hanc sibi curam existimavit, ut Ecclesia S. Chiliani de novo excitaretur, novem præterea Ecclesias alias construens. Postmodum consensit, ut Monasterium Virginum Schwarzacense Berta, filia Ludovici Germ. ad dies vitæ adhuc retineret, ad sedem Wirceburgicam postea devolvendum. Unde post mortem Berthæ A. 877 monasterium Virginum esse desiit, & Arnonis autoritate Monachi Megingaudeshufenses eo translati. In Conciliis Moguntinis A. 860 & A. 888, ac in Comitibus & Synodo Forcheimensi A. 890. Arno quoque comparuit. Tutor limitis Sorabici contra Bohemos & Moravos sæpius rebelles, bellicis expeditionibus, pluribus occisis, istos vice haud simplici, summo interdum cum periculo, severe castigavit,

p. 350.
394.
403.
413.

398.
442.
443.

456.
630.

473-704.
549 575.

- p. 572. vit, & opima spolia ab iis reportavit, unde proverbium videtur in usum venisse: *Wer das Glück hat, fñhrt die Braut davon*; quod de insperata felicitate usurpatur: licet haud demonstrari possit, quod recentiores tradiderunt, Arnonem his in turbis Ducis Bohemiæ filiam, quæ Moravorum Principi desponsanda itineri se dederat, captivam adduxisse. A Carolo Crasso Imp. bona quædam dono accepit, & ab Arnulfo Imp. confirmationem impetravit tuitionis Regiæ & Capellarum, donationum, heribanni, Ecclesiarum Slavicarum, decimarumque, fedi Wirceburgensi quondam collatarum. Normannos prædabundos fortissime fugavit, & Duisburgo, ab ipsis munito, expulit. Tandem occisus est Arno A. 892 inter missarum solennia a Slavis, haud procul Frankenbergæ, inter Sanctos ob merita insignia jure referendus. Suffectus est ipsi Rudolfus, ex Comitibus Franconiæ per Werinherum patrem ortum ducens, patruus Conradi I Regis, quem Rhegino propter odium in familiam Bambergensem, fedi Wirceburgensi pene exitiosum, stoliditatis arguit. Hic Concilio Triburiensi A. 895 interfuit, ut & Comitibus Forcheimensibus, A. 905 celebratis, ac Wezlarisensem Ecclesiam consecravit, unde urbs originem sumisse videtur. A. 897 fatalis discordia prorupit inter Henrici Ducis Franciæ filios, Adalbertum, Adelardum, & Henricum, & Werinheri, Comitis Franciæ, seu Franconiæ, gnatos, Conradum, Eberhardum, Gebhardum & Rudolfum Episcopum Wirceburgi. Adalbertus cum suis Babebergæ progressus, a Rudolfo fratribusque in fugam coniectus est, Henrico in pugna occiso, & Adalhardo capto, ac capite truncato; ex adversa vero parte frater Rudolfi, Eberhardus, gravissime sauciatus, aliquot diebus post moritur. Ne tamen Adalberti gentem penitus extirparet Rudolfus cum fratribus, obstitit metuenda ab Ottone, potentissimo Saxonix Duce, occisi Henrici socero, vindicta.
- 717-730. Verum Adalbertus, viribus resumptis, Rudolfum Wirceburgo pellit, res Ecclesiæ crudelissime vastat, & Rudolfi agnatos bonis omnibus spoliat. Rudolfus Ludovicum III Regem ultorem implorat, qui, superatis pluribus periculis, Adalberti terras occupat, ipsumque ob pacem fractam læsæ Majestatis reum
761. ex
- 14.
- 774.
- 803.
- 804.

ex sententia procerum pronunciat, bonis fisco Regio addictis, ex quibus partem insignem sedi Wirceburgensi concessit. A. 808 Rudolphus Præful vitam finivit, cui successorem vulgo tribuunt Draculfum, Abbatem Schwarzacensem, qui tamen Frisingensem sedem tenuit; verum in Wirceburgensi successit Dietho, Abbas simul, non Monachus Neustadiensis, quem Conradus I Rex bonis privilegiisque ditavit. Nunc ad reliqua extantiora oculos vertemus. Carolum M. Imperatorem factum, chartis majoris momenti Bullam auream appendi curasse, furto post subtractam, memorat *Chronicon Farfense*; suscepit præterea Consulatum perpetuum more Imperatorum antecedentium, & Indictionem Diplomatum adjecit, alias nota tacemus, ut adeo in jura Imperatorum successerit. Ob terræ motum Leo III Pont. Litaniam minorem tribus ante Domini ascensionem diebus introduxit, ad distinctionem majoris, quæ VII Calend. Maji peragitur. Insignis quondam Fuldæ fuit Bibliotheca, sed, hac ab hostibus direpta, novam haud fuisse instructam, cum opes suppetant, miratur Auctor. Caroli M. nomen, accepta Imperiali dignitate, litera K scribi cœpisse, idque a successoribus ejusdem nominis servatum, notat *Mabillonius*, sed, hanc animadversionem vacillare, exemplis evincitur. Ab Amalungo Saxone, hujusque filio, Bennito, Caroli M. fidelibus, Billingi evidentissime descendunt. Num Michael Imp. Constantinopolitanus nomine *Basilei* Carolum M. semper salutavit, Auctor dubitat. Anni Imperii Ludovici Pii plerumque a morte patris, nonnunquam tamen ab A. 813 comptantur, quo a Patre in consortium Imperii fuerat admissus. Norvagia tunc dicebatur Westerfelda. Neustadiense Diploma apud *Leukfeldum*, & Murhartense apud *Crusum*, falsitatis convincuntur. Bernhards R. Italiæ filius fuit sator Comitum Veromanduen-sium, minime vero Ducum Bavariz. Eginhardus, variorum Monasteriorum Abbas, Immam conjugem semper secum habuit. Arno Archi-Episc. Salisb. sæpius vocatur Aquila, quod *Ar* & *Arn* Germanis olim indigiteret aquilam. Unusquisque Episcopus tunc Synodi tempore sibi suisque de victu providebat, nisi Archi-Episcopus eum liberaliter suppeditaret.

p. 821.

821.

843.

7.

8.

17.

19.

68.

70.

84.

85.

137.139.

149.

153.

162.

163.

- p. 168. Decreta Conciliorum a Rege & optimatibus approbanda erant,
 173. antequam valerent. Causæ matrimoniorum Seculo IX adhuc
 in foro seculari discussæ, pœnitentia solum ab Ecclesiastico
 infligenda. *Schannatus* ab Autore sæpius errorum solidis ar-
 gumentis coarguitur p. 180, 193 sq. 451 sq. 582, 590. Corona-
 181. tio Pontificis non dedit Lothario I Imperialem potestatem &
 182. nomen, sed sanctificationem. Resignatio possessionum in-
 185. terdum fiebat per mappulam traditam. Pontifex Lotharii
 Imp. judiciis assedit, saltem ut consiliis ipsum juvaret; imo ju-
 dicem suum in causis secularibus agnovit Imperatorem: &
 Pontifex electus præsentibus Missis Imperatorum debuit con-
 190. secrari, qui mos tamen sæpius interruptus, & Seculo XI plane
 est abolitus. Michael Imp. Ludovicum Pium saltem Franco-
 rum & Longobardorum Imperatorem vocatum in literis no-
 197. minat. Lites tunc extitere frequentes de cultu imaginum,
 quam in rem, loco omnium, inservit *Mabillonii Dissertatio*.
 202. Juditha Augusta, antequam lateri Ludovici I adsideret, genu
 ejus in solennibus osculata est, quod illo tempore Proceres
 Regni quoque Imperatorem adeuntes faciebant, qui mos, ex-
 204. cepta Polonia, hodie in Europa obsolevit. Organum musi-
 cum primum tunc Aquisgrani confectum, licet jam Pippino
 205 seq. A. 757 in Gallia tale fuisset allatum. *Ermoldus Nigellus*, qui
 carmen de rebus Ludovici Pii conscripsit, fuit patria Aquita-
 210. nus, Abbas Anianensis, & a Pipino R. dilectus. Annales Lau-
 317. reshameses, quos *Eginhardo* vel Astronomo cuidam falso
 vindicant, hic autori suo *Durando Diacono* atque Hir-
 minmari Notariis Imperialibus tribuuntur. Librum suum de
 225. origine domus Brunsvicensis ab Estensibus adhuc Hanoveræ
 supprimit, Autor conqueritur: libellum vero de miraculis S.
 226. Genulfi multa falsa continere, ostendit. Imma, *Eginhardi*
 296. uxor, ex Alemanniæ Ducum gente prognata, consobrina fuisse
 videtur Ludovici Pii. Uti portio Lotharii Lotharingia, ita
 311. Caroli Calvi pars Carlingia fuit vocata. *Rhos* sive *Russi* ho-
 316. dierni nomen traxerunt a *Rba*, quæ vox decurtata ab *Araxe*,
 325. fluvio, nobis nunc *Volga* vocato. Poesis Germanorum quon-
 dam dividebatur in rhytmicam, ad quantitatem & mensuram syl-

syllabarum accommodatam, & pseudo-rhythmicam, in qua syllabarum quantitas haud observabatur, sed sonis similiter desinentibus, quos rimas vocamus, supplebatur. Talia reliquerunt carmina *Otfridus* & ceteri usque ad seculum XVI, quo unisona, una cum quantitate syllabarum & definito numero, coeperunt observari. Bego, Comes Parisinus, Ludovici Pii gener, primus fuit, ad cujus heredes Comitatus volente Imperatore est delatus. De *Solitariis*, sive *Reclusis*, plura notatu digna hic proferuntur. Ludi Equestres sub Ludovico Germ. differunt a Torneamentis; in his solus cum solo decurrebat, lancea in adversarium directa, in campo clauso: in ludis vero certatum est in campo aperto, resque jaculis peracta, nec torneamenta ante bellum sacrum, in Palestina gestum, nostris innotuerunt. Ast in Oriente torneamenta fuerunt antiquissima, eaque a Saracenis didicisse nostri videntur. Imperante Ludovico Pio, ejusque filiis, Episcopi & Abbates in turbis, in palatio & exercitu presentes, bona Ecclesiarum vel Monasteriorum consumserant, unde Episcopis & Abbatibus passim separati redditus, & alii Canonicis & Monachis sunt assignati. Testes hoc tempore per aures trahere moris erat. Rugiam insulam non a Lothario I, sed Ludovico Germ. Corbejenfibus donatam, recte asseritur. Wirceburgenfes Episcopi prima sacrorum Christianorum fundamenta apud Bohemos jecerunt. Annales Metenses ex variis Annalibus sunt compilati; quæ ab A. 830 usque ad annum 837 continentur, ex Annalibus Bertinianis sunt desumpta; gesta ab A. 838 usque ad annum 852 congestisse videtur *Ratleicus*, Ludovici Germ. Archicancellarius; sequentia usque ad A. 901 ex *Rbeginonis* Chronico sunt deprompta. Singularis favor fuit Orici II, Regis Danicæ, dum consentiret, ut campana, quod nefandum paganis videbatur, in Ecclesia Christiana suspenderetur. Ill. *Leibnitii Flores in tumultum Papissæ sparsos*, quibus Fabula de Johanna Papissa confutatur, Hanoveræ adhuc delitescere, dolendum: nugæ istas Autor quoque solide discutit. Diplomata Ludovici Germ. Alsatica, a *Laguillio* producta, ab Autore summa cum ratione suspecta redduntur. Imago Patroni Ecclesiæ tum in Episcoporum

P. 333.

343.

356.

366.

367.

377.

383.

423.

430.

436 sq.

449.

480.

- p. 487. porum sigillis fuit usitata. Hunni & Hungari summo opere differunt: *Hunni*, quæ vox Slavonica lingua equites significat, Slavos agnoscunt latæres: *Hungari* vero dialecto Finnica utentes, uti Autor demonstrat, Siberiæ proximi circa mare Caspium habitaverunt, & a Pecinacis postmodum Tartariæ minori expulsi, ac Borysthene & Danubio transmissis, Bulgaros vicinosque Slavos, Carantanos & Marahenses ad Regnum Ludovici R. Germ. pertinentes infestarunt. Fabula Romantica de Ernesto Bavaricæ Duce a vero plane est aliena: laudandum vero *Ottonis Poema heroicum* de Ernesto, a *Martene* vulgatum, quod circa annum 1209 composuit, licet ab omni errore haud vacuum. Quamvis Ludovicus II esset Imperator, Ludovicus tamen Germ. Carolus Calvus, & Lotharius II, partes suas, utpote defensores & patricii Rom. nati, in defensione sedis Apostolicæ habebant. Ludovicus Germ. partem suam Regni Lotharingici Ludovico II Imp. reddidit, quam, mortuo Imperatore, & Carolo Calvo ad Andernacum victo, filii Ludovici Germ. recuperarunt. Errat *Martenius*, Abbates quondam in celebrioribus Monasteriis Episcopos fuisse, cum interdum cœnobium saltem Episcopis committerentur, ut ipsi vices Abbatis in iis gubernandis gererent. Annales Fuldenses *Waldo*, Cancellarius Caroli Crassi, Episcopus postea Frisingensis, usque ad annum 883 continuavit; sequentium annorum stylus diversum Autorem prodit. Fuldenses ulterius produxerunt Annales *Freberiani*, quorum Autor ab A. 888 usque ad A. 891 fuit *Aspertus*, Arnulfi R. Archi-Cancellarius, porro ab A. 895 usque A. 899 continuavit *Wichingus*, Episc. Patavinus. Notari meretur sub Diplomate Hervordienfi A. 892, Arnulfi, & filii Ludovici Infantis sigilla cerni, unde conjicitur, Ludovicum de confirmatione rogatum, patris præcepto suum signum subnotasse, ut operæ novum Diploma conficiendi parceret. Reliquiæ genuinæ S. *Dionysii Areopagite* pio furto ex Gallia surreptæ Ratisbonensibus solide contra Galles vindicantur. Spoliatio Patriarchii mortuo Pontifice in Concilio Romano A. 998 gravissime prohibita. Ab Eberhardo, Comite Alsatia, genus ducit Augustissima domus Austriaca, de qua pluribus Noster in
- Origi-*

<i>Originibus Habsburgicis. Ob Comitis Ifangrini rapacitatem, lupus in fabulis Romanticis dici cœpit Ifengrin; & ob Reginariï five Reinhardi astutiam vulpecula nomine Renard five Reinike, unde Autor explicationem hujus fabulæ ex horum gestis erudite instituit. Struvius Blesiacum frustra de Blesensi pago, Blois, intelligit, quippe quo Blesiacum castrum, vulgo Blesis Castel in Lotharingia, indigitatur. Fabulam de Hattonis fraude contra Albertum Bambergensem a Saxonibus confictam, ob lites Hattonis cum Hênrico Aucupe, Noster autumat. Regimonis Chronicon A. 908 ad finem ab Autore est perductum, licet exemplaria edita desinant A. 905; appendicem ab A. 907 usque ad A. 977 profecutus est Romeriur, vix compendii compilator nominandus. Gronam, in qua Henricus Aucups obsidione cingebatur a Conrado I, de urbe prope Gottin-gam Noster explicat, quam potius de Grona, Diskaviorum pa-go prope Ilebergum, interpretamur. Henricus postea, Carolo R. Galliæ socio, bona Conradi R. in Saxonia occupavit. Con-cilium Altheimense in vico Altheim, intra fines Ducatus Neo-burgici habitum fuisse, contra fecus sentientes Autor asserit. In Appendice, huic quoque Tomo subnexa, sistuntur 1) Diplo-mata Wirceburgensæ, ubi Schannati, Fuldenfis Historiographi, errores acri sale perstringuntur; 2) Specimen Breviarii rerum Fiscalium Caroli M. una cum Capitulari de villis ex Codice Helmstadiensi; 3) Annales breves Colonienfes, ex MSto Biblio-thecæ Metrop. Colonix; 4) Catalogus Abbatum Werthinensum & Episcoporum Colon. ex Codice Seculi XI Werthinensi; 5) Exorcismi & Ceremonia in Judiciis Dei, ex Codice Werthi-nensi Sec. XI; 6) Catechesis Theotisca, ex Codice Bibliothecæ Cæsareæ. 7) Confessio Theotisca, ex Codice Bibliothecæ Ca-thedr. Wirceb.; 8) Homiliarum Theotiscarum Fragmenta, ex Codice Cæsareo; 9) Hymni Francici, ex Codice Juniano Oxo-niensi; 10) Rabani Mauri Glossarium in V. & N. Testamen-tum, ex Codice Bibl. Cæsareæ; 11) Glossæ Theotisca, ex Codici-bus Bibl. Cathed. Wirceb. 12) Glossæ Florentinæ, ex Biblioth. Magni Ducis; 13) Glossarium Latino-Theotiscum, ex Cod. Bibl. Hamb. Sec. X; 14) Glossæ Theotiscæ, in Bedæ artem metricam</i>	<p>P. 797. 798. 810. 812. 820. - 838. 843. 863.870. 902. 917.918. 919.923. 930. 941. 948. 950. 977. 981. 1002.</p>
---	--

p.1003.

ex Cod. *Goldastino* Bibl. Bremensis Sec. IX; 15) *Glossæ Theotiscæ*, ex Ebneriano Prudentii Codice Sec. XI. Opus claudit Index copiosissimus. Uberiores fuimus in percensendo Opere insigni pro meritis defuncti Autoris; nunc, ut exurgat post fata ipsius condignus Historiæ Wirceb. continuator, toto animo vovemus.

HISTOIRE DE LA GUERRE DES HUSSITES
& du Concile de Basle.

hoc est,

HISTORIA BELLI HUSSITICI ET CONCILII Basileensis, Autore *JACOBO INFANTIO*.
Cum multis Figuris.

Tomi II.

Amstelodami, apud P. Humbertum, 1731, 4.

Alph. 4 pl. 8.

ULtimum hoc Opus est Cl. Autoris, præclarissime de historia Ecclesiæ meriti copiosis iisdemque accuratis trium insignium Conciliorum descriptionibus. Ac Historias ejus Constantiensis & Pisani jam recensuimus A. 1714 p. 279 & A. 1725 p. 10. Hoc, quod in manibus habemus, Opere non solum Concilii Basileensis historiam persequitur, verum etiam antegressi belli Hussitici. Cum vero vir doctissimus vix absoluto hoc Opere diem obierit supremum, amicus quidam ipsius Præfationem addidit, in qua monet, justo durius censuisse *Infantium* de Hussitis, non observantem, crudelitatem eorum provocatam fuisse factis hottium longe crudelissimis, adeoque eos tantum repressaliis, quas vocant, usos esse. Exhibet idem *Vitam Infantii* nostri, cujus hæc summa est. Natus erat in Gallia A. 1661 d. 13. Aprilis. Ex Gallia, in cujus Academia Salmurienfi ingenium excoluerat, egressus, aliquandiu hæsit Genevæ: hinc Heidelbergæ factus Concionator viduæ Electoris Palatini. A. 1689 Berolinum eum accepit doctorem Ecclesiæ publicum: ac ibi mansit per omnem vitam, nullis e conjuge susce-

susceptis liberis. Vita excessit d. 7 Aug. A. 1728. Non solum laude floruit egregii in cathedra sacra oratoris, sed etiam scriptoris eruditissimi politissimique. Sistitur hic integer scriptorum ipsius Catalogus, in quibus præter Historias Conciliorum, modo memoratas, eminent *Nova Versio N. T.* una cum amplissima Præfatione & Notis: cujus tamen laboris in societatem venit Cl. *Beaufobrius*; & *Præservatif contre la reunion avec la Siege de Rome.* Illud etiam, quod hic commemoratur, dignum est, quod paulo ante mortem somniavit, se jussum esse pro concione sacra illustrare illa verba *Iesaiæ XXXVIII, 1: Dispose domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* Ex quo tempore operam dedit maxime strenuam, ut finem suo huic Operi de Concilio Basileensi imponeret.

Erat quidem hoc Opus futurum minoris molis, si Autor soli bello Hussitico solique Concilio Basileæ habito describendo incubisset. Sed visum est ipsi, ceteras quoque res in Ecclesia Europæa illo temporis tractu gestas annectere. Nos quidem, his prætermittis, ea duntaxat, quæ titulus Operis indicat, paucis persequemur. *Libro primo* ostenditur, Bohemos seculo nono religionem Christianam accepisse non a Latina Ecclesia, sed a Græca, sacraque sua celebraisse lingua patria, in eamque translatum habuisse sacrum codicem, ritus quoque ac dogmata Græcæ Ecclesiæ fecisse sua; seculis decimo atque undecimo Romanos Pontifices invehere in Bohemiam studuisse ritus Ecclesiæ Latinæ, sed nequicquam; seculo XIII magnam multitudinem Waldensium se contulisse in Bohemiam, ibique libenter esse receptos: unde Noster apparere putat, minus ad dictos sedi Romanæ fuisse Bohemos; seculo XIII toto S. Cœnam in Bohemia esse administratam sub utraque specie; & cum seculi sequentis medio Carolus IV Imp. introducere in Bohemiam conaretur communionem sub una, fortiter restitisse Bohemos, & inprimis *Jo. Milicium & Matthiam Janovium*, Concionatores Pragenses & dum non solum in communionem sub una, sed & in flagitiosos sacerdotum mores invehebantur, præcursores *Joannis Hussi.* *Libro secundo* Autor priora tempora vitæ *Hussi* describit, breviter ea occasione dis-

ferens de sectis Papæ adversis hoc tempore exortis, Fratricellorum, Begardorum, Lolhardorum, de *Marsilio Patavino* & *Joanne Gandavensi*, de Turlupinis, ac denique de Wiclefistis, certis quoque argumentis demonstrans, *Wiclefi* ad *Hussum* epistolam esse supposititiam. *Tertio* reliqua vitæ *Hussi* usque ad ejus certamen Anti-Pontificium persequitur, simul describens Bohemiæ statum illius ætatis, ac diligenter exponens historiam Wenceslai, Imperatoris, ejusdemque Bohemiæ Regis. *Quarto* narrat initium certaminis *Hussi*, observans etiam, haud eum caruisse vitiis, sed subinde injusta ambitione incaluisse. *Quinto* non solum historiam *Petri Dresdensis*, Pragæ una cum aliis contententis, administrari S. Cœnam oportere sub utraque specie, exponit, sed etiam docet, extincto *Husso* ipsam Academiam Pragensem publice defendisse communionem sub utraque. Errare vero eos addit, qui, *Hussitas* laicos administrasse S. Cœnam, tradunt. Hinc de *Picardis* agit, hoc tempore in Bohemia exortis, eosque ab *Hussitis* diversos esse, perspicuum facit, ratus, enthusiastas fuisse eos & fanaticos. Nunc demum *sexto libro* describendum suscipit bellum *Hussiticum*, cui initium dedit *Jo. Dominicus*, Cardinalis, e Concilio Constantiensi A. 1418 delatus in Bohemiam, & crudelitate sua, qua utebatur in defensores communionis sub utraque, tristissimum excitans tot annorum incendium. Ex eo enim tempore utraque pars in alteram sæviendi nullum omisit modum. Præcipuum vero *Hussi* ultorem se præbuit *Joannes Ziska*, dux gregis *Hussitici*, & conditor oppidi Taboris, ex quo *Hussitæ* nominati sunt *Taboritæ*. Hic *Ziska* A. 1419 cum suis copiis ingressus Pragam, caput Bohemiæ, summam exprorsit crudelitatem in *Hussis* adversarios, maxime in magistratus & monachos. *Hussiticorum* horum armorum felix progressus in *libro septimo* exponitur, simulque quod Bohemi decreverint, non suscipere Sigismundum, fratrem Regis nuper mortui, Wenceslai. *Libro itaque octavo & nono* narrat Autor obsidionem Pragæ a Sigismundo factam, sed paulo post solutam, & ceteras, quas accepit a *Taboritis*, clades, coactus tandem excedere Bohemia. *Decimo* novum Sigismundi adventum describit, novum item
ejus

ejus ob infelices rerum successus reditum in Hungariam. *Undecimo* persequitur res a *Ziska* prospere gestas in Bohemia & Moravia, simulque ejus mortem, quæ in annum 1424 incidit, & sepulturam honorificentissimam: qua occasione ingenium, religionem, virtutes & vitia ejus, describit. *Duodecimo*, commemorato Concilio Senensi, obituque *Petri de Luna*, Anti-Papæ, reversus ad res *Hussiticas*, enarrat prælium exercitus Imp. Sigismundi cum *Hussitis*, iterum hic victoribus. *Tertio decimo* & duobus sequentibus exhibet res a successore *Ziska*, *Procopio Raso*, cognomen *Magni* adepto, prospere gestas in Moravia & Silesia. *Decimo sexto* memorat initium Concilii Basileensis, eo fine instituti, ut pacaretur Bohemia. Prima ejus sessio A. 1431 d. 14 Dec. habita est, ac A. 1433 d. 6 Januarii etiam invitati & fide publica muniti Basileam venerunt principes quidam *Hussita*, interque eos ipse *Procopius*. Cumque Eugenius IV Papa huic Concilio se opponeret, factum est, ut Concilium hoc tum confirmaret decretum illud Concilii Constantiensis, quo Papa subesse Concilio, eique parere, jubetur, tum adversantem sibi Papam suo munere abdicare cogitaret. *Libro XVII* (qui Tomi secundi primus est,) narratur colloquium legatorum *Hussitarum* cum Concilii Patribus, illorumque in patriam re infecta reditus: simulque docetur, A. 1434 Papam cum Concilio in gratiam rediisse. *Decimo octavo* describitur pax inter Sigismundum Imp. & Bohemos A. 1436 facta, postquam is in horum quatuordecim condiciones consenserat: imo ipsæ *literæ Concordatorum* hic exhibentur. Sed pactum hoc, ab utraque parte sancte religiosissimeque inquitum, a neutra sancte servatum fuisse, noster Historicus adjicit, Sigismundumque, cum Pragam veniret d. 23 Augusti, & in fidem acciperet totam Bohemiam, statim ibi violasse sua promissa, nec fidem servasse iis, quos putabat esse hæreticos. Narrat quoque secutas Concilii sessiones, earumque trigesimam ostendit esse contrariam definitioni Concilii Constantiensis. *Decimo nono* discordia Bohemorum a morte Sigismundi, A. 1437 d. 9 Dec. extincti, commemoratur, una eorum parte Regem suscipiente generum Sigismundi, Albertum, eique Pragæ imponente coronam Regalem,

galem, altera sibi Regem eligente Casimirum, Poloniæ Regis fratrem, qui & cum exercitu intravit Bohemiam. Deinde ardor exhibetur Concilii in Papam Eugenium, A. 1439 in sessione XXXIV exutum dignitate Papali, suffecto in sessione XXXVIII Amadeo, Duce Sabaudix, qui & sumfit nomen Felicis V, & e longiori, quam adhuc gesserat, barba non parum sibi demeti passus est. *Libro XX* describitur regni Bohemix instabilis status a morte Alberti, filium ejus Ladislaum Bohemis tradere recusante Imp. Friderico III, qui & persuasit Concilii Basileensis Patribus, ut consentirent in novi convocationem Concilii. *Libro XXI* docet Autor, etsi A. 1443 d. 16 Maji ultima fuerit habita Basileensis Concilii sessio, Patres tamen Basileæ permanfisse usque ad annum 1449, quo Felix se abdicavit Pontificatu, & Nicolaum V passus est creari Pontificem. Hic etiam descriptum legimus *Rockisani*, Archiepiscopi Pragensis, certamen religiosum cum Taboritis de transubstantiatione. *Libro XXII* primum Bohemos videmus arma sua, & quidem mercede conductos, circumferentes per Germaniam & Hungariam; deinde legatum Papæ Nicolai V reconciliaturum ipsi Bohemos ex toto. Sed non respondebat Papæ voto exitus, ipsius legato urgente unicum illud verbum *Crede*, Bohemis unicum illud *Proba*. Ubi observat Noster, jamdiu priorem vocem fuisse *Ecclesia*, hoc est, eorum, qui se videri volunt esse Ecclesiam; posteriorem vero fuisse eorum vocem, qui appellantur *heretici*. Narrat hinc, quomodo *Georgius Podiebradius* occupavit Pragam, & ibi autoritatem suam stabiliverit, constitutus tandem summo cum imperio Rector regni Bohemix. *Libro XXIII* non solum describitur colloquium lectu dignissimum *Anea Sylvii*, legati Imperatorii, cum *Podiebradio*, itemque res a *Joanne Capistrano*, monacho Missionario, mirabili successu gestæ; sed etiam commemoratur, Archiepiscopum *Rockisanum*, cum, Papæ tacere sibi nolle, videret, misisse legatos ad Ecclesiam Constantinopolitanam, eique Bohemicam, adjungere voluisse Ecclesiam. *Liber XXIV*, idemque ultimus, describit copiose Imp. Friderici III iter Romam susceptum, & natas interea temporis turbas in Austria & Hungaria, ac denique

que Ladislai adventum in urbem Pragam ad fuscipiendam coronam regiam. Haecenus Noster *Infantius*. Cum vero is nullam fecerit mentionem *Adamitarum*, qui orti A. 1420 feruntur in Bohemia, Cl. *Beaufobrius* duas elegantissimas Dissertationes subjecit: quarum in priore docet, narrationes de *Picardis* nulla veste utentibus & simul veneræ voluptati deditissimis esse mendacissimas, verosimillima simul ratione indicans horum mendaciorum origines; altera idem probat de *Adamitis* vetustiorum ætatum, simul notans *Beltum*, qui in suo *Diætionario* delatus ad *Adamitarum* historiam, non Criticum se præbuit, sed maxime credulum. Hic & docet, *Simonem Magum* diversissimum esse a *Simone* hæresiarcha; narrationes *Epiphani* de *Adamitis* esse fide indignissimas; *Priscillianum* & *Priscillianistas* summorum & errorum & flagitiorum accusari summa injuria; quæ denique de *Begardis* ac *Turlupinis* narrentur obscenitates, eas esse fabulosissimas. p. 304-406.

DE BONONIENSI SCIENTIARUM ET Artium Instituto atque Academia Commentarii.

Bononiæ, ex Typographia Lælii a Vulpe, 1731. 4 maj.

Alph. 3 pl 12, cum 9 Tabulis æneis.

DE illustri Instituto scientiarum & artium Bononiensi jam bis in *Actis* nostris facta est mentio: semel, ubi historiam hujus instituti, a doctissimo *Limerio* conscriptam recensuimus, (A. 1724 M. Jan. p. 24) iterum, cum Acta legalia & instrumenta cessionum donationumque, ab Excellentiss. Comite *Marsilio*, summa & nunquam satis prædicanda liberalitate factarum, exhibenda essent. (A. 1729 p. 215.) Nunc tandem, ipsius Academix autoritate, Commentariorum, jam diu desideratorum, Volumen primum in lucem prodit, a *Francisco Maria Zanotto*, Viro humanissimo atque eruditissimo, eodemque Academix a secretis, sermone latino, proprio & perspicuo, tam accurate conscriptum, nemo ut præclarius defungi hoc officio potuisse videatur. Distributus est liber in Partes tres. Quarum una originem, progressum & formam Instituti adjunctæque

que scientiarum Academiæ exponit : altera ipsos complectitur Commentarios, de iis, quæ in Academia, ad disciplinas varias illustrandas, tractata sunt. In tertia denique Academicorum extant opuscula : quæ numero longe plura essent, nisi pleraque ab autoribus suis fuissent jam alia occasione edita. Institutum Bononiense, singulari studio & munificentia Comitum *Marsilii*, anno hujus seculi duodecimo conditum, privilegiis Clementis XI, P. M. munitum, illustrissimique Senatus Bononiensis cura atque autoritate perfectum, accedente etiam deinceps plurimum, cum principum personarum, tum privatorum, liberalitate, brevi tempore mirifice crevit. De his rebus, atque adeo de ædibus, de egregia suppellectili, Bibliotheca atque instrumentis, per plures cameras distributis, quæ incredibili solertia collegit *Marsilius*, de specula astronomica, de legibus, de Professoribus aliisque, quorum opera in Instituto adhibetur, item de Academia pictorum, sculptorum & architectorum, ab eodem *Marsilio* A. 1710 conflata, & deinde cum Instituto conjuncta, quinque Capitibus agit Cl. Autor. Academia scientiarum, olim privata & domestica, anno fere 1690 apud *Eustachium Manfredium*, tum temporis admodum adolescentem, orta, vocabuloque *inquietorum* designata, deinde in ædes *Jacobi Sandri*, post, cum opera *Morgagni*, ad quem principatus pervenerat, junctisque studiis *Manfredii* & *Stancarii*, reformata & novis legibus instructa, magis magisque floresceret, in amplam *Marsilii* domum recepta, tandemque, hujus beneficio, post varias calamitates, certis legibus, Instituto est adjuncta. Hæc Academiæ fata, & quæ præterea eidem acciderunt, aliis quinque Capitibus *Zanottus* persequitur : atque ita demum ad contexendos de actis nobilissimæ hujus societatis Commentarios pergit. Ubi sciendum, ea tantum in hoc Volumen fuisse congesta, quæ inde ab Academia condita ad A. 1722, quo anno *Zanottus* factus est a secretis, ab Academicis partim de scripto recitata, partim memoriter dicta, vel etiam ex tempore disputata, atque ad hoc tempus conservata fuerunt : iis, quæ postea dicta aut lecta sunt, in alium librum rejectis. Quamquam etiam ex his pauca doctissimus Autor adjecit, quæ ve-

rendum erat ne aliquid pretii cum novitate amitterent. De cetero, ut summa fide Academicorum placita proposuit, ita suo potissimum arbitrato elegit, suoque modo cuncta explicuit atque ordinavit, nec propriam etiam interponere sententiam in loco intermisit. In iis, *quæ ad naturæ historiam spectant*, (ab his enim exorditur,) primo quidem de flava arena, in agro Bononiensi frequentissima, & passim in lapides satis duros concreta, tum de belemnitis ac de variis terrarum stratis, post de perlarum oculis ac de cicadis, de nostalgia Helvetiorum, & de crystallo montana, differit. Porro duo describit itinera, alterum per montem Bononiensis agri partem, alterum ad Alpes S. Pellegrini: ac postremo etiam alia quædam breviter & sine ordine adjungit, quæ in separata Capita non videbantur discernenda. In arena Bononiensi, quam solertissime scrutatus est *Jacobus Beccarius*, id imprimis observari meretur, intermixta esse passim corpuscula testacea, marinis ac diluvianis non immerito annumeranda, ac pro cornibus Ammonis habenda; adeo minuta, ut pleraque dimidiam lineam vix æquent, multa, nisi adhibito microscopio, sub sensu non cadant; & quibusdam in locis ita frequentia, ut in arenæ unciis binis plus quam 1500 numerari potuerint. Crystallum montanum, si figuram particularum simplicem requiras, semper esse hexagonam, natura non alcalicam, quippe cum nullam acidis mutationem afferat, ac perperam pro medicamento usurpari, disse-ruit *Montius*. In itinere ad Alpes S. Pellegrini multa notatu digna observavit *Galeatus*, quorum nonnulla exempli causa afferenda putamus. Huc pertinent, quæ de Saxoli salsa, de fontibus petrolei in monte Zibio, itemque de variis corporibus marinis, passim obviis, commemorantur. De cetero in altioribus montibus nullum apparuit hujusmodi corporum vestigium. Quo non parum confirmatur observatio & sententia *Marsilii*, qui marina corpora in montium quorumque altissimorum jugis nulla esse, nec reperiri nisi in mediocri atque hanc scimus an post plures hujusmodi observationes satis accurate definienda altitudine, docuit. In Cimone monte, omnium, qui circa sunt, celsissimo, non procul a vertice fons exsili-

re deprehensus est, aquarum copia insignis: itemque alius, in adversa montis parte, etiam copiosior, altior, & majori impetu micans; atque id quidem tempestate calidissima & aridissima. Quod non satis commode cum illorum opinione convenire videtur, qui ingentia quædam receptacula sub montibus imaginantur, quo pluvie & liquatæ nives confluant, in fontes fluviösque postea exonerandæ. A Cimone ad Barigatiam, undecim passuum millia fere distantem, profectus est *Galeatius*, quem locum crebræ, nec hyeme minus, quam æstate, improviso e solo prodeuntis flammæ nobilem faciunt: qua de re observationes quædam proponuntur. Omittenda sunt multa & præclara. Unum hoc loco addemus de lapide, a *Jo. Scheuchzero* descripto, quem in Austria, prope Viennam, magna copia effodiunt. Albus est & mediocriter durus, in quo, si accuratius examinatur, præter pauculum arenæ, nihil nisi marina corpora deprehenduntur, quæ contrita & invicem coagmentata in lapidis formam conversa sunt. Hic aleyonia multorum generum, echini, pectines, manifeste se produnt. Atque his lapidibus domus exædificari solent: neque ullum fere ædificium Viennæ est, inde non exstructum. Quis credidisset, urbem illam nobilissimam e marinorum corporum exuviis totam crevisse? Sed ad alia transeundum est. In *Chymicis Marcus Antonius Laurentus* naturam aquarum Poretanarum (Poretæ autem oppidum est in Bononiensi agro positum) singulari studio investigavit. In *Anatomicis Galeatius & Leprotus* de vasis lacteis in homine inventis; idemque *Galeatius* de muliebrium ovariorum vesiculis; *Petrus Nannius* de glandularum structura, divisione atque usu; *Antonius Pacchionus* de dura meninge, egerunt. Quibus variæ aliorum observationes anatomicæ accedunt. In *Medicis*, quid *Jo. Ant. Mundinus*, de quodam urinæ profluvio; *Cajetanus Tacconus* de arthritide, *Molinellus*, *Putius*, *Balbus*, *Morgagnus*, *Nannius*, *Albertinus*, de morbis variis & miris in humano corpore observatis, porro quid *Morgagnus* de aqua calcis vivæ, coagulationem lactis impediende potius, quam efficiente, *Stancarivus* de fungo Melitensi, tanquam tutissimo remedio adversus profluvia sangu-

gui-

guinis, itemque de opio, *Albertinus*, *Fantinus*, *Sandrius* & *Gornia*, de cortice Peruviano, herba acemella, & bezoario lapide, proposuerint, commemoratur. Sequuntur *Physica*. Ubi primo loco de sono agit *Zanottus*, ostenditque, *Haucksbejano* potissimum experimento nixus, soni magnitudinem, ceteris paribus, sequi proportionem compositam ex elasticitate & densitate aeris, in quo editur: calorem per se nihil mutare sonos, nisi quatenus aerem vel rariorem facit, si liber sit, vel magis elasticum, si certo spatio conclusus: itaque in aperto aere calore sonum minui, augeri in clauso, itemque æstate & interdiu sonos fere minores esse, quam hyeme & nocte. De lapide Bononiensi postquam denuo varia experimenta una cum *Beccario*, *Laurento* & *Galeatio* fecisset *Marfilius*, in nonnullis, quæ antea statuerat, sententiam mutavit, idque ut publice hoc loco significaretur, præcepit. Talia hæc sunt, lapidem in monte Paterno minime oriri, ut in Epistola, hic Lipsiæ edita, scriptum legitur, sed externum esse & casu quodam olim importatum: concretiunculas illas, passim obvias, quas antea pro lapidis primordiis habuerat, gypsi magis, quam lapidis, principia esse: lapidem a directo solis lumine magis accendi, quam a reflexo. Illud etiam observatum est, lunæ lucem lapidi nunquam inhærere, quantumvis collectum; cum ceteroquin ad accendendum hunc phosphorum satis mediocre lumen sufficiat, tale, exempli causa, in quo paullo majores literæ oculis vix discerni queant. Porro notavit *Galeatius*, lapidem in vase vitreo, aere vacuo, luci expositum, nitorem omnino acquirere, sed aliquanto minorem, quam in aere. Postremo *Zanottus* lapidem ostendit non reddere lumen alienum, sed ab alieno saltem lumine accensum sua luce fulgere: quod partim ad *Cartesiana* de luce placita sese accommodans demonstrat, partim vero & imprimis ex hypothese *Newtoniana*. Namque duo lapides, in diverso solis lumine, rubro & cæruleo, refractione separato, per æquale tempus constituti, ac deinde in tenebras translati, minus quidem nitidi conspecti sunt, quam cum fuissent lumini pleno expositi, ceterum colore, qui fere albus erat, & lumine adeo pares fuerunt, ut nulla plane percipi differentia

posset. Jam, quod ad reliquas observationes physicas attingit, *Codronchius* nonnulla proposuit, quæ literis ex Hispania acceptat, de nova insula, A. 1720, cum magno terræ motu, inter Azores orta, noctu flamas ejiciente, quæ mane tanquam fumus apparebant, neque ita multo post iterum depressa & sub aquas recondita. *Stancarius*, de elasticitate aeris, an densitati proportionem constanter respondeat, quæsit. Idemque ostendit, quo pacto construenda sint thermometra mercurialia perfecte occlusa, quæ varios caloris gradus, dilatatione vel contractione aeris contenti, denotare possint. *Rondellus* de insinuatione Mercurii in aurum hoc reperit, si fila auri tenuissima & ex parte tantum immersa fuerint, progressionem Mercurii in iis nullas esse; in crassiusculis varias, pro vario posito; easque multum Mercurii pondere retardari. A physicis ad *Mechanica* pergit Cl. *Zanottus*. Hic motus leges, quæ in collisione corporum observantur, sermone populari, sine formulis algebraicis, & sine omni artificio mathematico, exponit ac demonstrat, *Jo. Rizzettum* de cetero secutus, cujus hac de re Schediasma, sub finem, inter Academicorum opuscula, extat: ubi id maxime agit, ut doceat, in collisione corporum elasticorum velocitatem relativam regressus non esse propterea plerumque minorem velocitate relativa congressus, quia corpora non sunt perfecta elastica, h. e. quia non perfecte sese in pristinam formam restituant, sed quia id non faciant brevissimo tempore, & quia pars elasticæ virtutis in tremorem atque oscillationem, teste sono, impendatur. Deinde controversiam *Zanottus* recenset, quam olim habuit *Gulielminus* cum *Papino*, de aquarum e tubis eruptione. Postremo de problemate agit, a *Manfredo* sibi olim proposito, cujus plenior, atque etiam amplior, quam postulatum erat, solutionem inter opuscula exhibuit. Problema autem hoc est: constituto globo super planum rectangulum, cujus latera hujusmodi sint, ut venientem undecunque illum repellere possint, invenire directionem, quæ primum globo tribuenda est, ut is, ab rectanguli lateribus deinceps repulsus, post datum reflexionum numerum, ad datum tandem punctum perveniat. In *Analyticis* primum fun-

fundamenta atque originem totius Geometriæ & analyfeos suo modo explicat, illud potiffimum ostendens, jam ab antiquis Geometris principia recentiorum de infinite parvis, saltim tacite, posita fuiffe. Deinde commemorat, quid a *Gabriele Manfredio* præstitum fit in formulis quibusdam integrandis, & maxime in dissolvendo binomio $x^n \pm a^n$ in quantitates eas, in quibus x nullum haberet exponentem alium nisi 1 vel 2. In *Geographicis & Astronomicis* locorum quorundam latitudines accuratius determinantur, simulque generatim ostenditur, quo pacto *Manfredius*, *Cassinianam* methodum longius extendens, non solum ex siderum quorumvis, sed etiam ex punctorum cœli imaginariorum sub luna occultationibus, sive cum ea conjunctionibus, longitudes locorum investigare docuerit. Porro de celeberrimæ illius lineæ meridianæ, quæ Bononiæ, in æde Divi Petronii a *Dominico Cassino* olim constructa, ab eodemque post contractum aliquod ex diuturnitate temporis vitium correctæ est, dimensione & emendatione novissima *Manfrediana*; de observationibus nonnullis Astronomicis, imprimis de ecclipsi totali, quæ A. 1726 contingens, cum totalis esset, quippe luna prope perigeum & sole in apogeo constitutis, tamen instar annularis apparuit, cum fulgore quodam, circumcirca lunam ambiente, & duodecimam circiter lunaris diametri partem æquante; de libratione lunæ, cujus causam, (cum quantitas ejus hypothefi *Ricciolanae* & *Newtonianæ* non satis respondere videretur,) partim quidem a vi, per quam luna eandem semper faciem ad alterum ellipseos focum convertat, partim vero ab alia vi vorticis lunaris, deducere conatus est *Nadius*; & de Mercurio, A. 1723 in sole a *Manfredio* observato; porro de ecclipsibus, in Geographicis tabulis, *Cassiana* & *Manfrediana* methodo, representandis; itemque de annuis aberrationibus, in quibusdam stellis fixis, ex temporibus meridianis, a *Manfredio* vere quidem deprehensis, & cum *Marraldi* observatis egregie consentientibus, ad Copernicanorum vero hypothefin de parallaxi annua parum accommodatis, exponitur. Restant *Meteorologica*. Quo loco *Zanottus* primum de globo igneo mentionem facit, quem *Paulus Baptista Bal-*

bus A. 1719 descripsit; deinde de nocturna quadam luce, quam *Ant. Castelvetrius* novissima nocte A. 1722, aliisque sequentibus, inspexit, quæ, cum non immerito pro boreali aurora habenda videatur, prima omnium fuit ab Italis observata; postremo de duabus aliis certissimis illius generis auroris, quarum alteram, d. 14 Calend. Nov. A. 1726 toti pæne Europæ conspectam, collectis variis ex omni Italia observationibus, *Beccarius* exposuit, alteram *Eust. Manfredius*, nocte ante Idus Mart. A. 1727 quam accuratissime & curiosissime a se observatam. Diximus de historia & Commentariis. Reliquum est, ut de Academicorum adjunctis opusculis dicamus. Quorum tituli saltem, ne longifimus, indicandi erunt. Sunt autem sequentia: *Victorii Francisci Stancarrii* de perlarum oculis; *Jo. Jac. Scheuchzeri* de Nostalgia, hoc est, de tristitia & tabe ex cupiditate redeundi in patriam, quem morbum Helvetis maxime familiarem primus ita nominavit & peculiari Dissertatione Academica explicuit *Jo. Jac. Harderus* Basileæ A. 1678; *Josephi Montii* de crystallo montana; *Joannis Scheuchzeri* de lapide Viennensi; *Petri Nannii* de glandulis; *Joannis Antonii Stancarrii* de dura meningē; *Antonii Leprotti* de anevrysmate quodam arteriæ bronchialis, aliisque Anatomicis observationibus; *Dominici Gusmani Galeatii* de calculis in cysti fellea & intra ejus tunicas repertis; ejusdem de cribriformi intestinorum tunica, quo pertinent Figuræ 3 Tab. III, infra explicandæ; *Jo. Bapt. Morgagni* de plerisque uvulæ & pharyngis musculis; ejusdem de iis, quæ in Academia ab *Ant. Maria Valsalva* recitata sunt; *Hippoliti Francisci Albertini* de quibusdam difficilis respirationis vitiis, a læsa cordis & præcordiorum structura pendentibus; ejusdem de cortice Peruviano; *Petri Ant. Michelotti* de sanguinis ductuum morbis, ac de quodam sanguinis vomitu potionibus gelidissimis curato; *Jac. Barthol. Beccarii* de motu intestino corporum fluidorum; *Jo. Rizzetti* de corporum collisionibus & motuum communicatione; *Fr. Maria Zanotti* de motu composito; *Jac. Riccati* de virium elasticarum legibus; *Dominici Gulielmini* epistola hydrostatica, nondum edita; *Fr. Mar. Zanotti* de reflexionibus globi, qui in plano

plano rectangulo pulsus, a prominentibus undique lateribus huc illuc repellitur; *Gabr. Manfredii* de formulis quibusdam integrandis; *Eustachii Manfredii* de meridianæ lineæ, in æde *Divi Petronii*, dimensione; ejusdem de novissimis circa fixorum siderum errores observationibus.

Explicatio Figurarum.

Fig. 1 exhibet portionem intestini jejuni humani, aperti & duabus exterioribus tunicis, membranacea sc. & muscolari, exspoliati, atque supra vitream laminam expansi, ut structura interioris cribriformis tunicæ, quemadmodum microscopio observata fuit, ostendi possit. T A B. III. Fig. 1.

AA. Portio superior intestini, in qua villi & foraminula, atramenti beneficio conspicua magis reddita, apparent. Foraminula tamen aliquanto majora villis, secus ac observantur, delineata sunt, ut eorum figura melius conspici possit.

BB. Portio inferior ejusdem intestini villis denudata, ut clarius foraminula manifestentur.

a. Plexus five racemus glandulæ Peyeranæ, gregarie dictæ.

bb. Valvulæ conniventes, in quibus etiam foraminula subapparent.

cc. Glandulæ solitariae, in densiora & globosa corpuscula elevatae.

Fig. 2 representat portionem intestini ilei. Fig. 2.

CC. Pars superior, villis exspoliata.

DD. Pars inferior, villis & foraminulis sparsa. Villi autem in hoc intestino rariores observantur, quam in jejuno, & omnes in capitula desinentes.

ccc. Tres glandulæ solitariae, non dissimiles illis, quæ in jejuno observantur.

f. Plexus major glandulæ gregarie, ad quem duo insigniores vasorum sanguiferorum ramuli bb distribuuntur.

g. Plexus minor similis glandulæ, in qua tres tantum globuli minores apparebant.

Fig. 3 ostendit portionem intestini coli. Fig. 3.

EE. Tota

EE. Tota facies interna cribriformis tunicæ, in qua foramina ampliora & magis conspicua, quam in tenuibus intestinis existunt, ita, ut etiam sine microscopio subappareant.

ii. Glandulæ 5 solitariae, quæ microscopio nihil aliud apparuerunt, quam lacunæ seu foveolæ quædam, crebrioribus foraminulis & tubulis circumdatæ.

II. Incisura facta in cribriformi tunica, ex qua continuatio foraminulorum, cum subjectis tubulis, horumque tendentia ad nerveam tunicam, indicatur. Tubuli autem isti in canibus & aliis animalibus magis, quam in homine, conspicui sunt, & non in crassis tantum, sed etiam in tenuibus intestinis observantur.

G. FRID. RICHTERI ADDITAMENTUM
ad Schediasma suum de motu composito; quod extat in
Supplem. T. IX Sect. IX p. 345.

CUM egregios Academix Bononiensis Commentarios, a Clariss. Autore ad nos missos, & paullo ante recensitos, avide perlegerem, inter Academicorum opuscula etiam ipsius doctissimi *Zanotti* Schediasma de motu composito inveni, ubi meam de hoc argumento sententiam, & quæ circa eam monenda videantur, quam humanissime proponit. Ac fateor profecto, virum perspicacissimum rem ipsam penitus tenere. De modo saltim, quo eam explicat atque illustrat, per pauca, quæ mihi in mentem venerunt, bona cum ejus venia, hoc loco afferre fas sit. Quod antequam facio, ut appareat, quid ego ipse, post editum meum Schediasmâ, ad limitandas quasdam propositiones, addendum censuerim, ea huc iisdem verbis transcribere non alienum arbitror, quæ superiori anno, cum circa hunc locum versaremur, calamo exceperunt auditores Prælectionum mearum Physicarum. Demonstrato enim motu & directione corporis, duabus viribus nec contrariis nec conspirantibus simul impulsis, eadem ratione, ut in Schediasmate meo, Art. IV p. 347; hæc sunt, quæ deinceps adjeci:

Hinc

Fig. I.

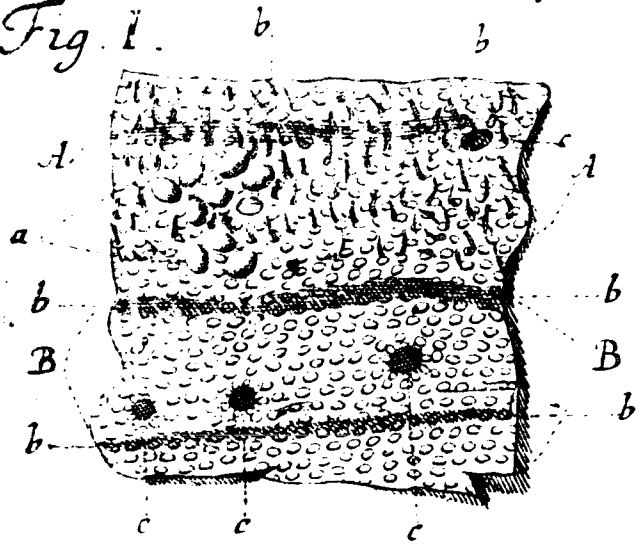

Fig. II.

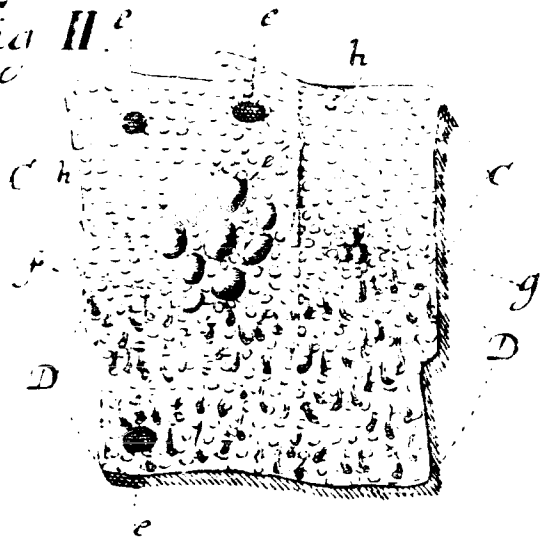

Fig. III.

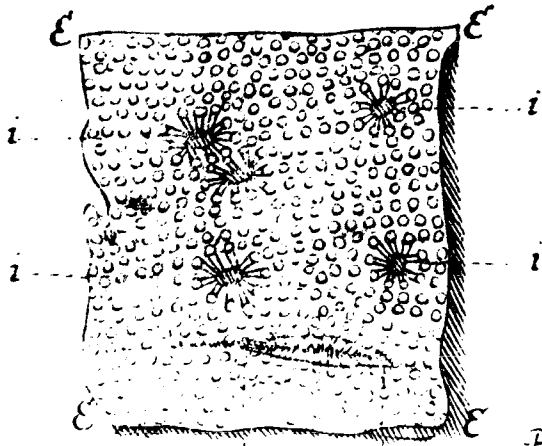

Fig. IV.

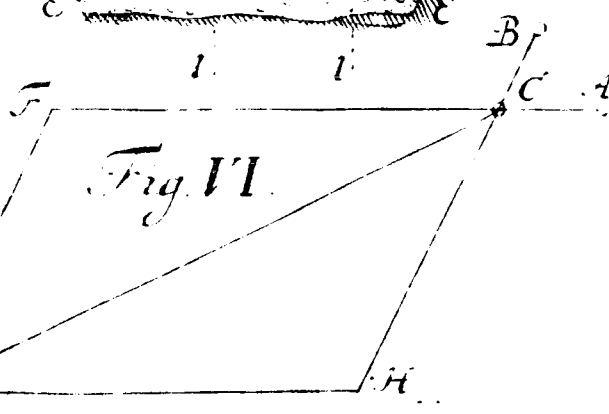
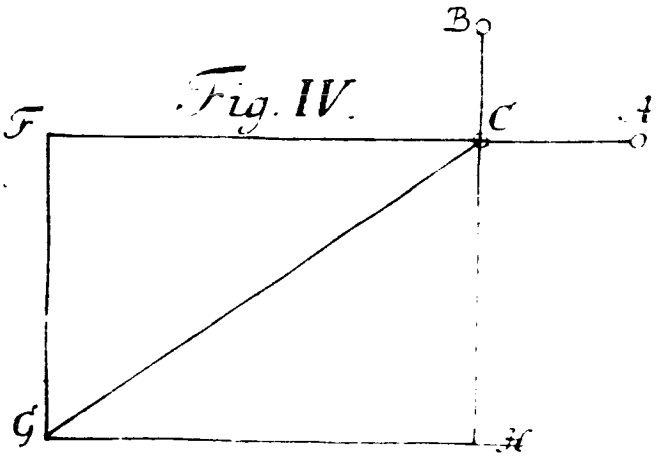
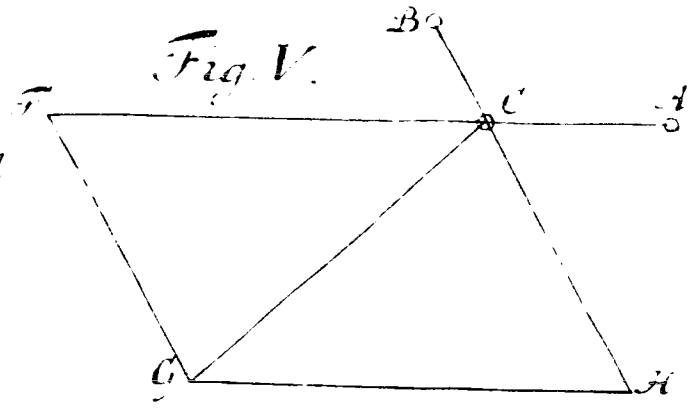

Fig. V.

Hinc motus corporis cujusque, cujus directionem & celeritatem exponit recta CG, descripto circa eam, ut diagonalem, rectangulo quocunque CFGH, resolvi in duos motus potest, a lateribus rectanguli, CF, CH, exponendos: hoc est, etiam si corpus vi quadam simplici propellitur, secundum directionem CG, effectus tamen, in motu hujus ipsius corporis consistens, non aliter se habet, quam si juxta directiones CF, CH, simul propelleretur, viribus compositis paullo ante definitis.

Quod si motum corporis consideramus, non ut effectum, sed ut efficientem, non ut a viribus externis generatur, sed ut jam existit atque ad alios effectus producendos aptus est, tum commemorata motus resolutio nihilo quidem minus locum habet, sed ad hunc modum explicanda, ut, licet corpus motu quodam simplici feratur, directione & celeritate CG, effectus tamen, data occasione producendus, non alius esse possit, quam si duos revera motus corpus simul impressos haberet, quorum proportionem exponant rectae CF, CH, & quorum altero deleto, alter superesse integer queat. Atque hoc pacto, non solum descripto circa CG rectangulo, sed & alio parallelogrammo quocunque FCHG, motus CG, in duos alios, CF & CH, ex parte vel conspirantes vel contrarios, resolvi cogitatione potest. Quoniam enim observatori, celeritate & directione CF vel CH promotio, celeritas & directio corporis videtur esse $FG = CH$, vel $HG = CF$, hinc, deleto omni motu, hoc est, ad quietem redacto corpore, respectu illius observatoris, eundem revera motum retinere corpus debet, quem ipse habet observator, &c.

Nunc si rursus ad motum, ut a viribus externis generatur, respicientes, corpus aliquod in C collocatum viribus duabus simul impelli concipimus, hoc pacto, ut vires illae ex parte vel conspirarent vel contrariae sint, id est, ut lineae directionum, AC, BC, angulum quemcunque acutum vel obtusum comprehendant, atque ut eam vires quantitatem habeant, ut altera, si sola esset, motum ac celeritatem CF, altera vero, si pariter sola esset, motum ac celeritatem CH, corpori communicaret, dico, motum corporis majorem quidem vel minorem fore, quam si vires istae nec conspirarent nec contrariae essent, nequaquam ta-

Mm

men

TAB. III

Fig. 4.

Fig. 5 & 6.

men per diagonalem CG parallelogrammi FCHG recte exponi posse, &c.

Hactenus verba Prælectionum mearum. Redeo ad Cl. Zanottum: cujus sententia ramesi nihil a mea differt, nonnulla tamen indicabo, quæ, haud scio, an paullo minus commode ab eo scripta videri possint. Cum nego, motum corporis per diagonalem rhombi vel rhomboidis generari a duabus viribus, quarum proportionem & directionem latera illius parallelogrammi exponant, ita ut paullo ante declaratum fuit, putat Vir laudatus, me corpus motum considerare non in statu, in quo est, sed in statu, *in quo non est*, nec pro viribus componentibus eas sumere, quas corpus vere acceptas in se habet, sed alias. Hæc ex parte quidem largiri haud difficulter possum: penitus non possum. Considero enim statum, in quem corpus pervenit: ergo neque eum, in quo est, neque eum generatum, in quo non est. Considero motum corporis, non ut jam existit, a causis quibuscunque productus, sed ut a certo incursum corporum externorum generatur. Denique eas intelligo determinatas vires, quæ corpori vim & motum communicant, non quas jam acceptas ipsum corpus in se habet. Porro neque illud concedere possum, quod Viro egregio videtur, Physicos plerosque omnes, de motu composito differentes, pro viribus componentibus non alias sumere, quam eas, quas corpus vere in se translatas possidet, atque hoc pacto errore omni vacare. Ecquis enim eorum unquam in ejusmodi quæstionibus expediendis, qua via & celeritate progredi debeat globus C, duabus viribus quibuscunque externis, A & B, ita simul impulsus, ut quo tempore illum ad F sola vis A, eodem etiam ad H sola vis B, motu æquabili propellere valeret, quis unquam dubitavit diagonalem parallelogrammi CG assignare, ad exponendam directionem & celeritatem quæsitam? Aut quis unquam docuit, hanc quæstionem differre ab illa altera, qua via & celeritate progredi globus commemoratus debeat, si vires, post incursum corporum A & B, vere in eum translatae se habeant ut CF, CH? Quod si hæc quæstiones inter se differunt, ut reapse differunt, utramque certe separatim,

&

& illam quidem ante hanc solvi debere, manifestum est. Nam prius & facilius intelligere licet, quo motu ferendum esset corpus, si a viribus singulis externis seorsim impelleretur, quam quæ vires, post actionem diversarum virium externarum, ex parte vel conspirantium, vel contrariarum, vere in corpus illud sint translata? Atque ex his videbit, ut opinor, Cl. Zanottus, argumentum, quod pertractandum sumsi, physicum omnino esse, non historicum; neque hoc loco, ad defendendam vulgarem doctrinam, commode applicari illam legem posse, quam ceteroquin in autoribus quibusque interpretandis jure sequendam arbitramur, ut, si quod dictum in utramque trahi partem queat, in eam semper trahatur, quæ sit probabilior atque ad veritatem magis accommodata. Aut enim priorem eamque simpliciorum ex questionibus illis duabus, paullo ante propositis, nunquam attigisse Physicos, aut eam cum altera confudisse & minus recte explicasse, sine tergiversatione fatendum est.

**Historische Nachricht von des Churfürstenthum
Sachsens Verfassung der hohen und niedern
Justiz ic.**

sive

**HISTORICA DESCRIPTIO LEGUM, JU-
diciarumque Saxonie; Autore CHRISTIANO
GOTTLOB WABSTIO, J. U. D.**

Lipsiæ, apud Casp. Fritsch, 1732, fol.

Alph. 5 pl. 16.

QUod omnino turpe & indecorum juris studioso habetur, domesticas leges & jus, quo patria utitur, ignorare, id ipsum tam solenni constantique usu apud nostros servatur, ut paucissimi norint, quid ædibus in propriis pravi rectique geratur. Cujus nos rei causam non tam in communi quodam suarum & domesticarum rerum omnium fastidio & contemtu, quam in librorum, doctorum, loci, subsidiorum, omnium denique, quæ ad hanc viam ingrediendam animum facere, aut

Min 2

ingres-

- ingressu adminiculari posse videntur, insigni defectu jure meritoque ponimus. Si quid ergo aliud, id certe in Jctorum cordatorum optatis est antiquissimum, ut non tantum leges patriæ colligantur, & publicæ luci exponantur, sed etiam ut eorum, quæ ad judiciorum formam, legislationis modum, juris dicendi, judicandique rationem, pertinent, nihil inexplicatum relinquatur. Cepit eo nomine de Saxoniz terris bene merendi consilium, utroque pollice laudandum, Cl. *Wabstius*, causarum apud Dresdenses patronus, illudque nec Minerva, nec Themide, invitis, executus est. Cujus Operis titulus, quem adscripsimus, quamvis nihil nisi legum & judiciorum nostratium aliquam descriptionem primo intuitu præ se ferre videatur, ipsum tamen, quod vocare solent, nigrum plura longe exhibet, & verius juris publici Saxonum principia, historiz eorundem & privati juris potiora capita, tum & alia ejus argumenti non proletaria aut in triviis obvia continet. Absolvitur elegans liber duabus Partibus, quarum altera de *legum Saxonicarum*, altera de *judiciorum* historia & facie exponit. *Primi ergo libri Capite I*, dum de augustissimo *Legislatore* agit, statim ab initio multus est in eo, ut doceat, ad ordinem S. R. J. libertatem & jura pertinere, & quaslibet leges ferendi, & per has etiam communi juri ipsisque *Recessibus* derogandi, potestatem. Inde Saxonum *αυτονομία* ab ultima origine arcessit; & præterea, tum quæ sint profapiz Albertinz Ducum in legislatione partes, tum quæ suffragii, quo Status Saxoniz pollere dicuntur, consultatorii ratio, disquirat. Ad regiones deinde, earumque incolas, qui hoc jure teneantur, delatus *Cap. II*, Saxoniam amplissimo significato acceptam continere tradit *pri- 7 seq. mo* quidem veterem Electorum & Ducum ditionem, *die alten Erblande*, quo nomine Electoralem, Ducalemque Saxoniam, Misniam, Varisciam, & non contemnendam Thuringiz partem, comprehendit. Quarum singulæ quo jure ad Saxonem venerint, quibus finibus contineantur, aut quos in circulos descriptæ, qua ratione reliquæ ditioni junctæ unitæque sint, quæ earum ad Leucopetrensem, Martisburgensem, Cizensem portionem referantur, edocet. *Dein* quincuncem Hennebergiz Comi-

Comitatus, cujus historiam & fata exponit. *Tertio* Episcopatus tres, Misenensem, Numburgensem & Martisburgensem, in quorum terris jus territorii supremum Electori Duci data opera allatisque plusculis in eam rem argumentis plene vindicat. Lusatiam *denique* utramque, quam Jo. Georgio I Electori primum pignori obligatam, mox plene cessam, traditamque A. 1623, conflatur. Singularum ergo regionum incolas alio jure regi & gubernari, facile credibile, sed præterea notandum est, in Saxonia Vasallos ad unum omnes, simultanee investitos etiam, imo, quæ est peculiaris Autori nostro sententia, & horum liberos, vinculo subjectionis teneri, & cum Vasallagii religione subjectionis etiam sacramento obstringi. Cum vero plerique Vasallorum perantiquo & ultra tritavos longe nobilitate oriundi, imo & majori dignitate illustres sint, ex his eos, qui Principis imperii aut Comitatus axiomate fulgent, potioresque & ditiores nobilium, fuisse recenset, atque, cum hic locus commode tulerit, de iis, quæ cum domo Schwarzburgica Saxonibus intercesserunt, litibus easdemque componendi ratione, de Mansfeldico sequestro, ortisque inde litigiis, de Solmensibus, Stolbergicis, Barbyensibus, Walterneuburgicis, breviter quidem & strictim, sed non sine doctrina judicii *ἀκριβέως* exponit. *Cap. III* argumentum & historiam ipsarum *legum* proponit. Sigillatim Ecclesiasticarum, politicarum, feudaliarum, militarium, camerarum, & quæ huc fere pertinent, plurimum origines, immutationes, abrogationes, instaurationes, & quæ historiæ juris comprehendimus nomine, fata proponit; denique cum aliis fere legibus Lusatia utraque vivat, etiam istarum historiam pertexit.

Libri secundi Cap. I Tribunalis supremi, Cancellariæ, seu, quod pragmatici nostri non satis belle vocant, *Regiminis*, originem, incrementa, Præsides, Assessores, scribas, quos a secretis dicimus, eorumque singulorum munia, describit. Antiquissimis temporibus Cancellarium, & quos a consiliis habuere, secum nunc huc, nunc illuc, duxisse Principes, sed ab A. 1486 inde Dresdæ semper convenisse ejusmodi Collegium supremum, animadvertit. Hoc judicium Vasallorum immediatorum eorum.

p. 20.

43.

22.

34.

35 seq.

47.

54.

60.

- rumque filiorum, etiam literarum causa in Academiis degentium, competens est, & quædam sibi soli retinuit Cancellariæ, ut dicunt, reservata, quæ Noster late persequitur. Agit etiam fufe de modo causas nonnullas coram hoc iudicio amice componendi, (*von Vorbeschieds-Verfahren*), & qui huic junctus est, Senatum Provocationum, ejusque historiam, hodiernam faciem & procedendi morem, Præsides etiam ab integro seculo ad *Bünavium* usque, qui hodie præest, omnes enarrat. Venit inde *Capite II ad Curias Provinciales*, quarum ea esse origo videtur, ut in locum curiarum, sive conventuum, singulis in provinciis institutorum, surrogatæ videantur, certe curiarum suprema, quæ Lipsiæ est, ex provincialibus, qui Dresdæ, Eckardsbergæ & Lipsiæ coire solebant, conventibus A. 1488 conflata est, si plerisque, qui Saxonicas aut Lipsienses res tractarunt, fides non denegari debet. Singularis est in his curiis processus ratio, potissimum inhibitorii, quem cum pauci accurate descripserint, Cl. *Wabstius* ex instituto tradit. *Cap. III* de iudiciis supremis Provincialibus hæreditariis, (*von den Erb-Landes-Regierungen*) Leucopetrensi & Martisburgenfi, agit. *Cap. IV* de *Episcopatibus*, Misnenfi, Martisburgenfi, Numburgenfi, quorum Præsides & Canonicos enumerat, juris dicendi morem atque *dicaasteria Episcopalia*, (*Stifts-Regierungen*) quæ Wurzenæ, Martisburgi & Cizæ florent, describit. Inde locus datur *Capite V Consistorii sacris*. Ubi, quæ sint causæ fori Ecclesiastici, & sigillatim, quæ soli Senatui Ecclesiastico servatæ, Noster refert. Consistorium supremum Dresdense, cui Senatus Ecclesiasticus inest, æque ac duo reliqua Consistoria commemorat. Inprimis etiam operæ pretium fecit, quod *militaria iudicia* & eorum subordinationem ac singularia excusserit *Cap. VI*. In *Cap. VII* habes plura & ea quidem iudicia, quæ vel ad regalium reddituumque publicorum vindicationem, vel ad publicum splendorem conservandum, vel in commerciorum utilitatem, comparata sunt. Quæ cum omnia ad *Collegium Camera* pertineant, de eodem generatim, postea & sigillatim de forestorum, vectigalium tributorum, scripturarum, portuorum, salinarum, & quocunque alio nomi-

nomine dicantur, reddituum publicorum causis, tum de publicis vectoribus & jurisdictione Postarum, de Magisterio officiorum, (*dem Hof-Marschall-Amte*) de Buccinatorum foro, de judicio Mercatorio Lipsiensi, agit. *Cap. VIII* Judiciorum, quibus causæ *metallifodinarum* subsunt, recensum agit, eorumque tria commemorat invicem sibi subordinata. Primum est cujusque loci, quæ sigillatim enarrantur, præfectura, (*Berg-Aemter*) sed quæ universæ subsunt Præfecturæ rerum metallicarum superiori, (*Ober-Berg-Amt*) quæ Friberga est, junctumque sibi habet Scabinatum metallicum, sed qui non nisi in iis, quæ ad metallorum jura pertinent, aliusque juris nil admixtum habent, causis jus dicit. Supremum omnium est Cancellaria metallaria, (*die Berg-Canzeley, das Berg-Gemack*) quæ ope præfecturæ superioris Fribergenfis inferioribus præfecturis rescribit. Delatus inde Noster ad jurisdictionem quasi patrimoniale, quam vocat, & *Cap. IX Cancellarias, Judicia Vasallorum illustrium*, quos inter reliquos eminere supra annotavimus, proponit, ac de Schwarzburgicorum & Mansfeldicorum potissimum, tum & de aliorum Comitum jurisdictione, Cancellariis & judiciis, quædam monet. *Academiarum jura Cap. X* traduntur. Prærogativa singularis est ab Academiis ad comitia Dresdensia legatorum, qua illis ut Prælati, quos vocant, competit jus *procedias* præ omnibus & oppidorum & nobilium deputatis, quid quod & ipsis Comitibus ac Dominis aliquando controversiam moverunt. Quod vero ad Ecclesiasticos Præsules referantur, inde ortum esse credibile est, quia olim Academiæ Pontificibus tantum non magis, quam Principi territorii, subsuisse videntur. Lipsiensi jurisdictionem omnem & si placent nomina, merum mixtumque imperium recte tribui, Vitebergenfi criminalem negatam esse, constat. Lipsiensis jurisdictioni legem dant & fines certos pacta, inter ipsam & oppidanum magistratum conventa & aliquoties repetita. *Cap. XI*, posteaquam de *jurisdictione patrimoniali* generatim (de qua V. Cl. *Heineccii* Diatribæ aliquoties hic *Heinrici* nomine, librarii forte aut typhotetæ vitio, indicatur) egit, addit quædam de magistratuum oppidanorum & Vasallorum

p. 204.

207.

212.

229.

230.

236.

juris-

- p. 251. jurisdictione. *Cap. XII de Præfecturis & Præfectis (von Amts-*
 254. *Haupt-und Amt - Leuten)* plura attulit, singulisque dioecibus
 267. hodie præfectos eorumque jura & officia enumerat. *Cap. XIII*
 271. *Commissarios &*, qui ab iis servatur, judicandi morem perse-
 quitur. *Cap. XIV in Lusitæ* utriusque *judiciis* late recensendis
 animus occupatur. *Ultimum Caput* historiam *Scabinatum*
 & *Facultatum* Juridicarum pandit. Præter Scabinos Hallen-
 ses & Magdeburgenses olim & Dohnensis Scabinatus celebra-
 291. tur. Sed qui fere a medio XVI seculi Lipsiensi junctus uni-
 297. tusque fuit. De Jctis utriusque Academiae, eorum sententiis
 & responsis, observantiis Collegiorum, & sententiarum divorti-
 tiis, in fine monet. Adjecit his omnibus Cl. Autor appendi-
 cis loco cum alia quædam, quæ ipsi Operi verbotenus inferere
 importunum & prolixum nimis visum est, tum recensum sin-
 gulorum circulatorum, & quæ in iis sunt, Præfecturarum, eorum
 etiam, qui has circumjacent, locorum, vicorum, pagorum &c.
 Quem quamvis perfectum omnique numero absolutum nemo
 dixerit, nisi si quis universæ Saxonie angulos perreptave-
 rit; eum tamen & sua se utilitate commendare, & laude om-
 ni non defraudari debere, quivis intelliget. Quæ cum om-
 nia ita sint, potest inde, quo loco aut pretio labor Cl. *Wabstii*
 fit habendus, facile judicari.

JOANNIS HENRICI MYLII THEO-
 PHILUS, sive de Græcarum Juris Institutionum ea-
 rundemque Autoris historia, ætate, autoritate, fatis,
 dotibus, nævis, Liber singularis.

Lipsiæ, prostat in officina Weidmanniana, 1731.

Pl. 9½.

NOta est Jurium studiosis, esse certe debet, *Theophili*, Jcti
 & Antecessoris, Paraphrasis Institutionum Justinianearum
 Græca, cum in aliis Jurisprudentiæ capitibus utilis, tum ad in-
 telligendos apteque explicandos hos Institutionum libros ap-
 prime necessaria. Adeo, ut quicquid sit meliorum interpre-
 tum, eandem persæpe in consilium adhibere, eamque alii

ἐπιμαρτέδω, alii data opera illustrare soleant. Sed quemadmodum & optima vina suas fæces habent, ita & in hac ipsa versione præbuerunt se Jctis nævi quidam & errores, ad quos notandos corrigendosque frequentem senatum habuere Institutionum Commentatores. Quod vero justo fere sæpius factum esse, nec ullam facile ejusdem a *Justiniano* dissensionem inveniri, nisi quæ aut omnibus, aut certe non paucis, se minus probaverit; ipsum etiam ita frequenter & assidue, ut velut ex compacto rem agi crederes, erroris, fabularum, falsi, nugarum, postulari, indignisque ideo conviciis excipi, palam est. Quod cum vidisset hujus, quem percensendum habemus, libelli Auctor, venit in suspicionem; injuria aliquando & sæpius forte, quam suo merito, notari *Theophilum*. Cepit inde consilium, parare apologiam *Theophilo*, & a frequentibus, qui in eundem expediri solent, obelis, si quando merebitur, eundem vindicare. Quod ut feliciori successu eveniat, quæ ad historiam ipsius *Theophili* & ejus libri pertinent, & quæ a multis quidem, sed non eadem ab omnibus cura tradita sunt, libello hoc singulari excussit, & majoris Operis quasi apposuit promulsidem. Quam cum sex Capita absolvant, eorum primo de Paraphrastæ nomine commentatus, male a *Cujacio*, *Gothofredo*, aliisque, *Theophilizen* appellari contendit, atque eidem συνωμύσας *Theophilos*, in juris libris obvios, percenset: duobus, quæ proxime sequuntur, Capitibus de vera ejus ætate exponit. Cum vero in duas hic partes scindatur universa Jctorum natio, quorum alii ipsum, qui cum *Triboniano* & *Dorothæo* inter primos juris architectos recensetur, Antecessorem hujus Paraphrastæ autorem existimant; alii longo temporum intervallo ab hoc sejunctum, aliquot secula juniorem esse censent eam Noster ingressus est viam, ut *Cap. II* eos, qui longe post *Justinianea* tempora vixisse Paraphrasten conjiciunt, confutet, *Cap. III* vero hunc Paraphrastæ autorem, Imperatori σύγγραμματα, & non alium ab Antecessore *Theophilo* fuisse, affirmet, argumentisque vero non dissimilibus ostendat. Certe, quanquam commodum ejus rei locum nactus, ipse *Theophilus* non significaverit, esse se *Triboniani* illum socium & coadjuvam, hoc tamen sui ipsius silentium

p. 2 199.

8.

- P. II. tium ei non obesse, aliorum exemplo docere Noster fatagit, & quod solet esse primum & princeps, argumentum, quo a compluribus, quæ inesse dicuntur Paraphrasi, vitiis sequiore eum tempestate vixisse concludunt, & falsum esse, & quantumvis verum, nihil conficere autumat, simul, sed ἐν παρόδῳ quasi, errorum quorundam causam agit. §. 3 Inst. proœm. recte a *Theophilo τριέτη* & melius, quam in Latinis Institutionibus, *quadriennium* legi, statuit; Prætori peregrino jus Edicti vindicat; Græcis potissimum, sed Latinis etiam, solenne esse monet, expresse addito licet adjectivo, omittere tamen & subaudire verbum *Lex*, idque exemplis comprobatur, & inde factum esse contendit, ut, cum *Theophilus τὸν Αἰλίον Σέντιον* laudaret, (subintellige: νόμον,) *Connanus* aliique de Autore legis *Ælio Sentio*, uno homine, id interpretarentur, cum tamen ab *Ælio* & *Sentio* Coss. lata sit. *Cap. III* in arcem quasi causæ suæ delatus Autor ea, quæ inter celebres Juris architectos eidem locum permittere videntur, argumenta edit, nostros & ἡμετέρας tamen sæpe quidem συγχρόνως, & superstites l. 39 de *Stipulat. Servor.* l. 6 §. 2 de *Excusat.* &c. sed nonnunquam & alios dici, vel *Caji* nostri exemplo docet; & addit, Domini ἐυσεβείας, γαληνοτάτης, μεγίστης, elogia non facile, nisi vivo, dari solere; *Theophilum* eos, qui *Justinianum* in imperio antecesserant, Principes plerosque omnes divos & Δείας λήξεος vocare, sed ipsum ita nunquam appellare; sequiorum Principum mentionem facere nullam, proximos *Justiniani* prædecessores προ βραχέος, βασιλευκότας dicere, & quæ *Justinianus* proposuerat, Constitutiones ut ἐναγχος, nuper, emissas citare. Etiam si l. 2 §. 9 de V. J. Enucl. dicatur *Theophilus* Institutiones extendere; hoc tamen argumento effici quicquam posse negat Noster, cum quod extendendi verbo hac tempestate ea competat potestas, ut idem ac docere, explicare, significet, tum quod Græca d. L. 2. Constitutio voce διδάσκων utitur, cui nil est cum extensione commune. Ex §. 2 Const. de Emend. Codice, junctis aliis LL. suspicatur, non tantum *Justiniano* superstite vixisse, sed ante eum quoque decessisse. *Cap. IV* munia ejusdem & elogia persecutus, cur clarissimus audiat, disquirat,

&

hunc titulum nunc iis, qui sunt etiam infra spectabiles, nunc illustribus & summis assignari tradit, & de Antecessoris, & Græcorum *Ἀντικεισῶρος* axiomate quædam addit. Ab autoris historia ad paraphrasin descendit *Cap. V*, quam autoritate & præscitu Imperatoris compositam autumat; tum editiones a primo, quo Jctis hoc opus innotuit, tempore omnes, easque suis ipsius oculis usurpatas, subjicit, & *Angeli Politiani*, *Viglii Zwichemi*, *Rutgeri Rescii*, *Petri Nanni*, *Jacobi Curtii*, *Naidhardi*, cujusdam, (sed vide p. 46,) utriusque *Gothofredi*, *Petri Nancelii*, *Jacobi Mentelli*, *Caroli Annibalis Fabrotti*, *Joannis Doujatii*, *Just. Hen. Böhmeri*, aliorumque plurium, in hunc librum merita late commemorat, ac e publica re futurum esse censet, tum variorum horum integra Commentaria collecta publicæ luci exponere, tum alia quædam, aliis omnino intacta, aut non recte tradita, his addere, a quo quidem consilio olim capiendo non videtur ipse abhorrere. Dixit etiam de Versionibus, & ex *Curtiana* aliquos novos tollit. Post hæc omnia, quo sit Paraphrasis habenda loco & numero, disputat *Cap. VI*; opus esse ceteroquin integrum, nisi quod *ἀκρίβειον*, & scribarum commentis aliquoties deturpatum, scribendi genus impurum & omnino græcobarbarum, neque tamen ideo a Græcæ linguæ studio jurium gnavum cultorem absterreri debere, existimat. Dotes libri & virtutes refert, sed nec tacuit vitia & errores, atque ita propediem ipsas, quas molitur, Vindicias promittit.

P. 37.

37.

44.

47.

51.

DE AGNO AD ARÆ CORNUA LIGANDO, ad illustrandum Psalmum CXVIII, in memoriam secularem exhibitæ A. c. Io Io XXX Augustanæ Confessionis. D. BERNHARD WALTHERUS MARPERGER, in Aula Regio-Saxonica sacrorum Antistes Primarius, Consil. Eccles. & supremi Consist. Dresd. Assessor.

Dresdæ, apud Christophori Zimmermanni hæredes, & Jo:
Nicol. Gerlachium, 1730, 8.

N n 2

Alph. I

Alph. 1 pl. 9.

Quo certius atque testatius est, Salvatorem Optimum Maximum totius Scripturæ Sacræ scopum ac nucleum dicendum, eo præclariùs insigniusque de sacra Christi civitate meritus est præsentis diligenter elaboratæ & tanquam elucubræ Commentationis, quam *succinctam Theologiam Messianam enucleatam* jure meritoque appellaveris, summe venerandus Autor. Is enim, memoriam *Jubilai secundi* Augustanæ Confessionis, quod ante hos duos annos Evangelico-Luthera-na celebravit Ecclesia, posteritati commendaturus, Psalmum supra centesimum decimum octavum, pietatis excitandæ tum delegerat argumentum, utpote in quem B. *Lutherus* olim in eremo Coburgensi egregium conscripsit Commentarium, eo ipso tempore, quo Augustæ Vindelicorum Elector Saxonix, *Joannes Constans*, gloriosæ beatissimæque recordationis, veritatis Evangelicæ, e tenebris in lucem revocatæ, feliciter obibat vadimonium. Hujus igitur magni fidei herois atque Theologi succi plenissimas meditationes in præmissa Præfatione omnibus modis commendavit, ipse vero originale textum, debitis præfidiis instructus, limatissimo judicio explanavit ac vindicavit verendus sacrorum Saxoniorum hodie Præsul. Brevis quidem illa est scriptio, sed in his numeranda libris, qui non mole, rerumque sine delectu coacervatarum farragine, omnem amittunt gratiam, verum earum exquisitissima selectione sese cum maxime commendant. Quorum interest scire, quam accuratatione in Theologia Exegetica versandum, & quo modo genuinæ Antiquitates Judaicæ in sacrum illius usum convertendæ sint, iis hic vivum, quod imitentur, & ad quod se componant, sistitur exemplum. Quo igitur magis nostrarum erit partium, hujus utilissimi scripti brevem, more nostro, cum erudito Lectore communicare recensio-nem. Absolvitur illud quinque Capitibus, in certas paragraphos distinctis, quorum cuique finito Notæ semper, ex interiori eruditione Theologica, & antiqua Hebræorum historia, petitæ, subnectuntur.

p. 1-70.

Cap. I vaticinium de Agno ad aræ cornua ligando summa-

matim indicat ex *Pfalm. CXVIII*, 27, ubi verba ita se habent :
 : אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח Quæ cum *Sante Pagnino* sic translata exhibentur : *Ligate agnum funibus, usque ad cornua altaris.* Hujus de morte Salvatoris futura, deque vinculis ejus sacrificialibus, oraculi iste verus, proprius ac literalis est sensus : *En adest, jam dudum exoptata, Deum placatura, Victima. Presentem se sistit, & ad subeundam mortem paratissimum, Agnus ille Dei, pro hominum salute mactandus. Vos, qui hostili in hunc Servatorem animo estis, agite, funibus eum constringite, vinctum, in jus, ad mortem, rapite, lataque judicis sententia, cruci suffigite. Hanc Agnus iste immaculatus aram, huc dum per cornua altaris Levitici præmonstratam, proprio consperget sanguine; semet ipsum pro nobis, in hostiam piacularem, Deo Patri oblaturus, & sua nos morte ab æterna morte liberator, in vitam & salutem æternam asferturus.* *Cap. II* ex ipsis Odæ sacræ visceribus hunc sensum non sine nervo investigat. Respicit illa sigillatim, ex Summe Reverendi Autoris sententia, *ultimos ante Servatoris mortem dies*, illumque Ministerii sui terminum, quo circumscriptus, se ipsum obtulit, sacerdotali officio suo facturus satis. Hanc suam hypothesin evincit ex antecedentium commatum, a primo usque ad vicessimum sextum, comparatione, annexaque consequentium collatione, iis argumentis, quæ maxima ad convincendum valent virtute. Filium hoc Exegeticum *Cap. III* excipit Historicum, ubi materia agni ad aræ cornua alligandi ex Historia sacra, quæ est lux veritatis ac vetustatis nuntia, cum cura illustratur. Eventus cum prædictione omni ex parte confertur, evinciturque, Historiam Evangelicam vel in minimis circumstantiis cum vaticinio mirifice convenire. Tum vero ad hanc magis illustrandam antiquus Judæorum ritus agnorum colligandorum, & humeris in Templi atrium deferendorum, & describitur, & imaginibus in Tabula I æri incisa repræsentatur, & ad ligationem Agni Dei antitypicam insigni cum efficacitate applicatur.

Cap. IV declaratam interpretationem novis rationibus firmatam sistit, adhibito imprimis Parallelismo Biblico, & instituta

p. 71-191.

191-369.

212.

370-594.

accurata variorum utriusque Codicis oraculorum syncrifi. Ac verbalis quidem Parallelismus antecedit, ubi primum vox אֵם, qua Agnus denominatur, curatius expenditur, ubinam illa immolandum *sacrificium*, & signate *sacrificalem agnum*, designet. Atque hæc ipsa notio ex *Exod. XXIII, 18, & XXXIV, 25*, præcipue eruitur, tum vero & aliorum locorum ostenditur consensio. Ad Parallelismum realem spectat tota de ligatione & immolatione Isaaci historia, *Gen. XXII* descripta, quæ ligandum Dei agnum ita perspicue depingit, ut eum quasi coram intueri liceat. Ubi hoc imprimis annotandum, & accurata cujusvis eruditi lectoris consideratione dignissimum nobis videtur, quod *modum Agni divini ad aræ usque cornua ligandi* ex hac Isaaci historia summus derivaverit Autor. Ara Abrahami in monte Moriah exstructa *quadratam* habebat *aream*, cujus ad *singulos quatuor angulos stipitem ligneum longiorem terræ* impegit. Erectis illis *quatuor palis majoribus*, infixit ad latera aræ quatuor, *sudes minores*, quas, ne altaris moli cederent, *virgultis intertextit & circumplicavit*, atque ita simul angularibus palis alligavit. Hi *quatuor angulares pali*, ultra lignorum sacrificialium struem, multoque magis supra altaris ipsius molem ac superficiem, *prominentes* conspiciantur. Istæ igitur prominentiæ קרנות המזוזה dici merentur. Harum antiquarum rerum imaginem exhibet Tabula II æri incisa. Cum his Crucis quatuor extremitates conferuntur, & Tab. III ~~æra~~ designantur. Eam cærimoniam illustrat locus *Gen. XXII, 9*, & *sacrificii jugis* immolatio, quæ ex Mischna, Tamid. Cap. IV, 1, s. verbis describitur, & imagine Tab. IV sistitur, coll. Tamid. II, 2. Funibus Dei Agnum ad aræ crucis cornua ligatum fuisse, ipse antiquus crucifigendi ritus argumento esse videtur.

P. 413.

427.

432.

In *Cap. V*, eoque ultimo, id sibi datum credit Summe venerandus Autor, ut Interpretes quosdam, eosque & veteres & novos, in auxilium vocet, & etiam atque etiam circumspiciat, quinam aut ab ipso recedant, aut ab ipsius stent opinione. Ab illis solidissime vindicat, horum vero consensione suam confirmat interpretationem. Quo labore egregie functus, additis
adhuc

adhuc nonnullis, quæ omiffa erant, ac ferie Capitum designata, Commentationem finiit. Ex his igitur, quæ summam indicavimus, omnes, quotquot judicando valent, perspiciunt, hunc dignissimum fuisse Psalmum, quem ipse meditandum & sibi fumeret, & aliis sinceris Jesu Christi, ejusdemque in crucem acti, amicis considerandum proponeret, Evangelica jubila mirum in modum aucturus. In votis haberemus, ut omnes Psalmi Messiani, arcanique veteris Oeconomiae Typi, tanta cum cura, tam exquisita eruditione, tam mira denique fide facilitate, elegantia & gravitate, explanati, Servatoris ornarent civitatem. Hanc igitur, qua puriorum partium est, universam divinissimam sibi redderet magnus ac celeberrimus ille Theologus, si, quo huic præclaro insignique labori vacare posset, tantum succisivi otii graviora, eaque concatenata, ipsi concederent negotia.

*DE QUINTO DECIMO MENSIS ABH
Hebræorum Diei expiationis comparato, D. BERNHARD WALTHERUS MARPERGER, in
Aula Regio-Electorali Saxonica sacrorum Antistes Primarius, Consil. Eccles. & supremi Consist. Dresd.,
Assessor.*

Dresdæ, apud Jo. Christophori Zimmermanni heredes, & Jo. Nicol. Gerlachium, 1730, 8.

Plag. 7.

ANtecedens Commentatio multo elaboratissima huic exarandæ causam dedit Summo Venerando Autori. Itaque consultum duximus, hanc illi statim subjungere. Existimat nimirum ille, eosdem plane dies esse, *quintum decimum Mensis Abh*, sicut in Mischna vocatur, & *quintum decimum Mensis Abib* seu *Nisan*, quo agnum Paschalem typicum, divino jussu, comedebant Israelitæ, atque hunc deinceps *diem Agni Dei eternalis, diem veri ac unici sacrificii piacularis, atque adeo diem expiationis Novi Testamenti consummatissimum*. Hanc ipsam sententiam suam jam in Tractatu ante recensito, Cap. III §. XI

- §. II not. 10 p. 288 & 289, in medium attulerat. In præsentī vero seriptione rationes, quæ ipsum, ita ut sentiret, impulerunt, plenius commemorare, operæ duxit pretium. In tria
- p. 1-19. Capita eam divisit. Et quidem *Cap. I* Textum Mischnæ ex מסכת תענית in סדר מועד nonum locum occupante, illiusque Pereck IV Hal. VIII, una cum Commentariis & annotationibus, a *Surenbusio* allatis, recenset. *Cap. II* sensum Mischnæ literalem ceu fictum & sublestum explodit, atque adeo urget, traditionem, si de *quinto decimo Mensis quinti* intelligatur, male cohærere. Res omnis quatuor conficitur argumentis, iisque validissime corroboratis. Primum hoc est:
- 19-53. *non potuit dies festus Israelitarum, e duobus maxime unus, incidere in mensem, quem Talmudistæ ipsimet totum quantum quantum lugubrem, luctuosum, tragicum, & ad mæstiam, ob casus amarissimos, omnem compositum, signant, atroque carbone denotant.* Alterum: *Quem Rabbini fingunt, mensis quinti decima quinta luce, diem maxime festivum, in favorem virginum matrimonio collocandarum, constitutum ac celebratum perhibent.* Prorsus autem incredibile, mense *Abb* infortunatissimo, Israelitas filiarum suarum fortunam experiri, aut procorum ipsis animos conciliare voluisse; quod, non nisi auspiciatissimis temporibus fieri debere, ipsa suadebat ratio. Tertium: nullo modo inter se cohærent, solennitas ludibunda ficti diei festi mensis quinti, & gravissima illa sacra, tremendaque mysteria diei expiationis. Quartum: Evanescent, quinti decimi diei mensis quinti cum die expiationis comparati, ficta gaudia, si consideres, nihil minus diem expiationis fuisse, quam diem letitiæ, falsissimumque esse, illo die virgines candidatas exivisse in vineas, ut choreas agerent, & juvenes ad matrimonia cum ipsis contrahenda allicerent. Quintum ita connectitur: *Mischnab* in Codice *Taanith*, Per. IV Hal. V, quinto decimo mensis quinti, jam Festum ligni ad usum altaris afferendi, quod *Συλκοφογία ἐοστῆ*, *Josepho* Antt. Lib. II Cap. 17 p. 194, assignavit; prætereaque vetustissimus Codex, *Megillath Taanith* dictus, Cap. V, aliam illi diei solennitatem nullam adscripsit. Ergo sequi-

quitur, ut Auctor *Mischnae Per. IV Hal. VIII*, per diem quintum decimum mensis *Abh*, alium prorsus diem, quam qui in quintum mensem incidat, intellexerit. Ex his igitur rationum momentis *Cap. III* concluditur, sensum *Mischnae Allegoricum* valere, qui in *XV Abib & X Tisri* inter se comparatos, exactissime quadret. Nihil certius est, quam hoc, in *Pandectis Talmudicis*, more populis *Orientis* omnibus solenni, emblematicam inveniri dictionem. *Mischna* hic idem, quod *Moses*, docet. Hic dies *XV* mensis *Abib* est נאלי' עֲזוֹרָה לַיּוֹרֵה festorum dierum omnium primus ac princeps, *Exod. XII, 14*, *Num. XXVIII, 16-17*. Dies vero Expiationum est *Israelitis Sabbathum Sabbathi*, *Lev. XVI, 31*, *XXIII, 32*. Idem quoque *Mischna* affirmat, *Israelitis non esse tam festivos dies, quam hos ambos*. *Abibh & Abh* unam habent & derivationem & significationem. Habet hic *Antanaclassis* locum. *Abibh* a quibusdam ab אב, pater, derivatur, quia est pater seu primus mensium. Adest forsitan etiam scribendi compendium, ut *Abh* pro *Abibh* legendum sit. His explanatis, ex *Rabbinis* petita producuntur testimonia. Per gaudia illa festiva non corporis, sed animi, non carnales, sed spirituales, intelligendæ sunt deliciae. Uterque enim dies, & quintus decimus *Abh* sive *Abibh*, & dies Expiationum, singularia *Novi Testamenti* præfigurabat beneficia. His ipsis diebus *virgines Hierosolymitanæ*, מַנְצִי' exeuntes in vineas, choreas in iis agentes, nec non albis vestibus incedentes, amorem erga *Salvatorem spiritualem*, indeque manans gaudium spirituale, declararunt. Hinc lucem capiunt loca *Apoc. XIV, 1 sq. XIX, 7*. Allegoricam hanc expositionem confirmant, præter ipsam *Mischnae* clausulam, *R. Bartenora*, & *Gemara*.

In fine additur mantissa supplementorum quorundam *Commentarii* de agno ad aræ cornua ligando, qua prolata, explicet excellentissimum hoc reconditæ in *Mischna* doctrinæ veterum *Fidei* specimen. Quod reliquum est, ut plura id genus agnitæ a majoribus *Judæorum* veritatis, & in *Talmude*, sigillatim *Mischna*, traditæ quoque, sed a posteris cæcis

infuscatæ obscuratæque, lucidissima vestigia, si qua jam collegit, ad religionem Christianam confirmandam publicæ luci exponat, Summe Venerabilem Autorem communi orbis eruditi nomine oramus atque obtestamur.

*J. C. S. OBSERVATIONES QUAEDAM,
quibus TACITI & VELLEJI loca aliqua
restituuntur.*

I. **C**Um in *Gundlingianis* perlegendis versarer, incidi in Part. XXXVI Observ. I pag. 2, ubi *Taciti* locum illum mendo liberare conatur: *Inter quæ refertur ad patres de pœna feminarum, quæ servis conjungerentur. Statuiturque, ut ignaro domino ad id prolapsa in servitutem sui consensisset, & qui nati essent, pro libertis haberentur.* Annal. XII Cap. 53 s. 1.

II. Ipse doctissimus Autor pro *libertis* legi vult *liberis*, & fatetur tamen §. VII, *falli omnes, qui jam Claudii ævo receptum credunt, ut partus mulieris ingenuæ censeretur ingenuus, cujus pater fuisset servus.*

III. Mihi e difficultatibus, quas doctissimus Autor diligenter persequitur, expediri videntur ii, qui mecum legere malint, & *qui nati essent, proles patris haberentur.* Nam cum mater talis servili conditioni adstrinxisse videretur sese, foetus autem servi esset; consequens erat, ut proles item serva esset. Inepta quidem lex esset, quæ ipsam rerum naturam perverteret. Perverteretur autem natura rerum, si e servo, cujus omnia domino acquiruntur, nascerentur homines liberi. Hoc ipsum considerasse, Critici esse puto.

IV. Pergit vir literatissimus ad *Velleji* II Cap. 31: *Converterat Cnæi Pompeji persona totum in se terrarum orbem, & per omnia majore vi habebatur.* Multa hic item disputat: sed ad extremum legi jubet *major vi*, id est, autoritate. Interdum tamen *virtute* niti nos mavult aut *vi* bellica.

V. Omnino nomen *vis* explicari debet hic e verbis *Velleji* subsequenter: *Raro enim invidetur eorum honoribus,*
que-

quorum vis non timetur. Ibi autem *vis* signat facultatem omnium rerum, in quas incumbere semel statuisset Pompejus. Sic Cic. Mil. Cap. 25: *Si hæc arma, si Capitolina cohortes, si excubia, si vigilia, si delecta juvenus contra Milonis impetum armata est; magna in hoc certe vis & incredibilis animus & non unius hominis vires atque opes indicantur.* Ibid. Cap. 30: *Nec vero quisquam aliter arbitrari potest, nisi qui nullam vim esse ducit numenve divinum.* Adde insequentia, ubi multa sunt loca, quæ docent, vim dici facultatem rerum, quas velis. Idem Cicero Lib. III Ep. 11 f. 11: *Si quidem, inquit, ut scribis, omnes vires civitatis se ad Pompeji ductum applicaverunt.* Id est, cives opulentiores & majore autoritate ac facultate præditi. Etenim ex omnibus rerum illius ævi scriptoribus satis liquet, perficere potuisse Pompejum, quicquid cupere cœpisset. Atque, ut facilius consequeretur omnia, quæ expetisset, cum Cæsaris affinitatem, tum Crassi conjunctionem appetiit. Vid. Dio. Lib. XXXVI pag. 12; ubi narrat, a plebe Senatum pene disceptum fuisse propter Pompejum. Et L. XXXVII pag. 55; ubi propter Pompeji commendationem Pisonis comitia dilata esse dicuntur. Adde pag. 62, & Cic. VI Ep. 6 f. 6. Ipsa denique distractio illa animorum Senatus a Cæsare, cui paulo ante Senatus tantopere faverat, (Cic. I Ep. 7 f. 25, 26) qua, Pompejo instigante & urgente, bellum periculosissimum & perniciosissimum exarsit, vim Pompeji satis indicat, id est, autoritatem ac potentiam reipublicæ gravem & calamitosam. Et quanquam æquo animo honores deponere videbatur; attamen in novis appetendis immodicus erat. Vellej. II Cap. 33 f. 4. Neque Romani propter potentiam & gratiam quicquam ei negare posse videbantur. Quamobrem sana sunt omnia. Saltem divellenda modo litera una, quæ temere fortasse cum finitimo nomine coaluit. Legerim igitur, si liceat, & *per omnia major e vi habebatur.*

VI. Alter Velleji locus, cui lucem asferre conatur Gundlingius, e Libro II Cap. 45 repetitus est. Idem, inquit, *intra biennium sera Cn. Pompeji cura, verum & cupito interitu, votisque Italia, ac decretis Senatus, virtute atque actio-*

ne Annii Milonis tribuni plebei, dignitati patriæque restitutus est. Hic sera Pompeji cura dicitur, quia Pompejus stantem ac pugnantem Ciceronem deseruerat, afflictum vero excitare conabatur, precibus ac pollicitationibus *Quinti Ciceronis* adductus. Cic. I Ep. 9 s. 17. Verba vero *Et cupito interitu* valde corrupta sunt. Ea tamen retinenda putat Vir illustris, dummodo *verum* per *sane* explicetur. Sed durior ea lectio & alienior tamen videtur aliis. Malim legi *verum Et capti interrita*. Hæc enim lectio historię illorum temporum est consentanea. Nam Clodius ille formidabilis erat & sceleratissimus homo. Hic autem mentione reductionis *Ciceronianæ* magnopere offendebatur. Animo igitur robusto & invicto erat opus ad minas & vim & infanias Clodii contemnendas. Dio. XXXVIII pag. 86, & XXXIX pag. 105. Neque vero Latina lingua repugnat huic constructioni *capti interrita*. Nam *nandi pavidus* est apud Tacit. Hist. V, 14, 4. Vide alia in Grammaticis Latinis. Ipse *Vellejus* adamat hujusmodi locutiones, v. g. Lib. I Cap. 3: *acer belli juvenis*, & I Cap. 12: *ipse modicus virium*, & II Cap. II s. 1: *immodicus gloria*, & II Cap. 37: *filius Tigranis, sed discors patris*.

NOVA LITERARIA.

Nuper Monachus quidam Italus, e civitate Lucensi, *Sebastianus Paoli*, Congregationis Clericorum Regularium B. Mariæ Virginis Lucensis socius, ineptas quasdam & pueriles *Annotationes Criticas* in nonum Librum *Historiæ civilis Regni Neapolitani*, a doctissimo Viro, *Petro Giannonio*, olim editæ, impudenter typis vulgaverat, quas propter earum exilitatem parvi faciendas, nec ulla responsione dignas, existimabant prudentes istarum rerum æstimatores. Verum cum Fraterculus is, tanquam miles gloriosus, per plateas & compita nonnullarum civitatum Italiæ jactabundus de insulis illis suis Annotationibus loqueretur admodum magnifice, & rem a se egregie gestam ostentaret palam; in animum induxit tandem *Giannonius*, homunculo illo doctrina longe superior, famam suam vindicare a scurrilibus obrectationibus belluæ feroculæ, & monachalem hanc impudentiam graviter contumdere. Factum hoc ab eo haud ita pridem libello elegan-

ti, in quo & *Annotationes Paolianas*, & *Responſionem* legimus, qualem mugator ille merebatur. Sales ei multes & lepores inesse, quicumque legerunt, confessi nobis sunt omnes.

Mutinæ jam in eo est *Philippus Argelatus*, Bononiensis, ut in lucem publicam, cura *Cel. Muratorii*, emittat Tomum XIX (seu XXI) *Rerum Ital.* qui supra ceteros, jam publice exstantes, magnam copiam MSS. Commentariorum continebit, multumque delectationis pariter ac utilitatis afferet historiæ Italicorum studiosioribus. Illorum sistimus hic Catalogum: 1) *Historia Fratris Andrea Billii*, patria Mediolanensis, Ordinis Eremitarum S. Augustini, in *novem Libros* digesta, ab anno 1402, usque ad annum 1431; nunc primum prodit e MSto Codice pergameno *Bibliotheca Ambrosiana*, cum duobus aliis MSSis Codd. *Novariensi* uno, & altero ornatissimi Viri, *Comitis Caroli Peruzati*, collata. 2) *Matthæi Palmerii*, Florentini, *de Captivitate Pisarum*, sive de bello contra Pisanos gesto a Florentinis anno 1406, Commentarius; nunc primum prodit ex MSto Codice *Florentino*. 3) *Vita Caroli Zeni*, Patritii Veneti Clarissimi, ad *Pium II* Pont. Max. Autore *Jacobo Zeno*, ejus nepote, Feltrensi & Bellunenſi Episcopo, ab anno circiter 1334, usque ad annum 1418; nunc primum in lucem prodit ex MSto Codice *Seminarii Patavini*. 4) *Annales Senenses* ab anno 1385 usque ad A. 1422; per *Anonymum Scriptorem* deducti, & nunc primum publica luce donati e *MStis Libris Senensibus*. 5) *Brachii Perusini Vita & gesta* ab anno 1368, usque ad annum 1424, Autore *Joanne Antonio Campano*, Episcopo Interamnenſi, seu Aprutino, antea edita, nunc in omnium commodum recusa. 6) *Leodrisii Cribelli* de Vita, rebusque gestis *Sfortia*, bellicosissimi Ducis, ac initiis *Francisci Sfortia Viccomitis*, ejus filii, Mediolanensium Ducis illustrissimi, *Commentarius*; nunc primum prodit e MSto Codice *Bibliothecæ Christianissimi Regis*. 7) *Chronicon Tarvisinum* ab anno 1368, usque ad annum 1428, Autore *Andrea de Reduffis de Quero*; nunc primum in lucem exit ex MSto Codice *Collatino*. 8) *Chronicon Foroliviense* ab anno 1397, usque ad annum 1433, Autore *Fratre Hieronymo Foroliviensi*, Ord. Prædic. nunc primum in lucem eductum ex MSto Codice *Comitis Brandolini*

de Brandolinis. 9) *Leonardi Aretini rerum suo tempore gestarum Commentarius*, ab anno 1378, usque ad annum 1440, antea editus, nunc autem emendatus ad fidem *MSti Codicis Bergomatis*. 10) *Historia Florentina*, Italice conscripta, Autore *Anonymo*, ab anno Christi 1406, usque ad annum 1438, nunc primum luce donata e *MSto Codice Bibliotheca Estensis*. 11) *Chronicon Pistoriense* a condita Urbe, usque ad annum 1446, Autore *Jannotio Manetto Florentino*; nunc primum prodit ex *MSto Codice Florentino*.

Haud contigisse unquam meminimus, ut una domus tam ferox subtilissimi ingenii Mathematicorum fuerit, quam esse jam Lutetiæ Parisiorum illam *Claraltiorum (Clairaults)* accepimus. Tulit enim hæc patrem mensurarum scientia summum, cum filiis duobus, in primo adhuc ætatis flore constitutis, sed maturo doctrinæ robore firmatis, & magnum quid minitantibus orbi erudito. Et de patre quidem satis nobis compertum est ex literis Gallorum, tantam ei per omnem Galliam mathematicæ doctrinæ existimationem esse, ut communi nomine civibus suis dictus sit *Boetius Parisiensis*, & quoad ipse vixerit, exterorum nemo Lutetiam ingressus sit, qui non eo præ ceteris in hac arte usus sit præceptore. Patris insistentes vestigiis filiorum uterque, incredibilem de se spem excitant penes Gallos suos, & nuper demum conversi ad hæc studia per ætatem admodum teneram, tantos brevi tempore in sublimiori hac scientia fecere progressus, ut nihil dubitandum sit, si nobile hoc iter posthac diligenter prosequi non intermiserint, ad Mathematicorum vel præstantissimorum famam accessuros olim quam proxime. Publica uterque jam ante aliquod tempus exstare ingenii monumenta jussit. Alter, natu maximus, sedecim annorum juvenis, edidit in forma quadruplicata librum: *Recherches sur les courbes a double courbure*, tanta abundantem novarum rerum & inventorum copia, ut, qui legit librum, ei simile prodigii videatur Autoris ingenium. Nec minora expectari ab altero filiorum possunt, cujus, quæ nuper prodit, *Dissertatio*, hunc in modum inscripta: *Diverses Quadratures Circulaires Elliptiques & Hyperboliques*, nihil vulgare & ubivis obvium, sed selecta quæque, & ex intimis Geometriæ penetrabilibus petitas *Observationes* continet.

JO. MATTHIAS GESNERUS

Lectori Salutem.

PROdit tandem, post varias diversi generis objectas necras, nova Latinorum rei rusticæ Scriptorum editio. Prodit, inquam, & nihil modo nisi vim majorem metuit, cum, quæ a nobis expectari poterant, præstita sint, quantum per temporum & rerum nostrarum varietatem licuit, omnia, ut nihil jam, præter typographorum operas, superfit. Poteramus facile, & decreveramus, paucos menses tacere, dum ipse liber in manus hominum perveniret, ac de labore nostro judicandi illis faceret copiam. Sed dandum hoc fuit justis quibusdam rationibus viri, sui nominis in hoc genere gloriam strenue resuscitatum euntis, *Casp. Fritschii*, uti moneremus viros doctos, apud quos propter eam, quam modo commemoravi, causam parum est, quin fidem promissa nostra decoxerint, nunc ita omnia esse instituta atque comparata, ut, in quantum certi quidquam de se polliceri mortales possunt, confidere queant, proxime se desideratum Opus habituros, h. e. *Catonis, Varronis, Columellæ, Palladii, de re rustica, libros*, quibus jam accedunt *Gargilii Martialis fragmentum adhuc ineditum, & Vegetii de Mulomedicina libri*, ita parum obvii, ut non multum a MStorum raritate & ipsi abesse videantur. Habebunt autem hos libros perpetua & reliquarum editionum & MStorum plurium varietate ita instructos, ut vix ulla præcedentium editionum carere videatur, qui nostram habeat, ac tamen propter adhibita compendia facilia, & lectorem eruditum nihil remorantia, typorumque ipsorum rationem, ea res parum admodum spatii occupet, & a reliquis secreta notis, eos non impediat, si qui illo eruditionis genere non delectantur. Notas damus tum quæ adhuc editæ sunt omnes, *Ge. Alexandrini, Phil. Beroaldi, Pet. Victorii, Jos. Scaligeri, F. Ursini, Aulonii Popmæ, Jo. Meursii, Casp. Barthii*, nec non *Jo. Frid. Gronovii*, aliorumque complurium, quas per varios libros sparsas vel *Cl. Schættgenii*, vel nostra conduxit industria, tum novas virorum præstantissimorum, *Aug. Buchneri, Th. Jans. Almeloveenii, Gisb. Cuperi*, inprimis *Jul. Pontederæ*, quæ vel solæ novam editionem satis exornare poterant, aliquot item *Jac. Facciolati*, ingenio illius & elegantia dignas, quibus, ne disjungam tria Patavii sui, atque Italix adeo, ornamenta, statim adjiciam *Jo. Bapt. Morgagnum*, epistolis aliquot eruditissimis, illarumque, qui-

quibus *Celsum* exornavit, simillimis, rusticos nostros, *Vegetium* præcipue, profecutum. Neque carebit hæc editio insigni fructu præclaræ diligentæ *Christ. Schættgenii*. De nostris denique observationibus malim ipsos existimare lectores.

Nam *nostræ fercula cœnæ*

Convivis malim quam placuisse coquis.

Illud unum dicam, nos prætermissa fere a viris doctis sectatos, & lucem nostris rusticis non tam aliunde, quam ex se ipsis, quod certissimum interpretandi genus putamus, asserre studuisse. Quod dum agimus, natus est etiam index, qui pro *Lexico rustico* esse in posterum poterit, in quem etiam ea fere *Ge. Alexandrini, Ph. Beroaldi*, & aliorum, retulimus, quæ non tam ad locum aliquem Scriptorum nostrorum interpretandum, quam universim ad intellectum singularum vocum, pluribus locis occurrentium, videbantur pertinere. Ceterum *Gargilii Martialis* fragmenta damus, qualia Vir Summus *Jac. Perizonius* cum *Cl. Schættgenio* communicaverat. Ad *Vegetium* autem *Gudianas Cod. Corbejensis* lectiones, quantivis illas quidem pretii, subministravit nobis idem ille *Fabricius*, cujus humanitati etiam atque liberalitati debemus copiosam & luculentam Codicum MStorum ad Græca *Γεωπονικῶν* excerpta collationem, ex *Gudianis* ipsam quoque thesauris depromptam, qua semel iterumque in hoc ipso labore sumus uli. Ipse nimirum est vir merito suo venerabilis, de quo haud injuria proverbium usurpaverint posterum, ut, quemadmodum *Colophonem* additam dicebant olim, quo nihil amplius rei deesse significarent, ita *Fabricium* addidisse is intelligatur, qui, ne quid abesset ab opere ornamenti, diligenter curaverit. Sed hujus viri laudes tali folio committere nihil attinet. Potius illud moneamus Lectores, neque cultum Operi huic defuturum, quem chartariorum, tum typographorum sculptorumque præstare ars potest. Itaque librum *Piccarti*, cui principatum fere artis deferunt hodie, manu non in fronte modo ornatum pictura ad rem nostram faciente videbitis, verum passim etiam nummis, aliquam rei rusticæ veteris memoriam habentibus, distinctum. *Varronis* autem ornithona, antiquæ elegantiæ non contemnendum specimen, post aliorum curas, nunc demum serio, quod nobis quidem videtur, damus illustratum. Denique in universum elaboratur omni studio, ut post tantas interjectas moras *sat cito* venisse viderentur rustici, quia *sat bene*.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXXXII.

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES
ab Anno *Æræ Christianæ* D ad MD. LUDOVICUS
ANTONIUS MURATORIUS, *Sereniff. Ducis*
Mutinæ Bibliothecæ Præfectus, collegit, ordinavit,
& *Præfationibus* auxit.

Tomus XVII.

Mediolani, ex Typographia Societatis Palatinæ, 1730, fol.

Alph. 7 pl. 14, cum fig. æn. 2.

Felix, si quisquam alius, in amplificanda patriæ gloria *Muratori*, Itolorum decus, cui, quicquid boni atque præclari in Italia tulit ætas superior, e tenebris & sepulchris suis sponte venire in manus solet, & cujus segetem, magno patriæ & exterorum gaudio, crescere inter metendum videas. Nuper perlati ad nos Scriptorum Italiæ *Tomi XVII & XVIII*, suis uterque divitiis refertus, mirifice augent tanti nominis honorem, & ad illustrandam Itolorum historiam multum utique momenti habent. Qui, cum nihil degenerent a dignitate reliquorum, de quibus passim commemoravimus, & multa diximus, ut merebantur, honorifice, neutiquam defraudandi nobis videntur jure suo, & si quid nos curamus rerum ante nos gestarum scriptores bonos atque diligentes, & in levioribus interdum occupatur labor noster, ab his ipsis, quos nuper demum ab injuria ætatis vindicavit *Muratorius*, utpote in magno habendis pretio, & luce jam olim dignissimis, abstinendum judicamus quam

P p

mini-

minime. Memores itaque moris nostri, jam, quæ *Tomo XVII*, illustri Januensium Reipublicæ inscripto, continentur, summatim indicabimus, subsequenti *Tomi*, simili bonarum rerum copia instructi, mentionem deinde facturi. Primo loco comparet *Chronicon Patavinum*, Italica lingua conscriptum, ab Anno 1311 usque ad Annum 1406; Autore *Andrea de Gataris*; quod primum nunc prodit ex MSpto Codice Bibliothecæ Estensis. Adjectam huic legimus eandem Historiam, qualis scripta fuit a *Galeatio Gataro*, *Andree* patre, itidem ex MSpto Codice Bibliothecæ Estensis nunc primum luci redditam. Merito suo nobile hoc *Gatarorum* par jungas scriptoribus, qui Patavinæ civitatis historiam ex instituto persecuti sunt, vel præstantissimis, *Livio*, *Rolandino*, Monacho Patavino, *Albertino Mussato*, *Guilielmo & Albrigeto Corzuffis*, aliisque permultis, vel editis jam dudum, vel magno rei literariæ detrimento obscuras habitare jussis Bibliothecarum latebras. Incidit *Galeatii*, patris, ætas in annum 1380, quo rem publicam administrabant Carrarienses Principes, &, si fides habenda *Bernard. Scardeonio* in *Antiquit. Patav. Lib. II Class. II*, vir fuit probus, & Orator magnus, multis etiam functus legationibus, & eximiiis tam in Principes suos, quam in Venetam Rempublicam, nobilitatus meritis. Is ipse *Scardeonius*, cum mentionem facit Historiæ hujus Patavinæ, tacet prorsus de *Andree*, filio, cui tamen haudquaquam neganda est gloria elimati diligentius multumque locupletati Operis. Ipso enim teste constat, in enarrandis rebus Patavinis pervenisse *Galeatium* ad annum usque 1405, quo ipso pestilentia, per illa tempora pervasantis Patavium, furor cum sustulit, quæque ab illo tempore ad finem usque belli Patavini & flebile gentis Carrariensis exitum gesta sint, ab ipso demum fuisse addita, operamque datam, ut, quæ scriptis prodita a patre fuerant, in lucem exire possent quam emendatissima. Ejusdem *Andree* testimonio illud nobis de gente *Gatarorum* constat, ortum duxisse e civitate Bononiensi, & floruisse hic anno maxime 1200; *Galeatium* patrem natum *Andree*, avum, seu, quod verosimilius, proavum habuisse *Montinum de Gataris*, qui A. 1229 civium suorum vi

ex-

expulsus patria, primus concesserit Patavium; hic *Galeatium* cum patre in Doctorum & Advocatorum collegium adscitum, publicisque multis adnotum muneribus, frequentes obiisse legationes, & multa præclare gessisse pro honore gentis Patavinæ; denique *Joannem Galeatium* cum patre & fratribus numero quatuor A. 1404 stipendio meruisse in castris Patavinæ Reipublicæ, eidemque a Francisco, Carrariensium Principe, primum exercitus vexillum commendatum. Ipsum cognomen *Gatarum* quod attinet, non infelix Cel. Editoris conjectura est, peti- tum huic genti a *Catharis* fuisse, ignoto nemini Hæreticorum genere, & a Manichæorum pravitate alienis parum, seculoque maxime XII omnem pervagatis Langobardiam, quorum ne intercidadat prorsus memoria, publicum Mediolani in platea Mercatorum monumentum legitur, A. 1232 Oldrado Prætori positum, viro rempublicam gnaviter administranti, qui, ut habetur in marmore, *Catharos, ut debuit, uxit.* Haud enim abhorret adeo a verisimilitudine, ex majoribus *Gatarorum* alicui, ut illa ferebant tempora, additum id agnominis vel ob factum turpiter commissum, vel præpostera civium petulantia. Codices MSpti, quibus uteretur in edenda hac Historia, ad manum illustri *Muratorio* tres fuere, iidemque singuli ex Bibliotheca Estensi ipsi commodati, & tam genere dicendi, quam argumentis rerum, longe inter se diversissimi. Erat enim ex his alter copiose & diffuse scriptus, rerumque nove additarum amplissimas narrationes continebat; alter, ordinem eundem secutus, autorem habere studiosiorem elegantia & concinnitatis videbatur; tertius denique, etsi nec verborum, nec rerum, tam prodigus, habebat tamen aliquid suavitatis, & vel sola inelegantia & simplicitate sua delectabat lectorem suum. Quæ cum mira omnino esset & vix audita antehac unius ejusdemque libri diversitas; nihil dubitandum existimavit Editor doctissimus, quin alter Codicum, cujus plana est & paullo restrictior narratio, *Galeatii*, patris, sit, *Andree* autem, filii, ille alter verbosior, ditiorque momentis multis historicis & accuratissima narratione belli ad Fossam Clodiam sive Clugiam Venetos inter & Januenses gesti, quam, in chartis *Danielis Chi-*

natii inventam, in suos *Andreas* probe usus converterat. De tertio Códice, ejusdem *Andrea* aut testante ubique aut mentiente calamum, at multum discrepante a reliquis, neque tamen negligendo prorsus, sed rebus instructo passim ejusmodi, quæ scriptorem facile æquævum loquuntur, non habuit, quæ diceret, *Muratorius*, nisi quod credibile existimet, quæ ipse olim diligenter satis & prolixè conceperat, immutata postea ab *Andrea*, & in aliam traducta formam esse. Putavit tamen e re lectorum fore, præferre huic Códicem alterum, & in manus nostras ea tradere, quorum præ ceteris magna esset rerum curate diligenterque expositarum commendatio. Addidit eidem *Galeatii*, patris, historiam, utpote sat dignam hoc honoris genere, & nativo sermone suo lectoribus futuram voluptati, quin ea nos passim edocentem, quæ ipsi aut prætermissa penitus, aut non ea, qua par erat, cura exposita *Andrea* fuerant. De universo *Gatarorum* Opere ita existimat Cel. *Muratorius*, in compositissimis numerandum, & sive ad elegantiam sermonis, sive ad rerum expositarum amplitudinem oculos convertas, non quem *Gataris* anteponat, scriptorem habere Patavinam Rempublicam, hisque constare testibus posse, tulisse barbara illa secula Historicos, nec ætatis macula infectos quicquam, nec indignos adeo, quos vel nostri ævi scriptoribus in exemplum, quod imitentur, proponamus. Sermone conscriptos esse hos libellos Italico, mirum videri iis potest, quibus non ignotum est summum illud, quod viguit ætate illa per universam prorsus Italiam, Latine dicendi scribendique, vel qualitercunque, studium; sed habuere omnino id *Gatari* præ ceteris sui ævi scriptoribus præcipui, quod, Romani sermonis forsitan imperitia, vulgaris linguæ fuerunt amantissimi. Quod vero dialecti Patavinæ nulla hic animadvertas vestigia, scriptaque sint omnia concinno satis, pro temporum illorum barbarie, sermone Italico, id linæ tribuendum vel *Andrea*, filii, vel eorum, quibus commissum interdum negotium describendi fuit. Denique, quæ legis hinc atque illinc in *Gatari* senioris Historia, carmina, laudibus sacra Principum Carrariensium, ea, ne mireris, suis passim laborare vel metri, vel scripturæ, vitiis. Lætionis enim hæc in libris

MSptis

MSptis omnibus tam fuisse, nos docet *Muratorius*, corruptæ atque depravatæ, ut &, quæ sanata hic & in elegantiores redacta ordinem, ipsi consiterint labore magno, &, quæ scripturæ essent prorsus desperatæ, his nihil ipse, quantumvis acutus alioqui, parare medicinæ sciverit. *Gatarorum* Opus egregium excipit haud minoris pretii labor *Georgii Stella*, *Annales* nempe *Genuenses*, ab A. 1298 usque ad finem A. 1409 deducti, quos deinde *Georgii* frater, *Joannes*, ad annum profectus est 1435, e MSptis Codicibus, uno Veronensi, bis Ambrosianis, & Genuensi uno, jam primum in conspectum eruditi orbis prolati. Laudabili consilio horum Annalium jam nobis copiam facit honestissimi ingenii Vir, *Muratorius*; quandoquidem, si adjungas hos Annalibus Genuensibus *Gaffari*, & Chronico *Jacobi de Varagine*, quibus Genuensis Reipublicæ res maxime commemorabiles inde ab ejus initiis usque ad annum 1298 enarrantur copiosius, jam olim *Muratorii* beneficio in manus nostras traditis, habes jam suis numeris absolutam & ad annum usque 1435 deductam illustris Italicæ Reipublicæ Historiam. Liber is exstare non uno in loco Italici dicitur; eum vero, unde descripta hæc *Muratorio* in usus publicos, Codicem dedit Bibliotheca Veronensis *Joannis Saibanzis*, viri multis nominibus laudatissimi, a quo precibus suis obtinuit *Marchio Scipio Maffæus*, Veronense decus incomparabile, ut ornandos expoliendosque in commune commodum Annales hosce liberaliter permitteret Cel. *Muratorii* industriæ. Autorem libri is ipse Codex dicit *Georgium Stellam*, filium quondam *Facini Stella*, Cancellarii communis *Januæ*. Contra alii *Notarium publicum*, & quondam *Facini Notarii filium*, civem *Januæ*, perhibent. Satis hæc cum nomine & cognomine patrem munusque *Stelle* indicant. Excellentis vir doctrinæ fuit; nec destituendum hac laude esse patrem *Facinum*, ex insigni munere *Cancellarii*, quod hominum fuisse ætate illa non nisi literatissimorum constat, haud difficile cognoscas. Ad historias scribendas hoc aptior putandus est *Stella* noster, quo longius a se abesse jusserat ignobile illud partium studium, in enarrandis Reipublicæ, multarum factionum turbidissimis

procellis in transversas quasque partes jactata, rebus gestis occupatus. Quæ a Guelfis & Gibellinis illa circiter tempora tentata fuere non sine Italiæ universæ pernicie, ea, Gibellinis etsi natus parentibus, ita hic singula commemorat, ut neutri addictus parti videatur, nec eorum, quæ nefarie ac improbe gesta ab utrisque essent, quicquam relinquat intactum, sed ea ipsa detestetur maxime acriterque perstringat. Cujus rei multa possent, eademque manifesta satis, ex ipso Opere afferri testimonia, si quidem nostrum esset, ea agere, quæ, si recte judicamus, esse potius Lectorum videntur. Quodsi igitur de eo dubitandum nemini, fuisse *Stellam* nostrum veritatis ubique studiosissimum, Annales hos, quis non videt, vel solo hoc nomine æstimandos esse quam maximi. Idem *Stella*, quod ex Annalium Præfatione constat, *de Sanctis & illustribus sua patria viris* meditatus est Opus, cui num manum postea admoverit, & an ejus olim publicandi aliqua nobis spes superfit, nos quidem cum Editore doctissimo ignoramus. Mortem ejus incidisse in annum 1320, in iisdem Annalibus frater ejus *Joannes*, ejusdem Reipublicæ Cancellarius, testatur. Huic ipsi enim Operis istius tribuendam esse partem hæud exiguam, qui negare audeat, nemo est, etsi, quanta sit laboris, a *Joanne* hic suscepti, portio, nondum adeo sit expeditum. Quantumvis enim, in anno 1405 sublitisse *Georgium*, sit verosimile, propterea quod ipse scribat in Annalibus, hoc anno sibi ad aliquod tempus laborem huac sepositum, & satis perspicua sint, quæ inscripta in Codice Veronensi, similique alio, leguntur: *Georgii Stella Facini Genuensis Chronica de Genua, edita Anno a Verbi Dei Nativitate MCCCCV*, suppetatque in Bibliotheca Vaticana Codex, nihil eorum continens, quæ post annum 1405 scripta sunt; in aliam tamen conjecturam nos inducunt Genuensis & Ambrosiani Codices, quos finiri in commemoratione eorum videas, quæ A. 1409 contigerunt, id quod argumento esse potest, hoc demum anno positum a *Georgio* negotium scribendi esse. *Muratorius* noster, ut evitaret hos scopulos, nec temere hic diceret sententiam, ad *Joannem* retulit, quicquid post A. 1409, (ulterius enim non progressus *Georgius*) legitur

gitur memoriz hic proditum. Ceterum, cum conferre inter se Historiz hujus Codices quatuor licuerit *Muratorio*, Veronensem unum, unum Genuensem, binosque Ambrosianos, factum hinc, ut, quæ depravata legerentur in altero, ex altero feliciter potuerint emendari, prodieritque adeo univrsum hoc Opus, quam fieri potuit, elimatissimum. Pretium vero hujus a *Stellis* compositæ Historiz Genuensis penes Italos fore hoc majus scias, quo certius comparantibus eam cum *Folietæ*, *Justiniani*, aliorumque scriptorum Genuensium, laboribus illud apparet, quicquid his ipsis bonæ frugis inest, id maximam partem haustum ex *Stellanis* hic fontibus esse, & si sua sibi vindicent horum conditores Annalium, reliquos omnes similes futuros illi deplumato graculo. Ultimum in hoc Tomo locum occupat perbreve *Chronicon Ripaltæ ab A. 1159 usque ad A. 1405*, nunc primum luce donatum ex MSpto Codice Malaspino. Ripalta hæc, cujus historiam & fata persequitur libellus iste, pagus est quatuor millia passuum Taurino distans, prope Ripolim, meridiem versus & occidentem. Locus monasterio maxime nobilis, religiose olim culto, & per *Chronicon* hoc sæpissime commemorato. Comiti paret, ex gente oriundo *Ursina*; sed exemptos ab ejus dominio vivere hic constat *Cistercienses* nonnullos Monachos, largissimum ex terra fructum percipientes, sed oneris ferentes prorsus nihil. Forfan horum aliquis potiores hujus loci vicissitudines manu notavit, gracilemque opellam hanc posteris reliquit. Nam, quis fuerit hujus *Chronici* autor, id certo dici non potest, neque is labor, utpote tenuis ac fere nullus, singulari laudi cesserit auctori suo. Leviter indicata hic legas rerum gestarum momenta potissima, & quæ in usus tuos possis convertere, pauca admodum invenias. Neque tamen penitus hoc quicquid est libelli, abjiciendum putamus, nec de eo gratias Editori optimo, & cui acceptum is tulit, *Marchioni Josepho Malaspina*, habendas nullas esse, quippe persuasum nobis habentes certissime, ex historiarum monumentis nihil formæ esse tam neglectæ & inelegantis, unde non aliquando uni vel alteri eruditorum suus expectari fructus possit.

DISSER-

DISSERTATIO HISTORICA DE CAPITALIUM CRIMINUM ABSOLUTIONE; Auctore F. JOSEPHO AUGUSTINO ORSI, Ordinis Prædicatorum.

Mediolani, apud Joseph. Richinum Malatestam, 1730, 4.
Alph. I pl. 17.

IN varias abeunt sententias antiquitatis Ecclesiasticæ consulti de describenda veteris Ecclesiæ circa pœnitentes disciplina solliciti. Quæ licet admodum diversæ sint, ad duas tamen classes generatim revocari possunt. Nonnulli enim, e. g. *Albaspinaeus*, *Petavius*, *Valesius*, in ea versantur opinione, quod severissima disciplina circa pœnitentes, qua graviorum criminum rei a communione in perpetuum excludebantur, sub Apostolorum temporibus, & ad *Tertulliani* fere seculum obtinuerit. Quæ a *Zephyrino*, Pontifice, quod ad mœchiam spectat, paululum relaxata, *Cypriani* vero temporibus majores ad lenitatem progressus habuerit. Alii, e. g. *Morinus*, contra tuentur, Ecclesiam non a severissima disciplina in mitiorem progressu temporis declinasse, sed contra a lenitate ad majorem severitatem progressam esse. Mitioribus enim pœnis ab Apostolorum ævo ad *Montanum* usque, gravioribus a *Montano* ad *Novatianos*, gravissimis denique post *Novatianum* schisma supplicii in lapsos animadvertisse. Cui quidem posteriori sententiæ doctissimus *Orsi* suum addit calculum. Ejus enim instituti ratio est, ostendere, Catholicam Ecclesiam tribus prioribus seculis capitalium criminum reis pacem & absolutionem neutiquam denegasse. Contra *Albaspinaum* igitur, *Petavium*, *Lupum*, *Martene*, & alios, disputat. E quibus tamen *Albaspinaum* præcipue adversarium sibi elegit, qui in integro propemodum libro secundo Eccles. Observat. in eo versatur, ut severam & inexorabilem disciplinam in veteris Ecclesiæ usu jam inde ab Apostolis fuisse demonstrat, & omnem ab hoc ritu feritatis & inhumanæ crudelitatis notam infamiamque depellat. Non solum vero doctissimus *Orsi* in observationes *Albaspinaei* data opera inquirat, verum etiam oblata opportunitate de

de quibusdam controuersis Chronologicis huc facientibus disputat. Ne autem his disputationibus lector a scopo præcipuo abducatur, hæc parerga singularibus titulis & Digressionibus, uti vocat, persecutus est.

Nostrum erit, non solum summam hujus eruditæ Commentationis paucis minimum verbis recensere, verum etiam quibusdam exemplis in medium prolatis docere, quomodo Clariss. Autor instituto suo satisfecerit. Quatuor autem Sectionibus hic Commentarius absolvitur. Atque, ut de primæ Sectione principe loco agamus, in illa propugnat, duobus prioribus seculis Apostolicas Ecclesias ob gravissima scelera excommunicatis, quos perpetratorum peccatorum serio pœnituit, aditum ad Ecclesiæ communionem non denegasse. Quod ut probet, septem Capitibus varia comparis ætatis scriptorum testimonia exhibet, quibus de disciplina veteris Ecclesiæ circa pœnitentes in Achaia, Macedonia, Galatia, Asia, Ecclesia Romana, Ponto, Eccles. Antiochena, Alexandrina & Gallicanis, dedita opera agitur. p. 1-86.

Ex quo enim *Cap. I* observavit, stilo Ecclesiastico, mæchiam, idololatriam & homicidium, peccata capitalia præcipue appellari, a quibus homines pœnis canonicis quondam deterrebantur, & quorum remittendorum potestatem Montanistæ & Novatiani Ecclesiæ denegarunt; ad alteram Pauli ad Corinthios Epistolam se convertit, ex illa sententiam suam probaturus. Existimat, in altera hac ad Corinthios Epistola Apostolum pace & absolute in incestum Corinthium donare, quem in priori Epistola a communione submotum Apostolus satanæ in interitum carnis dederat. Ipsi *Tertulliano* Montanistæ hoc argumentum Catholici doctoris objecerant, qui in libro de pudicitia omnem movet lapidem, ut huic objectioni occurrat, & variis argumentis tuetur, incestum, quem in posteriori ad Corinthios Epistola Paulus absolvit, alium esse ab eo, quem ob incestum in priori Epistola damnaverat. Duplici autem argumento Cl Autor *Tertullianum* refutat. Primo enim adducit Patrum quorundam testimonia, qui tenent, de uno eodemque Corinthio in utraque Epistola agi. Tum observat, si vel maxi-

4 seq.

p. 31 seq. me concedatur, de alio aliquo incesto in posteriori ad Corinthios Epistola agi, ex hac Epistola tamen confici posse. Mœchos, Fornicarios, Incestos, non ita olim fuisse excommunicatos, ut, licet pœnitentiam agerent, illis perpetuo aditus ad communionem denegaretur. *Cap. IV* probare conatur, secundum *Hermæ* doctrinam inœchos non fuisse repellendos a pœnitentia, nec pœnitentes a communione. Non inter omnes constat de vera *Hermæ* de hac materia sententia. *Tertullianus* in libro de pudicitia nimiam in adulteros indulgentiam *Hermæ* vitio vertit. Ab aliis contra habitus est tam in apostatas durus & inhumanus, ut eum a Montanistis & Novatianis nihil abfuisse tueantur. Clar. Autor noster propugnat, *Hermam* neque disciplinam erga adulteros plus æquo laxasse, cum iis demum veniam sponderit, qui dignos egissent pœnitentiæ fructus, neque etiam Montanistarum & Novatianorum inhumanitatem suam fecisse. *Hermam* enim sæpenumero in libris suis profiteri, pœnitentiam a perditis ac profligatis hominibus raro aut difficile concedi, attamen, si re ipsa pœnitentiam egerint, illos veniam utique consequi.

86-150.

Sectione secunda inquiri, quæ sub finem seculi secundi & sub initium tertii Ecclesiæ Carthaginensis circa pœnitentes disciplina fuerit. Et eam in rem *Tertulliani* librum de pœnitentia & ejusdem de pudicitia Commentarium observationibus suis illuminat. Etenim *Tertullianus* duplici in libro de capitalium criminum absoluteione egit. *Sed adeo inter se pugnant*, ipsius Clar. Orsæ verbis utimur, *quæ in utroque Opere docuit, ut non de una eademque Ecclesia, sed plane diversis, & quæ contrariis legibus ac institutis ducerentur, differere videatur: & quam luculenter docet in libro de pœnitentia, pacem olim fuisse ab Ecclesia delictis omnibus, seu spiritu seu carne commissis, idololâtris etiam & homicidis, indultam, tam id aperte negat in libro de pudicitia.* Librum enim de pœnitentia, cum adhuc orthodoxus esset, elaboravit. Librum vero de pudicitia cum scriberet, jam *Montani* sequebatur castra. Ex libro igitur de pœnitentia Clariss. Autor demonstrat, orthodoxos seculi secundi doctores adulteris, homicidis & idololâ-

tris

tris aditum ad communionem Ecclesie non denegasse, modo prius pœnitentiam egissent. Quam quidem sententiam suam ut tueatur, præcipue navat operam, ut objectionem, quæ ex *Tertulliani* libro de pudicitia *Cap. V.*, non sine veritatis specie, moveri poterat, infirmet. Inibi enim *Tertullianus* tuetur, nequaquam sibi constare Ecclesie Catholice disciplinam, quod pacem concederet adulteris, quam homicidis & idololatriis denegabat. *Assistit*, inquit *Cap. V.*, *Idololatra, assistit homicida, in medio eorum assistit & mæchus: pariter de pœnitentia officio sedent, in sacco & cinere inhorrescunt, eodem fletu gemiscunt, eisdem precibus ambiunt, eisdem genibus exorant, eandem invocant matrem. Quid agis, mollissima & humanissima disciplina? aut omnibus eis hæc esse debebis, beati enim pacifici: aut, si non omnibus, nostra esse. Idololatram quidem & homicidam semel damnas; mæchum vero de medio excipis, idololatriæ successorem, homicidæ antecessorem, utriusque collegam? Videlicet propugnat, a vero prorsus abluere eorum responsionem, qui *Tertullianum* manifesti adversus Ecclesiam mendacii reum traducunt, & observat, vetustiorum temporum disciplinam fuisse, ut lapsi communionem Ecclesie privati & pœnitentiam agentes expectarint Ecclesie publicam pacem, nec ante de illorum reconciliatione ageretur, quam fidei ac religionis hostes, Christianorum constantia fatigati, vexationem finiissent. *Tertullianum* igitur nihil aliud tradere, contendit, quam tempore persecutionis lapsis reconciliationis aditum fuisse interclusum. Quod etiam recte se habeat. Finita autem publica vexatione nemini lapsis, serio pœnitentiam agenti, communionem Ecclesie denegatam fuisse, ex ipsis *Tertulliani* verbis probat, qui in libro de pudicitia commemorat, a Catholicis monstri ac portenti loco haberi eam pœnitentiae speciem, quam venia carere Montanistæ statuebant.*

p. 115 seq.

137.

Sectione tertia ex iis, quæ a Clero Romano & *Cypriano* 151-257. Carthaginensi Antistite contra extremam Novatianorum severitatem gesta sancitaque sunt, probare annitur, nullis lapsis ad Ecclesie communionem, post actam pœnitentiam, reditum fuisse interclusum. Ut de iis, quæ in hac Sectione a Clariss.

Qq 2

Autore

Autore erudite disputantur, exemplo quodam constet, exponemus, quomodo privilegium Martyrum, pacem excommunicatis dandi, describat. Tenet, illam pacem peccatorum absolutione minime constituisse. Id quod etiam ex Epistola Cleri Romani inter *Cyprianicas* 36, alias 30, probat. Inibi enim statuitur, pro nihilo habendam esse pacem a Martyribus concessam, siquidem eam Martyres contra Evangelii legem & disciplinam indulgissent. In eo tantum pax & communio, quam Martyres lapsis dabant, posita fuisse Cl. Autori videtur, quod eos Martyres aspectu suo, alloquio, salutatione, convivio & orationum quoque consortio, dignarentur, adeoque iis privatam, non autem publicam, communionem concederent. Hanc pacem & communionem lapsis a Martyribus inconsultis Episcopis fuisse concessam, & hanc quomodocunque impetratam veluti præjudicium quoddam lapsos prætexuisse ad plenam perfectamque reconciliationem ab Episcopis obtinendam. Hanc a Martyribus sibi concessam privatam communionem lapsos nonnunquam insolentius urfisse, & eo audaciæ processisse, ut, quamvis ab Ecclesiæ pace adhuc exclusi essent, pacem tamen in cœlis se jam habere dicerent, quia in cœlis erant Martyres, qui eos, dum viverent, in suam receperant communionem. Atque ex hac observatione, de sententia Doctiss. Autoris, intelligi possunt ea, quæ *Cyprianus* in suis Epistolis his lapsis objicit; quod schismatico plane spiritu altare contra altare erigant, & Ecclesiam adversus Ecclesiam instituere cogitent, perinde ac si alia esset Ecclesia, quæ Martyrum communionem frueretur, alia, quæ cum Episcopis communicaret.

258-310. Sectione *quarta* id præcipue agit Doctiss. *Orsi*, ut ostendat, sub finem seculi tertii capitalium criminum reis graviorese fuisse pœnas, quam primis Ecclesiæ seculis, constitutas. Cujus quidem mutatae disciplinæ Ecclesiasticæ rationes non solum ex invalescente tum temporis corruptione morum, ferme abrogatis aut valde attenuatis Martyrum & confessorum privilegiis, infrequentia & raritate persecutionum, verum etiam ex hæ-
 299 seq. resi Nova *ana*, repetit. Ultimo hujus Sectionis & integræ Commentationi. Capite sigillatim quærendo investigat, an in Ecclesiæ
 siæ

fixe potestate & arbitrio positum sit, pacem sive absolutionem quibusdam peccatorum generibus denegandi? Ad quam quæstionem negando respondet, & Scripturæ sacræ & *Augustini* autoritate motus. Studet etiam conjectura quadam ostendere, verba, quibus usi sunt Illiberitani Concilii Patres: *nec in sine accipiant communionem*, non impedire, quo minus credamus, perpetuam hanc fuisse veteris Ecclesiæ disciplinam; nemini pœnitenti reditum ad Ecclesiæ communionem denegare. p.307.

Ad observationes Chronologicas progredimur, quas Auctorem nostrum singularibus, uti vocat, Digressionibus proponere, supra observavimus. Ut autem paucis verbis nos expediamus, unice commemorabimus, quid de singulis quæstionibus *Clar. Orsi* statuatur, benevolos Lectores, quibus hæc talia arident, ad ipsius doctissimi libri lectionem invitaturi. Digressione prima de Marcionitarum hæresis ortu & progressu disputat, & rejectis *Petavii* & *Pagii* conjecturis, tenet, anno æræ communis 143 *Marcionem* in Ponto & Asia disseminasse *Cerdonis* opiniones, quas Romæ imbiberat. Digressione secunda ex instituto inquirat, quo anno *Tertullianus* Montanistis adhærere cœperit, & librum suum de corona militis publici juris fecerit? Ex quo enim *Cl. Pagii* sententiam refutavit, qui primam hujus libri editionem ad annum 202 refert, in annum 198 omnes characteres notasque Chronologicas exactius convenire judicat. Digress. tertia *Doctiss. Orsi* institutum est, demonstrare, *Tertulliani* librum de pudicitia post sedatam quidem, sed nondum omnino extinctam, Severianam in Africa Christianorum vexationem, h. e. anno circiter inter 207 & 210, lucem adspexisse publicam. Quo quidem tempore etiam de opinione *Cl. Autoris* liber *Tertulliani* de Pallio exaratus est. Digressione quarta de tempore seu mense, quo Romam uterque Decius reliquerunt adversus tyrannos & barbaros pugnaturi, singulari industria agit. *Pagium* præcipue refellit, qui Imperatorum discessum ad finem Octobris anni 251 differt. Ex *Cypriani* enim Epist. 54, al. 52, ad *Antonium* probat, Roma abfuisse eo tempore Imperatores, cum Clerus Romanus *Cornelium* Episcopum

41-68.

104-114.

120-136.

202-233.

pum eligeret. Qui quidem *Cornelius*, cum, ut cum *Pearsonio* in annalibus *Cyprianicis* docet *Pagius*, jam die quarta Junii Episcopus Romanus evasit. Digress. quinta & ultima de Illiberitanæ Synodi ætate verba facit, & rejecta *Pagii* a que *Baluzii* sententia, sub initiua seculi quarti, ante indictam a Diocletiano decennalem persecutionem hanc Synodum habitam esse, propugnat.

PALIGNESII MONITA GENEALOGICA

Autori Vindiciarum Arboris Genealogicæ Augustæ Gentis Carolinæ-Boicæ, quas videlicet Vindicias hic scripserat contra systema, quod Serenissimorum Bojorum Principum fundatorem ponit Luitpoldum, & negat esse Carolum M. ediditque Monachii in fol. 1730. His autem Monitis Principum Genealogias probandi ratio explicatur; in Vindiciis allata documenta recensentur, expendunturque; de probo inficialis argumenti usu ex optimorum Philosophorum lectionibus præcepta repetuntur; opinio Vindiciis cum aliis rejiculis traditionibus committitur; magnus Liutpoldus in pristina, utpote genuinus Sereniss. Gentis Boicæ fundator, jura sua restituitur; secus statuente Vindicie universim placide emendantur.

Alestadii, ex officina Agheleni, 1732, 4 maj.

Alph. 2 pl. 2, cum nonnullis Tab. æneis.

Qui magnorum Principum stemmata propaginesque describunt, in illustri quidem splendidoque versantur argumento, sed sæpe in difficiles ancipitesque incidunt rationes, hærent identidem in salebris, atque se facile disceptationibus obijciunt. Primum enim, quis nescit, quanta plerumque caligine, uti aliarum rerum multarum, ita & illustrium stirpium, origines circumfundantur? Deinde & illi, qui hujusmodi familiarum Genealogias contexendas sibi sumunt, non eodem fem.

semper animo consilioque inducti, neque iisdem instructi præsidis, rem aggrediuntur. Unde facilis & larga differendi copia haud deesse potuit Viro cuidam docto, de necessitate scepticismi in studio Genealogico commentanti. Nostrum non est, ejus generis exempla altius repetere. Oculis enim animisque nostris jam obversatur Serenissimorum Bavarix Ducum stemma; cujus initia alii aliter explicarunt. In his ipsis Actis, A. 1730, Mense Septembri, pag. 428, recensuimus *Vindicias Arboris Genealogica Augusta Gentis Carolino-Boicæ*, Monachii eodem anno evulgatas; in quibus, contra systema alius auctoris Geneographi, Arnulphus, Dux Bavarix, quem malum cognominant monachi, lator quidem Serenissimæ Gentis Boicæ constituitur, sed ita, ut idem ad patrem Arnulphum, Imperatorem, & inde continuo nexa ad Carolum Magnum, tanquam atavum, referatur. Quam sententiam nunc impugnat *Palignesius*; cujus verum nomen quamvis adhuc ignoremus; eruditionem tamen exquisitam, quam hæc ipsa Commentatio abunde testatur, omnino magni facimus. Is vero, propositis XXXIII monitis, haud tralatitia opera demonstrandum suscepit, potius Liutpoldum, Comitem, Marchionem, Ducemque orientalis Bojoariæ, quam Arnulphum, Imperatorem, fuisse Arnulpho illi Malo patrem. Quod argumentum uti magno eruditionis apparatus tractat; ita, præter ea monita, quæ ad expediendam controversiam pertinent, non pauca alia inspergit lectu perjucunda. *Monito I* eruditur generatim agere de ratione Principum Genealogias probandi; ac, quemadmodum notat, Vindiciarum autorem nimis acriter causam suam contra dissentientes videri egisse, quasi in ea omnis Serenissimæ gentis Boicæ gloria vertatur, ita gratulatur seculo nostro, quo Principes exuerint fabulosarum originum præjudicium; cum, exempli causa, Sereniss. domus Lotharingica hodie repudiet generis sui ortum olim ab Antenore petitem, Regia domus Allobrogum haud amplius incunabula sua a Wittekindo Saxone deduci gestiat, Hannoverana & Estensis stirps certiores, quam inde usque ab Accio Romano recensitos, probet natales, aliive magni Principes, & ipsi Galliarum Reges, hodie proclivi in veritatem

Pag. 9.

16.

- p. 20. ritatem consensu permittant, ut, originibus non satis demonstratis, stemmata sua nunc corrigantur. Deinde docet, licet incertus sit gradus, quo Liutpoldus Carolingorum attingat profapiam, eum tamen nullo modo dedecori esse posse Serenissimæ Genti Boicæ: cum ab antiquissimis scriptoribus in enumeratis Arnolphi Imperatoris expeditionibus bellicis crebro commemoretur; A. 895 Enchildiconi in Ducatu & Marchionatu Bajoariæ surrogatus fuerit; contra Hungaros res gesserit fortissime; a Ludovico Infante in tabulis Regiis *illustris Comes*, & *charus propinquus*; ab aliis *Regis nepos*, quamvis ancipitis notionis vocabulo, dictus sit; ac cujus præterea conjugem deinceps viduam, teste *Chron. S. Galli* ad A. 913, dignam habuerit Conradus, Rex, cui fidem matrimonii dederit. *Monito II* de probationibus, quæ in hac disceptatione desiderari possint, ita universe agit Autor, ut primo loco postulet, ad examen recte ineundum ante omnia studium partium esse deponendum; deinde, ad eruendam veritatem originis familiarum, probationes vel ex historia, vel ex instrumentis, petendas esse; tum autem ex vera historia petitam autoritatem auctoritati instrumentorum esse parem. *Monito III* sigillatim de probationibus, quibus ad præsens negotium conficiendum sit opus, disserit, eoque consilio octo proponit regulas. Sic *Axiomate I* docet, scriptores cœtaneos, qui vel ipsi interfuerint rei gestæ, vel hanc eodem tempore a videntibus acceperint, præ ceteris fide dignos esse habendos. *Axiom. II*: suppare, & ætati, qua res fuerit gesta, viciniore scriptores, in Historia & Genealogia secundum autoritatis locum obtinere. *Axiom. III*: hujusmodi autem supparium scriptorum tempus, ex *Launoji* sententia, ducentorum circiter annorum spatio definiiri posse. *Axiom. IV*: ejus generis scriptorum aliquis si testimonium perhibuerit, quod vel cum aliorum Historicorum scriptis congruat, vel ab ordine naturæ, a rerum serie, & rebus aliunde jam certis, non abhorreat, tunc ejus autoritati refragari non licere. *Axiom. V, VI & VII*: posteriorum scriptorum narrationes parum quidem momenti prioribus addere; haud tamen respueudas esse, si a cœvorum testimonio non dissentiant; contra

contra recentiores, qui post secula aliquot a re gesta nati sunt, nisi cum coævis conveniant, fide esse indignos. *Axiom. VIII*: in testium ejusdem ævi & paris autoritatis conflictu assensus nostri duces esse debere & experientiam, quæ est notatio momentorum, quæ in ejusmodi rebus accidere soleant, & naturam rei gestæ, in qua attendendum, an ea sit indifferens, nec indoli ac rationi rerum contraria. Quod si agatur de traditione rei gestæ eo tempore, cujus nullus extet scriptor, eam, nisi accedat revelatio divina, necessario vel inter res non factas, vel saltem inter incertas, habendam esse. Hæc *Axiomata* referre, operæ pretium duximus: quamvis enim historiarum Genealogiarumque leges nimis adstrictas & quasi scrupulosas præscribere nonnullis videri queant; negari tamen haud potest, eas adversus scepticismum historicum & Genealogicum non modo peropportunas, sed aliquando etiam maxime necessarias esse. Porro vero Monitor eruditissimus *Monito IV*, ubi hæc sua *Axiomata* incipit ad præsens argumentum accommodare, concedit quidem, *Reginonem Prumensem* adhuc unum tantum existere scriptorem coævum, qui ad A. 907 testetur, Liutpoldum, orientalis Bojoariæ limitis Comitem Ducemque, Arnoldi Mali patrem fuisse; docet tamen, non tam leve in ejus testimonio esse momentum, quin fidem mereatur, cum, nullo alio scriptore æquali contradicente, nec refragante rerum natura & ferie, id affirmarit; cum vero postea alii scriptores idem tradiderint, neque ab ullo alio idoneo & coævo teste acceperint contrarium, consuetaneum esse, eos reprehendi non debere, etiamsi forte solum *Reginonem*, (quæ tamen res valde sit dubia,) hujus narrationis habuissent autorem. *Monito V* vindicat Monitor locum *Reginonis* ab objectionibus Autoris Vindiciarum, qui, verba ejus a sequioris ævi descriptore interpolata esse, suspicatus est. *Palignesius* enim ait, orthographiam vocabuli *Bavari*, vel *Bawari*, quam Vindex negaverat convenire in ætatem *Reginonis*, non in hoc solo loco, sed & medio ejusdem *Reginonis* Chronico, ad A. 891, & in aliis istorum temporum scriptoribus, reperiri, neque eorum testimonia reddere suspecta; adhuc ipsum *Reginonem*

p. 38.

42.

- in Epistola ad *Dalberonem* fidem facere, se Annales suos ad annum 908 produxisse; ut nulla iusta causa sit suspicandi, huius anni proximique temporis narrationem his Annalibus aliunde accessisse. *Monito VI* diluit Autor eas probationes, quibus autoritas Annalistarum Saxonis, & *Otonis Frisingensis*, tradentium, Liutpoldum Arnoldi Mali patrem fuisse, dubia fuit redita. Ait enim is, plane incertum esse, utrumque hunc scriptorem suam de Arnoldi patre notitiam ex eodem fonte, nempe *Reginonis* Annalibus, hausisse; cum res plures, quas *Regino* non attigerit, commemorantur ab utroque. Sigillatim ostendit, adversus *Frisingensem* præter causam peti argumentum ab invidia; quasi hic, ut obrectaret laudibus Comitum Schirensium, posterorum Arnulphi Mali, eos vocarit tyrannos persecutoresque Ecclesiarum, ideoque negarit, hos ipsos ab Arnulpho Malo, & per hunc a Caroli Magni prosapia, descendisse. Sic
76. & *Monito VII Viti Arnpeckii* causam sic agit præstantissimus *Palignesus*, ut, statuat, eum fidem mereri, quatenus *Otonem Frisingensem*, & hunc, quatenus coævos testes, sint secuti.
- 94,98. *Monitis VIII & IX* contraria argumenta, quæ tanquam documenta stabiliendæ sententiæ suæ attulerat Illustris Vindex, ad disquisitionem vocat, ac, eum hic primo loco testem excitasset *Jo. Tritheimium* ex proœmio Chronici Bavarici, regerit Monitor doctissimus, auctoritatem *Tritheimii* in hoc argumento esse nullam, utpote qui decimo sexto demum seculo floruerit, hoc est, septingentesimo anno ab Arnulphi Cæsaris obitu, nec indicarit verum autorem testemque suæ sententiæ, ac præterea, confictis quibusdam antiquitatis monumentis, jam alibi fidem suam in Genealogiis exponendis satis reddiderit suspectam. *Monito X* testimonium Chronici Schirensis, cuius fragmentum jam cum *Conradi Philosophici* Chronico typis excerptum, refellitur, quippe cuius Chronici auctor sit incertæ ætatis, aut certe non adeo antiquus, prout ad auctoritatem ei conciliandam requiratur; cum præsertim linguæ Germanicæ in eo idiotismus, ac nominatim hæc loquendi formula: *eine gefürstete Graffschafft*, novitatem ejus prodere videatur. Et quamvis Chronicon hoc ætatem ab A. 1283 deducendam præ-
- se

se ferat ; id tamen nihilominus ab ævo Arnulphi Imperatoris quadringentos annos abesse. Similiter, a *Monito XI* ad *XXIV*, id copiose agit Cl. Monitor, ut demonstret, *Andrea Presbytero*, *Hermanno Schedelio*, Autori Chronici Tegernseensis, anno 1481 absoluti, *Vito Eberspergensis*, qui in Chronico MS. nitatur autoritate *Vincentii speculi* historialis, item *Henrico Pantaleoni*, *Leonardo Wurfbainio*, *Ludovico Tolnero*, *Lehmanno* in Chronico Spirensi, *Hieronymo Henningesio*, *Octavio Strada*, *Fridérico Luca*, *Christiano Matthia*, frustra in hac causa denuntiari testimonium ; cum multo sint recentiores, & a temporibus Arnulphi Imperatoris remotiores, quam ut planum facere possint, hunc fuisse patrem Arnulphi Mali, Ducis Bavariz : multitudinem enim hujusmodi testium nullum pondus adde-
re traditioni incertæ vel commentitiæ. Inter hæc, dum *Palig-
nesius Monito XIII* contra Chronicon Tegernseense MS. & aliud nullius nominis & ætatis differit, quasdam tabulas, quæ circiter seculo XV in charta calamo pictæ asservantur in Augustiss. Bibliotheca Vindobonensi, quasi animi causa profert, in quibus Principes Bavarici ab Hercule, & Armeniz Regibus, adjectis variis insignibus, deducuntur. At, cum in Vindiciis propositæ fuissent duæ *Arbores Genealogicæ* ejusdem augustæ Domus Bavaricæ, in monasterio Tegernseensi adhuc superstites, quarum una in tabula lignea Gothico caractere, altera in membranæ picta, stirpem totam cum gentilitiis insignibus exhibeat, & utraq; Arnulphum Malum non ad Luitpoldum Ducem, sed ad Arnulphum Imperatorem, referat ; doctissimus Monitor *Monito XXV* animadvertit, non simul a Vindice proditas esse notas harum tabularum Chronologicas ; insignia autem gentilitia iis addita argumentum esse novitatis haud obscurum. Paria affert de aliis tabulis, in monasterio Schirensi adhuc reliquis ; in quibus, ait, occurrere scripturam, & verba, quæ sequius sapiant ævum, & a seculi XII idiotismo longe recedant, iisdemque similiter, contra morem priscum, apposita esse insignia gentilitia, eaque tribus vel quatuor post seculis demum usitata, maxime, cum nemo adhuc docuerit, insignium usum in clypeis apud Germaniz Principes ante seculum

p. 110 seqq.

126

169.

171.

p. 198. lum undecimum obtinuisse. Præterimus alia, quæ de antiquo insignium usu ibi curiose exponuntur. *Monito XXVII* ostendit Autor, earundem imaginum in præsentis disquisitione nullum esse usum, quia quinto plus minus seculo postea sint depictæ, quam repræsentata divisio provinciarum inter Arnulphi Imperatoris filios fieri potuerit. Tum *Monito XXVIII* arguit idem, nec Vindicem juvari Diplomate electionis Imperatoris, Ludovici IV; etsi hic ibi dicatur *de alto & generoso sanguine divorum Regum & Principum procreatus*: potuisse enim Regium sanguinem dici multis aliis nominibus, extra hoc principium a Carolo M. petiitum; nec liquere, utrum procreatio illa Regia ex masculino, an ex feminino, genere, ac sigillatim de stirpe matris, Mathildis Austriæ, sit intelligenda? *Monito XXIX* Monitorum Autor de Arnolpho, Liutpoldi patre incerto, quem viri doctissimi Arnoldi Mali avum certum tradidere, modeste nihil asserens, id tamen evincit contra illustrem Vindicem, eum non Gallum, (ea, qua nunc venit vocabulum, significatione) sed Germanum, sive Bavarum, fuisse; sententiamque adstruit argumentis, petitis ex Northmannorum historia penitissime inspecta, & diligentissime excussa, ex illius ævi utriusque Franciæ statu, ex situs locorum ratione, ex curato temporum, annorum & dierum, calculo, ex verbis Arnolphi Cæsaris, ex momentis circumstantibus, affinibus, similibus, adversantibus, antecedentibus, consequentibusque, ita, ut ad ostendendum nil obstet, quin assentiamus illis, qui statuunt, Liutpoldi patrem fuisse Seniore Arnolphum, neque Historicis, neque Dialecticis, quicquam in eo examine reliquum fiat. Insequenti Capite XXX docet *Palignesius*, argumenti inficiantis necessarium usum esse in disceptationibus historicis; ei tamen argumento idem certos ponit limites, quos hoc loco exponere, minus opus est. Qua ratione concludit, vel solum scriptorum per quatuor secula silentium de rebus quidem & momentis adeo necessariis memorabilibusque, ut historia sine eorum commemoratione aut scribi, aut haberi, potuerit nulla, arguere, sententiam Vindicis esse suspectam. Quodsi enim Arnulphus Malus, & Wernerus, fuissent legitimi filii Arnulphi Impe-

Imperatoris, iique ex Agnete, filia Imperatoris Byzantini, procreati; mirum esse, cur res tanti momenti, ob sublimes conjugii natales, a cœvis scriptoribus profus in annalibus silentio fuerit præterita; cur, tot enumeratis expeditionibus Arnulphi Imperatoris, nusquam horum filiorum fiat mentio; quam ob causam idem Imperator Zuentipoldo & Ratpoldo, filiis nothis, quam his legitimis, regnum asserere maluerit; quare pater, cum pro Ludovico Infante jam nato, & pro antecessoribus suis, fecerit vota, horum filiorum plane oblitus videatur; cur fileantur iidem, ubi, Arnulpho Imp. ægrotante, & mox mortuo, ordines Imperii de successore idoneo essent solliciti; cur tunc ipse Arnulphus Malus, & Wernerus, nihil moverint contra Ludovici Infantis electionem, nec illorum meminerint Ordines Imperii in Epistola ad Joannem IX, P. M. data; denique, cur nec eorundem habita fuerit ratio, cum Ludovico Infanti procuratores regni constituerentur; & quæ sunt alia istius silentii momenta. Ut vero porro constet, nihil profici, etiamsi contra silentium cœvorum scriptorum traditio de Agnete, uxore, & Arnulpho Malo, Weneroque, tanquam filiis Arnulphi Imperatoris, per aliquot secula posteriora invaluerit, *Monito XXXI* hæc ipsa posteriorum Historicorum narratio cum aliis traditionibus tandem explosis confertur; cum diu vel attritas, vel vexatas rejectasque, traditiones habeat historia Ecclesiastica Gallica, habeat Romana & Germanica, habeantque reliquæ. Hinc erudite, & ingenue, atque identidem jucunde, ab eximio Monitore recensentur expendanturque traditiones, de *Dionysio Parisiensi*, diutissime, at falso tamen, pro *Arcopagita* habito; de Cyriaco & undecim millibus Virginum; de Constantini M. baptismo per Silvestrum, P. R. de ejusdem Imperatoris donatione; de Salisburgensis Ecclesiæ origine; de causa formulæ: *regnante Christo*; de bello Trojano, & excidio Ilii; de Leopoldi Pulchri, ejusque fratris, Alberti, mutuo flagitio; de mendacissima Venetorum pictura, qua fabulam turpis inter Fridericum I, Imperatorem, & Alexandrum III, P. M. concordie tradidere: quam fabulam etiam Senensis civitas nostris temporibus in publico palatio

p. 274.

p. 323.

depingi temere curavit, cum sine dubio ad Pontificis illius Romani, tanquam civis Senensis, infamiam magis, quam gloriam, renovandam faciat: præterea ibi exponitur traditio fabulosa de venundata a Rudolpho I Imperatore, Italiæ civitatibus commentitia libertate; item de Johanna, Papa, femina. Denique sequitur *Monitum XXXII*, in quo totum conficitur negotium hujus disceptationis: unde statim in primo hujus Operis alloquio huc ablegabantur lectores, si quibus integrum librum legere haud vacaret. Nunc enim etiam argumentis affirmantibus, probationibusque directis, res agitur. Primum igitur affertur, aut potius repetitur, locus ex Annalibus Fulden-
Exeunte mense medio, Rex apud villam, quæ dicitur Forabheim, generale Concilium habuit, ibique disputans de statu regni sui consultum est, ut eodem tenore primores Francorum, prout Bajoarrii, juramento confirmarent, ne se detraberent a principatu & dominatu filiorum ejus, Zwentebulchi quidem & Ratoldi, qui ei de concubinis erant nati. Quod quidam Francorum ad tempus renuentes, tandem Regiæ satisfaciendo voluntati, dextram dare non recusabant, eo tamen modo, ut si de legali sua uxore heres ei non produceretur. Eadem etiam in Annalibus Bertinianis ad A. 889 narrantur. Hinc liquere ait discretissimus Monitor, tunc temporis nullos fuisse filios Arnulpho Cæsari legitimos; ergo nullum Arnulphum atque Wernerum ex Agnete, uxore ficta, natos. Fieri enim vix potuisse, ut Imperii Ordines prætulerint filium Utæ, Reginæ, nondum conceptum, filiis natu majoribus, ex Agnete, Imperatorio sanguine genita, diu ante natis, & ad imperandum idoneis; nec ordinibus universis aliam fuisse causam, cur successionis jura dene-garint, aut deferre procrastinarint Centipoldo & Ratpoldo, quam quod hi ex illegitimo matrimonio nati essent. Altero loco Autor nixus testimonio scriptorum æqualium & supparium, ut Annalium Fuldensium & Metensium, ac *Reginonis*, ad A. 909, probat, eo tempore Arnulphum Cæsarem, quo vita functus est, nullum alium habuisse filium legitimum, præter unum Ludovicum puerulum, ex uxore Uta sex ante annos sus-

ce-

ceptum; cum in Annalibus modo memoratis hæc diferte extant: *Ludovicus, filius, (Arnulphi Imper.) qui unicus tunc parvulus de legali uxore natus illi erat, in regnum successit.* Si hic unicus legitimus supererat filius, ergo nullus erat Arnulphus, nullus Wernerus. Tertio loco, ex eodem *Reginone*, ad A. 907, ex *Froumundo*, Tegernseensi monacho, ex *Dizmaro*, Merseburgensi Episcopo, ex Chronico monasterii S. Galli, ex Annalista Saxone, *Ottone Frisingensi*, *Conone*, Archiepiscopo, in Chronico Salisburgensi, & *Arnpeckio*, demonstrat, non Arnulphum Cæsarem, sed Liutpoldum, Ducem Bavarix, fuisse patrem Arnulphi Mali. Tacemus nubem scriptorum, *Ottone Frisingensi* & *Arnpeckio* juniorum, qui idem tradunt. Quarto loco, per argumentum affirmans, autoritate Chronici *Lambeciani* Regum Francorum, Chronici Laurishamensis, Supplementi *Reginonis*, Annalium Wittichindi, Chronici Slavorum, Chronici *Hermanni Contracti*, aliorumque, ostendit, cum Ludovico Infante in Germania omnem exspirasse Caroli Magni stirpem; adeoque nec ad hanc referri posse Arnulphum Mahum, factorem Serenissimæ Familix Boicæ. Postremo coronidem Operi imponit *Monitum* XXIII, quod in explicandis quibusdam quæstionibus, quæ in princeps argumentum incidunt, versatur. Ad quas vero, æque ac ad totum libellum, remittimus Lectorem harum rerum curiosum, quem hanc Commentationem perlegisse non pœnitebit. Etsi enim nobis in decidenda hac controversia quæstionum judiciumque partes funere nolumus, omnem causam aliis conjiciendam dijudicandamque relicturi; fatemur tamen, facile apparere, Autorem horum Monitorum, quisquis est, in antiqua pariter atque recenti historia, atque in omni humanitatis genere esse versatissimum, nec sine laude id egisse, ut hoc ipsum Opusculum, non minus vivido ac polito dicendi genere scriptum, quam chartæ typorumque nitore, ac variis viticulis & figuris ornatum impressumque, Alestadii, sive potius, quod conjicimus, Vindobonæ, ex officina Ghelenii, prodierit. Icon, quæ primam paginam, ac libri titulum, ornat, est Joci, amorem concomitantis, ex veteri elegantissima gemma sumpta, quam expressam reperimus

a Leo-

a *Leonardo Augustino Senensi* in Gemmis & sculpturis antiquis, cum earum enarratione in latinum versa a *Jacobo Gronovio*, editisque Amstelodami 1685, Parte I pag. 127. Qua *Palignesius* erudite sibi videtur voluisse viam communicare ad tractationis, joco mixtæ, methodum. Imago, quæ totum librum claudit, Apollinis & Marsiæ fabula est, non semel jam dudum ad eruditorum certamina exprimenda usurpata. Est itidem ad similitudinem antiquæ gemmæ pulcherrimæ ex amussi delineata, prout exstat apud eundem *Leonardum Augustinum* Parte II pag. 9, una cum eruditissima expositione, pag. 23 n. 9, qua ostenditur, quam notabilis, & prisce eruditionis plena, sit illa icon, ut quæ sub specie Apollinis Cæsarem Neronem, sub forma Marsiæ Citharedum audaculum, referat. Unde omnia in hoc Opusculo, etiam quæ cuiuspiam ludicra videri possunt, antiquam sapientiam eruditionemque sapere, res manifesta est.

JO. CHRISTOPH. WOLFII, PAST. AD D. Cathar. & Scholarchæ, Curæ Philologicæ & Criticæ in IV priores S. Pauli Epistolas.

Hamburgi, apud Jo. Christoph. Kisnerum, 1732, 4.

Alph. 4 pl. 14.

Alterum hoc est egregii Operis Volumen, quod citius S. Rev. Autor erat daturus, si per valetudinem licuisset. Exhibet illud Commentationem in Epist. Pauli ad *Romanos*, utramque ad *Corinthios*, & illam ad *Galatas*. Eadem hic observatur ratio, eadem probatur industria, imo, prout argumentum ipsum postulabat, etiam major, quam in enarratione Voluminis *A. 1725 Actorum* nostrorum p. 348 laudare meminimus. Scilicet contextus Græci, qui hodie ex probatioribus Codicibus receptus est, integritas a recentiorum quorundam, ingenio & conjecturis suis nimis indulgentium, corruptelis vindicatur, phræses Scriptorum sacrorum, in impuritatibus suspicionem temere a nonnullis vocatæ, externorum bonæque notæ Græciæ Autorum exemplis asseruntur, variæ Interpretum, eæque potiores,

res, sententiæ enarrantur & examini subjiciuntur, eademque opera genuinus sensus eruitur. Cum hujus rei exempla singularæ paginæ exhibeant, supervacaneum fuerit, in aliquibus eorum hæreret. Id affirmare ex vero possumus, locis vexatioribus insignem & subinde novam lucem afferri. In fine hujus Voluminis accuratum examen instituitur cogitatorum, quæ *L. M. Artemonius*, i. e. *Lucas Mellerius*, s. *Samuel Crellius*, in *Initio Evangelii S. Johannis restituto* nuper in locos quosdam harum Epistolarum Paulinos attulit. Sunt illi *Rom. I, 4, IX, 5, I Cor. II, 11, & XVI, 24*. Eos *Crellius* in hodiernis Codicibus prave ex parte scriptos, & tum ex ingenio, tum præeunte, in duobus tantum, uno Codice Alexandrino MS. emendandos esse audacter asseverat, ostensurus hac ratione, necesse esse, ut ad restituendam genuinam sacrorum N. T. Scriptorum lectionem solo ingenio & conjecturis nitamur. Ita nempe amoliri se credebat invidiam illius consilii, quo idem tentaverat in locum Evangelii *S. Johannis I, 1*. Ibi enim verba: *καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, ita mutanda esse contendit, ut legatur: *καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος*, quamvis fateatur, nec Codicem ullum manu exaratum, nec versionem ullam, nec quenquam ex Patribus, loco illo olim usis, hanc lectionem referre. Sed non feliciter eum in his, quam in loco *Johanneo*, versatum esse, diligenter & planissime ostenditur. Primum locum *Rom. I, 4*, ita nove interpungit & legit *Crellius*: *Περὶ τῆς ὑἱότητος αὐτοῦ (τῆς γενομένης ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα, τῆς ὀριζήσεως ὑἱότητος Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιοσύνης) ἑξαναστάσεως ἐκ νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς Κυρίου ἡμῶν*. Mutat itaque parentheses notam adhuc receptam, voces duas *ἑξαναστάσεως* in unam compingit, & præpositionem *ἐκ* ante vocem *νεκρῶν* intrudit. Hic vero inter cetera ostenditur, emendationem hanc, quam venditat, ne quidem cum Græcæ linguæ rationibus conciliari posse. Si enim Paulus voces has *περὶ τῆς ὑἱότητος αὐτοῦ ἑξαναστάσεως ἐκ νεκρῶν* conjunctas esse voluisset, scripturus erat convenienter Græcæ linguæ *περὶ τῆς τῆς ὑἱότητος αὐτοῦ ἑξαναστάσεως*. Quando enim Græci nomen aliquod Substantivum vel Participium, nonnullis vocibus interjectis, adhibent, articulum *ὁ, ἡ, τὸ*, qui ad

Substantivum *vel* Participium *illud* pertinet, *vocibus interjectis preponere solent*; quæ S.Rev. Autoris verba sunt p.802. Ita Paulus *Rom. I, 10*, scribit: *διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως*, non autem *διὰ ἐν ἀλλήλοις πίστεως*, & v.18: *τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν αἰδουσίᾳ κατεχόντων*, non vero *τὴν ἀλήθειαν ἐν αἰδουσίᾳ κατεχόντων*. Ostenditur quoque, *Crellium*, si Græce scivisset, præpositionem *ἐκ*, nullo prorsus Codice præeunte, non intrusurum fuisse, cum τὸ ἐκ in voce *ἐξαναστάσεως* referri secundum Græcæ linguæ rationes ad vocem *νεκρῶν* potuisset. In altero loco *Rom. IX, 5*, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός, legi idem cupit, ὢν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός, ut sic vox Θεός non ad Christum, proxime ante commemoratum, sed ad Deum O. M. referatur, & omne illud prædicatum, ὢν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός *εὐλογητός εἰς τὰς αἰῶνας, ἀμήν*, pro prærogativa Judæorum singulari habeatur, non minus, quam antecedentia illa: ὢν ἡ ὑπόθεσις, καὶ ἡ δόξα κ. τ. λ. ὢν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστός τὸ κατὰ σάρκα, ὢν ὁ ἐπὶ πάντων κ. τ. λ. Contra hæc demonstratur ad oculum, si hæc voluisset Paulus, eum omnino antecedenti vocum structuræ convenienter scripturum ita fuisse: καὶ ὢν ὁ ἐπὶ πάντων Θεός κ. τ. λ. quemadmodum scripsit: ὢν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ Χριστός. Monetur præterea, phrasin: Θεός *εὐλογητός εἰς τὰς αἰῶνας, ἀμήν*, non pro nudo prædicato, sed pro *doxologia*, quæ ad Christum pertineat, haberi debere, cum ratio alioqui reddi non possit, cur apposita sit vox *ἀμήν*. Suffecerint hæc, ut intelligatur, quomodo in denudandis reliquis *Crellii* inventis Noster versatus sit. Optandum est, ut idem spem aliquando impleat, quam fecit de vindicandis ab ejus corruptelis reliquis N. T. locis, quos vel in Evangeliiis & Actibus Apostolicis, vel in ceteris Epistolis, temere sollicitavit. Venit præterea in mentem recordari, ex *Adriani Beverlandi* Otii Oxoniensibus MSS. eximium specimen suppeditari p. 483 sqq. quod ad *1 Cor. XI, 14*, illustrandum pertinet, spemque fieri integræ Commentationis, tanquam varia eruditione refertæ, & reliquis ejus scriptionibus, impudicis illis maximam partem, auferendæ. Eam sane nemo non cupide expectarit. Promittitur etiam alibi nova & emendatior ex MSS. *Thomæ Magistri* Eclogarum de vocibus Atticis editio. Monendus denique est Lector,

ctor, Volumen primum harum Curarum cum maxime prelum apud nos exercere secundum, a mendis illis, quibus operæ illud deturpaverant, liberatum, ab omnibus autem Supplementis & accessionibus immune. Has enim S. Rev. Auctor seorsum in posterum edendas in Præfatione pollicetur.

**GEORGII RAPHELII, ECCLESIARUM
Luneburgensium Superintendentis, Annotationes in S.
Scripturam, Historice in Vetus, Philologicæ in Novum
Testamentum, ex Herodoto collectæ.**

Luneburgi, sumptibus & typis Sternianis, 1731, 8.

Alph. 2 pl 6.

HAudquaquam præterit linguarum sanctarum cultores, non defuisse Philologos clarissimos, qui Novi Fœderis stylo Græco & barbarismos & solæcismos imputarent; quibus autem Ecclesiæ nostræ Theologi, strenui veritatis defensores, pro virili sua, usque sese opposuerunt, satis advertentes, cum Scriptura S. a divinitus inspirata, ita, ut verba etiam fugesserit scriptoribus sacris Spiritus S. vitia hæc, si existerent, ipsi autori primario fore tribuenda. Alii, qui Hebraismos continuo clamitant, reliquis aliquanto quidem modestiores videntur, & paulo minus in stylum Scripturæ S. injurii, digni tamen, quibus *Erasmii Schmidii* dictærum: *ignorantia Græcismi est mater Hebraismi*, subinde occinatur. Ut ergo cuivis pateret, neque voces barbaras, neque constructiones regulis Grammaticæ Græcæ & usui adversantes, in stylo N. Test. reperiri, melius remedium adhiberi non poterat, quam ut a Græcæ linguæ cultoribus peritissimis stylus Græcorum scriptorum præstantissimorum cum stylo Evangelistarum & Apostolorum componeretur. Quos inter sibi nomen clarissimum comparavit Antistes & Superintendens Ecclesiarum Luneburgensium meritisimus, *Georgius Raphaelius*, triplici literarum monumento sane egregio, quod in literati orbis & reipublicæ sacre commodum luci publicæ exposuit. Primo scilicet typis mandari curavit *Annotationes philologicas in N. Testamentum ex Xenophonte*.

Hamburgi 1709. Deinde *Annotationes* philologicas in N. Test. ex *Polybio* & *Arriano* collectas, itidem Hamb. 1715 edidit. Nunc tertio Luneburgi, sumtibus & typis Sternianis, *Annotationes* in Scripturam S. universam, ex *Herodoto* desumptas, in publicum prodire jussit. Quantæ utilitatis hoc institutum in universum sit, quantæ laudis, viri docti dudum agnoscunt. Ut *Memorias Trivoltianas*, ut *Relationes Innoxias*, ut *Kirchmayeri*, *Wolfii*, & aliorum literarum Græcarum cognitione clarorum virorum, judicia & elogia taceamus, duo tantum testimonia afferre nobis liceat, alterum quidem *Collectorum Historiæ criticæ*, (*Histoire critique de la Republique des Lettres*), qui Tom. IX p. 360, *si tous ceux, inquit, qui se sont appliqués à la lecture des Auteurs profanes, depuis le retablissement des belles Lettres, avoient suivi la methode de Msr. Raphelius, il y auroit peu de phrases & même peu de mots dans toute l'écriture, dont on n'eut déjà éclairci le véritable sens*: alterum vero *Celeb. Viri, Jo. Alberti Fabricii*, qui literas ad *Raphelium*, III Id. Januar. A. 1715 datas, his verbis claudit: *Si plures nossem Tui similes, non desisterem eos hortari, ut similiter scriptores Græcos alios, Lucianum, Dionysium Halicarnassæum, Dionem utrumque, ne de ceteris jam dicam, cum dictione scriptorum sacrorum Novi Fœderis contenderent &c.* Venerandi *Raphelii* exemplum sequi etiam non puduit ipsos Anglos, præsertim *Blackwallum* & *Hutchinsonum*, quorum hic Notis suis in *Xerophontis Cyropædiam*, Oxonii A. 1727 editis, singulas *Raphelii* *Annotationes* e *Cyropædia* excerptas inseruit, dissimulato tamen Autoris nomine, nisi quod in Præfatione mentionem ejus semel facit.

Ut autem idea utilissimi libri, de quo nunc agimus, Lectoribus exhibeatur, partium nostrarum esse duximus, paucis frequentia commemorasse. Dedicatus est Viro Consulari apud Luneburgenses, *Hartwicho a Töbing*. In doctissimo Præfamine duo præcipue aguntur, quorum alterum est, ut demonstretur, ex historiis *Herodoti* sacras Veteris Test. historias passim illustrari, & autoritatem ac certitudinem sacrarum literarum in bonis mentibus hinc non parum confirmari: alterum, ut pro-

probetur, ex stylo *Herodoti* dictionem N. Testamenti, quacum maxime convenit, explicari, & a suspitione vitiosæ Græcitatæ liberari posse. Hinc in duas Partes diffilit tota libri tractatio. *Prima Pars* complectitur Annotationes, & quidem Historicas, in V. Testam. quæ eo tendunt, ut imperantium & aliorum clarorum Virorum, nec non regionum, nomina, plantarum nobis incognitarum indoles, temporum locorumque circumstantiæ, ritus diverforum populorum, proverbia, & id genus alia historica, quorum in libris Mosis, Prophetarum, Hagiographis, nec non Apocryphis, mentio fit, ex Antiquitatibus, in *Herodoto* obviis, illustrentur. Sic laudatur e. c. quod *Herodotus* accuratam turris Babelis descriptionem dederit. In *Gen. XXXVII, 25*, ὡς Ladanum explicatur, quod fit genus aromatum, quo Arabes usi sunt ad multifaria unguenta, præcipue vero ad suffitionem. *Gen. L, 3*, circa sepulturam Josephi annotatur, non solum tempus, sed totam condiendorum corporum rationem, apud Ægyptios usitatam, fuisse *Herodotum* exposuisse. Quando *Deuter. XXIII, 18*, verba: *ne inferto mercedem scorti*, explicantur, additur, hac lege opus fuisse propterea, ne Israelitæ imitarentur execrandam impietatem Gentilium, qui foedum hujusmodi lucrum in sacros usus convertebant. Cujus rei testes laudantur *Herodotus* & *Lucianus*. Brevitatis studio ex hac libri Parte plura delibare superfedemus.

Pars altera complectitur Annotationes in N. Test. dignas omnino non excerpi tantum, sed legi, singulas: pauca interim exempla in medium proferemus. Ad verba *Matth. V, 19*, λύση μίαν τῶν ἐντολῶν, notat Vir S. R. apud *Herodotum* etiam judices, aut illos, quorum est de legibus respondere, dici λύειν τὸν νόμον, ἢ quid licere pronuntient, quod tamen sit contra legem, idque ad Pharisæos & legisperitos eleganter applicat. Ad *Matth. V, 41*, originem verbi ἀγγαριεύειν clarissime explicat ex *Herodoti* libro VIII. *Matth. XIII, 38*, ὅς υἱός τῆς πονηρῆς non esse Hebraismum probat, quod apud *Herodotum* in oraculo quodam ὕβριος υἱός, *contumelia filius*, dicitur pro homine contumelioso. *Actor. XIII, 25*, verba: τίνα με ὑπονοεῖτε σπῆλαι; ἐκ ἐμὲ ἐγὼ, B. *Lutherum* recte ait & congruenter lin-

guæ Græcæ, remoto interrogandi ligno, vertisse: *Ich bin nicht der, dafür ihr mich haltet*, & hanc interpretationem propterea merito probare Affinem suum, *Frider. Christoph. Neubourium*, Prætozem Regium Gottingensem, Collegam nostrum summo-pere venerandum, in *Bibliotheca Bremensî Class. I p. 250*: cum τὸ τίς, pro ὅς, vel ὅστις, apud Græcos satis usitatum sit, etsi Vir magnæ doctrinæ, *Jo. Christ. Wolfius*, in *Curis Philologicis p. 112* aliter sentiat. Inveniuntur plura alia in hoc libro notatu digna, e. c. geminus & diversus particularum nonnullarum usus, singularis vocum quarundam emphasis, ἀπαξ λεγόμενα. cetera, dextre ex *Herodoto* explicata. Sed pauca hæc ex eruditis his Annotationibus observasse sufficiat.

Coronidem huic literarum monumento imponit *Semiculturia Annotationum Philologicarum in N. Testamentum, maximam partem ex Eusebio collecta*, quæ, sicut cetera, legi maxime merentur. Nos Auctori Summe Reverendo, qui lucubrationes hæc inter infestos febris accessus conscribere non gravatus est, quo de Ecclesia Christi bene mereri quam diutissime pergat, constantem valetudinem, animus optamus atque precamur.

JOANNIS PHILIPPI BREYNIÏ, M. D.
Acad. Imperial Nat. Cur. & Societ Reg. Lond. Sodalis,
Dissertatio Physica de Polythalamis, nova Testaceorum
classe. Adjicitur Commentariuncula de Belemnitis Brus-
sicis, & Schediasma de Echinis methodice
disponendis.

Gedani, apud Cornelium a Bingham, 1732, 4.
 pl. 9, cum Tab. æneis XII.

Proximo non solum elapso, sed & hoc labente, seculo non defuerunt Viri ingeniosissimi, qui lapidum figuratorum, ut vocant, studium certatim excultum & amplificatum dederunt; quos inter *Nicolaus Steno*, *Augustinus Scilla*, & *Joannes Woodwardus*, maximopere sunt celebrandi. Nec utilitate carent insigni ejusmodi conatus; siquidem ex diligenti & accurata horum

horum corporum inquisitione & inspectione eorum naturam & veram originem, modum, occasionem, & tempus, quibus in terra deposita fuerunt, diversas alterationes, mutationesque, quas pro ratione & varietate ambientis medii sub terra passa sunt, & historiam animalium vegetabiliumque marinorum anecdotam addiscimus. Supplementorum ejusmodi testaceorum specimina exhibet Clariss. *Breynius* in præsentis Dissertatione, sex Capitibus circumscripta, cum annexis de Belemnitis Prussicis Commentatiuncula, & de Echinis Echinitisque Schediasmate, postquam quædam de methodo Testacea in Classes distribuendi præfatus fuerat. Notum est, animalia, exanguia *Aristoteli* ejusque affectis dicta, a Zoographis ad quinque classes reduci, quarum I Insecta, II Mollia, III Testacea, IV Crustacea, & V Zoophyta, complectitur. Missis jam ceteris, Testacea seu Conchylia definit Noster, quod sint animalia, involucre lapideo ceu domicilio, quod ipsum partem animalis constituit, & testa dicitur, prædita, vel in mari vel aqua dulci, vel in sicco degentia, eorumque VIII summa constituit genera seu classes; videlicet I Tubulum, II Cochlidium, III Polythalamium, IV Lepas, V Concham, VI Conchoidem, VII Balanum, & VIII Echinum. Ex quibus classibus cum de Polythalamiiis potissimum agat Clariss. *Breynius*, pauca nunc ex eo referemus. Polythalamium ipsi testa est tubulosa, polythalamia, conica, recta, vel in spiram regularem convoluta, cum siphunculo, thalamos transeunte; testam vero polythalamiam vocat, cujus cavitas in varias cavitates, seu concamerationes, thalamos dicendas, mediantibus parietibus intergerinis seu diaphragmatibus pariter testaceis, dividitur, extimo thalamo animali receptaculum præbente, ceteris vacuis, sed siphunculo sensim gracilescente ad apicem usque perviis. Horum classi inferenda genera subalterna sunt I Orthoceras, II Lituus, III Ammonia, & IV Nautilus; quorum bina posteriora genera Historiæ Naturalis Scriptoribus hæcenus cognita fuere, quibus nunc Noster addit bina priora, tanquam nova. Lituus enim ipsi est polythalamium, a basi primum in lineam fere rectam extensum, dein vero in spiram externe apparentem convolutum, & sic

fic dicitur a similitudine figuræ externæ cum lituo, augurum antiquorum insigni augurali, a quo etiam Romanæ Ecclesiæ Episcopi sua insignia hodierno adhuc die usitata mutuassee videntur. Lituities vero vocatur lapis, in cavitatibus litui sub terra genitus, tum externam ejus figuram, tum internam organicam fabricam, referens, testæ reliquiis, sive adhuc superstitibus, sive dissolutis & consumptis. Orthoceras, quasi rectum cornu dices, est polythalamium ad lineam rectam, vel proxime ad rectam accedentem extensum; orthoceratites vero est lapis in cavitatibus orthoceratis sub terra concretus, ejus tum externam figuram, tum internam fabricam, referens, testæ reliquiis sive adhuc superstitibus sive dissolutis & consumptis. Differentiæ eorum, quorum IX constituuntur, potissimum a positione siphunculi, thalamos transeuntis, dein a figura conica, lentius vel citius decrescente, denique ab articulis seu thalamis amplioribus vel strictioribus, dependent. De hisce binis novis Polythalamiorum speciebus ut cum L. B. unam alteramque figuram communicemus, operæ pretium erit.

Explicatio Figurarum.

TAB. IV.
Fig. 1.

Tab. IV Fig. 1 repræsentat Lituitem marmoris Oelandico immersum, naturali magnitudine expressum, qui initio longo satis spatio a basi

- a. recta procedit fere ad
- c. deinde vero in spiram duorum gyrorum
- c. d. in plano horizontali, & quidem instar Ammonia, ita, ut latera nullibi se tangant, convolvitur.
- e. Sunt thalami seu concamerationes fornicatæ, sensim magnitudine decrescentes, formatæ a diaphragmatibus versus basin concavis, apicem vero convexis.
- f. Siphunculus inter marginem internum & axem, diaphragmata & thalamos transiens & sensim decrescens.

TAB. IV.
Fig. 2.

Fig. 2, & sequentes, primam orthoceratites speciem, siphunculo axem transeunte graciliori, lentissime decrescentis, thalamis olim, nunc articulis amplioribus, sistunt, qui in Pomerellia inventus, ex 50 circiter articulis compositus fuisse videtur.

Fig. 2.

TAB. IV. ad A. 1732 M. Jul. p. 328. a 329.

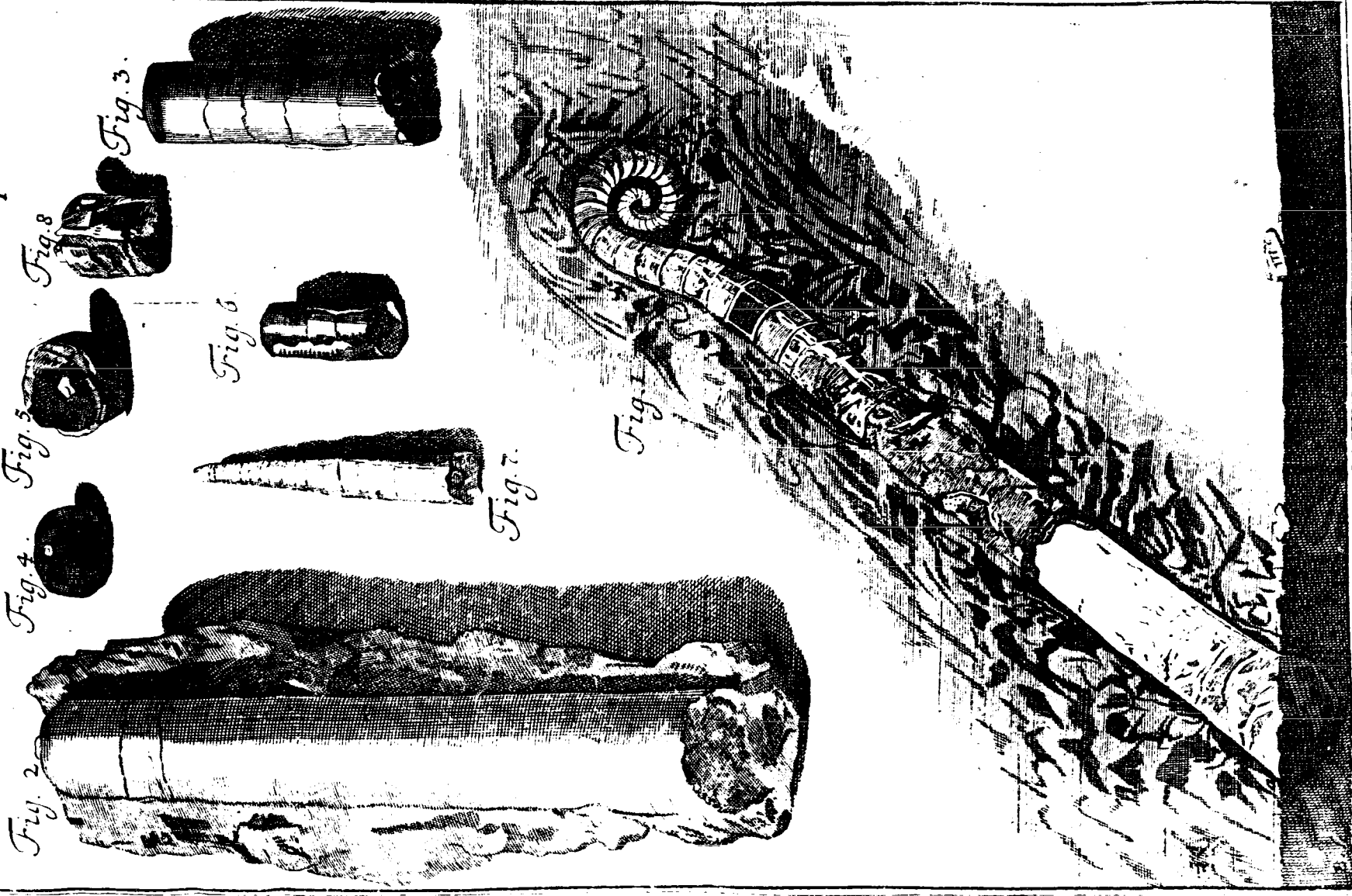

Fig. 2.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 8.

Fig. 3.

Fig. 6.

Fig. 7.

Fig. 1.

Fig. 1.

Fig. 2. Basis ejus est dimidia sui parte faxo adhuc immerfa, testa sua orba, excepta parte, qua faxo adhæret; ejus inferior pars articulationibus destituta, duabus in sui rema parte exceptis, extimum thalamum, quem olim animal implevit, exprimit, & penem humanum cum glande repræsentat.

Fig. 3. Ejus pars tenuior, aliquot articulis constans, qui olim tot fuere thalami. Fig. 3.

Fig. 4. Articuli supremi pars convexa cum nota siphunculi. Fig. 4.

Fig. 5. Articuli infimi pars concava, pariter cum siphunculi nota. Fig. 5.

Fig. 6. Pars angustior cum testæ reliquiis superstibus, ubi testa striis circularibus, sed lævioribus in superficie, ornatur. Fig. 6.

Fig. 7. Apex conii, in quo articuli sensim decrescunt. Fig. 7.

Fig. 8. Bini articuli per axem divisi cum transeunte siphunculo. Fig. 8.

De Belemnitis Prussicis dum agit Clariss. Autor, eundem definit per Tubulum marino-terrestrem, conicum, in basi cavitate instructum conica in tenuem siphunculum ad apicem usque excurrentem desinente. Et cum Echinus sit testa duobus tantum foraminibus sive aperturis pro ore & ano perforata, genera ejus, sola natura duce, secundum dictorum foraminum positionem, sicque numero septem constituenda esse, perhibet.

Angenehme, curiöse und nützliche Nachrichten
von Physical- und Medicinalischen, auch dazu ge-
hörigen Kunst- und Literatur Geschichten.

h. e.

MISCELLANEA PHYSICO-MEDICO-
Mathematica; collecta a D. ANDREA ELIA
BUCHNERO, Inst. Med. Prof. Publ. Facult. Med.
Assessore, & S. R. I. Acad. Nat. Curios. Collega.

Quadra III & IV Anni 1727.

T t

Erffor-

Erffordix, apud Carolum Fridericum Jungnicolium, 1731, 4.

Alph. 2 pl. 2, cum Tabb. æn. 2.

IN hoc Volumine pag. 422 disquiritur, num pluvia sulphurea, mense Julio delapsa, sit signum fœcunditatis? pag. 423 de vacciniis tam indigenis quam exoticis Theæ orientalis succedaneo; p. 431 de Aquis loteriis Weydenberga-Baruthinis; p. 433 de Hermaphrodito putatitio; p. 436 de vesicæ calculo non parvo in ulcere vesicæ inter musculum pyramidalem & rectum a natura protruso; p. 437 de vulnere cordis subito lethali; p. 480 de nasturtico Indico flore pleno; p. 483 de Thermis Teplizensibus; p. 486 de alaudis Lipsiensibus, & sic dictis diurnis & nocturnis; p. 490 de scatula quadam monetaria incantata; p. 548 de Balsamina flore luteo; p. 554 de Pica gravidæ ad piper; p. 559 de Mola in vetula; p. 575 de proventu frumenti Wallachici; p. 653 de murium campestrium copia; p. 668 de veneficio ex arsenico dato absque ulla eadaveris intumescencia; p. 669 & 725 de Fonte medicato Mega-Albershoffensi; p. 672 de insolito cadaveris cujusdam pondere; p. 727 de Partu septimestri; p. 731 de ano in vaginam uterinam implantato; & p. 745 de signis prognosticis tempestatum majorum, agitur. Porro describitur p. 427 Musa Indiæ Orientalis, seu Ficus Indica, Viennæ florens; p. 472 intima Conjunctio Veneris cum stella primæ magnitudinis seu spica Virginis; p. 478 Conjunctio Saturni retrogradi cum stella quintæ magnitudinis B. *Bayer*; p. 542 immerfio primi satellitis in umbra Jovis; p. 543 occultatio quarundam Plejadum a Luna; p. 560 machina Regiomonti in Hungaria aquam e fodina elevans, quæ igne circumagitur. Hinc p. 488 duo cadavera noctu rediisse, & homines strangulasse, proinde concremata esse; p. 729 surditatem cum aponia in paroxysmis apoplecticis permutatam; p. 732 incontinentiam urinæ curatam in potentiam virilem infecutam; & p. 733 acum in urethram intrusam sectione extractam fuisse, refertur; pag. 613 ignem & lucem omnibus rebus inesse; p. 742 præcavendi modus, ne thermometra vel vasa destillatoria diffringantur, & pag. 614, quomodo singularis vitrioli species ex arsenico paranda,

randa, docetur; pag. 618 Consilium Medicum pro melancholia hypochondriaca detento suppeditatur; pag. 657 de Scorbuto prolixè differitur; pag. 738 *Döbleri*, Optici Aulici Borussici, machinæ opticæ recensentur; pag. 739 Barometra lucida seu phosphorescentia, ut & pag. 740 tubus vitreus phosphorescens, describuntur. De cetero communicamus hic cum L. B. Pluviam Chymicam, quæ p. 733 ita parari traditur: Rec. Sal. tartar. calcin. cinerum clavellatorum ana unc. ij. fluant in crucibulo, sub fine adde nitr. de pur. drachm. j. massam effunde in mortarium & pulverifatæ superfunde in olla aquæ ferventis lib. ij. agita bene cum spatula lignea, & filtra per duplicem chartam bibulam. Quodsi igitur de hac aqua aliquid in patellam effundatur, & spiritus nitri vel vitrioli addatur, videbitur pluvia.

HORÆ SUBSECIVÆ MARBURGENSES
Anni 1729, quibus Philosophia ad publicam privatamque utilitatem aptatur. Autore CHRISTIANO WOLFIO, Consiliario Aulico Hassiaco, Mathemat. ac Philos. Professore Primario in Acad. Marburgensi, Ordinis Philos. p. t. Decano, Professore honorario Petropolitano, Societ. Reg. Britann. ac Boruss. Sodali.

Francofurti & Lipsiæ, sumtibus Rengerianis, 1730, 8.

Trimestre æstivum plag. 12.

Trimestre autumnale pl. 11, cum Tab. æn. 1.

DE instituto Cel. Autoris diximus in *Actis A. 1729 p. 322*, cum Trimestre brumale recenseremus. Ad vernale spectantia enarravimus in *Actis A. 1730 p. 350*. Ex intervallo addimus Trimestre æstivum & autumnale, proxime dicturi de Horis subsecivis A. 1730. In Trimestri igitur æstivo primo loco occurrit contemplatio voluptatis ex cognitione veritatis percipiendæ. *Cartesius* voluptatem totam positam esse tantum in perfectionis alicujus nostræ conscientia affirmat. Ampliat notionem Cel. Autor, omittendo restrictionem, a *Cartesio* additam, cum

etiam voluptate nos perfundi constet, ubi nobis conscii sumus perfectionis rei alterius, veluti similitudinis alicujus imaginis, & extendendo notionem ad perfectionem quoque apparentem. Hinc jam deducit, qualis voluptas percipiatur ex veritate ipsa, ex demonstratione ejusdem, ex cognitione perfectionis rerum, ex perfectione intellectus, cujus nobis per rerum cognitionem conscii sumus, ex philosophica rerum cognitione, sensu Autoris accepta, ex arte inveniendi, ex distincta intellectus cognitione, ex veritatum utilium cognitione, ex veritatum cognitarum examinibus. Agit etiam de voluptatibus spuris, in hoc genere obviis, ut a vera fecernantur, multaque alia specialia attingit, quorum enumeratio nimis proluxa foret. Deinde distinctas tradit terminorum quorundam, in Jure Feudali obviiorum, & non satis perspicuorum, notionem, ostendens, per substantialia Feudi intelligendas esse determinationes essentielles, quibus notio Feudi in genere absolvitur: per naturalia Feudi intelligendas esse determinationes específicas, quæ simul sunt aliquam Feudi speciem constituunt: denique per accidentalibus Feudi intelligendas esse determinationes, quæ continentur differentiis specificis specierum Feudorum, a specie juris autoritate communiter recepta diversarum. Hæc more suo certa analysi eruit, atque ita Jus Feudale ad concordiam cum Philosophia reducit, ut principia philosophica in demonstrationes Juris Feudalis jam admitti possint, iisque admissis, major lux eidem affundatur. Usus notionum directricium, quas in Philosophia prima, seu Ontologia, dedit, in interpretanda & applicanda Scriptura sacra edocturus, illustre exemplum de homine nihil a se ipso habente juxta *1 Cor. IV, 7*, in medium affert. Multo enim augustior verborum Pauli sensus demonstrativa ratione prodit, quam vulgo eidem tribuitur, nec minus demonstrativa ratione patet, quæ de Corinthiis dicta sunt, non modo ad omnes in universum applicari Christianos, verum etiam a fide ad quævis alia transferri posse, in quibus homo quid sibi tribuere posse videtur. Habemus adeo exemplum explicationis extensivæ demonstrativæ, quod imitari in aliis utiliter datur, si quis methodum philosophandi *Wolfianam* habue-

habuerit perfectam. Ultimo demum loco regularum logicarum usum in notione sanitatis investiganda ostendit, quam esse probat statum corporis, quo singulæ ejus partes ad usus suos omnes, quibus destinantur, aptæ sunt. Hinc definitiones Medicorum, tam veterum, quam recentiorum, expendit, atque lucem iis affundit, quæ obscuriora in iisprehenduntur. Ostendit deinde usum notionis tanquam directricis in determinandis iis, quæ notionem sanitatis ingrediuntur, atque docet, unde sanitas agnoscat, & quousque in nostra sit potestate.

In Trimestri autumnali Noster voluptatem ex cognitione veritatis revelatæ percipiendam in specie considerat, cum hic singularia occurrant, quæ in cognitione veritatis naturalis locum minime habent, ut scilicet pateat insignis prærogativa illius voluptatis, quæ ex veritatum revelatarum cognitione percipitur, præ altera, quam ex naturalium cognitione haurimus. Agit itaque de voluptate percipienda ex veritatibus mixtis, ex modo, quo veritates mixtæ in Scriptura enunciantur, ex eo, quod assensu divino easdem complectamur, ex nexu veritatum revelatarum inter se, ex earundem cum attributis divinis convenientia, ex ipsarum in voluntatem influxu, ex eo, quod veritatem rerum revelatarum in nobis experiamur, & ex objecto veritatum revelatarum. Secundo loco computationem graduum consanguinitatis ab absurditate liberat, quam vulgo Doctores eidem objiciunt. Atque hac data occasione omnem de cognatione doctrinam ex primis notionibus eruit, perspicuamque reddit, ut appareat, via analytica in eam inquirentibus occurrere veluti sua sponte computationem Canonicam. Tertio loco in scenam producit Philosophiam non ancillantem contra *Robertum Baronium*, Scotum, qui Tractatum de Philosophia Theologiæ ancillante conscripsit, & præjudicio locum dedit, quasi Philosophia tantummodo principia quædam generalia ad ratiocinandum Theologis, Juris & Medicis, suppeditet. Noster igitur luculenter ostendit, Philosophiam, sensu suo acceptam, talia suppeditare, quæ in Rep. administranda utilia ac salutaria sunt, a Facultatibus autem sic dictis superioribus suppeditari

tari nequeunt. Refert huc culturam intellectus, qualem a ceteris Facultatibus frustra expectes, cum tamen plurima sint in Rep. munera, quæ ideo in literatos conferuntur, quod eos rectius facultatibus mentis uti posse credamus tum in rebus dijudicandis, tum in discutiendis: ostendit deinde, cur Facultates superiores, quæ vulgo dicuntur, sint ad Remp. administrandam insufficientes, ac inde porro monstraturus, quomodo defectum suppleat Philotopia, de usu juris naturalis, Politicæ, Oeconomix, Teleologiæ, quam Autor vocat, Physicæque, in administranda Rep. disserit. Agit etiam de cultura voluntatis a Philosophia expectanda, cum nullum detur vitæ genus, in quo sincera virtus non plurimum utilitatis afferat. Exponit usum methodi conjectandi hominum mores, qualem Noster primus certam & demonstrativam Philosophiæ intulit, aliaque addit, quæ apud ipsum legi possunt. Tandem eadem analysi in notionem morbi inquirat, qua in Trimestri superiori in notionem sanitatis inquisiverat, simulque ostendit, quomodo eadem præsupposita jam sanitatis notione eruatur. Desinit autem morbum per eum corporis statum, quo una vel plures ejus partes ad usus suos, quibus destinantur, aptæ non sunt; & modum notionem morbi evolvendi exponit. Distincta etiam notione explicat, quid *Galenus* per errorem externum intelligat. Judice nimirum Nostro *error externus* juxta *Galenum* est impedimentum actionis organi, ad quam producendam ipsum in se spectatum aptum deprehenditur, veluti si fæces alvi fuerint nimis duræ, ut intestina eas excernere impedian- tur, etsi in se spectata ad excernendum fiat disposita, vel si ci- bus ingestus ob nimiam quantitatem vel peccantem qualita- tem, nullo corporis vitio, a ventriculo digeri nequit. Mon- stratur autem, magnum momentum in eo situm esse, ut Medicus agnoscat, num corpus morbo aliquo laboret, an tantummodo error externus adsit. Quoniam tamen istud non a nomine, sed a re ipsa, eodem denotata, pendet; Nostro perinde est, sive cum *Galeno* loqui volueris, sive affirmare libuerit, quod corpus morbo laboret vel vitio alicujus organi, vel ob impedimen- tum aliquod eidem scilicet organo extrinsecum. In fine ad- jicitur

jicitur Index rerum & verborum, in Horis subsecivis anni integri contentorum.

Demonstrative Rechen=Kunst &c.

h. e.

ARITHMETICA METHODO DEMONSTRATIVA proposita, seu accurate breviterque calculum ducendi scientia, quæ non vulgares tantum, aliosque, usui futuros multis, computandi modos tradit, sed mercatoribus etiam facilem dinumerandi omnia rationem ostendit. Autore C. DE CLAUSBERG. Præmissa est Præfatio CHRISTIANI AUGUSTI HAUSEN, in Academia Lipsiensi Math. Prof. P. Ordin.

Partes IV.

Lipsiæ, apud Bernh. Christoph. Breitkopfium, 1732, 8.

Alph. 4 pl. 5.

ET si ab instituto nostro esse videatur alienum, de eorum pretio librorum statuere, quorum rubrum mercatoribus majorem, quam eruditis, fructum spondet, nec sit nobis cum numeris, horumque dimensionibus, multum adeo commercii; libri tamen præsentis cum ea sit ratio, ut in subtiliori hoc scientiarum genere simile quid forte nunquam prodierit, habeatque excellentissimi *Hausenii*, librum hunc non indignum judicantis, quem Mathematicorum vel ipsi principes scrutentur, suffragatio penes nos momenti multum, intactum prorsus relinquere hoc, quicquid est libri præstantioris, nec sine multis vigiliis compositi, nefas existimamus. Neque vero animus nobis est, quid præstitum sit ab Autore diligentissimo per Opus universum, operose exponere; sed permissuri cetera investigationi eorum, quibus scripta sunt, uno saltem, eodemque præcipuo, specimine, in animis Lectorum legendi libri cupiditatem accendemus, & Autoris commendabimus, quantum fatis est, industriam. Generatim indicasse sufficiat, illud cum primis actum Autori per singulas
libri

libri paginas, ut, præmissis regulis perspicuis & ad Mathematicorum obrusam exactis, exempla proferat exquisitissima, hocque certiori non tironibus tantum, sed ipsis etiam exercitati ingenii mercatoribus, futura utilitati, quo magis sunt ad usum quotidianum & commerciorum accommodata emolumentum. In quibus expedite solvendis cum opus ei fuerit magno ingenio, quin imo labore magno, factum hinc, ut, quæ multum antehac negotii facefferant mercatorum vel peritissimis jam sint enodata tam feliciter, ut intra breve tempus rationes confici possint, olim laboriosissimæ. Non hæc persequemur prolixius, sed, ut ingenii aliquod pabulum habeant, qui eam partem Arithmeticæ sectantur, quæ non ad mercatorum de vulgo quemlibet, sed ad Mathematicos sublimiores, pertinet, locum hæc dabimus Tabulæ Logarithmorum centum, ex seriebus derivatorum, quam dedit nobis a pag. 1431 ad 1434, unde cognoscere Lectores possint, quid ab eo olim sit expectandum, nemini tentatam antehac & ad numeros usque 32 (quam enim *Vlaccus* dedit, ad numeros non nisi decem extenditur,) porrectam Logarithmorum Tabulam tradituro in manus Mathematicorum. Quam etsi jam ante annos decem & unum animo conceperit, perfecitque postea non indiligenter, majorem tamen in eliminanda ea collocaturum se spondet operam, si quis fuerit melioris notæ Typographorum, cujus sumptibus parari ea & emitte in vulgus possit. En laboris præstantissimi specimen:

1	o.	00000000000000000000000000000000
2	o.	30102999566398119521373889472449
3	o.	47712125471966243729502790325511
4	o.	60205999132796239042747778944898
5	o.	69897000433601880478626110527550
6	o.	77815125038364363250876679797960
7	o.	84509804001425683071221625859263
8	o.	90308998699194358564121668417348
9	o.	95424250943932487459005580651023
10	1.	00000000000000000000000000000000
11	1.	04139268515822504075019997124302

12	I.	07918124604762482772250569270410
13	I.	11394335230683676920650515794232
14	I.	14612803567823802592595515331713
15	I.	17609125905568124208128900853062
16	I.	20411998265592478085495557889797
17	I.	23044892137827392854016989432833
18	I.	25527250510330606980379470123472
19	I.	27875360095282896153633346575692
20	I.	30102909566398119521373889472449
21	I.	32221929473391926800724416184775
22	I.	34242268082220623596393886596751
23	I.	36172783601759287886777711225119
24	I.	38021124171160602293624458742859
25	I.	39794000867203760957252221055101
26	I.	41497334797081796442024405266681
27	I.	43136376415898731188508370976534
28	I.	44715803134221922113969404804162
29	I.	46239799789895608733284676296925
30	I.	47712125471966243729502790325511
31	I.	49136169383427267966670410011841
32	I.	50514997831990597606869447362246
33	I.	51851393987788747804522787449813
34	I.	53147891704225512375390878905282
35	I.	54406804435027563549847736386814
36	I.	55630250076728726501753359595921
37	I.	56820172406699499680845068953912
38	I.	57978359661681015675007236048142
39	I.	59106460702649920650153306119744
40	I.	60205999132796239042747778944898
41	I.	61278385671973549450941184996818
42	I.	62324929039790046322098305657224
43	I.	63346845557958652640508815322922
44	I.	64345267648618743117767776069201
45	I.	65321251377534367937631691178573
46	I.	66275783168157407408151600697568
47	I.	67209785793571746441421942944920

48	I.	68124123737558721814998348215309
49	I.	69019608002851366142443251718527
50	I.	69897000433601880478626110527550
51	I.	70757017609793636583519779758345
52	I.	71600334363479915963398294739131
53	I.	72427586960078904563299229162725
54	I.	73239375982296850709882260448984
55	I.	74036268949424384553646107651852
56	I.	74818802700620041635343294276612
57	I.	75587485567249139883136136901204
58	I.	76342799356293728254658565769375
59	I.	77085201164214419026065638453514
60	I.	77815125038364363250876679797960
61	I.	78532983501076703388574851375732
62	I.	79239169949825387488044299484290
63	I.	79934054945358170530227206510287
64	I.	80617997398388717128243336834696
65	I.	81291335664285557399276626321783
66	I.	81954393554186867325896676922263
67	I.	82607480270082643414913162922606
68	I.	83250892270623631896764768377732
69	I.	83884909073725531616280501550630
70	I.	84509804001425683071221625859263
71	I.	85125834871907528609282943503543
72	I.	85733249643126846023127249068371
73	I.	86332286012045590107438690047030
74	I.	86923171973097619202218958426362
75	I.	87506126339170004686755011380612
76	I.	88081359228079135196381125520591
77	I.	88649072517248187146241622983566
78	I.	89209460269048040171527195592193
79	I.	89762709129044142799482138647825
80	I.	90308998699194358564121668417348
81	I.	90848501887864974918011161302046
82	I.	91381385238371668972315074469267
83	I.	91907809237607390383276035202725

84	I.	92427928606188165843472195129674
85	I.	92941892571429273332643099960384
86	I.	93449845124356772161882704795371
87	I.	93951925261861852462787466622437
88	I.	94448267215016852639141665541650
89	I.	94939000664491278472354336970244
90	I.	95424250943932487459005580651023
91	I.	95904139232109359991872141653496
92	I.	96378782734555526929525490170017
93	I.	96848294855393511696173200337352
94	I.	97312785359969865962795832417369
95	I.	97772360528884776632259457103243
96	I.	98227123303956841336372237687758
97	I.	98677173426624485178406181166557
98	I.	99122607569249485663817141190977
99	I.	99563519459754991534025577775325
100	2.	00000000000000000000000000000000

*J. C. S. OBSERVATIO ET CONJECTURA
de Origine Vocabulorum quorundam Germani-
corum.*

I. **H**omines literatissimi multis adhuc Germanicæ nostræ lo-
cis Vocabulorum Germanicorum origines peruestiga-
re sunt conati. Quod studium ne in Casimiriano nostro fri-
gere & contemni videatur, nota jam exempla proponam.

II. Hoc ipsum tamen antequam faciam, admoneo
Lectores meos, Perillustrem Autorem originis vocabuli
Kirche in eam nonnunquam venire cogitationem,
ut nomen illud ex nomine *Kyrie* natum suspicetur. Nam,
quia multis in locis adhuc dicatur, *wir wollen in Kyrie
gehen, die Leute gehen ins Salve*, propterea quod *Kyrie* vel
Salve prima vox est, quam in eo divini cultus genere audiunt,
credibile putat Vir perillustris, ab ista voce *Kyrie* ipsa sensim
etiam templa nomen sortita esse. Omnino moris est Latini,
ut loca nomen ex re nanciscantur, quæ in locis fit. Ita *am-
bula-*

bulationes dicuntur loca, in quibus ambulatur. Id quod Germanica etiam lingua fert. Nam *Gang*, *Spaziergang*, *Rüde*, *Münchröden*, *Bruch*, *Steinbruch*, *Hut*, de actione primum, deinde itidem de locis, dicuntur. *Harangue* nomen Anglicum & Gallicum est a Germanico *Heerung*, id est, *cætus*, *conventus*. Romani quoque *concionem* de congregata in unum locum civitate dicunt, & de *oratione ad concionem*.

III. Jam ad nostra veniemus. Ill. *Gundlingius Gundlingian*. Part. XXXVI p. 77 seqq. & Part. XLII p. 183 inquit in originem nominis *Wildpret*. Multa disputat, sed vix persuadet, nisi quod Anglicum *Bread* paulo magis consentaneum esse videatur, quam ceteræ suspiciones. Mihi e culinis nostris citius repeti videtur vis nominis illius, quam ex Anglia. Etenim *ein Braten* ibi jam dicitur caro, quæ igne torreri possit, antequam sit tosta. Et famulæ laniorum nostrorum ajunt, *herum suum jure uti ternas assas in macellum inferendi singulis dierum hebdomadibus, mein Herr darf alle Wochen drey Braten in die Fleischbanck liefern*. Quæ verba ipsæmet interpretantur de tribus animalium generibus, *bove*, *ove*, *capro*. Ergo si *bos*, si *ovis*, si *caper*, *Braten* appellatur Germanice; facile intelligitur, *Wildpret* esse *ein wilder Braten*, id est, *ein wildes Thier*. Hoc autem est id ipsum, quod erat demonstrandum.

IV. Ejusdem libri Parte XXXI p. 75 seqq. nomen Germanicum *Pickelbæring* consideratur, ut origo ejus demonstraretur. Quid *Gundlingius* literatissimus senserit, ex libri ejus loco citato exquiratur. Mihi sic videtur agendum, ut primum consideremus, quinam sint & dicantur *Pickelbæringe*, deinde quid isti facere soleant. Ita, nisi fallor, emerget id, quod latebat. *Pickelbæringe* dicuntur scurræ agyrtarum, *die lustigen Personen der Marckschreyer*. Hi, quod equidem sciam, pellibus os deformare & obscurare non solent, etsi id aliter atque aliter dedecorare soleant. Ergo concidit suspicio de *Gundlingiano bærin & haaren*. Quid autem agunt scurræ illi? Diçteriis laceßunt vel e circumstanti turba aliquos, vel conservos suos, vel ipsum etiam ostentatorem artis
Chi-

Chirurgicæ magnificum, herum suum. Ergo nomen compositum est ex *pickel*, *pickeln*, & *bering*, id est, *harangue*. *Pickel* est proprie instrumentum fabrorum acutius, quo perforari facile etiã testa, vel lapis, vel lignum, possit, *ein Pickel des Schieferdeckers*, *des Maurers* &c. Hinc est apud nos verbum tralatum *pickeln*, *pickeler*, id est, *stechen*, *anstecher*. Dicimus item, *es ist zum Pickel gefroren*, id est, ita congelata est aqua, ut ea pro malleo acuto uti possis. *Heering* est ex *Heer*, & signat *ein Lager einer Menge Volcks*, *conventum* & *concursum turbae ingentis*. Inde est *Verbeerung*. Hoc nomen *Heerung* Gallis & Anglis dedit *harangue*, ut initio dixi. Ergo *Pickelbering* est scurra, qui concurrentem & circumfusam turbam maledictis, disteriis, facetiis, laceffit. Nihil ad hanc originationem vocabuli illius responderi posse videtur, nisi forte illud obijciendum putes, quod ex nostra sententia potius *Pickelberinger* dicendum fuisse videatur. Sed hoc quidem telum minus est acutum. Nam antiquissimi Germani syllabam *er* non affingebant vocabulis: id quod ex *Taugenichts*, *Rotzleffel*, *Lincktatsch*, *Breitsufs*, *Vormund*, *Schutzgott*, fati cuilibet apparet.

NOVA LITERARIA.

QUam quælibet ætas optimorum ingeniorum feracissimam prædicavit, Bononia novum jam, idque illustrissimum, non sexus tantum muliebris, sed totius etiam literati orbis, protulit ornamentum, *Lauram Mariam Catharinam Bassi*, juvenem annorum circiter undeviginti. Quæ, licet per aliquod tempus singularem operam dederit literis Philosophicis, & in addiscendis his fidelissima institutione usa fuerit excellentis Viri, *Gaetani Tacconi*, Phil. & Med. Doctoris, nec non publici in hac Academia Anatomix Lectoris & Professoris, nihilo tamen minus a consuetis sexuique suo propriis laboribus & curis domesticis sejuncta nunquam, rarissimas ingenii dotes suosque in literis profectus tanto occultavit studio, tantaque moderatione & prudentia, ut non nisi paucos ante menses, haud

ejusmodi quid opinante quoquam, excellentis ac plane singularis eruditionis suæ famam exire jusserit, quæ ex Philosophicis certaminibus, privatos inter parietes ab ipsa institutis, primum enata, admissis deinde ad easdem frequentioribus auditoribus aucta in dies magisque fuit corroborata. Edidit enim hic prompti & vere divini ingenii, profunde & accurate argumentandi rationis, memoriæ felicissimæ, expedite ac eleganter Latine loquendi facultatis, nec non perfectæ cognitionis sublimiorum & graviorum quæstionum Metaphysicarum, amplissimæque in rebus naturalibus & Anatomicis scientiæ, clarissima multa multaque egregia specimina, quæ non potuerunt summa literatorum ac Nobilium, qui ad audiendam eam in ipsas ejus ædes frequentissimi sapius concurrerant, admiratione ac fere stupore quodam non excipi. Quo inaudito fere ingenii muliebris exemplo cum per majorem civitatis partem clarum reddidisset nomen suum, noluit, pro insigni sapientia ac modestia sua, repugnare diutius communi omnium expectationi & desiderio publico. Itaque decimo quinto die Calend. Maji in Palatio magno publico, assidentibus Eminentissimo Cardinali Legato & Archiepiscopo, Illustrissimo Vice-Legato, Excellentissimis Justitiariis, & Consulibus Senioribus, nec non in numero confessu Senatorum, Nobilium, Doctorum, Lectorum, & peregrinorum, qui ex circumjacentibus provinciis magno numero venerant spectatum, sub moderamine dignissimi Magistri sui, cujus jam ante mentionem fecimus, propugnando selecta ex universa Philosophia præcepta, publice ac solenniter, dataque omnibus contrarias partes tuendi venia, felicissimi ingenii periclitata est vires. Qui suis eam telis impugnarent, doctissimorum virorum septem fuere, quinque Lectores Regulares, & duo Professores publici, alter Medicinæ, *Jacobus Bartholomæus Beccari*, Phil. & Med. Doctor, & Professor Physices experimentalis in Collegio Scientiarum, Analytices alter, *Gabriel Mansfredi*, Phil. Doctor. Rem autem hac in docta puella strenueque arena adeo feliciter gessit, ut mira quadam animi virtute, inusitata dexteritate, & abundantissima doctrina, omnes Adversariis suis

seru-

scrupulos exemerit, atque ita ortam apud omnes de se præstantissimaque doctrina sua famam amplificaverit mirifice, lætitiæque patriæ magis magisque confirmaverit. Paucis ante diebus in Academiam Scientiarum clara voce fuerat cooptata, nunc vero post tam manifesta publiceque data fertilissimi ingenii nec ubivis obviæ scientiæ Philosophicæ documenta, religioni sibi duxerunt Collegii Philosophici Doctores, diem diutius procrastinare, quo debita singulari ejus doctrinæ præmia decernerentur. Definivere igitur diem quartum Idus Aprilis, quo excellentem feminam Doctorali lauru ornarent, simulque illustri suo Collegio adscriberent; quibus solennitatibus solitum tentamen prælusit alio in loco, ubi congregari solet Collegium hocce Philosophorum, quem & ipsa hac occasione præsentia sua Eminentissimus Cardinalis Archiepiscopus illustraverat; quo tandem peracto, celebrati sunt inaugurandi ritus unanimi omnium consensu, seu potius plausu & acclamatione. Ast, quoniam locus non satis dignus & in tanta omnium spectandi cupiditate nimis angustus videbatur, contulit se puella in Palatium publicum magnum, cum numerofo multorum carpentorum comitatu, ita, ut ipsa magifico curru Illustrissimi *Consalonierii* vecta, ejusdemque famulitio circumdata, comites secum haberet duas Matronas Principes, *D. Com. Mariam Bergonri Ranurri*, & *D. Marchion. Elisabetham Mariam Herculani*, sequentibus postea Collegii Doctoribus, solito ornatu vestitis. Inde puella, præeuntibus binis Academiæ famulis, ingressa est aulam Herculis, hujus solennitatis causa multo apparatu instructam, induta ipsa vestibus nigris, ad modum Matronarum Nobilium vel Aulicarum comparatis. Occupabat locum medium inter Ill. & Reverend. Archidiaconum, *Formagliari*, & celeberrimum *Mattheum Barrani*, Doctorem Collegiatum, Lectoremque publicum, & Anatomix in hac Academia Professore, ordini que sui Præsidem, sedentibus juxta hos ad utrumque latus Doctoribus Collegiatis Philosophiæ, una cum Collegii Medici Doctoribus, qui eo consilio, ut, aucto assidentium numero, actum redderent splendidiorem, erant invitati. Auspicabatur hoc solenne D. Archidiaconus oratione docta & facunda, qua conferebat puel-

puellæ jura Doctoralia, eamque Philosophiæ Magistram publice renunciabat. Inde ipsa puella gravitate & modestia singulari orationem recitabat ornatam & elegantem, qua gratias universis agebat Collegii Doctoribus. Denique *D. Barrani*, de quo modo diximus, verba fecit, summa suavitate & eloquentia condita, observatisque ritibus consuetis, evolutis clausisque libris Philosophicis, ornato annuli insignibus puellæ digito, imposita capiti ejus corona argentea pretiosissima, in lauri speciem fabricata, denique vestitis angusto ornatu humeris, finem dicendi fecit. Quibus confectis, puella sistedebat se coram solio Eminent. & Reverend. Cardinalis *Polignacii*, Legati & Archiepiscopi, qui eam stans benigne ac honorifice recepit, & ad orationem, qua ipsum compellabat puella, satis elegantem, incredibili suavitate respondit. Ita peracta sunt hæc solennia, quibus nec splendidiore nec jucundiora quis desiderare posset, sive spectes ipsius rei raritatem & præstantiam, sive dignitatem loci, sive nobilitatem & doctrinam eorum, qui interfuerunt; siquidem præter Eminent. & Rev. Cardinales, Illustr. & Rev. Vicelegatos, Illustriss. & Excell. *Consalonierium*, & Magistratus, advolaverat undique incredibilis numerus Matronarum, Senatorum, Equitum, Doctorum, regularium & secularium, civium denique ac peregrinorum, qui præsentia sua ingens decus atque ornamentum actui per se illustri & decoro conciliabant. Prodebant tunc & distribuebantur exquisitissima in laudem Candidatæ carmina; ipsa vero una cum numeroso nobilium doctorumque hominum comitatu transibat ad ædes Ill. & Exc. *Consalonierii*, ubi laute & opipare fuit excepta. Vesperis 3 Idus Maji, ut perciperet suis auribus, quantum doctrina valeat puella, possetque sententiam, quam de ipsa conceperat, confirmare eo certius, in ædibus *Monti* (in *Casa Monti*) Eminentiss. *Polignacius* ex privata pugnantem cathedra audivit, & ingenium puellæ, vix similem sui habentis, præconiis prosecutus est exquisitissimis.

 E M E N D A N D A.

Superiori Mense Majo p. 244 lin. 19, vitio typographi, edita ab eo sunt legitur pro edidit.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXXXII.

Η Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Εβδομήκοντα.

h. e.

VETUS TESTAMENTUM EX VERSIO-
ne septuaginta Interpretum olim ad fidem Codicis MS.
Alexandrini summo studio & incredibili diligentia ex-
pressum, emendatum ac suppletum, a JOANNE ER-
NESTO GRABE, S. T. P. nunc vero exemplaris
Vaticani aliorumque MSS. Codic. Lectionibus Var.
nec non Criticis Dissertationibus illustratum, insigniter-
que locupletatum, summa cura edidit JOANNES
JACOBUS BREITINGERUS.

Tomus IV.

Tiguri Helvetiorum, ex officina Joannis Heideggeri & Soc.
4, Tom. I 1730, Alph. 3 pl. 5, Tom. II 1731, Alph. 4 pl. 6, Tom.
III 1732, Alph. 2 pl. 19, T. IV 1730, Alph. 2 pl. 13.

Cum omnes illi, qui veteres Autores, non sine Dei arbitrio
e naufragio, quod fecerunt literæ, ad nostra tempora
servatos, ad Codicum MSS. fidem diligentissime castigatos, &
a sordibus, iniquitate temporum & longinquitate contractis, stu-
diosissime purgatos, e tenebris in lucem publicam emittunt ac
protrahunt, non minus sibi gloriæ laudisque, quam rei publi-
cæ eruditæ emolumentum, conciliant, tum ii cum primis, qui
omne studium operamque omnem in recensenda, & quoad

Xx

ejus

ejus fieri potest, integritati suæ restituenda Græca sacra: um literarum interpretatione, quæ LXXviralis appellari consuevit, ponunt, immortali laude censendi sunt dignissimi. Etenim, quo majoris est usus hæc versio V. T. a viris Ebrææ pariter ac Græcæ linguæ gnarissimis religiosius elaborata, tum in sermone Ebræo rite intelligendo, tum in N. T. libris exponendis, eo insigniore beneficio sibi omnes obstrinxerunt ii, qui in ea emendanda industriam suam vigiliasque expromserunt. Magnam certe gratiam apud sacrarum literarum studiosos iniit de Græca literatura immortaliter meritus Cl. *Lambertus Bos*, nova LXXviralis interpretationis editione cum variis lectionibus procurata, majoremque sine dubio retulisset, si, quod sibi proposuerat, ubique primam editionem Romanam, A. 1587 Sixti V Pontificis autoritate evulgatam, in sua expressisset, nec vel Parisiensem, a *Joanne Morino* recensitam, vel lectionem *Woltoni* in *Bibliis Polyglott.* Anglicanis usque eo retinuisset, ut, ubi hæc editiones ab illa discedunt, has, relicta lectione Romana, sequeretur. Quo longius vero editio Franequerana a perfectione sua abest, eo propius ad eam accedit illa, quam debemus Viro in his rebus versatissimo, *Jo. Ernesto Græbio*. Neque enim hic solum in sua editione, Oxonii publicata, textum Græcum ad verbum ex Codice MS. Alexandrino, optimæ notæ exemplari, descriptum typis exscribendum curavit, verum etiam id sibi negotiū datum esse credidit, ut textum, ubi vitio vel defectu laborabat, ope aliorum exemplarium ac priscorum scriptorum, præsertim Hexaplaris editionis *Origeniana* emendaret non minus, quam suppleret. Quo factum est, ut hæc editio & lectionis puritate & perfectione sua reliquis omnibus quam longissime antestaret. Et quamvis Vir doctissimus in medio operis cursu hac vita decederet, commendavit tamen hanc rem testamenti curatoribus diligentissime, qui etiam, licet paulo serius, editis duobus reliquis Tomis præstantissimum Opus compleverunt. At, cum rariora hujus sint editionis & cariora in nostris regionibus exemplaria, quam ut æquo possint pretio ab harum rerum studiosis comparari, laudandum omnino & omnibus gratissimum suscepit laborem Vir doctissi-

ctissimus, *Joannes Jacobus Breitingerus*, dum LXX versioni denuo edendæ manum admovit. Atque id quidem Cl. Editor tanta cura, tanta accuratone, tantaque eruditione, præstitit, ut hæc ipsa editio Oxoniensi palmam non tam dubiam reddat, quam penitus præripiat. Namque, etiamsi Vir Clarissimus optimo sapientissimoque consilio statuit editionem Oxoniensem, Cel. *Grabii* cura castigatam & illustratam, ad verbum summa fide & adhibita omni diligentia exprimendam, effecit tamen idem Vir Doctiss. indefessa sua industria & inusitata eruditione, ut hæc nova editio & emendatior Oxoniensi & auctior, nec tamen incultior, prodiret. Siquidem non tantum manifestos errores typographicos, a quibus *Grabiana* editio non est prorsus immunis, cum ab Erudit. *Wanleyo* jam notatos, tum à se observatos, diligenter sustulit, & emendationes quasdam, ab ipso *Grabio* in Prolegomenis & Diss. de vitiis, versioni τῶν ὀ ante *Origenis* ævum illatis, indicatas, ex hujus ipsius sententia in textum sollicitè reposuit, verum etiam variantes exemplaris Romani lectiones, ex ipsa prima ejus, eaque rarissima, editione, Sixti V. P. M. autoritate vulgata, & a Viro Generosissimo, *D. Hans Blaurer a Wartensee*, equestris ordinis Senatore apud Tigurinos spectatissimo, sibi concessa, magno labore, & singulari diligentia, comparatis inter se utrisque editionibus, excerptas, inferiori margini cujusque paginæ adjecit. Qua quidem in re ita versatus est Cl. Editor, ut, præter manifestos typothetarum lapsus, nullas inter utrumque Codicem discrepantias prætermiserit facile, licet subinde non in variarum lectionum censum, sed potius inter orthographiæ anomalias referendæ, aut ad dialecti Alexandrinæ proprietates pertinere viderentur. Maluit enim hac in parte Cl. *Grabii* exemplo nimia ac tantum non superstitiosa diligentia, quam, aliorum more, aut incuria, aut licentia, peccare. Neque tamen hic sibi sequendos duxit *Huiffum*, *Waltonum*, & *Bosium*, qui omnes inter utrumque Codicem discrepantias sine discrimine in numerum variarum lectionum retulerunt, sed sapienter atque adhibito judicio in suas veluti classes digessit. Nam primo errorum in exemplari Romano typographicorum, quos incuria fudit, &

humana parum cavit natura, in colligendis variis lectionibus nullam prorsus rationem rectissime habuit, ex quorum numero, in Præfatione, Tomo IV præmissa, largiter exhibitio, apparet, non ita omnibus numeris absolutam, ac veluti supra humanarum rerum fortem positam esse editionem Romanam, ut nihil prorsus in illa desiderari, aut sine scelere mutari possit. Deinde, licet idem Vir Doctiss. Editores Romanos in locis fere innumeris accentuum spirituumque signa inepte permutasse, sensumque hoc ipso nonnunquam mutasse & subinde evertisse, annotaverit, non tamen his locum in lectionibus variis concedendum esse putavit, quemadmodum etiam de industria omisit illa, in quibus editiones Romana & Oxoniensis ratione orthographiæ inter se differunt. Quæ cum satis jam ostendunt, hanc novam editionem *Grabiana* ac reliquis omnibus & accuratatione & perfectione præstare, tum idem etiam aliquando plenius constabit ex variis illis Dissertationibus, quas Tomo V addet Cl. Editor, & cum primum fieri poterit, evulgabit. Quanquam enim Opere, quod IV Voluminibus concluditur, jam confecto, quam sibi ipse proposuit, metam attigit, iisque, qui nomina sua dederunt, plenissime satisfecit & mole Operis & dignitate, tantum tamen abest, ut, quæ est ejus in literarum commodum voluntas, sibi ipse satisfecisse videatur, ut novo Volumine institutum suum augere apud animum constituerit. Duabus autem Partibus Opus illud, quod molitur, absolvetur, quarum altera varias sistet Dissertationes, quibus vexatissimæ in hoc argumento quæstiones de vera hujus versionis ætate, de *Aristæana* narrationis fide, de ipsius interpretationis autoritate, & iniquis, quæ & ante *Origenis* ævum & deinceps passa est, satis, de ejusdem in N. T. crebris allegationibus & usu, de Alexandrinæ lectionis præ Vaticana præstantia, & quæ aliæ sunt hujus generis bene multæ, expendentur. Altera vero exhibebit integram syllogem collationum in singulos prope Codicis S. libros cum antiquissimis & optimæ notæ MSS. libris, hætenus maximam partem aut prorsus non, aut oscitanter, recensitis, quibus innumerabiles fere Alexandrini & Vaticani Codicis loci vel confirmari, vel emendari, vel suppleri, possunt.

Qua

Qua quidem in sylloge collationum primum merito locum occupabit liber Geneseos MSC. Bibliothecæ *Cottiana*, omnium totius orbis antiquissimus, cujus collationem, de novo & diligentissime institutam, accepit a Cl. *Magno Crusio*, nuper Illustrissimo Regis Danicæ ad Comitata Sueffionensia oratori a sacris. Accedunt Codices *Serravianus*, & ejusdem in *Colbertina* Bibliotheca asservata fragmenta, & tres præterea MSS. Augustani, Basilienfes & Tigurinus. Qua occasione Cel. *Jablonskium* publico nomine compellat atque obtestatur, ut pretiosissimi sui, olim *Mafiani*, Codicis, obeliscis & asteriscis *Origenianis* instructi, & in quo solo historicorum post Octoteuchum reliquorum editio *Origeniana* conservata extat, editionem, jam per XXV annos desideratam, & omnium votis expetitam, vel maturare velit, vel ejus usum Cl. Editori concedere. Atque hujus, quod cepit, consilii rationes peculiari Programme expositas cum publico communicare, & eruditorum de hoc instituto sententias, judicia & consilia, explorare animum induxit. Sed, ut de ipsis, quos jam habemus, Tomis IV quædam dicamus, I continet Octoteuchum, sive libros *Mosis*, *Josue*, *Judicum* & *Ruth*. Cui ex editione Oxoniensi præmissa est *Joannis Pearsoni* Præfatio parænetica, cum postscripto Cl. *Grabii* conjuncta. Hanc excipiunt Præfationes in editionem Romanam, A. 1587 vulgatam, & doctissimi *Grabii* Prolegomena, subjectis Cl. *Lamberti Bosii* animadversionibus ad loca quædam Octoteuchi. Denique accedit Cl. *Breitingeri* Præfatio elegantissima, in qua de utraque antea laudata editione candidè non minus, quam solide, mentem suam exponit. Siquidem, de Franequerana erudite observat & exemplis confirmat, eam non primam editionem Romanam & A. 1587 vulgatam, sed vel Parisiensem, a *Joanne Morino* recensitam, vel lectionem *Waltoni* in Bibliis Polyglottis Anglicanis expressisse. Deinde in exprimendo textu Græco Polyglotta Anglicana constanter, etiam in illis locis secutam esse, quibus & a prima editionis Romanæ & ab alterius Parisiensis lectione discrepant. Tum plurimis locis, quibus & *Morinus* & *Waltonus* Romanam illam exprimunt, hac neglecta, aliam incertum unde haustam sub-

stituisse. Denique varias ex Codice MS. Alexandrino lectiones vel perperam tradidisse, vel prorsus omisisse. Cui rei ut faceret fidem, integrum vel vitiosarum, vel neglectarum, ex hoc Codice lectionum, quos post Cl. *Grabium* in Polyglottis Anglicanis & editione Franequerana annotavit, syllabum attendendum sibi existimavit. Quo minus igitur editio Franequerana propter vitia, quibus laborat, Cl. Editori fecit satis, hoc magis acquiescit in ea, quam procuravit Doct. *Grabius* usque eo, ut, nisi *Grabiana* editionis exemplaria in cismarinis oris rarius obvia, & iniquiore paullo pretio paranda fuissent, ipsi profecto nunquam in mentem venisset, novam τῶν ὁ editionem moliri. Tom. II exhibentur libri historici, nempe libri Regum quatuor, Paralipomenon Regum *Juda* duo, *Esther* unus, *Esdrae* liber secundus, & verba *Neemia*, libri *Tobia*, *Judith*, *Esdraicus* primus, & *Maccabaici* quatuor. Et, quemadmodum Tom. I ipsius *Grabii* Prolegomena ex editione Oxoniensi præmissa fuere, sic huic Tomo II ex *Grabii*, ipsi operi immortalis, schedis Prolegomena, a *Francisco Lee*, M. D. in ordinem redacta, ex eadem Oxoniensi præmittuntur, quæ iterum sequuntur *Lamberti Bossi* Animadversiones ad loca quædam LXX interpretum. Mirabuntur hic sine dubio Lectores, qui factum sit, ut a Cl. *Breitingero* nulla huic Tomo, quemadmodum reliquis omnibus, præmissa sit Præfatio. Sed, prout nobis nullum est dubium, quin Vir Cl. causas habuerit satis idoneas, quamobrem Præfatione in hunc Tomum superfedendum existimaverit, ita sine ulla mora ad Tomum III accedimus, qui sistit libros Propheticos, tam canonicos, quam apocryphos, ad unum omnes, & quidem eo ordine, quem ex Codice Alexandrino instituit Cl. *Grabius*, quique sic se habet: *Hoseas*, *Amos*, *Micha*, *Joel*, *Abdiu*, *Jonas*, *Naum*, *Ambakum*, *Sophonias*, *Aggeus*, *Zacharias*, *Malachias*, *Esaias*, *Jeremias*; cui annectuntur *Baruch*, *Threni*, & epistola *Jeremia*, *Ezechiel*, *Daniel*, præmissis similiter sine ullo augmento ex editione *Grabiana* Prolegomenis, iisque subjunctis *Lamberti Bossi* Animadversionibus Criticis. Tandem sequitur Cl. Editoris Præfatio in hanc novam editionem, in qua imprimis laudat singularem Viri
Am-

Amplissimi, *Joannis Caspari Escheri*, Reipubl. Tigurinæ Proconsulis, gratiam, a quo se in Opere hoc perficiendo & folum & excitatum subinde fatetur. Deinde observationes quasdam Cl. *Lamberti Bosii* de Codice Alexandrino, in Prolegomenis editionis suæ Cap. 2 modeste propositas, quibus *Casimirus Oudinus*, Cel. *Grabii* cavillator egregius, ad imminuendam Codicis Alexandrini auctoritatem pulchre abuti posse sibi visus est, sub examen vocavit, & solide refutavit. Tomus denique IV habet libros canonicos, Ebræo metro ligatos, & apocrypham item Salomonis sapientiam, & Siraciden, in Codice Alexandrino *Σιχηαὶς* scriptos. In quo æque, atque in reliquis, textus exhibetur, ad fidem editionis *Grabiana* summo studio ac diligentia expressus, & expunctis erroribus typographicis, si qui in illa reliqui erant, probe castigatus. In præmittendis Prolegomenis Cel. *Grabii* & Animadversionibus *Lamb. Bosii* eadem fuit, quæ in reliquis, ratio observata. In nova vero ad hanc editionem Præfatione differit Cl. Editor de Romanæ editionis erroribus, tam typographicis, quam ab diverso Editorum ingenio profectis, quorum refert accentuum spirituumque signa inepte sapius permutata, & de differentia orthographiæ in editionibus Romana & Oxoniensi, & editionem Franequeranam in libris quoque hoc Tomo comprehensis ab Archetypo suo nonnunquam discessisse, demonstrat. Interim multum se in exornando hoc Opere debere profitetur Viris Clarissimis, *Jo. Erb. Kappio*, in Academ. Lips. Prof. Eloqu. *P. J. G. Schellhornio*, Lycei Memming. Vicario ac Reipubl. Bibliothecario, *M. P. J. Crophio*, P. L. C. Reipubl. August. Bibliothecario, & supra jam laudato *Magno Crusio*. Ceterum in his IV Tomis tanta conspiciuntur chartæ pariter ac typorum elegantia, ut nequaquam dubitandum sit, quin hæc Editio LXX Interpretum communia sit omnium Eruditorum puncta latura. Itaque, prout erudito orbi non minus, quam Cl. Editori, de præstantissimo hoc Opere majorem in modum gratulamur, ita ex animo optamus, ut Deus O. M. Doctiss. *Breitingero* & vires & otium largiatur ad Tomum V propediem perpoliendum, & in lucem aspectumque communi Reipubl. literariæ emolumento felicissime profereandum.

HISTOIRE ANCIENNE DES EGYPTIENS &c.

h. e.

HISTORIA ANTIQUA ÆGYPTIORUM, Carthaginiensium, Assyriorum, Babyloniorum, Medorum, Persarum, Macedonum & Græcorum. Autore ROLLINO, Rectore Academiæ Parisiensis, Eloquentiæ in Collegio Regio Professore, & Academiæ Inscriptionum & bonarum literarum Regiæ Sodale.

Tomus III.

Amstelodami, Tom. I 1729, plag. 23, T. II 1731, pl. 21, T. III 1732, Alph. 1 pl. 3, 8.

Pergit celeberrimus Autor noster, qui jam edito præclaro Opere in usum juventutis, de Methodo studendi literis elegantioribus, multis observationibus haud vulgaribus referto, inclaruit, Historiam antiquam, illius commodo, illustrare, eamque variis meditationibus politicis & moralibus, passim infertis, ad majorem inde utilitatem capiendam accommodat. Tomus primus duobus libris constat, ac istorum prior, in tres Partes divisus, veterum Ægyptiorum historiam complectitur. Harum prima regionis memorabilia, secunda incolarum mores, leges, artes, religionem, tertia Regum vitas, exponit. Secundo libro Carthaginiensium historiam persequitur, ac prima ejus Parte consuetudines & mores hujus gentis, regiminis formam, religionem, potentiam, ac opes, describit, altera vero bella ejus celebria enarrat. Tomus secundus in tres Partes dispescitur, quarum prima imperium Assyriorum, Medorum & Lydiorum, secunda initium regni Persarum & Medorum a Cyro fundati, & sub Cambyse & Smerdi continuati, (cui p. 270 seqq. istorum populorum conditionem ac statum, mores, leges, scientiarum cultum, una cum causis interitus regni Persarum, prolixa doctaque digressionem adjecit,) tertia vero Græciæ descriptionem Geographicam & historicam continet, ac regiminis, in eam per varios legislatores, de quibus judicat, introducti formam, virosque claros atque illustres Græciæ recenset. Tomo tertio, in duas partes divisio, post

Lace-

Lacedæmoniorum historiam, maxime Persarum Imperium, sub Regibus, Dario I, ubi & in transitu de Scythis agit, Xerxe I, Artaxerxe Longimano, Xerxe II, Sogdiano, Dario II, seu Notho, eorumque cum Græcis bella, & Græcorum inter se ipsos gesta, fuse & accurate explanat. In Præfationibus, quas cuilibet Tomo præmisit, & prima quidem, de usu historiarum & regnorum origine, secunda de imperiorum diversis formis, & amplis Asiæ totius finibus, tertia de gentium virtutibus ac vitiis, disserit, leviumque errorum a se admissorum correctiones futuro Tomo inferere se velle pollicetur.

p. 65 seq.

P. TERENTII AFRI COMOEDIAE SEX,
cum interpretatione DONATI & CALPHURNII,
& Commentario perpetuo. Curavit ARN.
HENR. WESTERHOVIUS.

Hagæ Comitum, apud Isaacum van der Kløot, 1732, 8.

Alph. 3 pl. 18.

HAbent hanc Acta nostra laudem, quod rixis & maledictis aut plane carent, aut certe parcissime illam labem sunt experta. Illam rationem sequi porro certum nobis est. Interim honesta quadam in judicio nostro indicando libertate nos uti, nemo indignabitur, nisi qui, omnia laudari posse ac debere a viro famæ suæ non incurioso, fanciat. Recensita est ab aliquo nostrum superior, eaque major, editio *Westervoviana Terentii Mense Junio 1726*. Displicet judicium illius Viro Cl. Rem breviter proponemus, cum eadem etiam hujus editionis rationem indicare ex aliqua parte possimus. Scripserat ibi Collega noster, non idem profecto, qui ista commemorat, p. 254: *Homines elegantes, qui veteres scriptores cum voluptate perlegere volunt, habent hic nitidam editionem, quæ vel invito ad legendum incitare, hesitantibus etiam, dum ex multorum notis in unum Commentarium conjectas observationes exhibet, passim succurrere possit: at qui altius in literas interiores penetrare, & Criticam suam, ut*

Y y

ita

*ita loquamur, cupiditatem exsatiare cupiunt, iis, ni fallimur, aptior erit ea, quam Celeb. Bentlejus cum maxime adornat, editio. Negat hic Cl. Westerhovius in Præfatione novæ editionis, se offensum esse, Bentlejanam editionem, nondum visam, præ sua magnopere commendari. Sed videre poterat, nisi offensus fuisset, non simpliciter præferri Bentlejanam editionem suæ, verum *ναρὰ τῆ*, his, qui Criticis ferculis magis delectantur, gratiorem fore, divinari; quam quidem non falsam fuisse conjecturam, res ipsa loquitur. Subjecerat Collega noster observationes aliquot Criticas, quibus lectiones Westerhovianas vel emendatum iret, vel confirmatum, indicaverat etiam specimina aliquot notarum aliunde conductarum ad Terentium. Tandem p. 259, quod cum aliis, inquit, vitio verti posset, qui alienum laborem hoc pacto suam gloriam facerent; Noster ingenue factum profiteretur, & Præfatione sua omnibus fere debitam laudem tribuit. Ita facile patet, quo loco interpretum sit habendus. Hic Westerhovius Lipsiensis hujus judicii scilicet specimen profert unum, ad Andr.V, 4, 32, ubi Collega noster malebat *prosequens* legi, cum in vulgatis sit, *is hinc, bellum fugiens, meque in Asiam persequens, proficiscitur*: ubi & Donatus, & Bentlejus ipse, nihil mutant. Alia se mittere ait V. Cl. vel ejusdem generis, vel leviora etiam & magis jejuna. De his nihil est, quod dicamus, cum sint vaga nimis atque incerta. Verum illud velimus cogitare æquos Lectores; si non necessaria fuit emendatio Collegæ nostri; at certe contra genium linguæ Latinæ non peccat, quod illi objicitur: at certe judicium de Westerhoviano labore iniquum non est, neque ipsi pœnitendum Viro doctissimo, qui profecto non dicet, Criticis opus fuisse collectanea notarum, quæ in Commentarium suum consilio aliis profuturo conduxit; neque comparabit se, quantum ad Criticam facultatem, Bentlejo. De hac editione, quæ ut magnitudine multum, ita parum splendore, cedit superiori, nihil adjiciemus præter ipsius Viri Cl. Verba: *Dum Plauto undique opem quero, dum e Bibliotheca Regia Parisensi & aliunde plura subsidia expecto, novam banc Terentii editionem adorno. Commentario facili**

ac plano (adde brevi, ac raro ad quartam partem paginæ, in qua *Terentii & Donati* verbis subjectus est, assurgente) *scholarumque usibus magis accommodato. Variarum lectionum nihil addidi, ne illarum quidem, quas ex MS. Codice Illustr. Villerfii, Archiepiscopi Viennensis, postea sublegi, quam priorem illam editionem in lucem emissem — In Indicem præter elegantias Terentianas nihil temere retuli. Debinc Comico Umbro subsecivas ab alio non minoris laboris opere atque Gymnasi regendi munere borulas dicabo. Favemus ex animo conatibus Viri docti, inprimis cum plures sint eorum, quibus diligentia talis placet, & quos adjunctus illi nitor librorum juvat, quam qui deliciis interiorum literarum capti, interpretamentis communibus non indigent.*

Θεσπερίτε τὰ εὐρισκόμενα.

h. e.

THEOCRITI QUÆ EXTANT, CUM
Græcis Scholiis.

Londini, impensis Guil. Innys, 1729. 8.

Alph. i pl. 19, ch. maj. dimidiatæ.

NEQUE præfatus quisquam est quidquam, neque percurrenti unum itemque alterum Idyllion oblatum est vestigium novæ curæ in Poetam suavissimum impensæ, nisi quod nitide & satis emendate expressa videntur tum ipsa Poetæ verba, uti ab *Heinsio* constituta sunt, tum Scholia Græca, hic etiam non minus, quam Latina versio, textui subjecta, adeo, ut videatur hæc editio ad proxime superiorem, e theatro *Sheldoniano* proditam, qua usi aliquando sumus, sed quæ nunc ad manum non est, expressa. Nihil erat, quod adjiceremus, nisi, dum speciminis causa percurramus Idyllion XIV, in mentem veniret, duo verba cum his, qui *Theocritum* legunt, communicare. Videndum, utrum v. 11 κατὰ νεύρον illud significet *opportune*, ut hic etiam vertitur, an potius *aliquando, interdum*? Nobis quidem ita interpretandus videtur hic versus, ut continuetur argumentum proximi, & inconstantæ cujusdam accusetur *Æschines*,

Y y 2

qui

qui omnia velit, nunc hoc nunc illud, *κατὰ καιρὸν*, pro *tempore*, h. e. prout nunc hoc nunc aliud videatur ipsi magis appetendum, ita ut *κατὰ πόλιν*, καὶ ἡμέραν, quæ successionem quandam & vices & ipsa notant. Deinde v. 17 legitur hic etiam *Βολβὸς τις κοχλίας ἐξηρέθη*, & transfertur, *Bulbus & cochlea promebantur*. Offendimur illo *τις*, placeb atque initio copulam substituere *Βολβὸς καὶ κοχλίας*. Sed cum videmus deinde apud *Athenæum* II, 25, solenniter duos hosce cibos aphrodisiacos conjungi a Poetis, & sonus nimis discreparet vularum *τις & καὶ*, probabilius videbatur *ἀσυνδέτως* legere *Βολβὸς τοῖς, κοχλίας κ. τ. λ. τοῖς* poetice pro *ἐκείνοις* vel *αὐτοῖς*. Sed hæc obiter.

*SPECIMEN LIBRI SCHAGÛRE TURKI
Latine conversi a THEOPHILO SIGEFRI-
DO BAYERO.*

HAud facile liber aliquis prodiit, qui Mungalorum, Tartarorum, omniumque gentium Septentrionalis Asiæ, res sic illustraverit, ut *Abulgasi Bahadur Chani* Genealogia Turcica, quæ ante annos quatuor Lugduni prodiit Gallice. (1) Tamen ut plerumque in interpretando peccatur, ita mirum non est, si hæc quoque interpretatio, bona fatis, non omnibus vero numeris perfecta est. Et qui potuit? cum e Tatarico aut potius e Turcico MS. primum Ruthenice, e Ruthenico Germanice, e Germanico tandem Gallice facta est. Sic, qui errores fuerunt in prima interpretatione, transcribendo sæpe aucti sunt. Hoc intelligo e duplici MS. Germanico hujus libri. In nominibus autem tum hominum & gentium, tum locorum, maximum incommodum sentio, præsertim cum hæc, nisi suis literis perscribantur, accurate exprimi non possint. Interest igitur eruditæ rei, ut publice cognoscatur, & exflare illum Autorem Turcica lingua intermissis Tataricis mul-

(1) *Histoire genealogique des Tatars traduite du manuscrit Tartare d'Abulgasi Bayadur Chan. A Leide 1726.*

multis scriptum in Bibliotheca Academiæ Petropolitanae, & novam a me privatos in usus interpretationem esse adornatam.

Hic *خان بهدور ابولغازي* *Abulgasi Babadur Chan* librum inscripsit *الكتاب شجرة تركي* *Alkitab Schagj-ret Turki*, *librum Genealogia Turcarum*. Ob eam causam hæc Historia his in regionibus notissima est nomine *Kitap*, quanquam hoc nihil aliud significat, quam *ἀπό τῆτο*, *librum*. Autor ipse *Urgensum* Tatarorum Princeps, quas res gesserit, in extremo libro explicuit. Decessit A. H. 1074, A. C. 1663, & duobus post annis liber exiit in publicum. Librum MS. dignum judicavi, ut ad novam interpretationem Latinam adhiberem. Quoniam autem eam adornabam, non ut aliquando ederetur, sed ut mihi in privatos usus sufficeret, non, ut fieri alias solet, & laudabile est in his libris, ipsum textum apposui ad interpretationem, sed in interpretatione tantum adscripsi nomina Turcica, quæ literis Latinis nunquam sine seu errore seu caligine aliqua exprimuntur. Specimen hoc erit operæ collocatæ.

De genere *ایغور* *Oigur*.

In regno Mogulensi (2) altissimi sunt montes, longe lateque vergentes ab ortu solis ad occasum. Unus eorum vocatur *توقرا تونا بوزلوق* *Tukra tu busluk*, alter *اشقون لوق تگرام* *Ischkun luk tugram*. Intra hos montes ad occidentem est Mogolicus ager, & ultra hunc agrum ad occasum intra montes alius est mons nomine *فون* *Kon*. (3) Hos
Y y 3 inter

(2) *مغول* *Mogul* perpetuo. Germanicus & Gallicus p. 9 *ab Adamo usque ad Mogul*, aut potius *Mungli-chan*. Hoc Scholion est interpretis, ut sunt alia quædam inserta, non pauca quoque omissa.

(3) Gallicus *Kutt*, quod probo. *فون* per vicinitatem extremæ literæ confundi potuit. Sed a MS. discedere nolui.

inter tres montes decem sunt flumina. Alia intra eosdem montes regione novem sunt flumina, ubi *أوغور Oigurei* degerunt. Qui inter decem flumina degerunt, dicti sunt *اون* *On* seu *Un Oigur*: qui vero inter novem flumina coluerunt, appellati sunt *توقوز اوغور Tokos (Tokus) Oigur*, tanquam si dicas *decem* aut *novem Oigueros*. Nam *اون Un* est *decem*, & *توقوز Tokos (4)* est *novem* lingua Tatarica. Utraque gens multas urbes, pagos & agros, incoluit. Quanquam 120 familiæ (5) fuere, Regem tamen habuere nullum. Cum autem maximis in dissensionibus versabantur, consilium cepere duos reges eligendi, quorum unus *Un Oigueros*, alter *Tokus Oigueros* regeret. Ergo *Un Oigur* e corpore suo legerunt Regem *مینگوتاتی Mingutati*, & cognomen ei dederunt *ایل-ایلتر Il ilter*. *Tokus Oigurei* e suo corpore fecerunt Regem, & *کول ایر کین Kol irgin* appellarunt. Horum Regum posterum centum annos & amplius regnarunt, & qui successere primis, omnes idem cognomentum gessere. Tandem duò hæc regna in unum coaluerunt. Rex, qui in utroque populo rerum potitus est, nomen habuit *ایدیگوت Idikut*. Significat autem Mogolica lingua *ایدی Idi, misit*, & *قوت kut*, *animam* seu *spiritum*. Hoc genus annos fere 2000 intra montes quiete degit. Cum autem iterum inter eos discordia esset facta, dispersi sunt, & quidam priscis in sedibus relictis, alii ad *ایریش Irtisch* fluvium confederunt. Ex his quoque duæ partes discesserunt. Alia pars in urbem *بیش Bisch balik*, altera in agrum ejus urbis. Hi pecuaria re se sustentarunt, illi agricultura. Qui autem ad *Irtisch* fluvium

(4) Turcica hæc sunt. Extremum *دوقوز Dokus* scribe-
re malunt Turcæ. (5) Familias vocat *ایل Il*, proprie
regio, ditio, tum vero etiam *populus*. Vide *Meminski-*
um T. I p. 604.

vium relictis fuerant, piscatura & zebellinis & castoribus & mar-
tibus & sciuris capiendis. Carne pasti, pellibus sese vestive-
runt. Dira iater eos imprecatio erat, ut cui contingat esse,
ubi pecuaria se alunt homines, ubi carne ea vescuntur, ubi
varietas gestant vestes, ut bene cruciari possit. Cum جنکینز خان
Baurgjk Idi kut imperaret, باورجیق ایدب قوت, Gjengis chan
Baurgjk Idi kut ei se suaque tradidit, atque quotannis magna
munera misit. Etiam cum copiis suis castra Gingscanis se-
cutus est, cum hic contra مور النهر Mauranabar duceret.
Quia hic ایدب قوت Idikut multos doctos homines Tur-
cicis tum literis tum lingua secum habuit, posteri Gjengischa-
ni, qui in Maurannabar & عراق Irak & حوززم Chovaresm
(seu Churfem) confederunt, & ipse Gjengischan in حطایب
Chatai & toto regno his scribis sunt usi. (6) Gingscanis
filius اوکدای خان Ogdai chan, cum adnotus est impe-
rio, post mortem patris dedit cuidam viro nomine اید-
گور Oigur Curgus regiones gubernandas حرانشان
Choraschan & Masandaran & Gilan,
ita ut reditus omnes in Ogtaji xerarium referrentur.

Postquam quinque gentes, ab Ogufo prognatas, recensui-
mus, alios etiam populos, qui neque a Mogulis, neque ab Oi-
gureis sunt ducti, enarrabimus. Primum dicemus de قکمرین
Tagrinis, seu مکرین Magrinis. Ad hos Gengischan ali-
quando mandata misit: magnum se dominum factum & qua-
tuor terrarum regiones tenere, cupere igitur cognoscere, quo
erga se sint animo. Inter eos بوکای خان Bogai chan (7)
forinosissimam filiam virginem habuit, quam maximis cum
mune-

(6) Vide causam, quamobrem literæ Mungalicæ dicantur
literæ ایغور Oigur. (7) Gallicus Bugai zinantz chan.
Zinantz in MS. Turcico nostro non existat.

muneribus ad *Gjengiscan* transmisit, seque ei tradidit. Recepit *Gjengiscan* & puellam & munus, & legatos liberaliter habuit. Defuncto *Gjengiscano* filius ejus اوكدای خان *Ogdai chan* duxit uxorem *Bogai* filiam, quam pater *Gjengiscan* præ ceteris uxoribus, quas complures habuit, efflictim dilexit.

Alterum & tertium genus est كيرغيز ايلبي *Kirgis ili* & كيمكاجوت ايلبي *Camcamgjut ili*. Kirgisorum pauci fuere. Quia autem multi *Mogoli* & alii inter eos confederunt, (erat enim eorum regio fluminibus & pascuis copiosa) aucta eorum multitudo est. Duæ sunt regiones كيمكاجوت *Camcamgjut* longo intervallo intra duo flumina. Ab una parte fluvius سلنگه *Selenga*, ab altera fluvius ايقير موران *Ikar muran*, magnus uterque. Præterea prope *Kirgisos* duo alia sunt loca. Utrique nomen ابروسير *Abrusir*. *Kirgisi* temporibus *Gjengiscani* principem habuere اوروش اينال *Urusch inal*. Ad eum *Gjengiscan* misit legatum بوره *Bureh*, & postulavit, ut *Urusch inal* se suaque traderet. Hunc ille legatum honorifice excepit. Misit deinde legatum suum, qui & munera magna & avem albo pede altero, rubris oculis & capite, toto reliquo corpore candidam, nomine شونقار *Schunkar* (Ruthenice autem *Kretschet* (8)) attulit, seque in fidem tradidit. Sunt certi populi nomine اور منغت *Ur mankat*, qui cum in densissimis sylvis agunt, inde nomen accepere. Colunt autem prope *Kirgisos*, qui *Gjengiscano* subjecti sunt. Præter eos alii sunt populi, eodem nomine, sed diversa stirpe, vitæ cultu simili. Genus autem ducunt a *Mogul chani* posteris & *Oguso*. Nomen vero idem gerunt, quia etiam in sylvis colunt. Vetus & celebris populus تاتار *Tatar* olim 70000 familias uno sub Rege & Principe continuit. Deinde
in

(8) Scholion interpretis.

ia multas divisus gentes. Præcipua eorum & clarissima versus
 خطاي *Chatai* se recepit, in regione بيورناور *Biurnaur*
 & sub *Chataorum* potestate fuit. Cum autem deficerent,
 خطاي پادشاه *Chatai padischa*, seu *Chataorum* Imperator,
 eos bello petiit, & vi ad obsequium redegit. Sæpe alias hoc
 accidit. Ceteri Tatars ad fluvium القرا Moran *Ikra Moran*
 degerunt, qui prope Kirgisos labitur, & iisdem in locis multos
 annes accipit, ut perquam auctus in اجي تينكنر *Agji tin-*
gis, seu *amarum mare*, exoneretur. Ubi in hoc mare incidit,
 urbs est الافچين *Alaktschin*, quod *variegatum* significat.
 Nam nomen accepit ab equis, vario colore macularum adper-
 sis, multa que minora oppida subjecta habet. Qui in vicinis
 desertis habitant, multa pecora alunt, & his urbibus accensentur.
 Equi isthic sunt procerissimi. Pullus unius anni tam
 excelsus est, ut alibi trium annorum equus, omnesque sunt
 maculis adpersi. Prope eam urbem sunt argenti fodinæ, &
 cives vasa ex argento habuere. Dicere solebant *Usbekenfes*,
 fando se audivisse, quod populi certi essent, qui nullis, nisi ar-
 genteis & aureis, vasibus uterentur, equosque haberent macu-
 lis pictos. Eos autem se non adiisse ferebant. Defuncto
Gingiscano, *Tuli Chan* hæreditate tum *Kirgisos*, tum alios po-
 pulos, accepit. Hoc etiam defuncto, princeps ejus conjux, ma-
 ter omnium liberorum, regno præfuit. Hæc شوقتاى
 بيكي *Schorkoktai beiki* tres duces cum mille militibus ad hanc
 urbem in navibus misit, jussitque, ut, si possit fieri, illum popu-
 lum bello aggredierentur, si fieri id nequeat, tamen se de omni-
 bus certiores redderent. Hi eo venerunt, sed multo post
 tempore, soli illo e numero 300 rediere, retuleruntque, omnia,
 quæ de hoc populo ferantur, vera esse, quia autem milites æ-
 rem istius regionis ferre nequiverant, magnum enim calorem
 esse, plerosque occidisse: naves quidem oneratas argento ha-
 buisse, sed ob suorum paucitatem adversus fluvium non potuis-
 se navigare, itaque jacturam argenti fecisse in aqua.

De gente *Oirat* (feu *Ouirat*.)

Omnia magna flumina Turcæ vocant veteri lingua *شای* *Schai*. Minora *تاجیک* *Tagjika* gentes vocant *رود* *Rud*, magna vero *رود خانه* *Rud chanch*. Arabes vero *وای* *Vaidin*. (9) *Moguli* denique majores fluvios nuncupant *موران* *Muran*. In terra Mogul versus orientem octo sunt flumina, Mogolica & Tatarica lingua dicta *شکتر موران* *Schekis Muran*. Intra hos octo fluvios, qui omnes in *ایقرا* *Ikra Muran* incidunt, colunt *اویرات* *Ouirata*. Nomina hæc sunt. Primus fluvius *کوک موران* *Cok Muran*, secundus *اون موران* *Un Muran*, tertius *قرا اون شون* *Kara uschun*, quartus *قون سبی* *Sebi Kon*, quintus *اقری موران* *Ingrî Muran*, sextus *اقر موران* *Aker Muran*, septimus *جغان* *Gjagan Muran*, octavus *جورجه موران* *Gjourgje Muran*.

Gingiscani temporibus *قوتوقه بیکی* *Kutukch beigi* duos filios habuit, primum nomine *اینالچی* *Inalgzi*, alterum *تورانچی* *Turangzi*. Hic Chanus ejusque duo filii perpetuum bellum cum *Gingiscano* gesserunt, donec se suaque omnia tradidere, & necessitudinibus cum eo devinxerunt. Ab his *Ouirat* orti sunt *تورا غاوت قودی* *Toragaut Audi tulafch*. At ab illis sese divisere, & nomina imposuere diversa. *تورا غاوت* *Turagauta*, quia ultra Mogolorum regnum terra fuit nomine *سلیکا* *Selica*, hi autem ultra *Selicam* degere, inde nomen accepere. *تومات ایلی* *Tumata* gens etiam ex *Ouiratis* sunt, & *برقوجین* *Berkugjin*

(9) Imo *وای* *Vadin*, vallem, cubile fluminis, fluvium ipsum vocant Arabes.

gjin tugum prope قىرغىز *Kirgis* degerunt, & regnante *Gjingifcano* habuere Chanum تاتولە شوقار *Tatuleh Schukar*. Præterea كىبىر موچىين *Bulgan gjin Kir- mugjin* duæ gentes fuere, ortæ ab اويرات *Ouirat*, quæ prope قىرغىز *Kirgisos* in pace vixerunt. اوراشوت *Tulenguta, Uraschut, Kuschtamai*, etiam ex *Ouiratis* sunt orti. Singuli sua sibi nomina dedere, & arte medendi multum valuere. Egerunt autem in densissimis nemoribus sagittandi piscandique summa solertia & magna veneficiorum fama. نىمان ايلي *Naiman* gens vetus & opulenta est, nescio autem, quo olim fuerint domino. Notus est tamen قارقش *Karkefch*, & qui eo defuncto regnavit, اديان *Abjat*, filius *Karkefchi*. *Gjingifcane* temporibus سىيايكا خان *Sajaik Chan* dominus eorum fuit & ejus filius كوجاوك *Kugjluk*, & in terra Mogulensi كراقوم *Carakum*, tanquam *nigram arenam* dicas, degerunt, agrum vero non coluere.

De gente كرايت *Carait*,

Carait ili, veluti dicas *fuscus*, quia septem filios unus pater habuit, fuscus omnes. Omnes ab his septem filiis orti كرايت *Carait* sunt vocati. Hæc gens vetus, nota, magna & re pecuaria dives fuit. Regnum suum prope نىمان *Naiman* habuere, Chano مرغوز ايلي *Margus ili*, dicto audientes. Unus filiorum ejus, nomine قوم جاقور *Kur gjakur* cognomine بوشروق *Buschruk*, filius natu maximus, قوم جاقور *Kurgjakur* dictus est طغرل *Togral*, sed Reges *Chataie* ei nomen dedere اونك *Unk*, quod *Chataica* lingua significat پادشاه *Padischa*, Imperatorem. (10) Hic *Caraitarum Unk Chan* cum *Gjingifcane* bellum gessit.

Lz 2

De

(10) *Gregorius Malatiensis* p. 427, & *Guilielmus de Rubru-*

De اونگو ايلي *Ungu ili.*

Chatai murum a mari ad mare duxerunt, & in muro duas portas cum ferreis valvis, ut mercatores per eas accipi possint. Arabice hic murus vocatur سد *Sed*, Turcice vero ورفورق *Turkurkeb*, & Chataice اونگو *Ungo*. (11) Talem etiam murum Alexander M. ad tuendam terram suam quadam in regione condidit, (12) ut populi جوج وماء جوج باء *Iagjugj* & *Magjugj*, qui multa ei damna intulerant, impressionem facere non possunt. Tatarum enim referunt, habere eos nasum tanquam caninum, & quia Alexander e metallis construxit, aut fudit potius, lingendo perfringere volunt, neque possunt tamen. At credunt, ante extremum mundi diem sese effusuros multumque illaturos damni. Vallum quoque (seu murum) circa terram suam duxit انوشير شاهي داسر *Anuschir van Schamachi Zar*. (13) Ferræ portæ, quas *Chilai* in muro habent, vocantur تیمور خانی *Timurchani*, & totam Turcicam familiam Reges *Chatzi* conduxerunt ad excubias circa hunc murum agendas magno cum stipendio, sicuti adhuc eo fine aluntur, a Rege cognomine اونگوت *Ungut* donati. Hoc nomen signifi-

quis, M. Paulus Venetus, Malatiensis, Turcarum orientali-
*um Regem vocat. Est autem اونگو *Unk* Sinicum 王*
*Vam seu Vang, Rex. پادشاه *Scha* non شاه, quod est Ho-*
am seu boang, 白王

- (11) Vide, quæ de hoc loco dixi in Commentariis Academiae Petropolitanae Tomo I, ubi de Muro Caucaseo. Est autem اونگو scriptum pro ونلی *Van li*.
 (12) De hac fabula vide eandem in Commentariis Dissertationem. (13) Caucaseum murum.

gnificat Magolice *locupletes homines*. propter amplitudinem stipendii. Temporibus *Gingis chani* eorum 4000 familiae fuerunt, & principem habuere *الاقوش Alakusch*, ad quem *Gingiscan* legatos misit, qui cum eo amicitiam contraherent. Ergo *Gengiscan* cum exercitu in *Cathæos* movit. Eo cum venit *Alakusch*, obviam ei processit, portas quoque aperuit, & hostes recepit. Regnum *Chatai* in duas partes dividitur. Prima *قرا خطاي Kara (Nigra) Chatai*. *Karachatai* rebelabant, & relicta patria, pergebant ad *قرغز Kirgis*, eosque deprædanti, in regionem *ايدىدل Idil* perrexerunt, ubi, oppido condito, agriculturam exercuere. Ex finitimi agri egenis multi ad eos sese contulere, ad 40000 familias. Eodem tempore *جوم جيتى Gjurgjit* dominus bellum *Caracathæis* intulit, eos fudit, & regnum occupavit, ut *Caracathæorum* Princeps *نوسى تايجر Nusitaigr* fugeret ad A. 513 ad *Kirgisos*, atque ab iis in urbem quandam *Chataicam* *ايمىل Imi*. Hic *Nusitaigr* prudens Princeps fuit. Post duos annos, ubi de fuga ejus, quo se receperit, cognitum est, & *Chan* quidam ex *اوسىيلى Afrafiab* familia, nomine *ايليك Ilik*, qui in *بالشوغان Jalaschugan* resedit, (hanc urbem *Mungali* *خان بالق Chan balik* vocant, *خان* autem *bonum* & *باليق Balik* urbem significat, (14)) a *قنقلى Kanklinis*, qui circa eam urbem degerunt, admodum urgeretur, magno cum detrimento agriculturæ, *ايليك خان Ilik chan* ad *Nusitaigr* misit, eumque oravit, si se juvare posset, principatum se ei traditurum, & secundum futurum ab eo. Venit ille, & principatum adiit, & hunc pro *ايبك خان Ilik chan* vocavit *ايبك Ilik turkman*, sibi autem nomen imposuit *كوز Kus chan*, seu *magni Chani*. Obsedit quidem *شمرقند Schamerdand*

Schamarcand, quia autem cives certam tributi summam in singulos annos pacti sunt, ducem quendam *Ariz* *Aris* multis cum copiis misit adversus urbem *اورکانش* *Orkangj*. Hic cum omnem agrum urbi circumjectum devastasset, *Aris shan* annum tributum 20000 aureorum promisit, quod ad mortem usque perfolvit. Cum vero filius ejus *سپطان محمد* *Sultan Machmed* Rex esset, nec tributum perfolveret, bellum exortum est. Quanquam fines hujus Mahometis usque ad *روم* *Rum* pertingebant, isque ab ultimis finibus omnes copias contrahebat, tamen *کون خان* *Cus Chan* victor discessit, & *Mahomed*, rebus desperatis, ad *مرو کلدی* *Maru-caldi* confugit.

De *تورغاق* *Turgak* gente.

Haud scio, unde hi populi, & a qua Turcica gente, fuerint orti. *Turgak* autem Turcice significat *exsurge & cade*, aut etiam, ut dicam breviter, *excubias*. Nam, cum apud Turcas agunt excubias, pars altera, quæ vigilat, aliquid ferire debet, ut vigiles excubias agere sentiantur. Cum se expergefaciunt, dicunt *تورغاق* *Turgak*. Nam *تور* *Tur* est *surge & غاق* *feri*. Magna hujus populi gens est, &c.

SPECIMEN NOVUM INTELLECTUS

Legum profundius eruendi, sistens doctrinam Juris Romani de Divisione Hereditatis inter n' res Heredes institutos, & Computatione Falcidiæ, beneficio methodi demonstrativæ ad notiones universales redu&am. Auctore JOANNE ULRICO CRAMERO, F. U. &

Phil. D. ac in Academia Marburgensi Prof. Juris Extraordinario.

Marburgi Cattorum, typis Philippi Calimiri Mülleri, 1732, 4. Plag. 9.

Novo

NOvo specimine probat Cl. Autor, quam fit ad Jurisprudentiam demonstrativa methodo excolendam natus. Postquam enim doctrinam de asse perspicue non minus, quam erudite absolvit, propterea quod divisio hereditatis in Jure Romano tradita absque illa intelligi nequit, & principium illius divisionis, quod idem in paganis & testato & intestato decedere nequeat, per rationes convenientiæ stabilivit, ex principiis, Juri Romano insitis, derivatas; divisionis hereditatis doctrinam omnem, in Institutionibus & Pandectis traditam, ad generalia theoremata revocat, ita, ut nullus fingi possit casus, qui non per ista extemplo demonstrativa ratione decidatur. Problema hoc, *dati partibus, in quibus sunt scripti plures heredes, & quæ simul sumta assem superant, invenire partem unicuique debitam*, algebraice resolvit, ac inde provenientes regulam more quoque veterum synthetice demonstrat, principiis ex rationum doctrina assumtis. Ex hac regula deducit computationem *Trebatii & Labeonis* l. 13 §. 6, 7, ff. de her. instit. *Juliani* l. 13 pr. de lib. & post. her. instit. *Labeonis* ab *Ulpiano* probatam l. 17 §. fin. ff. de her. instit. Applicat nimirum eandem tum ad divisionem hereditatis in dupondio & tripondio, quam in asse & arbitraria quacunquæ totius divisione. Casus *Juliani* specialis est, & ideo peculiarem analysin admittit, quam dedit Noster. *Averanius*, in Academia Pisana Jctus inclytus, eundem casum resolvit per ultimam VII *Euclidis*, & regulam generalem pro istiusmodi casibus proponit. Etsi autem regula nova non sit opus, sed, quotquot in hoc genere fingi possunt, casus ad universalem illam, quam dedit Autor, revocari possint, quemadmodum quoque casum *Averanii* per eandem solvit; hoc tamen non obstante, computationi quoque *Juliani* in specie omnem universalitatem daturus, quam admittit, per Algebraicam regulam eruit, quæ & in casu rationis multiplicis & in casu quocunque superparticularis & superpartientis, imò etiam in omni casu irrationalitatis, satisfacit, & præterea docet, quomodo regula applicari possit ab eo, qui in Algebra prorsus hospes est. *Labeo* in casu quodam speciali a dupondio ad assem regressus fuerat, probante *Ulpiano* l. 17 §. fin.

fin. ff. de her. instit. Id recte factum Noster non modo probat. verum etiam generaliter demonstrat, quandonam regressus a dupondio, tripondio, & ita porro, ad assem fieri possit. Et quoniam *Lautorbachius* in Compendio Digestorum docet, si partes assignatæ heredibus superent assem, singulis proportionem hereditaria detrahi, aut hereditatem ad dupondium seu 24 uncias deduci, & pro partibus hæreditariis accrescere; Noster æquipollentiam distributionis excessus supra assem partibus assignatis auferendi & reductionis earundem ad dupondium non solum vi regulæ suæ generalis, verum etiam independentem ab ea demonstrat. Ex eadem regula generali, qua in omni divisione hereditatis usus est, computationem quoque *Falcidia* deducit, quam tamen quoque per theorematum huic propria expedit. Inprimis hic tres casus Institutionum expendit, & secundum adversus detorsionem Censoris cujusdam vindicat. Quodsi Consultissimus Autor, quemadmodum promittit, pluribus istiusmodi speciminibus Jurisprudentiam illustrare continuabit; plurimum inde lucis scientiæ Juris affundetur, ac spes erit, fore, ut Jura civilia non solum omnem amplitudinem, ad quam extendi possunt, verum etiam omnimodam certitudinem, tandem consequantur.

REFLEXIONS CRITIQUES SUR L'EMME-
nologie de Mr. FREIND &c.

i. e.

ANIMADVERSIONES CRITICÆ IN
FREINDII *Tractatum de Fluxu Mensium*, per
TELLIERIUM, *filium*.

Lutetiæ Paris. 1731, 12.

Pagg. 94.

INter plures de causa fluxus menstrui muliebris hypotheses, illa, quæ a sanguinis abundantia eundem derivat, & a celeberrimo Anglorum Medico, *Freindio*, in peculiari Tractatu illustrata, novisque argumentis confirmata est, suo jure præ ceteris huc usque eminuit. Quam etiam præsentis Schediasmatis Cl. Autor tanquam genuinam agnoscit, nihilque Cl. *Freindii* meri-

meritis derogat, quædam solum, circa modum, quo plethora menses cieat, quæ naturæ rei magis convenite illi visa sunt, addenda ratus. Cl. enim *Freindius* in ea versatur opinione, ac si sanguis, mole sua auctus, indeque majori virtute se ipsum movendi præditus, latera vasorum non solum ultra consuetam diametrum distendat, sicque fibras eorum a se invicem divellendo viæ eorum resistendi insigniter infringat, sed etiam in eadem sic debilitata majori impetu irruens, eadem plane a se invicem discedere, sanguinique abundantanti exitum concedere cogat. Hæc vero explicatio Cl. Autori inde potissimum minus congrua videtur, quod partim vis movendi in sanguine nulla sit, nisi quam ab oscillatione vasorum mutuatur, sicque concipi nequeat, quomodo, vasis debilitatis & ad vividiorum motum inidoneis, sanguis tamen motum vehementiorem affectare, eademque disrumpere valeat: partim vero nulla ratione explicari queat, quomodo, (quod omnes tamen Medici uno ore fatentur, ipseque *Celeb. Freindius* concedit,) plethora nimis crescens ipsi mensium fluxui obicem ponere valeat, cum ex ejus hypothese, quo major sit sanguinis abundantis massa, eo majorem illa impetum in vasa facere, sicque effluxum sanguinis promovere potius, quam retardare, debeat. Neque sufficere ad hanc objectionem solvendam putat, quod *Celeb. Freindius* neutiquam solam plethoram suppressionem mensium causari putet, sed lentorem potius inde in sanguine genitum accuset, unde per capillaria transire nequeat vasa, sicque obstructione in his orta in majoribus hæere cogatur, quorum vero tunicæ robustiores impetui ejus ita resistent, ut exitum ibi nullum invenire queant; siquidem eo ipso, dum quantitas in his vasis semper cumulatur, ea tandem ita distendi pateat, ut, licet valida satis, dehiscant, atque ferocientem protrudant sanguinem. Alium igitur, eumque magis naturalem, minorique, quam quod adeo frequens vasorum ruptura minuetur, cum periculo conjunctum, sibi placere modum Cl. Autor fatetur. Scilicet, cum major sanguinis, quam sine sanitatis dispendio ferri queat, copia in feminis generetur, atque ad uterina præcipue vasa feratur, venæ vero uterinæ valvulis destitutæ, tantam ejus copiam, quantam recipere coguntur, revchere

commode nequeant, hincque sanguini de novo accedenti resistant, ille vero ab alio insequente a tergo prematur; eundem vi vasorum motrice, in vasa lymphatica, quæ ceteroquin ferum solum pro lubricanda uteri compage advehant, utpote minori renifu prædita, protrudi, sicque illa ultra diametrum naturalem ampliata, sanguinem, in suos canales admissum, foras dimittere, arbitratur. Suppressionem vero a plethora nimia metuendam, a tono vasorum sanguiferorum ob nimiam repletionem languido, derivat, quia tunc temporis vis ad sanguinem in lymphatica protrudendum requisita, in illis, oneri suo succumbentibus, deficiat. His positis fundamentis, reliqua Cl. *Freindii* capita brevi censura perstringit, & quæ ex ejus hypothesi difficultates in ipsa quoque morborum sanatione oriantur, ostendit, dum v. g. in suppressione nunquam venæsectionem *Freindius* vi suæ hypotheseos suadere possit; siquidem, quantum sanguinis detrahas, tantum quoque vim vasa rumpendi minui, sicque suppressionem augeri, concludendum sit; reclamante tamen experientia, ipsoque *Freindio* eam sæpius in auxilium vocante. Hæc vero phænomena multo rectius, si sententiam, a se propositam, amplectaris, solvi posse, docet. Quæ vero omnia huc transcribere, instituti ratio prohibet, multoque rectius in ipso Tractatu a Lectoribus harum rerum cupidis evolvi poterunt.

OBSERVATIONS MATHÉMATIQUES;

Astronomiques &c.

hoc est,

OBSERVATIONES MATHEMATICÆ,
Astronomicæ, Geographicæ, Chronologicæ & Physicæ,
partim ex antiquis Sinarum libris excerptæ, partim in
India & China recens factæ, a Patribus Societatis Jesu,
quas in ordinem digessit & publicavit P. STEPHANUS
SOUCIET, ex eadem Societate.

Tomus II;

Continens Historiam Astronomicæ Sinenfis, cum Dissertationibus,
Autore P. GAUBIL, ex eadem Societate.

Pari-

Parisiis, apud Rollinum, 1732, 4.

Alph. 2 pl. 4½, Tabb. æn. 3.

DE primo Tomo harum Observationum diximus in *Actis Anni 1730 p. 86*, nunc de secundo dicimus, proxime acturi de tertio, qui una cum secundo lucem adspexit. Continet secundus Historiam Astronomiæ Sinensis, adeoque egregium Historiæ literariæ monumentum, diu multumque ab Europæis desideratum. Recenset Cl. Editor difficultates, quas Autorem superare oportuit, antequam Historiam illam condere posset. Neque enim solum linguæ Sinensis & Tartariæ valde gnarus, ac Astronomiæ Europæorum, tam veteris, quam recentioris, admodum peritus, inque omni calculo Astronomico versatissimus esse debet, qui libros Sinarum Astronomicos intelligere voluerit, verum ipsi etiam libri Astronomici Sinarum haud facile reperiri possunt, libri antiqui, sine omni ordine ac methodo digesti, plurimis historicis, moralibus, physicis, astrologicis, ubivis interspersis, citationibus & repetitionibus abundant, ac sæpissime difficile est, antiqua a novis, observationes a calculis, interpretationes Commentatorum modernorum a textu Autorum veterum, quos citant, vel explicant, distinguere, ita, ut Missionarii nonnulli pro observationibus Imperatorum *Yao & Chun* habuerint reflexiones Autorum, qui ultra ter mille annos post hos Principes vixere. Enimvero difficultates hactenus recensitæ tantummodo præliminares sunt. Eas ubi superare didiceris, plurimi libri Sinenses & Tartarici tibi legendi, hieroglyphica in iis obvia revelanda, innumeri discursus inutiles ac tædiosi ac sexcentæ chimeræ Astrologicæ sunt devorandæ, antequam reperire possis, quod ad veram Astronomiam spectat. Ab antiquissimis temporibus incipienda lectio est, & per singula secula continuanda; methodi diversæ cujuslibet Astronomi examinandæ; ex libris classicis, ex historia & Tractatibus Astronomicis omnes Epochæ colligendæ; observationes ab Imperii initio usque ad præsens tempus coacervandæ, & a suppositionibus atque calculis discernendæ; annorum diversæ formæ, quæ diversis temporibus obtinere, distinguendæ; divisiones Constellationum diverso tempore diversæ addiscendæ, una cum nominibus diversis, ac ad nostras Constellationes reducen-

ducendæ; forma Calendarii sub qualibet Dynastia diversa determinanda; Cycli differentes, quibus diversis temporibus usi sunt, rite constituendi. Tot tantasque difficultates superavit R. P. *Gaubil*, ut Historiam Europæis daret Astronomiæ Sinenfis, quæ curiositati eorum satisfaceret. Non tamen diffitetur, se plurimos textus fideliter traduxisse, quos non intelligit, & quos alteri cuidam *Cassino* explicandos relinquit. Historiam integram ut in compendium mittamus, instituti nostri ratio non fert. Suffecerit itaque notatu digniora hinc inde excerpere. Sinæ unanimiter confitentur, circa A. 480 ante Christum, Astronomiam prorsus fuisse neglectam, & paulo post perditam fuisse scientiam & calculum Astronomicum. A. 246 ante Chr. Imperator *Tsin-chi-boang* libros Historiæ, libros classicos & Astronomicos, librumque classicum *y King* comburi iussit, non servatis, nisi Medicis, Astrologicis, & ad agriculturam spectantibus, ut adeo, si quis olim extitit Observationum Astronomicarum ac theoriæ Astronomicæ liber, nullus hodie amplius extet, nec nota amplius sit methodus computandi loca planetarum & fixarum, quam olim repererat Imperator *Yao*. A. 206 ante C. N. *Lieou Pany* imperare cœpit, qui cum successoribus suis Astronomiæ admodum favit, & Tribunal Mathematicum restauravit. A. 104 a C. N. *Sse-ma-tsen* plurima præcepta ad computandum loca planetarum, eclipses, conjunctiones & oppositiones, in ordinem redegit. In observando usi tunc temporis sunt instrumentis antiquis, ex orichalco factis, quorum diameter fuit duorum pedum quinque digitorum. Umbra meridianæ observata sunt ope Gnomonis octo pedum, & stellarum transitus per Meridianum observati ope clepsydrarum, una cum longitudine dierum, mora planetarum super horizonte & crepusculis, tam matutinis, quam vespertinis. Patrens illius Astronomi, *Sse-ma-tan*, erat Præses Tribunalis Historiæ. Annus erat 365 dierum, 6 horarum, & circulus dividebatur in 365 gradus & quartam unius partem. Motus Solis proprius diurnus habebatur unius istiusmodi gradus, & annus dividebatur in 24 *Tseki* æquales. Anno 66 ante C. N. *Lieou-bin* Cursum integrum Astronomiæ conscripsit, cui nomen *San Tong*

Tong, seu trium Principiorum, dedit. Declinationem maximam Eclipticæ supponit 24° . Altitudinem Solis per calculum trigonometricum trianguli rectilinei ex umbra Gnomonis elicit. Motum fixarum proprium ignorat, nec non æquationes solares, lunares, ac planetarum. Illud autem imprimis memoratu dignum est, quod Epochæ prorsus singulari utatur. Est ipsi nimirum Epochæ primordialis momentum mediæ noctis, in quod incidit solstitium hibernum, conjunctio Solis & Lunæ atque Planetarum quinque inter se, & in quo Luna latitudine caret. Ab illa usque ad momentum mediæ noctis, quod fuit momentum solstitii hiberni & primum undecimæ Lunæ A. 104 ante C. N. supponitur spatium 143127 annorum solarium, qui 31 periodos 4917 annorum seu *Yuen* comprehendunt. Hanc Epocham postea imitati sunt alii, & spatium annorum solarium 2 vel 300000000 repererunt. Et hinc enatam esse putat Sinarum quorundam opinionem de ætate mundi, quam plurium millionum annorum solarium faciunt. Minime autem constat, num ante incendium librorum istiusmodi Epochæ in usu fuerit. A. 99 post C. N. Imperator ex orichalco instrumentum magnum fieri curavit, ad observandum siderum motum respectu eclipticæ, atque tum primum observationes ad eclipticam referri cœperunt, cum antea tantummodo ad æquatorem fuissent relatæ. A. C. 164 *Tchang-beng* construxit Catalogum plus quam 2500 stellarum, sed qui intercidit. Idem usus esse fertur tubo in speculandis astris: qualis tamen fuerit, non describitur. Negat autem, quod A. 1660 Sina quidam asseruit, talem fuisse, quali hodie utuntur Astronomi Europæi. A. 206 *Lieou-bong* & *Tsay-Yong* primi de æquationibus Lunæ locuti, quarum maximam fecere quinque graduum Sinenfium. Agnovere etiam, quantitatem anni, quam nos *Ju-hianam* vocamus, esse iusta majorem. Tum etiam de principiis fixis eclipsium primum cogitare cœperunt: antea enim maxima pars Astronomorum sibi persuadebat, actiones bonas malasve Principum esse in causa, cur motus cœlestes sæpius immutentur, imo malas actiones Principum esse causas eclipsium & retrogradationis planetarum. Atque hac de causa

calculus eclipsium diu neglectus. Circa A. C. 284 *Kiang-ki* mensẽm Draconticum supposuit 27 d. 32 *ke* 16' 13", & *Yu-bi* primum de motu fixarum proprio locutus, quem fecit intra annos 50 unius gradus, paulo post *Ho-ching-tien* non nisi intra 100 annos solares unius gradus esse statuit, circa A. C. 443. Astronomus hic jussu Imperatoris construxit sphæram & globum prodigiosæ magnitudinis: erat enim intervallum unius gradus circuli maximi 5 linearum, quarum 10 efficiunt digitum, seu pedis partem decimam. Astronomi Sinarum fixam in ipso polo supposuerunt; sed *Tsou-tchong*, qui A. 460 solstitium hibernum ope gnomonis observavit, stellæ polaris motum diurnum primus detexit. Idem mensẽm Draconticum fecit 27 d. 5 h. 5' 34" 35" 48". A. 550 *Tchang-tse-sin* dedit præcepta computandi parallaxin latitudinis Lunæ, initiumque, medium ac finem eclipsium, antea Sinis ignorata. Idem primus dedit tabulas æquationum ad supputandum loca planetarum. Circa A. 724 *I-bang* motum fixarum intra annos 83 supposuit unius gradus, & multas observationes per totum imperium fieri curavit, locorumque latitudines determinavit. Motum Jovis multa cum eruditione examinavit, & ingentem quandam globum ex orichalco confecit, in quo ope rotarum, motu aquarum circumductarum, repræsentavit, motum proprium & communem Solis, Lunæ, & quinque Planetarum, conjunctiones & oppositiones, eclipses Solis & Lunæ, occultationes stellarum & planetarum, longitudinem dierum & noctium, altitudinem poli in urbe *Siganfou*, stellas super horizonte visas & infra eum latentes, horas nocturnas & diurnas. Cum prædixisset eclipses, quæ non comparuerunt; errorem defensusus, contendit, cælum regulas motus ordinarias mutasse: quod subinde fieri, probavit inter alia ex eo, quod tempore *Tsu* Sirius per Venerem fuerit eclipsatus, cui tamen 40 graduum latitudinem tribuit. Etsi autem phænomena alia extraordinaria eo fine cumulet, nullum tamen exemplum eclipsis extraordinariæ, seu in regulas impingentis, inter ea occurrit. Integrum cursum Astronomiæ condere intenderat, sed anno ætatis 45 mortuus, eum perficere non potuit. Methodum ejus computandi

di eclipses clarius explicavit A. 892 *Pien-kang*, in Tractatu de calculo conjunctionum & oppositionum ac de eclipsibus. Idem ingentem condidit Catalogum latitudinum & longitudinum locorum, sed qui non amplius extat. A. 996 Astronomus quidam examinavit Chronologiam Sinarum, & annum primum Imperatoris *Yao* fecit 2325 ante Christum. A. 1022 Imperator *Gin-tsong* plurimas impensas fecit in instrumenta Astronomica, & integrum Astronomiæ cursum scribi curavit. Sub Imperatore *Hoey-tsong*, qui A. 1101 imperare cœpit, conscriptus est liber, in quo de virtute communicativa magnetis & declinatione acus magneticæ, tanquam de re nota, loquitur Autor; quam etiam observare docuit ante adventum Jesuitarum in Chinam Princeps *Tching*, ex familia imperiali *Ming* oriundus, in Opere eximio, quod de Astronomia conscripsit. *Cheou-king* opè gnomonis 40 pedum Pekini solstitium hibernum observavit A. 1280 d. 14 Decembr. h. i. 26. 24" post mediam noctem, habita ratione diametri solaris, cujus imago in plano horizontali apparebat. Hanc Epocham fecit realem, missis fictitiis, quibus ante ipsum usi fuerant Astronomi. Declinationem eclipticæ collegit $23^{\circ} 33' 40'' 17'''$ vel $18''$. Latitudinem Pekini observavit 42 graduum Sinensium, hoc est, $41^{\circ} 23' 46''$; distantiam stellæ polaris a polo 3 gr. Sin. Primus fuit Astronomorum Sinensium, cui Trigonometria spherica cognita. Isto tempore motui fixarum unus gradus intra 71,72, vel 70, annos tributus. Circa A. 1573 Princeps *Tching*, & *Hing-yun-lou*, Astronomus, maximis sumptibus ac laboribus Astronomiæ instaurandæ incubuerunt. Explicarunt methodum eclipses computandi, & maximam partem eclipsium, quarum in Astronomia Sinarum mentio fit, ad calculum revocarunt. Methodos veterum rigoroſe examinerunt, & inprimis Chronologiam Sinarum incudi subjecerunt. Fatetur Autor, Opera horum Autorum esse omnium optima, quæ sunt Sinis. Illo tempore Sinis per Missionarios innotuit Astronomia Europæorum, quæ causa fuit, cur religio in China Christiana introduci & conservari potuerit. Ab eo igitur tempore Astronomia Europæorum in Imperio Sinarum invaluit. Quoniam vero

jam

jam antea fuere exteri, qui Astronomiam exterorum Chinæ intulerunt, ideo Noster quoque ea recenset, quæ de his in Historia Sinarum memoriæ prodita leguntur. Historia omni absoluta, sequitur appendix, in qua Autor primum agit de Cyclis Sinarum, deinde explicat initium anni Sinarum, quem ultra 2200 annos ante Christum natum Julianæ æqualem fecere, & quo in calculo Astronomico constanter usi. Initium fuit olim in solstitio hiberno, ab anno autem 205 ante Christum usque in hodiernum diem idem cadit in primum diem Lunæ post ingressum solis in signum piscium. Determinat latitudinem & longitudinem præcipuarum in Imperio urbium, motumque proprium fixarum. Agit deinde aliquot Dissertationibus de eclipsibus solaribus, quæ maximi momenti sunt in Chronologia Sinarum. In earum numero est, quæ contigit A. C. 31, d. 10 Maji in 16 8 0 28, & vulgo cum eclipsi miraculosa confunditur, Christo patiente Hierosolymis visa, quod primi Missionarii, qui Astronomiæ ac linguæ rerumque Sinicarum nondum erant satis periti, per errorem ad hanc eclipsin applicarunt, quæ contra fidem historicam sunt: id quod Noster clarissime ostendit. Neque enim solum probat, Astronomiæ principiis repugnare, ut eclipsis illa cum miraculosa Evangelistarum pro una eademque habeatur; verum etiam monstrat, quod historicas quasdam circumstantias non rite fuerint interpretati, & quæ de antiquissimis quibusdam eclipsibus in historia Sinarum commemorantur, contra fidem Chronologicam ad illam anni 31 post C. N. traxerint. E. gr. affirmant Missionarii nonnulli, eclipsin istam habitam fuisse pro signo, quod homo cælestis moriatur. Enimvero monet Noster, hæc verba prolata fuisse occasione eclipseos, quæ ultra 600 annos ante C. N. contigit. Ad falsas interpretationes refert, quæ vulgo de Ediæti Imperatoris occasione illius eclipseos circumferuntur. Conferri cum his possunt, quæ de hac eclipsi jam dicta sunt in *Actis A. 1719 p. 206 & seqq.* & *A. 1723 p. 524.*

PROBLEMA PARADOXUM GEOMETRICUM, propositum, eventualiterque, si nemo ejus solutionem

nem intra semestre spatium dederit, solvendum a JO. WILH. THEOD. LEICHNERO, Philos. Mag. & Dicastrior. Elector. Erfurdens. Adv. Ord.

Reperit nonnemo, hyperbolæ & ellipseos, communi latere & recto & transverso gaudentium, eam esse communem affectionem, quod quædam recta R (denotante R aliquam ex 4 rectis, in hyperbola & ellipsi occurrentibus, abscissa nimirum, semiordinata, latere recto & latere transverso,) una cum tertia proportionali ad R atque quartam proportionalem ad tres R æquetur duplæ quartæ proportionali ad tres R, una cum quarta proportionali ad duas R & A, denotante A quartam proportionalem ad duas R & B, denotante B quartam proportionalem ad duas R & C, denotante C quartam proportionalem ad duas R & D, denotante D quartam proportionalem ad tres R. Invenire, quænam R seu quænam ex 4 supra nominatis rectis singulis locis assumenda sit, ut theoremati veritas constet. E.g. quænam sit illa prima recta R, quæ una cum tertia proportionali &c. æquetur &c. num abscissa, semiordinata, latus rectum vel demum latus transversum.

CATALOGUS BIBLIOTHECÆ THEOLOGICÆ Systematico-Criticus, in quo Libri Theologici, in Bibliotheca REIMMANNIANA exstantes, editi & inediti, in certas Classes digesti, qua fieri potuit solertia, enumerantur.

Hildesiz, sumtu Ludolphi Schroederi, 1731, 8.

Alph. 3 pl. 8.

Scopus hujus libri, testante inscriptione, in eo consistit, ut historicæ Bibliognosiz opes aliquantulum augeantur, & Criticæ inopia, qua maxime premitur, his quasi drachmulis quibusdam quodammodo sublevetur. Drachmulas igitur in eo repræsentatas vides. Sed & aliquid amplius. In Præfatione exponitur fatum Bibliothecæ *Reimmannianæ*, quæ, A. 1719

Bbb

maxi-

maxima ex parte consumpta, postea lætioribus incrementis re-
 floruit. Inconsultum foret, Autore vivo, historiam illam ex
 Actis publicis, & fama privata ac publica, reddere auctiorem.
 Miramur inter hæc, Virum S. Rev. ante aliquot an-
 nos fervide scripsisse in conditores Ephemeridum literaria-
 rum, qui longe cautius & moderatius de scriptis *Reimmannia-*
nis iudicium tulerant, quam in hoc libello factum videmus.
 Verum succurrit hoc animo Autoris: quare in calce Præfa-
 tionis; *in magnis*, inquit, *voluisse sat est. Et fortassis ipsa*
hæc mea imbecillitas conducet rei literariæ. Ipse etiam suam
 iudicandi rationem vocat *empiricam*. Quod vero putet, filios
 Musarum adhuc caruisse Systemate principiorum & regularum,
 quod ad peritiam iudicandi de scriptis aliorum faciat; in eo
 indubie fallitur. Etenim ex professo Cel. *Wolffius* in *Philos.*
ration. P. II Sect. 3 Cap. 4, 5, Systema ejusmodi condidit. Nec
 defunt libelli Logici, qui regulas in hunc finem attulerunt. Va-
 ticinatur dein Autor, lectores in posterum conclamatorios: *Fo-*
elix hic est Reimmanni abortus Criticus, qui Venerem Apelleam
nobis procreavit. Illustrat hoc ipsum lapsu primorum Pa-
 rentum, quem *felicem* appellat, eo quod occasio fuerit myste-
 rii redemptionis. At, duriorem hanc sententiam dudum a *Jo.*
Franc. Buddeo, nunc beato, notatam merito fuisse, novimus. A
 controversia *Wolffiana* abstinet Autor, causatus similitatem utri-
 usque partis, si ipse foret neutrius. Verum ea ad libros The-
 ologicos per sese non spectat. Communicat dein Autor lo-
 cum, in quo elogium sui, ab *Uffenbachio*, Viro summo, profe-
 ctum, habetur. Alibi quoque passim, uti verbi causa p. 468
 sq. laudes suas non præterit. Tantum ad Præfationem. Li-
 bellus ipse eam Theologiæ rationem videtur prætulisse, quam
 Autor suis utilissimam iudicat. Apparet id ex encomiis, in
Spenerum, Breithauptium, Franckium, similesque alios, ac eo-
 rum scripta, congestis, quibus nulla virgula censoria, more alias
 recepto, addita. Non refragamur. Sed lectores id fortassis
 improbabunt, *Buddeum & Walchium* inclementius fuisse habi-
 tos, *Jo. Christ. Colerum*, aliosque Theologos præstantes, labecu-
 lis fuisse vel videri adpersos. Dubitabunt proinde nonnulli,
 qui

qui acta præteriti temporis norunt, Autorem sine ira & studio judicasse. Consuevimus alias judicia nostra in suspenso tenere. Sed in præsens eam nobis patere existimamus libertatem, quam *Reimmannus* suo exemplo prævit & comprobavit. Requiritur igitur passim puritatem verborum & dictionis, interpunctionis accurationem, & moderationem a salibus verborum, audacius fodicantibus. Methodus nec ad partes Theologiæ, earumque divisiones, nec ad Chronologiam quadrat. Sed hæc sunt minoris momenti, perinde ac multi libelli, inibi recensiti. Liber exhibet sex Sectiones. In prima exstant Capita quatuor; & ipsa inscribitur de scriptis, spectantibus ad Historiam Theologiæ. Caput primum pertractationem sistit de scriptoribus Theologiæ propædeuticis. In secundo agitur de scriptoribus Historiæ Theologiæ. Tertio differitur de scriptoribus Bibliothecarum Theologicarum. Quarto exponuntur ii, qui vitas Theologorum scripserunt. Sectio secunda exhibet scriptores Theologiæ Exegeticæ, Patristicæ, Confessionalis seu Symbolorum, Polemicæ, Henoticæ, Ethicæ seu Asceticæ, Caiuisticæ & Homileticæ ac Criticæ, Socinianæ, Magicæ, Paradoxicæ, Græcæ & Archæologicæ. Sectio tertia inscripta est de scriptis, spectantibus ad Theologiam Judaicam. Quarta est de scriptis, spectantibus ad Theologiam Muhammedanam. Quinta facit ad Theologiam Ethnicam. Sexta & ultima indicat scriptores Atheisticos & Anti-Atheisticos. Non est, quod hic invenire tentes historiam cujusque libri externam & internam. Multorum libellorum nudi apponuntur tituli seu indices. Judicia aliquot ex Præfationibus hausta. Sunt, quæ contradictione laborant. Ita p.177 *Jo. Wilb. Petersen* dicitur *vir doctus sane, & pius & modestus, sed credulus nimium & superstitiosus, & novarum rerum cupidus.* Sunt, quæ injurias fere spirant. Ita *Jo. Georg. Pertschio*, Syndico nunc Reipublicæ Hildesienfis egregio, ob libellum, *de Jure der Beichtstühle und des Kirchenbannes*, p. 706 tribuitur *αβλεψία, ασυλλογιστία, παραδοξοφιλία, vernilitas etiam, mordacitas, petulantia, temeritas, & manifestum contradicendi, novaturiendi, & inclarescendi, studium.* Sed insunt tamen, quæ alibi vix inven-

- ris. Dabimus eorum nonnulla, & ea rariora. *Diodatus* dicitur fuisse Pontificius p. 207. Additur, *Matthiam d' Erberg* primum fuisse Autorem e Protestantibus, qui sacram Scripturam V. & N. T. in linguam Italicam traduxerit. Docet Autor p. 515 cum *Dalleo*, imagines ante seculum IV post C. N. in Ecclesia fuisse nullas. Contrarium vero fit verosimillimum ex *Lactantii* libro *de mortibus persecutorum* Cap. 12, *Ireneo contra haereses* Cap. 14, & aliis. *Jurium*, egressum annos 64 ætatis, vertigine per integrum quinquennium infestatum fuisse, ideoque se abdicasse munere Ecclesiastico, hic docemur.
- p. 12. Autor *Analyfin & Chronotaxin Apocalypticam Coccejanorum*, & speciatim *Campegii Vitringæ*, rejicit, quippe in qua parum sit gravitatis, multum varietatis. Subdit tandem, eam ventis omnibus esse obnoxiam. *Ludovici Cappelli Historiam Apostolicam* vocat paradoxicam, eo quoque nomine, quod in ea p. 109 doceatur, puncta Ebraica demum circa annum Christi 500 esse excogitata. Sed eadem sententia fuit *Lutheri*. *Saubertus* in *Operibus posthumis*, a *Jo. Fabricio* editis, p. 1, 2, loca attulit. Si quis statuatur, ante puncta vocalia, quibus nunc utimur, signa exstitisse ejusdem potestatis, sed minus commodæ scriptiois, is paradoxum evitat. Autor *Richardo Simonio* id vitio vertit, quod *Criticisimum* inducere conatus sit in Exegesi sacre Scripturæ. De *Richardi Simonii Historia critica V. T. & Histoire critique du Text du nouveau Testament*, afferuntur judicia exquisita. Pergit porro Vir Reverendus, *Herm. von der Hardt* scripsisse *Commentarium in Jobum MStum*, in quo historiam Jobi convertere in parabolam laboret, & universam Geographiam labefactet. Notat idem, neminem fere dedisse *historiam Prophetarum*, vix aliquem tentasse, nedum absolvisse. Præstarunt tamen multum *Vitringa*, *Prideaux*, & *Buddeus* in Hist. Eccl. V. T. Docemur porro, *Jo. Wolfg. Jägerum* scripsisse *Dissertationem de Labadismo*, cum is destitutus tamen fuerit scriptis *Joannis de Labadie*. *Antonio de Dale* dica ideo impingitur, quod historiam Evangelistarum eodem loco habuisse videatur, ac *Aristæ* fabulam. Sed de verbo scripto canonico Fanatici & Mennonitæ sentiunt eadem, quæ
23. repe-
- 24.

repetiit ac distinctius exposuit *Dalrus*. *Jacobi Gotfridi Historia Augustanae Confessionis* recte tribuitur *Timotheo Kirchnero*, *Nicolao Selneccero*, & *Martino Chemnitio*, autoribus, quorum tractationem, ex Actis publicis & tabulariis abditissimis conscriptam Germanice, *Gotfridus* in Latinum convertit. Meminit Autor etiam *Actorum suorum publicorum ad Historiam Ecclesiasticam Magdeburgensem, speciatim Formule Concordia, spectantium, M. Storum*: & monet, *Acta Synodi Dordracena* prodidisse quidem Hanoviae 1620, 4, sed plerisque, momentum singulare trahentibus, omiſſis, quae in *Joannis Henrici Hottingeri* manibus fuerint versata. Mirandum, *Jo. Barthold. Niemeierum* adhuc A. 1693 Apostolos ipsos habuisse pro autoribus compositionis Symboli Apostolici, & id pro corpore totius doctrinae Christianae reputasse. *Jo. Franc. Buddeum*, Noster existimat, secutum esse in *Commentatione de Origine Socinianismi ab Ecclesia emendatione non repetenda & Joannem Mollerum & Petrum Zornium*. De libro: *Ausführliche Beschreibung des Unfugs derer Pietisten*, A. 1693, 4, sine loci mentione, evulgato, & satis raro, commemoratur unum & alterum. Autor ejus dicitur fuisse *Jo. Ben. Carpzovius*, cui materiam suppeditaverit *Christianus Genschius*, bibliopola Halberstadiensis, amicus illius intimus, & Pietistarum hostis infensissimus. *Bartholomaeus Germonius* scripsit *de veteribus Haereticis Codicum Ecclesiasticorum corruptoribus*. Noster sententiam ei tribuit hanc, Haereticos adulterasse scripta V. & N. T. Verum *Germonius* p. 30 sqq. fatetur, Judaeos Ebraeorum contextum haud falsasse. *Controversia memorabilis inter Paulum V & Venetos acta & scripta* 1607 *Reimannus* possidet, Opus rarum, & cujus momenta potentiora *Jo. Dallaus* L. 1 de Usu patrum Cap. 3 n. 45 sq. recitat. Ipse putat, Consultationem *Jo. Laur. Mosheimii* de autoritate Concilii Dordraceni fuisse inscribendam de *iniquitate & ambiguitate Concilii Dordraceni*; Autorem ex *Limborchii Historia Visae Simonis Episcopi* egregie profecisse; nimium fere esse in excusandis & defendendis Remonstrantibus; vix quicquam juvari distinctione isthac pervulgata inter Remonstrantes priores & posteriores. Si vero *Confessionem* sive *Declarationem*

p. 27.

28.

38 sq.

40.

41.

46.

53.

55.

56 sq.

- sententia pastorum, qui in federato Belgio Remonstrantes vocantur, super precipuis articulis religionis Christianae, Harderwici 1622, 4, emissam, inspiciamus, & recentiorum Remonstrantium opiniones cum ea contendimus, omnino distinctio illa locum habet. Animadvertimus porro, Rev. Reimmannum in ea esse opinione, quod fidem Aristeae de translatione LXX primus in dubium revocaverit Ludovicus Vives: & id desiderare in Ven. Jo. Georg. Walchii Commentatione de Concilio Lateranensi, quod ab hoc nec praestari nec sperari debebat, scilicet omissa esse Patrum arcana consilia, partium studia, fraudesque dolosque. Ignoramus, num illud digno argumento evinci possit, Theologiam scholasticam a Philosophia, Scholasticorum ævo, haud fuisse distinctam. De Christiani Gerberi Historia der Wiedergeborenen, encomiis praemissis, id fertur judicii a Nostro, quod rationem colligendi & judicandi de regenitis & regeneratione adhibuerit, qua plus interdum est in conclusione, quam fuit in praemissis. Fata Historiae literariae scriptorum Ecclesiasticorum Guilielmi Cavci succincte & historice delineantur. Trithemii Operibus meritum encomium judiciumque expromitur. Posssevini error notatus, qui in Bibliotheca selecta Lib. 12 Cap. 44 Kyranidem seu Alcoranum pro obscuro Autore habuerat. Ab eodem ostenditur censore, Oudinum ex Cel. Fabricii Bibliotheca Graeca Vol. VI p. 784 ea, quæ de Heliodoro attulit, desumpsisse. Id vero vix verosimile sit, A. 493 primum a Gelasio P. in Romano Concilio confectum esse librorum prohibitorum indicem, exstantem in Jur. Can. P. I Decreti Dist. 15. Quis enim nescit Edictum Theodosii & Valentiniiani, A. 449 sancitum? Fr. Jo. Maria Brasichelli Tomus I librorum expurgandorum, index ipse, in indicem librorum prohibendorum est relatus; Tomus II statim in herbis extinctus. Jo. Dallæus in libro de Usu patrum adversarios egregie confudisse, sed Christianæ religioni parum confuisse, dicitur. In manes Buddei Autor omnino videtur acrior, quam plerisque justum videbitur. Klemmium habet pro eo, qui primus consiliis irenicis occasionem dederit, quibus nostra Ecclesia ab A. 1719 ad 1724 laboravit, quippe quæ per id tem-*
- p. 67.
- 71.
- 74 sq.
- 75.
- 81.
- 84.
- 87.
- 89.
- 90.
- 93.
- 95.
- 112 sq.
- 118.
- 114.

tempus plus quam 200 scripta ultro citroque edita vidit. Primum *Indicem expurgatorium* A. 1609 Argentorati in 8 prodidisse, docet; traditque, (sed quis est, cui non cognitum dudum fuerit,) *A. Clarmundum* esse fictum nomen, sub quo lateat *M. Joannes Christophorus Rüdigerus*, Dresdenfis. Rarissimus est *Catalogus Hæreticorum Romæ conflatus* A. 1559, *recusus cum annotationibus Pauli Petri Vergerii Pfortzheimii* 1560, 8. Mirandum, Episcopos plures & Cardinales, ac ipsum *Aeneam*, in eo turbæ Hæreticorum insertos esse; *Erasmicum* novum Testamentum, a Leone X probatum, in Indices librorum prohibitorum rejectum; librosque multos, a Theologico foro plane alienos, damnatis annumerandum. Dilaudat Noster scripta *Jo. Andr. Schmidii* & *Jo. Georg. Leuckfeldii*. Ab illo enim muneri Ecclesiastico Hildesienfi commendatus; ab hoc valde amatus est. Incidimus hinc in *Tangmari Presbyteri Vitam Bernwardi, Episcopi Hildesienfis*, quæ A. 1540 & 1541 in vernaculam inferioris Saxonie conversa est. In hoc libello aliquid humani Autor passus est. Mentionem loci omitti, scribit. Sed ea elucet ex fine libelli: *gedruckt by Jaspas van Gennep, im Jar uns heren, M. D. XLI*. Credit ad hæc, *Gock. Guil. Leibnitium*, qui Latinum contextum cum translatione Saxonica contulit, editione usum esse, quæ ab hac discrepet, locupletata quippè in Bernwardi miraculis enarrandis. Verum id secus sese habet. Apud *Leibnitium* enim Tom. I Script. Brunsv. p. 465 sqq. multa recensentur miracula Bernwardi, quæ ab hac editione plane exulant. *Canonisatio & translatio S. Bernwardi*, quam *Leibnitius* exhibuit l. c. p. 469 sqq. hic ad verbum translata legitur, tantum abest, ut, quod contendit *Reimmannus*, in Saxonica interpretatione reddita sit auctior. Cum idem *Christ. Aug. Heumanni*, Collegæ nostri Reverendi & Celeberrimi, *Lutherum Apocalypticum* dijudicat, communem & receptam sententiam de sensu Apocalypseos vocat hypothesin, eique substituit paradoxum illud dogma exegeticum, Apocalypsin esse prænuntiationem pœnæ divinæ, septem Ecclesiis Asiaticis infligendæ, si perrexerint dissimulare pravitatem ac pietatem simulare. Vix est probabile, serio id a quoquam statui posse, cum libris canonicis, ex consensu ultimæ antiquitatis

p. 121.

127.

144.

157 sq.

330.

p. 1037.
1077.
1084.

tatis Christianæ, universalior finis sit præfinitus. Dolemus, Autorem veritatem somnii Friderici sapientis ex charta, ante centum annos excusa, comprobare. Veritas enim historica firmiteribus fulcienda videtur documentis. Autor *rationem a reliquiis imaginis divinæ* separat. Quare *Hardiana* scripta numeret in atheisticis & anti-atheisticis, rationem non videmus, licet eis calculum non adjiciamus. Nec apparet causa, cur controversiæ suæ de voce *collimare* mentionem faciat. Librum de tribus Impostoribus non exflare, immerite idem dubitat. Nequaquam tamen negamus, majores esse hinc notas alias Autoris. Deprehendimus enim hic libros raros, historiam librariam alibi vix quærendam, & judicia sæpius limatissima. Compræcamur igitur ei valetudinem integram, ut telam cœptam placide queat pertexere, quæ certe inserviet *Βιβλιοθηκῆς* & exacuendis aliorum judiciis.

**EDUARDI LEIGHII, A. M. IN UNIVER-
sum Novum Testamentum Annotationes Philologicæ &
Theologicæ; ex Anglico sermone in Latinum transtulit
THEODORUS ARNOLDI.**

Lipsiæ, sumtu Wolfgangi Deer, 1732, 8 maj.
Alph. 2 pl. 8.

PRidem inter Angliæ Philologos sacros, qui superiori seculo in mortalium numero habiti sunt, celebratum fuit nomen *Eduardi Leighii*. Natus is in Comitatu Leicestriensis quodam oppido Shawell, die 24 Martii A. 1602. Studia posthæc Oxonii coluit gnaviter, & Magistri titulum, diligentia præstitæ præmium, A. 1621 reportavit. Peragrata in juvenili ætate literarum causa Gallia, cum Angliam repetiisset, civilem statum sub Carolo I Rege misere turbatum reperit. Sed hoc idem ipsi in fortunam cessit. Quod enim nobili genere editus, optimarum artium studiis probe excultus, & ad hæc *Presbyterianorum*, qui vocantur, partibus addictus esset, locum inter Parlamenti proceres statim sub finem A. 1641 obtinuit. Mox & ipsi sedes cum *Joanne Seldeno* in Senaculo inferiori, *the Com-*

Common-House nuncupato, assignata, & paulo post chiliadis militum, Parlamenti stipendia merentium, præfectura credita fuit. Duravit hoc statu ad A. 1648 vergentem, quo tempore ipsum commune carceris fatum, licet honestioris, utpote nobilem, subire oportuit, Cromwellii jussu, cum omnibus illis, qui *Protectorem* hunc regno proficuum agnoscere detrectaverant. Hoc post duodécim fere annos integros exactos a Carolo II Rege restituto liberatus, pristinoque in suprema Curia loco donatus, quod superfuit vitæ ad d. 11 usque Junii A. 1671 placide transegit, quo nempe gravatus annis reliquit inferos. Non dissimile omnino veri est, ex quindecim scriptis varii argumenti, quæ in posteritatis usum is composuit, potiorem partem in carcere ab illo fuisse elaboratam atque digestam. De his minimum in *Novi Fœderis libros Commentariis* illud ex temporis ratione statuendum videtur Collegæ nostro, *Joanni Georgio Lottero*, ordinis Philosophici apud hanc Academiam Assessori, & Societati Regiæ Scientiarum Berolinensi adscripto; qui precibus Interpretis, *Arnoldi*, amici sui, hoc dedit, ut Latine huic versioni Præfationem, qua de vita, factis & scriptis *Leighii* jucunde exponitur, verumque universi laboris pretium definitur, præmitteret. Sententiæ autem ipsius summa de isto opere huc redit propemodum: plurimam industriam adhibuisse *Leighium* in concinnandis disponendisque præstantissimis S. Scripturæ interpretum, aliorumque Autorum; unde lux aliqua oriri potest textui, cogitatis, qui nempe ante ipsum scriptis inclaruerunt; atque hac ipsa re se adeo citra omnes partium dividias constitutum demonstravisse, ut, cum ipse Reformatorum fidei formulam alias cupidissime amplectatur, nostratum tamen æque ac Pontificiorum eximie dicta tam libenter ac fideliter adoptaverit, quam sui gregis hominum quorumcunque: *Arnoldum* vero, Interpretis munia strenue atque diligenter obiisse; librum ipsum denique sacræ Exegeticos studiosis quam utilissimum posse existere.

NUMI SINGULARES, SIVE VARIi GENERIS Numismata rariora, quorum apud curiosos ex Hi-

storia quadam jucunda sive fabula, tum etiam ex nota quadam peculiari pretium esse consuevit, unde & præter alia in Gazophylaciis asservantur. Collegit atque descripsit D. JO. CHRISTIANUS KUNDMANN, Medicus Uratislaviensis, & Acad. Imper. Natur.

Curios. Collega.

Uratisl. & Lipsiæ, apud Mich. Hubert, 1731, 4.

Plag. 19.

Promiserat Autor Clariss. cum A. 1726 *Promptuarium suum rerum naturalium & artificialium Uratislaviensium* vulgaret, elaboraturum se per vices argumenta quædam rariora, aut plane non, aut perperam, publicis scriptis hæctenus pertractata, eorumque hic primum, *Numor nempe singulares*, lectorum voluptati exhibet. Novis interim rursus in Præfatione promissis fidem suam eruditæ civitati obstringit, & expectari abs se itidem jubet *de Monetis gentium Orientalium*, quarum eximium apparatus servat, *Commentarium; Supplementum ad defuncti Godofredi Dewerdeckii Silesiar. Numismaticam; Examen fossilium & lapidum figuratorum quorundam notabilium; Observationes Physicas & Medicas selectas*; & plura adhuc alia. Hæc dum prodire in lucem possint, fruamur licet interim his numis, quos variis atque jucundis observationibus Vir eruditus illustravit. Nos quædam prægestus gratia hinc inde delibabimus. Ita veniunt in hunc ænæum numismata, quæ casus aut artificis error, numerorum signis ac literis inversis, nobilitavit; v. c. Thalerus quidam abs Guilielmo, Oraniæ Principe & post Angliæ Rege, cusus A. 1652, in quo secundarii numeri nota (2) obversa apprehenditur; qua re indigitatum sibi persuaserunt simpliciores, morte obiturum illum Principem anno novi seculi secundo, ætatis 52. Servat Autor florenum Gallicum, A. 1690 percussum, in quo decidens Regis Ludovici XIV capiti corona Regia conspicitur; ipse Rex autem isto tempore Delphino filio Romanam imponere irritò conatu stitæbat. Alius numus eundem Ludovicum cum mystice representat, quem tamen nunquam gestavit.

stavit. Legas hic porro de Thaleo Philippi, Hassiæ Landgra-
vii, cum Epigrammate: *Besser Land und Leut verlobren &c.*
de alio Christiani Ducis Brunsvicensis & Episcopi Halberstad.
leimate: *Gottes Freund, der Pfaffen Feind*; atque id genus
aliis, jucunde expositum. Inter numos, quibus mortalium
quorundam credulitas ac superstitio insigne pretium imposuit,
præcipuus fere habetur Comitum ille Mansfeldensium, verna-
cale *St. Georgen-Thaler*. Occurrunt etiam varia annotamen-
ta de nummis tempestate calamitosa, v. c. belli tricennalis, ex
cupro, stannino, charta, & alia materia ignobiliori, cufis; tum &
alia, quibus plurima lux rei monetariæ universim commodat-
tur. Exploduntur mox fabulæ in vulgus sparæ, e. g. de Tha-
leio Hungarico, in quo Maria, Ludovici Regis uxor, *Equa*
Hungaria appellata perhibetur; de numis, genitali membro,
mox virili, mox muliebri, insignibus, *κ. τ. λ.* Concluditur dis-
quisitione de numis Chymicis & Magicis.

**DOCTRINA POLYCARPI DE SCRIPTU-
ra sacra, exposita a JAC. HENR. BALTHA-
SARÉ, SS. Theol. D. & Prof. Ord. Consistorii
Regii Assessoris, & ad eadem S. Jacobi
Pastore.**

Gryphiswaldiæ, prostat in officina libraria Jacobi Löfleri, 1731, 4.
Pl. 3½.

Consilium cepit S. Rev. Autor viros eruditos, qui ex scri-
ptis *Clementis Romani, Tertulliani, Irenæi, Augustini,*
Cyrilli Hieros. Chrysostomi, Bernbardi, aliorumque, præci-
pua fidei Christianæ dogmata collegerunt, imitandi, & *Poly-*
carpi, viri Apostolici, cum doctrina Ecclesiæ nostræ Catho-
lica consensum aliquot Dissertationibus exponendi. Hac men-
tē ejusdem hodieque reliquam *ad Philippenses* Epistolam e-
volvere decrevit, *Irenæum* atque celeberrimam *Smirnensum*
Epistolam interdum, exigente nimirum necessitate, in auxi-
lium vocaturus. In hac igitur prima Dissertatione, quid de
Sacra Scriptura visum olim fuerit *Polycarpo*, cum cura explo-
ratur.

ratur. Continet hæc quædam Scripturæ nomine ab eo usurpata, ejusdem agnitam *ἑρμηνεύσεων*, libros Biblicos, quos excitavit, verba & Scripturæ, quæ allegavit, oracula. Licet unum alterumque ex *Tobie* libro attulerit comma; inde tamen nondum sequitur, hunc ab ipso inter canonicos fuisse numeratum. Falsus est *Polycarpus*, ac præ se tulit, Scripturam canonicam esse principium ac normam cultus divini, eandemque omnis erroris expertem ac perfectam. Admitit ille quidem traditiones, non vero *ἀρχαίους*, sed *ἑγγράφους*, id quod notissima illa *Irenæi* ad *Florinum* Epistola, quam *Eusebius* reliquit, diserte probat. Non erubuit suo is tempore docere, lectionem sacrarum literarum laicis etiam concedendam. Sicut vero usum & efficaciam Scripturæ omnibus commendavit modis; ita, ne quis ea turpiter abuteretur, studiosissime cavet. Atque hac ratione potiora primæ hujus descriptionis Academicæ momenta communicavimus, cetera *Polycarpi* dogmata, ex ipsis illustris viri scriptis collecta, cupide expectantes.

ELOGIUM
JOANNIS SCHMIDII,

THEOLOGI LIPSIENSIS.

Quo æquius est, virorum de literis præclare meritum sanctam nobis haberi & religiose coli memoriam, resque ab iis laudabiliter publicoque gestas commode posteris narrari; hoc magis nostrarum esse judicamus partium, quanto honore prosequamur pios manes *Joannis Schmidii*, Theologi integerrimi, & purioris doctrinæ laude per omnem vitam celebratissimi; superiore anno pridie Calend. Junii evocati ad Superos, qui non solum ad Academix hujus florem multum attulit laboribus suis, sed has ipsas etiam musas nostras per complures annos adjuvit diligenter ornavitque egregie, publicis his quasi tabulis testatum facere. Memores itaque eorum, quæ Vir ille bonus & eximius ad nostrum olim decus contulit, & grati animi quoddam posituri monumentum, ejus, ut aliorum olim, vitam omnem & in literas merita jam scriptura brevi & nostro accommodata instituto persequemur. Patria ei fuit ipsa Silesiæ civitas primaria, Uratislavia, in qua
edi-

editus in hanc lucem d. 14 Calend. Septembris A. 1649, patre inque nactus est *Joannem Schmidium*, civem bonum, & in arte versantem, quæ tractare lintea usibusque docet hominum accommodare. Præclare in eo fortunæ filii, si quam postea secundam expertus est, prospexit pater, quod, explorato pueruli ingenio molli & ad nobiliora apto studia, non suis eum linteis mancipavit, sed bonis musis consecravit, & probatæ doctrinæ fideique commendavit præceptoribus. Prima Noster adolescentiæ tirocinia posuit in Lyceo patrio, quod S. Elisabethæ sacrum est, ubi primum in disciplinam datus inferioris subicellii doctorum, *Sartorii & Wendii*, postea ad altiora progressus, in elegantioribus literis *Martini Hanckii*, *Jo. Gebhardi*, & *Elia Majoris*, scholæ Rectoris, in Theologicis vero & linguarum Orientalium studiis, *Andrea Acoluthi & Adami Ezleri* præceptis, magno, quod ipse sæpius professus est, cum suo fructu, usus est. Inde, liberaliori doctrina perpolitus atque confirmatus, Lipsiam abiit, & fasces Academiæ regente tum *Jo. Oleario*, hanc velut officinam ingressus est, in qua felicissimi ingenii multiplices explicaret virtutes, & per omne vitæ tempus suam exerceret industriam. Philosophiæ primum daturus operam, ab ore doctorum, quos habuit Academia nostra, celeberrimorum pependit, *Thomasi*, *Menckenii*, *Felleri*, *Rechenbergii*, *Cypriani*, *Carpzovii*, *Olearii*, & quem omnium maxime coluit, *Val. Alberti*; deinde, consilio haud præpostero ad Theologiam conversus, optimos studiorum moderatores habuit *Kromayerum*, *Mabium*, *Rappoltum*, & præ ceteris *Scherzerum*, cujus viri eruditionem summam & in cœlestem doctrinam merita tanti semper ab eo æstimata recordamur, ut, quoties in ejus memoriam incideret, non nisi nudato capite insignes ejus laudes prædicaret. Jamque studii in literis positi publica editurus documenta, & ad majora sibi iter paraturus, primam A. 1669 in Philosophia lauream cepit, quam Dissertationibus tribus publicis ornavit, prima, *de Quæstione: Quomodo elementa sint in mixto*, altera in *Epistolam* quandam *Dominicalem*, tertia denique, *de Anno*, moderantibus certamen *M. Marbitzic*, *L. Oleario*, & *M. FridERICI*. Quibus lau-

laudabiliter confectis, A. 1670 supremos in Philosophia honores consecutus est; quos ut datos sibi merenti ostenderet, brevi tempore post de Deo, ut trino, ex principiis Philosophicis non demonstrabili, & , quas pro Loco vocant, binas alias, de Angelis ex principiis Philosophicis non demonstrabilibus, & de Anima rationalis immortalitate, ex principiis Philosophicis non demonstrabili, eruditae Dissertationes e cathedra descendit. Respondentis etiam munus obiit in duabus Dissertationibus Anti - Socinianis, quibus Scherzerus praesidebat, & in alia solenniori Val. Alberti, in Collegio Theologorum locum occupaturi. Ab illo tempore arenam Academicam subiit saepissime, & Disputationes, quae, moderante eo, in cathedram, sive Philosophicam, sive Theologicam, sunt productae, septuaginta numerantur. Quas etsi hic recensere singulas, nec locus ferat, nec instituti nostri ratio; sunt tamen in iis nonnullae sive argumenti delectu, sive tractationis elegantia, tam commendabiles, ut, omni earum commemoratione abstinere, nefas videatur. Praecipuas earum judicamus illas, de Jure majestatis circa onera publica, de Fatalitate nominum priorum, de Fatalitate temporum, de Jure hominum in bruta, de Moralitate ludorum scenicorum, de peccato originis a gentilibus ignorato, de Reverentia erga senes, de Quartadecimanis, de Potus moralitate, de Proverbis falsis, de Percussoribus, de Viviseptura, de Pseudoprincipibus, de Palinodia eruditum, de Statua Haemorrhousae, de Coronis, earumque in sacrificiis usu, de Habitu & insignibus Apostolorum sacerdotalibus, de Usu vestium albarum, de Cinerum in sacris usu, de Gymnosophistis, de Puccio in Naturalistis & Indifferentistis redivivo, de Probatione rerum dubiarum per aquam facta, de Combustione librorum haereticorum, de Novis quorundam Batavorum de morte temporali hypothesebus, de Multiplici Christi in caelos adscensione, contra Whistonum, de Ministro Ecclesiae corpore vitioso, denique de Jubileis, maxime Evangelico-Lutheranis. Ad publica haec acquisitae eruditionis specimina privata adjunxit, operamque dedit, ut ex institutione sua redundare aliquis in juventutem fru-

fructus posset. Philosophiam, non sine plausu audientium, complures annos docuit; cumque ad eloquentiam, quam fore sibi olim fructuosissimam felici augurio providerat, a teneris appulisset animum, artis hujus usu juvenum quorundam, qui magnam postea eloquentiæ laudem & meritorum famam consecuti sunt, ingenia exercitare cœpit privato Collegio, cujus successus postea tam secundi fuerunt, ut ad semiseculi ætatem eo ipso, quo diem obiit Noster, anno accesserit. Nec sua nobilissimis his laboribus merces defuit; quandoquidem a primis initiis ad supremos Noster honorum, quos Academia daret solet, gradus ascendit. A. 1679, ad cœlestem vitam evocato *Godofr. Schiltero*, Jurium Professore, vacuum in Collegio, quod B. Mariæ Virgini sacrum habetur, locum occupavit. Philosophorum ordo socium sibi A. 1693 adjunxit, & anno subsequenti munus eloquentiam docendi publicum, quo functus olim fuerat *Jac. Thomafus*, datum ei fuit administrandum. Quibus honoribus ne quid splendoris externi deesset, A. 1685, edita *de Victoria Christi gloriosa ad Coloss. II, 15*, Dissertatione, lauream in Theologia doctoralem petendi licentiam, laureamque ipsam A. 1699, nova cum eruditis communicata *de Multiplici animarum in corpora reditu, contra Autorem Anonymum Tractatus Seder-Olam*, Dissertatione, impetravit. Cumque ab eo tempore, quam sit doctrinæ cœlestis gnarus ipse, multis modis testatum faceret, factum hinc est, ut anno post ipsa ei Theologiam extra ordinem docendi adderetur provincia, & A. 1716, juris sacri dicendi causa, in Senatum reciperetur, qui Lipsiæ congregatur, Ecclesiasticum. His, ut solet in Academiis, alia deinde munera accessere diversis temporibus; quale est *Epbori Alumnorum Electoralium, Decemviri, Decani & Pro-sancellarii* in Philosophorum Collegio. Gubernacula Reipublicæ Academicæ, id quod paucis, & forsan nulli, ante eum contigit, octies tractavit, &, quod multi, si contingeret ipsis, in felicitate summa ponerent, ad eam pervenit senectutem, ut octo annos continuos doctorum hujus Academicæ primus fuerit. Libri ab eo editi, quod scimus, nulli exstant, nisi quod *Ad Scherzeri*, Theologi integerrimi, *Collegium Antical-*

zicalvinianum primus, commodo juventutis, sacris literis dedit, in conspectum eruditorum produxit, postea quadraginta certaminibus publicis strenue ab ipso propugnatum. Dissertationes vero Academicas, ut diximus, complures scripsit, easque singulas, quæ legantur, per dignas. Ceterum, quanta ejus fuerit in judicando vis & perspicacitas, quanta in docendo perspicuitas & solertia, quanta bonarum rerum & doctrinæ in differendo ac disputando copia, quanta ingenii subtilitas ac vehementia, quotquot eum olim docentem audierunt, uno ore fatentur omnes. Quæ hoc majorem ei penes omnes admirationem existimationemque conciliarunt, quo elegantiores comites habebant multas virtutes animi, insignes profecto, & si in quoquam alio, in Theologo certe admodum conspicuas ac laudabiles. Deum pie coluit per omnem vitam, & ad ejus gloriam referri voluit, quicquid bene ipse laudabiliterque ageret; nequæ tamen hanc religionem ineptæ superstitionis maculis contaminari unquam passus est, sed sua Deo, sua civibus suis, sua denique sibi ipsi, recte existimavit, præstanda esse officia. A cujuscunque generis controversiis, etsi acri igneoque præditus ingenio, multum abhorruit, cumque purioris doctrinæ in rebus sacris esset studiosissimus, longe alienos a se esse jussit homines novarum rerum cupidos, & in Ecclesia parturientes monstra dogmatum. Ad hæc suavis semper alloquio, facilis cuilibet, & ad beneficia paratus fuit, quosque intellexerat discendi quadam flagrare cupiditate, his, quanta potuit, studiorum instrumenta paravit. Dulce ei per quinque & quadraginta annos matrimonium fuit cum *Anna Salome*, nobilissimæ gentis *Schütziæ*, unde nata ei filia, *Anna Elisabeth*, in cunis jam ex hac vita egressa, & filius, *Joannes Valentinus*, J. U. D. & causarum patronus in urbe patria exercitatissimus. Nihil superest, quam ut bene precemur piis *Schmidii* nostri, veri ac sine furo Theologi, manibus, & ut in posterum Academiam nostram ornent viri, qui *Schmidii* referant imaginem, hique, quibus curæ est flos patriæ, eandem, quam ille olim, gaudentibus bonis omnibus, ætatem attingant, ardentem imploremus Superos.

E M E N D A N D A.

Superiori *Mense Julio p. 342 lin. 34* nemo non videt ineptam verborum transpositionem, legendumque ita esse: *Rem autem hac in arena adeo feliciter docta puella strenueque gessit, &c.*

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXXXII.

ΑΡΕΤΑΙΟΥ ΚΑΠΠΑΔΟΚΟΥ &c.

ARETÆI CAPPADOCIS DE CAUSIS ET
signis acutorum & diuturnorum morborum libri qua-
tuor, de curatione acutorum & diuturnorum morborum
libri quatuor. Cum Commentariis integris PETRI
PETITI Medici Paris. atque Clariss. JO. WIGANI,
doctis & laboriosis notis, & Celeb. MATTAIRII opu-
sculis in eundem, tandemque eruditissimi atque Celeb.
DAN. WILH. TRILLERI observationibus &
emendatis. Editionem curavit HERM.

BOERHAAVE.

Lugduni Bat. sumtibus Petri van der Aa, 1731, fol.

Alph. 5 pl. 22.

Quæ paucis ante annis ita rara erant *Aretæi* Cappadocis
Opera, ut descripto manu exemplo utendum esset Cl.
Wigani typographis, quam inopiam nescimus sustuleritne an ac-
cenderit laudatissimi *Wigani* editio, cujus trecenta tantum ex-
empla sitim, quæ hodie est, bonorum librorum restinguere
potuerunt minime: ea nunc demum vere publicata censerī
debent, postquam annitente *Boerhaavio*, in dias luminis auras
rediere, qui (ut vere nuper de ipso Cl. *Burmmanus ad Grati-
um p. 110, a,*) omnia, quæ tractare vult, inter manus suas splen-
descere, & politiora exire videt. Quanquam ipse Vir mode-
stissimus nihil sibi deberi vult, nisi quod profitetur, se auto-

D d d

rem

rem suscipiendi operis, quod sibi primum soli destinasset, auctis laboribus suis atque negotiis aliis, fuisse *Joanni van Gronoveld*, J. U. & Medicinæ Doctore, nunc Senatori & Judici urbano, (Leydæ,) quod secum sustineret, & collatis consiliis destinarent publico. Textus itaque Græcus cum Latina versione jam expressus erat seculi hujus anno undevicesimo, ante aliquanto, quam *Wigani* editio prodiret, e qua deinde bona ipsius cum pace plura in hanc translata sunt ornamenta. Græca igitur nobis hic dantur ex nitida *Goupyli* editione. Versio Latina addita, quam *Henr. Stephanus* edidit in Principibus Medicis, cujus Autorem, quem *Goupylum* alii suspicantur, *Celsum Crasum*, *Junii Crassi* filium, ex *Goupyli* editione vertentem, *Petrus Petitus* confirmat. “ In notulis, calci paginarum subjunctis, “ habentur, (verba ipsius *Boerhaavii* recitamus,) quæ princeps “ literatorum, *Josephus Scaliger*, adscripserat margini sui libri, “ ex editione *Henischii*. — Præterea ibidem correctiones *Petiti* “ *ti* ex manuscriptis ingeniose apponuntur, ut & conjecturæ; “ quin & quam brevissimo compendio ea, quæ ex *Petito* textu “ intelligendo sufficerent. Tum & *Goupyli* & *Henischii* “ varia ad scripturam Græcam. Id curabam, ut lector, subfusus “ stens forte ad obscuriora, uno intuitu hæc adimnicula coram “ cerneret. In altera notularum parte unico notantur verbu- “ lo varietates in versione *Junii Pauli Crassi*, *Henischii*, *Petiti* “ *ti*, *Scaligeri*. Post textum Autoris ita absolutum curavi sub- “ nectendos *Clar. Petri Petiti* integros Commentarios — quod “ scriptum ære suo redemerat celeberrimus *Jo. Janssonius* a quo- “ dam typhotheta, qui — referebat, se id manuscriptum Volu- “ men reperisse in cistella, Lutetiis Parisiorum Hagam delata, “ cum vili supellectile ab anicula matertera, in Galliis defuncta, “ cujus paupercula ad eam (forte *eum*) hæreditas pervenerat. “ Heu fortem periculosam eruditissimorum Operum ! Perierat Opus præstantissimum, multis vigiliis viri doctissimi elaboratum, nisi per nescio quas ambages ad idoneos arbitros postliminio quasi rediisset. Prodiderat quidem partem aliquam *Cl. Maittaireus*, eamque ad *Wiganiana* editionis paginas accomodatam ediderat Londini A. 1726, sed ultra tertium de octo libris

libris *Arctai* non progressam. Quo plus debetur illustri *Boerhaavio*, qui tantum thesaurum tandem tenebris, quin facti ipsi, eripuerit. Præter hunc vero etiam, quod narrare incepimus, accesserunt omnia, quæ *Wiganus* illustrando *Arctæo* protulerat, præter versionem, ab ipso concinnatam, de quibus cum in his *Actis Mense Martio A. 1728* expositum sit, inde poterunt facile repeti. Accesserunt etiam, quæ eodem loco propositæ fuerant, *Cel. Trilleri* nostri conjecturæ & emendationes in *Arctæum*, quibus adjecit plusculas, dimidiam plagulam implentes, Vir doctissimus. Accessit toti Operi Index rerum medicarum copiosissimus, a *Pellerino*, Medico diligentissimo, elaboratus. Poteramus hic desinere, cum præsertim etiam de *Petiti* Commentariis, quantum eorum tunc exierat, loco *Actorum* nostrorum, quem laudavimus, dictum sit. Sed invitat nos suavitas libri, ut unum adhuc itemque alterum ἀξιωματικόν delibemus. Igitur ex instituto tractat *Petitus* nobilem controversiam, utrum aliud adversus calculum remedium, præter sectionem, habuerint veteres; prolatisque autoritatibus pariter ac rationibus, in utraque parte militantibus, tandem eo evadit, ut diversi generis esse calculos arbitretur, duriores alios compactioresque, in quibus sola sectione proficiatur, alios friabiles aliquantum, quibus λιθολιθωτικά, imprimis hircorum sanguis, subveniant. De his loqui interdum veteres, interdum vero de prioribus. Quod apud *Arctæum* calculo laborantes πρόκοποι τὰ αἰδέια γίνονται, ita interpretatur *Petitus*, ut a προκόπτειν derivet, proficere, augeri, ut sint πρόκοποι, quibus a dolorifica titillatione & spirituum affluxu intumescant genitalia. Sed conjicit etiam, forte legendum πρόκοποι, quod interpretatur ex *Herodiano*, qui manum capulo admotam habent, h. e. præ dolore subinde partem dolentem contrectant. Obiter propudia virorum apud *Plin.* XXVIII, 8, de gonorrhœa interpretatur. Disputat in utramque partem, dentesne an cornua sint elephantorum, & mediam tandem naturam agnoscit. In mentem hic venit, sapientissime forte Ebræos dicere קרנות v. g. *Ezech.* XXVII, 15, quasi tu cornua dentalia, vel corneos dentes, dixeris. Inter emendationes multas & ingeniosas placebit

p. 199.

201.

202.

218.

220.

- cebit, credimus, plerisque, quod in descriptione elegantissima & admodum luculenta elephanti, pro εὐδὲ τῷ σώματι καὶ τοῖσι μικροῖσι ὀδῶσι ἔδων σαρκῶς ἢ legit blandissima mutatione σαρκῶδες, h. e. *carpit herbas*, quod cum tota descriptione & his, quæ præcedunt & sequuntur, ex asse convenit. Sed age committamus etiam speciminis causa *Petiti* nostri & *Wigani* ingenia. In eadem elephanti descriptione cutem ait *Aretaus* esse similem τριποδονίω. Quid esset τριποδόνιον nemo dixerit, nisi monstrum vocabuli. *Petitus* post fluctuationem aliquam manet in τριπτῶ ὀθονίω trito linteolo, panni attriti & laceri speciem in ea esse putans. At *Wiganus* τριπόλω vesῶ legit ex *Homeri* *Il.* Σ, 549, *novali ter arato*, quod tanto magis convenit, cum perpetuus *Homeri* imitator sit *Aretaus*, & hic etiam ὀχθῶδες ῥωγμῆς, ἀυλῶναις, cuti tribuat. Videatur hic *Wiganus* propius scopum collineasse. Sed *Petito* favet, quem laudare poterat, *Plinius*, qui VIII, 10, *cancelatam cutem* elephantæ tribuit, qua specie nihil telæ detritæ, filis nudis & textu rariore, similius est. Melius convenit inter duumviros præstantissimos circa alium locum, ubi inter phænomena elephantiseos refertur, ἔρα παχέα, λευκά, θολερά, ὄιον ὑποζυγίς. ἀφροδισίαν ὠμῶν τε καὶ ἀπέπτων ἀάδοσις. Uterque agnoscit ἀφροδισίαις locum hic non esse, esse autem σιτίαις. Permutari etiam alias oscitantia librariorum ostendit *Petitus*, & sanat locum *Aristotelis* *Problem.* IV, 27. Deesse ἀφροδισία, paulo post in *Aretao* observat *Wiganus*. Sed adjunxit *Petitus*, quod rem, ut nobis quidem videtur, extra aleam fere constituit, scripsisse *Aretaum*, ἔρα παχέα—ἀφράδεα. σιτίων ὠμῶν τε καὶ ἀπ-αίν. Unum adjiciamus *Petiti* σοχασμόν. Legitur in curatione Lethargicorum: ἀρίσον δὲ καὶ κύμινον γλυκὺ ζῶν κράμβη φύσεων ἢ δὲ ἔρων. ἐρεθιστικὸν γὰρ ἢ κύσις, ἢ δὲ γαστήρ ἐν πάσῃ τῇ νέσῳ. Hic Noster rectissime, si quid judicamus, vidit, ἐρεθιστικὸν ad prius comma pertinere; cui enim ignotum, urinam cieri cumino & brassica? Vidit etiam, pro ἐρεθιστικὸν in altero commate legendum ἐρεθιστικὸν γὰρ ἢ κύσις. Sed, quod illud ἐρεθιστικὸν substitui vult voci ἀρίσον, illud videtur, si præsertim totam verborum seriem

riem inspicias, duriusculum. Quidni ita scripserit dicamus *Arctium*, ἀρῖον δὲ καὶ κύμινον — ἔρρων ἐρεθιστικόν. ἐρεθιστέα γὰρ ἡ κύμις. Ipsa vocum simillimarum vicinia alteri omit- tendæ occasionem præbuit. Hæc de libro, quem non Medi- cis gratulamur solis, sed quicumque Græcas literas ita amant, ut ultra vulgares libellos, & communes interpretationes, sa- pere audeant.

NOTITIA ORBIS ANTIQUI, SIVE GEO- graphia plenior. CHRISTOPHORUS CELLA- RIUS collegit, & novis Tabulis Geographicis illustravit. Alteram hanc editionem Annotationibus varii ge- neris partim e scriptis veterum, partim e recentiorum Observationibus illustravit & auxit L. JO. CONRA- DUS SCHWARTZ, Eloq. & Græc. Ling. P. P. O. in Casimiviano.

Tomus II.

Lipsiæ, apud Jo. Friderici Gleditschii B. filium, 4. Tomus I, 1731, Alph. 6 pl. 7, cum multis tabulis æneis, Tom. II 1732, Alph. 5 pl. 8.

Hic *Cellarii* liber satis dudum notus est, & fortasse notior esse debet, quia tanto est labore confectus, ut nihil pene addi possit. Adscriptæ sunt tamen in altera hac editione idem notæ aliquæ, quarum rationem nunc breviter exponemus. Sunt eæ partim breviores, partim longiores, nihil ta- men supervacui habentes. Breviores videntur quædam idcirco esse, quia res annotandæ ex ipsis libris citatis commodius repeti posse, nec ulla disputatione indigere videbantur. Ita ad *Gymnesiarum* insularum nomen *Tzetzi* tantummodo est autoritas adscripta, quanquam is plures denominationis causas memorat, quam Cl. *Cellarius* attulerat. *Tzetzes*, scriptorum quorundam auctoritatem secutus, credit, insulis ex eo nomen hæsisse, quod Græci e naufragio servati nudi istuc evaserint. Addit idem, insulas illas ab Hispanis *Balargias* appellatas ἦτοι

δγηνεωὺς id est, *sanas*. Quam sententiam auctori suo fortasse relinquendam putavit notarum Auctor doctissimus. Sic p. 400 Tomi I nota ** rursum nudum *Tzetzi* nomen adjicitur, qui *δρόμων Ἀχιλλέων* ex eo dictum esse memorat, quod solus Achilles eum decurrere potuerit. Addit *Tzetzes*, mille stadiis longum eum esse. Quod spatium *Plinius* quoque tribuerat insulæ, sed non soli longitudini. Pag. item 732 *Tzetzi* nomen modo ad oppidum *Temssam* additur: etsi, libro illius evoluto, discamus, *Temessam* a *Schedio* & *Epistropho* conditam esse, æris bonitate celebrari cœpisse, & *Tamassam* quoque dictam esse; *Tempsa* tamen nomen etiam ipsius ætate invaluisse: nisi forte hæc verba *Tzetzes* a *Strabone* mutuatus esse videatur. Longiores notæ interspersæ brevioribus sunt, quibus Cl. Auctor tum utitur, cum controversia brevi sermone dirimi non potuit, aut res copiam quandam verborum postulavit. Sic de *Celenis ad Marsyæ fontes* & *Mæandrum amnem sitis* disputatur, itemque de *Celenis* in *Agameam* mutatis. Satis quoque longa est nota ea, quæ in *Bethbaramptithæ* situm inquirat, itemque in positionem *Rama Zophim* & nomen montis *Ephraim*. Etiam copiose de locis, *Emmauntis* nomine celebribus, disseritur. Error de *Gadaris*, quæ *Antiochia* quoque & *Seleucia* vocata esse creduntur, multis verbis rejicitur. Eodem modo aliis quidam error de duplici *Aroer* impugnatur. De *Agra*, urbe Arabiæ, non pauca traduntur, si, quæ dicta sunt, cum ceterarum notarum brevitate compares. *Nyssa*, urbs Arabiæ, itidem demonstrata dici potest largiter. Neque paucis e locis veterum scriptorum probat Cl. Editor, *sinum Persicum* etiam *mare rubrum* dici. Præsertim situs *Paradisi* aliquot paginas occupat. Annis *Adiabas* amplam naclus est explanationem, ut appareret, cur *κόπρος*, *humallos*, *γοργὸς* etiam diceretur. Eodem referri quoque potest nota illa, quæ de situ *promontorii pulchri*, a septentrionibus Carthagini objecti, exponit, quia *Celarius*, *Livii* & *Polybii* discrepantia turbari se scripserat. Situs urbium & populorum quorundam curatius nunc est designatus. *Curiosolite* e. g. ex historia Academia Regiæ inscriptionum prope *Dinantium* esse demonstrantur. Indidem *Viducassi-*

ducastum civitas vico *Vieux*, urbi Cadomo propinquo, circumfusa fuisse ostenditur. Ita *Servanetes*, *Ambarri*, *fines pagorum Helvetiorum*, quos *Cellarius* a nemine designatos esse scripserat, *civitas Equestrium*, *Latobrigi*, a *Cluverio* in *Vallesia*, *Stulingi*, ab eodem supra lacum Brigantinum quaesiti, *Fosi*, *Aborigines*, *Oenotri*, *Dium Pierium*, *Peletbronium*, *Ephyra*, *Thesprotia*, *Ambracia*, *Dryopes*, *Graici*, *Græcia propria*, quæ vetustissimis temporibus ita vocabatur, *Toutoni*, *Agrigentini*, *Galepsus*, cetera, ubi fuerint, docetur. Adduntur identidem, si qua desiderabantur, *fluvii septem* e. g. circa *Rhegium*, *Opici*, *portus Argour*, *mons Malea*, *Mopsopia*, flumina in *Hebrum* infusa, *Serdi* natio *Thracica*, *Mastiani Stephani*, civitas *Valinsa* *Octodurus*, *Ἀλλέβρυγες* & *Ἀλλόβρυγες*, *Franci*, *Saxones*, *Pieris* mons, *Calacta*, *Panaectus* & *Drymus* *Atticæ*, *Hecates* *insula* sive *Psammetiche*, *Isa*, *Chesienses*, *Pramna*, *Rhodus* quondam *continenti adjuncta*, *Insula Polydori*, *Leleges* *Carix* sessores, *Clarus* oppidum, *Cercaphos*, *Ales*, *Caystri fontes*, *Castabus*, *Bubastus*, *Mylasa*, *Xanthus*, *Blaudus*, *Celana* mons, *Philoteria*, amnis *Cæsareæ*, *Arimathia*, *Ectaris*, *Sephela*, *Hauran* regio, *insulæ oceani australis*, *Pagala*, cetera. Sic observat *Cl. Editor*, *Mazeos*, quos *Strabo* *Pannonicam* gentem appellat, a *Dione* *Dalmaticam* vocari. Unde verisimile fit, eos in *Dalmatiæ* vicinia quaerendos esse, quia *Dalmatiæ* etiam tribui potuerint. Idem ostendit, nomen *Mysia*, quod olim angustus fuerit, sensim dilatari cœpisse. Multa a *Cellario* præcepta novis identidem autoritatibus confirmantur, ubi scriptores antiqui de nominibus locorum & locis ipsis disident. Vide, quæ dicantur de *Theudostia*, *De.matia*, *Abfyrtidibus*, *Capreis*, *insulis Sirenibus*, *Ægesta*, *Hyble*, *Palica*, *Axio*, *Θέσσω*, *Nesto*, *Pharsalo*, *Pagasis*, *Dryma*, *Cepbisso*, *Tricoryntho*, *Bucheta*, *Pergamo*, *Lepreo*, prope mare sito, *Megale poli*, *Dato*, *Alopeceneso*, *Delphinio*, *Doliche*, *Ophiussa*, *Rhodo* urbe. *Ida* jugis compluribus, *Colophone* maritima, *Miletis* antiquitate, *Jasensibus*, *Loryma*, *Myrensibus*, *Colassis*, *Sardibus*, *Hypæpenis*, *Cibyra*, *Calycadno*, *Coryciotis*, *Lamo*, *Ægeis*, *Themiscyra*, *Thermodonte*, *Daphne*, *Sidonis*, a mari rubro (ut totum Oceanum *Persicæ* &

& Indiæ affusum signat) in Phœnicen profectis, *Nibaro*, flumine Ptolemaidis, *Gabaris*, *Magedone*, *Sichemo*, *Maximiano-poli*, de laxa nominis *Cæles Syria* potestate, *Apollonia*, *Joppe*, *Thebe* Samaritidis, *Jerichunte*, *Gophna*, *Phenone*, cetera. Quæ ad reliquas cujusque rei Geographicæ rationes cognoscendas pertinent, ea etiam adjicere studuit notarum Autor, v. g. *Ad-duam* ex monte *Adula* oriri: *Nedam* Elidis limitem esse *Mes-seniæ* versus: *Colapin* Sciscizæ circumductum esse a *Tiberio*: *Dardanos* in *Triballorum* locum successisse: *Clusum* olim *Camars* appellatum fuisse: *Anconam* coloniam fuisse, & a *Tra-jano* portu meliore ornatam. Idem de *Auximo* probatur & *Cingulo*. *Antemnas Varronis* ætate consenuisse. *Circeum* olim insulam fuisse. A quibus *Sinope*, Italiæ urbs, *Sinuessa* dicta sit; &c. Memorabilia nunc hic leguntur *Ætna*, *Egestæ*, *Thessalonica*, *Mendes*, *Sciones*, *Olynthi*, *Strymonis*, *Philipporum*, *Larissa*, *Antronis*, *Jolci*, *Teleboarum*, *Ægina*, *Carysti*, *Phæsti*, *Abderitarum*, *Lugduni*, *Tricca*, *Inachi*, *Dryes*, *Aces*, *Lesbi*, *Mitylenes*, *Chii*, *Sami* insulæ & urbis, *Cyzici*, *Ilii*, *Colophonis*, *Ephesi*, *Prusæ*, *Nicomediæ*, *Trapezuntis*, *Phasidis* fluvii, *Selucia Pieriæ*, *Orontis*, *Cassi* montis, *Antiochiæ* ad *Daphnen*, *Beryti*, *Sidonis*, nominis *Tyri Sarra*, *Tarichæorum*, *Josapata*, *Mabartha*, *Scythopolis*, *Gadaridis*, *Jerichuntis*, *Hebronis*, *Maresæ*, *Ascalonis*, *Azoti*, cetera. Et, si verum dicere volumus, memorabilia urbium *Palæstinæ* studiosius collecta sunt, uti *Scripturæ sacræ* lectoribus commodaretur. Multæ observationes ad id comparatæ videntur, ut rationibus eorum consulatur, qui veterem *Geographiam* ita discere cupiunt, ut fontes divitiarum & splendoris antiquarum urbium noscitant. Vide, quæ dicantur ad pag. 931 Tomi I, & ad pag. 897 Tomi II, & alibi. Quædam notæ idcirco additæ videntur, ut eruditi magis identidem meditentur, quomodo solvendæ sint objectiones quædam. Sic aliqua dicuntur de *Narone*, de *Acantho*, *Naupactō*, *Hexapoli* Doridis, *Thebis* Bœotiis, portu *Ithacæ Phorcynæ*, *Salmydesso*, &c. Medentur etiam notæ aliquæ accentuum difficultatibus, v. g. in *Teaæteris*, in *Ticino*, *Derbicibus*, *Eyris*, &c. Superaddimus hic unum quiddam, quod

ex

ex *Dionis* Myſia nobis in mentem venit. Myſia *Dionis* eſt Myſia inferior, quam Baſtarnos ex adverſo ponit. Necelle eſt igitur, ut Baſtarnos in locis, ubi nunc Podolia eſt, quaeramus. Quare vacillare videtur *Cluverii* conjectura de Caroduno, quod Lembergam eſſe ſuſpicatur. Nonnullæ denique notæ ſeu aſteriſci paulo aliis locis poni debuiſſe videntur ; v. g. pag. 30 Tomi II nota † magis ad infequentia verba pertinet. Sic pag. 76 aſteriſci duo verbis *Apollini ſacrum* ſubjiciendi fuerant.

**D. Caſp. Sagittarii gründliche und ausführliche
Hiſtorie der Graſſchaft Gleichen, &c.**

h. e.

**CASPARIS SAGITTARII PLENIOR MA-
gnoque ſtudio compoſita Hiſtoria Comitatus Gleichen-
ſis, ex multorum Principum, Comitum & Baronum, Ta-
bulariis, variis item, tam manu ſcriptis, quam dudum
editis, literarum monumentis, diligenter collecta; in qua
memorabilia multa de Imperatorum, Regum, Comitum,
Nobiliumque ſtirpibus illuſtrioribus continentur, varia-
rumque regionum, Thuringiæ cum primis, hiſtoria illu-
ſtratur. Additæ ſunt Figure nonnullæ, in æs inciſæ,
ſtemmatum imagines, & Indices, quibus carere Opus
non poterat. Jam demum ex B. Autoris autographo
in lucem producta, & copioſa Præfatione ornata ab
ERN. SALOMONE CYPRIANO, SS Theol.
D. & Senatus Eccleſe Fridenſtein. Conſiliario.**

Francofurti ad Mœnum, ſuntibus Franc. Varrentrappii, 1732, 4.

Alph. 3 pl. 4.

Quanto uſui quamque cordi ſint eruditis, cum ob indu-
ſtriam Autoris, tum ob præſtantiam argumentorum, ſcri-
pta *Sagittarii* noſtri, nemo eſt adeo hoſpes hiſtoriarum, adeo
ignarus ſtudiorum, qui ignorare ſe fateatur. Multa quidem

E e e

ejus

ejus prostant & leguntur publice, sed pleraque latent in scri-
niis privatorum manca, inchoata & adhuc similia nascentibus.
Ætas humana major debebatur Viro ad perficienda ea, quæ
instituerat. Nam (ut alia prætereamus) Historias non solum
nobilium Monasteriorum, sed etiam singulorum Comitum ac
Dynastarum, Thuringiæ (Schwarzburgicis exceptis) vasto con-
silio fuerat complexus. *Historia Comitum Gleichensium*, sicuti
maturius cepta, ita etiam studiosissime præ reliquis elaborata.
Manum admovit jam A. 1675, & præter subsidia amicorum
& Archivi Gothani, quæ liberalissime nactus, etiam singulari
prorsus alia felicitate usus est. Contigit enim ei perquam op-
portune, (a) ut A. 1679 in obscuro loco Bibliothecæ publicæ Je-
nensis Tabularium Comitum Gleich. Tonnense, & A. 1681 et-
iam aliud Rhembdæ reperiret, millenis Diplomatum referta.
Hinc alacrior ad rem gerendam factus, membranas chartas-
que omnes, situ quidem scædas & corruptas, etiam cum detri-
mento valetudinis, perlustravit, neque labori sumptibusque pe-
percit, quo instructius ac plenius prodiret Opus. In Præfatione
copiosa, in qua occasionem, fata & successus Operis exponit, huic
labori præ reliquis omnibus scriptis suis ipse palmam defert,
& mirabundus quasi profitetur: *Ich zweifle, ob je ein solches
Glück bey einer andern, ja bey einer einzigen Historie mein
Lebenlang haben werde, als mir bey dieser Gleichischen reich-
lich und (wo ich nicht irre) bi. weilen fast wunderbarlich wie-
derfahren.* Absolvit hanc Historiam Gleich. A. 1683, & A. 1692
Gotham misit, sed, teste *Tenzelio*, (b) ipse dubitavit, an varias
ob causas ea unquam lucem visura esset. Quo etiam factum
est, ut B. noster ille *Menckenius* potiozem partem Diplomatum
Gleich. ex schedis *Sagittarii* suis Scriptoribus Rer. German.
& Saxon. (c) nuper infereret, integrique Operis editionem non
tam desperaret, quam alius relinqueret. Neque invidit hono-
ri ac laudibus mortui Autoris æqua posteritas, & Vir Summe
Rev.

(a) *Vockerodt* Serm. Panegyri. P. III Serm. VIII p. 151.

(b) *Suppl. II Hist. Goth.* p. 449.

(c) *T. I* p. 533 sqq.

Rev. *Ern. Sal. Cyprianus*, dedit hoc pietati erga Præceptorem, Opusque, non de funere ejus raptum, sed perfecte planeque elaboratum, publiceque gratissimum, ex autographo *Sagittarii* edidit, ac Sereniss. Principi, *Friderico III*, Duci Gothano, dedicavit.

Divisum est illud tribus Libris, quorum I de antiquissimis Comitibus Gleich. eorum origine juribusque; II de familia Comitum Blanckenhayn; III de familia Tonnenfi. Familiam Comitum Gleich. ab ultimis seculis repetunt fabulæ, & jam tum ævo Caroli M. opibus validissimam lateque dominantem in Thuringia tradunt. Sed B. Autor, ut est veritatis studiosus, nec nisi certiora sequi assuetus, ante Sec. XI veram hujus familiæ seriem demonstrari posse negat, nugas obsoletas mittit, inprimisque Diploma illud *Peckensteinianum* de opima donatione Caroli M. multis argumentis refellit. Itaque ad paulo probabiliores origines delatus, Comites in Saxonia oriundos, & a duobus castris æqualis altitudinis (*denen Gleichen*) prope Gottingam nominatos, ait, unde, incertum, quo tempore, in Thuringiam profecti, etiam sibi arcem ejusdem nominis prope Erfurtum & Gotham ædificaverint. Sine dubio ab Imperatoribus olim nacti sunt in Thuringia Comitatum, eosque etiam inter conditores urbis Erfurtensis cœnobiique Petrini habendos, non pauca extant documenta. Urbis certe Advocatos & judicii Præsides (*Erb-Voigte dieses Landes in der Stadt Erfurt*) scribunt se antiquissimi Comites, multaque egregia de jurisdictione, regalibus insignique potentia eorum in civitate Erfurt. leguntur, & nominatim Comitum fiebat mentio in antiqua solenni formula jurandæ fidei, quæ vulgo *Hulde* dicebatur. In cœnobio autem *D. Petri*, præter alia magni momenti jura, communem gentis suæ atque dignissimam usque ad tempora Reformationis habuerunt sepulturam, sicuti passim ex *Sagittario* & insuper etiam ex eleganti Diplomate apud Cl. *Schannat* (d) cognoscitur. Olim quidem una cum Comitatu Gleichenfi ac Dynastia Tonnenfi possederunt bonam partem

p. 35.

8 sqq.

15 sqq.

19.

E e e 2

tem

(d) In Monumentis antiqu. T. I p. 146 sq.

- p. 82. tem Eisfeldiæ, & (ut creditur) etiam Burggravii & Advocati Imperiales Molhusini fuerunt. Sed opes tam insignes primum ceperunt detrimentum largitione in Clericos & Monasteria, deinde cladibus exitialis belli, quod Landgravius *Albertus Degener* cum filiis gerebat, concussæ ac labefactatæ sunt.
87. Ab eo tempore Comites jus aperturæ Erfurtensibus vendiderunt, & mox non sine contemptu rejecli sunt: vendiderunt etiam jus intrandi libere atque hospitandi in monasterio S. Petri. Novissime tandem A. 1583 Comitatus Gleich. rursus insigniter crevit per hereditatem opimam & successionem in Comitatus Spiegelbergensem & Pymontanum, donec A. 1631 morte ultimi Comitis, *Joannis Ludovici*, in plures partes discerperetur. Tunc illustris orta controversia est inter Præfules Moguntinos & Duces Saxonix, diu magno motu agitata. Moguntini, qui jam antea separatis temporibus varia tentaverant, tum nacti occasionem, integrum Gleichensem Comitatum, tanquam partem (ut vocant) integram Archi-Episcopatus, primitus fuisse Comitibus in feudum concessum, atque ideo sui beneficii, suæ ditionis esse, contendebant. Ast Principes Saxon. publicis scriptis demonstrabant, Comites anno demum 1398 castrum avitum Gleichen & quædam alia allodia, nunquam vero univcrsum Comitatum, sedi Moguntinæ in feudum obtulisse, salva in omnibus superioritate territoriali. Optime usus est *Sagittarius* Actis publicis, atque inde, non jussu publico, sed privato instinctu, controversiæ non discussionem, sed historiam, scripsit, quemadmodum ipse in fine Præfationis suæ proficitur. Habet item multa de *controversia*, quam dicunt, *Exemptionis* Comitum Gleich. a Fiscalibus Cæsareis mota, fortissimisque argumentis evincit, Gleichenfes ratione antiquarum possessionum non fuisse Comites Imperii immediatos, fuisse tamen ratione Comitatus Ehrensteinensis, quem jure dotali a Schwarzburgicis obtinuerant. In quam rem Autor de Land-
- 23 sqq. fassiatu Comitum & Jure superioritatis Principum nostrorum
- 23 sq. 187, 285 sq. 302, 306, 355 sq. in eos multa egregia collegit, & passim annotavit. Præter hæc
- 368, 395 sq. & alia extant in hoc Opere, quæ non solum in Jure Publico,
- 401 & 436. sed etiam Feudali, usui esse possunt. P. 341 exemplum occur-

currit juris reformandi circa sacra, quod A. 1441 Comes Sigismundus exercuit, ubi simul de sede Archi-Presbyteratus (*Erz-Priester-Stuhl*) in Wandersleben. P. 385 sq. de colore vestimentorum (*Hof-Farbe*) Vasallis ab Electoribus imperato. P. 411 sq. de A. 1556 Elector Saxonix negat, moris esse in sua Curia Feudali, quempiam Vasallum ad accipiendam investituram evocare : id quod hodieque observatur. (e) P. 201 fqq. memorabilis locus est ex Chron. Erf. MSC. unde mos illorum temporum disceptandi coram arbitris aperte cognoscitur. Atque uti gens Comitum Gleich. opibus, dignitate gloriaque rerum gestarum, non intra Thuringiam solum, sed etiam in tota Germania, emicuit; ita quoque multa ex illorum historia sumi possunt ad illustrandas res exterarum regionum. P. 342 fqq. singularia de bello Alberti Achillis, March. Brandenb. cum Noriberg. P. 381 sq. de bellis Prussicis. P. 408 de bello Brabantino adversus Juliacensem A. 1542. P. 437 fqq. de statu Circuli Westphalici circa finem seculi XVI. Imo etiam p. 454 fqq. de coronatione Christiani IV, Regis Daniæ, A. 1596.

Conf. p. 388
& 392.

Jam, quanti æstimandum hoc Opus, quantisque laudibus B. Autoris industria celebranda sit, facile, opinor, omnes boni intelligent, unanimique consensu testabuntur. Publico nomine gratias agimus atque decernimus Rev. *Cypriano*, qui Historiam Præceptoris sui, tam accurate elaboratam, accurate atque nitide excudi curavit. Adjecit quasdam figuras, æri incisas, & olim a Rev. *Jo. a Mellen*, nunc Primario Sacerdote Lubec. affabre descriptas, omnibus fere omissis lapidum ac monumentorum delineationibus, tum, quoniam nonnisi vestimentorum genera, seculis XIV & sequentibus usitata, præ se ferebant, tum ne sumtuosius Opus evaderet. Quem ornatum licet forte non ita desideret quispiam, ægre tamen carebit unusquisque Lector egregia illa Præfatione *Sagittarii*, incertum quo casu prætermissa, ex qua de fati & admirabili successu Historiæ Gleich. supra quædam excerptimus; deest etiam Caput ultimum de Comitatu Gleichensi, post mortem ultimi Comitis varie distracto.

E e e 3

Quæ

(e) V. *Hornii* Jus Feud. p. 488 sq.

Quæ duo sane necessaria si propediem in supplementum edantur, (f) & simul Viri Cl. *Herm. Ulrici von Lingen, Tabula Geographica Gleichenfis*, multis Diplomatum & observationibus illustrata, quam adungere brevitatis temporis jam non passa est, adjiciatur; id vero omnibus B. *Sagittario* bene cupientibus foret quam gratissimum. In præsentia non possumus non aliquatenus emendare atque supplere literas illas memorabiles, a *Jodoco*, Episcopo Lubecensi, in causa impetrandæ pro *Georgio Com. Gleich*. dispensationis nuptiarum ad Papam missas, quas aliquando nostrum quidam ex autographo Episcopi descripsit. Pag. 410 lin. 27 illius --- lege: illius *oris*, lin. ult. ----- l. *specialis*. P. 411 lin. 1 præmissis --- l. præmissis *opportune providentes, secum ut cum*. Ibid. nullo dele; lin. 3 probeque suscipiendum per hujusmodi &c. l. *prolemque suscipiendam per hoc matrimonium legitimam decernere dignemini*, lin. 4 de gratia --- l. *de gratia speciali non obstantibus quibusvis apostolicis ac provincialibus & synodalibus constitutionibus &c.* lin. 7 quibuscunque --- adde: *cum clausulis opportunis & consuetis*. P. 411 in literis procuratoris lin. 12 nolui literis vestris --- lege: *nolui tantum verbis*, lin. 13 de *Glichen* --- supple: *sed factò, quare*, lin. 20 scribere --- supple: *potest*. Atque hæc ex scriptura tenui atque admodum perplexa legi potuerunt; pauca levia, quæ supersunt, non extricavimus.

JO. GEORGII WALCHII, THEOL. D. & P. P.
Introductio in libros Ecclesiæ Lutheranae Symbolicos, Observationibus Historicis & Theologicis illustrata.

Jenæ, sumptu viduæ Meyerianæ, 1732, 4.

Alph. 6.

CUM liber, quem præ manibus habemus, ita sit comparatus, ut ex eo non possit non in Summe Reverendum
 Auto-

(f) V. *Cypriani* Introduct. in hanc Hist. §. 1.

Autorem gloria & in lectorem emolumentum redundare; ejus rationem paucis minimum verbis exponemus.

Et ad generale quidem hujus Commentationis institutum quod attinet, quilibet, qui ipse eam evolvat, nullo intelliget negotio, S. Rev. Autorem sibi proposuisse, adhibito selectu, uno eodemque Volumine complecti observationes, quibus eruditissimi viri sparsim libros Ecclesie nostrae symbolicos illuminarunt. Hic igitur deprehendas, quae v. c. *Kingius, Vossius, Ittigius, Caveus, Binghamus, &c.* de tribus annotarunt Symbolis œcumenicis. Hic suo loco recensita & sub examen vocata reperias, quae v. g. *Alberti, Carpzovius, Chytraeus, Cœlestinus, Cyprianus, Fabricius, Hanus, Heumannus, Kortboltus, Langemackius, Lœscherus, Majus, Mentzerus, Mublius, Müllerus, Musæus, Pippingius, Rechenbergius, Reineccius, Pfaffius, Schelwigius, Seckendorffius, Spenerus, Wernsdorffius, Zeltnerus,* & alii, de nostrae Ecclesie libris symbolicis partim ex instituto, partim data occasione, disputarunt. Duabus autem Partibus hic Commentarius absolvitur, quibus Prolegomena S. Rev. Autor præmisit. Prolegomenorum hæc est ratio, ut in iis *de Symbolis Ecclesiasticis Symbolicisque libris generatim* disputet. Ex quo enim inibi in vocis symboli originem atque usum inquisivit, non solum symbola antiqua & mediæ ætatis, publica & privata, orthodoxa & hæretica, sed etiam symbolicos libros ecclesiarum a Lutherana religione dissidentium, Romanæ, Græcæ, Reformatæ, Arminianorum, Socinianorum & Anabaptistarum, recenset, & generatim de iisdem verba facit. In libro priori S. Rev. Autor singulari diligentia ex historię & antiquitatis monumentis libros Ecclesie nostrae symbolicos illuminat, & contra adversariorum objectiones defendit. Cum enim symbolici libri testentur, quid professi sint eorum autores, & qui præter autores librorum symbolicorum iisdem subscribunt, subscribendo suam faciant doctrinam, quam librorum symbolicorum autores in libris symbolicis propugnarunt, nonnisi historię Ecclesiasticæ subsidio eos explicari posse, quis non intelligit? Neque vero solum Vir S. R. generatim historiam librorum symboli-

bolicorum exponit; sed & singulis librorum symbolicorum articulis hac ratione lucem affundere studiose annititur, & ex historia literaria notatu digna suo loco profert. Eadem hac methodo utitur, ubi de tribus symbolis œcumenicis, Apostolico, Nicæno-Constantinopolitano, & Athanasiano, agit, atque ubi de Augustana Confessione, ejusdem Apologia, articulis Smalcaldicis & Formula Concordiæ disputat. Opus igitur non est, ut plura hanc in rem verba addamus. Illud autem animadverti meretur, quod Summe Rever. Autor Cap. VI de utroque Lutheri Catechismo non modo copiosius, quam de reliquis libris symbolicis, differat, atque historiam Catechetica Ecclesiasticam & literariam recenset, sed & præcepta de Catechesi rite instituenda laudabili tradat consilio.

Dabimus operam, ut paucis minimum in medium prolati exemplis doceamus, quo successu S. R. Autor instituto suo satisfecerit. Et principe quidem loco commemorabimus, quæ S. R. Autor de quarto articulo Symboli Apostolici, qui multis controversiis aperuit occasionem, judicat. Ex quo, quid p. 100 seqq. *Vossius, Witsius, Lightfootus, Moses Amyraldus, Kingius, & alii*, de eodem statuunt, exposuit; ipse suam addit sententiam. Quæ ita se habet: Symbolum primum in quo descensus Christi ad inferos præter sepulturam fiat mentio, *Aquilejense* esse a *Ruffino* recensitum. Non solum enim hoc testari ipsum *Ruffinum*, sed & ad hanc sententiam firmandam facere duo Romani Symboli vetusta exempla, quæ in Anglia *Usserius* reperit, in quibus additamentum de descensu Christi ad inferos deest. Probe autem observandum esse tenet, hoc ipsum tantum concedi posse, si de Symbolis publicis, quorum usus in Baptismo obtinebat, sermo sit. Ante *Ruffini* enim tempora in privatis symbolis atque scriptis sæpenumero descensus Christi ad inferos fieri mentionem. *Epiphanium* in expositione fidei catholicæ, & *Cyrium* Hierosol. in explicatione symboli Hierosolymitani totidem verbis de descensu Christi ad inferos agere. Quem quidem descensum Patris solícite a sepultura Christi distinguant. Unde concludit, Symbolo etiam Apostolico eo consilio hunc ipsum articulum fuisse additum,

tnr, ut aliud quidquam sepulturam Christi, nempe descensum proprie sic dictum, significet. Cum vero constet, Symbolum Apostolicum pro diversa hæreticorum ratione variam speciem atque formam recepisse; vir doctissimus conjicit eam ob causam Articulum de descensu Christi ad inferos in antiquioribus Symbolis deesse, quoniam nemo hæreticorum istum ex instituto impugnavit. P. 474 & seqq. S. Rev. Autor de Scripturæ locis in Apologia A. C. adductis, quæ minus recte explicata nonnullis videntur, ex instituto disputat. Ita v. g. agit de dicto *Rom. XIV, 23: Omne, quod non ex fide, peccatum est.* Id quod in Apolog. A. C. Art. II p. 66 de fide justificante sumitur. Quæ tamen explicatio multis doctissimis viris a scopo & mente Apostoli Pauli aliena esse videtur. Ex contextu enim apparere existimant, hæc verba indicare: peccatum esse, quicquid fiat conscientia non adslipulante, hocque monitum ad Judæos, qui Christiani facti essent, spectare, ne aliorum exemplo id facerent. Quod ipsi aut licitum non putabant, aut utrum licitum sit, valde dubitabant. S. Rev. Autor non negat, hanc interpretationem optimam esse. Interim tamen, eam cum explicatione, quæ in Apolog. A. C. deprehenditur, commode conciliari posse, judicat. Hæc verba enim, licet non directe, indirecte tamen, de fide justificante agere. Neminem unum sine fide certam conscientiam habere posse. Hac destitutum versari in errore, ut credat, opera sua Deo placere, cum tamen ei displiceant, aut in dubitatione, num actiones, quæ cum summis imperfectionibus conjunctæ sunt, Deo possint placere. Quemadmodum vero Vir doctissimus explicationes dictorum, quæ in libris symbolicis occurrunt, excusat atque defendit, ubi defendi eos posse existimat; sic etiam, quod utique laudandum, ingenue profitetur, quando ab explicatione dicti alicujus in libris symbolicis adhibita dissentit. In Apolog. A. C. Art. XIII p. 283 *Melanchthon* ad verba *Ezech. XXI, 25: Quin dedi ipsis statuta non bona, & judicia, in quibus non vivent,* eo consilio provocat, ut probet, Deum legi suæ non eum honorem tribuere, ut mereatur vitam æternam. B. *Gottlieb Wernsdorfus*, ut hanc interpretatio-

nem tueatur, in Dissert. de autoritate librorum symbolicorum observat, legem moralem in se optimam h. l. non ratione sui, sed ratione accidentalis eventus, quatenus iram operatur, considerari. Non arridet hæc explicatio S. R. Autori nostro, qui existimat, magis solide hoc dictum de ritibus superstitiosis & idololatricis gentilium explicari. Sentum enim hujus dicti esse, quod Israelitæ, postquam per multiplicem idololatriæ speciem Deum ad iram provocassent, ab eo crimini idololatriæ sint traditi, ita, ut pessima gentium præcepta, religionem detestabilem acceperint. Quam quidem interpretationem non ex contextu solum, sed & ex *Stephani* verbis, defendi posse, existimat. *Stephanus* enim *Actor. VII 42*, loco exacte paralelo, *Et tradidit eos, inquit, servire exercitui cæli.*

Ad alterum hujus Commentarii librum progredimur. In quo celeberrimus Autor tribus Capitibus & necessitatem atque autoritatem librorum symbolicorum tuetur, & jusjurandum in libros symbolicos jure meritoque præstari propugnat, & de studio Theologiæ symbolicæ cum fructu instituendo commentatur. Quibus quidem Capitibus uti satis declarat, se librorum symbolicorum autoritati suam statuere pretium; sic ab iis se alienum profitetur, qui nimium exaggerando librorum symbolicorum autoritatem, eandem re vera minuunt, atque in contemptum adducunt. Exempli loco sint, quæ Vir S. R. p. 930 seqq. de celebri quæstione: num libri symbolici divini an humani sint appellandi? disputat. Merito enim illorum accedit sententiæ, qui, præter Scripturam sacram neminem unum librum divinum aut Θεοπνευστον appellari debere, existimant. Quam in rem etiam p. 1001 Celeb. in Holsatia Theologi, *Henrici Muhlîi*, verba ex Diss. de religionis Evang. in A. C. solstitio adducit: *Nec videmus sane, quomodo trita ista apud Theologos passim inter immediatam & mediatam (inspirationem) distinctione difficultas omnis commode satis tolli convellique possit.*

Cum existimemus, ex iis, quæ jam in medium prolata sunt, de ratione libri, quem præ manibus habemus, satis constare posse; plura ut hanc in rem addamus verba, necessarium

rimum

rium esse non ducimus. Illud tantum coronidis loco annotamus, S. Rev. Autorem, additis sub finem suæ Introductionis non Addendis solum atque Supplendis, sed & Indice locupletissimo, eandem utiliorem reddere studuisse.

PHILOSOPHICAL TRANSACTIONS.

hoc est,

TRANSACTIONES PHILOSOPHICÆ,
quibus referuntur molimina, studia & labores Virorum
ingeniosorum nostri temporis, in variis orbis partibus.
Volumen XXXIV pro anno 1726 & Januario, Fe-
bruario, Martio, Aprili, Majo & Junio,
A. 1727.

Londini, apud W. & J. Innys, 1728, 4.

Alph. 1 pl. 21, Tab. æn. 7.

IN hoc Volumine primo loco *Num. 392* occurrit proluxa Dis-
sertatio *Neumanni*, Chymici Berolinensis, de salibus alcali-
no fixis, cujus tamen non nisi pars prima hic exhibetur. Ex-
plicata etymologia, exponit is modum salia alcalina fixa pu-
ra cognoscendi eorumque proprietates. Deinde describit
subjecta ad producendum sal alcali fixum requisita, & docet,
quomodo salia ista oriantur, & ex quo consistant. Inprimis
autem de salibus alcalina fixis maxime usualibus differit, &
quomodo paranda sint, docet. *Joannes Burroughs* observa-
vit *Bristolii* d. 10 Oct. A. 1725 eclipsin Lunæ; sed non nisi fi-
nem ob cælum nubilum h. 8, 29, 30, annotare licuit. *Scheuch-
zerus* narrat, se accepisse sceleton, duorum hominum petre-
factorum partem, lapidi fissili Ceningensi antea immersum; &
Georgius Graham describit inventum singulare, quo præcave-
re licet irregularitates in motu penduli ad horologia applicati,
pendentes ab actione caloris & frigoris. Constat pendulum
ex argento vivo intra tubum contento. Curiosa sunt experi-
menta summo cum studio instituta. *Num. 393* pro mensibus
Martio & Aprili legitur pars altera Dissertationis *Neumannia-*

na de salibus alcalino-fixis. Inquirat in eorum differentiam & relationem ad alia mixta Chymica, eorundemque usitata hactenus applicatione ad Chymiam. *Georgius Lynn* plures communicat observationes eclipsium satellitum Jovis. *Sau-marez* exhibet observationes æstus in Thamesi, quem A. 1725 mense Martio extraordinariæ magnitudinis notavit, quatuor nimirum digitis excedentem altitudinem, ad quam intra annos 14 excrevit. *Desagulierius* varia experimenta describit, quibus inquisivit in retardationem motus aquæ, per tubos a frictione & aere intermixto factam. *Num. 394* pro mensibus Majo, Junio & Julio, *Jacobus Bradley* differentiam Meridianorum *Ulyssiponenfis & Londinensis* determinat $36^{\circ} 58'$. Comparant ibidem observationes Astronomicæ, a *Jos. Baptista Carbone* S. J. habitæ Ulyssipone. Differentia inter Meridianum observatorii Regii Parisini & Ulyssiponensem constituitur $11^{\circ} 27'$, latitudo vero Ulyssiponis in Collegio Divi *Antonii* $38^{\circ} 42' 30''$, longitudo $8^{\circ} 33'$. *Vaterus* singularia quædam annotat, in cadavere calculoso dissecto reperta. Inter alia refert, se invenisse in vesicâ tres calculos, phaseolorum magnitudinem habentes, membrana valida involutos, ac lateri anteriori prope sphincterem adhærentes. *Colinus Mac Laurin* agit de æquationibus, radices impossibiles habentibus. Tradit nempe theoremata, ex quibus æquationes istas a ceteris discernere licet, quæ radices mere reales habent. *Georgius Warren* describit Anatomem struthiocameli sexus masculini. *R. Beard* describit singularia, in cadavere feminæ fulmine tactæ observata, & *Jacobus Kelly* strata, qualia in Hibernia deprehenduntur in fodienda marga. *Num. 395* pro mensibus Augusto, Septembri & Octobri, præmissis Catalogo plantarum, a pharmacopolis Societati Regiæ exhibitæ, variorum exhibentur observationes de auro boreali. *Guilielmus Giffard* repræsentat os præternaturale, in cavitate thoracis repertum; *Jo. Phil. Breynius* vero glebam succineam rarissimam, plantæ cujusdam folio imprægnatam. Figura ejus propemodum ovalis, sed compressa; crassities quartam uncie partem æquat. Folium inclusum per totam longitudinem excurrens ejus generis, quod Botanici pen-

pennatum, quidam alatum dicunt; sed cujus speciei plantæ sit, determinare non audet Observator. Ab altera parte inter bina foliola raris fatiis clare conspicitur; ab altera vero parvula musca, sed hæc non nisi oculo armato. *Polenus* communicat observationem eclipsis solaris, Patavii A. 1726 mense Septembri habitæ, nec non eclipsis lunaris, quæ mense Octobri accidit. *Ramby* denique duas detexit arterias, in ovaria femininarum descendentes, antea nondum observatas. *Num. 396* pro mensibus Novembri & Decembri *Jo. Colson* novam docet Arithmeticam, quam negativo-affirmativam vocat, & quam communi affirmativæ, in numeris præsertim majoribus, multo faciliorem prædicat. Numeri negativi e. gr. sunt 10-9, 10-8, 10-7, &c. qui respondent affirmativis 1, 2, 3, &c. & quos Noster ita scribit 19, 18, 17, &c. Comparent ibidem variorum observationes Astronomicæ variæ, quas inter curiosissima est *Blanchinii* de macula Platonis in Luna per tubum opticum *Josephi Campani* 150 palmorum Romanorum instituta. Margines elevati in ambitu maculæ perfundebantur luce Solis, & candorem consuetum ostendebant. Fundus maculæ tenebrosus spectabatur, cum ad illum radii solares nondum pertingerent. Sed projectio lucis minus candidæ, imo nonnihil rubeæ, pervadebat mediam aream maculæ, non secus, ac si in latere marginis Soli obverso foramen aliquod fuerit, per quod radius solis admitteretur. *Joannes Earnes* virium vivarum mensuram *Leibnitianam* impugnat, & contra demonstrationem *Bernoullianam*, quæ in *Elementis Matheseos Wolfianis* extat, objectiones movet. Ultimo demum loco comparet *Linckii* Commentatio de Cobalto. Est autem Cobaltum minera grisea, obscure albicans, mineræ argenti albi & pyritæ albi quoad colorem æmula, sed paulo obscurior, continens arsenicum album & terram fixam, cum filice & cineribus clavellatis in vitrum cæruleum abiens. Quæcunque *Linckio* de hoc cobalto innotuere, ea fideliter recenset.

Num. 397 pro mensibus Januarii, Februarii & Martii, *Hallejus* animadversiones quasdam dedit in quasdam Dissertationes, contra *Newtoni* Chronologiam a R. P. *Souciets* Parisiis pu-

blicatas. Controversia autem agitur de positione Coluri, per quamnam stellam arietis ex relatione *Hipparchi* juxta *Eudoxum* hujus ævo transferit. *Richardus Beard* describit calculum, ex vesica urinaria feminæ extractum. *Sanderfonius* communicat observationes Cometæ, mense Octobri A. 1723 in Persia factas, una cum observatione eclipsis Lunæ, quæ contigit d. 11 Oct. A. 1724. *Edmundus Barret* describit propagationem visci ex semine ejusdem arboribus inoculato. *Joannes Sloane* describit cornua extraordinariæ magnitudinis, quæ bovina esse, ex Æthiopia in Angliam allata, conjicit. *Benjaminus Robins* demonstrat propositionem undecimam Tractatus *Newtoni* de quadraturis. *Joannes Jacobus Scheuchzerus* describit anatonem muris alpini.

TAB. V.
Fig. I.

Num. 398 pro mensibus Aprili, Majo & Junio, plurimæ occurrunt observationes auroræ borealis, a *Derhamo*, *Lynnio* & *Rustriokio* factæ. *Georgius* vero *Whiston* describit quatuor parhelios, quorum singularis fuit situs. S repræsentat verum solem, quem ambit halo, coloribus iridis tinctus. OVR & NVT, itemque M, sunt arcus halonem contingentes. A, B, C & D parhelii. *Scheuchzerus* crystallos quasdam rarissimas describit, in summis Grimsulæ jugis detectas; *Dudlejus* vero calculum 5 librarum, in stomacho equi mortui repertum, & *Samlerus* polypum, per arteriam asperam tussiendo post vomitum cruentum assumtis medicamentis ejectum. Ultimo demum loco *Desagulierius* recenset liorum, quem sub titulo experimentorum staticorum de succo vegetabilium edidit *Stephanus Hales*. Nihil in eo reperies, quod non multiplici experimento fuerit confirmatum. Experimenta vero concernunt humectationem & transpirationem, vim, qua radices imbibunt nutrimentum, & qua succus nutritius ascendit per truncum & movetur per ramos, circulationem succi nutritii, aerem plantis nocturno inprimis tempore inspiratum, & quantitatem aeris, compositionem animalium, vegetabilium & mineralium ingredientis. Quæ de his observaverat Experimentator industrius ac ingeniosus, prolixè in hac recensione describuntur. Cetera vero, de quibus Autor agit, in Volumen sequens rejiciuntur.

DESCRI-

DESCRIPTIO NUMMI SARACENICI, TAB. V.
 Anno 1712 in agro Slesvicenſi aratro detecti ; expreſſa Fig. 2.
 a M. HENRICO SCHOLTZ, Sileſio.

§. I.

VERNO anni noſtri ſeculi ſecundi & decimi tempore quidam colonus agrum, a Slesvico oppido haud procul ſitum, aratro exercens, cum novum a vicino colle fulcum ſuccidiſſet, terra rupta, obſervat quoddam e ſoricum quaſi nido effulgens. Quod cum curatius diſcuſſiſſet, multas exhibuit monetas argenteas, nec non columellas argenteas, in ſtilos quaſi formatas, quarum alix, longitudine & craſſitudine digiti auricularis gaviſa, in acumen deſinebant, ac ſi olim graphiorum uſum ſuſtinuiſſent ; alix in ∞ figuram contorta conſpiciebantur, tantaque earundem erat copia, ut manu utraque eſſent capiendæ. Theſauro itaque hoc tellure recluſo, colonus fecit :

διὰ πολλὰ
 γίνεται, εὐτ' αὖν δὴ κέρδες νόον ἔξεπαλίση
 ἀνθρώπων.

Quare ille monetas hic illic vendendo diſtraxit. Poſtea vero temporis una illarum monetarum in manus incidit Viri plurimum Reverendi, *Jochimi Erncſti Mulleri*, gregis, qui Chriſto Plœnzæ colligitur, Paſtoris. Hic, ut, cuius eſſet dominus, ſciret, ex illis, qui peregrinarum ſcientiam rerum præſe ferebant, ſciſcitatus, tulit reſponſum, monetas eſſe Tataricam, cuius characteres *de divina Gratia* ſignificarent : a Magiſtro autem quodam Jenenſi characteres accepit idem valere, ac

Ⲅ ⲓⲁⲓ Ⲅ neque *Elias*, neque. Cum vero ille quidem ex

illis de veritate certus eſſe neque potuit, neque voluit, A. 1731 menſe Auguſto characteres illius nummi, quoad per artificis dexteritatem potuit, in lignum incidendos ac publicis Ham-burgenſium rerum Politico-literariarum literis inferendos curavit, ratus, fore, qui per involucra iſta & integumenta perſpiceret, ac veram characterum ſententiam explicaret. Quibus ego lectis, quoad figura characterum nonnunquam mutilata

lata

lata permisit, non solum judicavi, monetam esse Saracenicam, cujus characteres literarum Cufensium figuras exhiberent, sed etiam mearum esse partium putavi, qui, cum *Wahistorpi-um*, meum hospitium, a Rev. *Mulleri* loco ultra milliarium haud multum distare intelligerem, eo promptius aliquam illius monetæ interpretationem Rever. *Mullero* literis missis notam facerem. Hanc Vir Summe Rev. interpretationem eo, quo est in literas hujus generis favore laudatissimo, non amice modo accepit: verum etiam conamen meum privatum satisque imperfectum per literas Hamburgensium supra dictas publici fecit juris. Interea tamen fautor ille non intermisit, quin postea mihi *αρχέτυπον* monetæ curatius examinandum transmitteret. Quod cum facerem, *έκτυπον* Hamburgense ab *αρχέτυπω* non tantum longe abire deprehendi, sed etiam, uti *αρχέτυπον* accurate expressum paucisque descriptum harum rerum fautoribus exhiberem, operæ pretium judicavi.

§. 2. Characteres quidem monetæ sunt Arabum, seu Saracenorum Cufici, quos cum infra considerandi locus erit commodior, jam omittimus, atque margines autem omnia examinemus, quorum frons prior monetæ nostræ duos, aversa seu posterior unum habet circulum, literarum serie scriptum. Hi margines literas exhibent partim male expressas, partim usu ita detritas, ut paucissimæ discerni legique possint. Antiquissimi Arabes modum signandi argentum a Græcis Romanisque procul omni dubio accepere. Illos tamen, cum hi margines suorum nummorum nominibus Ducum & Imperatorum exornarent, arcis numismatum nomina Principum inscripserunt reperimus, marginesque aut apophthegmatibus, aut nominibus duodecim suorum sanctorum ducum consecrassent. Nomina *Ad. Olearius* in *der Pers. Reisebeschreib.* Lib. V Cap. 40 recenset, & Cap. 41 in lapide Persarum superstitioso exarata exhibet. Nummos autem recentiores, quorum margines duodecim illos Persarum sanctos tradunt, *Joan. Bapt. Tavernier* *P. II. Itiner. sive des six Voyages, qu'il a fait en Turquie, en Perse, & aux Indes*, p. 627 edit. 1678. dedit delineatos ac de-

descriptos. Verum enim vero ista duodecim *أمم Ummâm*, quos vocant, seu Antistitum Mohammedanorum, nomina in antiquis illarum gentium nummis haud apparent. Veteres quippe Arabes five Saraceni circulares suorum nummorum margines quibusdam potissimum sententiis condecorabant, quæ Christianorum doctrinam de *S. Trinitate* stringerent. Cujus gratia usi illis præcipuo veniebant verba *Corani Sur. XII v. 1*, ut ea tradit *Hinckelmannus*: *الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد* i. e. *Deus ille unus: Deus ille perpetuus; nec generabit, nec erit ei par unus.* Quæ verba & vulgares Turcorum libelli precum manu exarati habent in circulo suorum precatoriorum *نعم قهقيا* circumscripta, quibus præter alia hæc adduntur voces: *حافظ ناصر* *custos & conservator.* Ejusmodi etiam dictis circulos nostri tummi autumo completos, ut, quanquam pleræque horum literæ aut diffluerunt, aut tractu temporis disparuerunt, tamen nonnullæ in interiori prioris faciei circulo extantes hanc præ se ferant sententiam: *اسم الله ضرب* *ونداء الضرب* i. e. *Nomen Dei pulsavit & terra illis noxam &c.* Cujus dicti rationem e fatis sectæ Mohammedanæ: cujusdam, quæ, cum ætate nostræ monetæ Bagdadum misere turbaret, suppressa fuit, explicandam infra docebo.

§. 3. Oculos porro nostros in utramque nummi aream convertentes, nullam conspicimus *iconem*, cujus olim usus, uti Græcis Romanisque fuit familiaris, ita nec Arabes plane fugit. Saraceni sæculis IX, X, ad XII usque, utebantur imaginibus, ceu ex iis constat nummis, qui *Müstanzeri, Tzelacho'ddini*que ætatem & autoritatem apud *Hottingerum Diss. de nummis Orient. p. m. 157 sqq.* agnoscunt. His tamen iconibus non omnes æque Saraceni utebantur; quippe Ægyptii usum imaginum diu post retinuerant, quam Persæ aboluerant. Quod ut hi facerent, tria videntur movisse. *Primum* immanis Christianorum iconolatria; *deinde* immanis in Alcoranum superstitio: *denique*

occultæ sectarum infidiæ Mohammedanismo structæ. *σαυρο-
τιμία* seculo octavo non solum in *σαυρολατρείαν* abierat, sed
& aliæ Christi imagines coli cœpere. Nicephori, Græcorum
Imperatoris, cum Saracenis de icone Christi Edessa mittenda
tractantis, actio in vulgus nota est. Nec Græcorum expedi-
tiones ignorantur. Hi enim, teste *Abu'l Phragio* p. 283 anno
C. 903: *في عشرة صلبان مع كل صليب عشرة الاف*
*cum decem crucibus, singulas cruces stipantibus decem homi-
num millibus*, in Saracenicis provincias impetum fecerunt.
Turcæ quidem a consiliis Græcorum bellicis stare videbantur,
sed imagines eo majori averfabantur zelo, ut, postquam in
Persia pedetentim paulatimque rerum potirentur, sua autori-
tate & religione Persarum Chaliphæ ad icones e nummis o-
mittendas adigerent. Quod præsertim eo tempore puto fa-
ctum, cum secta *Chanbalanorum* de Mohammedis cõmentis
destrahere videbatur. Anno enim Christi circiter 834 celebris
Corani interpret, *Achmed, filius Chanbalis* Bagdadensis, floruit,
qui rationem negabat esse principium verba Dei interpretan-
di, statuebatque, *Deum humana membra indutum in terrarum
orbem descendisse*. Hic quanquam teste *Abu'l Phragio* p. 252
sq. propterea maxime excruciabatur, nihilo tamen secius ejus
postea discipuli eo tempore, quo nostra moneta fuit signata,
caput Bagdadi eo extulerant, ut *Al RADIUS* Chaliphæ eos anno
C. 934 igni & ferro statueret compescere, neque aliam ob cau-
sam dedit interneioni, quam quod *التشبيهة بالله* i. e. ut
Al RADIUS ipse dicit, *comparationem* s. *assimilationem* in Deo
admittebant. Quos ergo cum Christianis ut moneta signata
pungeret, iconem alias usitatam non modo neglexit Chaliphæ,
sed & in iconis locum vocem Mohammedis symbolicam لا
شريك له substituit.

§. 4. Prima monetæ facies has voces literis Cuficis scriptas
tradit: لا اله الا الله وحده لا شريك له i. e. *Non est
Deus, nisi Deus unus ille, non socius similis ei*. Prima hujus
dicti verba famosum illud Mohammedanorum symbolum

con-

constituunt, de quo *Thom. Hyde* in *Annot. ad Alberti B. bovii Liturgiam Turcicam* p. 2 dixit. Hæc symboli verba dum *Hottingerus* l. c. p. m. 167 ex antiquis Arabum nummis eruit, neque characteribus nummorum, neque geni linguæ Arabicæ satis fecisse videtur, quod voces *الله وحده* legit: *الله وحده*, cum nullus Arabum nummus, nullus unquam liber, voces *الله وحده* scriptas exhibeat, sed aut *الله واحد* i. e. *Deus ille unicus*, & *الله الواحد* i. e. *ille Deus ille unicus*: aut tantum *الله وحده* i. e. *Deus unus ille est*, dicat, ut *illud πλουθοότητα* aversetur, hoc vero nostram personarum pluralitatem neget. Huic autem suffixo *ه*, quod ex *هو* seu *الله*, ut ajunt, derivatum, eandem cum voce *الله* virtutem tribuunt. Uti enim Judæi superstitionissimi vocis *יהוה* γραμματολόγοι sunt, ita & Mohammedani vocem *الله* eadem prosequuntur superstitione. Superstitionem Professoris illius Persici, quem *Ad. Olearius* lib. IV *f. Pers. Reiseb.* Cap. 19 p. m. 228 b. refert sibi nomen Dei *الله* scipioni iniustum delevisse, ne profanum evaderet, attingere nolo, cum vox nostri nummi *شريك* luculentum & nequitæ & superstitionis illius specimen edat.

§. 5. Vox illa *شريك*, *Socius*, non simplex, sed prægnans, i. e. vocem aliam adhuc in se continens, apparet. Cuficum Arabum *je* alias Syrorum figuram *jud* commode representat. Hic autem in nostri numismatis voce *شريك* loco *je* Cufici, duas habet columnas ad normam perpendiculi literarum secantes lineam, quarum basis cum inferiori Cuficæ literæ *Re* ductu duos efformat semicirculos. His duabus columnis Cufenses *καλλιγραφοι* procul dubio priores vocis *الله* literas, circulo autem altero posteriorem illius vocis literam *ه*, altero literam *je* designare voluerunt, ut Mohammedani hac voce divina *الله* ventri seu gremio vocis *شريك* inserta eandem luderent fabulam, quam Judæi ex symbolo suo Pole-

mico *Deut. VI, 4*, fingunt, literam γ prioris vocis ultimam, & η literam totius symboli ultimam ita componentes, ut vox $\gamma\eta$ aeternus prodeat, ac nobis Christianis $\tau\epsilon\iota\alpha\delta\alpha$ colentibus Judæi obganniant: $\text{יְהוָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה אֶחָד}$, יְהוָה , ac si Deus ille noster ita unus & æternus sit, ut filium habere æternum nequeat. Ita & Mohammedanus monetæ Autor illa nos voce prægnante $\mu\omicron\lambda\upsilon\theta\epsilon\acute{o}\tau\eta\tau\omicron\varsigma$ accusat, & ob $\acute{o}\mu\omicron\theta\sigma\iota\omicron\nu$ filii cum patre criminatur. $\mu\omicron\lambda\upsilon\theta\epsilon\acute{o}\tau\eta\tau\omicron\varsigma$ insimulat, quod non modo quemquam Deo parem negat, sed & vocem الله gremio vocis شريك inclusam repetit, ac si Christiani duos statuerent Deos, quorum alter alteri par esset. Nam vox شريك socium denotat eadem natura & potentia præditum. Quare nos cum sciant Christum Deo patri esse $\acute{o}\mu\omicron\theta\sigma\iota\omicron\nu$ καὶ $\sigma\upsilon\upsilon\alpha\iota\delta\iota\omicron\nu$ confiteri مشرکین i. e. *Associantes*, quasi $\acute{o}\mu\omicron\theta\sigma\iota\alpha\upsilon\sigma\epsilon\varsigma$, i. e. ex Mohammedanorum mente hæreticos vocant, qui Christum Deo $\acute{o}\mu\omicron\theta\sigma\iota\omicron\nu$ associant. Hæc etiam causa est, cur illos non modo precantes audiamus exclamare: يا من ليس له شريك في الملك i. e. *O! qui non est socius in regno*; sed & ipsum Mohammedem legamus totiens nos isto مشرکین i. e. *associantium* nomine exagitare. E. g. *Sur. III v. 60 edit. Hinkel. VI, 79, 80, 81, 106, 137, 138*, quo in Corani Capite illum vocis شريك usum fatis explicat, ac se suosque tanquam مسلمانيين *Moslemannos* i. e. *perfectos & concordēs*, qui Deum non dilacerarent, jactitat, ac v. 163 autorem monetæ hæc verba: لا شريك له docet. Quæ etiam verba Chalipha in imaginis locum fatis $\epsilon\mu\phi\alpha\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ substituiffe agnosco.

§. 6. Posterior seu averfa nummi area hæc continet verba: $\text{الله ما في محمد رسول الله الرض بالله يظهر لحمد}$ i. e. *Deus ille vindex, Mohammed legatus Dei illius, Al Razi bellabi manifestetur in laudem*. Crebra nominis divini mentio, quæ in aliis nummis haud ita occurrit, singularem Principis

pis pietatem seu hypocrisiam prodit, qua ausus *Chanbalarum*
 supra dictorum, qui apud Bagdadenses multum valebant, sup-
 primere cogitavit. Hi enim *Chanbalani*, cum vanitatem *Βαι-
 τολογίας* Mohammedanæ perpicerent Deo non placere, pre-
 ces clara voce fundendas, negabant, recusabantque sonum il-
 lum inconditum edere, quo vocem *الله الله* *élaho! élaho!*
Deus! Deus! vel centies & ultra uno halitu repetere solent
 Mohammedani. Quam ob causam *Arrádi* Chalipha, anno
 P. C. natum 834 teste *Abu'l Phragio*, per Satellitum præfe-
 ctum in vulgus edidit: ne quis *Chanbalarum* famosum il-
 lud præcum Mohammedicarum initium: *بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ*
الرحمن *in nomine Dei misericordis miseratoris*, secum sup-
 pressa voce dicerent; sed ita, ut vox *الله* audiretur. Quod
 Chaliphæ mandatum cum *Chanbalani* nihili facerent, postea
 ferro & igne vindicavit, eamque ob causam vocem *الله* totiens
 in nummo eodem expressisse videtur. Quin imo, ut *Arra-
 dius*, quem legunt, *καλλυραφικῆ* quasi figura ostenderet,
 quantopere *Chanbalani* isti vindictam Dei & Mohammedis,
 cujus autoritatem vilipendebant, in se provocarent, duas prio-
 res literas nominis proprii Mohammedis, videlicet *میم* &
ح *Cha* ita efformavit, ut vox *صافا* *vindex* evaderet. Postre-
 mam vero literam ejusdem illius vocis, scilicet *د* *Dal*, in eam
 produxit longitudinem, ut figuram sive gladii, sive alius cujus-
 dam instrumenti bellici, acciperet, quo se in Mohammedis il-
 lufores vindicaturum significavit. Huic Mohammedis nomi-
 ni *ἐπιθετον* subjungit vulgatum: *الله رسول* *legatus illius*
Dei. Quod Mohammed, ut autoritatem sibi desideratam con-
 ciliaret, in Corano vel centies de se pronuntiavit, quia nisi se
 ipsum, alium suæ veritatis testem ignoravit. Quam post au-
 toritatem ut discipuli paterentur extingui, his vocibus suo
 symbolo adjectis, confirmarunt. Postea quidem temporis Per-
 sæ, cum seculo XIV *Alim*, Mohammedis generum, Turcorum
Abu backra, Mohammedis socero, præferendum judicarent, in
 nummis post verba: *الله رسول* hæc adjecerunt: *ولي*

الله ولي i. e. *Ali Propinquus Dei*. Quæ tamen verba hodierni Persæ tam scite pingunt, ut litera *Lam* in voce *Ali* vocem محمد *Mohammed* sustentet, atque vox ولي *Propinquus* etiam possit legi وال i. e. *Præfectus*. Conf. *Olearius* l. c. Cap. 40 p. m. 354, & *Tavernier* l. c. p. 627.

§. 7. Tandem ad nomen venimus illius, cujus auspicio numinus noster in publicum prodiit. Is fuit Chalipha, quem vulgus *Arrádi* vocat, nostra vero moneta & Arabes omnes *Al Râzi bellabi* appellitant, quibus & *Abraham Saccuth*, libri *Juchasin* Autor, hunc illum אל ראזי appellando adstipulatur. Nomina illius Principis integra hæc sunt: *Achmed Abu'l Abbas Al Râzi*. Tribus gaudet nominibus, quorum prius, nempe *Achmed*, fuit nomen religionis; posterius *Abu'l Abbas* familiaris: quia ex Abbasidarum familia ortus, Abbasidarum vicissimus Chaliphatum obtinuerat, cujus gratia nomen postremum *Al Razi bellabi* tanquam dignitatis regis tesseram acceperat. Quod ergo etiam solum in monetis exprimebatur. Nam Persæ, cum novum crearent Chalipham i. e. *Mohammedis vicarium*, morem illum antiquum videntur retinuisse, cujus *Joannes* Apocal. II, 17, meminit. Salutato quippe Chaliphæ ac in throno collocato nomen illud novum imponebant. Hunc in modum, teste *Abu'l Pharagio*, cum plerisque Chaliphis egerunt. Quæ novi nominis accessio cum Chaliphis huc usque tantum fuisset propria, in eum postea usum abiit, ut etiam ad *Veziros*, i. e. summos belli duces, transferit. De quibus *Hottingerus* *Hist. Eccl. P. II Cap. X Sect. II §. 2 lit. i p. 89 & 101 sq.* Hoc novum nomen, quod Chaliphæ sortiebantur, duo secum ferebat judicia: *Judicium* de antecessoris rebus gestis; & *judicium* de eligentium potestate, quam vocé אל ראזי bellabi i. e. a Dei gratia sibi datam profitebantur electores. Nam *Alkaber*, qui nostrum *Al Razium*, sive *Arradium*, antecesserat, ferus erat ac crudelis, qui aliorum divitias potentiamque ferre non poterat. Ne vero noster hæc vestigia lubrica premeret, nostrum electores appellarunt الرأزي *Al Razi* i. e. τὸν θελ-

ξίνοον, placendo vincentem. Accedit quod *Munefus* eunuchus
 eum jam ante *Kaberum* Bagdadensibus eligendum persuadere
 eo nomine studuerat, quod esset: صبي عاقل فيه دين
 وكرم ووقا ما يقول *puer, mansuetus, pius & munificus,*
qui fidem servaret, quam dedit. Hic enim *Al Râzi* adhuc
 ætate puer regnum adeptus, scil. anno post C. N. 933, nihilo ta-
 men fecius magna cum laude sex annos ita gubernavit, ut ab
Elmacino p. 207 prædicetur fuisse: سجا جوادا دينا
 شاعرا كثرهم الغصادة يحب معادة العلماء
 محالطتهم نا فضائل جمة i. e. *munificus, liberalis, eru-*
ditus, poeta magnæ eloquentiæ, multisque virtutibus prædi-
tus. Cui encomio & *Abu'l Pharagius* p. 303 subscribit. Quod
 vero ad Judicium de eligentium potestate attinet, observan-
 dum, circa initium seculi IX penes Chaliphas fuisse quendam
 filiorum sibi successurum constituere, ceu exemplo est *Harun*
 ille *Raschid*, qui Saracenorum imperium suis distribuerat fi-
 liis. Posthæc imperii proceres, potestate principem consti-
 tuendi arrepta, satis habuerunt quendam Abbasidarum legisse,
 cui novum imponebant nomen, ac pro nominis scopo ἐπιθε-
 rov *divinum* addebant. Hoc erat sive *علي الله* i. e. *super*
Deo isto, sive *الله لillabi*, i. e. *Deo isti*, sive *الله بامر beam-*
ri'llabi i. e. *in mandato Dei*, sive *الله لدين ledini'llabi*,
 i. e. *decreto Dei*, sive *الله بنصر benisri'llabi* i. e. *virtute Dei*,
 sive *الله لابن دين leizaz dini'llabi*, i. e. *virtuti cultus*
divini. Quorum posteriora Ægyptiorum potissimum Chali-
 pharum fuere. Bagdadensibus autem Chaliphis familiarissi-
 mum erat *الله بالله bellabi*, i. e. *per Deum, sive divina favente gra-*
tia. Qua de causa *Abu'l Pharagius* p. 301 de nostro Chali-
 pha Bagdadensi ita ait: ولقبوه الراضي بالله cognomi-
 naverunt eum *Al Razi bellabi*, i. e. *placendo vincentem Dei*
Gratia, scil. electum: von Gottes Gnaden den Gefälligen.
 Hæc præterea Saracenorum loquendi forma, cum ab illa non
 mul-

multum abeat, qua antiquissimi Christianorum Principes usi sunt, cunctatio esse posset aliqua, utrum Christiani illam a Sacerenis, an hi a Christianis, mutuam acceperint. Quod tamen dubium aliis relinquo discutiendum, & de voto, quod hic subjectum reperio, conjecturam facio, ætatem *Razii* teneram respici, atque nummum in initio hujus imperii factum videri.

§. 8. Ceterum, quod jam monendum restet, esse aliud non videtur, quam character literarum, quæ in nostra mone-
ta conspiciuntur. His quidem ii fecerunt satis, qui Cufenses veteres examinarunt literas. Nihilo tamen secius character in nummo nostro expressus eam ob rationem potissimum mereatur observari, quod non solum ab eo profectus, sub quo recentior literas Arabicas pingendi ratio cepit exordium, sed & in speciminibus ultimis characteris Cufici adhuc integri haberi queat. Quippe *Abu Ali* filius *Mukla*, qui *Razii nostri* Vezirus fuit, cuique *Al Razius* manum ob malum consilium scriptum jussit præcidi, teste *Elmacino* p. 205 *Lib. III Hist.*

صاحب الخط المشهور الاول من نقل الخط الكوفي
i. e. *Autor*
est *Scriptura (hodierna) celebris, primus, qui mutavit scripturam Cuficam antiquam in ductum Arabum pulchrum & facilem.* Autores quidem filium *Mokla* expressis verbis haud tradunt scripturam illam post manus jacturam invenisse; tamen, cum *Elmacino* & *Abu'l Pharagio*, etiam post, calamo manui præcise alligato, dicatur scripsisse, probabile est, literas illas ex hac necessitate ortas fuisse, aut saltem majori usu venisse, quas cum *Karmathis* post sectæ homines sibi adscivissent, *Karmathicas* autumo dictas, uti antiquas illas Cuficas ab *Academiæ loco*, quem *Perfiz* urbem ad hunc usque diem haud ignobilem novimus, dictas scimus.

§. 9. Hæc de nummo illo, apud *Slesvicum* reperto, dicenda putavi, ex quibus nummum, ut spero, satis perlustratum illustratumque fuisse, intelligent. Si quis autem rationem inire velit, qua in terram pervenerit *Slesvicensem*, verisimilior
haud

haud occurrit, quam Ottonis M. expeditio, qua post res in Italia adversum Saracenos feliciter gestas anno post C.N. 949, Haraldum, Daniæ Regem, & ad Christum & suum obsequium apud Slesvicum compulisse Otto traditur. Qua in expeditione miles, qui antea contra Saracenos stipendia meruit, prædam amittere Saracenicam potuit. Plura de hac expeditione Ottonis M. Opusculum nostrum, *expeditiones Holsatorum sacras* enarraturum, proxime bono cum Deo dabit.

ELEMENTA CHEMIÆ, QUÆ ANNIVERSARIO labore decuit, in publicis privatisque scholis,
HERMANNUS BOERHAAVE.

Tomii II.

Lugduni Bat. apud Isaacum Severinum, & Lipsiæ, apud Casparem Fritschium, 1732.

Edit. Lugd. 4, Tom. I Alph. 5 pl. 16, c. Tab. æn. 17, T. II Alph. 3 pl. 4, Edit. Lips. 3, T. I Alph. 2 pl. 6, c. Tab. æn. 17, T. II Alph. 1 pl. 12.

UTi omnia celeberrimi *Boerhaavii* scripta, communi eruditorum applausu dudum excepta, nostris non indigere videntur præconiis, ita hujus potissimum præstantiam prior illa, quæ incio & invito Autore, multis locis mutila & depravata, tantoque indigna nomine evulgata erat, editio abunde poterit docere, quæ, spuria licet, atque ab Autore repudiata, multos tamen emtores invenit, uno & admiratores. De qua uti jure suo gravissime in Præfatione conqueritur Celeb. Autor, ita hoc nomine tamen in publicum profuisse illa videtur, quod hanc, multis nominibus præferendam illi alteri, avidèque expectatam ab eruditis, nunquam forte alias in lucem prodituram, Autori extorserit. Quæ uti chartæ splendore, typi elegantia, & quæ præterea ad externam libri commendationem pertinent, bibliopolam Lugdunensem nihil, quod ad exornandum tam egregium Opus conferre poterat, prætermisisse, abunde testatur, ita non minus egregie de civibus suis meruit non incelebris inter nostros bibliopola, *Caspar Fritsch*, dum hanc accuratam satis, elegantique forma pariter conspicuam, editionem, ut eo magis nostratium usibus inservire queat utilissimus liber, ad exemplar Lugd. excudi curavit. Toto cælo errant, qui farraginem remedium, arte Chemica producendorum, cum superficialia usitatarum operationum explicatione, in egregio hoc Systemate tan-

tum contineri arbitrantur. Uti enim plerosque Chemicorum libellos hac confusione laborare dolet Autor, ita alium longe sibi scopum præfixum habet: cum ex definitione Chemiæ, quam exhibet, facile innotescat, quam amplos ejusdem limites constituerit. Itæ enim describit: "Chemiæ est ars, docens exercere
 "certas physicas operationes, quibus corpora sensibus patula
 "vel patefacienda vasis capienda mutantur per propria instrumeta, ut definiti & singulares quidam effectus producti innotescant, horumque causæ ipsa per effecta pateant, in varios diversarum artium usus." Præmissa est Operi succincta artis historia, in qua præcipuos antiquioris recentiorisque ætatis Chemicos, eorumque scripta, cum epicrisi sobria recenset, insimulque docet, vitio Alchemistarum, qui primi fere tractandis igne metallis operam dederunt, contigisse, ut omnia artis producta protinus pro remediis corpori humano apprime profuturis habita, sicque multa inutilia, imo noxia, in materiam medicam sint introducta. Theoriæ fundamenta jacturus, ante omnia objecta artis considerat, eorumque nativam indolem explicat, ut eo rectius, quid ars in illis mutandis præstiterit, innotescat. Primo itaque loco fossilia sub examen revocat, cuiusque simplex eorum fabrica nullam in illis, inter vasa, & qui his continentur, succos, varietatem conspiciendam præbeat, proprium cujusque characterem suppeditat; post illa vegetabile regnum in scenam producit, cumque illud corpora hydraulica, multis vasis diversisque succis, in illis circulantibus constantia, sistat, accuratam eorum anatomiam exhibet, quique succi in singulis partibus hæreant, sedulo docet; ubi imprimis, quæ de succo cujuslibet plantæ proprio monet, notatu digna sunt, utpote qui, per omnem vim omnium partium plantæ applicatam, successive recepto crudo succo, ortus, veram plantæ proprietatem, indeque natam virtutem continet, quod exemplo foliorum Chelidonii, succum aureum, in pedunculo, Aloes, succum luteum amarum peculiaribus ductibus continentis, illustrat, quos proinde, si genuinos desideres, succos arte ex his elicies vasis, cum reliquis plantæ succis confusi indolem suam penitus mutare deprehendantur. Prælibatis sic, quæ de objectis Chymiæ proponere necesse duxerat, omnem mutationem, his

per artem conciliandam, solo motu absolvi docet, ut ita, quam varia sint Chemiæ producta, omnia tamen separando vel adunando nata esse censenda sint. De separatione Chemica id inculcat, ne nos partes corporum ita, uti in illis præextiterant, obtinuisse, aut vera physica eorum elementa produxisse censeamus, cum eo usque pertingere vix datum sit industriæ humanæ, neque ex horum productorum combinatione pristinum denuo componere corpus liceat artifici. Quo loco simul de spiritu rectore in vegetantibus atque animalibus, adeo apud Alchymistas decantato, lectu digna profert, quem dicit halitum tenuissimum, cuius corpori proprium, quo illud ab omnibus aliis accurate distinguitur; cuius sedes sit oleum rei volatile, cuius tamen minimam saltem partem hic spiritus constituat: totam rem cinnamomi exemplo illustrat, e cuius corpore cum aqua destillato, omnis vis aromatica, in oleum rubrum in fundo vasis collectum concentrata, extrahi potest, corpore cinnamomi pristinam exacte figuram retinente, ast omni fragrantia orbato; imo ipsum oleum, nisi sollicitè defendas, cetera nihil mutatum, spiritum hunc, simulque omnem virtutem suam avolare finet. Ut vero eo magis desiderium Auditorum ad excolendam solidius artem Chemicam acueret, amplum ejus per plurimas partes usum magnifico effert encomio, eumque non in physicis solum multa detegere nova, sed per omnes quoque medicæ artis disciplinas se diffundere, dum non solum statum humorum corporis naturalem declarat, sed eorum etiam in morbis corruptorum indicia prodit, indeque dictam his accommodandam docet, & egregia ad medendum remedia promit, egregie confirmat. Non minora sunt, quæ in excolendis variis artibus mechanicis a Chemia suppeditari posse adjumenta monet. In primis lectu jucunda sunt, quæ in Magia naturali hujus ope præstari posse, copiose differit, atque exemplo phosphori, magnorum motuum, certis corporibus sibi commixtis, ciendorum, similibusque declarat. De Alchemia quoque modestam addit epicrisin, atque genuinorum ejus artis Scriptorum, quos inter *Raimundum Lullium* honoris ergo nominat, scripta meritis laudibus prosequitur; in quibus

abscoudita naturæ egregie detecta laudat, atque ita de tota arte sentit. “Ubicunque Alchemistas capio, video ipsos simplicissimam veritatem nudissimis verbis describere, nec fallere, nec errare. Quando igitur ad illa loca pervenero, ubi percipere nequeo, quid velint, cur falsi arguam eos, qui in arte se longe præstantiores dederunt me ipso? Quare meam potius ignorantiam in hisce, quam illorum vanitatem, incuso.” Id tamen simul monet, subinde sibi in mentem venire, annon hi viri, postquam tam singularia per naturæ vires detexissent, tandem velocitate prævidendi, & ea pro factis narraverint, quæ fieri posse, imo quæ fieri debere, colligebant, si porro perrexissent exequi, quæ eo usque tantum animo conceperant. Ceterum tum hic, tum alibi passim, multa inspergit, quæ instruere, & ab erroribus, altius quid in hisce tentaturum, præmunire, atque ad fallacias vanorum hominum detegendas inservire queant. Jam ubi ad instrumenta Chemiæ activa explicanda pervenit, ignem, aerem, aquam, & terram, latius in illorum indaganda natura diffunditur, quam in Chemicorum quis scholis expectaverit. Quicquid enim de illorum proprietatibus, viribus, effectis, doceri in physicis potest, id omne hic accuratissime explicatum invenies; neque tamen abstractis lectorum animi ideis defatigantur, sed per uberrimam experimentorum, solite recensitorum, segetem illustrantur, indeque ductis confectariis confirmantur omnia. Præcipue in doctrina de igne, universali illo Chemicorum instrumento, copiosus est. Primum enim in naturam ignis elementalis inquirat, ejus notam genuinam constituit, corporum, quibus inest, rarefactionem, eumque ubique æqualiter expandi probat, donec causa aliqua, quæ illum in paralelismum determinet, accedat; dein pabula sic dicta ignis sub examen revocat, atque solum duntaxat corporum oleum huc referendum demonstrat; et si, reliqua, huic admixta, subinde ad vim flammæ augendam non parum conferre, neutiquam negat: varios quoque modos ignem certorum corporum miscela producendi fusc recenset; dum v. g. de calore ex mistura corporum vegetantium, de calore generando ex miscela corporum animalium & vegetantium, de igne genera-

nerato vero in corpore frigido ex solo accessu aeris, de igne producto ex frigidis fossilibus ope aquæ, de igne producto miscela liquorum frigidorum, agit; postea de effectis ignis varias proponit cautelas, quod nec universaliter, nec sincere semper solvat, sed subinde etiam componat, atque, pro vario gradu, varie subinde operetur, quo loco de gradibus ignis cognoscendis atque dirigendis fusius agit. Pari ratione in reliquorum sic dictorum elementorum indolem inquirat, in quibus tot phænomena, quæ in cælo, in terræ profundis, in vegetantibus pariter ac animalibus, observari solent, explicantur; egregia artis inventa, uti v. g. speculorum ustriorum, dioptricarum, catoptricarum, thermometrorum, recensentur, eorumque multiplex usus docetur, ut lectu non jucunda minus, quam utilia, sint, quæ super his differuit Celeb. Autor; nobis, quos in tanta copia rerum selectus inopes facit, Lectoribus, harum deliciarum cupidis, multa, quæ forte a Chemia longe abesse prima fronte videri queant, hic latere, indicasse, & ad eo studiosius evolvendum librum, solidissime conscriptum, excitate, sufficiat. Non minori utilitate se commendat doctrina de mensuris, propriis illis Chemicæ instrumentis, quæ definit per corpus, quod, lege artis applicatum alteri, illud dividit in minutas partes ita, ut particulæ solventis inter partes divisas soluti, penitus sint intermixtæ. Primo proprietates menstruorum in genere considerat, eorumque modum operandi exponit, quem quidem solo motu absolvi concedit, non tamen mere mechanico, in quo demonstrando fusus admodum est, atque limites operationis mechanicæ & physicæ accurate determinat, ut tandem fabulas multorum, quibus publico persuadere conati sunt, se jactare explicationem Chemicorum per mechanica, obtunderet, seque quam maxime ab illa abhorrere opinione, publice ostenderet. Dein singulas menstruorum, aqueorum, oleosorum, spirituosorum, salinorum, alcalinorum, tam fixorum, quam volatilium, acidorum cujusvis generis, saliumque neutrorum, recenset, & in quæ eorum se virtus exerat corpora, quid ex illa applicatione oriatur novi, accurate persequitur. Quin & de *Paracelsi Helmontii*que universali illo

menstruo Alcahest historice agit, atque, quæ ad cognitionem ejus facere possunt, ex propriis eorum scriptis studiose adducit, etsi fere unquam ulli Chemicorum tale arcanum possessum fuisse dubitet, id tamen suos monet: "salem marinum & Mercurium omni modo Chemico tractat, nunquam pœnitēbit operæ." Neque vero passiva instrumenta silentio prætermittit, sed eorum materiem, conditiones, commoditates, suos docet, iconibusque apposis, formam exhibet. Inter alia furnum simplicissimum exhibet, furnum studioforum propterea a se dictum, quem olim in proprios usus invenit, dum in Museo haud ita magno, in quo parvus modo caminus erat, multa cepit experimenta. Quo nec fumus nec fœtor fiat, qui calorem lenissimum & æquabilem suppeditet, ut vel ova in eo excludi queant, qui tamen eo usque intendi queat, ut aqua in eo ebulliat. Aptus ergo ad omnes digestiones, distillationes aquarum, spirituosorum, salium volatiliū, quin & spirituum acidorum, in eo commodissime tutissimeque sine magnis impensis peragendas. His jactis theoriz fundamentis, Tomo II ipsas operationes secundum trium regnorum corpora aggreditur, in quibus ita se gerit, ut omni evitata confusione, ac tædiōsa æque sæpius jam factam repetitione, quam necessariarum omissione, a simplicissimis, quorumque cognitio in sequentibus præsupponitur, initium ducat, neque semper ad pharmaceuticam tantum in his adornandis respiciat, sed & physicam corporis indaginem subinde absque ulla ad hanc relatione persequatur. Pharmaciz priorī in Parte, quæ vegetantia tractat, abunde prospectum est, in qua per omnes ignis gradus, a lenissimo, qui separando potius, quam multum in illis mutando agit, ad vehementissimum calcinationis usque, quid plantæ sic tractatæ exhibeant, offert, quid fermentatio accurate hic descripta, & ab omni alia operatione, cum quibus sæpius confunditur, sollicitè distincta producat, quid demum in putrefactione iis accidat, sollicitè persequitur. In quovis processu primo apparatus ad operationem peragendam cum necessariis cautelis explicatur, deinde de natura & usu productorum copiose disseritur, quomodo ex variarum subinde operationum productis artis lege denuo prudenter conjunctis egregia sub-

subinde pharmaca parari queant, fide docetur. Sic v.g. processus 39 docet, quomodo ex aquæ stillatitiæ uncis sex, elæosachari drachma una, & salis drachinis duabus plantæ cujusvis, debita proportione combinatis potio medicata, omnes illius plantæ vires concentratas exhibens, parari & cum effectu optato exhiberi queat. Altera Pars, quæ animalium destinata est scrutinio, theoriæ potissimum medicæ fervit, dum liquorum corporis animalis, uti lactis, urinæ, sanguinis, feri sanguinis, albuminis ovi, analysin instituit; mutationes post digestionem, putrefactionem ignis in illa actionem in iis observandas notat, indeque confectaria de statu eorum naturali æque ac præternaturali deducit: pharmaciæ tamen, quæ de sale ammoniaco, quod animalis est profapiæ, indeque parando sale volatili oleoso, item de *offa Helmontiana*, ex spiritu salis ammoniaci fortissimo, & alcohole purissimo enata, commentatur, egregia remedia suppeditant. In Parte tertia Sales, Sulphura, Metalla, atq; semimetalla Chemico examini subjiciuntur, pluraque hic iterum egregia in morborum sanatione, naturæ metallorum exploratione profutura, occurrunt. Id obiter notamus, Virum Celeb. uti ubique immodicarum laudum osorem se præbet, ita de remediis ex stibio paratis minus sentire magnifice, neque binis illis creberrimi apud nostros usus, cinnabari puta atque diaphoretico antimonio, præ reliquis prærogativam concedere. In fine addita est brevis præcipuarum operationum Chemicarum repetitio, una cum experimentis de colorum productione, mutatione, perquam curiosis. Utrique Tomo Index rerum copiosus subjungitur, in Lipsiensi editione in meliorem variis locis ordinem redactus. Paucis indicavimus lectoribus, quid in elaboratissimo hoc Systemate contineatur, quod si ipsi cum cura evolvere non dedignabuntur, plura se, quam nos brevitatis studiosi commemorare potuimus, in illo deprehendisse non negabunt, atque nobiscum optabunt, ut Celeberr. Autor reliquas quoque artis medicæ partes, quas, brevibus aphorismis comprehensas, ante plures jam annos edidit, continuo sermone magis explanatas in publicos usus divulget. Illi enim, qui in Italia ante biennium Præxeos *Boerhaaviana* titulo prodire Commentarii, adeo parum ad reliquorum scriptorum acumen acce-

accedunt, ut hoc ipso spurios esse facile pateat, tantoque magis desiderium, illis ab Autore suo promulgatis fruendi, acuerint.

HENRICI JACOBI SIVERS, LUBECENSIS, Philosophiæ Magistri, & Regiæ Borussicæ Scientiarum Societatis Collegæ, Curiosorum Niendorpiensium Specimen primum, sistens Lapidis musicalis, Echinitæ Cordati, & Stelle Marine descriptionem, cum illustri Regiæ Scientiarum Societate, quæ Berolini floret, communicatum.

Lubeccæ, apud Jonam Schmidium, 1732, 8.

Plag. 1.

PROPOSITUM est Autori, Dissertationibus nonnullis illustrare scientiæ naturalis historiam, quæque ipse ante aliquod tempus in littore Niendorpiensi collegit, jamque in Museo suo servat, in conspectum eruditorum proferre quædam naturæ cimelia. Quorum tria, digna satis eorum, qui curiosi naturæ sunt, oculis & admiratione, continentur Specimine hoc primo. Nos singula hic ære expressa dedimus, quod videmur nobis quandam in iis naturæ luxuriantis imaginem contemplari, jucundam admodum, & multum omnino elegantiz habentem. Cujus ea sint generis, ejus formæ & coloris, ejus denique sint usus atque pretii, malumus Lectores ex ipsius Autoris, quam nostris, verbis cognoscere. Figura prima sistit lapidem musicalem, de quo verba Cl. Autoris hæc sunt: *Hic lapis arenosus & coloris cinerei est, constans, quod ad longitudinem attinet, decem, latitudinem, passim septem, passim octo pollicibus. Lineæ & sic dictæ notæ musicæ rubro nitent colore, & partim sunt, ut hodie scribuntur, partim, ut ante aliquot secula a Monachis in membranis fuere scripta. Nomen lapidis musicalis cognitum antehac plane non fuit; magis vero cognita Voluta musicalis fuit, cui cum perquam similem Autor observaret hunc lapidem, simile ei, non infelici ingenio, nomen dedit. Alterum, quod hic cernis, est Echinites cordatus, qui silice, ut refert Autor, constat durissimo, & crusta albescente selenitica, vel, si mavis, in fluorem vitreum redacta, adhuc vestitus est. Ejus elegantiam facile*

TAB. V.
Fig. 3.

TAB. V.
Fig. 4.

facile agnoscent, qui eum cum echinitis aliis, haud raro obviis, & de quibus copiose egerunt scriptores multi, comparerint. Tertium, cujus hic nobis imago exhibetur, a forma *Stella marina* dicitur. *Insectum est marinum*, (iterum Cl. Autoris verbis utimur) *in radios quinque divisum, duro & spinoso vestitum corio, quod tamen in humido facile mollescit & dissolvitur. Radii ipsius excavati sunt. In medio oris situs est, quo alimentum attractum conficitur, atque per omnes dispergitur partes, & quia nullo alio in loco apparet exitus, haud incongruum videtur, ore, quae supervacua sunt, excerni.* Stellas marinas cum in quinque diversa stellarum genera abire ostenderit olim *Mich. Bernh. Valentini*, suam, quam nobis ob oculos posuit, refert Autor ad genus secundum, & *stellam marinam minorem* nuncupat. Ceterum, etsi in Autoris generatim instituto nihil sit, quod reprehendi possit, in ipsa tamen tractandi ratione, forte sint, qui ingenium Autoris desiderent, quippe de quo promptius liceret faciliusque judicare, si, praeter coacervatas scriptorum allegationes, de suo aliquid addidisset, & suos in physicis profectus magis ob oculos lectorum posuisset.

NOVA LITERARIA.

Mediolani novum, idque illustrissimum, Opus parat *Philippus Argelatus*, Vir plane eximius, in unum corpus collecturus scripta *Caroli Sigonii*, eruditissimi Italorum, singula, maximamque partem rarius jam obvia. De cujus instituti ratione ut certius constet Lectoribus nostris, integrum, quod ea de re Vir ille bonus edidit, & nuper ad nos transmissit, Programma, lectu quippe jucundum admodum, diligenterque compositum, huc transcribemus:

Quanti fecerint cruditi Viri Caroli Sigonii elegantissimos libros, ad universam propemodum antiquitatem illustrandam comparatos, ex eo potissime cuique sit persuasum, quod inter Italos recentiores vix alter inveniri possit, quem cultarum nationum omnium perpetuum constansque judicium majoribus laudibus exornaverit, & cujus libros lectionis assiduitate ferme contriverit. Hinc factum est, ut non semel iterata sit & apud nostrates & apud externos eorum librorum editio; sed, crescente in dies lectorum frequentia, rara admodum etate nostra purgationis forma apparent exempla, jacturamque non semel apud

me, vel verbo, vel scripto, dolentibus eruditis viris, aliquando reparare deliberavi. Neque uno tantum argumento ad hanc operam capeffendam invitabar hoc tempore, quo, vergente jam ad designatam calcem magna Italicorum Historicorum Collectione, etii aliquantulum supererat ab immani labore, quem si novus iste in edendis Clariff. Sigonii Operibus exciperet, jam animo reputabam a condita urbe Roma in annum ære Christianæ MD absolutum Italicæ Historiæ corpus me facile daturum. Si quis enim initium fecerit a Fastis Consularibus, quibus Romani Reges, ordine temporum servato, præmittuntur, deinde ad Historiam Occidentalis Imperii, & aureos Libros de Antiquo Jure Civium Romanorum, & de Judiciis, descenderit, quibus universa Romani Imperii administratio diligentissime explicatur, mox in libris de regno Italiæ finem fecerit, integram continuamque seriem habebit ad ea usque tempora, quæ Collectionis Muratorianæ Scriptores fusiori calamo percurrunt, tantoque facilius, & accommodatius, quanti proderit vetustiora monumenta sparsa ubique, ac non semel obscura, in unum corpus ab emunctæ naris homine digesta & explicata voluisse. Præterea amor meus in Sigonium ferme angebat; is enim vivens Bononiam patriam meam carissimam diu literis coluit, quo uno ex titulo singularem a Bononiensi homine diligentiam, & non vulgare officium, jure ac merito poscebat. Cessi ergo meo amicorumque desiderio, & ut celerius editionem instruerem, quicquid aeris & curæ necessarium reputavi, e meo privato penu contuli, ne Palatinorum Sociorum rationes diverterem in aliam causam, vel postrema communi cura priorem aliquantisper publico cum incommodo turbarem. Sed, fateor, mihi in primis hæsitandum fuit; nam, si Bononiensem castigatiorem editionem renovassem, si Wecheliam alteram, non omnia illius Opera exhibuissem, si vero ineditor huc usque libros dissimularem, non satis ipse mihi placere poteram; Sigonius vero præstantissimos alios libros a se scriptos, veluti suis cum cineribus in sepulchro latentes, brevi perituros doleret. Quamobrem in colligendis editis omnibus, quorum aliquot rarissimi, & in MSS. inquirendis curam omnem, & patronorum amicorumque omnium operam primum adhibui, variasque Italiæ publicas Bibliothecas, vel præsens ipse, vel alius quispiam, ut loci opportunitas ferebat, lustravimus, neque a privatis

vatis abstinuimus, petentes, instantes, obsecrantes, ne oblivioni celebratissimi viri lucubrationes diutius tradi paterentur, & univ[er]se literariæ Reipublicæ gratissimum beneficium inviderent. Valuit apud omnes Sigoniani nominis autoritas, meumque desiderium ita impletum est, ut nulli sint libri hæcenus editi, qui nostram non venerint in potestatem ad editionem absolvendam: præterea MSS. aliquot, quorum nova fiet accessio, gratissima tibi, Lector humanissime, futura ob eximiam Autoris elegantiam, antiquitatis peritiam, & exactissimum in rebus investigandis iudicium. Eorum librorum titulos non absque causa reticere cogor; interim hæc in univ[er]sum præfari juvat, ut consilium meum, & novæ hujus editionis specimen exhibeam, cetera in alia epistola, singulis Tomis præponenda, expositurus: itaque facile mihi persuadeo, futurum, ut cum MSS. omnes ad posteriores Tomos amando, dilata dies novum aliquod offerat, quod anxie quidem ac diligenter inquirere non desino. Nunc de primo accipe.

Præponenda de more fuerat Autoris vitæ notitia, quæ, si in alio quopiam cognoscenda fuerat, in Sigonio multo quidem diligentius erat investiganda, ob literarias quæstiones a pluribus cum homine acris ingenii actas, quæque varie a variis antea profactionis fortasse amore recensebantur. Ad eam operam, quæ literatissimum virum, & privatam e Sigoniana domo notitias, potestabat, aptiorem neminem invenire uspiam potuissem, quam Clariss. Ludovicum Antonium Muratorium, cui Musarum omnium chorus, quicquid elegantia ac doctrinæ præstantius erat, uberissime concessit, quique communem cum Sigonio patriam nactus, multo, quam ceteri, facilius ex familia ipsa certa rerum gestarum monumenta producere poterat. Neque mea me fefellit opinio; is namque pro sua in me humanitate, quam nunquam satis commendaverim, justaque gratiarum actione profecutus fuero, intermissis paulisper severioribus occupationibus, cuncta, quæ ad Sigonii vitam, mores, studia, opera, & literarias pugnas, pertinent, adeo exacte rimatus est, ut nihil amplius desiderari possit, & innumeri ferme aliorum errores, cum de Sigonii vita sermonem habuerunt, in posterum corrigendi sint, & vel factio[n]um studio, vel eorum oscitantia, tribuendi.

Sigonianos libros aperiu[n]t Fasti Consulares, quorum usus literatis Viris necessarius, mirum in quantas non semel angustias

stias impegerit antiquitatum amatores. Absolutum Sigonii labore credendum erat arduum hoc opus ; sed, cum ab ejus aetate ad nostram hanc, quae versus Imperii Romani fines protendebatur, tot effossa sint & effodiantur in dies lucidissima monumenta vetustatis, opera pretium videbatur, censura limam adhibere, ne, qui Sigonii Fastos absque ulla discussione recusus legeret, novarum observationum opem non sentiret. Hoc vero muneris, rogante me, suscepit Doctiss. P. D. Joseph Maria Stampa, Comensis e Somaschæ Congregatione, qui, singulari usus diligentia, omnes insigniorum Criticorum observationes in hanc meam Editionem contulit, Petavii scilicet, Pighii & Almelovenii, quas ad firmandos potius, quam ad emendandos, Sigonianos Fastos a Rege Romulo ad C. Julium Caesarem adhibuit, Mediobarbi, Pagii, Tillemontii, ac omnium novissimi Blanchini, a Julio Cesare ad obitum Augusti. Ab hoc vero tempore ad A. Christi 146 Stampa noster Eminentiss. Norisium viæ ducem habuit. Ad annum denique 284 Petrus Relandus facem prætulit. Sed ita vir judicio gravissimus in aliorum sententiam venit, ut justis aliquando ex causis minime subscripserit, & suas ipse investigationes produxerit. Cuspinianum, Panviniumque, etsi minus frequenter appellatos, ad stipulatores habuit ; sed, qui Petavium, Pighium & Almelovenium excusserit, illico comperiet, tres istos a duobus prioribus, quicquid in suis edidit Codicibus, fuisse mutuatos. Pagius etiam, eximius Em. Baronii censor, adjumento fuit, sed Stampa non semel a Consularibus regulis, in Hypatica Dissertatione stabilitis, discedere voluit, ne Quinquennalia, Decennalia, Quindecennalia, Vicennalia, suum extra præscriptum tempus anno integro, & aliquando biennio cum celebratissimo Dissertationis Autore transferret. Blanchinum postremo in Romanorum Pontificum actis etsi diligentissimum veritatis exploratorem, si aliquando correxit, eas adhibuit rationes & testimonia, quæ sibi Lectoris calculum arrogare mereantur.

Et, quoniam ad Chronologiæ rationem stabiliendam, unde sacræ ac profanæ Historiæ lux unice petenda, plura occurrunt, quæ fusori calamo erant illustranda, Dissertationem præmisit de Romæ conditiæ ac de instituti Consulatus anno primo. De anni in menses ac dies a Romulo facta divisione, immutata a Numa
Pom-

Pompilio, ac deinde a Decemviris emendata; hinc a Julio Cæsare, mox iterum ab Augusto, ac deinde a Gregorio XIII Pont. Max. constituta in futurum stabiliori emendatione. *Alteram item inseruit Dissertationem de Spoiliis, & Comitibus Romanorum; de varia recentiorum Chronologorum opinione circa Urbis exordium, & calculum, quem in annorum computatione servabant, eo consilio, ut, si qui a Stampa nostro discordes sint, levi negotio cum eo convenire possint. Alias postremo Dissertatiunculas addidit de Christi nati anno vero: de ejus primo suscepta post Baptisma prædicatione: de ejus supremo Paschate, deque ejus a sua Incarnatione ad Passionem triginta trium annorum traducta vita mortali; quæ omnia licet ad illustrandos Sigonianos Fastos minus erant opportuna, ad continuandos erant omnino necessaria. Suscepit id quoque numeris prælaudatus Pater Stampa, qui non tantum Sigonianos Fastos summa diligentia emendavit illustravitque, sed suam ex integro Continuationem adjecit, a morte nempe Augusti, in qua Sigonius subsisterat, ad Imperium usque Diocletiani & Maximiani deductam, sub quibus alterum Sigonii Opus de Occidentali Imperio sumit exordium. In ea temporum serie complenda impenso studio Continuator celeberrimus adeo incubuit, ut nihil profecto prætermiserit, quod ad Historiæ illustrationem, & Chronologiam firmiter stabiliendam instaurandamque, noverat expedire. Ex his, Lector humanissime, prælibare liceat, quæ in Fastorum editione pro viribus adhibenda curavimus; neque enim inficias iverim, Opus hoc, latissime patens, non unum doctissimum Stampam, sed plures alios, annosque plures sibi exigere debuisse.*

Neque minori studio ac eruditione illustrati sunt Libri de Occidentali Imperio per Eruditiss. P. D. Januarium Salinas, Neapol. e Casinensi Familia, e celebratissimi Abb. Jo. Baptistæ de Miro Schola, quem Papia in S. Salvatoris Monasterio degentem opportuna fors obtulit. I, Historiæ sacræ ac profanæ peritissimus, illius ope ac Romanarum Legum notitia purioribus e fontibus, non e forensium tabularum deliriis hausta, qua pollet plurimum, Sigonianos libros expolivit, eluxatos quandoque temporum ac rerum locos in suam sedem restituens, Legibus in Theodos. præcipue Cod. scriptis in testimonium productis, & Historicorum Synchronorum fide adhibita, quo novo adjumento firmiter in posterum figere pedem liceat in Occidentalis Imperii Historia; ad quam cum sacræ res etiam pertineant, id potissimum curavit, ut orthodoxa a pseudocounciliis distingueret, & Catholicam veritatem constantissime stabiliret.

Secundus Tomus ex viginti Libris de Regno Italiae compactus est, qui si non interituram unquam Sigonio famam præ ceteris pepererant, & obtinere ferme nostrorum assidue manus percurrunt, liceat mihi aliquid audentius asseverare: majoris fortasse pretii æstimanti ex nostra sollicitudine, atque Clar. Josephi Antonii Saxii, Bibliothecæ Ambrosianæ Præfecti, diligentia & cura publicam in lucem prodibunt. Is enim ex amplissimo eruditionis suæ thesauro, atque pluribus ex certis & venerandæ antiquitatis monumentis, Archivo præsertim Celebratiss. Monasterii S. Ambrosii hujus Civitatis, quæ

neque Sigonius, aut alius quispiam, in banc usque diem observaverat, aliisque pluribus vel editis adhuc, vel ineditis, Diplomatum, atque ope Scriptorum nostrorum Italicorum, Chronologia rationem & restituit, & factorum seriem vel supplevit, vel illustravit, amore in Sigonium, & studio veritatis precipuo, quod ipsismet illius Manibus opitulari videatur, & lucidius Italicam eorumque temporum Historiam representet suis perpetuis in notis, quæ rerum soliditatem, non inanem ac verbosam trutinam, continent.

Ceterorum, qui sequuntur, librorum ordinem adhuc minime disposui, sed suas quique notas, & observationes, vel editas antea, vel novissimas literatorum Virorum, quo acceptiores fiant, itidem habebunt. Ad eos, nempe de Antiquo Jure Civium Romanorum, Italiæ, ac Provinciarum, & de Judiciis, nec non de binis Comitibus, & Lege Curiata, præterea, quæ in sua Editione Thesauri celebratissimi Antiquitatum Romanarum Cl. Grævius notaverat, habebis prolegomena Cl. Viri, & multiplici eruditione insignis, Horatii Blanci, J. C. Romani, nec non Commentaria perpetua J. C. Joannis Martini, Mediolanensis.

Ad Libros de Atheniensium, eorumque ac Lacedæmoniorum temporibus manus adhibuit accuratissimus Vir, Orientalium linguarum atque Historiæ peritissimus, quem assiduis precibus fatigatum vici tandem pro sua singulari humanitate: hoc unum in se ipsum inofficiosus, ac ferme injurius, quod nomen clarissimum silentio reticendum voluit, id solum roganti mihi vix tribuens, ut Societatem Jesu, cui nomen dedit, appellare liceat, sed hoc erit perpetuæ laudis argumentum; nam sicut cætus iste lucidissimas, quot in cælo stellas, doctrinarum omnium facies enumerat, ita cuique me devotum beneficiorum acceptorum memoria perpetuo profiteor.

Et, quoniam Sigonius noster de profana Historia & antiquitate optime meritus, sacram etiam exegit, nobisque libros de Republica Hebræorum, & Commentaria in Sulpicium Severum vivens ipse publici juris factos reliquit, & libris octo Christianæ Ecclesiæ Historiam scripserat, quam forsitan aliquando invenire liceat; eos in unum Tomum a ceteris distinctos edere animus est, additis etiam perpetuis annotationibus. Neque ignoraveram, hoc sibi operæ dudum assumpsisse Joannem Nicolai; sed ab homine factionis acatholicæ spurcatam atque infectam orthodoxi Sigonii industriam, nemo est, qui negare possit. Ad alium itaque Hebræicæ Græcæque linguæ peritum, atque in eorum temporum, ac rerum antiquitate investiganda exercitatum, mihi erat confugiendum. Isque opportune præfens erat, tum humanitate mihi cum primis carus, tum multijugi eruditione singularis Vir, Abbas Laurentius Mafei, literariæ Rcipublicæ notus ob varia ingenii sui opera, & annotationes præcipue in quartum Anastasii Bibliothecarii Tomum. Hic igitur ad Rempublicam Hebræorum novas ex integro annotationes proculdit, atque ita Sigonium nostrum illustravit, ut frustra ad Nicolaum Lector revocandus sit, cujus errores non minus, quam aliorum id genus, ex occasione convellit: & præterea Rabbinnica de Judæorum

daorum antiquitatibus confutat commenta, petitis e divino Bibliorum fonte argumentis: atque id eo facilius præstabit Vir eruditus, cum Excellentissimi Viri, mihi nunquam satis beneficiorum memoria laudandi, Comitis Caroli Archinti ei pateat ad domesticos usus ornatissima Bibliotheca, unde a tot fontibus melioris notæ librorum emendationum suarum lucubrationes valeat haurire. Quod ad Sulpicium Severum attinet, cujus lectionem utilem admodum frugiferamque Sigonius testatur, si prius, quam Lector se conferat ad penitus cognoscendam Hebræorum Rempublicam, aliquam habeat illius notionem hausam ex Sulpicina Historia a Nostro Commentariis illustrata: optimum duxit idem Abbas Masei, ab Republica ista Sulpicii Historiam non sejungere, atque illius novam editionem disponere, in qua Sigoniano Commentario subjiçantur omnes omnium visæ adhuc in Sulpicium observationes, sanam tamen solidamque continentes doctrinam. Quare illas prædictas Abbas, pro Ecclesiasticis studiis impense laborans, recensuit castigavitque: quod spero certe humanissimo Lectori pergratum futurum.

Erant cordi supra cetera, quæ de Patria Bononia ad sacram profanamque Historiam spectantia Sigonius scripserat, & Bononienses literatos cives ad rem tractandam non immerito aptiores credidi, & mecum amore in patriam certantes plures inveni, nempe Adm. R. P. Aloysium Rabbi, Ordinis Servorum B. Mariæ V. & J. C. Alexandrum Machiavellum, utrumque ab editis Operibus laudatissimum, sacram primus, profanam alter Historiam accuratiori lima poliverunt.

Accessi tandem & ego, numerum Literatorum hæcenus laudatorum Virorum nova persona in me traducens, Andreæ namque Dorix Vitam exornandam, an dicam onerandam, suscepi, additis fœderum aliorumque similibus a tanto Principe negotiorum gestorum publicis documentis, quæ Nicolaus Dominicus Mutius, ex Januensi Notariorum Collegio, Literarum & Literatorum amantissimus, publicis ex tabulis in Serenissima Reipublica Archivo, cui ipse præest, observatis mihi humanissime communicavit.

Ad Scipionis etiam Æmiliani Vitam ex Latinis Græcisque Scriptoribus nonnihil contuli, qua fortuna, videant Eruditi.

Hoc unum postremo additum volo: librum, cui titulus Judicium de Romanæ Historiæ Scriptoribus, si quidem Sigonio tribuendus, diligentiorum ad trutinam revocandum esse, plures jam ante observaverant; & ne quid in Editione nostra deesset, e Doctorum hominum libris ad Lectorem potius uberiores apparatus, quam ad agendam censuram, plura excerpfi, & in universum Opus ad concinniorum elegantiam, ni fallor, expolienda omnia curavi, additis novis ac exactioribus Tabulis Geographicis, atque Indice copiosissimo ad singulos libros, in quo formando diligentiam, si unquam alias, accuratissimam labore improbo adhibuisse me, certo comperies.

Miraberis fortasse, me tot laboribus & expensis fatigatum, novam hanc
ope-

operam, quæ tot literatorum hominum ope, & in conquirendis, vel exscribendis, vel excornan. iis libris ære multo assiduaque cura indiget, in hoc potissimum ætatis in senium vergentis, post edita hæcenus tot librorum millia, suscepisse. Undenam tantum otii ac virium, sciscitabere? Unico verbo satisfaciam: a Clementissimi Cæsaris Nostri perpetua beneficentia, qui liberalitate sua animum & vires addit: ille nobis literarium otium, & dulce præsidium vitæ parat: ille me ad nova in dies meditamenta sacrarum largitionum stimulis impellit: ille Palatinos nostros ad novos alios labores excitat, qui literariæ Reipublicæ utiles & grati futuri sint, & Mediolanensibus nostris veterem studiorum famam, si Dis placet, inflaurent, & bonarum artium cultum, & commercia paulatim reflorentia, restituant. Quæ si Deus impleat omnia, ut rogamus, Cæsaris invictissimi gloriæ perpetuæ tribuemus.

Mens mihi fuit, cum primum Sigonii Tomum in lucem emitterem, Societatem inire; non ut alieno ære Typorum dispendia sustinerem, verum ut illa evitarem discrimina, quibus Opera ferme omnia, in plura Volumina distributa, premuntur in præsens; siquidem cum primi, qui in lucem eduntur, Tomi facile comparentur, deinde morte præpediente, vel genio, ceteri negliguntur; quo fit, ut plura imperfecta Volumina ad editoris perniciositateis blattisque absumenda relinquuntur. Quapropter eam mihi Societatem in eundem decrevi, ut, qui Tomum primum emerint, sequentis in parte pretium quoque persolvant. Is igitur, quem nunc in lucem emitto, quoniam in magnam excrevit molem, duos foliorum numero Tomos æquabit, Sociisque in minori papyro pretio 27 librarum Imperial. dimittetur, dummodo pro secundo libras 12, cum dimidia persolvant. Pro editis in majori papyro eadem habebitur ratio, assignato pretio librarum Imperial. 32, & 16 pro venturo. Hoc sane beneficio carebunt, qui Societatem inire neglexerint; ab illis namque non minori solutione 35 libr. in strictiori, & 45 in ampliori charta quodcumque Volumen in duabus Partibus divisum poterit comparari. Juxta calculos a me initos, quinque Tomi omnia Sigonii Opera complectentur, nisi forte numerum auxerint inedita usque nunc ejusdem Autoris scripta, quæ mihi diligenti indagine perquirenti ad manus pervenerint. Non idem erit cuique Tomo pretium, verum uniuscujusque molis habebitur ratio, qua duce, quicquid persolvendum fuerit, æqua lance assignabitur. Specimen interea papyri, characterum, ac tabularum ære incisarum, Tomus hic, quem in lucem emitto, cuique præstabit, nec ultra sex mensium spatium unus post alterum divulgabitur. Illud tandem monendum arbitror, quod mihi imprimis cordi fuit, nempe ut sollicita doctorum virorum cura illius correctionis onus susciperet; & qui laboriosam hanc provinciam suscipere, tanta religione insudarunt, ut, quicquid, quantumvis leve, illorum oculos effugerat, id in calce voluerint emendari. Nec minorem operam, imo, si fieri potest, diligentiorum, in sequentibus pollicentur, adeo, ut, quod veritatis studio dictum sit, nihil ultra desiderandum vel venustate, vel diligentia, severioribus etiam censoribus relinquatur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXXXII.

VIRI QUONDAM ILLUSTRIS, HERMANNI CONRINGII, Polyhistoris celeberrimi, Medicinæ ac Politicæ in Academia Julia, quæ Helmstadii est, Professoris meritissimi, multorum Regum ac Principum Consilarii, Opera. Curavit Commentariisque suis hæc Opera passim auxit & illustravit JOANNES WILHELMUS GOEBELIUS, in Academia Julia Actus, Regiæ Scient. Societ. Berolinensis membrum.

Tomus I & II.

Brunsvigæ, sumtibus Friderici Wilhelmi Meyeri, 1730, fol.

Tomus I Alph. II pl. 8, Tom. II Alph. 12 pl. 4.

QUam suo jam tempore meditatus est Ill. Gallorum Regis Consiliarius & Prætor Argentoratensis, *Ulricus Obrechtus*, sed morte præventus dare non potuit, Operum *Conringianorum* Collectionem, eam nunc sui muneris fecit Consultiss. *Gœbelius*, iniquum fore ratus, tam incomparabilis Academiæ Julix alumni scripta ab alio, quam ejusdem cive, in unum corpus redigi. Sinit nobis igitur sex Tomis omnia, quæ *Conringii* sunt, vel esse creduntur, aut ejus saltem doctrinam ultra ex parte, etiam aliena, referunt, Opuscula, non quidem Theologici, Polemici, Medici & Physici argumenti, (ea enim, veritus, ne Collectio, quæ jam in tot Volumina excreverat, nimium se extenderet, tantum indicavit, alii vero edenda reliquit,) sed

Kkk

ca

ea tantum, quæ ad *Historiam, Jus Publicum & Politices* studium, in quibus totus fuit *Conringius*, spectant. Et horum quidem non modo ex officinæ librariæ *Georgii Wolfgangi Hammii*, Academix Julix quondam Typographi, paulo post fata *Conringii* edito, instructissimarumque Bibliothecarum, *Augustæ Guelferbytanæ*, & ejus, quæ usibus ipsius Academix Julix comparata est, Catalogis, nec non ex Indice scriptorum *Conringianorum*, qui Syntagmati Epistolarum ejus ad *Ferdinandum Episcopum Monaster. & Paderborn. Stephanum Baluzium*, *Helmstadii* a *Casparo Cerbero*, Acad. ejus Professore, anno superioris seculi quarto & nonagesimo edito, accessit, plenam sibi comparavit notitiam, sed & describendorum copiam a *Viris Illustribus & Celeberrimis, Hertelio, Hermanno von der Hardt, Augustino Leysero*, *Lipfienfibusque* quibusdam Anonymis, Manuscriptorum maxime, quorum XVII, in Præfatione Tomi I nominata, eruit, a *Viris Ill. de Alvensleben, S. R. M. Prussicæ* a *Cubiculis, Uffenbachio, Kressio, Schminkio, Treuero, Pol. Leysero, Simone*, aliisque, impetravit affatim. Ordinem in disponendis hisce Tractatibus talem, qui rerum ubique responderet argumentis, servare non potuit, quippe alios Tractatus tardius consecutus, alios vero, suis notis illustrandos, ad tempus retinuit. Etenim plerisque suos Commentarios, multa doctrina selectioribusque publici Juris documentis abundantes, *Conringiumque*, ubi necessarium putavit, ab adversariis, *Lynkezo, Rasewitzio, Kalesio*, aliisque, defendentes, adjecit, quamvis triensium, quod datum ad hoc opus fuit, non permisit, ut omnibus æquale studium impenderit. Præmissæ sunt cuilibet Tomo Præfationes a Conf. Autore, quibus, quæ ad *Historiam Tractatum*, quolibet Tomo contentorum, faciunt, breviter exposuit. Accessit etiam Index locupletissimus, qui septimum Volumen constituit. At illud filendum non est, sphalmata in hac editione dari non pauca, & talia quidem, quibus sensui interdum & veritati, in Chronologicis maxime, multum derogatur, quod & ipsemet Confaltiss. *Gabelius* indigne fert, ejus tamen omnem culpam in remotissimos a sua urbe typographos eorundemque correctores, quibus, excepta aliqua Tomi

IV Parte, in ipsa urbe impressa, totius Operis accuratio concredita fuit, transfert, se vero hoc erigit solamine, præstantissimorum Operum Thesauros focios hujus mali habuisse. Operæ nunc pretium erit, quæ quoque Tomo contineantur scripta, indicare. Tomo I nempe post *Epistolam quandam Conringii ad Casparum Barlaam*, quæ inter Epistolas Clariss. Viror. ex scriniis *Jan. Brantii* A. 1715 Amstelod. editas, num. 55 p. 173 reperitur, quaque *Conringius* nosler *Barlaei* consilium de suscipienda cura studiorum filii Cancellarii cujusdam Brunsvicensis, spe certa Physicæ Professionis in Academia Julia obtinendæ sibi delata, instanter efflagitat, infimulque, quod in partes remonstrantium propendat, ingenue fatetur, Præfationi coronidis loco adjectam, ut & post *Vitam Conringii in funere ejus*, a Prorectore istius temporis, *Melchiore Schmidio*, descriptam, aliorumque celebratissimorum Virorum de eodem copiose congesta testimonia, sequentes habentur Tractatus *Conringii* : 1) *Exercitatio Historico-Politica de Republica antiqua veterum Germanorum*, Respondente *Nicolao Martini* A. 1654 publice defensa. 2) *De Germanorum Imperio Romano* A. 1643. Cujus Tractatus, quem Augusto Duci Brunsvicensi dedicavit, conscribendi necessitatem ideo sibi impositam putavit *Conringius*, quod Dissertatio ejus thematis biennio ante a Nobili quodam Respondente, Autore, sub ipsius Præsidio ventilata, adscripto ipsius nomine, at dissimulato nomine typographi, sub titulo Discursus novi de Imperatore, prodierat, quo facto tantam sibi illatam existimavit injuriam, quæ non aliter abstergi posset, quam elaborato egregio hoc Opere. 3) *Franc. Guicciardini, Patricii Florentini, Dissertatio de origine Potestatis secularis in Romana Ecclesia, cum nova H. Conringii Epistola*, quam ipse *Conringius* præcedenti Exercitationi subjecerat, ex *Guicciardini* Codice manu scripto desumptam; in Epistola vero, *Goldastum* secutus, Præfationem, huic Dissertationi præmissam, *P. Pitheo* vindicavit. 4) *Opus de finibus Imperii Germanici, quo jura finium, quibus illud continetur, a primo ejus exordio usque ad hæc nostra tempora illustrantur*. Addendam judicavit *Conringius* aureo huic libello

p. 1-25.

26-107.

27 in Præfat. Conr.

107-113.

114-463.

- p. 117-128. *Præfationem suam in Aristotelis politica*, quæ hic simul exhibitur. Inciderunt etiam in manus Consultiff. *Gæbelii* notæ *Conringii* manu scriptæ, quas auditoribus suis in calamus distavit. Eas sub textu collocatas deprehendimus cum hoc signo: *C. A. M. i. e. Conringii annotat. manuscriptæ*, ubi monendus est Lector, imperitia corrigentium a pagina 148 usque ad 181 pro *annot.* scriptum esse *animal*. Ceterum extant & ejusdem Autoris supplementa Libri I, quæ, eo adhuc vivente, A. 1680 primum, postmodum vero sub nomine Libri IV A. 1693, accedentibus in hac editione annotationibus incerti Autoris, de novissimis finium mutationibus, quæ per pacem Pyrenæam, Aquisgranensem, Neomagensem, & vicennales inducias, contigerunt, nomine Libri III insignitis, comparuerunt; quorum illa, suo cuique loco, quem illustrant, additis literis *C. A. E. i. e. Conringii annot. editæ*, adjecit, has vero ad calcem seorsim, loco nunc sequente, exhibet. Est enim 5) sub titulo: *Ad B. Hermann. Conringii. Tr. de Finibus Imper. German. Annotationes, sive Liber quartus.* 6) *Exercitatio de urbibus Germanicis, habita A. 1641, Resp. Gerhard. Bode, Hamb.* 7) *Exercit. de Germanici Imperii Civibus, habita 1641, Resp. B. Christoph. Guil. Blume, Wolfenbüt.* 8) *Exerc. de Imperatore Romano Germanico, habita 1641, Resp. Bogislao Ottone ab Hoym, Equ. Pomer.* 9) *Dissertatio de Capitulatione Casarea.* Sequuntur nunc scripta, quibus controversia inter Electores Moguntinam & Coloniensem de Jure coronandi Regem Romanorum expenditur, sive *Conringiana*, sive aliorum Autorum, & quidem 10) *Diss. de Jure consecrandi Reges Romanorum, quo alterum Coloniense scriptum expenditur.* Quæ, uti videtur Cl. *Gæbelio*, opposita est responsioni Coloniensi, mox nominandæ, Autore *Boineburgio.* 11) 635-656. Tres Deductiones, vernacula lingua conscriptæ, & jam A. 1654 Bononiæ in 4 junctim editæ, quæ titulum habent: *Jus coronandi Regem Romanorum*, quarumque prima: *Kurze Information, warum Ihro Churfürstl. Durchl. zu Cölln den Actum coronationis Regis Romanorum vor Ihro Churfürstl. Gnaden zu Mäynz zu verrichten gebühret*, de A. 1653; secunda: *Churfürstl. Mäynz. Antwort auf die Chur-Cöllnische Information,*

- mation, eodem anno edita; tertia denique: Chur-Cöllnische Antwort auf die Chur-Maynzische den 8 Julii A. 1653 übergebne Erklärung in puncto juris coronandi.* 12) *Iterata Dissertatio de Jure coronandi pro Electore Moguntino contra Colonienses vindicias, cujus Autor Conringius est.* 13) *H. Conringii Assertio Juris Moguntini in coronandis Regibus Romanorum, cui, cum tertium prodiret Helmstadii A. 1664, ipsas pacti hac de re inter eminentissimos Moguntinum & Coloniensem Electores tabulas, A. 1657 subscriptas, addidit Conringius.* 14) *Hermannus Conringius ἐλεγχόμενος, sive Strictura in Assertionem Juris Moguntini in coronandis Regibus Romanorum, Autore Petr. a Streitbagen, Hejnsbergi ac Cranenburgi Canonico.* 15) *Iterata Vindiciae Juris coronandi Reges Romanorum pro Archidiaeco Colonienfi Bonnæ A. 1656, quarum Autorem, præeunte Petr. a Ludewig in Comment. ad Aur. Bull. Consult. Gæbelius Joannem Petrum Winzlerum quendam, J. U. L. fuisse, conjicit.* 16) *Iteratarum Vindictiarum Juris coronandi pro Archidiaeco Colonienfi examen, quo præcedentem Tractatum refutavit Conringius.* 17) *Anticonringiana defensio Juris Coloniensis in coronandis Regibus Romanorum contra Hermannii Conringii Assertionem Juris coronandi primam & alteram auctiorem Bonnæ A. 1656. Denique 18) Castigatio libelli, cui titulus: Anticonringiana defensio Juris Coloniensis in coronandis Romanorum Regibus, in cujus conclusione simul Petr. a Streitbagen Stricturarum Autorem breviter refutat Conringius. Isque finis hujus litigii fuit. Sed & incidenter alium sibi de alia questione paravit adversarium, dum asseruit, coronam Germanicam, qua hodie Imperatores coronantur, non esse Caroli M. cujus corona per Ludovicum II in Italiam translata sit, sed Conradi I, quam morti vicinus Henrico Aucupi per fratrem Fridericum offerri curaverit, quod refutandum sibi sumsit Wagenfilius in suo de Civit. Noribergensi Tractatu p. 242.* 19) *Conringii Vicariatus Imperii Palatinus defensio A. 1658. Hanc domus Palatinæ cum Bavarica contentionem succincte exposuit Clar. Gæbelius in Præfat. nec non prima ad hunc Conringii Tractatum annotatione.* 20) *Bericht von des Hochfürstl. Hauses Braunschweig*
- p. 635-695.
695-709.
709-739.
739-764.
765-785.
785-794.
794-811.
811-836.
836-841.

- p.844-984. *schweig Lüneburg hohen Vorfahren, Gerechtigkeiten, und würckl. Besz über die Graffschafft Stade.* 21) *Gründl. Bericht von der Landes-Fürstl. Erzbischöfl. Hoch- und Gerechtigkeit über die Stadt Bremen, worinnen erwiesen, dass dieselbige seit-ber dero Nahmen bekannt gewesen, bis auf den heutigen Tag, sich niemahls eines immediat unstreitigen Reichsstädtischen Pradicats noch Regierung gebraucht, auch niemahls für eine Kayserl. freye Reichs-Stadt gehalten, &c.* Zur Antwort, auf einen von ihnen den Bremern hochgeschätzten, zwar für langen Jahren durch ihren gewesnen Bürgemeister, weyland Heinrichen Krefftingh, der Rechten Doctorn, aufgesetzten, aber allererst für wenig Jahren kund gewordenen Discurs A. 1652, quam, variam eruditionem jurisque Germanici rariora referentem, Commentationem, *Conringio*, testimoniis aliorum doctorum virorum, & producto in medium consilio ejusdem *Conringii*, cui titulus: *Gründl. Bericht von des Hochfürstl. Hauses Braunschweig Lüneburg Vorfahren Gerechtigkeit bey der Stadt Bremen*, in quo ad illam, tanquam suam, iterato provocatur a *Conringio*, vindicat, aliaque octo ad hanc quæstionem facientia scripta indicat *Gæbelius* in Præfatione. 22) *Consilium an Friedrich Wilhelmen Churfürsten zu Brandenburg wegen seiner Länder.* 23) *Consilium de maris mediterranei dominio & commercii Regi Christianissimo.* Quod cum tribus proxime antecedentibus ex manuscriptis prodidit Autor hujus Collectionis.

- T.II. p.1-4. Tomo II exhibentur: 1) *Conringii Annotationes ad Præfationem, Libris Polit. Aristotelis præmissam*; ipsa Præfatio cum Tractatu de Finibus Germaniæ Tom. I sociata. 2) *Diff. de Republica Imperii Germanici communi.* 3) *De Republica Romano Germanica Liber unus, Autore Lampadio, &c.* cum annotatis H. *Conringii* ad Partes priores duas, ac tertiæ Capita VII. Quod Opus Christiano V Daniæ Regi inscriptum. Extorsit etiam Cl. *Gæbelius* Commentatiunculas *Conringii* ad reliqua P. III Capita, notis Autoris adhuc destituta, ex manuscripto quodam, quas textui addidit. Ceterum accesserunt ejusdem *Lampadii* explicatio L. 2 C. de Usucap. pro hærede,

de, quæ brevissima est; item ejus de natura nummi Discursus; nec non <i>Jac. Aug. Thuani</i> Germanicæ Reip. descriptio ex L. II Historiar. excerpta; ac denique <i>Jac. Lampadii</i> de Majestatis Civilis autoritate & officio circa religionem Opusculum posthumum. 4) <i>Conringii Discursus ad Lampadium posterior, ex manuscripto editus</i> , quem ex Bibliotheca Sereniss. Hassiæ Landgravii, beneficio Cl. <i>Schminkii</i> , Bibliothecarii ejus, adeptus est Autor noster, quique Discursus mere Academicus ex scholis <i>Conringii</i> esse videtur. Invenimus cohærere huic: <i>Jura & prærogativas Electorum de mense Julio A. 1662</i> , una cum brevibus animadversionibus <i>Conringii</i> ; nec non brevem expositionem; <i>Was es mit den Reichs-Vicariaten vor eine Beschaffenheit habe, und wem dieselbe an dem Römischen Reiche zukomme.</i> 5) <i>Conringii de Pace Civili inter Imperii ordines religione dissidentes perpetuo conservanda, Libri duo, quorum posteriore jura & pax Imperii ab Innoc. X Papæ criminationibus vindicatur</i> , liber aureus. 6) <i>Censura Diplomatis, quod Ludovico Imperatori fert acceptum Cænobium Lindaviense.</i> Tulit pro hoc Opere <i>Conringius</i> præmiium 1000 Imperialium & lautissimam arrham. Occasione hujus Schediasmatis <i>Gebelius</i> doctissimus non modo in Præfatione generali ad hunc Tomum bellum literarium de fide & autoritate Diplomatum brevissime exponit, sed & instituerat, speciatim, & de historia Diplomatum, & de arte Diplomatica, duabus Dissertationibus præfari, quod, cum aliis dissentus negotiis distulerit, breviter de utroque themate loco introductionis tractat. Veniunt nunc octo Dissertationes Academicæ <i>Conringianæ</i> ; scilicet 7) <i>de Constitutione Episcoporum Germania</i> , hab. 1647, R. <i>Henr. Jul. Blume</i> , Hannover. 8) <i>De Juribus & Comitibus Imperii German.</i> hab. 1643. R. <i>Georg. Adamo Struvio</i> , Magdeb. 9) <i>de Officialibus Imperii Rom. Germ.</i> hab. 1669; R. <i>Conr. Frid. von Burgstorf</i> , Equit. March. 10) <i>de Septemviris Electoribus Regni & Imper. Germanor.</i> hab. 1644; R. <i>Henr. Wilh. Pape.</i> 11) <i>De Comitibus Imper. German.</i> 1666; R. <i>Arn. Henr. Engelbrecht.</i> 12) <i>De Præcipuis Negotiis in Conventibus Imper. German. ordinum olim & hodiernum tractari solitis</i> , h. 1666; R. <i>Jo. Casp. Beker.</i> 13) <i>De</i>	p. 224-227. 227-230. 230-237. 238-467. 461-463. 463-466. 467-566. 567-698. 699-755. 755-765. 766-777. 777-789. 789-818. 818-839. 840-864.
--	---

- De nomothetica seu recta Legum ferendarum ratione, & in specie de Legum constitutione in Imper. German.* 1643; R. Jo. Adam p. 864-899. *de Hammerstein, Nob. Westph.* 14) *de Judiciis Reipubl. German.* 1647; R. Christ. Utr. v. Burgstorf, Equ. March. Illas Dissertationes excipiunt sex manuscripta, & quidem 15) *de Jure Publico Regni Sueviæ liber singularis*. Quem manu scriptum Illustr. de Alvensleben, S. R. M. Prussicæ a Cubiculis, eidem 917-937. liberaliter exhibuit. 16) *Bericht, wie es mit dem Rechte der Engländer Fischereyen auf der Norwegischen und Isländischen Seen eigentlich bewand.* 17) *Ohnmaßgeblicher Vorschlag von Aufnahme Ibro Königl. Maj. zu Dänemark und Norwegen Königreich und andern Ländern, vermittelt dreyen grossen Fischhandlungen*, quæ Dissertatiuncula inere est œconomica, 953-966. non erudite conscripta. 18) *Ohnmaßgebl. Bedencken von stets wäbrender Erhaltung der neuen Erb-Monarchie des höchstlöbl. Königreichs Dänemark*, occasione Monarchicæ successio- nis in eodem Regno A. 1661 stabilitæ, datum. Debemus ex tribus his pro juribus Regni Danici conceptis Consiliis primum 966-972. Conf. Kressio, reliqua Cl. Treuero. 19) *Ohnmaßgebl. Gedanken von der Stadt Braunschweig, aus schuldigster Treue aufgefazt und unterthänigst übergeben A. 1662 den 4 April.* 20) 973-1077. *Nic. Machiavelli Princeps, cum Animadversionibus politicis* 1078-1088. *Herm. Conringii.* 21) *Vita Castruccii, a Nic. Machiavello descripta.* 22) *Modus, quo usus est Dux Valentinus in necando Vitellatio, Vitellio, Liverotto Firmano, Domino Paulo & Duce Gravina Ursinis, descriptus a Nic. Machiavello.* 23) *Herm. Conringii Diss. de Conservatione regnorum.*

UBBONIS EMMII HISTORIA NOSTRI
temporis. Opus posthumum, nunc primum ex
MSS evulgatum.

Grœningæ, apud Jacobum Sipkes, 1732, 4.

Alph. 1 pl. 23.

Magnum Ubbonis Emmii in republica literaria nomen & doctrinæ excellens salivam eruditæ movere facile poterat

rat videndi Opus, quod de rebus sui temporis inchoatum reliquisse ferebatur. Rem igitur fecerunt historiarum Frisicarum studiosis gratissimam, qui libellum, non nisi in paucorum scriniis delitescētem, ut alios describendi labore levarent, nuper publicæ luci exposuerunt. Quo officio ut eo diligentius defungerentur, contulere tria, quæ nacti sunt, exempla, quorum unum jam olim a Viro docto prelo fuit destinatum, eoque labore se hoc Opusculum multo plenius & emendatius effecisse contendunt. Atque si tractationem ipsam intueamur, erunt fortassis, quibus non immerito displiceat titulus Historiæ, sive ille ab ipso inditus sit *Emmio*, sive ab editoribus adjectus. Cum enim historia esse debeat simplex factorum rerumque gestarum narratio, in hoc libello deprehenderes continuam & non sine acerbitate ac vehementia quadam propositam ordinum & præsertim Embdanæ civitatis defensionem. Nimirum a primo Comitatus statu orsus, libertatem prædicat, qua & nobiles & oppidani & rustici, etiam cum aliqua præ reliquis Germaniæ terris prærogativa, gavisi sint. Postea refert, Ubricum Greetzylanum in dissidiis civilibus Capitaneum electum, & inde A. 1454 a Friderico III Imp. non optimo jure Comitem creatum esse, conservatis tamen libertate & privilegiis tum populi universi, tum præsertim civitatis Embdanæ. Quæ quamvis & successores illibata conservare debuissent, primos tamen, arrogata sibi dictatoria potestate, frangere & debilitare omnia conatos esse Edsardum & Ennonem Comites. Ab iis enim multa circa bona monastica & Ecclesiarum res, judicia etiam, tributa & vectigalia, Embdæ aliorumque oppidorum & plebis rusticæ libertatem, nova & cum recepto more pugnancia esse tentata. Inde orto inter Edsardum & Joannem fratres dissidio, quo & ordines ipsi fuerint distracti, detulisse hos querelas ad Imperatorem, qui, re commissa Duci Brunsvicensi & Comiti Lippiensi, sententiam tulerit, ad cohibendos Comitis ausus comparatam. Hac etiam violata, rediisse eosdem Commissarios, cognovisse causam, & varia, quibus confirmarentur ordinum jura & privilegia, decrevisse. His iterum neglectis, itum esse ab utraque parte ad Cæsarem, qui falsis Comitis criminationibus motus,

p. 2.

7.

8 seqq.

II.

- p. 19. severo in ordines & Embdanos præsertim mandato quietem usque ad plenam causæ discussionem imperaverit. Postea in rebus præsertim Ecclesiasticis multa temere a Comite esse innovata, adeoque turbatos Embdanos, ut curiam, portas, portus, &c. occupare necesse duxerint. - In his motibus ordines fœderatarum provinciarum generales, cum ab ipsis Comes auxilia contra civitatem peteret, obtulisse se ad compositionem litium conciliandam, id quod etiam ad effectum d. 15 Julii A. 1596 sit perductum in castello Deltzylensi. His ordine re-
- 27 seq. censitis, capita transactionis primaria *Emmius* persequitur, simulque enarrat, ut Comes mandato & decreto provisionali (de quo modo dictum est) Cæsareo abusus, multa iterum præterfas tentaverit, & quamvis a Comite Lippiensi, denuo in Frisiam harum rerum causa missa, monitus, via quam ire cæperat, perrexerit, adeo ut etiam ab Imperatore per legatum rescissionem pacti Deltzylensis flagitaverit. Hæc, pergit *Emmius*, infeliciter cessisse Edzardo, qui ordinum victoriam sententia Cæsarea ablatam evertere frustra conatus, has inter turbas obierit. Inde
39. ad res Ennonis delatus, filium vestigiis paternis inhæsisse ostendit, ubi primum prolixius versatur in describendis conventus
- 44 seq. Auricani actis, quippe ex quo fonte reliquarum discordiarum pars haud exigua demanaverit. Succedit his novorum motuum descriptio, ut utraque pars, Comes & Embdani, circumtulerint arma, ut hi arcem Grethanam, castellum Longanum, a'iaque loca, occupaverint, & ut denique mutuis digladiationibus finem fecerit conciliata intercedentibus ordinibus fœderatis transactio Hagensis de A. 1603 d. 14 Aprilis. Cujus etiam præcipuis momentis expositis, narrare pergit Autor, novas mox emergisse lites, præsertim de præsidio Embdano, de ære publico, de constituendo Quæstore generali, in quibus plerisque nobilitas a ceteris ordinibus sejuncta cum Comite fecerit. Tractatum esse his de causis Marienhovæ, & post varias artes, quibus id, quod intenderat, obtinere conatus esset Comes, Decretum ab eo tandem publicatum esse, duorum ordinum sententiis plane contrarium, nobilitati conducibile, reliquo populo perquam onerosum. Accessisse, quod Comes militem ex pactis
- 106 seq.

tis dimittere noluerit, & Embdanis commeatus nautici literas negaverit, imo palam & occulte negotiationem nauticam gravissimis presserit incommodis. Re iterum ad Belgicos ordines delata, Comitem ab eis quoad hæc & alia gravamina monitum, nihil a pristina sententia recessisse, præsertim cum aliquam spem collocasset in fortuna exercitus Hispanici, vicina loca tunc pervagantis. Advenisse eo tempore legatum Britannicum, a Rege suo ad componendas lites cum literis, ad Comitem æque ac Embdanos directis, missum. Hujus studia prolixè describit Autor, graviter conquerens, quam ignarus universi negotii ad decidendam controversiam venerit legatus, quam fervierit aulæ, & quam iniqua præcipue consilio *Thomæ Franzii*, Cancellarii, ab Embdanis & tertio quoque ordine postulaverit. Discessisse eum tandem re infecta, Comitem yero, Hispanicarum copiarum vicinitate fretum, in augendo milite suo, vectigalibus etiam & tributis aggravandis, subditisque suis milite Hispano vexandis, strenue perrexisse. Missum ab eo postea in Angliam *Thomam Franzium*, qui Embdanis falsis criminationibus odium regis contraheret; hos autem, patrocinantibus ordinibus Belgicis, literis, ad regem datis, eo rem perduxisse, ut ipsi novum colloquium, cui legatus suus *Wynwodus* iterum interesset, haberi placuerit. Hujus colloquii acta, postulata utriusque partis, & sententiam Legatorum, ordine describit *Emmius*, iisque expositis, alia commemorat, quæ litibus paulisper sopitis de pecunia in stipendia militum a Comite dimittendorum solvenda, & de modo satisfaciendi fratribus Comitibus Joanni & Christophoro, acta sint. Prolixum foret, ea singula recensere, quæ postea inter Comitem & Embdanos disputata narrat Autor, quorum præcipua momenta eo redeunt, quod Comes jura omnia subditorum Decretis Cæsareis & transactionibus Deltzylensi ac Hagenfi munita eversum iret, subditos militibus peregrinis vexandos permitteret, de iis, qui per fraudulentas ipsius literas in Hispania captivi facti erant, liberandis nihil laboraret; quibus accedunt nonnulla alia, de sacramento, a præsidio Embdano, antequam stipendia solverentur, postulato, imo de dimittendo universo illo præsidio, magna

p.132-161.

185.

198 seq.

p. 302.

animorum contentione agitata. Rediit res demum ad novum colloquium, Hagæ institutum, cui, præter utriusque partis legatos, interfuere adhuc *Spencerus & Wynwodus* a Magnæ Britanniæ Rege, & nonnulli ab ordinibus Belgicis ad id delegati. Cujus prolixiore descriptione finem Autor imponit tractationi suæ, a regimine Edsardi Comitis usque ad A. 1608 deductæ, & ita dispositæ, ut, quæ singulis mensibus imo & diebus acta sint, ordine recenseantur. Ceterum, quod in hoc librorum genere primum esse debet, ut sciamus, quo quæque fundamento, quave autoritate, singula narrentur, de eo quidem id ex Editoribus intelligimus, quod ex literis amicorum familiarium, nec non ex relationibus eorum, qui aut conventibus publicis & consiliis interfuerint, aut legatione quadam functi sint, sua hauserit *Emmius*. Quod cum in dubium vocare nolimus, illud certum tamen non est, an omnes dicendi genus acerbum & sæpius effervescentes æque sint probaturi. Hæc omnia tamen non impediunt, quo minus libellum iis dicamus fore utilissimum, qui originem dissidiorum eorumve motus sub Edsardo & partim Ennone Comitibus, inprimis autem Embdunarum partium argumenta, cognoscere cupiunt.

JAC. WILH. IMHOFII NOTITIA S. R. G. I. Procerum, tam Ecclesiasticorum, quam Secularium, Historico-Heraldico-Genealogica, ad hodiernum Imperii statum accommodatâ. Editio quinta; studio & opera JO. DAV. KOELERI, Hist. & Polit. P. P. & Bibliothecarii in Academia Altorfina.

Tomus I.

Tubingæ, sumptibus Jo Georgii Cottæ, 1732, fol.

Alph. 3 pl. 18.

QUOD a primis incunabilis suis adeo se probaverat societati literatorum & in universum historiæ patriæ indagatoribus, Opus *Imhofianum*, ut intra paucos, ex quo lucem primum viderat, annos quater ejus iterata fuerit editio, nunc, ubi multa
in

in illo invenirentur, quæ antiquitatis speciem induerant, quæque intervallo temporis fuerant immutata, (ultima enim editio jam A. 1699 publicata) studio & opera Cel. *Kæleri* auctius reviviscit & limatius. Ipse enim Ill. Autor cum librum elegantissimum ad pristinum nitorem revocare per ætatem non posset, octogenarius quippe, tantæque molis operi sustinendo fere impar, invenit tandem virum, quo non præstantior alter, Cel. *Jo. Dav. Kælerum*, qui aggrediretur negotium, & hanc Notitiam S. R. G. I. Procerum nova & ad hodiernam Germaniæ faciem accommodata forma orbi redderet literato; de quo dignissimo laboris successore Ill. *Imhofius* in Epistola, Operi præmissa, qua in lectulo æger decumbens & morti fere proximus rebus humanis & literatorum confortio vale ultimum dixit, prolixè sibi gratulatur. Non est nobis in animo, benevolo Lectori cramben apponere recoctam, & quod jam olim in *Actis* nostris præstitum, ea omnia recensere, quæ *Imhofium* in hoc Opere habent Autorem. Licebit potius enarrare in compendio, quæ in quinta hac editione lucubrationibus debemus Cel. *Kæleri*. Monendum tamen hic, ut ajunt, in transitu, faciliorem inde redditam fuisse operam Cel. Editori, quod non solum insigni variarum annotationum & epistolarum summorum virorum, varia egregia novæ editioni suppetantium, apparatu a B. *Imhofio* fuerit instructus, sed etiam adjutores aliquot habuerit Serenissimos & Illustrissimos, qui non gravati sunt, coadunata singulari opera novum huncce factum illustriorem reddere ac perfectiorem; quæ inusitata benevolentia documenta Editor in Præfamine mente grata debitisque laudum præconiis extollit. Non exigui autem laboris rem aggressus videtur Cel. *Kælerus*, qui Opus hocce Genealogicum, per XXX quippe, & quod supra est, annos a nemine revisum, nec recusum unquam, omnibus in locis, quæ ad statum nostri temporis accommodanda erant & describenda, magno innovavit studio feliciterque refinxit. Hinc innumeri hic designantur Principes, quos ætas, qua ultima libri editio adornata fuit, nondum viderat; hinc alii multi beatorum choro adscribuntur, qui eodem tempore clavum tenuerant rerum-

publicarum; inde tot nova capita, quæ tot familiæ, ob acquiritam vel Principum vel Comitum S. R. I. dignitatem inter Proceres Imperii cooptatæ, jure quodam suo postulaverunt; quæ quidem inter elegantem accessionum delectum, quem spartam hanc obeunti *Kælero* e scriniis suis porrexerat Ill. Autor, illi ipsi Altorfinæ Academix ornameto referuntur accepta. Ita enim in fine libri V tria adjecit Capita integra, quibus Principum de Lamberg, de Turre & Tassis, & de Trautson, prosapias enarrat, quas intactas plane in universo Opere reliquerat B. *Imbosius*. Operæ speramus nos facturos pretium, si, quæ prolixius de his dicta fuerunt Cel. Editori, quantum fieri poterit, breviter commemoremus. Origo antiquissimæ familiæ Lambergianæ derivatur a Rittersbergiis in annalibus domesticis, e quibus aliquis ob pedis læsionem *Claudus* per jocum, *der Labme*, cognominatus est, cujus filii ac posterii *die Lamberger* dicti sunt, & ex Austria inferiori in Carniolam transierunt, ubi sedem fortunarum habere diuturnam. Jam A. 1161 Volradus ac Waltherus de Lamberg citantur a *Walthero* Ratisbonensi in Diplomate fundatæ Ecclesiæ collegiatæ Canonicorum regularium ad S. Andream. Accurata tamen series Lambergiorum incipit a Wilhelmo II five juniore Austriæ, toparcha, circa A. 1355 florente, qui filios tres reliquit, totidem linearum autores, inter quas Orteneggia, a Balthasare filio descendens, omnium amplissima honoribusque variis est cumulatissima, quippe ex qua orti Principes Lambergii. Ex quorum progenerationis serie, quam totam enarrare nobis integrum non est, præ ceteris eminent Casparus, qui natus A. 1492, mortuusque A. 1543, impetravit ab Imperatore Liberi Baronis titulum, Jo. Maximilianus, quem Imperator Ferdinandus II cum omnibus posteris in Comitibus Electoralibus A. 1636 Ratisbonæ in numerum S. R. I. Comitum allegit, & condendæ pacis causa Monasterium & Osnabrugam misit, Leopoldus denique Matthias, cui Imperator Josephus A. 1707 locum inter S. R. I. Principes concessit. Gaudet præterea Serenissima hæc domus variis dignitatibus hereditariis, quales sunt Præfecti stabuli in Carniola & Marchia Vinidorum, Camerarii & rei venatoriæ Magistri in Austria superiori, &

Dapi-

Dapiferi Episcopatus Salisburgensis. Amplissimæ gentis *Turriana*, generalis veredariorum per Imperium, Burgundiam & Belgium, Præfecti hereditarii dignitate inclutæ, antiquissimum caput habetur *Eriprandus* sive *Heribertus de Turre*, qui seculo circiter duodecimo ex Gallia transiit Mediolanum, ibique conjugio, cum filia unica *Tacii*, Domini Vallis Saxinæ, (Ital. Valsassina,) inito, sedem sibi stabilivit fixam. Sufficiet, præter Lamoralum Turrianum, qui A. 1313 per adversam civium factionem a solo patrio extorris secefferat in vallem Corneliæ vicinorum Bergomatum, ac ob venationes fere continuas in adiacente Taxo monte, nomen sortitus erat *Taxii*, a posteris deinde ad nostram ætatem continuatum, unicum nominasse Franciscum, qui pro ingenii Italici dexteritate, auspicio & indultu Ducum Burgundiæ ac Belgii, Imp. Maximiliani ac Philippi, ejus filii, pro sublevando fisco in sumptibus, cursus publici causa faciendis, instituit suis impensis equos ac veredarios alere, & per eos, per brevia intervalla dispositos, transvectiones tam literarum Principis ac curiæ, quam cursorum publicorum ejusdem, celeriter ac gratis curare, mercatorum vero & privatorum epistolas ac fasciculos pro modico pretio. In cujus laudabilis operæ præmium non modo proventus inde redundantes illi addiæti, sed summum etiam veredariorum magistratum aulicum fuit delatum, quod deinde multis honorum generibus auctum, hereditatis quodam jure ad ejus posteros pervenit. Inter hos Leonhardus I, S. R. I. Liberi Baronis, Leonhardus II Comitis Imperii, Principis denique dignitatem Eugenius Alexander fuit consecutus. Prolixiori hic recensione historiarum Serenissimæ hujus gentis supersedere facile possumus, justis quippe Commentariis expositæ a Duumviris ad hoc genus scribendi maxime idoneis, *Julio Chiffletio*, ac *Engelberto Flackio*, ex quorum scriptis, uti quidem libere confitetur, sua etiam hausit Cel. Editor. Nunc ubi ad *Trautsoniorum* gentem progredimur, æque nobis dubium de etymologia nominis illorum, ac Lambergiorum, subnasci facile posset, nisi in utroque obstaret autoritas Illustrissimi Com. *de Wurmbbrand*, tanta scilicet inter Geneographos, ut, qui contra illam aliquid tentaret, audaciæ

p. 501.

502.

503.

p. 505.

daciz non levis videatur accusandus. Debet autem ex hujus sententia Serenissima *Trautsoniorum* familia ortum suum nobilibus viris de Matraja, qui castrum olim ejusdem nominis, infra Oenipontum in Comitatu Tirolensi situm, tenuerunt. Ex hac gente quidam *Petrus* Principi suo tam carus fuit, ut ab eo in familiari alloquio salutaretur lingua vernacula *Trauter Sohn*, quasi dicas *fidissime carissimeque fili*, quo se deinde cognomine a ceteris gentilibus de Matraja distinxit, atque hoc posteris fecit peculiare. Stemmatographia eorum incipit a *Bertholdo Trautsonio*, dicto Chrell, qui vixit A. 1134. Ex posteris ejus

507.

Joannes junior a Ferdinando I liberi Baronis, Paulus Sixtus ab Imp. Rudolpho II A. 1590 S. R. I. Comitis de Falckenstein, & Joannes Leopoldus Donatus A. 1711 ab Imp. Josepho S. R. I. Principis mactati fuerunt dignitate. Præter has, quarum jam mentionem fecimus, Principum illustres domos, addidit etiam Cel. Editor numero Comitum Genealogias Comitum de Wartenberg & Stadion, de quibus non abs re erit & hoc loco pauca attulisse.

603.

Kolbio-Wartenbergica gens nomen habet a Castro Wartenberg in agro Wasgovico prope Cæsaris Lutram. Ejus possessorem antiquissimum commemorant Merbodum Senioremem Wartenbergicum, florentem A. 1169, & patrem trium filiorum, inter quos secundo genitus Wernerus Kolbio cognominatus est, cujus posteritas hic recensetur. Lectione digna sunt, quæ hac occasione in adjecta nota disputat Editor contra Cel. Ictum Halensem, *de Ludewig*, qui in Dissertatione de Jure postarum hereditario non dubitaverat statuere, Wartenbergicorum in Bohemia gentem nihil differre a Kolbiana Wartenbergica in Palatinatu Rheni. Inter viros summos, qui ex hac

607.

gente provenerunt, Joannes Casimirus, summum in aula Frederici III, Electoris Brandenburgici, affecutus fastigium, A. 1699 ad S. R. I. Comitis aspiraverat honores. Gentis *Stadioneæ* seriem Cel. Editor enarrare orditur ab *Eitel de Stadion*, militia

663.

claro & mortuo A. 1382 vel 1392, qui ex tribus uxoribus fator fuit duarum linearum, Alsatice & Suevicæ. Hæc descendit a filio Ludovico, finemque ejus fecit Josephus Conradus, A. 1693 cælebs mortuus. Inter eos autem, qui a Conrado, propaginis Alsa-

Alfaticæ radice, genus duxere, Joannes Philippus S. C. M. Confiliarius intimus, ab Imperatore A. 1686 cohonestatus est S. R. I. liberi Baronis, & A. 1705 S. R. I. Comitis titulo. Habes hic, B. L. quæ ad exornandam hanc Operis *Imhofiani* editionem ex scriniis suis nobiscum liberaliter communicavit Cel. *Kælerus*, in quo tamen non acquievit, sed varii generis notulas passim subjunxit, & ipsi hinc atque illinc textui inseruit accessiones, quæ non minus, atque illæ, ad affundendam summorum Principum stemmatibus meliorem lucem faciunt. Præstant inter cetera, quæ p. 249. de controversia differit, inter historiarum suborta indagatores, de Theodorico Buzico, quem pro Sereniss. Domus Saxonicæ 250. fatore habent; varia deinde de Palatinatu Saxonicæ quoque ordine is ad Electores Saxonicæ pervenerit, enarrat; præterea de urbe Altstetensi nonnulla affert. Cap. VI L. IV in subjunctis 251. notulis circa ea potissimum occupatus est, quæ ad historiam Sereniss. domus Wirtenbergicæ præ reliquis spectant. Non vacat hic loci, altius omnia repetere; sed speciminis loco hæc attulisse sufficiat. Unum hoc non videtur prætermittendum, Cel. Editorem varia in hac editione expunxisse Capita, quibus Genealogiæ gentium illustrium, succedente tempore extinctarum, continentur. Ita desideraveris Duces Saxo-Lauenburgicos, Eggenbergicos, Oetingenses, Crojenfes, Comites a Criechingen, a Falckenstein, a Cronberg, a Furstenberg, a Sulz, a Tilly, a Wolckenstein & Eberstein, a Wolfstein, & Lib. Bar. a Fleckenstein. Dubium tamen non est, quin fidem suam, quam dedit in Præfatione, liberaturus sit Vir celeberrimus, & non eas solum, quæ in antecedenti editione hujus libri inter florentes locum habuerunt, verum etiam illas, quas B. *Imhofius* plane omiserat, domos augustas in Tomum secundum sit rejecturus, cui & reliqua Operis *Imhofiani* Capita reservavit, ob evitandam nimiam libri novi molem resecta, quibus, præter alias accessiones elegantes, historia de origine, progressu ac incrementis doctissimi hujus Operis, nec non vita Autoris, supra omnem laudem positi, adjungentur.

·RISPOSTA ALLE ANNOTAZIONI CRITICHE &c.

hoc est,

M m m

RESPON-

RESPONSIO AD ANNOTATIONES CRITICAS
*super librum nonum Historiæ Civilis Regni
 Neapolitani.*

Sine mentione loci, 1731, 8.

Plag. 10.

Hospitem certe earum omnium rerum, quæ nostra ætate in literis gestæ sunt, animum circumferre oporteret illum, cui ignotum plane clarissimi ex condita paucis abhinc annis quatuor Tomis *Regni Neapolitani Historia Viri, Petri Giannonii*, nomen existeret. Nos ipsi, locis uno pluribus de insigni hoc Opere, & invidia, quam Autori præstantissimo præter meritum vehementissimam conciliavit, in his Commentariis expositum fuisse, bene meminimus. Probus animi candor, fides incorrupta, & strenua veritatis consecratio, rarissimæ, seculi nostri vitio, in illis dotes, qui animum ad scribendas Historias adjungunt, cum optimi cujusque amorem atque præconium excitare deberent, jam, mortalium iniquitate, non nisi dirissima odia, calumnias, convicia, & quicquid his pejus excogitari potest, in capita Autorum confertim cumulant. O seculum infipidum! o inficetum! Cepit in se ipso hujus rei experimentum ad omnem, si qua futura est, posteritatem commemorabile Consultiff. *Giannonius*, ob scriptam hanc compari cum doctrinæ exquisitissimæ facultate mentis etiam integritate patrii regni Historiam, ita malevolorum opprobriis exagitatus divexatusque, ut extremum sibi in Augustissimi Imperatoris gratiâ præsidium atque tutamen relictum viderit. Hoc dum fruitur tranquille, non intermittunt ex cucullatorum ordine plures, mordacissimis ipsum scriptis impetere, nihilque reliquum faciunt, ut cum conditore, libri etiam, quem plurimi fieri par fuerat, præcium ac fama miserrime profcindatur. Exstitit inter hos vel nuper demum, qui, impari satis congressu, exili trium plâgularum schedio, quod *Annotationes criticas in nonum librum Tomi secundi Historiæ Civilis Neapolitanæ Domini Petri Giannonii* inscripsit, atque Italico sermone, extemporali ferre opera, composuit, in lucem publicam exire jussu, criticæ

cenfuræ subicere sustineret, quæ dicto loco de *Normannorum in Apuliam descensu*, rebusque ibidem gestis, exposita sunt luculenter non minus ac vere. Fingit Anonymus ille, communicatum fuisse secum Historiæ hujus exemplar impressum, ad cuius Tomorum singulorum calcem charta virgo agglutinata fuerit, cui possessor, veteris *Normannorum Historiæ* indagator studiosus, illeverit quædam annotamenta, numero sexaginta octo, quibus examinantur perquisitus notanturque tradita à *Giannonio*. Confestim prelo ista commisit, & non Romæ solum inter Pontificiæ aulæ proceres ac literatos atque Neapoli, sed in potioribus etiam aliis Italiæ urbibus, Epistolæ Schemate induta, distribuit, hoc sibi sine proposito, ut, quantum posset, imminutum iret elegantissimi Operis autoritatem.

Visum antea fuerat, generoso contemptu vindicare atque silentio levioris hujus armaturæ aggressoris officias. Postea tamèn potius existimatum est, diluere solida responsione, quæ hæc ipsa est, quam indicamus, quicquid importunius objectum intempestiveque confutatum fuerat: abs Adversario, minutias potissimum Chronologicas, aut alia quædam similis farinæ, ridiculo cum fastu confectato. Singula hic momenta abs Autore ἀνωρύμω, qui clarissimi *Giannonii* familiaris personam induit, diligenter castigata atque discussa, neque sine sale interdum ac aceto, quod meruit utique miselli censoris arrogantia, sant; & nostro quidem iudicio, digna omnino hæc *Responsio* habetur, quæ in nova *Historia Neapolitana*: futura editione repetatur, in plurimum sic Lectorum usus cessura.

HERMANNI NOORDKERKII, FCTI,
Specimen Lectionum, sive Disquisitio de Lege
Petronia.

Amstelodami, 1731, 8.

Plag. 10.

Superiore anno evulgavit hoc non inventum profecto Opusculum Cl. *Noordkerkius*, in quo rogationes *Petronias*, quas veterum libri memorant, enarrat, & ex instituto perfe-

Mmm 2

qui-

- quitur. Cum vero quatuor istius nominis leges sibi invenisse videantur artis nostræ periti, de singulis singulari Capite exponit. *Ciceroni de Offic. L. III Cap. 2* laudari videtur *Petronium* aliquod Scitum, *de Peregrinis*, sed quod Noster felici stilo confodit. Locus *Ciceronis* sine dubio in mendo cubat, ac in *Petronii* locum sufficiens *Pennus* quidam. Addicunt emendationi Codices non dubiæ autoritatis; addicit *Festi*, sed paululum emaculati, assensus; & non parum summorum virorum suffragia addicunt. Quando vero, præter *Penni Papii* que legem, aliam, in peregrinos injuriam, veterum monumenta ignorent, nec opus sit, ut eam ex *Valer. Max. L. III Cap. 4 & 5* exculpamus, sequitur, ut verum sit, quod ille pronunciat, ex Legum Romanarum numero *Petroniam de Peregrinis* ejici proscribique debere. Alius *Petronia* sanctionis fundus videri poterat *l. 74 D. de Manumiss: Lege Julia Petronia* (al. *Patronia*) *si dissonantes pares judicium existant sententia, pro libertate pronunciari jussum*. Sed Noster mavult lege *Julia patron.* id est *patronorum*, instar *Julia* agrariæ, majestatis, judiciorum. Ipsam legem non de æqualibus numero singulorum judicium suffragiis accipit, propterea quod, si hoc evenerit, jam ex ipsis decemviralibus tabulis, qui pro libertate agebat, discessit superior. Videtur illi hoc Scito id voluisse Cæsar, si quis non una vice in libertatem assertus, & altera assertione liber judicatus fuerit, altera servus, aut totidem certe ingenuus, quot servus habitus erat, tum omnino pro libertate dandam esse litem. Addit, in *l. 38 de re jud. D.* Pium statuisse videri, si per divisa Centumvirorum subsellia pares utrinque perferantur sententiæ, etiam tunc illam partem vincere debere, quæ pro libertate decernit. Tertia est de *Servis*, & cohibenda dominorum sævitia. Quam Auctor omnium optime ab Augusti ætate arcessi contendit Legem enim, quæ post ea, & Tiberii potissimum, tempora, lata sit, agnoscit nullam; & quæ credi solent juniores, aut ad Claudii usque ætatem latæ, *Scribonias, Juniam Vellejam*, aliasque complures, antiquiores longe esse existimat. His alia quædam addit, quæ vel ad legis hujusce, vel generatim ad *Dominicæ*

nicæ potestatis, limitibus justis circumscriptæ, historiam, pertinent. *Postremo* loco aliam *Petroniarum* legum, eam scilicet, quæ est de *abolitione criminum*, explicat, eaque occasione abolitionis hujus fata recenset, & docet, hac legislatione effectum esse, ut is, qui uxoris adulterium jure viri detulerit, nec tamen intra tempus definitum peregerit, & pœnas daret, & ulterius deferre non posset. Cap. IV.

HERMANNI NOORDKERKII, JCTI,
Observationum Decas, in quibus varia juris Romani capita exponuntur aut emendantur.

Amstelodami, 1731, 8.

pl. 13.

Alterum hoc Cl. Autoris Opusculum farraginem Observationum non omnino inelegantium exhibet, earum potissimum, quæ ipsi, legis *Petronia* historiam meditati, in mentem venerunt. Nos quædam inde delibabimus. *Capitis I* fundus est *l. un. §. 2 D. de Offic. Conf.* cui cum *Cujacius* ope siglorum subvenisset, Noster inde, cum de ipso hoc, sigla sibi & verborum compendia, ubicunque aqua hæret, fingendi pruritu generatim agit, ac certis quibusdam regulis hoc emendationis genus includit, tum hoc loco frustra adhiberi monet. Ipsam legem vero ope salutaris illius geminationis arcani ita legit: *Ex Senatusconsulto, cum consilii (lege CVM filii) causam examinat.* *Cap. III* capitali illi, & quæ in *Jctorum* opprobrium & cruciatum posita dicitur, *l. 7 de capite minutis* unius voculæ jactura succurrit, atque, *tutelas etiam non admittit* (pro: *amittit*) *capitis deminutio*, legi debere censet. *Cap. IV*, præterquam quod multum operæ impendit *l. 18 ff. de minoribus* emendandæ partim, partim explicandæ, non indocta monuit de verbis, *inducere, consiliari*, aliisque; de *auditorio principis*, de quarundam, quibus *Jcti* utuntur, *vocum* immerito damnata *latinitate*, &c. *Cap. V l. 3 D. de sepulcr. Violat.* exponit, quæ cum adscribat *D. Pio*, quod *Capitolinus* tribuit *Hadriano*, multus est in eo, ut, qua id ratione contigerit, doceat,

M m m 3

ac

ac profliget sententiam eorum, qui *Hadriani* nomine *Antoninum Pium* in legibus nostris nonnunquam intelligi putant, *Cap. IX ad l. 7 §. ult. D. ad L. Jul. Majest.* commentatus, occasionem legis ex iis, quæ habet *Lampridius Helogabal. Cap. 13*, deducit ac de crimine majestatis, quod factò committitur, ejusque a verbis discrimine exponit, ac violatas Imperatorum imagines in militibus propterea severius vindicatas refert, quod plerumque defectiones militum inde principium capere solebant. Quæ cum ita sint, constabit ex his de Observationum harumce & emendationum pretio & loco, quas quidem, præter elegantiam & doctrinam, vel ipsa, quam Autor servat, & pæne dixerimus affectat, modestia, & erga Viros primi ordinis reverentia fatis, quod arbitramur, commendat.

*ELEMENTA JURIS CANONICI ET
Protestantium Ecclesiastici, adornata a JO. GEOR-
GIO PERTSCH, Jcto. Pars prior &
posterior.*

Francofurti & Lipsiæ, 1731, 8.

Alph. 1 pl. 9 ½.

Quatuor libris absolutæ sunt hæ Institutiones Juris Ecclesiastici, confectæ a Viro doctissimo, Jcto Jenensi, & Consiliario Saxonico. Horum in primo, postquam Jurisprudentiam Ecclesiasticam consideravit generatim, deque origine ac divisione legum Ecclesiasticarum, itemque de Jure Principum circa sacra, disseruit, de Jure personarum agit, adeoque singulos Clericorum ordines eorumque jura persequitur. Et in *secundo* quidem *Capite* breviter exponens historiam Juris Ecclesiastici, observat, tempore Christi & Apostolorum nullas fuisse leges Ecclesiasticas, nec tamen Ecclesias eo tempore caruisse ordine, eoque vel arbitrario, vel ab Apostolis sibi commendato, sed directionem Ecclesiarum tum non fuisse conjunctam cum imperio stricte dicto; post Apostolorum excessum sensim imperium sive jurisdictionem irrepisse in Ecclesiam ambitione Episcoporum, nec iis eam fuisse ereptam a Con-

stan-

stantino M. aliisque Christianis Principibus. Hinc Canonum Ecclesiasticorum Collectiones, e quibus tandem conflatum est Corpus Juris Canonici sive Ecclesiastici, ordine recenset, ac simul ostendit, quam astute Episcopi Romani in se transfulerint summum sacrum imperium. Addit, *Luthero* impetum in Jus Canonicum faciente, id acriter tutatos fuisse Jctos Wittebergenses, & illas quoque retinuisse leges, quæ non consentiant cum Protestantium dogmatibus. *Cap. II* de natura Ecclesiæ agens, primo docet, Pontificiis Ecclesiam esse Monarchiam sacram a civili republica diversam, sed ita tamen cum ea conjunctam, ut utatur multis in casibus ministerio eorum, qui præsent imperio civili. Horum in castris militare ait & illos nostratum, qui separatim statum faciunt ex Ecclesia, de forma regiminis Ecclesiastici disputant, Clericorum & Laicorum discrimen propugnant, & ministerio Ecclesiastico quandam gubernationem assignant. Ipse naturam Ecclesiæ, quatenus significat cœtum externum & particularem, ita duce S. Scriptura describendam putat, ut sit societas æqualis (hoc est, omnis imperii expert,) ad colendum Deum secundum doctrinam a Christo traditam unita, & ordine conveniente colligata. Inde conficit, Ecclesiam non esse Remp. quandam, sed esse collegium quoddam, cui si ipse Princeps accedat, tum ei summam inspectionem sive jus circa sacra denegari non posse. Hinc doctrinæ quidem puritati simulque pietati studeri debere, sed nec illam vi adhibita cuiquam imperari, nec hanc mediis coactiis promoveri oportere: adeoque nec ferendam esse divisionem membrorum Ecclesiæ in homines Clericos & Laicos, in spirituales & seculares. *Cap. IV* divisiones legum Ecclesiasticarum exhibet, & quidem primo ex mente Romanensium, deinde ex mente Protestantium. *Capite vero quinto* philosophatur de jure Principum circa sacra, quod ex eo derivat, quod Principis sit, providere, ne collegium ullum convellat securitatem publicam, nec turbas excitet. Princeps igitur ex Cl. Auctoris sententiâ relinquere debet cuius collegio Ecclesiastico libertatem tenendi doctrinas suas, quæ quidem pacem civilem non turbant, nec quenquam cogere sua religione dimissa sequi

qui aliam; multo minus pœnis afficere diversæ religioni addictos. In ea tamen Ecclesia, cujus ipse membrum est, jus habet exigente necessitate doctrinam determinandi publicam, curandique, ut doctores Ecclesiæ constituantur ii, qui sunt & docti & pietatis studiosi, itaque ordinandi cultum publicum & ceremonias, bonorum Ecclesiasticorum curam gerendi, certumque modum præscribendi excommunicationi, non tamen propterea habendus pro capite Ecclesiæ aut Episcopo. Jactis hæcæ fundamentis Jurisprudentiæ Ecclesiasticæ, nunc demum *Cap. VI sqq.* Cl. Autor tractanda suscipit jura personarum Ecclesiasticarum, ubique curate ostendens, quibus in capitibus recesserint Protestantes a doctrina Juris Canonici, simulque rite ponens principia, & deductas inde conclusiones subjungens, nec dissimulans, nondum ex omni parte satis emendatas sibi videri Protestantium doctrinas Juris Ecclesiastici. Ita *p. 97 sq.* ordinem doctorum Ecclesiasticorum non esse simpliciter necessarium, docet; *p. 104* juramenta religionis defendi posse negat.

In *secundo libro* agit, pro modulo Institutionum sive Elementorum de Jure rerum Ecclesiasticarum, spiritalium & temporalium, corporalium & incorporalium. Omnia vero hic turbata & obscuris terminis involuta esse, queritur, ideoque non posse ordinem adhiberi concinnum, sed insistendum esse traditi Juris Canonici. Hic *p. 363* statuit, legem Decalographicam de Sabbatho non esse moralem; *p. 360*, potius minuendas esse in Ecclesiis nostris, quam augendas, ceremonias sacras; *p. 374 sq.* exorcismum baptismalem rejicit, in ejusque locum reduci optat unctionem; *p. 376* putat, baptismum ordinarie fieri debere in Ecclesia, non domi; *p. 377* baptismum a mulieribus peragi posse, non concedit; *p. 391 sqq.* existimat, in doctrina de S. Cœna multas apud nos superesse reliquias doctrinæ Pontificiæ, quæ etsi non corrumpant essentiam sacramenti, tamen melius esse, ut Eucharistiæ celebratio reducatur ad simplicitatem Apostolicam; *p. 407* scribit, Protestantium praxin de pœnitentia Ecclesiastica ita esse comparatam, ut conclusiones ex reprobatis principiis exhibeat; *p. 413* rejicit formulam abso-

absolutionis prætoriam, & p. 414 numinum confessionarium, qui quamdiu fervetur, publicam confessionem in Ecclesiis permanuram esse, suspicatur; p. 425 censet, Protestantes plerasque conclusiones ex eo, quod matrimonium sit sacramentum, fluentes retinuisse; p. 432 sqq. multa vult correctâ in doctrina Protestantium de sponsalibus, de nuptiis, de divortiis.

Libro III, quem inscripsit *de universa tritura forensi*, processum forensẽ per partes suas describit. Denique *Libro IV* de processu criminali agit, deque delictis ac pœnis, *hæreticos*, id est, a religione publica dissentientes, non debere puniri, sed eorum dissensum ferendum esse, contendens.

Anleitung zur Historie ic.

hoc est,

INTRODUCTIO IN HISTORIAM SCIENTIÆ MEDICÆ, Autore GOTTLIEB STOLLIO.

Jenæ, apud Meyerĩ viduam, 1731, 4.

Alph. 5 pl. II.

CUjus jam A. 1718 in his *Actis* p. 558 sqq. recensuimus *Historiam Philologicarum & Philosophicarum disciplinarum*, ejusdem Cl. Autoris nunc Lectoribus nostris offerimus *Historiam scientiæ Medicæ*. Cum enim illud Opus adeo probari videret bonis omnibus, ut sæpius esset prelo subjiciendum, imo & Latinam in linguam transferendum, (vid. in his *Actis* A. 1728 p. 335) in animum induxit, etiam superiorum Facultatum, quas vocant, concinnanda historia bene mereri cum de sua, tum de postera ætate. Nunc igitur sistit duobus descriptam libris, quorum prior generalia, posterior specialia complectitur, Medicinæ historiam. Et priori quidem illo usque ad p. 382 originem scientiæ artisque medicæ persequitur ad nostra usque tempora, præfatus tum de Medicinæ cum Philosophia connectione, tum de ejus adversariis pariter ac defensoribus, tum denique de iis, qui ante ipsum historiam Medicinæ exposuerunt sive breviter, sive copiose. Jam cum ante *Hippocratem* non

N n n

videa-

videatur ars medica tractata a quoquam fuisse scientiæ modo, de hoc & ejus libris omnia profert, quæ visa sunt commemoratu digna. Hinc eodem modo differit de Medicis *Hippocradem* consecutis, clarioribus partim, partim obscurioribus: imprimis de sectarum medicarum conditoribus, *Erasistrato*, *Herophilo*, *Scrapione*, (autore sectæ Empiricæ,) *Asclepiade*, *Themifone*, (conditore sectæ methodicæ,) *Theffalo*, (quem vocat *suecatis Eisenbarthium* ob miram jactantiam,) de divisione sectæ methodicæ in *Episyntheticos*, *Eclecticis*, & *Pneumaticos*, quorum inter illos *Leonides* eminent, inter istos *Cornelius Celsus*, inter hos *Aretæus*. Hinc ordine illos persequitur Medicos, qui sub Romanis Imperatoribus fama artis suæ floruerunt, quos inter *Musa* Augusti, *Dioscorides* Vespasiani, *Galenus* Septimii Severi, imperium illustravit. Et de *Galeno* quidem & scriptis ejus ampla ei se obtulit dicendi materia. Inter hujus sectatores refert Arabum Medicos, qui seculo floruerunt sexto & sex sequentibus. Agit igitur hic, ut clariores producamus, de *Geberno*, *Kbafio*, *Alchindo*, *Avicenna*, *Averros* *Joanne Mesue*. Tum Christianos Europæ Medicos, qui ante seculum Lutheranium excelluerunt, in scenam producit, *Constantinum Afrum*, qui fundamenta jecit scholæ Salernitanæ, *Thaddeum Fiorentinum*, *Petrum Aponensem*, *Arnaldum Villanovanum*, *Valescum de Taranta*, *Nicolaum Leonicensem*, & ceteros. Seculi vero decimi sexti & sequentium Medicos clariores recenset ordine regionum, Italos, Hispanos, Gallos, Anglos, Germanos. Multus hic etiam est de illo mundi cymbalo, *Theophrasto Paracelso*. Nostri seculi Medicos §. 242 præfert superioribus ob majorem philosophandi libertatem & experimentorum copiam, acriorem item Matheseos & Physices culturam. Inter eos, quos ex hoc nostro seculo laudat, Germani sunt *Langius*, *Francus*, *Bruno*, *Linsingius*, *Vestius*, *Schelhammerus*, *Doleus*, *Albinus*, *Wedelius*, *Rivinus*, *Jungkenius*, *Valentinus*, *Hoffmannus*, *Stablius*, *Vaterus*, *Verdrifus*, *Furstenavius*, & *Nenterus*.

Posterior liber exhibet historiam singularum Medicinæ partium, cum theoreticarum, tum practicarum, Anatomix, Physiologiæ, Pathologiæ, Semioticæ, Therapeutiæ, Pharmaceuticæ,

cevticæ, Chemiæ, Chirurgiæ, & Diæteticæ. Non licet nobis per brevitatis nostræ leges hic morari. Sufficiat dixisse, eadem, qua superior liber generalis, methodo parique industria hunc quoque contextum esse. Illud unum e Præfatione addimus, Cl. *Stollium* duo duntaxat Capita posterioris hujus libri elaborasse, historiam scilicet Therapeutiæ & Diæteticæ; cetera deberi industriæ *Christiani Wilhelmi Kestneri*, Doctoris Medicinæ doctissimi. Superest, ut significemus nostris Lectoribus, jam elaborare quoque aggressum esse Cl. *Stollium Historiam Jurisprudentiæ & Historiam Theologiæ*, Cl. *Kestnerum Lexicon literarium medicum*: quibus tribus Operibus non minorem, quam ei, quod modo recensuimus, applausum promittere nulli dubitamus.

DANIELIS GEORGII MORHOFII POLY-
histor, Literarius, Philosophicus, & Practicus, cum Accessionibus Virorum Clarissimorum, JOANNIS FRICKII, & JOANNIS MOLLERI, Flensburgensis. Editio tertia. Cui Præfationem, Notitiamque Diariorum Literariorum Europæ præmittit JO. ALBERTUS FABRICIUS, SS. Theol. D. & Professor in Gymnasio Hamburgensi.

Tomii II.

Lubezæ, sumtibus Petri Bœckmanni, 1732, 4.

Tomus I Alph. 6 pl. 1½, Tom. II Alph. 5 pl. 2.

HAbent, cur plaudant sibi post tantum temporis decursum, & immortalitatem jam demum assecuturos se sperent *Morhofiani* manes, postquam, qui patrociniū eorum suscipiat, & edito *Morhofiana* doctrinæ teste luculentissimo, æternum iis monumentum erigat, existit Vir excellentis doctrinæ, *Jo. Albertus Fabricius*. Ita de Polyhistore, cui multum debet ætas tam nostra, quam superior, præclare mereri Polyhistorem præsentis ævi incomparabilem, non intelligit tantum, sed gaudet etiam nobiscum, quisquis virorum optimorum par illud nobi-

lissimum colere pro merito, & de amplissimis utriusque in literas meritis recte existimare, didicit. Non eget laudibus nostris Opus insigne & eximium, cui magnificum *Polyhistoris* nomen inscripsit *Morhofius*, utpote quod omnium, qui artium bonarum scientiarumque fata & vicissitudines, & quid in unoquoque doctrinæ genere præstiterint scriptores laudatissimi, nosse certo cupit, ad hunc usque diem teri manibus, & cum maximo eorum fructu pervolutari, quin & laudibus passim extolli videas exquisitissimis. Neque nullius momenti est, sed, quanto semper liber præstantissimus fuerit in pretio, satis nos illud docet, quod, magnæ quantumvis formæ molisque Opus iteratis vicibus lucem publicam aspexerit, tamque per terras late omnes migraverit, ut, qui novam ejus editionem expecterent, jam aliquo abhinc tempore permulti fuerint. Satisfacurus horum desiderio, quem ad incrementa literarum vere natum omnes novimus, S. Rev. *Fabricius*, in manus resumfit librum, suaque effecit cura, ut in conspectum eruditorum jam prodierit quam emendatissimus. Etsi vero, quod ex multorum utique fuisset desiderio, quodque præstare, si voluisset, Vir summus potuisset felicissime, nihil hic additum ex amplissima doctrinæ ejus suppellectile invenias, neque suum esse existimaverit, in alieni Opus ingenii exercere jus ac potestatem quandam, & de augendis illustrandisque, quæ copiose persecutus est *Morhofius*, argumentis laborare quicquam; hanc tamen, ut inspectanti cuilibet patescit, ipse dedisse operam dicendus est, ut &, quæ *Morhofiana* debentur industriæ, hic legerentur integra, &, quæ addita illis sunt a Viris nobilissimis, *Jo. Frickio* & *Jo. Mollero*, ipsi lector subjuncta Operi haberet, nec quicquam adeo, quod vetustioribus illis ornamento fuerat, in hac nova Editione jure posset desiderari. Eandem igitur, quam suus illi Autor olim dederat, libri formam eundemque habitum, quin & modum tractandi eundem, ordinemque rerum, vides; &, in his si, quæ carpas, videris invenisse tibi, exprobranda hæc Autori, scias, non Editori, esse. Limam adhibere Operi, & ex suo ingenio hinc atque illinc expolire dicta *Morhofii*, novisque accessionibus & momentis rerum adaugere,

gere, si constitutum fuisset *Celeb. Fabricio*, sane, quæ ejus est in his rebus eruditio prorsus incredibilis, nullum est dubium, facie proditurum hoc Opus longe alia, nec similem futurum sui fuisse *Morbofium*, propterea quod scriptorum, qui vel ante tempora *Morbofi* in variis doctrinæ partibus ingenii fecere periculum, vel ab ejus inde obitu famam scriptis consecuti sunt, numerum esse tantum constat, ut, si *Polyhistorum*, qualem dedit nobis *Morbofius*, Decada scribas, scribendi nunquam deficere tibi sentias materiam. Cui rei documento esse potest *Elenchus* ille *Diariorum literariorum*, quibus inde ab aliquo tempore res literaria aucta est mirifice, Præfationi subjunctus a *Celeb. Fabricio*; quo de argumento, paucissima habuit, quæ diceret, *Morbofius*, quippe in ea constitutus ætate, qua Diariorum ejusmodi inter eruditos parum auditum cognitumve nomen fuerat. Mirari hic vix satis possumus amplissimum eruditionis apparatus, & copiam scriptorum, numerum quadringentesimum excedentium; ut, qui addere his aliquid, non memoratum *Fabricio*, laboraverit, is frustra prorsus infuturus videatur operam. Nec autorem suum ipsa dissimulat Præfatio, *Morbofiano* Operi præmissa, brevis ea quidem, paucasque implens paginas, at plena frugis bonæ, & ad delectandos lectores admodum composita. Quæ, ne forsan sint, qui calamo a nobis scripta crimentur mercenario, eorum, quæ leguntur hic, potissima, & memoratu præ ceteris dignissima, age, in commune conferamus, & *Morbofiani* Operis, dudum in vulgus cogniti, intermissa jam mentione omni, *Fabriciantis* bellariis, nove appositis, utamur pabulo ingeni dulcissimo. Commemoratis laudatisque *Casp. Barthii* & *Morbofi* in literas meritis, expositaque *Polyhistoris Morbofiani* historia, varios Noster historiam literariam scriptis explicandi modos, quibus ante *Morbofium* usos passim eruditos constat, persequitur. Quorum quatuor cum primis genera nominat, *Chronologicum*, *Alphabeticum*, *reale*, sive *Classicum*, atque *Geographicum*. His quintum addidit *Morbofius*, idque omnium præstantissimum, quod dicere *Criticum* possis, quodque æstimari hoc pluris debet, quo majoris emolumenti res est,

scriptoris uniuscujusque prærogativas virtutesque præcipuas probe certoque habere cognitās. De singulis accurate pro more suo & erudite differentem vides Editorem diligentissimum. Et temporum quidem rationem habuisse in pertractando hoc genere literarum unus ei dicitur *Lambecius*, qui magnum & ab ultimis initiis ad nostra usque tempora deductum Opus meditatus, in *Cadmi Milefi* ætate sublitit, editoque *Historia Literaria Prodrōmo*, cura *Fabricii* nostri A. 1710 iterum in lucem exire jussu, quanta doctrina & solertia ad hoc scribendi negotium accesserit, abunde eruditos docuit. Cœptam hanc a *Lambecio* telam ut pertextat tandem peritiorum aliquis ætatis nostræ, nos cum *Cel. Fabricio* mirum in modum vehementerque optamus. Qui *Lexicorum* seu *Alphabeticum* ordinem adhibuerunt in concinnanda rei literariæ historia, primum in his numerat *Conradum Gesnerum*, Medicum Tigurinum, cujus *Bibliotheca Universalis* magnam continet exquisitissimarum rerum copiam; ut conjectura vix assequi causam possis, cur, qui novis eum formis exprimi curaret, inde ab A. 1545, quo primum aspexit lucem, ad hoc usque tempus nemo exstiterit. *Gesnerum* qui vel in compendium redigere, vel locupletare multis modis, conarentur, haud pauci fuere, in quibus non ultimo collocandi loco videntur *Conradus Lycosthenes*, *Rob. Constantinus*, *Josias Simlerus*, *Jo. Jac. Frisus*, cujus ipsius libro addita nonnulla ab *Alphonso Ciacconio*, porro *Anton. Verdierius*, *Jo. Hallervordus*, & *Georg. Matth. Kenigius*, quorum diversi pretii Opera literaria notiora sunt Lectoribus, quam ut de his copiose hic sit commemorandum. Horum omnium industriam longissime superasset *Christoph. Hendreichius*, si, quos animo conceperat, & quorum elegantissimum specimen nobiscum communicavit, perficere ei per ætatem licuisset *Pandectas Brandenburgicas*. Pertinet huc ipsum quoque, cura *Jo. Burch. Menckeni* olim in lucem prolatum, postea *Christ. Gottl. Jacheri* opera multis modis auctum, & ejusdem beneficio propediem in conspectum eruditorum habitu ornatuque novo proditurum, *Compendiosum Lexicon eruditorum*, sermo-næ scriptum vernaculo, spatioque admodum exiguo continens erudi-

eruditorum multa millia. His omnibus quam proxime accedit institutum *Alphonsi Laforis a Varea*, seu, qui sub Anagrammate hoc se ipsum voluit absconditum, *Raphaelis Savonarola*, hominis Itali, cujus *Orbem literarium universum*, simili compositum ordine Alphabetico, ante aliquot annos publice promissum, avide jam expectamus, & *Joannis Phil. Wernerii*, patria Northheimensis, & scholæ Osterodanæ ad Hercyniam Rectoris, qui servare in scriniis suis dicitur *Pandocheion clarorum literis virorum*, sive *Onomatologum*, vitas resque omnes eruditorum memorabiles complexum, &, quamprimum prodierit, huic studiorum generi aliquid additurum incrementi. Adjungi his denique possunt *Balii*, *Morerii*, *Hofmanni*, aliorumque, Lexica, nemini ignota, in quibus, ut res alias quascunque, ita etiam eruditorum historias strictim & concinne videas enarratas. Ordinis *realis*, sive *classici*, hoc est, ad disciplinas accommodati, observantissimus fuit *Conr. Gesnerus*, idem, quem primum diximus in Alphabetico versatum, *Pandectarum* sive *Partitionum universalium* Opere, in quo scientiarum nobilissimarum, præter Medicinam, omnium scriptores diligenter collegit dijudicavitque accurate, non minorem, quam *Bibliotheca universali*, famam consecutus. Secuti hunc postea temporis multi sunt, quorum studio debentur Bibliothecæ reales vel Theologicæ, vel Juridicæ, vel Medicæ; neque in his quisquam est, qui præferri, si consilii amplitudinem consideres, *Martino Lipenio* mereatur, occupatissimo in hoc scribendi negotio, cujusque Bibliothecas multiplices, si doctioris cujusdam, quisquis demum sit ille, viri manus augeantur aliquando & expoliantur, nullum est dubium, promovendo nostro omnium commodo tam posse aptas reddi, ut aliorum omnium supersedere deinde labore queamus. Eorum, qui per gentes varias nationesque eundo, literarum fata scriptis exposuerunt, nonnullos ætatis injuria furreptos nobis, haud immerito dolet S. Rev. *Fabricius*. Non enim nisi memoria nobis superest librorum triginta *περι πύλων και εις εκάστη αυτών ενδόξως ηνεγκε*, quos scripsisse olim fertur *Heremius Philo*, *Byblius* Grammaticus, Epitomesque hujus Operis,

ris, quam tribus libris *Ælius Serenus* concinnaverat, nec non *Geographiæ eruditi orbis*, a Viro quodam erudito compositione studio doctrinaque singulari, denique librorum decem, quos simili scribendi genere ab Adamo ad annum usque post C. N. 1501 deducere instituerat *Phil. Labbeus*, vir in præcipuis literarum partibus præ ceteris suæ ætatis scriptoribus laboriosissimus. *Jo. Andr. Quenstedii de Patriis illustrium virorum* Dialogo quæ addi possint, fere sunt innumerabilia. Qui patriam suam collaudandam, hujusque viros eruditos susceperunt enumerandos, horum tanta est copia, ut vel sola eorum nomina implere librum possint. De Germania universa, neminem fugit, quanta sint merita *Jacobi FridERICI Reimmanni*, & ipsius *Morbosii*, qui egregium de meritis Germanorum in literas Opus paravit, ornamento futurum summo Germaniæ nostræ, nisi occupatissimum jam in eodem elimando Autorem ad beatas sedes evocassent Superi. Alios, qui provincias civitatesque Germaniæ singulas scriptis illustrarunt, tabernæ literariæ bene multos ostendunt. Italiæ cum primis ea contigit felicitas, ut regio fere nulla, nec oppidulum fere ullum, intactum manserit civium optimorum calamo; neque scriptorum ejusmodi inire numerum possis, si, quæ dedit nobis S. R. *Fabricius* in *Conspectu Thesauri literarii Italiae*, vel fugitivo oculo inspexeris. Novam & ab his omnibus, quorum modo fecimus mentionem, longe diversam viam ingressus *Morbosius*, cum Historia conjunxit Criticam, & e re juventutis fore quam maxime existimavit, si scriptorum uniuscujusque scientiæ artisque singulorum non virtutes tantum laudesque singulares exponeret, sed vitia etiam maculasque notaret, ut a præposteris judiciis discerent cavere sibi juvenes, & imitanda sibi, quæ bona, fugienda, quæ mala essent, proponerent. Secuti hunc, laudabili consilio, postea temporis viri boni permulti; de quibus prolixius hic agere, abhorret ab instituto nostro. Præfationem S. R. *Fabricii* claudit *Brevis Notitia Alphabetica Ephemeridum Literariarum, & aliorum quorundam scriptorum ejusmodi diurnorum, hebdomadariorum, mensurorum, anniversariorumque*; cujus nec ipsius, et si præter titulos li-
bro-

brorum & Autorum nomina nihil fere continentis, inutilis adeo, quod fatemur, aut infructuosa nobis fuit lectio. Habes hic incredibilem scriptorum ejus generis copiam, non sane futuram tantam, nisi *Commentarios Academiarum, Parisiensis* atque *Petropolitane*, aliosque, *Acerras* item, *Biblicam* ac *Philologicam*, *Amenitates Juris Canonici Strauchianas*, *Analecta Hassiaca*, *Th. Crenii Animadversiones Philol. & Historicas*, *Parrhasiana*, similesque libros multos, forsan hoc in loco peregrinos, adjectos Celeb. Editor voluisset reliquis, majore jure & delectu in hunc Indicem relatis. Laudi tamen majore copiam nimiam cedere Celeb. *Fabricio*, quam defectum nimium, dixeris non immerito. Illud enim fatendum omnino, quæcunque inde a semifeculo in Germania, Italia, Anglia, Gallia, Belgio, aliisque terris, prodire, Diaria, aut similes his libellos eruditos, diligenter accurateque connotatos hic omnes esse, ut satis cognosci inde possit, contextendo huic Indici non heri aut nuper demum infumi aliquid operæ cœptum ab Autore præclarissimo. Unde eodem non sine fructu utentur illi imprimis, qui Ephemeridum, nihil aut parum discrepantium titulo, nosse diversitatem variumque genus cupiunt; id quod vel harum rerum peritissimis evenire in dignoscendis Gallorum *Bibliothecis* potest, quarum alia Germanica, (*Germanique*), alia Gallica, (*Françoise*), alia Anglica, (*Angloise*), alia Italica, (*Italique*), alia Belgica, (*Belgique*), quam, nuper demum inchoatam, non addidit Autor, alia antiqua & recentior, (*ancienne & moderne*), alia selecta, (*choisie*), alia nova selecta, (*nouvelle choisie*), alia curiosa, (*curieuse & instructive*), alia librorum novorum, (*des livres nouveaux*), alia judiciorum plena, (*raisonnée*), alia denique universalis, (*universelle*), singulæ inter se differunt longissime. Similiter, quas Itali sermone suo *Giornale* dicunt, harum alias Venetiis, alias Parmæ, alias Ferraræ, alias Foro Julii, alias Mutinæ, prodidisse, hoc in loco edocemur accurate satis. Ceterum, etsi, præter titulos libellorum, paucissima hic sunt addita, ea ipsa tamen, quæ sunt addita, æstimanda videntur maximi, atque cogniti, quod auguramur, gratissima erunt Lectoribus. Nobis imprimis illud placet, virorum,

qui præcipuam Diariis, ἀνωνύμως editis, operam inponderunt, indicata hic esse nomina; unde factum, ut *Acta nova Academia Philexoticorum naturæ & artis* Autorem præ ceteris habere *Franc. Lanam*, Bibliothecam Anglicam *Michaelem de la Roche & Armandum de la Chapelle*, Bibliothecam universalem partim *Jo. Clericum*, partim *Jo. Cornandum de la Crose & Jac. Bernhardum*, apparatus librorum Europæ (*Bæcksaal van Europe*) *Petrum Rabum & Wilb. Gewel*, Diarium *Clef du Cabinet des Princes Carolum Jordanum*, *Diarium Europæum Historico-Literarium Jacobum Hommey*, Opus literarium (*Essais de Literature*) *Morrierium*, Doctorem Sorbonicum, Historiam eruditionis nostrorum temporum (*Historie der Gelehrsamkeit unserer Zeiten*) *Jo. Christ. Clodium*, Historiam Criticam Reip. literariæ, Gallice scriptam, *Philippum Massonum*, Diarium Amstelodamense (*Journal d'Amsterdam*) *Gabrielem Dartistum*, & Hamburgense (*Journal d'Hambourg*) eundem, Relationes literarias (*Memoirs of Literature*) *Mich. de la Roche*, denique Rempubicam eruditorum (*Republik der Geleerden*) *Jo. Ruyterum* primum, post alios, Lectorum jam nemini non possit innotescere. Plura, non adeo vulgaria, quorum hic facta subinde mentio, tacemus de industria, ne temere transmigrasse videamur præfinitos nobis limites. Binis verbis addimus, Diarium *Clef du Cabinet des Princes* tanta, teste *Fabricio*, qui hoc ipsum ex Historia Critica Reip. Liter. refert, exceptum esse approbatione omnium, ut exempla ejus quadraginta millia brevi tempore publice sint vendita; quale honoris & applausus summi genus, dubitamus, an nostra ætate Ephemeridum scriptor ullus audeat sibi a lectoribus, jam delicatis nimium, promittere. Sed satis verborum sit; nos ad extremum pro incolumitate *Fabricii* nostri, sine exemplo Polyhistoris, defuncti jam laboribus tot laudatissimis, & in ipso constituti senectutis limine, imploramus Superos, utque illustriorem reddere splendorem literarum, & publice prodesse scriptis pergat compositissimis, per eam, quam dudum comparavit sibi, nominis immortalitatem precibusque omnibus ipsum obtestamur.

ANONYMI

מִכְמָר וְ כִּזְוִיָּה, quæ Jef. LI, 20, reperiuntur.

AMbo hæc nomina sunt monadica, quæ vehementer ingenia doctissimorum virorum exercuerunt, & nostrum quoque exercebunt, idque eo magis, quod etiam recentissimi Observatores illa præterierunt. De priori כִּזְוִיָּה duæ sunt præcipuæ sententiæ, in quas distrahuntur interpretes; quarum altera illud de bubalo exponit, altera de oryge. Hanc præfert *Bochartus* in *Hieroz. P. 1 Cap. 28*, sequentibus permotus argumentis, quod 1) כִּזְוִיָּה *Deut. XIV, v. 5*, inter species cervorum & caprarum sylvestrium ponatur: 2) ibidem inter Judæorum cibos recenseatur, quod de bubalo non credit, cum ejus esum communi suffragio omnes execrentur: 3) in Judæa & vicinis locis nulli boves sylvestres fuerint: & 4) כִּזְוִיָּה, juxta nostrum locum, laqueo capiatur, quod de bubalo nemo dixerit, qui potius fovea capiatur, aut simili arte. Sed his argumentis satisfacere possem facillime, si pro bubalo pugnare vellem: & quidem respondendo ad 1), loco *Deuteronom.* aliud nomen extare, scil. כִּזְוִיָּה, duabus literis ultimis transpositis, cujus discrimen a præsentē quoque agnoverunt LXX, dum ibi converterunt per ὄρυγος, h. t. vero aliud surrogarunt, ut deinde videbimus: ad 2), hoc, enervato primò, cadere: ad 3), nec orygem in Judæa & locis vicinis inveniri, sed tantum in Africa, quod omnes Historici testantur: ad 4), oryga reti capi, quis fando *audivit unquam?* quæritur in *Lexico Castell.* Sed nihilominus levibus *Bocharti* rationibus induci se passi sunt viri magni, *Majus* in *Supplem. Lex. Cocc. Vitringa* in *Comment.* ut utroque pede in illius sententiam descenderint: quorum hic gloriatur, laudatum *Bochartum* nihil hic nobis reliquum fecisse, ille vero, repetitis hujus argumentis, subjungit, quod, nisi oryx, quæ conjectura sit, appelletur כִּזְוִיָּה a voce, licet possit, eum nomen accepisse a cute maculis distincta, cum hæc significatio sit in lingua Arabica, & hic locum inveniat. *Bochartum* quoque sequitur *Clericus* in *Comment.* recens edito. At enim vero, nisi omni judicandi facultate destituor, nec de bubalo,

nec de oryge, sermonem Deo hic esse, arbitror. Ecce enim rem notissimam, afflictiones scilicet populi propter hujus peccata, similitudine tam longe petita & ignota illustraret, desumpta scilicet ab animalibus peregrinis, & vix vulgo Judæorum notis? Causam quidem docere voluit *Vivringa*, sed quæ minime satisfacit, cum, ad describendam ferocem Judæorum indolem, similia desumi a rebus notis potuissent, ut *Pf. XXXII, 9*. Augetur argumenti nostri robur, si, quod ipse statuit *Vivringa*, vaticinium hujus Capitis ad persecutiones & liberationem Ecclesiæ ante Christi adventum pertineat, cui sane Deus imaginem rei ignotissimæ proponere haud potuit. Deinde explicatio durior est, si *fera retis* explicetur de fera in reti capta. Cui enim illa facile, propter ellipsin geminam vocum *in & capta*, in mentem venerit? Plures rationes dabo infra. Vides igitur, B. L. quantopere etiam maximi Viri in interpretandis locis difficilibus, & enodandis vocabulis obscuris, hallucinentur. Sed quid tandem, inquis, de voce רתא sentis? Dicam, si prius & alterum nomen סכמר illustravero. Huic notionem *retis* imposuerunt, quam falsissimam esse puto, cum retia non capiendis feris, iisque magnis & ferocibus, sed avibus & piscibus, inserviant. Potius igitur hoc nomen *calorem*, quam notionem etiam Ebr. סכר obtinet, seu adjective *calidum*, significat, quam vim in eadem quoque forma in Chaldaismo habet, ut videre est in *Lexico Buxtorfii majori*. Et hoc argumentum pro notione hujus vocis solum mihi sufficeret, si aliis deficerer. Jam dicam, quid de his duobus nominibus sentiam. Certo mihi persuadeo, non loqui Deum de animali quodam, sed herba aliqua seu planta, quæ calore solis adusta inclinatur ad terram, & marcescit. Sed quænam illa sit, perdifficile est ad dijudicandum. Non contemnendæ sunt versiones antiquæ רבץ LXX, Syri & Arabis, qui omnes de *beta* exponunt, & illi quidem de *beta semicocta*, hic melius de *beta flaccescente*, iste optime de *beta marcescente* כ-ב-ץ? כ-ב-ץ? כ-ב-ץ? sicut *beta marcescens*. Bochartus l. c. p. 975 in causas harum versionum (inclusa etiam Chaldaica: sicut *laguncule confractæ*; quæ utique aliena est,) quas omnes pro falsis habet, in-

qui-

quirit, & fatetur, se in his tenebris nil quicquam videre, sed tamen conjecturas allaturum, donec meliora suppetant. Sed vereor, ne vir maximus luci tenebras offuderit, & omnis ejus inquisitio, quoad tergemnam illam versionem, sit frustranea. Cum beta enim etiam Latini languidos compararunt, & *Catullus* dixit 68: *Languidior tenera cui pendet Sicula beta* &c. *Augustus* Imperator vocem *lachanizare* i. e. languere in *betizare* commutavit, teste *Suetonio* in *Octav. Aug. Cap. 87.* Conf. *Babelonii Notas ad h. l. & Lex. Fabri ex edit. Cellarii.* Ex quibus colligas, languorem betæ in proverbium abiisse. Vid. *Erasmi Opus Adag. p. 451.* Respondet etiam hæc explicatio optime verbo לַחֲזֵק , quod nil aliud, quam languorem seu diminutionem virium, significat. Lubens igitur versiones veteres jam sequor, & aptissime totum comma ita transfero: *Filii tui languerunt, jacuerunt in compitis omnium platearum, sicut beta calida* (sole calefacta seu adusta, & flaccescens, marcescens,). Hæc imago ut aptissima est; sic & omnibus fuit notissima, utpote in calidis regionibus ubivis obvia. Syris Radix כַּמֶּר sonat *tristis, mæstus fuit*, unde etiam nomina ab initio Servili D aucta, *tristitiam, mærorem*, sonantia. Hinc etiam convertere possemus: *ut beta tristis.* Tristantur autem herbæ, quando calore solis languescunt, caput velut demittentes, & versus terram se inclinantes. E contrario simile a bubalo aut oryge petitum non quadrat, quia illi ideo capiuntur, ut occidantur; cum Deus hic languentibus seu deficientibus liberationem promittat. Hinc quoque verbum יַבֵּשׁ *jacere* non de morte accipiendum, sed de statu situque languentium. Dubito quoque, an sapientiæ Dei satis congruat comparatio afflictorum Ecclesiæ membrorum cum brutis sylvestribus, iisque robustis & ferocissimis. Sed reliquum est, ut etiam Radicem hujus nominis producam. Restituo illam ex Arabismo, ubi Radix ذِي-قِي sonat *debilis, infirmus fuit*: unde nomen ذِي-قِي *tenuitas, infirmitas.* In *Bibliis Tubingensibus* nomen דָּבִיל generalius exponitur de feris captis, quæ reti-

bus expedire se nequeunt. Perperam Cl. Autor novissimæ *Interpretationis Germanicæ Jesh.* hanc vocem profus omisit, cum tamen titulus libelli explanationem omnium vaticiniorum verborumque sublimium promittat. Atque sic brutum in plantam, sævum orygem, ut *Martialis* loquitur *Lib. XIII Epigr. 95*, in teneram betam hæc explanatione mutavi. Plures hujusmodi voces obscuræ non tantum in hoc, sed & in singulis *Jesaiæ* Capitibus, occurrunt, quas omnes pari ratione enucleavi. MStum, quod duo Alphabeta excedit, æquum Bibliopolam expectat, sumtus in illud facturum.

CHRISTIANI SIGISMUNDI GEORGII,
L. L. A. A. M. Ordinis Philosophorum Witteberg. Assessoris, Vindiciarum N. T. ab Ebraismis Libri tres. Quibus, quicquid Ebraismi a TH. GATAKERO, JO. VORSTIO, JO. OLEARIO, reliquis, Græcæ Novi Fœderis dictioni est affictum, tum argumentis, tum testimoniis, ex probatissima antiquitate Græca erutis, diluitur, simulque veræ nominum ac verborum, particularum, figurarum, phrasium, significationes, pondera, atque usus, excutiuntur; cum tribus Indicibus.

Francofurti & Lipsiæ, prostant apud Samuelem Godofredum
 Zimmermannum, 1732, 4.

Alph. 2 pl. 1.

ID sibi Cl. *Georgius* præcipue datum esse credidit, ut N. T. libros dialecto Attica exaratos esse probet. Idcirco non solum variis Dissertationibus, nullos in textu N. T. Græco Ionismos, Aeolismos, Dorismos, Bæotismos, Poetismos, Persismos, Rabbinismos, deprehendi, defendere conatus est, verum etiam haud ita pridem Cl. *Sigism. Frider. Dresigio*, qui, Præfide Celeb. Prof. *Jo. Erb. Kappio*, de *Novi Fœderis Græci Latinismis merito & falso suspectis* in hac ipsa Academia A. 1726 disputavit, controversiam movit, & propugnavit, Latinismos Græcæ novi fœderis dictioni immerito tribui. Ad
 He-

Hebraismos nunc se vertit. Neque etiam his locum in Græco N. T. textu concedi debere, tuetur. Cum Vir Clariss. ut ipse profiteretur, sibi persuadeat, in ipsum Spiritum S. injurios esse, qui Hebraismos in N. T. Græco sibi deprehendere videntur; fidem ei non denegandam existimamus, quando in Præfatione, huic, quem præ manibus habemus, Commentario præmissa, profiteretur, se unice in summi Numinis gloriam, non autem ex pruritu summis viris contradicendi, ad hunc librum exarandum animum appulisse, & novem annos huic labori impendisse. Dabimus operam, ut, quid Vir doctissimus in hac Commentatione sua præstiterit, paucis verbis exponamus. Tribus libris hæc Commentatio absolvitur. Quemadmodum Vir Doctiss. Lib. I partim argumenta contra Ebraismos in medium profert, partim de argumentis, quæ ad defensionem Ebraismorum afferri solent, ex instituto disputat; sic reliquis duobus libris operam navat, ut voces, figuras ac locutiones, pro Ebraismis habitas, nullos Ebraismos esse, elegantissimorum Græcorum scriptorum autoritate & testimoniis probet. Libro enim II de Ebraismis, nomini, verbo & particulæ, affictis, tribus Capitibus verba facit, & Lib. III quatuor Capitibus in Ebraismos, Ellipfi, *Ευγγελία*, Synthesi, Hypallagæ, Enallagæ, Emphasi & Phrasi, tributos, inquirat. Quomodo in his argumentis persequendis versatus sit, exemplis quibusdam in medium prolatis docebimus. Et principe quidem loco recensebimus, quæ Cl. Autor lib. I Cap. 1 argumenta contra Hebraismos adducat & sua faciat. Attica dialecto N. T. libros Græcos scriptos esse, ut Vir Clariss. probet, ad *1 Cor. XIV* provocat, ubi Apostolus *v. 9*: *εάν μή εύσημον λόγον δώτε, πώς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον;* h. e. uti Cl. Autor interpretatur: *nisi aptum, concinnum, atque usitatum vocum nexum adhibeatis*, quomodo quis eam intelliget? Ex his enim verbis concludit, omnes Barbarismos, inter quos & Hebraismos numerat, viros Θεοπνεύτους dedita opera evitasse; præsertim cum Apostolus *v. 11* addat: *εάν ὄν μή εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος.* Ex *Es.* etiam *Cap. XXVIII, 11*, ad suam sententiam defendendam argumentum ducit. Cum enim Deus inibi profiteatur, se, re-

jecto

jecto populo Israelitico, & eorum linguam rejicere & novam linguam usurpare velle; inde confici posse existimat, in N. T. inepte linguæ rejectæ idiotismos quæri. Credibile etiam non esse, propugnat, Deum linguarum autorem & conditorem impure scripsisse, & Barbarismos suo verbo inseruisse. Esse quidem in N. T. aliquot locutiones, ibidem profitetur, quorum Attica puritas ex optimis Græcis scriptoribus non possit probari; sed hoc inde evenire existimat, quod omnes Græci scriptores ad manus nostras non pervenerint. Vehementer dubitamus, argumenta hæc ita esse comparata, ut aliquis propter ea Hebraismos in N. T. dictione Græca admitti nolit. Non videtur Vir Clariss. satis notionem vocis Barbarismi expendisse, cum hunc Commentarium scriberet. Cl. Autor sibi persuadet, Barbarismos in Græca lingua esse omnes voces & loquendi modos a dialecto attica recedentes. Atticam enim dialectum absolute sive, quod idem est, in omnibus circumstantiis optimam esse, existimat. Sed, cum Barbarismus sit loquendi ratio, quæ in illa lingua, sive in illa dialecto, de qua Barbarismus prædicatur, non est recepta, facillimo negotio intelligitur, non sequi: Hebraismi deprehenduntur in dictione N. T. Græca; ergo barbære locuti sunt Apostoli. Tum demum hoc sequeretur, si viri Θεόπνευστοι promississent, se dialecto Attica velle N. T. libros exarare. Ubi autem unquam dixerunt, se dialecto Attica voluisse scribere? Scribere procul dubio stilo sibi gentilitio, quem linguæ Hebraicæ indolem redoluisse, quis dubitat? Cur enim alia dialecto scribere voluissent, quam illa, quæ tum temporis ab omnibus propemodum, qui in Romani Imperii provinciis Græce loquebantur, erat recepta? Nonne ipse Apostolus dicit 1 Cor. XIV, loco a Viro Cl. citato: ἐάν μὴ εὐσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλῶμενον; nisi perspicuum & usitatum sermonem adhibeatis, quomodo id, quod dictum est, intelligetur? Cum vero viri Θεόπνευστοι stilo sibi gentilitio scripserint; Hebraismi, quibus usi sunt, pro Barbarismis haberi nequeunt, quoniam illos, quo viri Θεόπνευστοι vixere, tempore in lingua Græca comuni consensu fuere recepti atque civitate donati. Si forsitan Virum doctissimum vox Ebraismi of-
fen-

fendit; vellemus, observaret, eos, qui Ebraismos sermoni N. T. græco tribuunt, tantum eo respectu ejusmodi locutiones Ebraismos appellare, quo referuntur ad locutiones, quibus scriptores græci antiquiores usi sunt. Nemo autem illorum negabit, græcas locutiones eas posse appellari, si de sermone græco, qui tempore Apostolorum in usu fuit, unice sit sermo. Ceterum rectissime Vir Clariss. observavit, difficile admodum esse judicare, quænam loquendi ratio Ebraismus dici mereatur. cum omnia Græcorum scripta ad tempora nostra non pervenerint, neque omnes, qui Ebraismum esse græcam quandam N. T. locutionem opinantur, vel legerint veteres scriptores græcos, vel etiam dictionum, quas legerunt, recordentur. Ipse Vir Clariss. felici solertia hoc Commentario suo probavit, multas esse locutiones perperam pro Ebraismis a nonnullis habitas, cum autoritate veterum Græcorum scriptorum possint excusari. Ne exemplum desit, provocamus ad locutiones in N. T. sæpius obvias, in quibus tertia persona pluralis numeri activæ vocis pro passiva adhibetur, ut *Luc. XII, 20*, τάντη τῆ νυκτὶ τὴν ψυχὴν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σου, *hac nocte tuam animam repotent a te*, i. e. *repetetur anima tua a te*. Ejus generis locutiones *Joh. Vorstius* & alii pro Hebraismis habuere. At enimvero Autor noster multis in medium prolatis locis probat, ejusmodi locutionibus ipsum *Isocratem*, *Aristotelem*, & alios veteres scriptores Græcos, sæpenumero uti. Ita *Isocrates*, εἰς ἀρχὴν, inquit, κατασταθεὶς μηδενὶ χρῶ πονηρῶ πρὸς τὰς διοικήσεις ὧν γὰρ αὐτὸς ἐκείνος ἀμάρτοι, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν, *magistratum adeptus, nullius improbi ministerio in obeundis negotiis utitur; nam, quicquid ille deliquerit, id tibi attribuent, i. e. attribuetur*. *Act. VIII, 10*, dicitur: πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πρόσσεχον, *omnes a parvo usque ad magnum attendebant*. In quibus quidem verbis *Joh. Vorstius* Hebraismum sibi deprehendere visus est. Tuetur enim, præter morem Græcorum signo universalī πάντες voces μικρὸς & μεγάλος, itidem universalitatem constituentes, additas esse. Sed verissime Clar. Autor annotat, ipsum etiam *Aristotelem* Lib. XIV Cap. I Metaph. dixisse: οὐδὲν γὰρ ἐστὶν, οὔτε μέγα οὔτε

p. 246.

Ppp

μικρὸν

μικρὸν οὔτε πολὺ, οὔτε ὀλίγον. Atque adeo jure meritoque illam loquendi rationem Hebraismum esse negat.

Plura exempla non commemoramus, cum eo consilio hæc tantum referamus, ut B. L. ad ipsius Commentarii, quem præ manibus habemus, lectionem invitemus. Quem quidem si legerint, licet procul dubio Cl. Autori non concedent, ab omnibus Ebraismi dictionibus N. T. esse immunem, utique tamen agnoscent, magnam in elaborando hoc Commentario & in evolvendis Græcis scriptoribus Cl. Autorem posuisse industriam, neque rem omni utilitate carituram præstitisse.

Betrachtungen ꝛc.

hoc est,

MEDITATIONES DE VERITATIBUS DIVINIS in Confessione Augustana contentis & cum iisdem connexis, quas partim ex principiis rationis, singulas autem ex principiis Scripturæ sacre deduxit, & ad usum pietatis infucatae transtulit JOANNES GUSTAVUS REINBECCIUS, Potentissimo Borussiae Regi a Consiliis Ecclesiasticis, & Inspector Coloniae ad Spream.

Berolini & Lipsiæ, sumptibus Ambrosii Haude, 1731, 4.

Alph. 2 pl. 9.

Meditationes in Augustanam Confessionem, quas hic sistimus, maximo & communi omnium applausu exceptæ sunt, quod Autor S. Rev. non modo distinctius explicet dogmata singula, quam vulgo fieri solet, verum etiam in iis probandis accuratius procedat, se non minus Philosophum, quam Theologum, probans, suoque exemplo docens, quam utiliter Philosophia veri nominis cum Theologia jungatur. Nulli adeo dubitamus, exemplo tam illustri excitatum iri alios ad intemperatum Philosophiæ veriõris cum Theologia connubium. Utitur autem egregie principiis tam metaphysicis, quam physicis & moralibus *Wolfianis*, de quibus passim diximus in his *Actis*, atque ita ipso facto ostendit, quam sit Philosophia *Wolfiana* in Theologia utilis, ut non ex vano hæc utilitatem toties prædicaverit Philosophus.

phus. Exhibemus vero hic tibi non nisi Meditationes in Articulum primum Augustanæ Confessionis, de ceteris dicturi, quamprimum in lucem publicam prodierint. Primus Articulus de Deo agit. Is igitur ansam dedit Theologo consummatissimo, ut omnem de Deo doctrinam & ejus operibus, quæ ex utroque lumine agnosci possunt, viginti meditationibus comprehenderet. Agit in hisce de existentia Dei, de Scriptura sacra, de unitate Dei, de spiritali ejus natura, de æternitate, immutabilitate, immensitate, omnipræsentia, intellectu, sapientia, voluntate, potentia, bonitate, sanctitate, atque iustitia. Hinc progreditur ad arduam de Trinitate doctrinam, & ea absoluta, pergit ad creationem, conservationem creaturarum, & providentiam. Ubi de creatione agit, hominem imprimis contemplatur tum quoad partes essentielles, tum quoad imaginem divinam, tum quoad sexus differentiam. Colophonis tandem loco consensum Confessionis Augustanæ cum Concilio Nicæno & dissensum cum hæreticis, tam antiquis, quam recentioribus, docet. Prolixum nimis foret, de singulis dicere. Suffecerit itaque, speciminis loco nonnulla prælibasse, ut lectorem idiomatis Germani peritum ad ipsum Opus lectu sane dignissimum perlustrandum excitemus. Existentiam Dei probat beneficio principii rationis sufficientis, in Philosophia *Wolfiana* decantatissimi, ex eo, quod mundus in se non contineat rationem actualitatis suæ sufficientem in se, atque adeo admittendum fit ens a mundo diversum, in quo eadem reperiat, & cui ea tribuenda sint attributa, per quæ intelligitur, cur mundus, qui existit, talis potius sit, quam alius: qua in re *Wolfi* vestigia premit. Et si enim in definitione Dei, quam huic argumento probandi existentiam Dei convenienter extruit, occurrunt, quæ ex definitione *Wolfiana* exulant; Philosophiæ tamen *Wolfianæ* gnaris constat, Philosophum in Systemate methodi tenacillimum, ne impingeret in regulam, quam in Logica demonstravit, de iis non cumulandis in definitionibus, quæ per se invicem determinantur, ea omisisse, quæ ex determinationibus definitionem ingredientibus demonstrari possunt; Theologum vero magis sollicitum, ne lectores methodi ignari, quales plurimos præsupponere debet, definitionem Numine inferiorem existiment, propterea quod non videant,

quomodo cetera prædicata in eadem involvantur. *Wolfius* nimirum Deum definit per ens a se, in quo continetur ratio sufficiens existentiae hujus universi, ac inde deducit, eidem competere summam perfectionem ac naturam spiritualem Dei, eidemque applicat attributa ex notionè aseitatis fluentia. *Reinbeccius* contra summam illam perfectionem definitioni Dei adjicit, & nonnullorum ex notionè aseitatis fluentium mentionem in eadem facit, Deum adeo definiens per ens non corporeum, sed spirituale, a mundo distinctum, quod est a se, ac virtute sibi propria subsistit, absolute necessarium, & in se immutabile, atque rationem sufficientem in se continet, cur præsens mundus talis sit, consequenter huc requisitam summam perfectionem in se comprehendit. Enimvero, quoniam non omnes capiunt probationes ex concatenatis inter se ratiociniis conflatas, quæ judice Nostro non sine singulari acuminè intelliguntur, ad argumenta alia a contemplatione universi defuncta digreditur, quæ tamen magis evolvit, quam vulgo fieri solet, felicissime usus rationibus metaphysicis *Wolfianis*, ut majorem evidentiam fuerint consecuta, & fortius extorqueant assensum. Agedum vero, videamus aliquod specimen in Articulo quodam puro, de quo in Theologia naturali altum est silentium. Nemo dubitat, talem esse, qui de Trinitate agit. De eodem Noster in meditatione decima tertia agit. Primo loco observat, quod hic per personam intelligatur ens, quod propriam habet subsistentiam, proprietatibus quibusdam characteristicis præditum est, & rationis compos certarumque actionum capax. Unde tres in essentia divina personas admittentem affirmare ait, quod pater propriam habeat in divina illa unicaque essentia subsistentiam, quod instructus sit proprietatibus divinis & opera patre divina, alius vero sit a filio & Spiritu S. & eadem de filio, eadem quoque de Spiritu S. repetere. Monet vero, hic non de termino personæ, sed de re, agi, adeoque perinde ipsi videtur, si quis vocabulo personæ uti velit; si tres istos, qui participant, unicam istam ac individuanam essentiam divinam, tres testes cœlestes *i. Joh. V, 7*, vocare velit, si simpliciter dicere malit, patrem quidem eandem cum filio & Spiritu S. habere essentiam, alium tamen esse a filio & Spiritu S. alium etiam a patre & Spiritu S. esse filium, alium

um a patre & filio esse Spiritum S. Ulro largitur, nos sic nondum habere ideam Trinitatis satis claram, sed superesse adhuc plurimum obscuritatis, id tamen mirum videri non debere, propterea quod Trinitas in numero mysteriorum sit, mysterium vero dicatur, quod quomodo possibile sit penitus non intelligimus. Removet autem a notione Trinitatis contradictionem, quia alio respectu Deus dicitur unus, nimirum quoad essentiam, alio autem trinus, nempe quoad personas, per quas essentia divina non multiplicetur. Perperam igitur rejici, quod nullius contradictionis argui potest. In divina essentia pluralitatem admittendam esse in unitate, probabiliter hoc modo adstruit Noster, veluti quod in unitate, divina, tanquam attributo Dei, ad summam ipsius perfectionem pertinente, esse debeat, quod incomprehensibile; quod Deus tanquam summum bonum perfectissimo modo sese communicare debeat, adeoque essentialiter, necessario & ab æterno, sed citra sui multiplicationem, propter æternitatem, immutabilitatem ac unitatem; quod beatitudo Dei summa & independens tendere debeat versus sui simile a se quidem diversum, sed quod tamen est in ipso Deo; quod denique gloria summa, quæ Deo debetur, locum habere non possit sine personarum pluralitate, in primis ab æterno. Hisce argumentis, etsi ad convincendum minime sufficientibus, animum tamen a præjudiciis vacuum disponi posse ad assentum veritati revelatæ præbendum. Ab iis adeo digreditur ad loca Scripturæ, in quibus mysterium istud revelatum: ubi etiam in nota vindicare studet locum *1 Job. V, 7*, a *Luthero* in versione Bibliorum Germanica omissum, *Bugenhagenio*, amico ejusdem singulari rogante typographos, ut eundem ex Bibliis omitterent in posterum edendis, quem Antitrinitarii pro suppositio habent, propterea quod in antiquissimis exemplaribus Græcis non extet, atque ex versione Syriaca & Arabica exulet. Ex *Milhi* enim testamento editionis Oxoniensis p. 742 patere, quod in exemplaribus quibusdam antiquissimis extiterit; ex versione Syriaca, unde Arabica constata fuerit, seculo demum quarto, vel quinto, facta, nil quicquam confici, nisi quod interpret usus fuerit exemplari, in quo non extiterit, quemadmodum & *Luthero* acciderit; nimiam *Bugenhagenii* facilitatem nihil probare. In fine de-

nique Articulum ad praxin translaturus, evincit, quod cognitu necessarius sit, si quis operis redemptionis particeps fieri voluerit. Ex his duobus speciminibus liquet, quomodo Noster in Articulis, tam puris, quam mixtis, versetur. Optant omnes, qui has meditationes legerunt, ut ceteros quoque Augustanæ Confessionis Articulos eadem luce collustret. Quibus Philosophia *Wolfiana* ob methodi, qua Philosophus utitur, ignorantiam obscurior & difficilior visa fuit, illi in posterum facilius ex operibus Philosophi proficient, ubi has meditationes sedulo legerint.

NOVA LITERARIA.

Non carere Hungariam thesauris literariis, sive domi partis, sive illatis aliunde, quibus orbem literatum ditare queat, augusti hujus Operis, quod recenset, quodque palam cognovisse, publici interest plurimum, exemplo constabit. Ejus per singulos *Tomos*, quorum V sunt, inscriptio talis est. *Tomus I:* Augusta genesis prisca origine Regia, suprema Archiducali & Ducali dominatione, Sicambro - Franco - Austrasio - Austriaca, sacra Majestate Augustissimi & Invictissimi Caroli, nati Archi-Ducis Austriæ, Romanorum Imperatoris VI, Hispaniarum, Hungariæ, & Bohemiæ, Regis, &c. Regio Cæsarea majorum suorum, Romanorum Imperatorum, plurium ac variorum Regum S. R. I. Electorum, Archi-Ducum, Ducum, Principum ac Heroum, majestate, serenitate, ac celsitudine, eorumque historia, decorata studio & opera *Theodori Amade*, Equit. Comit. *de Amaden*, Abbatis S. Mariæ de Castro Carino, Commendatoris S. Marthæ Lignacensis, Ord. S. Joannis de Jerusal. Melitenf. Dynastiæ de Osterwald, Heerburgh, &c. Per *Henricum Antonium Peregrini a Tergesto* collecta, Venetiis anno salutis 1716. *Tomus II:* Austriæ gloria augusta, in sacro Romano Imperio fundata, per innumeros Romanorum Imperatores eorumque filios Principes, natos Archi - Duces Austriæ, plurimis, eisque maximis, regnis auctos, de patre in filium succincte deducta, æternitatis æmula, in Imperio perennans. Per *Theodorum Amade*, Equit. & Comit. *de Amaden*, Abbatem S. Mariæ de Castro Carino, Commendatorem S. Marthæ Lignacens.

cenf. S. Joan. de Jerufal. Melitenf. &c. Venetiis anno falut. 1694. *Tomus III*: Sol Auftriacus, five auguftiffima domus Auftriacæ, omnium Regum ac Principum parens, Reges, & Italiae Principes, exhibens: Historice & Genealogice: cum propriis familiarum gentilitiis armorum tesseris, adumbrata, ftudio & opera *Theodori Amade*, Equit. Comit. *de Amaden*, Abbatis S. Mariæ de Caftro Carino, Commendatoris S. Marthæ Lignacenf. Ordin. S. Jo. de Jeruf. Melitenf. &c. Venetiis anno falut. 1698. *Tomus IV*: Probatio probationum, natalium Auguftiffimi & Invictiffimi Leopoldi, Romanorum Imperatoris, Hungariæ & Bohemiæ Regis, &c. Historice, Chronologice, & Genealogice, cum propriis familiarum gentilitiis tesseris, per *Theodorum Amade*, Equit. Comit. *de Amaden*, Abbatem S. Mariæ de Caftro Carino, Commendatorem S. Marthæ Lignac. Ord. Melitenf. &c. A. Chrifti 1680. *Tomus V*: Probatio probationum, natalium Auguftiffimæ & Clementiffimæ Eleonoræ, Romanorum Imperatricis, Ungariæ, & Bohemiæ Reginæ, &c. Historice, Chronologice, & Genealogice cum propriis familiarum gentilitiis tesseris deducta per *Theodorum Amade*, Equit. Comit. *de Amaden*, Abbatem S. Mariæ de Caftro Carino, Commendatorem S. Marthæ Lignac. Ord. Melitenf. &c. Venet. A. Chrifti 1680. Opus hoc, quinqueque, madmodum ex infcriptione patet, *Tomos*, five *Partes*, complectitur. Horum qui posteriores alias ordine funt, primi confecti atque elaborati fuere; IV quidem ab ipfomet Autore, *Theodoro*, Comite *Amade*, *ab Amaden*; primo, quem affectum reliquit, *Peregrini* quidam a *Tergesto*, ex Autoris tamen MSS. & difpofitione, supremam manum addidit. In hoc docetur atque ostenditur, domum Auftriacam ab antiquis Sicambrorum, Francorum, & Auftrafiæ, Regibus, a Marcomiro nimirum incipiendo, usque ad Leopoldum I Imperatorem, perpetua, nec interrupta unquam, ferie, descendere. *Tomus II* tres tabellas exhibet, in quibus natorum omnium natorumque, ex hac auguftiffima domo, a Rudolpho I ad Auguftiffimum nostrum Imperatorem Carolum VI, qua Archi-Ducem, infignia commonstrantur, eorundemque omnium vitæ exponuntur. *Tomus III* cognationes & affinitates, quas augufta domus cum univerfis totius Europæ Regibus ac Principibus habet, per infignia explicat. *Tomus IV* Auguftiffimi Leopoldi Auguftiffimos & Sereniffimos Natales, usque ad LXIV Majores, dilucide, & ad unius cujusque captum, ob oculos ponit, ita, ut probationes, paternæ a maternis, per diverfa latera, quæ occupant, nullo negotio, discernantur. In Capite libri Schema totius operis apparet. Auguftiffimi Imperatoris Leopoldi infigne in medio a parte dextera, in linea inferiori, Pater; in fecunda, ascendendo, femper Avus, & Avia, Paterni; in tertia, quatuor Proavi Paterni; in quarta, octo Abavi Paterni; in quinta, sedecim iterum Atavi Paterni; in sexta denique ac postrema, duo & triginta Majores Paterni, pulchro ordine, conſpiciuntur; finiftrum latus Matris genus, ad eandem rationem, occupat. Post hunc conſpectum fequitur infigne iterum Imperatoris Leopoldi ſolum, majori forma exhibitum, cum brevi compendio vitæ

vitz ejusdem; Patris dehinc Ferdinandi III solum denuo, cum compendio brevi vitz ejusdem: ac Matris tertio, iterum solum, cum simili vitz compendio. Tres hos quatuor Avi excipiunt in una tabella, Patris a dextra, & Matris a sinistra; insigne autem Leopoldi rursus in medio eorum. Post hanc tabellam, quilibet horum Avorum in separato folio cernitur, majori denuo forma, cum brevi descriptione vitz, ut memoratum paulo ante fuit; primo quidem Paterni, deinde etiam Materni; post hos quatuor Avos, octo Proavi, primum conjunctim atque in medio eorum, (quod deinceps apud reliquos etiam observandum,) Leopoldus denuo, deinde quilibet eorum iterum separatim; post octo vero hos Proavos, sedecim Abavi, post Abavos Atavi, post Atavos Majores, eodem ordine, sicut antea, primum conjunctim, deinde quilibet eorum separatim, conspicitur, adjecto semper compendio vitz, ut quodlibet folium separatim etiam insigne, ac vitam quoque unius, exhibeat atque conficiat. Ad sexaginta vero quatuor Majores ubi deventum fuerit, post quemlibet eorum, nova iterum tabella proponitur, quæ illius agnationem & cognationem ad quintum gradum doceat; sic, ut in qualibet tabella triginta & unum insignia conspiciantur, quarum tabellarum tot numero videntur, quot majores, hoc est, sexaginta quatuor, triginta nimirum ac duo, Paterni, Materni totidem. *Tomus V* ad eandem plane formam & rationem factus est de Augustissimæ Imperatricis Eleonoræ Augustissimis ac Serenissimis Natalibus, nihil ut inter utrumque interfit, quam insignium differentia, quæ in hoc alia sunt, quam in illo. Istud pariter notandum, quod in cujuslibet descriptione vitz ad marginem & in fine citentur probatissimi autores, unde illa, quæ proferuntur, deprompta sunt. In universo autem Opere insignium plus minus decem millia reperiuntur cum coloribus & metallis, ad omnem elegantiam & accuratorem picta. Laboratum in eo fuit annis omnino sex ac triginta, ab anno videlicet 1680 usque ad annum 1716; neque ulli, qui Opus hoc viderit, esse dubium potest, quin multa millia nummorum in solis pingendis insignibus insumerit Autor, adeo accurate, & eleganter facta sunt; nec fieri fere aliter potuit, quin aut duos aut plures etiam præstantissimos pictores semper ad latus habuerit. Omnia in hoc Opere magna & vere Regia atque Imperatoria sunt, cui vix aliquid visum adhuc simile in Genealogicis fuit. In Hungariam, quod mirabile, delatum fuit, possessorque illius nunc est *Gerardus Cornelius Drieschius*, alias *van den Driesch*, Sacræ Cæsareæ Majestati, nec non Celsissimo Principi Emerico, Archi-Episcopo Strigoniensi, Primate Hungariæ, a Consiliis. Qui illud publici juris facere amaret, si cum societate quadam Bibliopolarum convenire ea de re ipsi posset.

In lucem nuper exire jussimus Supplementorum ad *Acta*. nostra *Tomus X Sectionem I & II*; id quod Lectores nostros, nec hæc fastidientes, ignorare noluimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXXXII.

D. MAGNI AUSONII, BURDIGALENSIS,
*Opera; Interpretatione & Notis illustravit JULIA-
NUS FLORIDUS, Can. Carnot. jussu Christianissi-
mi Regis in usum Serenissimi Delphini recensuit, supple-
vit, emendavit, Dissertationem de vita & scriptis AU-
SONII, suasque animadversiones adjunxit JOAN-
NES BAPTISTA SOUCHAY, Regiæ Inscript.
& Human. Liter. Academiæ Socius.*

Parisiis, typis Jacobi Guerin ad Ripam Augustinianorum,

1730, 4.

Alph. 4 plag. 18.

QUam jam nunc adduximus, editionem *D. Magni Ausonii* jussu Regis Galliarum in usum Delphini jam ante aliquot annos non solum instituerat *Julianus Floridus*, Canonicus Carnotensis, cui *Apulejum*, in usum pariter Delphini Parisiis A. 1688 editum, debemus, verum etiam ita perfecerat, ut jam prelo subjiceretur. At vero, cum, vix aliqua parte operis typis exscripta, *Floridus* præter spem & opinionem de vita, decederet, & opus inceptum quidem, sed non absolutum relinqueret, librarii, quos Regis munificentia prius adjuverat, sumtus jam impensasque veriti, incepto destiterunt. Quo factum est, ut *Ausonius* a *Florido* illustratus per tres fere annos lateret in obscuro, donec in manus *Jacobi Guerin* perveniret, qui *Joannem Baptistam Souchay* rogando tandem permovit, ut huic

Qqq

edi-

editioni *Aufonii*, a *Florido* institutæ, manum admovent, & ad umbilicum perduceret. Atque huic Viro doctissimo maximam sine dubio partem acceptam referre debemus hanc *Aufonii* editionem, cui & Præfationem, licet paucissimis paginis absolutam, elegantem tamen, & de hac nova editione fatis copiose differentem, & catalogum Autorum interpretatione & animadversionibus in usum Delphini illustratorum ordine chronologico dispositum præmisit. His proxime annectitur præter summam eorum, quæ hac editione continentur, Dissertatio Cl. Editoris de vita ac scriptis *Aufonii* eruditissima, quam sequuntur diversorum Epistolæ ad *Aufonium* missæ, nimirum *Theodosii* Imperatoris una, *Symmachi* septem selectæ, & *Pontii Paulini* duæ, annotationibus quibusdam illustratæ. His denique omnibus accedunt variorum Virorum testimonia de *Aufonio* & iudicia. Quod vero ad ipsam hanc editionem attingit, sedulus in id incubuit Cl. *Souchay*, ut textum *Aufonii*, collatis inter se editis, quos undique parare potuit, libris, emendatum exhiberet, in iis etiam, quæ jam, vivente *Florido*, excusa erant, & denuo typis mandabantur. Defuerunt enim ipsi codices manuscripti, nisi quod in Regia Bibliotheca duos reperit, N. 4740 & 4902, in quibus ludus septem sapientum, Periochæ in *Homerum*, versus Paschales, Catalogus urbium, aliaque septem Opuscula, leguntur. Iphis *Aufonii* verbis in quacunque pagina proxime subjicitur interpretatio, quam pro more editionum in usum Delphini emissarum confecit *Julianus Floridus*, cujus vero annotationes in *Aufonium* intimam partem obtinent per Opus universum. De iis ut quæ nobis, eas perlustrantibus, visa sunt, paucissimis dicamus, eo potissimum sine eoque consilio ab Autore adornatæ videntur, ut majori essent usui tironibus literarum, quam viris hac in re jam subactis & inter Philologos numerandis. Nam licet inficiari nolimus, nonnulla etiam in his annotationibus occurrere, quæ possint doctissimis quibusque quodammodo facere fatis, multo tamen plura in iis observantur, quæ & trita sunt, & jam pueris vix ære lotis notissima. Huc accedit, quod, quæ ex Autoribus aliis ad scriptorem nostrum illustrandum addu-

adducuntur, plerumque sine capite, vix ac ne vix quidem libro indicato, proferuntur. Denique, si quo in loco scriptura variat, partes suas explese sibi videtur *Floridus*, adductis *Scaligeri*, *Vineti*, *Tollii*, aliorum, conjecturis, quas sine iudicio prætermittit. Et, licet plurimum laboris exhaustum fuerit a *Cl. Souchay* in suppleendis iis, quæ e *Floridi* Commentariis intercederant, tantum tamen abest, ut his acquiescendum sibi duxerit, ut potius novas animadversiones in Poetam nostrum scribere apud animum constituerit. Etenim, cum observasset, pleraque non satis a *Florido* explicata fuisse, quæ tenebrosa essent, & explicatus haberent difficiles, nec quemquam ea pertractasse, quæ ad historiam ævi potissimum *Ausoniani* pertinent, statuit illius Operi adjungere, quæ aut ipse observaverat, aut ille ab aliis observata omiserat. Quod ut accuratius exsequeretur, verbosam *Francisci Sylvii*, *Ambianatis*, in quædam *Edyllia* expositionem, *Mariangeli Accursii* Diatribas in totum Poetam, *Josephi Scaligeri* libros duos lectionum *Ausoniarum*, amplos *Elie Vineti* Commentarios, & quicquid *Turnebus Barthius*que in *Adversariis*, *Lipsius* in *Electis*, *Gronovius* in *Observationibus*, *Canterus*, *Junius*, *Tollius*, alii, annotarunt, sapienti sane consilio & summa diligentia pervolvit, & ex iis, quæ bona fuere visa, laudatis Autoribus, in suas animadversiones transtulit. Neque tamen, quanquam sæpissime & in plerisque paullo ante laudatos viros est secutus, nonnunquam sibi religioni duxit, eosdem vel relinquere, vel, si opus fuit, notare. Quo factum est, ut non, quemadmodum *Floridus*, varias Interpretum cogitationes tantum recenseret, verum etiam, quam duxerit præferendam, significaret Lectoribus atque aperiret. Multum vero in conficiendis suis animadversionibus adjutus est *Cl. Souchay* iis, quæ in perexiguo licet *Martini Desposii*, *Burdigalensis* codice manuscripto invenit. Repertit illum forte fortuna ad calcem unius editi e *Bibliotheca Regia*, ex quo, quæ ad rem pertinebant, diligenter excerpta suis observationibus inseruit. Inprimis etiam ex historia illorum temporum, quibus hic Poeta vixit, animadversiones suas concinnavit, & hujus ope lucem Autori minime raro accendit.

Neque enim solum hac ratione annum investigavit, quo ple-
 raque carmina scripta fuerunt, verum etiam eos ut plurimum
 feliciter detexit, quorum nomini vates monumenta sua inscri-
 psit. Gratum etiam lectoribus futurum arbitramur, quod Cl.
Souchay in suis animadversionibus ea, quæ tam *Ausonius* ipse
 ex aliis, quam quæ alii, maxime Galli, ex Nostro expresserunt,
 aut indicavit, aut retulit, ac relata inter se comparavit. Ex qui-
 bus sane intelligitur, quanti præstent animadversiones Cl. *Sou-
 chay* annotatis *Jul. Floridi*, quantumque *Ausonius* novis orna-
 mentis editus Cl. Editori debeat. Melius tamen nostra sen-
 tentia fecisset Doct. *Souchay*, si, quæ ipse in hunc Poetam est
 commentatus, ipsi *Ausonii* textui æque, ac *Floridi* observatio-
 nes, subiecisset, ne studium legendi evolvendis ad calcem anim-
 adversionibus remitteretur. Quibus adjiciantur obscœna e
 textu *Ausoniano* resecta, *Scaligeri*, *Vincti*, *Floridi*, aliorum, an-
 notationibus explicata. Accedunt denique tres in Poetam
 nostrum indices satis spissi pro more harum editionum. Pri-
 mus eorum exhibet voces omnes Latinas, quæ in universis *Au-
 sonii* Operibus occurrunt. Alter, qui ex editione *Tollii* desum-
 tus est, sistit voces usus rarioris, tam veteres, quam novas, ad-
 jectis vocibus, ab *Tollio* prætermisiss. Tertio vero indicantur
 Græcæ & ex Græco-Latinoque per jocum compositæ voces,
 quæ in hoc Poeta observantur. Multis insuper hæc editio sca-
 tet erroribus typhetarum, prout illud ab ipso Editore adje-
 cta judiciis de *Ausonio* emendanda in textu, in interpretatione,
 in notis *Floridi*, in animadversionibus *Souchay*, & in Disserta-
 tione ipsa de *Ausonii* vita & scriptis, plus satis demonstrant, quæ
 tamen sine ullo negotio multis possent exemplis adaugeri.
 Ceterum illud Lectores ignorare nolumus, pagina 433, qua Epi-
 stolæ *Ausonii* incipiunt, præmissum esse novum titulum To-
 mi secundæ indicem. Quoniam vero pagina, quæ fuit in pri-
 mo Tomo, in altero etiam est continuata, incertum, quo con-
 silio, nos in recensione hujus editionis pro uno tantum Tomo
 habuimus Opus integrum, præsertim cum nec moles Volumi-
 nis obstet, quo minus una possit ligatura comprehendi, nec prio-
 rà titulo Tomus primus legatur inscriptus.

h. e.

P. OVIDII NASONIS LIBRI METAMORPHOSEON, Gallice conversi cum notis & explicationibus historicis, Autore BANERIO, Abbate, Academiæ Regiæ Inscriptionum & elegantiorum literarum Socii; cum imaginibus æri incisiss.

Tomi III.

Amstelodami, apud R. & J. Wetstenios & G. Smith, 1732, 12.

Tom. I pl. 20, Tom. II pl. 14, T. III pl. 12, Tabb. æn. 2.

Diu est, cum in fabulis antiquorum Poetarum declarandis cum laude versatur Vir doctissimus, ut cujus explicatio fabularum historica (*Explication historique des fables*) anno seculi hujus XV iterum edita, copiosam harum rerum messem lectoribus offerat. Quo facilius illi fuit hoc opus suscipere, & metamorphoses *Ovidianas*, ut factum jam videmus, illustrare. In Præfatione primam fabularum originem refert cum aliis ad ea tempora, cum in suas Noachidæ colonias primum abiere, neque tamen ab iisdem hominibus fictas ait, neque tempore eodem. Fundamentum & radices quasi habuerunt veritatem ipsam, speciatim illud Dei cum hominibus commercium, de quo Patriarcharum fide acceperant. Accessit admiratio corporum cœlestium, totiusque naturæ, & si qui inter homines excellerent, in quibus ornandis luxuriarunt ingenia. Accessit peregrinantium vanitas & credulitas, licentia pictorum, (modo satis antiqua illa ars sit, ut ad catholicas illas fabulas referri possit,) linguarum ignorantia, quæ æquivocationes peperit, superbia hominum origines suas illustrare volentium, sacerdotum compendia, atque licentia Poetarum, quorum enixa opera inprimis factum, ut Historia & Theologia gentilium fabulis impleretur. Quicquid fere erat ad suam usque ætatem fabularum, collegit, & summo artificio contextum proposuit *Ovidius*, ita quidem, ut varietate admirabili in similibus

Qqq 3

factis.

factis enarrandis, & copia quadam, beata, nunquam exarescentis ingenii flumine, a chaos inde ad sua tempora perpetuum carmen deducat. Sed illa vis ingenii, illa copia, luxuriat sæpe, ut nimis multa dicat, ut nihil cogitandum lectori relinquat, ut lusus verborum & acumina rebus seriis misceat. Utraque res h. e. copia illa felix, & illa prope ad fastidium & satietatem producta luxuries, difficultatem pariunt interpreti, inprimis verborum lusus, quos vix admittunt teretes hodie auriculæ, adde ingenium Gallorum impatiens, qui nolunt sibi bis eandem rem dici, adde defectum synonymicarum vocum & phrasium &c. Majus negotium exhibet interpreti casto illa *Nasonis* licentia, qua de amatoriiis rebus libere admodum & remoto sæpe velo locutus est. Has & plures difficultates cedere jussit interpres noster auctoritati *Bozii*, perpetui Academiae inscriptionum Secretarii, proposuitque sibi tale interpretandi genus, quod sensus auctoris bene perceptos quam commodissimis linguæ suæ verbis reddit, iisque ipsis, quibus usurum licet suspicari *Ovidium*, ut hoc utamur, si nostro ævo Gallica proferre vellet, quæ elegantissimo carmine Romanis suis cecinit. Secutus est interpres editionem Cl. *Burmanni*, nisi ubi MStorum quorundam lectiones ideam viderentur offerre magis floridam (*une image plus riante*). Ipsi versus Latini e regione positi sunt editionis majoris, quæ elegantissimis figuris exornata, & duplicatis chartis impressa, apud eosdem Bibliopolas prodiit, quo Opere jam diu spectaculum elegantius non usurparunt oculi. Quoties autem ab recensione *Burmanni* recessum sit, notula adjecta indicatum. In explicatione fabularum negat se spectasse Vir Doctiss. quicquam præter historiam, missis, quæ alii in iis quæerunt & facile inveniunt, morum præceptis, aut alterius generis allegoriis. In his explicationibus non negat esse quædam præcepta in libro, quem paulo ante laudavimus, omnia tamen expensa diligentius: multarum Dissertationum, in Academia, quam ornat, prælectarum, hic summa capita breviter conjecta: multum profuerunt & interpretationi & declarationi Collegarum monita. Quæ spinosiora videbantur, hic omissa, cum omnibus scriptus sit hic liber.

liber, non doctis, quos sua opera indigere, modeste negat. Sed cum ait, se rejecisse lectores ad Autores alios, ubi edoceri queant luculentius, viderit, quatenus hoc sit præstitum. Videmus quidem, passim laudari *Diodorum Siculum*, *Apollo-dorum*, *Servium*; sed solis nominibus laudari, quod genus necessarium antiquis temporibus, hodie quidem sublestum &, ut verum dicamus, subabsurdum videtur, simileque illius mulieris factum, quæ ad maritum cum daret literas, ex Gallia forte, ita eas inscripsit: *Viro meo, in Germania*. Idque ipse agnoscit Vir doctus, quod inde apparet, quia recentiorum fere libros satis accurate laudat, indicata etiam editione. Num id sibi vult *Bænerius* & plerique ipsius populares, adeo familiares esse debere lectoribus Autores antiquos, ut leve indicium sufficiat? At hi æquissimo animo toto illo choragio carent. Scilicet eam ob causam in margine ponuntur autoritates, ut, qui velit, requirere illas possit. Quantillæ vero operæ est, si ante oculos & præ manibus habeatis, Viri politissimi, *Plutarchum*, *Diodorum Siculum*, reliquos, ut illud tribuatis nobis vel occupatis, vel non ita, quam vos, in veterum librorum lectione versatis, ut comiter indicetis, quæ non tantum libro, nam illud sic satis sæpe videmus fieri, sed Capite, sed versu, sed pagina certe, reperiamus, ad quæ nos ablegatis. Quandoquidem ipsa verba veterum, Græca præsertim, proponere, ne qua labes tam elegantibus libris inferatur, non soletis. Nolumus interpellari lectores reliquos, quibus multo pumice levigatæ chartæ vestræ destinantur; sed illud petimus, quod humanitas vestra vix potest negare, ut, cum in marginem nos rejicitis, ibi certe non nomina sola ponatis, sed quærendi molestia nos levetis, nisi vultis forte, in eam nos suspensionem venire, tractari vestros a vobis lectores, ut peregrinatores quidam suos auditores solent. Hi cum narrarunt multa incredibilia, si quis dubitare se indicet, eum abire jubent ad eas gentes, de quibus prædicant, & rem coram explorare. Etiam vestra, credite, interest, hanc nobis veniam uti detis. Sunt enim suspiciosi homines, qui alienis oculis, & fide aliorum laudari a vobis dicant veteres, qui ex versionibus Latinis aut Gallicis Græcorum
minus

- minus accuratis vel male intellectis vos sapere, & quid non? vel mustitent vel dicant. Nostis, quid de vobis *Burmanner*: sed hæc præter institutum. Hoc agamus! sumamus speciminis causa librum septimum, & quid hic dignum observatione lectorum nostrorum occurrat, videamus. De versionis ratione dicere nos nihil attinet, nisi sicubi illa videtur nimis ab Autore recedere. Ut v. 62: *Quid? quod nescio qui mediis concurrere in undis montes dicuntur*, dilute nimis vertit: *je fais qu'il s'y rencontre des écueils*, scilicet, quasi legatur *occurrere*, cum tamen ad Symplegadas respiciat *Nasa* s. Cyaneas rupes. V. 97, omissa sunt verba *Ovidii*, quæ ad iuramentum *Jasonis* pertinent, & maximam vim habent, *Eventusque suos, per tanta pericula*. V. 117, multo plenior est & magis nativa imago Poetæ: *Pendulaque audaci mulcet palearia dextra*, quam illa interpretis, *après les avoir careffez de la main*; V. 119: *insuetum ferro profcindere campum, un champ, qui n'avoit jamais été labouré*. Putabamus, id velle *Ovidium* consuetissima metabole, boves illos nunquam antea arasse. V. 133 non apparet ratio, cur *Pelagi* h. e. focii omnes *Jasonis*, vocentur *les Capitaines* (ita scriptum, non *Capitains*,) *Grecs*: paullo post eos vocat *les Princes Grecs*, quod forte facilius concoquas. V. 156 *spolioque superbus Muneris autorem, secum, spolia altera, portans*. Hic addit Interpretis aliquid, plane contra decorum, ut nobis quidem videtur, *sic de cette riche dépouille*, plus *sic encore de la conquête de Medee* &c. Quin *Medeæ* præsentia minuebat superbiam, quæ tacita objiceret, non virtute sua, sed veneficæ artibus, spolia illa se consecutum. In explicatione hujus fabulæ de anreo vellere, quo *Jason* *Medeæ* ope petitus est, proponit quedam eorum, quæ de historia pleno, quod aiant, sacro dudam collegerunt *Viri docti*, in primis autem ad explicationem fabularum a se editam & quasdam *Dissertationes*, in *Academia Inscriptionum* prælectas, provocat. Adoptat etiam, quod nuper in *Lavanrii* collatione fabularum cum historia sacra facientem vidimus, *Bocharti*, quem *Jo. Clericus* sequi solet, de origine fabularum, certe nominum, ex oriente repetenda, sententias: nisi quod *Ebraicas* literas non ponit,

ponit, ne politos homines deterreat, credimus, qui metus nos non prohibet. Ita *Argo* est navis longa, cum rotundæ fuissent superiores, ab אָרְגוֹ: ita Harpyiæ sunt אַרְבֵּי לֹכֻסְטָא, ita cum *Gaza* s. radix אָרְגוֹ & ad *arietem* & ad *thesaurum* notandum apta fit, patere ajunt originem de *vellere arietis aureo*. Cum אָרְגוֹ s. אָרְגוֹ non minus *taurum*, quam *muros*, אָרְגוֹ serpentem pariter s. *draconem* & *as*, e. c. g. a. significant, facile est ad existimandum, quantus ingenio poetarum & interpretum campus patuerit, pateat. Si hoc specimine judicandum sit, elegantia libro & venis sua constat omnino, non tantum si, majoris præsertim, editionis nitorem spectes, sed etiam si Cel. Auctoris dictionem & rationem narrandi, qua tenebit facile illos, qui sua lingua legere *Nasone* non possunt, & tamen, quibus ille rebus populo suo placuerit, scire non nolunt: reliquos, qui accuratius legere Poetas & intelligere student, ad fontes ipsos, aut, si omnino Gallicos interpretes cognoscere velint, ad *Meziriacos*, & si qui horum sunt similes, ablegare fas fuerit.

EVERARDI OTTONIS, JCTI ET ANTECESSORIS, de Tutela viarum publicarum liber singularis; cujus Pars I est de Diis Vialibus, II de Magistratibus Viocuris, & III de Legibus ad viarum securitatem pertinentibus.

Trajecti ad Rhenum, apud A. Hofmans & J. S. Bosch, 1731, 4. Alph. 1 pl. 14.

Est vero, quod *Everardi Ottonis*, celeberrimi Jcti, summa in rem literariam merita honorifica mentione prosequamur. Qui cum omnem ætatem suam Themidi Musisque sacram esse voluerit, tot præstantissimis præclarissimisque libris regni literarii terminos mirifice ampliavit. Cujus singulari indefessæque diligentæ novum hoc selectæ exquisitæque doctrinæ monumentum debemus, in quo tam amplum pretiosæque elegantioris doctrinæ thesaurum reperies, quem fru-

stra quæſiveris alibi. Divertit in Romanorum Græcorumque vireta, & amœno jucundoque hoc excursu & delectat, & prod-est, & difficillimis Autorum legumque locis lucem affundit clarissimam. Discaat inde nostri homines, præsertim ii, qui in Themidis castris haud imbelles milites esse cupiunt, quam egregiam inusitatamque utilitatem afferat, primos juventutis annos melioribus literis. sapientissimo tradidisse consilio. Illustris enim *Otto*, cum olim ea, quæ ad Ædilium Curulium munia pertinent, summa conquiſivisset industria, in *Bergierii* Opus de publicis & militaribus Imperii Romani viis, & notas, quibus Opus hoc illustraverat *Henninius*, incidit. In quo libro, cum Deos viales, legesque viatorum gratia latas, nequicquam quæreret, & spicilegium quoddam de magistratibus viocuris sibi relictum videret, tentare cœpit, num opis aliquid & adjumenti communibus Musarum sacris afferre posset. Calcar præterea addidit ipsi, quod *Scaliger* ad Catalecta pauca de Diis vialibus literis mandasset, & liberale *Reinesii* hac de re commentandi promissum morte ejus interierit. Hinc Deo bene juvante Halæ A. 1714 Partem priorem hujus libri, quam tamen in nova hac editione novis iisdemque exquisitissimis accessionibus locupletavit, in dias luminis auras emisit, alteram vero & tertiam Partem inchoatam relinquere eum jussit demandata ipsi jura Duisburgi docendi provincia. Nunc eo alacrior promptiorque spem nobis olim factam explet, quo magis non vanum eum fuisse angurem, & suo exemplo permovisse alios, ut hanc materiam, quam plane desertam intactamque reliquerant viri docti, sibi excolendam illustrandamque sumerent, lætatur. Laudat proinde *Gottlieb Siegfriedum Bayrum*, qui Deos viales Græcorum, & Reverendum *Christi-annum Weisum*, qui Numina Hebræorum, Chaldæorum, aliorumque binis Dissertationibus exposuit, quorum clarissimorum Doctumvirorum labore se egregie adjutum fuisse in ornando expoliendoque hoc libro, gratus fatetur. Libri inscriptionem a voce latiore tutelæ sumit, quæ non modo viarum munitionem, sed Deos etiam viales, & Magistratus viocuros, ac leges itinerum securitatem præstantes ambitu suo comprehendit.

dit. Dii sane Deæque a certis, quas terra vel mari habebant, tutelis nomen hoc acceperunt, idque memorata toties apud *Ovidium, Petronium, & in Marmoribus præcis tutela proæ, hortorum, loci & navigii* abunde confirmat. *Horatius* quoque *Augustum* curatorem viarum maximum, *tutelam Italiæ præsentem*, vocavit. *Celsus* autem noster, proprio significato, legati *ad tutelam viæ Aureliæ* meminit; sicut *Clodius* ex reditu legato Reipublicæ Campanorum *viæ tutelam* præstitisse dicitur in lapide *Gudii*. Tribus pulcherrimus hic liber partibus absolvitur. Pars I Diis vialibus sacra est, cujus Cap. I de religione & superstitione veterum peregrinantium, Cap. II de statuis, aris & templis Deorum vialium, Cap. III de Diis vialibus Ægyptiorum, Judæorum & Syrorum, Cap. IV de Diis vialibus Chaldæorum, Arabum & Persarum, Cap. V de Diis vialibus Germanorum, Gallorum, Britannorum, Hispanorum, Indorum, Turcarum & Russorum, Cap. VI de Jove, Græcorum & Romanorum summo viarum Præside, Cap. VII de Apolline Baccho & Jano, Cap. VIII de Diana, Hecate, Venere & Ifide, Cap. IX de Mercurio, Cap. X de Hercule, Cap. XI de Laribus & Geniis vialibus, Cap. XII de Silvano, Priapo, Fortuna, Bivia & Quadrivia, Cap. XIII de Neptuno, Dioscuris & ceteris Diis marinis, Cap. XIV de fatis Deorum vialium agit. Pars II Magistratus viocuros complectitur. Tractat hic Autor Cap. I de regia cura viarum publicarum. Cap. II de Censoribus, primis præfectis viarum Romanarum. Cap. III de Ædilibus Curulibus & Municipalibus, viarum urbanarum Curatoribus. Cap. IV de magnifica viarum structura, secundum legem viariam Gracchi, Tribuni. Cap. V de Quatuorviris, Duumviris & Curatoribus viarum. Cap. VI de Augusto, tutore viarum maximo. Cap. VII de Præsidum cura viarum in provinciis. Pars III leges ad viarum securitatem pertinentes recenset. Continet Cap. I Edictum viarium Ædilium Curulium. Cap. II occasionem & necessitatem hujus Edicti. Cap. III sententiam hujus Edicti. Cap. IV sanctionem Edicti, ejusque æquitatem. Cap. V Edictum Prætoris de dejectis, effusis, & periculose

- lose positis. Cap. VI Edictum Prætorum adversus nautas, catpones, & stabularios. Cap. VII Edictum Prætoris adversus Publicianos. Cap. VIII Interdicta Prætorum viaria & de via reficienda. Cap. IX pœnas raptorum, latronum, & piratarum. Cap. X eadem viarum expiandam, & damnum spoliatis relatiendum. Cap. XI varias Leges viarias. Sed tempus postulat, ut, specimine uno alteroque allato, dictis nostris fidem faciamus. Magna fuit religio Græcorum, qui non temere se in viam dabant, nisi sacra fecissent Diis viaribus, & ab iis iter felix fortunatumque exorassent; id quod Agamemnonis, Achillis, Ajaxis & Nestoris, apud *Homerum* exemplis confirmat Noster.
8. In priamis *Arrianus* in *Epictetum* L. III Cap. 21 hujus rei veritatem comprobat, cujus verba, etsi paulisper prolixa, digna nobis visa sunt, quæ hic transcribamus: Ἀλλ' ἀπολιπόμενος μὲν εἰδὲς ἀνάγεται μὴ θύσας τοῖς θεοῖς, καὶ παρακαλέσας αὐτὸς βοηθῆς, εἰδὲ σπέρεσιν ἅλλως οἱ ἄνθρωποι, εἰ μὴ τὴν Δήμητραν ἐπικαλεσάμενοι. Ἰηλικάτε δ' ἔργα ἀψόμενός τις, ἀνευ θεῶν ἀσφαλῶς ἀψεται; καὶ οἱ τέτω προσίοντες εὐτυχῶς προσελύσονται. Nec minori pietate iter suscipiebant Romani. *Livius* L. XXVII Cap. 45: Deos omnes Deasque precabantur, ut illis fuerit iter, felixque pugna, matura ex hostibus victoria esset. Apud *Tacitum* L. XV Cap. 36. Nero in provincias orientis iturus; super ea profectioe adiit Capitolium, illic veneratus Deos. *Petronius* Sat. Cap. 117: His ita ordinatis, quæ bene feliciterque evenirent, precati Deos, viam ingredimur.
16. Sed quo major erat veterum religio, eo major quoque prave religiosorum superstitio. Hi enim nunquam peregrinabantur, nisi auspiciis captis, Mathematicos consulissent, aut, generi ab illis facta, cognovissent, iter faustum sibi fore ac felix. *Juvenalis* Sat. VI v. 577:

Ad primum lapidem vectari cum placet, hora

Sumitur ex libro.

In priamis vulgus credens, principiis omnia inesse, mustelæ occursum sepevum habebat, nec pergere audebat, nisi tribus lapidibus ante se missis, uti ridet *Theophrastus* in *Character. Eth.* Cap. 16. Aliis pedum offensiones, & abruptiones corrigiæ,
&

& sternutamenta sinistra omnis erant; uti docet *Ovidius* L. I Amor. El. 12 v. 3:

Omina sunt aliquid, modo cum discedere vellet,

Ad limen digitos restitit ieta Nape.

Missis foras iterum limen transire memento

Cautius, atque alte sobria ferre pedem.

Multa etiam observatio de caelo, nubium atrarum & fulgurum. Hinc cum Eutyclus dixisset apud *Plautum* Merc. Act. V Sc. 2 v. 37:

Recipe te ad terram, Charine, huc, nonne ex adverso vides?

Nubis ater imberque instat; aspice nunc ad sinistram:

Caelum ut splendore est plenum, ex adverso vides?

Charinus quasi religatus, & a suscepto itinere prohibitus, addit:

Religionem illic objecit, recipiam me illuc.

Sed mittamus alias perversorum hominum superstitiones, & ad majores nostros nos convertamus, qui solem & lunam viarum duces esse existimarunt, & utrumque Numen summa religionē coluerunt. Saxones, cum in Angliam venissent, a Rege Britonum de religione interrogati, respondent: *Si vero de religione queritur, noveris, nos, juxta morem paternum, solem adorare.* Boji similiter, qui in agrum Noricum transierant, eundem sub nomine Beleni colebant. *Tertullianus* in Apol. Cap. 24: *Unicuique etiam provincia & civitati suus Deus est, ut Syria Atargatis, ut Arabia Dufares, ut Noricis Belenus.* Antiqui Codices non *Belenus*, sed *Tibilenus* legunt, unde *Fabricius* & *Mafus* eum malum dæmonem esse censent, quem Slavi *Zeerneboch* appellabant, quique adhuc *Tibileni* nomine, *Dievel*, *Duvil*, *Teuffel*, Germanis vocatur. *Pamelius* in not. ad *Tertullianum* *Belenus* vel *Dius Belenus*, vel *Belinus* legendum esse monet, quia ab Aquilejensibus in agro Carnorum vicinis id nominis accepere Norici, illi vero Apollinem suum *Belenum* appellarunt. Confirmat id Inscriptio apud *Gruterum* p. 36 n. 12:

Rrr 3

APOL-

APOLLINI
BELENO
C. AQUILEIENS
FELIX.

- P. 77. Innumeras de etymologia hujus nominis sententias fovent viri docti, sed nos Autoris sententiae calculum addimus, qui Be-
lenum nil aliud, quam solem flavum & auricomum, aut, quasi
a *βέλαι*, splendorem solis notare, eumque ceu *viarum pra-*
fidem, sub eo nomine apud priscos Venetos, Germanos &
Gallos, cultum fuisse recte existimat. Luna pari superstitione
apud majores nostros fuit celebrata: neque enim fas, nec con-
suetudo iis erat, ante novam lunam praelio contendere, ut
scribit *Caesar* L. I de Bell. Gall. Cap. 50. Quid? quod non Ger-
mani solum, sed populi omnes Boreales, Lunam magis, quam
solem, venerati, & in ea, tanquam in *παιδείω*, & totius virtu-
tis caelestis receptaculo, reliqua Numina complexi fuerunt.
81. De Dea Zelandorum Nehalennia observat Ampliff. *Otto*, illos
egregie fallere, qui a Syris, Graecis, Hebraeis aut Belgis, hujus vo-
cis originem repetunt, & *Altingii Gundlingii*que sententiae
subscribit, qui, majori veritatis specie, a Germanico *nie hel*,
quod novum lumen indicat, nomen Divae descendere conji-
ciunt. Firmat hanc conjecturam Autor *Plinii* majoris auto-
ritate, qui L. XVI Cap. ult. Gallis sextam lunam principia
mensium & annorum fecisse, testatur. Deam autem vialem
fuisse eam, vel ex eo liquet, quod reduces in portum vota in
itinere suscepta ipsi solvebant, id quod vel una Inscriptio
docet, quam *Ketslerus* Antiqu. Sel. Sept. & Celt. §. 18 & 45, 46,
47, pluribus illustravit:

DEAE NEHALENNIAE
OB MERCES RECTE CONSERVATAS
SECUND. SILVANVS
NEG OTTOR CRETARIVS
BRITANNICIANVS
V. S. T. M.

Et, quamvis Nehalennia Zelandiae Numen *ἐπιχάριον* fuerit,
alibi tamen non prorsus ignota fuisse videtur. Nam & Nemausi
Deam

Deam cum iisdem symbolis observarunt Galli eruditi, & *Dea Neba* apud *Gruterum* non alia esse videtur. Inter Deos viales Græcorum Romanorumque præcipuum locum tenet Jupiter, qui peregrinantium præses, jura hospitibus dedisse creditur: hinc *Ζεῦς ἑσπῖος* apud *Homerum* *Odyss.* ζ. v. 55 & 283, & *Jupiter hospitalis* apud *Plinium* vocatur Lib. XXXVII H. N. Cap. 5. *Virgil. I Æneid. v. 735*:

p. 101.

Jupiter: hospitibus nam te dare jura loquuntur.

Idem ille *peregrinus, Salvator, Serenator, Conservator, Custos*, dicitur in numis & marmoribus. Atque non solum ii, qui terra proficiscebantur, sed etiam illi, qui maria trajiciebant, in tutelam Jovis, Optimi patris, quem *Æschylus* apud *Pausaniam* L. II Cap. 24 *maris Regem* vocat, sese commendabant. Indicat hoc monumentum antiquitatis pulcherrimum, in Choro Ecclesiæ Cathedrales Parisiensis A. 1711 inventum, quod *Baudelotii, Malturii, Leibnitii & Eccardi*, ingenia exercuit. In primo ejus lapide hæc occurrit Inscriptio, apud Anonymum *de la religion des Gaulois* T. 2 Cap. 11:

102.

TIB. CAESARE
AVG. IOVI. OPTVM.
MAXVMO. M
NAVTAE PARISIACI.
PVBLICE. POSIERVNT.

Præter Jovem & alios venerabantur Deos viales veteres, *Apolinem, Bacchum, Janum, Mercurium, Herculem, Dianam, Hecaten, Venerem, Isidem, Lares & Genios viales, Sylvanum, Priapum, Fortunam, Biviam, Quadriviam, Diocuridem*, & ceteros Deos marinos, de quibus docte copioseque agit Noster. Memoratu digna est superstitione gentium, quæ, ne in sexu aberrarent, utrumque conjunxerunt. *Livius* L. VII Cap. 26 de M. Valerio pugnante: *Precatus deinde, si divus, si diva esset, qui sibi præpetem misisset.* *Servius* ad L. II *Æneid. v. 351* ait, in Capitolio clypeum consecratum fuisse, cui inscriptum: *genio urbis Romæ sive mas, sive femina.* *Macrob.* L. III Saturn. Cap. 9: *Si Deus, si Dea es, cui populus civitasque Carthaginensis est in tutela.* Inprimis Lectoribus nostris commendamus elegantissimi-

112-294.

299.

tissimi-

- p.293-313. tiffimas illas observationes, quas de fati Deorum vialium, im-
mensæ vastæque lectionis apparatu, attulit doctissimus *Otto*
Non patitur instituti ratio, ut prolixiores simus in recensendis
pulcherrimis rebus, quæ duabus posterioribus hujus libri Par-
tibus continentur. Quapropter illas per indicem allegasse
314-325. sufficiet. Lectoris attentionem merentur, quæ de regia cura
325-352. viarum publicarum, de Censoribus & Ædilibus Curulibus, de
385-401. Augusto Imp. & de præsidum cura viarum in provinciis differit,
401-413. ubi haud pauca invenies, quæ eorum munia accurate illustrant,
& toti Jurisprudentiæ Romanæ lumen afferunt. Nec inju-
cundæ, neque infructuosæ sunt illæ observationes, quibus le-
ges viarias Magistratum Romanorum explicat, quæ noxia ani-
malia haberi vetant, qua vulgo iter fit. Est igitur, quod gra-
tias agamus diligentissimo *Ottoni* pro egregio ac præclaro
hoc libro, quo insignes ac eximias divitias suas cum literato
orbe communicavit, Deumque precemur, ut similes viros exci-
tet, qui collapsæ Jurisprudentiæ, antiquitatum præsidio, mede-
lam afferant exoptatissimam.

HISTOIRE DE LA FABLE &c.

hoc est,

*HISTORIA MYTHICA, HISTORIÆ SA-
cræ collata, Autore LAVAURIO.*

Tomii II.

Amstelodami, sumptibus Societatis, 1731, 12.

Plag. 19.

Differtatione in fronte Operis collocata primum docet Cl.
Autor, quibus quasi gradibus veritas de rebus divinis ho-
minumque salute cum primis mortalibus communicata divi-
nitus, & ad eluvionem illam universalem utcunque conserva-
ta, ex animis hominum mali dæmonis artibus extirpata sit;
quidque contra ea divina sapientia consilii ceperit, ad servan-
da illius veritatis propagandaque semina. Hic statim obser-
vamus, fidem adhiberi ab Autore nostro pervulgatæ de co-
lumnis

lumnis Sethi vel Sethitarum narrationi, idque exemplum secutos Ægyptios, columnis Mercurii (quem Mosen ait) elementa doctrinæ inscripisse. *Hysesos* Ægyptiorum, sive *reges pastores* (eandem vocem lingua Hebraica * *pastores captivos* notare, nescio qua fide vel quo argumento, tradit,) esse Israelitas in Ægypto commoratos, credit. Ægyptios circumcissionem ab his accepisse, (quod ipsum satis magnum indicium sit, quanti illos fecerint,) inde etiam colligit, quod Pharaonis filia Mosen puerulum hoc argumento videatur pro Ebræo habuisse; & quod post circumcissionem illam totius populi, Josua autore administratam, *dedecus Ægypti* sublatum a populo dicatur *Jos. V, 9*. Non obliviscitur in hoc argumento illius, quod de Psammeticho narrant *Diodorus Siculus* & *Herodotus*, illum Græcos in regnum suum allectos hospitio & civitate sibi devinxisse. Ægyptii igitur Ebræis debent rerum divinarum humanarumque notitiam, Græci Ægyptiis: quod eo usque verum est, ut ipsi etiam modi loquendi sublimiores, *lingua illa Deorum* Poetis celebrata, originem Ebraicam agnoscant. Ex eodem fonte illa ratio Deos subinde admiscendi & ex machina quasi advocandi manavit: itemque quod historiæ veteris Testamenti fabulis gentilium vestitæ sunt. Hoc ostendere conatos esse exemplis quibusdam singularibus *Steuchum*, *Bochartum*, *Huetium*, *Thomassinum*. Sed contradictum illis esse ab his, qui contenderent, mythologiam Græcam esse Mose antiquiorem, (vellemus, nominasset Cl. *Lavaurius* ex hoc genere aliquem,) certe Judæorum res Græcis non nisi post Alexandri victorias innotuisse. Hac se ratione inductum, diligentius tractandum hoc ipsum sibi argumentum sumfisse: de cujus utilitate plura deinde disputat: prædicat studium suum examinandi per se singula, ne auferretur facile ab aliis, speratque, si singula non videantur magnam vim habere, universa tamen, in corpus quasi quoddam collecta, admirationem & attentionem hominum

p. 26.

29.

48.

49.

55.

61.

S s s

num

* Si Ægyptiam nominasset, consentiret cum *Josepho*. Sed plura licet observare talia, v. g. in etymologia *Phanicum* dicit *Phé-anak* significare *filios Enaci*, &c.

- p. 62. num meritura. Ante vero, quam ad ipsam rem accedat, de oraculis & de Sibyllis quædam disputat. De illis profitetur, non potuisse ea in universum a fraudibus sacerdotum proficisci, sed ministerium dæmonum omnino intercessisse, qua in re ad auctoritatem inprimis Philosophorum, Principum, & eorum, qui flos generis humani videri possunt, provocat. Notabilis est *Tertulliani* fiducia, cujus locum laudat Noster, quem ex *Apol. Cap. 23 p. 226 Havercampi* huc adscribamus: *Edatur hic aliquis sub tribunalibus vestris, quem demone agi constet. Fessus a quolibet Christiano loqui Spiritus ille, tam se demonem confitebitur de vero, quam alibi Deum de falso. Æque producatur aliquis ex iis, qui de Deo pati existimantur, nisi se demones confessi fuerint, Christiano mentiri non audentes, ibidem Christiani illius procacissimi sanguinem fundite.*
68. Tributum hoc quasi exegisse Deum ait a malis spiritibus, ut fateantur, quam nihil valerent adversus Jesum Christum, non minus, quam cum coegerit Bileamum benedicere Israelitis. Dæmonibus etiam tribuit Autor celeres illos pugnarum nuncios veteribus celebratos, itemque curationem cæci a Vespasiano perfectam, qua firmare voluerint opinionem hominum, oraculum illud toto oriente pervulgatum, fore, ut *Judæa profecti rerum potirentur*, apud *Tacitum & Suetonium*, ad Vespasianum a Christo transferentium. Oracula denique præsentia Christianorum, & per nomen J. C. obmutuisse, cum testimoniis exceptione majoribus constet, tum confirmari, ait, exemplis novorum inter Indos Christianorum, quorum præsentia veri nominis oracula, & fraudibus solis sacerdotum minime debita, obmutescant; quam in rem testem advocat *Bouchetum* in *Collectione Epistolarum, a Missionariis Indicis missarum, edita A. 1711.* De Sibyllis (*Sybillas* scribit perpetuo vel ipse, vel typographus Belga,) consensione sapientissimorum totius antiquitatis scriptorum illud certum esse ait, veras ab illis prædictiones ortas; illas certe in dubium vocari non posse, quæ prolatae illo tempore sint, quo in omnium manibus Sibyllini libri versarentur, illasque, quæ in paganorum scriptis, ante C. N. editis, habeantur. Speciatim exceptione omni majorem putat

tat. illam, quæ *Ciceroni* conquerendi occasionem dederit de *Divinat.* II §. 110, 111 & 112, *eum, quem revera Regem habebamus, appellandum quoque esse Regem, &c.* itemque eam, quam *Ecloga IV Virgilius* retulerit : peccasse utrumque, & Oratorem & Poetam, in eo, quod, quorum pertinerent illæ prædictiones, non viderint : prædictiones quidem ipsas fuisse verissimas. Hæc de *Dissertatione*. In ipso libro non erimus longi, cum fere sufficiat argumenta indicasse, & illud monuisse generatim, videri Autorem a *Bocharto, Huetio*, aliisque, animadversa hic fatis populari & dilucida oratione proposuisse ; utrum de suo multa adjecerit memoratu digna, non habemus dicere. De *es* inscripto portæ Apollinis Delphici *Plutarchi* libellus est, quo is eo tandem evadit, esse hanc secundam personam verbi *εἰμι*, qua indicetur, Deum esse τὸν ὄντως ὄντα : Noster illud ex *Mosis* disciplina & illo *ero, qui ero*, haustum affirmat. Origines mundi & Deorum, Saturnum, Janum, Japetum, Jovem, Neptunum, &c. cum initiis historię Mosaicę comparat. Nimirum Saturnus & Janus, Noah sunt ; Jupiter, Chamus ; Japhet, Neptunus ; Prometheus & ipse Noah ; Pluto, Semus ; Mercurius, Josephus & Moses ; Tubalcain, Vulcanus ; Japetus, Japhet ; Minerva, sapientia divina ; Bacchus imago est Noë & Nimrodi, maximam vero partem Mosis ; (nescimus, unde sumferit Noster etymologiam Semeles, matris Bacchi, ab ἄστειλος, *fulgura, & μέλειν, optavit*, *) Heroas s. Semideos ortos ait ex *Gen. VI*, ubi de nuptiis filiorum Dei cum filiabus hominum. In *Argonautarum* fabula invenit expeditionem Mosis & Josuę ; Athamas Abrahamus est, Phryxus Isaacus, Nephelē Hagar, Phineus Pharaon, Medea Rahab, &c. In hac inprimis comparatione videtur elaborasse Noster, & hic forte quædam reperies, quæ ipsi sunt propria. Huc referas forte, quod *Athamantis* nomen putat ortum esse posse a Græco αἰθανασία, cum Abraham significet patrem posteritatis innumerabilis & sine carentis. In *Jasonis* infantia & conservatione ab insidiis Pelię latet Moses ;

p. 88.

94.

145.

174.

Sss 2

cetera

* Et sunt alias etiam Græca fatis difficilia, v. g. p. 178: Καλ-
νεος & Καλκῆος pro Χαλκ. Ita videas passim *Ethyo-
pas, Apollonium*, forte typographis imputanda Belgis.

p. 189.
& 235.

- cetera Josuam & nomine & factis refert. Utrum probaturus sit multis, quod jam referemus, ipse Cl. Autor viderit: *Navigationem Argonautarum atque itinera terrestria ita ab omni ratione abhorrere, ut nemo animo illam comprehendere, aut probabilem illius seriem invenire potuerit. Non esse phantasia ita effrenem, quæ incidere in commenta ita absurda potuerit, nisi autores sequi voluissent traditiones confusas & immutatas varie itineris per deserta Israelitici &c.* Tomo secundo, in quo tanto breviores nos esse par est, comparantur Hercules & Simson, ubi præter ea, quæ pervulgata sunt, refert Autor, ut Amphitruonem magis cum Manoah comparet, *etiam huic suspectum fuisse uxoris suæ cum angelo colloquium, quem scrupulum ut bono viro eximeret, illum rediisse.* Orpheus, Eurydice & Simonides Poeta servant rudera historiæ Lothi. In Philemonis & Baucidis fabula latent Lothi idem, & Abraham. Niobe & Amphion Hiobi imago sunt. Phaethon refert scelus & pœnam Coræ, Dathanis & lociorum. Iphigenia est Jephthæ filia, ipse Jephtha etiam Idomeneus. Ezechiæ liberatio a Sennacheribo ad Sethonem Ægyptium translata. Samgarem spectasse ait, qui illum *de stiva heroem Ἐχελαιῖον Ἡρώα* (vox prior, ut Græcæ pleræque, misere & ipsa deformata est,) in Marathonis pugna confinxerint. In Laomedontis fabula est historia Jacobi & Labanis, Jacobus nimirum Hercules idemque Apollo & Neptunus, Rachel Hespione. Paris & ruina Troiæ adumbrant Salomonis imperium. Sequitur apud Autorein nostrum de sacrificiis tractatio, quorum originem ex revelatione arcessendam ostendit: de auguriis paria habet; itemque de virgula divinatoria, cujus originem a Mosis baculo derivat merito: sortium eadem est ratio. Ultimum locum tribuit Autor fabulæ de Psyche, in qua lapsus humani & salutis redditæ imaginem esse, cum aliis eredit. Sed illud fortasse non cuivis in mentem venisset, titulum, quem vulgo ferunt, *Apulejani Metamorphosion libri de Asino aureo*, indicare, fabulam illam e Judæorum doctrina desumptam, quibus *asini cultus* varie objectus sit. Porro ipse in una pagina ita enarrat *Psyches* fabulam, ut statim ad historiæ veritatem transferat;

5.

106.

175.

rat; in opposita autem pagina *Apuleji* excerpta collocat verba, quibus Gallica ipsius utcumque respondent. In ipso fine libelli est interpretatio loci ex Epistola 102 *Seneca*, de immortalitate animæ. Non diffitemur, libellum hunc & jucundum, & utilem futurum majori lectorum parti: sed, quibus Corinthum illam adire contigit, ii longe sane felicius ex *Bocharto* ipso, felicique illius discipulo, *Huetio*, haurient.

p. 193.

JO. CAROLI VAN WACHENDORFF, J. U.
D. *Dissertationum Trias; I de Principe Legibus soluto,
II de Conditione Triticiaria, III de Pactis
nudis.*

Trajecti ad Rhenum, apud Jo. Brœdelet, 1730, 8.

Alph. 1 pl. 16.

Faventibus Musis, propitiaque Themide, ad scribendas has, quarum titulum apposuimus, Dissertationes sese accinxit Cl. *Wachendorffius*, dignus propterea, cujus honorificam in *Actis* nostris mentionem faciamus. Tanta enim elegantia ac egregiæ doctrinæ ubertate omnia proposuit, ut difficile nobis sit, in tanta, qua circumscribimur, brevitate, optimas saltem atque selectissimas res proferre. En recenseamus easdem, ut, vera nos scripisse, Lectores nostri cognoscant. Prior præclarissimi Operis tractatio, Principem Romanum legibus solutum fuisse, docet. Comæntarii illa vice fungitur ad priora l. 31 de L. L. quæ *Ulpianum* autorem habent, verba. *Cap. I* de Autore hujus legis, de vocibus principis & legis, haud vulgaris affert, ubi tamen bene sapienterque monet, a divina illa lege, quam cordibus nostris inscriptam esse novimus, non eximi Principem, &, ut uno ictu adversariorum, qui tam pestiferam sententiam *Ulpiani* verbis contineri sibi perverse persuadent, insultus retunderet, *Ulpianum Ulpiano* committit, qui in l. 8 §. 2 de inoffic. Testam. adversus Imperatorem hæredem institutum testamentum inofficiosum dici posse, inquit, quia scilicet ratio naturalis, quasi lex quædam tacita, liberis hæreditatem parentum addicit sec. l. 7 de bon. damnat, ubi hanc,

3.

4.

16-31.

quam in nostra lege defendit, sententiam haud obscure confirmat. Postea sententiam suam, qua a ceteris juris interpretibus divortium facit, exponit. Principem Romanum τῶν ἰδίων νόμων, omnibus legibus civilibus indistincte solutum, idque Lege Regia factum fuisse, *Cap. II* evincit. *Cap. III & IV* argumentis, a legislativa Principum Romanorum potestate, & majestate, ex complexu magistratuum descendente, petitis, sententiam suam corroborat. *Cap. V* dubia, quæ alii excitarunt, summa doctrina diluit atque confutat. Dabimus ex eiusdem specimina quædam, quæ præ aliis Lectoris attentionem merentur. Digna memoratu sunt, quæ de origine, progressu, & nomine legis Regiæ disputat Autor. Ante omnia extra dubitationis aleam positum esse existimat *Cl. Wachendorffius*, extitisse aliquod instrumentum Romæ, quo Principes priores quibusdam, sequentes pluribus, per gradus, & ceteri denique omnibus legibus soluti fuissent; id Legem Regiam appellatum fuisse, civilius vero & modestius Legem Imperii, Legem Augusti, Legem antiquam, qua Regimenta Imperii delata sunt, Augustum privilegium. Hic *Charonde* dicam scribit, quod nimis jejune ac infulse Augustum privilegium legi debere notaverit. Et fateamur ipsi, insignem inter doctos viros esse de lege Regia dissentium, cum ex tanta clarissimorum hominum ex antiquis scriptoribus copia, qui vel res gestas Romanorum descripserunt, vel Cæsarum memoriam ad posteritatem transmiserunt, vel jura legesque tradiderunt, illius legis mentionem fecisse, recorderemur neminem. Rem ipsam apud ipsos reperies, expresso vero legis Regiæ vocabulo primus usus esse *Ulpianus* videtur. Non mirum itaque, in innumeros errores incidisse *Jctos*, quando vera de lege Regia sententia expromenda erat. Iudicat eos Consultissimus Autor, egregieque refellit. Ipse ita censei, tunc, cum Cæsarum potestas incrementa caperet, nullam legem uno contextu scriptam esse, quæ tum legis Regiæ nomen haberet, qua populus omne suum jus expressis verbis in Principem transfuisset; id enim nec tulisse aures populi, nec Principum pudorem, quoniam execrabile erat regium nomen. Interim sub Augusto res sine nomine extitit, & sub

p. 32, 33.

34-84.

84-90.

sub ejus imperio legis nostræ, quæ a posterioris ævi Jctis Regia dicta est, incunabula quærenda sunt. Instrumentum hoc per varios gradus in singulis Imperatoribus repetitum & auctum, paulatim robur accepit, donec sub Antoninis palam lex Regia appellata fuit. Illo enim tempore regii nominis invidia exoleverat, & victa conclamataque libertate, nec turpe, nec execrabile censebatur regnare. Hac lege Regia juris condendi potestatem accepit Princeps Romanus, adeo, ut legis vigorem haberet, quicquid is, sive edicendo, sive rescribendo, sive decernendo, constitueret, nec ulla legislatoris potestatis pars penes populum permansit. Egregios illa summa atque absoluta potestas effectus produxit. Consecutus enim est Imperator legem latam interpretandi & mutandi facultatem, jus sumendi pœnas a delinquentibus, jus honorem & ordinem reddendi infamibus, proscriptos revocandi, & per omnia restituendi aliquem, jus gratiam faciendi jurisjurandi, tam ante, quam postquam sacramentum intercesserit, jus cogendi cives, ut rem suam vendant, jus privilegia conferendi, legibus solvendi potestatem, & a legum civilium obligatione immunitatem. Legi merentur, quæ de titulo Imperatoris, de tribunitia Principum dignitate, de Censoria majestate, omnium honorum quodam fastigio, & Magistratuum eunctorum sanctissimo complemento, quam Domitianus ultimum gessit, & cujus nomen post ejus obitum vix in monumentis antiquis relatum invenitur, vastæ lectionis apparatu, habet Autor. Nec silentio prætereundæ sunt elegantes illæ observationes de dignitate consulari, quam si omnium honorum in republica Romana complementum dixeris, næ pauca dixisse videaris. Unde mirari desinimus, quando Marchiones, Comites, aliosque viros Principes, immo Reges ipsos, Consulibus nomen affectasse, veteres annales testentur, ut vel solo Clodovæi, Francorum Regis, exemplo probat *Gregorius Turonensis* Lib. II Hist. Cap. 18; plura exempla immenso labore collegit *Everardus Otto*, quem honoris causa nominamus, in Diss. de Consulibus extra Romam. Ad summum ac præcipuum illum honorem anno vicefimo adscendit Augustus, contra leges annales, bene sapienterque latas, quibus annus tri-

p. 96-112.

112-126.

128-137.

135.

137-142.

138.

140.

gesi-

- gestus tertius Consulatus præfinitus erat. Addiderunt Romani his, quos enumeravimus, magistratibus, quosque Imperatoribus suis contulerunt, supremum provinciarum regimen, delatum a Senatu per Imperium Proconsulare, quod urbe egredientes, sublati insignibus, in totum orbem Romanum expromebant, in urbem vero ingredienti, statim deponebant.
- p. 142-146. 142. Singularem tamen privilegium a Senatu impetravit Augustus, ut supremam illam potestatem intra pomeria veniens non deponeret, sed in urbe quoque & semper retineret. Magis Augustam venerabilemque Principum Romanorum majestatem reddidit non solum Auguratus, & Quindecimviratus, sed imprimis etiam ille dignitatum cumulus, Pontificatus Maximus.
- 146-153. Disputat hic *Wachendorffius* contra *Jac. Gothofredum* & *Antonium Pagium*, & Christianos Principes usque ad Gratianum Imp. hoc nomine usos fuisse contendit, eosque erroris convincit, qui splendidum hoc munus Imperatores Romanos quidem gessisse perhibent, ejus vero munia exercuisse negant. Accedimus ad alteram Dissertationem, in qua Cl. Autor illam nobilissimam difficillimamque conditionem triticiariam, in qua explicanda illustrandaque summi & doctissimi viri desudarunt, in clarissima luce constituit. Tribus omnem Dissertationem Capitibus absolvit. *Cap. I* continet delineationem & summam conditionis controversæ & obscuræ, quæ judici in designanda rei debitæ æstimatione tempus justum & legitimum præscribit atque determinat. Originem difficultatis, qua materia hæc implicata est, petit ex incerta pretii, quod semper pro tempore est, æstimatione, quam cum non rite determinarint, qui primum hanc doctrinam sibi explicandam sumserunt, & qui cæco illos obsequio secuti sunt, hanc materiam, si humano more loqui voluissent, facillimam, difficillimam obscurissimamque reddiderunt. Separat deinde Autor summa sollicitudine casus, qui ad hanc conditionem non pertinent, sed ab interpretibus confusi atque perverse applicati fuerunt. *Cap. II* ipsam conditionem triticiariam explicat, ubi haud pauca invenies, quæ universam conditionum materiam illustrant.
201. 209-228. 230. Docet hic, non conditionem, sed conditionem, scribi debere, illam-

illamque conditionem, pro omni actione, tam in rem, quam in personam, in latiori sensu accipi, propterea quod denuntiatio illa olim Quiritibus ruri plerumque degentibus, non solum in realibus, verum etiam personalibus, fieri solebat. Lectu dignæ sunt vindiciæ, quibus Juris Gentium summxque æquitatis remedia, conditiones fuisse evincit Noster. Denominationis conditionis nostræ originem, dilutis atque everfis ceterorum interpretum argumentis, arcessendam esse monet a provinciabilibus, qui quotannis certos modios tritici reipublicæ pendere debebant; verum, si loca nimis essent diffusa, pro tritico pecuniam, tanquam ejus æstimationem, solvere solebant, quam opinionem *Ciceronis* auctoritate Or. III in Verrem Cap. 82 sqq. & veterum lapidum, qui Quæstoris triticiarii & Quæstoris a frumento meminerunt, corroborat. Attentionem singularem merentur, quæ de mora, elegantissimo excursu, monuit Cl. Autor, qui & tempora, quæ in æstimatione facienda attendere debet judex, singulis casibus, mirifica cura & sollicitudine determinavit. *Caput tertium* aliorum sententias sub modestum examen revocat. Conditionem triticiariam excipiunt pacta nuda. *Cap. I.*, postquam de origine, etymologia, differentia & divisionibus pactorum egisset, Jure naturali plenam illa vim producere asserit, *Connan*ique temere & perverse id negantis, sententiam explodit Noster. Pactionem, pactum & pacem, a pago, pigo, pango, derivat Autor. Pago vero fuit a Dorico *πάγω*, pro *πήγω*, unde *πήγνυω*, *πήγνυμι*; a pago autem, inserta litera N, fit pango, uti a tago, unde tagax, tango, adeoque accurate loquendo, non a pango, sed pago, quemadmodum veteres dixisse testatur *Quintilianus* L. I Cap. 6. Atque inde pactum descendit, non vero a paciscor, paceo. Pacta legitima & nuda in Jure promiscue usurpari, memorat Autor, & Jcti Græci, quem *Viinius* excitavit, auctoritate confirmat, qui & id singulare observat, quod in unica Juris nostri lege, l. nimirum 20 C. de Pactis, pacta nuda pro quibuslibet conventionibus, etiam contractibus, accipiantur. *Cap. II* vim & efficaciam pacti audi apud Romuli nepotes describit. Pacta nuda, quæ civilem & naturalem æquitatem fundamentum habebant,

p. 304-313.

260-343.

383-417.

417-423.

385.

389 seq.

396.

- licet non actionem, obligationem tamen naturalem, produxerunt; neque hæc omni prorsus effectu Romæ destituta fuit; quandoquidem conditionem indebiti impediverit, fidejussori, pignori, constituto, compensationi, & novationi, locum fecerit, imo obligationem naturalem pepererit, non vero civilem; quam in rem elegans *Papiniani* responsum in l. 95 §. 4 de Solut. affert Cl. Vir, illudque docte ac solide explicat. Non pigebit Lectorem, ea perlegere, quæ de stipulationis origine, forma, usu frequenti & effectu, de contractibus innominatis, & actione de præscriptis verbis, docte disputat Autor, qui & sapienter observat, illa pacta, super quæ, in scripturam redacta, Numen divinum invocatum, vel quæ S. S. crucis nota signata fuerunt, in foro validam producere actionem; cujus rei originem ad Leonem Imperatorem, qui in Novella L. 72 id imperavit, refert. Multa hic diffusæ lectionis monimenta extant, amœnusque in Romanorum Græcorumque vireta excursus. *Cap. III* Jure Canonico regulariter nullam ex pactis nudis actionem nascenset Noster, si illi pacta nuda exemeris, quæ ab Ecclesiasticis, de rebus ecclesiasticis, sive de juribus & privilegiis ecclesiæ, fiunt, ex quibus per modum querelæ agere Jure Pontificio licet. Denique plerarumque gentium mores in subsidium vocat, & apud eas pactum nudum serio & deliberato animo initum firmam ac perfectam obligationem producere probat. Sed non diutius te moramur, Lector, sed ad lautissimas has apparatusque epulas gustandas pro tennerrimo, quo te complectimur, amore, vocamus, invitamus, serioque monemus.
- p. 438-490.
491-504.
504-508.
559 sqq.
504-576.

*CHRISTFRIDI WÆCHTLERI NOTÆ
posthumæ ad GERARDI NOODT Librum IV Pro-
babilium Juris Civilis, cum Operibus ejus A. 1724
primum editum.*

PRidem prodire libri priores tres Probabilium *Noodtii*, & *Notæ Wachtleri* ad eosdem. Sequuntur nunc etiam *Notæ* ad librum quartum. *Cap. 1* emendat Cl. Vir *Scavolam l. ult. D. de flumi-*
mini-

minibus. An quis pontem *privati juris* facere potest? Legit enim, an *privato jure.* Sed hoc forte idem est. Nam si privato jure & privata autoritate non potes pontem in flumine publico facere, etsi in utraque fluminis ripa domus habeas, perit quaestio, an pons iste, quem faceres, sit juris privati, i. e. ædificantis proprius & privatus? Si ergo ad hoc autoritate publica opus erat, atque ut permitteretur & concederetur lege, SCto, Edicto, Decretove Principum, l. 2 pr. D. *ne quid in loco publico vel itinere;* si porro ad Ædilium curam spectat, ut pontes fiant, ubicunque oportet, ἔσ' ἂν δέη, *Papinianus* l. un. pr. D. de via publica, & si quid recte scripsit *Scævola*, neminem posse facere pontem *privati juris;* recte tamen etiam scripsisset, *privato jure.* Ita perit varia ista lectio. Præstabat, eruere textum hic Græcum *Papiniani*, qui Græce scripsit librum singularem de officio Ædilium, μονόβιβλον ἀτυνομικόν, de quibus *Menagius* ad *Laertium* f. 153, 154. Glossæ antiquæ ibi, *viocurus, ἀτυνόμος.* Unde emendamus glossas *Labbei, ἀτυνόμος, jecorus.* An intelligantur apud *Papinianum* Ædiles Curules urbis Romæ, an municipales, egit Vir eruditissimus, *Everhardus Otto*, de Ædilibus Cap. 4 p. 97 & 255, & in *Papiniano* Cap. 12 p. 255, 258, *Desiderius* etiam *Heraldus*, contra *Salmas.* libro V Cap. 18 §. II f. 396.

Ad Caput 2.

Emendatur l. 6 C. de pactis inter empt. & vend. Dicunt Imperatores, *quando, non impleta promissi fide, dominii tui jus in suam causam reverti conveniat.* Laudat Noster conjecturam *Accursii*, textum intelligendum de pacto convento. Sed pactum istud diu sibi non fuisse inventum in textu, ait Noster; tandemque putat, Rimulum clare pactum esse, fundum restitui, si fidem emptor fallat. Si igitur de hoc constabat, non erat tantopere ac tam diu quaerendum. Legit, *convenit*, pro *conveniat.* Citra necessitatem. Mens pacifcentium satis manifesta est e verbis textus: „*Fundus* tuus certæ rei contemplatione exiguo pretio in alium translatus erat: non impleta „autem promissi fide, non potest tibi ea translatio fraudi esse. „Sic enim dominii tui jus in suam causam revertitur, sine ulla „ludificatione., Neque apex aliquis hęc quaerendus, si *convenit*

exponatur, oportet. Conforme enim est ei, quod *convenerat*. Ecce pactum, non diu quaerendum. Adde *Cujacium* ad Cod. G. & *Barbosam* ad C. h.

Ad Caput 3.

Remittit Autor ad Lib. 1 Cap. 4 Probabilium, ubi jam emendaverit *Ulpianum* l. 13 §. fin. D. de pignorat. act. legens, *at in commodato venit & custodia, pro, ut*. Nunc addit, *Gajum* etiam per eandem voculam *at* distinguere causam pignoris & commodati, l. 18 pr. D. Commod. *Hac ita, si duntaxat accipientis gratia commodata sit res: at si utriusque, videndum est, ne & culpa praestanda*. Hic vero non distinguitur pignus & commodatum in genere, sed commodatum alterum ab altero. Nihil ergo hic probat particula *ea*, sed transitum tantum facit a pignore ad certam speciem commodati. Imo par hic ratio culpæ est, *sicut in rebus pignori datis & dotabilibus estimari solet*. Acute *Huberus* hinc concludit, si in rebus pignori datis ita culpæ sit æstimatio, *ut in commodato habes verba Ulpiani d. l. 13 Eunom. p. 541*. Et perinde scribes, *sicut in commodato, cum Gajo*. Jam etiam respondet ad ea, quæ pridem ad Lib. 1 Probabilium ei objeceram A. 1681. Ad l. 19 C. de pign. & hypoth. ait, ibi exponi tantum pignus, non autem comparari cum commodato. Imo utrobique adstringitur creditor ad easdem tres præstationes, dolum, culpam, custodiam. Græci, *δολον, καὶ βλάβημιαν καὶ φυλακὴν ἐπ' αὐτῶν*, Tom. IV f. 45. Nullibi fit mentio alicujus diligentiae mediæ vel eustodiz mediæ. Sic l. 5 §. 2 D. Commod. præstat *culpa & diligentia, ἀμέλεια καὶ ἐπιμέλεια*. In pullo equam comitante *praestanda est custodia, ἀκριβοσότη φυλακὴ, §. 9, similiter §. 14, si argentum apud commodatarium perierit; sic l. 10 §. 1 d. t. si rem inspectori, διατιμητῆ, æstimatori dedi sui causa, præter dolum etiam custodiam mihi præstat, δολον καὶ ἀκριβοσότην φυλακὴν χρεωσεί*. Tom. II f. 69, 70, 71, 73. In ipsa l. 13 §. 1 D. de pign. act. nullum est vestigium præstationis mediæ vel *medietatis*, quam alibi expressit *Paulus* l. 73 D. si pars heredit. petatur. Actio pignoratitia exigit *δολον καὶ βλάβημιαν, dolum & negligentiam, ὡς ἡ περὶ τῶ ἐν χρήσει δοθέντος*

res αγωγή, ut actio commodati, καὶ ἡ περὶ Φυλακὴν αγωγή,
& actio de custodia. Vides, Græcos apud *Ulpianum* non le-
 gisse *at, ἀλλὰ, sed ut, ὡς.* Et a creditore postulant, ὅσα τῆς
ἐπιμελῆς περὶ τὰ ἴδια πράγματα, quacunque diligens aliquis
 in suis rebus præstat. *Paulus l. 14 d. t.* Sermonem hic non
 esse de culpa levi, patet ex ejusdem *Pauli l. 17 D. de jure do-*
tium. In rebus dotalibus præstat vir dolum & culpam ἑαθυ-
μίαν, καὶ ἐπιμέλειαν, ὅταν ἐν τοῖς ἰδίοις πράγμασιν, Ἔ dili-
gentiam, qualem in rebus propriis. Tom. IV f. 511. Si dili-
 gentia hic non opponitur culpæ levi, idem bis dixit *Paulus.*
 Nam culpa lata hic ne nominatur quidem, neque a dolo se-
 jungitur: præstatur autem custodia per excellentiam. *Levior*
custodia innuit, ludi a Viro Cl. in verbis. Iterum *Paulus l.*
36 D. de act. empt. a venditore ne postulat quidem dolum &
 culpam, id enim per se intelligi: exigit autem custodiam &
 diligentiam, & partem utriusque, stipulationem damni infe-
 cti. Transcendit itaque custodia & diligentia culpam levem.
 Sive enim sciens dolo malo vendit, sive ignorat ea, quæ præ-
 stare debet, perinde fallitur emptor. *L. 1 §. 2 D. de Ædil. Edict.*
 Sic periculum vini sustinet venditor, & custodiam plenam præ-
 stat, & diligentiam exactiorem. *L. 1, l. 2, l. 3, l. 5, l. 8, D. de*
peric. Ἔ comm. Opponuntur hæc diligentiae mediæ, & culpæ
 levi, & tantum non ad præstationem commodatarii adscendunt.
 Neque dici potest, *Gajum* in *l. 35 §. 5 d. t.* loqui de alia cu-
 stodia, vel diligentia qualicunque communi, quæ alias vocatur
 culpa levis. *Gajus* enim doctrinam *Ulpiani & Pauli* per sin-
 gula capita exemplis tantum illustrat, & ex illorum traditis est
 interpretandus. Non potuisset igitur in *l. 1 D. de oblig. &*
act. a se ipso iterum discedere. Nam & commodatarii & de-
 positarii magnam negligentiam ait in doli crimen cadere:
 quod excludit culpam levem & diligentiam qualemcunque. Eo-
 dem pertinent, qui, cum possent rem commodatam & deposti-
 tam fervare, res suas prætulerunt. Tenebantur enim ad cu-
 stodiam plane diligentem. *L. 5 D. Commod. Paulus Sentent.*
Lib. II Cap. 4 §. 2. De qua culpa debeat accipi *l. 8 C. de pi-*
gnorat. act. colligo ex *l. 4 C. d. t.* Si autem in quacunque

erratum impegerit, vel in segnitie deprehendatur, aut saltem non manifestis rationibus probet, amissionem pignoris vere factam, perinde condemnabitur, quanti interest. Ἐὰν δὲ πταίσματι ἔνοχος. Tom. IV f. 15, 16. Πταίσμα a πταίω, in lapidem, vel aliud offendiculum impingo. Sic *Sagittarius ptaiei*, cum aberrat a scopo. *Demosthenes* Olynth. 2: Μικρὸν τι πταίσμα ἅπαντα ἀνεχαίτισε, *parvus lapsus omnia evertit.* Ad *Rom. XI, 11*: Μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι, *numquid offenderunt, impegerunt, ut omnino caderent? absit.* Πολλὰ πταίομεν ἅπαντες, in multis labimur omnes, *Jac. III, 2.* Respondi Nostro: nunc & sententiam meam ulterius tuebor. In l. 13 §. 1 D. de pignorat. act. tentavit ille: *venit & dolus & culpa, venit & custodia.* Et hæc lectio placeret præ altera. Nam in pignore requiritur etiam exacta diligentia ad custodiendum illud, §. fin. I. quib. mod. re contrah. obl. *Theophilus*, πολλὴ ἐπιμέλεια περὶ τὴν τῆ ἐνεχῆρε παραφυλακὴν, Lib. III p. 78. diligentia plena l. 5 §. ult. D. Commod. Non loquor promiscue de diligentia diligentissimi, τῆ ἐπιμελεστάτε, l. 18 pr. Multa tamen etiam requiritur in creditore ad fundum ita excolendum, ut fiat *Φιλοκαληθεὶς*, adeo politus & magni pretii, ut difficile sit, medium incedere iudicem inter delicatam debitorem & onerosam creditorem. l. 25 D. de pignorat. act. Hoc sensu redigi pignus ad similitudinem commodati, recte asseruit *Huberus Eunom. p. 542*, quia custodia exactiorem diligentiam, quam in suis rebus, requirit. Concedit *Noodtius*, duo esse membra obligationis circa pignus, ut non fiat deterius, & ut non amittatur plane. Apud veteres autem generaliter loqui *Ulpianum*, l. 5 §. 2 D. Commod. Atqui in l. 23 D. de Reg. Jur. etiam loquitur generaliter, commodatum recipere dolum & culpam tantum. Eundem igitur est ad textus speciales. Si *Gajus l. 18 D. Commod.* aliam dicit rationem esse pignoris, quod deterius factum, non vero plane amissum. Sic l. 24 D. de pignorat. act. creditor rem pignori datam male tractaverat, servos debilitaverat. At vero l. 9 C. d. t. exactam diligentiam adhibuerat, & pignora recte deposuerat in horreis publicis. Hæc est diligentia plena, cum custo-

custodia conjuncta. L. 2 §. 1 D. de peric. & commod. l. 19 C. de pign. & hypoth.

Ad Caput 4 & 5.

Excutitur utroque Capite *Celsus* l. ult. D. de condict. causa data, causa non secuta. Sed excussit quoque Vir Cl. *Ulricus Huberus*, & satisfecit, *Eunom.* p. 519, 520. Adde Græcos Tom. III f. 500, & copiose notata a Scholiastis ibidem f. 513, 514.

Ad Caput 6.

In *Pauli* l. 7 D. de nautico fœnore lacunam aliquam exple-re contendit Noster: *in quibusdam contractibus etiam usura debentur*, etiam ex pacto, inquit. Sed inspiciendus hic erat *Cujacius* ad *Pauli* librum tertium ad Edictum, ubi mens textus exponitur ex Novella 136 Cap. 4 & 5, ad quam conf. *Βασιλ.* Tom. III f. 480 seqq. & Scholia f. 487 seq. Multis quidem casibus sine stipulatione & solum ex pacto nasci obligationem usurarum; quia tamen exigantur etiam sine pacto, sed suapte sponte, ἔτε ἐκ συμφώνε, ἀλλ' αὐτεμάτως, propterea sancimus, ut usurae argentariis etiam absque scripto, ἐξ ἀγράφης, præbeantur, quasi ἑτηῶς nominarentur. *Cujacius* itaque neque agnovit lacunam, neque supplevit.

Ad Caput 7 & 8.

Illustratur Cap. 7 Rescriptum *Hadriani* apud *Marcianum* l. 1 §. 3 D. ad L. *Corn.* de ficariis, notaturque obiter Scholiastes Græcus, quod dixerit Tom. VII f. 692, quamvis aliquis ferro percussus interierit, tamen pœnam ob casum fortuitum leniendam judicasse *Hadrianum*. Capite autem 8 defendit Auctor sententiam hanc suam adversus Virum Cl. *Ulricum Huberum*, & a nobis hic transmittitur.

Ad Caput 9.

Emendatur *Ulpianus* Tit. 1 Collationis LL. Mosaic. & Rom. §. 6, & delentur verba, *ex quo ferro percussit, ipsa funditus*. Sane ultima hæc, *ipsa funditus*, quo sensu ad marginem fuerint adscripta a scio quodam, non omnino apparet, & recte abjicerentur. Reliqua tolerari possunt; sed alia lacuna est explenda. *Et qui non occidit, sed vulneravit, ut occidat*, pro homicida damnandus. Ita *Hadrianus* scripserat apud *Marcianum*

l. 1 §. 3 D. ad L. *Corn.* de Sicar. eaque verba attulit Noster Cap. 7 f. 78. Hic autem oblitus quodammodo sui præterit istam scripturam, multumque disputat cum *Petro Pitheo*, ejusque fratre *Samuele*, ut obtineat, legendum porro esse: *E re itaque constituendum est.* Quasi hæc nova sit lectio, & non ipsa apud *Marcianum* d. f. 78, *Ex re constituendum hoc*, extet. Hoc scilicet *de animo*. Sequitur enim: „Nam si gladium strinxit, quid dubium est, quin occidendi animo percussit. Si clavum, (vid. f. 78) aut cucuma, genere vasorum, percussit in rixa: „quamvis ferro percussit, tamen non occidendi animo, quia „casu magis, quam voluntate, admisit, pœna lenienda est. „ Ex *animi* igitur vocabulo videtur factum *funditus*. De cucuma vid. *Vossii* Etymol. f. 167.

Ad Caput 10.

Repetitur hic emendatio *Marciani*, tentata in l. 5 pr. D. quib. mod. pignus vel hypoth. solvitur. Dictum de ea fuit Lib. 2 Cap. 8 Probabilium. Neque adhuc mutò sententiam. Nam & Græci habent, *καὶ ἄλλος νέμηται*, licet alius possideat. Et Paris. 1513, 1527: *cum forte alius hypothecam possidebat.*

Ad Caput 11.

Iterum delentur quædam apud *Gajum* l. 7 §. 2 D. quibus mod. pignus vel hypoth. Dixerat is pr. si consensit creditor venditioni hypothecæ, liberatur hypotheca. Pergit §. 2: quid si creditor cum debitoris procuratore convenit, ut sit debitori jus vendendi pignoris, an id pactum proficit? an vero in hanc formulam pacti conveniendum, *ne sit res obligata*? Græci, *λυθῆναι τὸ ἐνέχυρον*, liberari pignus, Tom. IV fol. 85. Respondet Noster, eam formulam pacti supervacua esse. An vero verba ista ideo sint spuria, non liquet. Eadem enim habet *Marcianus* l. 8 §. 1 d. 1. Creditor pacisci potest, *ne pignori hypothecæ sit res*, *περὶ λύσεως τῆς ὑποθήκης*. Et tamen si tim §. 6 repetuntur superiora, hoc modo, *si voluntate creditoris fundus alienatus est*, hoc est, si voluit venire, & non venierit, neque effectus venditionis sit secutus, non est satis ad repellendum creditorem. Similiter ergo verba *Gaji* duplicem involvunt sensum: primo hunc, debitori jus esto vendendi pignoris,

gnoris, & repellitur creditor, effectu secuto: deinde hunc si effectus iste secutus non sit, non est satis ad eum repellendum, quod voluit venire. Ergo neque spurium quidquam hic est, neque supervacua ista formula: *ne sit res obligata*, vel, *ne hypotheca sit*, vel, *ne res pignori sit*, d. l. 8 §. 4, 5.

Ad Caput 12 & ultimum.

Quæ hic dicuntur de mandato & consilio in genere, & quomodo differant, parum ad rem. *Ulpiani* autem textus l. 6 §. 5 D. Mandati excussus est ad Tit. Mandati vel contra. Ad *Celsi* mentem l. 48 §. ult. d. t. non videtur satis attendisse *Noster*. Cum mando tibi, *ut, credendo pecuniam, negotium mihi geras, mihi que id nomen prestes, meum in eo periculum, meum emolumentum sit, puto, mandatum posse consistere*. *Noster* contra: si palam non receperim periculum, obligatorium non est consilium. Idem, si receperim, autore *Celso*, d. l. 48 §. ult. D. Mand. vel contra. At vero de consilio verba *Celsi* accipienda non sunt, sed de casu plane adverso, quique viro bono in mentem non possit venire. *Ceterum ut tibi negotium geras, ut cuivis credas, tu recipias usuras, periculum duntaxat ad me pertineat, jam extra mandati formam est*. Græci accuratius & profundius; *nam hæc sunt ὑπὲρ τὴν Φύσιν τῆς ἐντολῆς*, Tom. II f. 157, ac nemo prudens serio ita loquitur.

**PARTUS MONSTROSI HISTORIAM ET
sectionem describit D. AUG. FRID. WALTHER,
Archiatr Regius & P. P.**

NEquè vero morborum tantum periculis, pluribusque externis injuriis, natorum vitari formam corporum constat; sed etiam embryones, utero licet materno conclusi, aliquando deturpantur, prodeuntque in lucem monstri infantes ac fœdi. Imaginationem, fortio rem matris affectum, præviunque, tanquam accidentis rei normam vel causam communiter accusant, crediturque, ad medium usque gestationis tempus, & ultra, vix tutum utero hæere infantem, ut neque-

U u u ant

ant partes complures ab illa causa sc̄dari, aliæque minuti, aliæ vero præter modum augeri; nonnullæ denique distorqueri, & plures ad spectu teterrimæ reddi. Tam tristis, vel formæ pulcherrimæ licet humanæ mutatio, ac singularis plane eventus, quò minus exploratam, hoc longe majorem imaginationis maternæ, animæque, vim ac facultatem significare videtur; quantam nihilo minus ea tum adhibet, & vehementer exercet, cum præter consuetas usitatasque unionis cum corpore leges, omnemque præter organorum modum, tanquam liberior, sed incautus valde spiritus, vagæque imaginationis ad normam, tenero embryonis corpori vim illa infert & operatur. Quodsi enim magnam crudelemque hanc afflictionem divinæ potentæ prorsus adscribere nefandum putatur; tamen neque ex providentia, & quovis ordine rerum, quem ab condito quidem orbe sanctissimum Numen sibi præfixit, saltem singulum hodie monstrum e rudimentis qualibuscunque evolvi, atque prodire, nos unquam existimabimus, veriti, ac satis certo persuasi, ut ita involutionum, incomprehensibiliumque rudimentorum, tantus simul fingi mente deberet numerus, tantusque omnium esset veluti labyrinthus, quantus eventum singulum infinitis propemodum arcere modis post tot secula videretur. Doleamus ita mortalium imbecillitatem, minimumque eruditissimi superbiant, qui neque propriam, qua ipsi reguntur, animam satis cognoscere, & ex voto ejus vires amplius explorare possunt, quam, ut ad declarandum singularia facta, vocabulum imaginationis, ideæ, facultatis, præscientiæ divinæ, evolutionis, aut fati, vel aliud, quod posteri quoque fingent, sufficere illis debeat; quo tandem, vel minimum sibi ipsis ingenui & perspicacissimi viri faciant satis. Verum nos fidei memores datæ *Dissertat. de cura fetus parentum officio*, jam partus monstrosi, & hydrocephali visi, historiam integre & accurate tradere hoc lubenti magis animo suscipimus, quo magis recordari jucundum est, in singulo exemplo sic confirmata nos accepisse, quæ Viri clarissimi, fideque digni seorsim, & in pluribus annotaverunt.

Civis in hac urbe uxor, cujus nomen licet reticere, A. 1723

pri-

primum gravida, reique perinde imperita ac inscia, mense altero puerum invisit, variolis valde confluentibus cœcum, tumore frontis, & oris, reliquaque facie teterrimum. Nostra, insigniter perterrita, manus ante oculos vultumque suum projicit, sed confestim inde se subducit. Iterum ea, paucorum inde dierum intervallo merces venditura, cum ad ingressum domus sederet, puer alius, & mendicans ex improvise intrat; & is quidem capito erat, oculis turpiter ductis, & naso plurimum depresso, labio autem leporino, quod vocant, hiante, aliterque valde deformis. Quo illa spectaculo vehementer affecta, ut in priori casu se gerit, aurem insuper fricat sinistram, puerumque inde fugientem bufonis nomine conviciatur. Ab hoc demum tempore ista doloribus in imo ventre, & sæpius quidem, graviterque vexari cœpit. Nostrum neque conjicere, neque decidere erit, quantum vel omnia, vel singula, quæ non ita multo post proponemus, cum alterutro, aut eum utroque affectu conveniant. Die 30 Octobris, ad finem octavi mensis, illa ad partum se disponit. Tum non fœtus suo capite, sed pede uno, & genu altero ex utero exitum molitur; planta quidem pedis dextri & genu sinistro ad nascendum æqualiter proclivibus. Moderamen, quod in labore, tam parturienti, quam obstetrici, adhibendum nos advocati suavissimus, cum usu remediorum, quæ molliunt, suffecere, ut hocce, licet asperiore positu, nec ita facile mutando, tandem, & satis felici nixu, vivus nasceretur fœminini sexus infans; capitis nihilo minus, veluti abundante ac superflite monstruoso tumore, ex utero ægre magis educto; quem secundinæ, nec modicum sanguinis profluvium exceperunt. Garrientibus de monstro viso mulierculis, cognatis, domesticis atque vicinis, percreebuit ejus rumor, ac plures spectatum veniunt, inter quos & aliqui in ære magistratus erant. Id monstrare pluribus avia materque recusant, & de celando infante anxii cogitabant: maxime vero nos consulunt, quomodo infans sustentaretur, cum fugere non posset. Mortis eventum prædiximus, nihilominus tantum opitulati, quantum vitiata, & mox percensenda partium conditiones ferrent; quas interim omnes

probe notare, imo metiri, quoties tergum darent inspectores invidæ mulieres, neque negleximus. Tertio ab nativitate die cum infans decessisset, tantum abfuit, ut consequi ex voto, & conservare cadaver possemus, ut nonnisi sectionem, se famuloque nostro ac Chirurgo præsentibus fieri parentes permitterent, abhorrentes & detestati omnem picturam, omnemque rei memoriam conservandi modum. Ipsos suspicio, & vana ignominia, inde sibi suisque contrahenda, persuasio eo adduxerat, ut, veriti cum essent, vespillonem jussu senatus ablaturum esse monstrum, ubi ad sepeliendum ei traderetur, tum iterum nos adirent, peterentque, ut totum caput, quod jam attente sectum erat, simul cum reliquis partibus vitiatas, porro, & in partes valde minutas discinderemus; nec tum hac in re superstiosus refragari potuimus, crebriore spectaculo rerum, & dimensione omnium exquisita contenti. Ea sicuti delineanda illo tempore ærique incidenda curavimus, quantum vivi descriptionem cum cadaveris sectione comparare fas est, jam brevibus describemus verbis.

Negligimus autem tam superiores, quam inferiores artus; licet admodum incurvos, & subinde tortos tum visos, digitisque tuberosis, ac coalitis instructos; siquidem talia nasci minus rarum est. Neque etiam de corporis trunco, quippe recte figurato, quædam monenda habemus; modo solicite de capite scribamus, & hujus cum superiore tumorem,

TAB. VI tum mire deturpatam faciem, sedulo exquiramus. Hydrocephalum *A.* sub vera magnitudine formaque, *Figura I* adjecta fuit. Grandior iste tumor ante obitum infantis, & postea nonnihil mobilis ac pendens, ejusdem cum cute coloris erat; & ipse manibus contrectatus ad molis carneæ modum renitebatur. Sphæricam porro is formam habuit, minimum quidem pilosus, nec nisi tuberibus binis, ex atro rubentibus *BB* ab sinistra parte dependentibus inæqualis visus; sed in vertice, & secundum longitudinem, nihilominus sulco notatus erat *C*, qui superius tumorem bipartiebatur. Maxime dolebat infans, atque clamitabat, quoties premendo tumorem versus fontanellam, nonnihil eundem urgeremus; quanquam de cetero

tero motum tumoris mediocrem, & propensionem in hanc illamque partem, sine edito vagitur ille sustineret. Verum sequuntur jam ea, quæ tumoris calvariarumque triduo denati sectio declaravit. Quem, cum ab utroque latere tumorem incidemus, undique digitum minimum circiter crassum invenimus; & ex singulo latere, libræ circiter pars altera sanguinis diluti, veluti e duobus locis distinctis fluxit. Jam, sub altitudine intervalli utriusque tuberis B, non tantum pericranium cum capitis communibus integumentis, præter modum crassis, sed ipsa pariter dura mater, cum iis coherere hoc loco cœperunt. Nam, paullo inferiori, & quidem fontanellæ loco, illa meninx extra calvariam egressa, ab utraque parte subinde lacera quoque visa, mox cum illis membranis externis coaluit. Apparuit porro sectione, ac sub fissuræ quidem loco C elatus retegatur, naturalis quidem major & crassior duræ matris falciformis processus; qui proinde solito majorem longitudinalem sinuam videndum exhibebat; quippe præter omnem modum elatum, arcuatum, & extra calvariam eminentem. Tali, tamque vitioso & ingenti septo falcatoque processu, cerebrum nihilo minus intentum & bipartitum occurrit, ut divisionis nota externa C inde pateret, & utrinque nihilominus relinquere inter cerebrum & duram matrem spatium, sanguine quidem congelato, partim vero cruore, qualis inter incidendum provenerat, omnino plenum. Quare cerebrum intra vitiosam amplissimamque meningis duræ cavitatem, & undique quidem cum sectione retexissemus, tum e fontanellæ loco ferme totum illud prorupisse, & sedem ab osse nudam, sed ita alienam visam, & extra calvariam sibi parasse innotuit. Erat autem fontanellæ locus, solito humilior, ac magis oblongus ipse hiatus, & inæqualis videbatur. Proinde, ad fontanellæ potius æmulum huncce hiatus, quæ contrahebatur, mox in liberius spatium educebatur ampliorque cerebri moles in tanto nihilo minus tumore suspensa erat; tam superius sua forma ad duram matrem, & ejus processum tumoremque reliquum omnem, quam inferius ad illam fontanellæ similem aperturam accommodata. Qui fontanellæ locus, vitio illato

prævioque apertus, ossis limitibus, non quidem illis naturalibus veluti striatis & ossescentibus, perinde ac tenuibus, circumscribebatur; sed ossa bregmatis vel triplo breviora, nec globosa externe & erecta, quin potius inclinata erant; simul præ naturalibus longe duriores eorum, & ossei crassioresque fines hiatum illum, quem diximus, utrinque limitaverunt. Quorum jam pariter ab parte priori, acclive atque depressum crassumque os frontis convenerat, ut sublimia ceteroquin calvarie ossa, & convexa in sanis visa, formam leporini cranii, hocce in exemplo ad usque hiatum illum presse imitarentur. Quorum omnium igitur ossium non major atque occipitis ossis, recteque in exemplo locati altitudo; sed ad radicem utriusque ossis bregmatis perexigua utrinque, ac vix memorabilis pars cerebri in calvarie fundo supererat. Ipsum vero occipitis os, sicuti reliqua, quæ modo diximus, ad crassitatem & duritiam ossium infantis duorum annorum ex omni parte accesserunt, ut neque minori firmitate, quanta quidem cum hæc ætate convenit, futura lambdoidea, id occipitis os, quod cerebellum naturali simillimum exquisite tenebat, ita demum figeret ac sustineret. Quam ob rem pulsus ex naturali sede sua deformeque cerebrum pariter sibi compagem, pro ætatis modo minus teneram, sed spissiore paulo, acquisivit; & ipsum in caulem oblongum, quasi fontanellæ vitioso hiatui accommodatum, desinebat, ut tandem sicut medulla oblongata cum cerebello coiret, nervosque nonnullos posteriores intra calvariam ablegaret. Nam hos inter nervos omnes, qui e calvaria prodeunt, quatuor paria priora oblitterata, & absque dubio dirupta fuerunt.

Inter ea, quæ faciem deturpaverant, male dispositi oculi erant, horridumque complura alia vultum fecerunt. Nam dexteriores palpebræ ab positu naturali viisque lacrumalibus alienæ, & versus nasum declives, valdeque deformes visæ, partibus insuper longitudinis monstruosæ tribus coaluerunt; sed oculi bulbum magnitudine naturali haud adeo minorem coneluserunt: nihilo minus cornea, transparente ceteroquin in sanis tunica ille destituebatur oculus; qui ceteroquin sub hiatu pal-

palpebrarum exiguo illico videndum se dedit. Neque vero minus turpiter sinisteriores palpebræ ducebantur, sed ferme ex toto cum inferiori superior cohæsit; ac sub earundem incisione quidem apertarum tegmine oculi exquirebatur orbita, dexteriore angustior, & copiosam inter pinguedinem, delitescentem oculum, triplo naturali minorem, nihilo minus cornea transparente nitidaque, pro magnitudine oculi instructum condens atque tenens. Tantum paullo superius, & ad sinum inter ossa superiora papyracea ille reponebatur oculus monstruosus, & musculis de cetero destituebatur. Uterque vero oculus suos humores, pro magnitudinis ratione tunicasque internas & iridem conclusit; tantum retina nervusque opticus disparuerunt. Inde, in facie externa, tam dextrarum, quam sinisterarum palpebrarum decliviumque anguli interni, cum sulco utrinque conspirarunt, qui loco nasi sedis fere consueto ab oculis ad superioris labii fissuram amplissimam descendunt; quam non ita multo post proponemus. Inter hos sulcos dexter magis conspicuus, & amplior præ sinistro erat, tractumque in integumentis faciei, veluti secta hæc essent, uterque monstrabat; ut ita ad orbitæ angulum internum difformis via pateret. Sigillatim ille sulcus, qui ab sinistris deferrebat, hic fere in medio tractu eminentem quandam, nec cartilaginis dissimilem substantiæ, ac quintuplo circiter naturali minorem aurem externam, sed inversam, & inde eminentem, exemplo notabili exhibebat. Erant in ea omnes cavitates & sinus insculpti, eminentesque partes reliquæ spectaculo jucundo discernebantur, quales sunt helix & anthelix, deinde concha & scapha, tragus & antitragus; ipse denique meatus auditorius singulari foramine, quod ad os usque subjectum penetrabat, ita quidem fictus omnino erat. Inter utrumque tegumentorum faciei sulcum, quem modo diximus, jam mediis extare nasus debebat. Nulla hic nasalia ossa, aut, qui distincti essent & eminent, ossium maxillarium nasales processus; deinde nullus vomer, nec cartilagine externum nasum effecerunt; ita vero fornices omni & naribus absentibus, ore tantum spiritum duxit infans. Proinde sulci, quos ante no-

tavi-

TAB. VI. *Fig. 2.* tavimus, nonnisi deformes nasi limites quodammodo significarunt, ac, de reliquo, uterque in fissuram superioris labii, deinde vero in maxillæ ossis & processuum palatinorum aperturam defuit, per quam aer inferioribus locis ad ossa spongiosa atque internas nasi cameras ducebatur. Erat igitur superioris labii, pariter fissi, portio, *Fig. 1* L, eaque prospectum hærentis exiguæ partis *Fig. 2* F, in ore cum prohibebatur, tum ex parte adnascebatur gingivæ maxillarique ossi fissio O, & P *Fig. 1*, sed D & E *Fig. 2* visis; scilicet ita protuberantibus hisce ac partitis, ut nihilo minus supplerent pro labio leporino fingendo defectum ipsius partium labii superioris, qualis *Fig. 1* literis M & N notatur. Ex quo, præter superioris labii amplissimam partitionem, etiam gingivæ, & maxillaria atque palati ossa valde notabilem hiatum, sed ab utraque parte, superstitis quidem portiois internæ vomeris, exiguæque retulerunt; qualis proinde ingressus priori oris loco C *Fig. 2* digitum minimum pro amplitudine sua capiebat; sed hiatus ipse, suo per palatum progressu, tandem ad sedem uvulæ, quæ desiderabatur, sensum angustissimus factus, rimæ instar, in faucibus apertæ finem consequebatur. Quare in illo palati hiatu partitio quædam in naso interno, & varietas ab parte oris utrinque observabatur. Nam amplior quodammodo præ parte sinisteriore fissura dexteriori loco erat, & utramque disjungebat ossium palati fissorum angusta, sed media sedes, qualis ceteroquin in sanis multo exquisitius vomerem figit; cujus quippe sedis pars exigua nonnisi minorem vomeris partem relictam sustentabat. Per duplicem ita fissuram, ore quidem aperto, spongiosa ossa inferiora in sensum inciderunt, & bini ingressus delectarum narium expleverunt vices, spiritumque ad cavernas nasi interioris, & ad utriusque generis spongiosa ossa atque fauces, in recens nato detulerunt.

Etiam si nos mechanicæ doctrinæ, quam fieri potest & indulgeamus, & eandem amplificare solliciti studeamus; nihilo minus sub vehementioribus animi affectibus morbisque evenire experimur, quæ tam ab solitis mechanismi & aliis vel conjectura assequendis viribus, quam ab animæ consueta vitam faciendi lege lon-

JABM ad A 1732

M. Novembr. p. 524
4t 528.

Fig. II.

J. G. Krüger sc. Del.

longissime recedunt; &, talia in morbis subinde gravioribus, imo lethiferis, observari, propediem luculenter docebimus.

TABULÆ ADJECTÆ EXPOSITIO.

Fig. 1 Monstrosam faciem infantis atque capitis tumorem exhibet.

- AA. Tumor capitis.
- BB. Appendices.
- CC. Divisionis nota in sulcum minorem desinens, cujus generis sulci plures subinde in tumoris ambitu erant.
- D. Palpebræ dexteriores.
- E. Palpebræ sinisteriores.
- F. Sulcus ab angulo oculi interno dexteriore ad labium leporinum deductus.
- G. Sulcus ab angulo oculi interno sinisteriore ad labium leporinum deductus.
- I.K. Auris externa inversaque minor & aliena.
- L. Portio labii superioris medio loco superstes.
- M.N. Fissi utrinque labii superioris partes a latere visæ.
- O.P. Gingivæ.

Figura 2 Prospectum palati ab parte oris, quantum expedit, videndum præbet.

- C. Ingressus Fissuræ ossis maxillaris communis.
- D.E. Gingivæ cum conditis dentium alveolis.
- F. Sedes partis relictæ vomeris nasalis exigua & superstes.
- G. Fissuræ post uvulæ locum finis.

DANIELIS VINCK, MED. DOCT. AMOENitates Philologico-Medicæ, in quibus Medicina a servitute liberatur.

Trajecti ad Rhenum, apud Guilielm. Croon, 1730, 8.

Alph. 1 pl. 12.

CL. Autor, postquam ex his *Actis* nostris intellexit, controversiam de Medicorum dignitate, statuque servili,

in veteri Romanorum Republica denuo , maxime inter Britannos, agitari, amicorum quorundam monitis incitatus, de eadem re disquirere, &, quæ pro asserenda artis suæ dignitate in aliis dispersa reperit, in unum Volumen colligere, instituit. Ex qua cura natum hoc est Opusculum, quo variâ argumenta ex antiquitatibus medicis, politiorique literatura, explanat. Tribus itaque Sectionibus id agit, ut cum Medicinæ originem & progressum, tum ejus præstantiam, necessitatem, atque usum, itemque privilegia & honores Medicorum, denique conditionem illorum in Republica Romana, persequatur. Et primo quidem, ubi de originibus artis medicæ agere ingreditur, plures fuisse populos observat, qui eam artem ad Deum autorem retulerunt. Ex Hebræis *Moses*, quod omnia ea, quæ sanitati inserviunt, a Deo condita esse commemorat, eo ipso Deum Medicinæ autorem constituit, cui & *Syracides* assentitur. Imo Judæi, aliique, etiam Adamum Medicinam a Deo edoctum esse, opinantur. Verum aliæ etiam gentes, eademque antiquissimæ, inventionem Medicinæ, quam penes se natam esse gloriabantur, suis adscripserunt Diis. Quo nomine ab Ægyptiis *Hermes*, quem aliquando extitisse, eumque sapientissimum fuisse hominem, adversus *Conringium* evincere allaborat Noster, *Isis*, *Serapis*, *Bacchus*, & *Arabus*, a Græcis *Apollo*, quem & Romani Medicinæ autorem dixerunt, & *Æsculapius*, quem primum fuisse hominem, & deinceps demum in numerum Deorum relatum, probat, eademque occasione de nummo quodam in honorem *Æsculapii* a Smyrnensibus cuso, adversus *Celeb. Mead* disputat, eundemque explicat, culti fuerunt. Quare, cum ex hoc argumento satis summam Medicinæ existimationem, quam priscis temporibus habuit, probaverit, progreditur deinceps ad veras illius origines perquirendas, quas a casu fortuito, naturali instinctu, imitatione eorum, quæ ab animalibus brutis naturali ex impetu ad servandam vitam facta esse, homines observarunt, eventibus haud prævisis, repetendas esse ostendit. Experimentorum horum aliquoties repetitorum memoria experientiam constituit, ad quam

ho.

homines necessitate quadam compellebantur, cum & prima mundi ætate ægrotarent; licet, Medicinam tunc Diæteticam magis & Chirurgicam, quam Clinicam, in usu fuisse, inter omnes constet. Medici etiam veteres virtutem medicamenti cujusdam, quæ incognita huc usque erat, certius accuratiusque exploraturi, id, Regum beneficio, maleficis crucique suffigendis propinarent. Unde progressus & incrementa Medicinæ patent. Nota etiam est consuetudo, qua antiquitus ægroti in compitis viisque publicis exponebantur, ut de morbo suo prætereuntibus referrent, atque Medicinam ab iis peterent, quod Ægyptiis, Babylo- niis, item inter Hispaniæ populos, Callaicis, Asturibus, & Cantabris, ipsis denique Romanis, in usu fuisse contendit. Neque minus solennis fuit incubatio in fanis Deorum, *Isidis, Serapidis, Bacchi, Apollinis, Æsculapii*, atque ad *Podalirii* sepulchrum, in quibus somnum ægrotantes capere consueverunt, ut per insomnia ipsis medicamenta revelarentur, nec irritò semper successu, cum sæpius eventus somniis responderet. Ægroti etiam vota pro salute sua facta, ubi cum morbo in gratiam redierunt, persolunturi, præter alia, quæ Noster recenset, ad templorum parietes & columnas tabulas suspendebant, vel in eorum sacrariis dedicabant, quibus & morbi genus, & medicina, qua convaluerant, exponebatur. Ex harum observationum usu non solum variæ Medicorum scholæ ortum habent, ex quibus Alexandrina reliquas superavit, sed ipse etiam *Hippocrates* Medicinam politio- rem reddidit. Hactenus de origine incrementisque Medicinæ. Præstantia ejus, ut de aliis taceamus, quæ strictim attingit, existimatur ex dignitate hominis, cui illa opem fert, & sanitatis, quam respicit, vera præstantia, quoniam hæc omnium consensu gentium verorum bonorum loco numeroque habita semper fuit. De necessitate ejus nemo dubitabit, qui fragilitatem corporis humani, morbosque, cui libet facile obvios, cogitaverit. Unde & merito refutantur, qui plurimas gentes diu, ipsumque populum Romanum 150 annos, sine Medicis fuisse, Medicosque omnes a Romanis sub *Catone Censorio* ex urbe totaque Italia pulsos esse sibi persuadent, aut ob terminum vitæ constitutum Medicinam inutilem pronuntiant. Quin potius usus ejus exinde

Cap. 4.

5.

6.

7.

Sect. II.

Cap. I.

2.

3.

- fatis elucet, quod omnibus omnino hominibus, cujuscunque sexus, ætatis, conditionisque, succurrere solet; deinde, quod in foro etiam Jctis & judicibus ad extricandas causas maxime difficiles faciem aliquando præfert. Unde & contigit, ut varia Medicis præmia, & annua quondam stipendia, tributa, neque minus pro felici morborum curatione amplissimæ largitiones factæ fuerint, quarum permulta exempla Noster enarrat. Neque honor ipsis denegatus fuit unquam, imo nonnullis quam maxime habitus, interque hos *Hippocrati, Machaoni*, Medicis Smyrnen-sibus, in quorum honorem cusi complures nummi adhuc prostant, item *Democidi* in aula Darii, aliisque apud alias populos Medicis, Romæ etiam, ubi civitate donati fuerunt. Singuli prope modum Imperatores, ad Julianum usque, Medicis privilegia concesserunt, quæ vacationem & immunitatem ab omnibus muneribus, tam personalibus, quam patrimonialibus, quæ alias omnibus incumbabant, complectebantur. Imo Imperatores & Principes in se ipsos Jus Medicis indulserunt. Fuerunt autem ex omnibus fere gentibus summi præstantissimique Viri, qui operam suam Medicinæ addixerunt. Eo pertinent ex Hebræis *Salomon*, cujus in primis descriptio senectutis copiosius enucleatur, *Ezechias, Agrippa, Mosès*, insignis peritiæ Chemicus, *Eliseus, Esaias, Esdras, Jesus Syracides, Lucas* Evangelista, *Paulus* Apostolus; ex Ægyptiis *Hammon, Athoskas, Zoroaster, Seforthus, Necepsus, Ptolomeus Evergetes*, omnes Ægyptiorum Reges, *Juba*, Mauritanæ Rex, si quidem *Plinii* quædam lectio genuina habeatur, de quo merito quis dubitare queat; ex Græcis *Chiron, Hercules, Achilles, Machaon, & Podalirius, Dionysius*, Siciliæ Rex, *Alexander M. Lyfmachus*, Rex Pergami, item *Attalus Philometor*, Pergami pariter Rex, *Antiochus*, Syriæ Rex, *Gentius*, Illyricorum Rex; item ex inferiori ordine, *Melampus, Orpheus, Homerus, Hesiodus, Thales Milesius, Pythagoras, Empedocles, Democritus, Hippocrates, Plato, Aristoteles, Philippus*, Alexandri Medicus, *Erasistratus, Asclepiades, Craterus, Antonius Musa*, quem ab *Artorio*, itidem Augusti Medico, distinguendum putat, *Xenophon Coys, Plutarchus, Galenus*; ex Romanis *Augustus, Claudius, Adrianus, Constantinus IV, Cato Censorius, Cicero,*
Vir-

Virgilius, Æmilius Macer, Ovidius, Cassius, Julius Bassus, Sextius Niger, Aurelius Cornelius Celsus, Scribonius Largus, Petronius Arbitrator, Plinius, Apulejus, Quintus Serenus Sammonicus, Julius Aufonius, quorum in rem medicam merita, quo jure semper, alii viderint, longius enarrat. Fuit autem apud Hebræos æque, atque Ægyptios & Græcos, Medicorum summa dignitas, statusque non servilis, sed ingenuus & honestus. Inter Ægyptios sacerdotes in maximo semper pretio habiti simul medendi artem tractaverunt. Et nihil agunt, qui in eo, quod in sacris literis *Josephi* Medici servi ejus vocantur, nescio quam servilem conditionem sibi reperisse videntur. Apud Græcos lege cautum erat, ne quis servus in Medicinam discendam incumberet, quod inter liberales artes ea referebatur, quam & plures sacerdotes legumque latores exercuerunt. De Romano autem populo lis mota est, eane pariter Medicinam tractaverit, an vero solis servis reliquerit? Pluribus, quos Noster recenset, posterius placet, quod, cum vox medicus eo tempore Medicum Clinicum æque, ac Chirurgum, denotet, etsi diversi fuerunt quam maxime, quod de posterioribus tanquam servis commemoratur; nunc ad priores etiam, vel solos, vel simul cum Chirurgis, ex horum virorum arbitrio trahi soleat; porro quoniam paucis in locis ægroti Medicis imperare dicuntur apud veteres scriptores; sed affert Noster vel sexcentos locos, in quibus Medici ægrotis imperare, item jubere, præcipere, ut apud Græcos *διατάττειν, προτάττειν, συντάττειν*, dicuntur; quemadmodum & familiaris loquendi ratio est, quod ægri se Medicis credant, vel committant. Si tamen ægri a Medicis aliquando propter morbi impatientiam aliquid imperiosius postulant, id quidem eorum infirmitati tribuendum est; aut, si quando Medico familiariori leniter imperasse ægrotus, & ille obsecutus esse commemoratur, quis inde argumentum servitutis peteret? Nonnulli provocant ad Lib. XII *Æneid. Virg.* v. 395, cujus varias Noster explicationes affert, ut labes Medicinæ abstergatur. Cum vero illi præ reliquis rem acutetigisse videantur Autori, qui illum, quod empiricas solum & chirurgicas artes exercuerit, inglorium dici putant, illud exinde minus quidem vero simile censemus, quod a Poeta

Cap. 5.

6.

— — *Phæbo ante alios dilectus*

- Cap. 7. dicatur, cui ipse suas artes obtulerit, quæ profecto non nisi præstantissimo ab ipsius Medicinæ autore expectari poterant. Quæ supra Sect. II Cap. 4 de Romanis nobilibus Medicinam professis adduxerat, fufius hic commemorantur, illamque inter artes liberales a Romanis relatam esse, variis testimoniis evincitur.
8. Medicos quoque omnes inter servos non esse referendos, inde patere ostendit, quod amici & familiares Imperatorum & principum in Republica virorum hinc inde appellantur; quod præcipua urbis munera obierunt; quod iis collegium *Æsculapii & Hygeæ* LXvirorum fuit constitutum legibusque munitum, jus autem collegiorum servi nunquam habuerunt; quod Medicorum salarium stipendium, non peculium, ut servorum, uxores ipsorum conjuges, non contubernales, ut itidem servorum, vocantur; quod Medici variis in locis a tutela excusantur, id vero in servis opus haud fuisset, qui a tutela, tanquam haud capaces, remoti fuerunt, quod jus patronatus habuerunt, denique quod ipsimet suos servos libertosque aluerunt. Omnis autem, ut supra Noster id jam attigit, nunc vero copiosius persequitur, error inde natus est, quod, etsi inde ab *Herophili & Erasistrati* temporibus Medicina in tres partes, Diæteticam, Pharmaceuticam & Chirurgicam, divisa, & hanc ob causam Medici Clinici a Chirurgis & Pharmacopœis deinceps quam maxime distincti erant, omnes tamen ii, ut re ipsa diversi, communi Medici nomine sæpius vocantur apud antiquos Autores, ipsoque etiam in Corpore Juris, ubi Chirurghi nunquam hoc nomine, sed semper Medici, appellantur. Nostro autem seculo, si qui vident, Medicos cognominari servos, cum de Chirurgis, qui utique in Romanorum Republica servi & rationalium Medicorum operarii erant, aliisque ejus generis hominibus ea explicanda essent, ea de Medicis Clinicis imperiti imprudentesque interpretantur, quanquam aliquando etiam cognomine distinguuntur, ut Medici Clinici vel rationales, alii autem Medici Chirurghi, ocularii, vulnerarii, vocentur, illorumque longe honorificentior semper, quam horum, mentio fieri observetur. A Romanis etiam omnem initio neglectam esse Medicinam, solisque Græcis reli-
- 9.
10. etam

etiam, inter omnes constat. Id vero inde factum est, quoniam in principio solis exercitationibus bellicis vacavit Romana pudes, neglectis studiis liberalibus; postea autem, ubi & hæc colicœperunt, prudentiæ tamen civili, quod hæc e re ipsius esset quam maxime, magis se addixit; denique, cum homines quidam armorum usu efferi ad artem hanc cum cura & sollicitudine faciendam illotis quasi manibus accederent, sed majori aliorum damno, quam emolumento, Medicis Romanis nulla tum fides atque autoritas fuit. Unde necessitate compulsi aliquamdiu Græcorum operam requisiverunt, donec cives accuratiorem ejus peritiã & experientiam sibi compararunt. Enimvero non erit id arti ignominiosius, quod a Græcis ad Romanos pervenerit, quam Jurisprudentiæ & reliquis disciplinis liberalibus, quas omnes Græcis Romani in acceptis tulerunt; neque etiam, quod ferius illa culta fuit, quoniam omnia item humanitatis studia primis Reipublicæ temporibus neglecta, nec ante bella Punica admodum exulta esse Noster probat. Sed ponamus, fuisse forsitan aliquos ex ipsorum Clinicorum Medicorum numero servos aut libertos, idque fortuito. Quid inde? Etenim postquam devicta Græcia integras Græcorum familias Roman Quirites deduxerunt, quibus servorum loco uterentur, facile evenire potuit, ut in iis & essent Medici, qui, quoniam Romanis hominibus rudibus & ad arma natis nullius artis studium fere cognitum erat, medicinam exercuerunt, quam tamen, licet ut servi tunc tractarunt, ut ingenui & Romanorum dominio nondum obnoxii edocti fuerunt. Ejusmodi autem servitutem, quam facile captivitate vel alio casu contingit, ut hodieque Principes & optimi viri subire cogantur. A paucis vero illis, si qui omnino fuissent, servis Medicis nemo recte argumentaretur, artem omnem a servis exercitã & illiberalem fuisse. Alias, cum fusius Noster evincat, tot JCtos & causarum patronos, qui & præterea acerbissimis conviciis apud Romanos expositi fuerunt, item Rhetores, Grammaticos, Philosophos, Poetas, servos & libertos fuisse, consequeretur, & omnes has artes ac disciplinas fuisse illiberales. Quid dicendum erit de officiis quibusdam aulicis, nostro tempore ipsplendidissimis, quæ olim a servis præstita fuerunt? Ad plura alia

alia Noster data occasione digreditur, ubique autem ad Autores, magno numero adductos, ex quibus ipse profecit, Lectores suos ingenue remittit.

*ALBERTI THURA, LAURENT. FILII, PASTORIS
Leirskoviensis in Cimbria, Gynæceum Danicæ literatum,
feminis Danorum eruditione vel scriptis claris
conspicuum.*

Altonæ, apud Jonam Kortte, 1732, 8.

Plag. 9.

NOVUM suæ in patriam pietatis specimen exflare voluit Autor, postquam ante hos decem, & quod excedit, annos *Ideam Historiæ literariæ Danorum* vulgavit, dum hoc scripto *feminarum*, quas alit adhuc aluitque olim *Dania*, ex doctrinæ cultioris fama insignium, memoriam ad posteros transferre instituit. Numerum illæ centenarium superant; licet doctrinæ facultate non æqualem singulæ promeritæ celebritatem, imo sat multæ ne quidem commemorationem; quod nec ipse diffitetur *Gynæcei* conditor humanissimus. Non fieri inde non potuit, ut exilis admodum de omnibus fere meritorum enarratio ex-cideret ac macilenta. Quicquid interim hujus rei sit, gratiam rependent tamen infanti laboris doctissimo Viro sui cives, neque omnino nullas profitebuntur, qui alias *μικρολογίας* istas literarias non omnino fastidire consuecunt. Illi uni ita efficere licuit, quod idem serio destinatum in *Joanne Isaacio Pontano*, *Ottone Sperlingio*, *Andrea Bordingio*, *Severino Lintrupio*, ac *Thoma* denique *Bircherodio*, vel negotiorum moles, vel iniquius fatum, vel mors denique, interceptit. Hi viri, cum clarissimi inter eruditos habeantur, vel suo exemplo, non plane nihil egisse doctissimum *Thuram*, abunde demonstrant. Ceterum is in Præfatione *de feminarum variarum apud Danos in literas & literatos munificentiâ* sigillatim atque diligenter commentatus est, sexus sine dubio justo alias tenacioris in studiosos liberalitatem excitaturus.

Prelo iterum exiisse *Decennii secundi Actorum Erud. Indicem Universalem*, eos, quibus inde ab aliquo tempore valde fuit expetitus, certiores facimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXXXII.

RERUM ITALICARUM SCRIPTORES
ab Anno Æræ Christ. D ad MD. LUDOVICUS AN-
TONIUS MURATORIUS, *Sereniff. Ducis Mu-
tine Bibl. Præf. collegit, ordinavit, & Præfationibus
auxit, nonnullos ipse, alios vero Mediolanenses Socii
ad MSS. Codd. fidem exactos, variis Lection. &
Notis auxere.*

Tomus XVIII.

Mediolani, ex Typogr. Societatis Palat. 1731, fol.

Alph. 7 pl 6, Tabb. æn. 5.

Muratorianum hoc Opus perlustrantes, videmur nobis
velut in amœnissimo horto excurrere, variis picto pul-
cherrimisque floribus, & jucundum oculis spectaculum præ-
bente. Vix de manibus Tomum XVII posuimus; ecce ala-
cres ad subsequenter convertimur, reliquis omnibus, olim
editis, etsi ordine inferiorem, rerum tamen, quas liberali ma-
nu hic nobiscum communicavit Editor doctissimus, pretio &
dignitate parem facile, quin, si copiam & multitudinem scri-
ptorum spectes, superiorem etiam. Sunt in eo multa, quæ
animum pascere lectorum, & ad decus gentis antiquæ, factis-
que gloriosissimis satis per se illustris, conferre possint quam
plurimum. Addimus, rerum præstantissimarum hic opti-
mum delectum habitum, ut eodem in Volumine & *Regiensi,*
& *Bononiensi,* & *Luccensi,* & *Florantina,* civitates, rerum suarum

Y y

rum

rum historias legant compositissimas. De quibus, utpote non adeo vulgo cognitis, commemorari in *Actis* nostris breviter, & interest rei literariæ, & nostro maxime convenit instituto. Primum omnium locum occupat *Chronicon Regiense, ab Anno 1282 usque ad 1388; Autoribus Sagacio & Petro de Gazata, Regiensibus*. Multum hoc differt ab alio *Regiensis Civitatis Chronico, sive Memoriali Potestatum Regiensium*, quod, probe meminimus, jam longe ante vulgatum a Cel. *Muratorio* in *Tomo VIII* Collectionis hujus. Non immerito dolet Cel. Editor, Codicem hujus Chronici MSum, quem servant Monachi Benedictini Regienses Monasterii S. Petri, & cujus copiam ipsi fecerat S. Rev. *Benedictus Bachinius*, ex Casinensi Congregatione, & Mutiaensis Cœnobii Abbas, mancum admodum fuisse & attritum vetustate; quo factum est, ut non nisi mutilum membrisque suis male conglutinatum corpus sistere lectoribus potuerit, multas ei, quisquis fuerit, ipse gratias acturus, qui, incorruptioris ope codicis, supplere has lacunas, Chroniconque magis integrum proferre in lucem potuerit. Neque spes nulla est, fore, ut hæc emendatiora prodeant successu temporis; quandoquidem ejus Chronici exemplum, ab hoc ipso diversum, ætate *Bernardini Corii*, rerum Mediolanensium scriptoris, Mediolani latuit, forsitan postea in latebras nescio quas conjectum, unde proditurum aliquando, quidni auguremur? Interea, quantumvis ægre feramus jacturam eorum, quæ frustra hic desideramus, propterea quod Historia hæc numeranda videtur in præstantissimis, & rerum gestarum momenta multa continet notatu dignissima, eademque commemorata diligenter atque accurate, præstat tamen, partem Operis, quam nihil, habere; nec laudem hanc *Muratorio*, Viro bono, negabimus, quod tantum nobis, quantum ipsi concesserat fortuna, dederit, & cujus antehac vix inter eruditos fuerat notitia, ipse ante oculos nostros librum posuerit, atque, si quis aliquando daturus est pleniora, primus huic conquirendi pleniora ansam dederit. Autores is labor binos habuit, *Sagactum* seu *Sagacinum*, & *Petrum*, seculo claros quarto & decimo, utrumque ex gente oriundum *de Gazata* seu *de*
la

la Gazata, nobili olim, sed postea, ut sunt rerum vicissitudines, prorsus extincta. Et *Sagacius* quidem, avus *Petri* seu proavus, repetita, ut videtur, inde a vetustissimis originibus & ipsis Romanorum temporibus historia Regiensi, narrationis filum deduxit ad annum usque 1353, labore hoc usque ad extremam ætatem, quippe nonagenarius, perfunctus. His deinde *Petrus* addidit & annotationes suas, & historiam eorum, quæ inde ab anno 1353 ad annum forte 1414, (in anno 1388 deficit Codex *Muratorii*) quo ipso diem obiit supremum, gesta sunt in Regiensium Republica. De *Sagacio*, pauca sunt, quæ illorum temporum annales nos edoceant. Tantum constat, fugisse eam aliquando exulem e patria, annosque aliquot liberali exceptum hospitio a *Canc. Grandi Scaligero*, Veronensi Principe, cujus in se animum & beneficia sibi præstita per omnem vitam debitis laudibus celebravit. De mortis nec die, nec anno, quidquam compertum habemus. Unum id proditum est memoriz, vixisse eum ad extremam senectutem, & visu deficere cœpisse nonagenarium. Non adeo in obscuro fata *Petri* sunt. Is, filius *Francescini de Gazata*, primis juventutis annis cooptatus in Monachos Benedictinos S. Prosperi, Monasterii Regiensi, cujus historia parari jam dicitur a *Camillo Affaroso*, ejusdem Cœnobii Monacho, postea A. 1363 ab Urbano V Pont. ejusdem monasterii Abbas dictus, tum A. 1384 ab Urbano VI Subcollector Apostolicus nominatus, denique A. 1391 Vicarius generalis constitutus ab Ugolino, Episcopo Regiensi, hocque munere non interrupta tredecim annorum serie perfunctus, octogenarius ex hac vita emigravit. Ossa ejus in æde S. Matthæi, nunc S. Rocchi, sunt condita, eodemque in loco cernitur effigies *Petri*, in sculpta in lapide, cum Inscriptione: Hic jacet Reverendus Pater Dominus noster Petrus de la Gazata, Abbas Monasterii Sancti Prosperi inferioris de Regio. Qui promotus fuit MCCCLXIII Mense Aprilis die XVII. Obiit autem die XXVI Februarii MCCCCXIV. Narrat ipse in hoc Chronico, sibi, cum annorum esset quatuordecim, insidias paratas ab inimicis domus suæ, nec abfuisse multum, quin in manus eorum incideret, nisi opportunum parentis auxilium

ipsum præstitisset incolumem. Ceterum, non defuisse olim, qui Chronico hoc, etsi nondum juris facti publici, uterentur in rem suam, ex iis, quæ tam in *Guidonis Pancirolii* Historia Regiensi compositissima, Bibliothecæ Estensis ornamento, olim forsan, annuentibus fatis, proditura, quam in *Fulvii Azarrii*, Regiensis civis, Chronico hujus civitatis civili & Ecclesiastico, quod similiter in Bibliotheca Estensi ad hunc diem asservatur MSptum, partim excerpta ex eo, partim de eo leguntur commemorata, perspicue luculenterque cognoscitur. *Gazararum* laborem excipit *Matthæi de Griffonibus Memoriale Historicum rerum Bononiensium ab anno 1309 usque ad 1428*; communicatum cum Cel. *Muratorio* a *Jo. Paulo Marchione Pepuleo*, Viro nobili, & bonis literis admodum amico. *Matthæum de Griffonibus* Autorem dixit Editor, etsi in fronte Codicis, quem autographum putat, notatum manu aliena legerit *Joannis Griffonis* nomen. Nihil repugnamus *Muratorio*; sed, cum ejus rei causam habuerit nullam, quam quod passum in hoc libello *Matthæi* illata sit mentio, & de eo quædam dicta sint magnifice, dubitamus, an penes eruditos omnes suum huic argumento constare robur possit. Nobis interim, quibus certiora non constant, de his fidem habere tanto Viro, æquam sit. Bononiæ semper *Griffonum* domus in numero nobiliorum & patriciarum fuit, exstantque in hac urbe monumenta quædam publica, testes pietatis, qua profecuti sunt *Griffones* patriam. Nec *Memoriale* hoc carere voluit *Matthæus* gentis suæ laudibus, multa *Griffonum* facta præclara, ubicunque ferat occasio, ab oblivione vindicans. Copiosum autem inprimis in suarum rerum commemoratione invenias. Discas inde, natales ejus in anni 1351 diem 23 Julii incidisse; patrem habuisse *Matthæum*, filium *Guiducii de Griffonibus*, matrem *Zannam*, filiam *Matthæi de Crescentiis*; in matrimonium duxisse A. 1384 *Helenam*, filiam *Antonii Codeca*, Mercatoris; *Correctorem Societatis Notariorum* factum A. 1387; & *Antianis* adjunctum A. 1389, nihil non reliquisse intentatum, ut civium nonnullos a proscriptionis supplicio liberaret; legatum nomine civitatis patriæ ad Pontificem Bonifacium IX missum

missum A. 1393; A. 1397 *Potestatem*, (quæ verba ipsius *Matthæi* sunt,) *Comitatus Imolæ*, & subsequenti *Consalonerium Justitiæ* egisse in urbe patria; tum A. 1401 novum legationis munus obiisse *Florentiæ*, sed A. 1403, *Bononiæ* imperante *Mediolanensi Duce*, iustum ire in exilium, unde tamen revocatus brevi, pristinam recuperaverit dignitatem, & redacta in potestatem Pontificis *Bononiæ*, A. 1408 in eorum, qui a consiliis fuerunt Legato Pontificio, cooptatus sit fodalitium. In poesi vermacula non fuisse hospitem, versus testantur, quos cecinit ad A. 1385. Mortuum A. 1426, die tertio mensis Julii, & sepultum ad ædem S. *Francisci*, superstitesque habuisse filios, *Florianum, Luixium, Joannem, Franciscum, & Ludovicum*, ad calcem Codicis, quem ad manum habuit Editor, adscripsit ignotus quidam. Fuit vir probus moribusque integer, & in gerendis rebus prudentia insigni conspicuus; id quod vel ex eo apparet, quod in mediis, quibus tunc temporis agitata fuit civitas *Bononiensis*, turbis intestinis solus fere ab impetu fortunæ se defendit, nec inimicum habuit, quod constat, quemquam. Historia hæc, quam ante oculos habemus, animi compositi & incorrupti Autorem loquitur, oratione scripta simplici, atque ita comparata prorsus, sicut esse rerum gestarum historias quascunque decet. Ad A. 1374 rem de se ipso fat mirram refert, aut, si navis, ridiculam, & habendam in fabulis. Morte ereptum sibi repentina, refert, *Raphaëlam*, feminam pulcherrimam, & sibi amatam tenerrime. Quo ipso cum vulnus sibi inflictum sentiret crudelissimum, nec modum ponere querelis sciret, quin vias omnes planctibus & tristissimis clamoribus dies noctesque impleret, tum sibi, sedenti forte inter amicos, repente visam imaginem mortuæ, viventi prorsus simillimæ, quæ ipsi, remotis arbitris, confirmaverit amorem pristinum, multaque in aurem dixerit, hac tamen lege, ut in intimo pectore hæc servaret recondita; quam primum enim de his quemquam faceret certiosem, id ipsi causam mortis fore. Non detunt narrationi testes, quorum multos Autor nominat, etsi parum valituros penes incredulos. Refert eandem rem *Che-*

rubinus Ghirardaccius in Bononiensium Historia, a *Griffoniano* Opere parum diversa; sed evenisse id *Matthiæ de Griffonibus* ille perhibet, quod sibi Noster. *Matthæo* scriptores rerum Bononiensium plures jungit Editor, singulos in unum velut fasciculum redactos. Nam, cum in Bibliotheca Estensi tria civitatis Bononiensis Chronica animadverteret, alterum ab origine urbis ad A. 1306 productum, & Autore scriptum *Jacobo*, filio *Antonii de Podio*, cive Bononiensi, alterum res inde ab A. 1101 ad 1471 gestas commemorans, & præter *Bartholomeum de Pulio* & *Jacobum de Blanchinis*, ignotos quosdam Auctores habens, tertium denique inchoatum a natalibus Christi & in A. 1471 finitum, manu incerta, nec una tamen compositum, ne res easdem bis aut ter legendas daret civibus suis, neglecta *Podii* historia, quippe recentiori, nec singularia multa continente, bina, quæ supererant, Chronica ita in usum eruditorum convertit, ut antiquiora, tanquam inutilia, refecando, & supplendo alterum ex altero, in manus nostras tradiderit Opus limatum & plenissimæ historiæ habitu indutum, idque *Historiam Miscellam Bononiensem* inscripserit, nomine, sive rerum, sive Auctorum varietatem spectes, maxime ad rem accommodato. Quo factum est, ut jam habeat rerum suarum annales Bononia, quales non habuit antehac; etsi magna ad hunc diem existimatio fuerit *Ghirardaccii*, dubiæ fidei hominis, qui, cum nihil fere expromat, quod non turpiter, ut solent fures literarii, ex hujus generis Chronicis MStis explaverit, haud pauca rerum Bononiensium momenta prætermittit, quæ in Annalibus hinc copiose videas commemorata. Illud addimus, *Muratorio* videri eum, qui primus hæc Chronica collegerit, præ manibus habuisse Chronicon illud Estense, cui locum olim dederat in Collectionis hujus Tomo XV, quod rerum ac verborum, quæ in utroque Opere legantur, magnam esse similitudinem appareat. Quarto loco nobis exhibet *Cel. Muratorius Joannis Sercambii, Auctoris synchroni, Librum secundum Chronici de Rebus gestis Lucensium ab A. 1400 usque ad 1409*, haud negaturus nobis primum, qui historiam Lucensium ab A. 1164 ad A. 1400 continet, si, qua in terrarum par-

parte sit exquirendus, licuisset ipsi conjectura assequi. Deditur hoc majoris Operis frustulum insigni beneficio & in literas amori *Josephi Antonii Saxii*, qui Codicem hujus Chronicæ, in Bibliotheca, cui præest, Ambrosiana exstantem, recognitionem transcribendumque permisit *Philippo Argelato*, Collectionis *Muratorianæ* Editori præstantissimo. Quod ad *Cambrium*, ejus, præter hæc Chronica, nulla in rem patriam & eruditorum merita innotuere. In Lucensi Republica inde ab A. 1400 gessit vexilliferatum Justitiæ, munus illustre & in urbe illa omnium gravissimum. Secutus est partes *Pauli Guinigi*, quem & ipse ad summam rerum in republica Lucensi aspirantem consiliis & ope sua adjuvit, jamque imperio positum, ne cederet tumultuanti plebi, prohibuit. Neque adeo mirum, hujus gesta passim in hoc Chronico laudibus magnificis extolli, & virtutes ejus enumerari sat multas. Fuit ipse literarum haud satis gnarus, nec multum commendari meretur stilus in hoc Chronico, deformatus dictione incondita & sibi constante nusquam, quin & dialecti Lucensis ineptis formulis, ad sermonem vulgi nimis comparatis. Neque tamen ideo nullius æstimanda pretii videtur historia, plena narrationum ejusmodi, unde voluptatem capere lectores possint, & ad conservandam rerum tum Lucensium, quam Florentinarum, nec non magni illius Schismatis, quod fatale fuit ætate illa Ecclesiæ, memoriam admodum accommodatum. Chronico huic subjunctos vides *Annales Estenses Jacobi de Delayto*, *Cancellarii D. Nicolai Estensis*, *Marchionis Ferrariae*, *Autoris Synchroni, de Gestis ipsius Marchionis, ab A. 1393 usque ad 1409*. Videtur illud in animo habuisse Autor iste, ut Historiam illam Estensem, quam olim in Tomo XV Collectionis hujus dederat *Muratorius*, prosequeretur, & quæ ab A. 1393, in quo substitit Historiæ illius Autor, ad A. 1409 gesta sunt a Nicolao Marchione, Estensi Duce, literarum monumentis commendaret. Codice Editor gemino usus est, utroque ex Bibliotheca Estensi comparato, altero, si scripturæ formam spectes, manu ipsius Autoris scripto, altero additamenti aucto, quæ *Borlii Estensis* ascensionem ad Ducatum continebant, & digna

digna Editori visa sunt, quæ ipsis Annalibus annexerent. Condidit hanc Historiam *Delapto* ipse iussu Nicolai, quem habebat autorem fortunæ suæ, coluitque per omnem vitam religiosissime. Ex ejus lectione fructum, quem speres, insignem habes. Non enim id satis fuit Autori, ut unius vitam & facta illustria Nicolai enarraret, sed ex his ipsis sæpe materiam cepit excurrendi in vicinorum populorum rebus memorabilibus; cujus generis sunt ea, quæ de Scaligerorum & Carrariensium interitu fuse diligenterque exponit. Patriam *Jacobus* habuit Rhodigium, civitatem haud ignobilem, & undecimo sequentibusque seculis subjectam potestati Principum Estensium. Nominis originem si quæris, in ea conjectura est *Marratorius*, esse contractum ex Italico *Dio Laiti*, aut *Lajuti*, quod Latine sit, *Deus illum adjuvet*, nec abhorrere id genus compositionis a genio linguæ, cum similia in promptu sint, *Diotalleri*, Deus dedit, *Nascimbene*, bene natus, *Bentivegna*, cito natus, & quæ non alia; idque nominis, cum olim fuerit agnomen saltem, successu temporis in cognomen degenerasse. Rhodigio Ferrariam se Noster contulit, & in hac urbe tam feliciter obiit Notarii provinciam, ut in gratiam venerit Nicolai Ducis, & in hujus aula ab A. 1390 annos complures scribæ supremi munere perfunctus sit. Extant passim munificentiz insignis, qua prosecutus est *Jacobum* Nicolaus, monumenta publica, literæque in antiquo Estensis domus tabulario servantur binæ, quibus in feudum concessa *Jacobo* legitur Rhodiginæ terræ magna portio. Ejus consilio usus est Dux iste in negotiis reipublicæ gravissimis, & si quid penes externos gerendum esset pro commodis patriæ, id præ ceteris demandatum curæ & solertiz *Jacobi* fuit. Cujus rei vestigia in Annalibus hæc Lectori haud pauca obvenerunt. Perpulchram huic Tomo cotonidem imponunt *Monumenta historica de Rebus Florentinorum, Autore Gino Capponio, ab A. 1378 usque ad A. 1419, cum continuatione Nerii, illius filii, usque ad A. 1416*. Sistent nobis hæc Monumenta Commentarios aliquot de rebus Florentinorum eruditos, conditos olim a *Gino & Nerio, Capponiis*, patre & filio, civibus Reipublicæ Florentinæ nobilissimis.

mis. Et *Gini* quidem huc pertinet Seditio Ciomporum, quæ A. 1378 res Florentinas maximopere afflixit, nec non Historia Belli Pisani, quo Pisæ subjectæ sunt Florentinis, denique Documenta aliquot publica ac domestica, quæ ipse filiis suis, & in his maxime *Nerio*, tanquam hæreditatis partem, reliquit. Quorum etsi ea sit singulorum scribendi ratio, ut parum excultum literis Autorem testentur, & ad naturam magis, quam artem, videantur composita; cuius tamen legenti facile apparet, suum non defuisse *Capponio* ingenium, cumque rebus, quas commemorat, ipse præsens interfuerit, non infeliciter ei cessisse Historici, quam ceperat, provinciam. Majorem autem, quod manifestum est, orationis viam & ingenii culturam præ se ferunt scripta *Nerii*, quorum bina extant, Commentarii nempe de rebus in Italia gestis ab A. 1419 ad A. 1456, & de Expulsione Comitis Poppii, ejusque ditione Florentini populi imperio adjecta. De *Capponiorum* his monumentis posteritati relictis, sermone conditis Italico, cum non recte adeo constaret scriptoribus Florentinis, errores, ubi eorum fecere mentionem, commifere sat graves, diligenter notatos a Cel. *Muratorio* in Præfatione, his libellis præmissa. Is, copiam nactus vetustioris &, ut videtur, avtographi Codicis, singula hæc continentis, quem servat Romæ Marchio *Alexander Capponius*, literarum Vir amantissimus, conferendum hunc cum aliis, magno numero in Florentina terra obviis, dedit *Antonio Maria Biscione*, J. U. Doctori, & Laurentianæ Bibliothecæ in urbe Florentina Præfecto, magnæ industriæ & eruditionis Viro, cujus factum est opera studioque liberali, ut historiæ Florentinæ partem hic insignem, Lector, eamque integram & incorruptam, legas. Fuisse hos libellos jam olim in magno pretio, vel illud esse documento potest, quod, qui similem de Bello Pisano Commentarium reliquit, *Bernardus Oricellarius*, ex his multa sibi, fatetur, hausta feliciter, quæ in scriptoribus vel præstantissimis quæsitæ ipsi frustra fuerant. Superest, ut, quæ fuerint nobilissimi hujus *Capponiorum* pars in Remp. Florentinam merita, explicemus breviter. De ipsa *Capponiorum* gente, non est, quod commemoremus multa, utpote cujus di-

gnitatem ab antiquissimis temporibus fuisse inter Florentinos summam, scriptores Itali uno ore fatentur omnes. Quod ad nomen *Gini & Nerii*, favemus conjecturæ *Muratorii*, qui ortum illud ex *Arrigino*, (forte etiam, quod addimus, ex *Ambrogino*, gentilitio *Angeli Politiani* nomine, quod huic ipsi postea conversum in *Cinum* constat,) hoc ex *Rainerio* putat, non inusitata Italici conversione & transmutatione nominum. Magnam *Gini* in agendis rebus prudentiam dexteritatemque fuisse, summa, quæ gessit in urbe Florentina, munera loquuntur. Anno enim 1401 ad *Vexilliferatum Populi Florentini* evectus, Pisanos cives verbis ac pollicitationibus sub potestatem Florentinorum redegit, post, ubi armis se in libertatem vindicare conabantur, bello ac vi sub imperio continuit, Pisisque, A. 1406 expugnantis fortiter, ipse imperavit Reip. Florentinæ nomine. Et memoratu dignum est, quod illa ætate Codex ille Pandectarum nobilissimus, Pisanus olim, nunc Florentinus, Pisis transmigravit Florentiam, ejus rei gloriam uni tribuendam *Gino* esse. Ex hac vita excessit A. 1420, morsque ejus luctuosissima civibus Florentinis fuit. Non inferiorem ei, sed quodammodo superiorem etiam, virtute animi ingeniique præstantia fuisse filium, *Nerium*, ex ipsis his, quos scripsit, Commentariis apparet. Habes enim hic expressam constantiæ & generosæ indolis, cujus manifesta in gerendis rebus publicis documenta dedit, expressam imaginem, suntque ea omnia, quæ de se ipso refert, a vulgi ingenio longe renotissima. Vitam ejus, memorabilem admodum, & præclaris factis conspicuam, diligenter expositam olim a *Bartholomæo Platina*, propediem expectare nos jubet *Muratorius*. Scire interim satis sit, in *Priorum* ordinem Florentinæ adscitum A. 1422, post A. 1436 supremo Florentini populi Vexilliferatu donatum, frequentissimas ad Venetos Principesque summos legationes obiisse. Vita defunctus est A. 1457, & ad septuagenarii ætatem, si primus vitæ annus ei, quod colligere licet, fuit 1388, proxime accessit. Condita sunt ossa viri magni Florentinæ in tumulo marmoreo, quem hodieque cum effigie ejus conspici in æde S. Spiri-

Spiritus, testis est *Muratorius*. Tumulo patris filius *GINUS* verba superaddidit:

D. S.

NERIO CAPPONIO GINI FILIO
CIVI PRAECLARO AC DE R. P. FLO.
DOMI FORISQUE OPTIME MERITO
GINUS PATRI PIENT.
PONI PROCURAVIT.
VIX. ANN. LXVIII. MEN. III. D. XXI.

*NICOLAI HOLTII, V. D. M. APOPHORE-
ta sacra, sive Dissertationum Theologicarum variis
argumenti Fasciculus.*

Lugd. Batavorum, apud Isaacum Severinum, 1732, 8.

Plag. 17.

Quem jam recensere instituimus libellum, idem & Præfatione destituitur, nec, quid sibi velit titulus, *Apophoretæ sacra*, ullibi explicasse legitur, ita, ut in suspicionem veniamus, aut ipsum Opus, aut operas nimis esse præcipitatas. Sed utcumque ista se habeant, Dedicationem statim excipit Syllabus Dissertationum, ex quo intelligitur, quinque hoc Fasciculo exhiberi Dissertationes, quarum I inscribitur *Machpelah & Hakheldama, sive de Privilegiis sepulture in terra Cananea*; II *Ecclesia Christus. sive de subjecto Psalmi octavi*; III *Remuneratio Apostolica, sive in Zacharia caput undecimum observationes*; IV *fons vitæ, sive filiatio Christi naturalis tradita in loco Joan. VI, 57*; V *unctio propria & metonymica, sive de nomine Christus*. Nos, pro instituti ratione, quoad poterimus, quam brevissime præcipua ab Autore in medium prolata tanquam in tabula exhibebimus, quo ipsi possint Lectores de præstantia Operis hoc melius judicare. In prima igitur Dissertatione ut demonstret, sepulturam in terra Cananæa non levis privilegii habitam fuisse, provocat ad exempla *Jacobi & Josephi*, qui, licet in Ægypto, terra peregrina, mortui essent, post mortem tamen ossa sua in terram Cananæam præceperint

Zzz 2

poste-

p. 21

- posteris transferenda. Factum id existimat ex fide, ut testarentur, Jehovah etiam post fata fore Deum suum; quam in rem *Ebr. XI, 12*, adducit, minus tamen, si locus inspiciatur ipse, accurate. Copiosius oblata occasione agit de loco *Matthai 12 seqq. XXVII, 7*, & multis contra *Grotium* disputat, nomen *ἕβος* non de religione Judæis seu profelytis, sed de gentilibus, interpretatus. Ubi tamen non facile quidquam reperitur dictum, quod non jam ab aliis, si non copiosius, elegantius certe, dictum fuerit. Denique ad locum *Deuteron. XX, 22, 23*, delatus, ideo existimat a Deo præceptum, ut suspensus eodem die sepeliretur, quo ostenderet, maximis etiam peccatoribus, dummodo resipiscant, eodem supplicii die introitum in Paradisum patere, licet ipse diffiteri nequeat, aliam ab ipso Deo additam esse rationem, quo in loco simul haud obscure prodit, se aliquando monstraturum plenius, quod omnia statuta Dei in V. T. rerum futurarum picturas contineant. In Dissertatione secunda, quæ agit de subjecto *Psalmi VIII*, etiam fatetur ipse, se post Homerum *Iliada* scribere visum iri plerisque, sperat tamen, se aliquid forsitan prolaturum, quod planiorem reddat hujus odes propheticæ intellectum. Itaque, relicta illorum sententia, qui hunc Psalmum de Christo, capite Ecclesiæ, agere contendunt, ad eorum castra transit, quibus fit probabile corpus Christi mysticum, seu Ecclesiam, hic celebrari. Cumque *Paulus* & per eum ipse Spiritus sanctus eum exponat non de Ecclesia, sed de ipso Christo, homine facto *Ebr. II, 9*, variis argumentis evincere laborat, Apostolum sententiæ suæ non refragari, sed maximum pondus addere. Quare statuit, Apostoli scopum d. l. nullum esse alium, nisi monstrare præstantiam salutis & gloriæ, Christi ministerio Ecclesiæ annuntiatiæ atque oblata, per comparationem ejus cum Angelorum gloria. Nam, quemadmodum Cap. I adstruxisset personæ Christi supereminentiam ex eo, quod ipsi dictum erat, quod nulli Angelorum, ita Cap. II Ecclesiæ felicitatem & excellentiam demonstrat inde, quod eidem competat tale quid, quod ne Angelis quidem concesserit Deus, quibus non subjecerit τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, quam tamen subjecit Ecclesiæ. At, quo minus Cap. II
- Ebr.*

Ebr. de Ecclesia possit accipi, varia obstant prædicata, quæ soli Christo conveniunt. E. g. quod pro omnibus gustaverit mortem, quod sit ἀεχηνός τῆς σαρρακίας, quod per mortem mortis robur habentem diabolium aboleverit, cetera. Invita igitur, si quid videmus, Minerva reliqua, quæ de Psalmo hoc profert] Autor, fiunt omnia. Quapropter ad tertiam Dissertationem de Remuneratione Apostolica ad *Zachar. XI* progredimur. Difficillimam semper visam esse interpretibus conciliationem *Zachariae & Matthæi*, qui *Cap. XXVII, 9, 10*, Prophetæ dictum Caput ad Christum applicavit, inter omnes constat. Harum difficultatum compendium facturum Cl. Autor hanc Prophetiam habet pro visione, & ad eam refert speciem prophetiarum, quæ fiebat olim per facta symbolica, quorum cum alia *vere gesta sint* per Prophetas, alia vero *geri a se visa tantum* in mente. Vatum, vaticinium *Zachariae* posteriori generi annumerat, illudque tantum in Prophetæ phantasia peractum esse statuit. His ita positus, subjectum in allegato Capite ait esse ipsum Prophetam *Zachariam*, non ipsum Dei Filium, Christum, quod verba *commat. 15* de stulto Pastore nullo modo ad Christum applicari sensu commodo queant, & quod mandatum Domini, simpliciter consideratum, nos ad alium quempiam præter *Zachariam* non ducat. Quocirca in hac prophetia representari censet tempora a morte Christi usque ad excidium Judæorum per Romanos. Quoniam vero Prophetæ duplicem sustinet personam, nimirum *pastoris seduli & inepti*, per illum intelligit Apostolos aliosque Christi discipulos, per hunc autem doctores Judæos. Maximum, quod huic sententiæ obstat, dubium cum in eo sit positum, quod *Matthæus* hoc ipsum Caput *Zachariae* de Christo, triginta argenteis æstimato, interpretatur, illud Cl. Autor paullo copiosius sibi diluendum sumsit. Licet nobis, sine ullo tamen carpenti studio, ex veritatis amore ad ea quædam monere argumenta, quibus usus est, quoniam nobis omni exceptione majora vix sunt visa. Primum petatum est ab eo, quod, cum *Zacharias* dicto Capite ubique adhibuerit de rebus futuris tanquam presentibus *verba forma futura*, in priora parte *vers. 13*, ubi de æstimatione Jehovah agitur, usus

p. 66.

69.

72.

73.

76.

77.

80.

- est *verbo forma praterita*. Hinc conjicit, æstimationem filii, qui est Jehovah, antecedentem non modo tempore distingui a frequenti remuneratione ministri ejus, sed etiam illam præteritam allegari, tanquam hujus postea futuræ exemplum. At, falsum esse hoc Viri Cl. assertum, vel ex *vers. 2*, ubi duplex occurrit præteritum *בתל* & *ירר*, intelligitur. Alterum argumentum eo redit, quod *triginta argentei* Prophetæ *merces* dicuntur constanter, at Domini *pretium* Matthæo etiam, qui *mercedis* Christi non meminit, sed *pretii & æstimationis* ejus. Concidet illud non minus, quam primum, si dicamus, *Matthæum* sensum potius, quod in allegationibus frequenter fieri solet, quam verborum habitum, respexisse. Deinde iterum falsum est, quod Vir Cl. affirmat. Nam quid *vers. 13* *יקר* aliud notat, nisi *pretium*? Tertium nullius plane momenti esse per se patet, quod hac ratione, si diversum quid esse mercedem ministri & pretium Domini existimamus, superfedere tropo Ironiæ queamus, & verba, *ארר היקר* interpretari, *celebre, celebratum pretium*; satius enim est, tropum admittere, quam ab interpretatione ab ipso Spiritu S. data discedere. Quartum denique in eo consistit, quod, cum Prophetam expresse distinguatur a Jehovah *vers. 12, 13*, oporteat vel Prophetam *vers. 12* gerere personam proditoris Judæ, vel mercedem ejus diversum numero esse aliquid ab eo, quod dicitur *pretium æstimationis Domini*. Pósterius verum & prius falsum esse censet, quia nihil in tota Judæa occurrat historia, quod seduli Vatis actionibus textualibus respondeat. At respondet tamen illud, quod Judas triginta argenteas, quos in nostro loco legimus, acceperit, ut proderet Servatorem. Itaque omnino in illius historia occurrit aliquid, quod Vatis actionibus textualibus respondet. Nec melius reliqua, quæ sententiam Autoris non admittunt, argumenta refutata nobis esse videntur. Interim ex ejus sententia *triginta argentei* dicuntur *merces Apostolorum*, cum fuerint *pretium Domini*. Quia non *personarum odio*, ut in causa Christi, sed *odio laboris Apostolorum*, prædicantium Evangelium Christi parabantur, projectique ad figulum, tum in memoriam crudelitatis Judaicæ, tum maxime in *salutem gentium* & introductionem eorum in spem beati-
- p. 82.
- 98.
- 99.

beatitatis, perinde ac sui capitis pretio ipsis jus sepulturæ in Canaan emtum fuerat. Parum vero sibi constare ipse videtur Autor, dum, postquam in tota Dissertatione eo omnes nervos intenderat, ut monstraret, Zachariam non Christi, sed Apostolorum, egisse personam, in calce Dissertationis disertis verbis *partem aliquam vaticinii Zachariani ad literam pertinere ad Christum ipsum* affirmat. Denique cui persuadebit, *Zachariam in Capite XI* typum esse Christi & Apostolorum simul & Christum iterum esse typum Apostolorum, nisi docuerit, qui fieri possit, ut Christus una sit & antitypus & typus. Non immerito proinde dubitavit ipse, quin in his omnibus quædam minus placitura sint, atque contortiora visa fuerint. Quarta Dissertatio, quæ inscribitur: *Fons vitæ sive filiatio Christi naturalis, ad Joann. VI, 57*, omnis est contra celeberrimum etiam post fata Virum *F. A. Lampium* scripta, qua ejus sententia de hoc *Joannis* loco in Commentario eruditissimo tradita tanquam orthodoxæ doctrinæ adversa, & Socinianis favens admodum, & examinatur paullo fusius & refutatur. Fecisse id Cel. *Lampe* Autori videtur ad exemplum Cel. *Roellii*, qui ipsi in edito in Epistolam Paulinam Commentario nuper præverit. Primum igitur recenset dissensum interpretum circa *orationis structuram* in hoc loco, deinde circa vitam, quam vivere se prædicat Jesus, denique circa *significatum præpositionis diæ*. Poro probat, summum semper fuisse orthodoxorum consensum, quod ad causam principalem attinet, id est, *vitam*, quam *vivere se per Patrem* dixit Jesus, illudque posuisse non in *attributo quodam aliunde* in personam Christi collato, sed illam radicatum voluisse in æterno illo vitæ fonte, scilicet natura Mediatoris divina, quam sibi communicatam a Patre tenebat. Exposita vero Cel. *Lampe* sententia, & ejus cum Socinianis consensu indicato, nimis quidem graviter eum infumulat oscitantæ & ignorantæ, refellit tamen septem argumentis nequaquam spernendis, quæ hic copiosius recensere nostri non est instituti, cum sit ad quintam eamque ultimam Dissertationem *de unctiōe propria & metonymica, sive de nomine Christus*, pergendum. Occasionem Autori hac de re differendi præbuit locus *Joan. XX, 31*,

p. 110.

106.

112.

114.

116.

118.

119.

131.

180.

- XX, 31, in quibus verbis scopus latet totius Evangelii ab *Joanne* conscripti. Duplicem fuisse in V. T. inauguralem unctionem, aliam personarum, rerum aliam, probat, Regesque non omnes, nec eos tantum inter Israelitas unctos esse existimat, qui sine successionis ordine & per vim & arma imperium consecuti erant, sed tunc demum unctionem inauguralem locum habuisse, quando persona quædam vel familia expressa Dei declaratione ad aliquod munus Ecclesiasticum vel politicum in gente sancta gerendum vocata fuerit, nequaquam vero quæda sola ordinatione humana cuiquam sanctissima munera obtigerint. Plurimis hanc suam opinionem cum exemplis Regum unctorum, tum Pontificum maximorum, stabilire quæsit, nullum horum sine expressa Dei declaratione unctum fuisse arbitratus. Et, licet concedat, omnibus omnino Pontificibus maximis unctionem fuisse necessariam, tamen etiam affuisse vocationem Dei expressam omnibus idem contendit.
210. Ad unctionem metonymicam imprimis refert nomen Christus, quod unctionem Servatoris ad munus triplex indicat. Hinc
212. negat, Jesum vel natalium jure regnum Israelis tenuisse, vel doctoratum aut pontificatum gessisse ex vocatione humana Ecclesiæ Judaicæ. Denique iterum in Cel. *Lampii* Commentarium in *Joannem* insurgit, eumque Evangelii a *Joanne* conscripti analysin censet minus accurate confecisse, nec levi scandalo ansam dedisse queritur. Quare ipse aliam exhibet
251. totius Evangelii dispositionem, quæ an Cel. *Lampii* analysi palmam præripiat, aliis dijudicandum relinquimus. Ceterum, quemadmodum nihil fere aut parum certe in hoc Fasciculo observavimus, quod ab aliis nondum fuerit dictum, ita optandum esset, ut majore esset stili elegantia conscriptus, cum in eo sæpius sit peccatum in prima Grammatices præcepta. Denique illud Lectores nostros ignorare nolumus, Autori, cum variis, quæ hoc libello continentur, opinionibus, a saniore doctrina quodammodo alienis, famam suam in discrimen adductam intelligeret, implorandum fuisse Ordinem Theologorum, qui Lugduni est, ut literis publicis, testimonii loco futuris, suam de his omnibus sententiam exponeret. Earum ut rationem,

nem, Lector, intelligas, decerpisse inde vel prima verba suffecerit: *Professores, qui in Universitate Hollandica Facultatem sustinent Theologicam, legerunt, quantum per otia licuit, Viri venerandi, Nicolai Holtii, Ecclesia Kondek. Pastoris vigilantissimi, eruditissimum librum, (Apophoreta sacra, sive Dissertationum Theologicarum varii generis Fasciculus,) in quo offenderunt paradoxa quadam, qua tamen ab heterodoxia aliena sunt: & multas praterca singulares variorum Scripturae locorum interpretationes, in quibus itidem nihil animadverterunt, quod formulis doctrinae & canonibus, qui nostris in Ecclesiis recepti sunt, adversatur. Quod autem Vir Vener. Filio Dei ex loco Joh. VI, 57, contra Cl. Lampii interpretationem asseruerit divinam ac naturalem generationem, laudant, & probant praedicti Professores: sed Virum eruditissimum inde arripuisse occasionem, per meras consequentias ex verbis Cl. Lampii extorquendi suspicionem, ac si Clar. Lampius de aeterna Filii Dei praesistentia, de sacerdotio, de satisfactione, de merito, & de justitia Christi electis imputanda &c. non longe a Socinianorum de his Articulis blasphemata atque in Deum injuriosa opinione abesset, id neutiquam laudare possumus &c.*

PETRI ZORNII, HAMBURGENSIS, IN illustri Gymnasio Carolino Historiae sacrae, Eloquentiae, & Graecae Ling. Prof. Regii, Opuscula sacra, hoc est, Dissertationum, Schediasmatum, Orationum, Programmatum & Epistolarum, in quibus difficillimi quique S. Scripturae loci ex Antiquitatibus sacris & profanis illustrantur,

Tomus II.

Aitonaviæ, apud Jonam Korte, & Amstelodami, apud Isaac. Tyrion, 1731, 8.

Alph. 2 pl. 5.

EXhibemus hic orbi erudito alterum Tomum Opusculorum sacrorum, quorum jam primum in *Supplem. Actor. Tom. X p. 77* recensuimus. Fatendum nobis est,

Λ α α α

hanc

- hanc quoque collectionem magna esse industria elaboratam, eoque nomine dignam, quæ locum sibi nostris in Actis vindicet. Ipsæ Commentationum inscriptiones, quas dabimus, indicio erunt, variam doctrinam ista ornare
- p. 1-37. Opuscula. Continet igitur hic Tomus *Diff.* de veterum Ebræorum Pervigiis sacris, eisque statibus & solemnibus, *Or.* de Salutis
- 38-47. angurio apud Romanos, *Diff.* de Paulo *σπενδομένω*, ad illustrati-
- 48-57. onem Epist. ad *Philipp. II*, 17 & 2 *Tim. IV*, 6, *Diff.* de καλῶ Βαθ-
- 57-61. μῶ, ad 1 *Tim. III*, 13, *Diff.* adversus Deistas Anglos, qui Chri-
- 62-73. stum pro Esseno habent, *Diff.* de Ænone prope salim, ad *Jo. III*,
- 74-94. 23, *Diff.* de Roma Septicollis in Nummis, ad *Apoc. XVII*, 9, *Jaco-*
- 95-102. *bo Sponio* oppositam, *Diff.* de Torrente Cedron, veraque me-
- 103-111. morum Codicum lectione *Jo. XVIII*, 1, Antiquitates Deipnoso-
- 112-125. phisticas Christi Servatoris nostri, *Diff.* de Ecnephiis, Typho-
- 126-147. nantibus, ad *Job. I*, 16, 19, II, 7 &c. *Diff.* de Christi Servato-
- 147-174. ris παννυχισμοῖς sive Pervigiis & noctibus sacris, *Diff.* de Co-
- 174-183. gnitione & contemplatione Christi in Novo Fœdere superva-
- 184-187. canea & nullum usum habente, ad 2 *Cor. V*, 16, *Diff.* de Sirenibus
- 188-192. earumque memoria in LXX Interpretum versione, *Diff.* de sep-
- 193-197. pulchris Prophetarum extructis multumque ornatis, ad *Matth.*
- 198-204. XXIII, 29, 30, & *Luc. XI*, 47, 48, *Diff.* de Christi extra portam
- 205-219. supplicio, ad *Ebr. XIII*, 12, *Diff.* de Ministris Evangelico-Luthe-
- 220-221. ranis ad altare cantillantibus, ejusque ritus in prima Ecclesia
- 222-271. origine & usu, *Diff.* Epistol. de veterum Christianorum solenni
- 272-285. *ἐυφημισμῶ*, cum mortuos suos ante omnia beatos appellarent,
- 286-289. *Diff.* de vera Lucorum origine, *Or.* de Christo Jesu Apostolo
- 290-299. & Pontifice Maximo Confessionis nostræ, in Memoriam Augu-
- 300-306. stanæ Confessionis habitam, *Diff.* de divino serpentum cultu
- ejusque origine apud veteres Romanos & Græcos, Vindicias
- Vaticinii apud *Zephan. III*, 8, adversus P. D. *Huetii παρεμνησ-*
- 286-289. *αν*, *Diff.* de eo, quod extraordinarium fuit in Pontifice M. die
- expiationis orientem versus sanguinem tauri hircique ante
- propitiatorium spargente ex *Lev. XVI*, 14, 15, *Diff.* de crebra
- Christi commemoratione in monte Oliveti, ejusque causis & my-
- 300-306. steriis, *Diff.* de τυμπανισμῶ, ad *Ebr. XI*, 35, *Diff.* de B. Maria
- VIK-

Virgine, apud crucem filii sui adstante, ex <i>Jo. XIX, 24, Lib. sm.</i>	P. 307-315.
<i>gularum</i> de Historia & Antiquitatibus urbis quondam in Ægypto superiori celeberrimæ <i>Ἰθν-Νῆ</i> seu <i>Νῆ-Ἰθν</i> five <i>Νῆ</i> , id est, Thebarum five <i>Διοσπόλεως</i> majoris, ad <i>Jer. XLVI, 25, Ezech. XXX, 15, Nab. III, 8, 9, 10, Diff. de S. Paulo Petrum Hierosolymis invisente, ad Gal. I, 18, Diff. de hortis Opopalsami Engadensibus in vinearum morem excultis, ad Cantic. I, 14, Disquisit. Anti-Baron. An ex eo, quod Augustus & Tiberius Domini nomen exhorruerunt, Christi Deitas probetur & defendatur? Diff. de eleganti <i>χαριεντισμῶ</i> S. Pauli in voce <i>σκύλακα</i>, ad <i>Phil. III, 8, Diff. de Reliquiis Christi Servatoris in horto Gethsemane, Diff. de animabus necatorum sub ara visis, ad Apoc. VI, 19, Progr. de Christi Medici nostri, hoc est, Medici ocularii, collyriis, halatiis, & Acoliiis thavmaturgicis, ad Jo. IX, 6, & Apoc. III, 18, Diff. de Novi anni auspiciis, quæ Judæi gentium ritu in honorem Gad & Meni, hoc est, Solis & Lunæ celebrarunt, ad <i>Es. LXV, 11, Diff. de Notariorum in prima Ecclesia usu singulari & origine, quod ad Acta Martyrum & Sanctorum confignata attinet; Diff. de Diptychorum origine in prima Ecclesia; Diff. Anti-Baron. de Prætorio Romæ in eoque Pauli vinculis patefactis, ad <i>Phil. I, 13, Diff. de συζυγῶ γνησίῳ</i> five Collega Pauli conjunctissimo, ad <i>Phil. IV, 3, Diff. de Gemmis Pantheis Serapidis adversus P. D. Huetium, Diff. Histor. de Natalitiis Cathedralæ S. Petri adversus Cæsarem Baronium. Agitur hic Cap. I de Cathedra Romana, Cap. II de Cathedra Antiochena, Cap. III de Natalitiis Cathedralæ utriusque, Diff. de Vestibus literatis veterum, Diff. Anti-Baron. de Interpretum in prima Ecclesia origine & usu.</i></i></i></i>	316-322. 322-419. 420-450. 450-480. 481-504. 504-529. 530-536. 536-551. 552-608. 609-656. 657-687. 687-698. 699-704. 704-714. 714-719. 719-759. 759-763. 763-780.

His omnibus cum cura explanatis, selectisque observationibus adjectis, quædam addenda & supplenda, una cum Locorum Scripturæ illustratorum Indice, finem Opusculis imponunt. Nos, uti non dubitamus, quin ea τοῖς *Ἐυλομένοις*, id quod in Præfatione Autor optat clarissimus, in lucem edita sint, ita de *Τῷ* *tertio*, quem propediem curabit, eidem gratulamur.

PSYCHOLOGIA EMPIRICA METHODO

Aaa a 2

scien-

Scientifica pertractata, qua ea, quæ de Anima humana indubia experientie fide constant, continentur, & ad solidam universæ Philosophiæ practicæ ac Theologiæ naturalis tractationem via sternitur. Autore CHRISTIANO WOLFIO, Academiæ Marburgensis p. t. Pro-Rectore.

Frankofurti & Lipsiæ, in officina libraria Rengeriana, 1732, 4.

Alph. 4 pl. 2.

ET si Cel. Autor in hoc Opere non nisi ea tradat, quæ de anima observantur; hoc tamen non obstante, singula ea methodo digessit, ut sequentia ex antecedentibus continuo rationis filo deducantur. Explicat vero distincte singulas animæ facultates, earumque notiones ex iis eruit, quæ in nobismetipsis observamus, solícite autem partem superiorem animæ ab inferiori distinguit, propterea quod hujus distinctionis multus in praxi usus est. Sunt duæ animæ facultates principes, altera nempe percipiendi, altera appetendi. Atque ita Opus in duas Partes dividit, quarum prior de facultate percipiendi, altera de facultate appetendi agit. Utriusque facultatis datur pars inferior atque superior. Illius pars inferior est facultas res confuse ac obscure percipiendi; pars vero superior res percipiendi distincte. Ad illam referuntur sensus & imaginatio cum memoria ac reminiscentia & facultate fingendi: ad hanc intellectus pertinet. Dantur vero in anima dispositiones naturales, quæ ex utroque resultant, & exercitio ad habitum evolvuntur: quorsum spectant soliditas, ars invenendi, ingenium, ratio. Noster igitur, præmissis generalibus de existentia animæ humanæ ac modo eam cognoscendi, explicataque perceptionum differentia formali, vi cujus in claris & obscuris ac illæ denuo in confusas & distinctas abeunt, primum de sensu ac imaginatione, facultate item fingendi, memoria, oblivione & reminiscentia, deinde de intellectu & ejus operationibus, tandemque de dispositionibus naturalibus & habitibus intellectus, agit. A facultate inferiori ad superiorem

NON

non fit per saltum transitus, sed per gradus intermedios. Quamobrem Noster de attentione & reflexione ante agit, quam ad intellectum progreditur. Ita autem in his explicandis versatur, ut non modo singulas facultates accuratis definitionibus explicet, verum etiam earundem leges exponat, quas in earum usu observari necesse est, & de singulis notanda ad propositiones determinatas reducat, ut prodeant principia fecunda, unde fructus in Theologia naturali & Philosophia imprimis morali nascentur eximii. Passim traduntur, quæ a facultatibus istis pendent, notatu digna. Ita, ubi de imaginatione agitur, accurata de somniis theoria traditur, per quam ea in casibus particularibus explicari possunt. Ubi facultatem fingendi contemplatur, artem communem inveniendi artificum exponit, qua phantasmata nova ex aliorum divisione ac compositione producuntur, & hieroglyphicorum theoriam condit. Ubi memoriã declarat, de arte quoque mnemonica differit. Ubi attentionem & reflexionem explanat, gradus attentionis multiplices ad notiones distinctas revocat. Ubi de intellectu in genere agit, cognitionis quoque intuitivæ ac symbolicæ differentiam exponit, & artis characteristicæ, speciosæ generalis, calculi generalis, linguæ universalis ac philosophicæ, notiones evolvit. Ubi operationes intellectus expendit, acumen quoque & profunditatem intellectus explicat, atque differentiam illarum in cognitione intuitiva ac symbolica hætenus non satis animadvertam tradit: inprimis autem docet, quomodo status præsens imprægnetur per præteritum, ut inde nascatur futurus. A percipiendo ad appetitum anima quoque non progreditur per saltum, sed per gradus intermedios. Ex ea enim vel voluptatem percipit, vel tædium, ac inde excitatur ad ferendum de ipsa iudicium, utrum bona sit, an mala. Ex hoc tandem iudicio enascitur appetitio, vel aversio. Utraque vel sensitiva est, si ex confusa perceptione ortum trahit, vel rationalis, si ex distincta originem suam deducit. Appetitio & aversio sensitiva vehementior in affectus degenerat, pro diversa objecti tanquam boni vel tanquam mali representatione variantes. Noster igitur, theoria voluptatis atque tædii absoluta,

ad notiones boni atque mali evolvendas digreditur. Quo facto, de appetitu sensitivo & aversione sensitiva agit, & omnem affectuum tam in genere, quam in specie, theoriam tradit, quam praxi consentientem a posteriori confirmat, etsi ex notionibus a priori deductam. Amplissima hæc theoria absoluta, appetitum rationalem, quem voluntatem appellat, una cum aversatione rationali, quam noluntatem vocat, delineat quam accuratissime, cum a natura voluntatis ac noluntatis imprimis pendeat praxis moralis. Integro deinde Capite explicat libertatem, tandemque commercium inter mentem & corpus repræsentat, quale a posteriori cognitum in Theologia, Jurisprudentia, Medicina & Philosophia practica, sufficit. Ceterum in toto hoc Opere non continentur nisi definitiones & propositiones determinatæ ad ratiocinandum aptæ, quemadmodum in anterioribus, ut singulæ sint totidem principia de iis, quæ ad animam ejusque imprimis operationes spectant, distincte ratiocinandi. Ita autem probantur propositiones, ut ex iis, quæ de subjecto sumuntur, concatenatis ratiociniis deducatur prædicatum, non admissis principiis, nisi quæ vel in Operibus anterioribus, vel in anteriori Operis hujus parte fuere evicta, & ubi a posteriori confirmantur, clarissime ostenditur, quod in eo casu ex iis, quæ de subjecto sumuntur, consequatur prædicatum: neque enim vulgo probationes a posteriori sunt distinctæ, cum nuda exemplorum allegatione absolvantur. In Præfatione autem monet Autor, quod provido consilio Psychologiam empiricam a rationali sejunxerit. Habere nimirum eandem usum amplissimum in recta actionum liberarum directione, quatenus per leges, quas sequuntur facultates animæ, eadem arbitrio nostro subjiciuntur, harumque usu actiones liberæ eo dirigantur, quo tendere debent: id quod in Ethica se ostensurum promittit. Habere eandem usum hætenus prorsus non animadversum in ipsa notione juris & obligationis naturalis investiganda & evolvenda, quem se in Philosophia practica universali edoctrum promittit. Habere eandem usum in ipso Jure naturali, quatenus imprimis officiis erga se ipsum rite determinandis inservit: prouti se demonstraturum

turum in corpore Juris naturalis, quale locupletissimum daturus sit, promittit. Habere eandem usum in parte Philosophiæ moralis semiotica, quæ ars conjectandi hominum mores diei fuerit : quem se declaraturum in Philosophia practica universali & Philosophia morali promittit. Habere eandem usum in Philosophia civili non modo mediatum, quatenus hujus doctrinæ ex Juris naturalis atque Philosophiæ moralis principis demonstrantur, verum etiam quatenus absque illius operâ Principis circa animam subditorum aliaque capita explicari nequeunt, prouti se in Politica fidem oculatam facturum promittit. Habere denique eandem usum in Theologia naturali & Teleologia, quam Noster vocat, quemadmodum se monstraturum olim luculentissime promittit. Enimvero in Psychologia rationali ex natura mentis humanæ ac essentia se a priori elicere rationes eorum, quæ in mente observantur, novo quodam & invidendo ausu. Quamobrem, cum ex Historia literaria constet, regnare in orbe erudito morem, ut, quæ noviter detecta sunt, non admittantur, nisi postquam per aliquod temporis spatium impugnata, in invidiam adducta & extirpationi proxima fuerint, fundamenta tam arduæ molis, qualia in Psychologia empirica continentur, inconcussa manere consultum duxit. Ceterum eos, qui in posterum tantorum fructuum participes fieri voluerint, in Psychologia empirica assiduos esse jubet, donec in notionibus, quas familiares experiuntur, plenissima luce fruantur : quem in finem Noster operam dedit, ut singula clarissima luce perfunderet, ne quis animum discendi cupidum afferens ullibi hæreret. Ut vero appareat, quomodo Noster in explicandis iis, quæ ad animam spectant, versetur, unicum tantummodo exemplum in medium afferre lubet. Non ignotum est, affirmari a Philosophis, quod status præsens sit gravidus futuri & a præterito imprægnatus; cictiones autem metaphoricæ definitionibus propriis ne quidem explicari, tantum abesse, ut, quomodo id fiat, distincte doceatur. Cum Noster id agat, ut ad obviam perspicuitatem reducat sublimia atque profunda; ideo quoque in præsentem argumento idem facit. Monet igitur, statum præsen-

tem futuri gravidum dici, quatenus ex eo & vi ejus sequitur: eundem vero a præterito imprægnari, quatenus mediante præterito aptus efficitur, ut inde sequi possit futurus, seu quatenus accedente præterito ex eo sequitur futurus. Terminis ita explicatis, docet, quomodo in mente status præsens imprægnetur a præterito, ac inde nascatur futurus. Demonstrat enim, quomodo ex sensationibus, tanquam perceptionibus præsentibus, per legem imaginationis, vi perceptionum præteritorum, producantur perceptiones rerum absentium, ut ideo status mentis, qui futurus erat, enascatur ex præsentem præterito mediante, & præsens futuri gravidus dici possit, quod a præterito imprægnetur. Nimirum, dum aliquid imaginamur, vi perceptionis præsentis producimus præteritam, quæ cum præsentem commune quid habet. Quare, cum perceptio præsens constituat animæ statum præsentem, præterita vero præteritum, & dum præterita denuo producitur, status aliquis nascitur, qui futurus erat; dum aliquid imaginamur, status mentis, qui futurus erat, nascitur ex præsentem, mediante præterito. Quoniam vero is ideo ex præsentem nascitur, quia commune quid cum præterito habet, hoc ipso præsens a præterito aptus efficitur, ut futurus inde sequi possit. Demonstrat deinde, quomodo vi ratiociniorum, quæ per Syllogismos distincte explicantur, status mentis futurus ex præsentem atque præterito prodeat, quatenus præsens cum futuro in præterito simul continetur. Ubi notandum est, singulis propositionibus, ex quibus constat Syllogismus, singulos respondere status mentis, & in Syllogismo v. gr. categorico minorem exprimere statum præsentem, majorem vero præteritum, atque conclusionem tandem futurum. Demonstrat denique, quomodo in consequentiis immediatis status futurus ex præsentem mediante præterito enascatur: id quod majore arte eruendum fuit, quam in casibus anterioribus. Notandum vero est, Nostrum omnem perceptionem præsentem a sensatione tanquam fonte derivare, perceptionum autem continuationem per legem imaginationis & Syllogismos explicare, ita, ut ex sensationibus non nascantur perceptiones rerum absentium, nisi quatenus per legem imagi-

imaginationis & regulas syllogisticas, in Logica traditas, distincte explicabiles sunt: quæ, ut intelligantur, exemplis maxime obviis declarantur.

Evangelisches Oesterreich &c.

h. e.

*AUSTRIA EVANGELICA, SIVE RELATIO
historica de præcipuis Ecclesiæ Evangelico-Lutheranæ
eventibus in Archi-Ducatu Austriæ, e probatis Autori-
bus & monumentis fide dignis collecta & in ordinem
digesta a BERNHARDO RAUPACHIO, ad eadem
D. Nicol. apud Hamb. V. D. M.*

Hamburgi, apud Theod. Christoph. Felgineri viduam,
1732, 4.

Alph. 2 plag. 12.

QUINDECIM anni elapsi sunt, ex quo Pl. Rev. Autor spem fecit hujus Commentationis, quæ pars sit majoris Operis de Ecclesiis Lutheranorum deperditis, ut videre est in Novis literariis Lips. vernaculis A. 1717 N. XLIV p. 359 sq. Non igitur consilio præcipitato immaturoque labore prodit hoc, quicquid nunc operis exhibetur, sed tempore opportuno ac idoneo, varias licet inter munerum officiique vices, Cl. Autor ad poliendum perficiendumque illud usus est, unde & dignum omnino evasit, de quo in censum nostrum referatur.

Facturi autem hoc tum pro ratione instituti, tum pro exquisita argumenti dignitate, utpote de quo nemo ante Autorem nostrum professæ opera in commentarios retulit, in genere primum notamus, integram Commentationem hanc tribus omnino Partibus absolvi. Præmittitur namque Proœmium aliquod prolixius; quod secundo loco excipit ipsa exegesis s. relatio historica; cui denique fasciculus præcipuorum quorundam Diplomatum s. documentorum, ad hanc causam pertinentium, subjungitur. In ipso Proœmio esset, quod nostram considerationem atque recensum mereretur.

Subjicitur namque in illo parallelismus Ecclesiæ Apostolicæ atque Evangelico-Lutheranæ, isque dum & ratione doctrinæ & incrementi decrementique intuitu per varia capita casusque expositus & illustratus est, insigni adeo doctrinæ cognitionisque historicæ apparatu abundat, ut exinde specimina non una excerpere & in rem nostram vertere liceat. Exempli loco unicum tantummodo commemoramus, quod & ad causam præsentem paulo propius spectat. In Proœmii hujus Sect. VIII & IX a p. 21 ad 36 ex comparatione inter Ecclesias Apostolicas & Evangelico-Lutheranas ratione persecutionum & inde subsecutarum everfionum instituta, generatior quidam Ecclesiarum utrinque deperditarum recensensus nascitur, isque, quod ad Evangelico-Lutheranam spectat, exemplis, a præcipuis locis ac provinciis, seorsimque Hispania, Gallia, Anglia, Belgio, Polonia, Hungaria, Bohemia, Moravia, ipsaque Germania nostra, petitis, illustratus & Autorum quamplurimum huc facientium delectu ita munitus sistitur, ut, alibi per compendium & uno loco hujus argumenti apparatus similem ab alio quoquam esse exhibitum, haud sane nobis constet. Sed, misso Proœmio, ad ipsam causæ principalis tractationem properamus. Exegetis autem illa s. Relatio historica de fati Ecclesiæ Evangelico-Lutheranæ in Austria ordine Chronologico a Cl. Autore disposita est, quo ab ipsis negotii reformationis, ineunte Sec. XVI apud Germanos cœpti, primordiis usque ad seculi XVII medium, ubi post conclusam pacem Westphalicam cum rebus Evangelicorum inter Austriacos conclamatum fuit, progreditur. Austriam hoc intervallo tenuerunt Cæsares & Archi-Duces, Maximilianus I, Ferdinandus I, Maximilianus II, Rudolphus II, Matthias, Ferdinandus III, sub quorum regimine, quæ Ecclesiæ in terris Austriacis seorsim, non habita ratione provinciarum reliquarum hæreditariarum, facies fuerit, servato perpetuo annalium ordine, per Sectiones s. §§. LXVIII edisseritur. Maximiliani I quidem tempore causa emendationis sacrorum in primis adhuc initiis subsistit, de quibus nec adeo peculiare est, quod sigillatim ex Austria finibus afferri potuerit: & major omnino rerum me-

miora-

morabilium copia est, quam Ferdinandi I regimen suffecit, quod ab A. 1521 ad A. 1564 apud Austriacos duravit, & cui describendo Autor noster Sectiones XVIII a III ad XX tribuit. Ipsum Ferdinandum animo minus favente erga susceptum a Luthero reformandi negotium fuisse primo tempore, satis ex aliorum scriptis quoque constat: quomodo autem infensissimum quibuscunque hujus rei destinationibus apud Austriacos suos se præbuerit, probatis quamplurimis documentis hoc loco comprobatur. Mox cum suscepto regimine A. 1521 promulgato Edicto scripta Lutheri comburenda jubebat. *Paulo Sperato*, qui primus nominatur, quod inter Austriacos Viennæ veritatem restituti Evangelii publice docuerit, solum erat vertendum. *Caspar Tauberus* autem, cui e cœtu Laicorum illa doctrinæ veritas illuxerat, jam A. 1523 ferri atque ignis supplicio afficiebatur, ut adeo inter primos Evangelicæ veritatis Confessores ac Martyres locus illi debeatur. Status etiam Austriaci, cum pro impetrando libero Evangelicæ religionis exercitio ab A. 1532 Ferdinando supplices fierent, subinde repulsam ferebant. E quibus aliisque documentis cum Ferdinandi durities satis eluceat, nec ipsum ab eadem tam cito, ut vulgò nonnullis persuasum est, remisisse, Autori nostro ex certis quibusdam indiciis liquet. Proindeque literas illas vulgatissimas, quas Ferdinandus circa annum 1537 *Luthero* scripsisse perhibetur, quarumque copiam & infra in Documentorum Sylloge N. I tam ex editione vernacula, quam ex versione latina gemina, facit Noster, supposititiis annumerare non dubitat; quibus nec inde quidquam autoritatis accedere docet, quod, ut in alijs quibusdam antiquioribus monumentis, ita & in *Valentini Bavari* MStis, Gothæ servatis, illarum exempla habeantur: hanc namque rem, qua & nonnihil motus videtur *Ven. Ern. Sal. Cyprianus* tum in Document. ad *Tenzel.* Hist. Ref. P. II p. 290, tum in Hist. Aug. Conf. p. 163, (edit. 2 p. 228) ad antiquitatem quidem, non æque autem ad autoritatem, aliquid momenti asserre contendit p. 32 sq. Ante mortem igitur *Jo. Fabri*, Episcopi Viennensis, quæ A. 1541 contigerit, cujusque in causis religionis consilia & autoritatem quam maxime secutus

fit Ferdinandus, quidquam a duriori in Protestantes animo eundem mutatum negat Noster. Sed tamen hanc quoque indulgentiam, quam ex illo tempore Germaniæ universæ testatam facere visus est Ferdinandus, tum nondum adeo Austriacæ ejusdem hæreditariæ provinciæ expertæ sunt, ut potius in annum usque 1554 denegata illis quæcunque sacrorum libertas, & contra Canisiana catechizandi forma obtrusa, iis gravis extiterit. Contigit autem anno demum 1556, ut in concedendo S. Cœnæ usu libero sub utraque specie Austriacis suis aliquanto remissiore se præberet. Hoc vero tantillum gratiæ subditis exhibitæ inter causas quoque erat, ob quas Papa tum sedens Paulus IV Ferdinandum pro Cæsare legitimo agnoscere recusabat. Sed Ferdinandus nihilo minus in eadem mente perstabat, idque cum Bavaro Duce in postremis Concilii Tridentini tractationibus a successore Papa Pio IV impetrabat, ut & is, licet additis conditionibus perquam molestis, jam datum subditis ipsius liberum calicis usum permetteret. Quam vero in aliis quoque doctrinæ capitibus libertatem ex consultationibus, cum *Wicelio & Cassandro* institutis, Austriaci sibi polliciti erant, vivo Ferdinando haud consequebantur. In successore igitur Maximiliano II spem sane majorem se ponere posse persuasum sibi habere debebant, quod eundem præceptoribus & doctoribus Lutheraniæ doctrinæ addictissimis, quales *Wolfgang. Severus & Jo. Sebast. Pfauserus* commemorantur, jam pridem usum esse, magnamque jam in doctrinam puriorem propensionem testatam fecisse, ac vel indignationem non parvam R. Pontificis ob eam causam incurrisse, omnibus cognitum atque perspectum erat. Sed vero in hujus quoque regiminis initiis non ita statim votorum suorum compotes fiebant Austriæ Status, & quæ Autor a §. XXI ad XXXIII prolixius commemorat, ad A. 1571 usque gesta, id sane comprobant, majorem partem sub Imperio Maximiliani Austriacos exegisse in spe metuque, antequam plenior & magis firmatam, quam tantopere anhelabant, sacrorum libertatem adipiscerentur. Nitebantur quidem jam inde ab A. 1568 Cæsareo Maximiliani verbo, eo-
que

que freti jam id temporis bini isti Austriæ inferioris Status, qui e Dynastarum & Nobilium ordinibus componuntur, cogitationes de bene ordinanda constituendaque Ecclesiæ forma & disciplina susceperant, in quo negotio opera *Davidis Chytræi* potissimum emicuit. Sicuti autem labores a *Chytræo* inter Austriacos exantlatos singulari cura & studio non ita pridem diligens ejusdem Biographus, *B. Otto Fr̄d. Schüzius*, profecutus est; ita Noster nihil omittit, ut *Schüzianam* illam telam retextat atque perficiat. Post statum Ecclesiæ autem sic bene dispositum & ordinatum, anno demum 1571 d. 14 Januar. Cæsar Maximilianus literas affecurationis, quas ita dicunt, binis istis Austriæ ordinibus impertitus est; quibus libertatem sacrorum ad normam Aug. Conf. illis indulfit, publicamque & contra omnium insultus munitam securitatem addidit: cujus etiam exemplum, una cum literis Reversalibus, a binis istis Statibus vicissim datis, Autor §. XXXIV exhibet. Atque in hoc rei articulo ac momento summa fere & fastigium doctrinæ Luthera-
no-Evangelicæ inter Austriacos constitit, progressusque vix ultra fecit, sed ad decremента potius hæc causa sensim pedetentimque declinavit. In quo quidem negotio curatius describendo cum Autor noster ultra dimidiam Commentationis suæ partem insumat, Ecclesiamque Austriacam deperditam æque, ac ante natam erectamque, curate soliciteque describat, non eodem quidem recitationis filo, propter recensensus nostri limites, eandem persequi licet.

Per summa tantum capita de præcipuis causis, a quibus Cl. Autor hæc doctrinæ Evangelicæ inter Austriacos decremента repetiit, aliquid repetemus. Fuerunt autem in his maxime simultates & dissidia interna inter ipsos Evangelicos & eorundem doctores: cumque certamen *Flacianum* de peccato originis præter cetera Austriacam quoque Ecclesiam insigniter concusserit, cujus præcipui autores *Jo. Fridericus Cælestinus* & *Josua Opitius* extiterunt, ingenue fatetur Noster, quod id causæ meliori hic loci fraudi fuerit, & multam invidiam detrimentaque non levia tenello huic cœtui conflaverit. Alterum, quod novella hæc Ecclesia

peculiari ordinatoque suo Inspectore & Ephoro, itemque iudicio Ecclesiastico constituto, quod dirimendis causis in Ecclesia subortis inferviret, destituta fuerit, haud leve illi dispendium attulit; & vehementer id sane dolendum est, quod non in tempore huic Evangelicorum cœtui de his ad τὰξιν καὶ εὐσχημοσύνην facientibus requisitis prospicere licuerit. Ultima tandem, quæ & præcipua & gravissima causa fuit, in externo hostium & adversariorum Pontificiorum insultu est posita. Maximiliano namque præmaturo fato mortuo, Rudolphi regimen mox cum vario vexationum genere cœpit: quibus cum primum quidem civitates Austriacæ, quæ tertium subjectorum ordinem constituunt, & quibus non eadem, quæ ceteris, religionis securitas præstita erat, præcipue peterentur, non deerant tamen mala & incommoda, quæ subinde etiam in Dynastas & Nobiles A. C. addictos redundabant. Exitiosa autem cum maxime & ad interitum causæ Evangelicæ comparata erat Reformatio religionis, ex parte Pontificiorum constituta, Inquisitionis officio, Romæ erecto, haud absimilis, cui sub encomio Reformatoris generalis *Melchior Clefelius* præerat, qui solertia sua in hoc officii genere præstita post Episcopi Vienneſis & denique Cardinalitæ dignitatis fastigium meruit. Instructo autem hujusmodi tribulationum apparatus subinde accesserunt perſecutiones novæ, sub Rudolphi successoribus, *Matthia*, *Ferdinando II*, continuatæ & auctæ, ut regnante demum *Ferdinando III*, post conclusam pacem Westphalicam, omnis Evangelicæ religionis libertas olim impetrata inter Austriacos evanuerit; cum quo tristi & deplorando rei eventu & nostri Autoris relatio clauditur.

Quæ denique accedit, Commentationis Pars tertia, exhibens syllogem aliquot documentorum, non omnibus promiscue afferendis destinata est, sed delectu ex illis facto tantummodo XII monumenta præcipua comparent, ex vulgatis aliorum Voluminibus huc commode allata. Sunt hujus generis non una in ipsa quoque exegeſi historica suis quibusque locis vel in extenso vel etiam κατ' ἐπιτομὴν inserta: quorum potissimum copiam Autori nostro fecerunt *Annales Ferdinandi* Illustris scriptoris *Khevenhülleri*, a quibus per-

pervolvendis atque subinde in partes vocandis, vasta eorundem moles, maximumque, quod in iis occurrit, legendi tædium, illum non deterruit. Ufus præterea est fontibus idoneis, & ejusmodi ubique testibus integram suam Commentationem munivit, quibus vel ipsi adversarii fidem haudquaquam derogare poterunt. In Epistolicis cum primis istius ævi monumentis ita Noster versatus est, ut nihil vel parum omnino in iis invenire posthac licuerit, quod ejusdem industria in hoc quidem argumento reliquum fecerit.

Quod proinde Cl. Autor in fine Proœmii sibi expetivit ad supplendos hosce suos conatus aliorum præsidium, non adeo magnum fore auguramur, dum, quæ in Pontificiorum seriniis latent, ad hanc causam pertinentia documenta ægre a se impetrari patientur. Atque, dum hujus quidem recensensus Autor in argumento non adeo multum absimili & remoto, de Salzburgo Evangelico, versatur, intentosque subinde ad scopum Autoris habuit oculos, non sane offendit, quæ alienjus momenti fuerint in publicis hujus rei monumentis, ac ejusdem diligentiam prorsus effugerint. Sunt quidem in *Annalistræ Odor. Raynaldi* Tomis II posterioribus, rarius sane obviis, sunt in Continuatoribus *Sleidani*, *Adamo Henricpetri*, & *Conrad. Lautenbachio*, itemque *Mich. Beuthero*, ab *Osca Schadeo* suis Voluminibus insertis, testibusque ævo suo omnino æqualibus, quibus tradita ab Autore subinde illustrantur confirmanturque. In *Londorpii* etiam *Actis* publicis, præcipue binis istis prioribus Voluminibus, quibus *Mart. Meierus* eadem supplevit & continuavit, prolixior quædam documentorum series, quam in *Lünigii* Collectionibus, quibus Pl. Rev. Autor usus est, occurrit. Apud *Pfannerum* quoque in historia Comitiorum tum passim, tum in primis Lib. I, prolixiori quodam recensu traditur, quomodo Austriacis hæreditariis Cæsarium provinciis sacrorum libertas erepta, eaque causa multa adhuc Statuum Protestantium in iisdem comitiis interpositione disceptata sit. Quibus & jungere liceat *Marc. Hansizium* in *Gerin. Sacr. Tomo II*, itemque *Carol. Meichelbeck* in *Hist. Frisingens. Tomo II*, rebus Salzburgenlibus & Frisingenlibus multa sæpe
de

de statu Ecclesiarum vicinarum, suæque diœcesi subjectarum, quales omnino Austriacæ sunt, admiscentes. Quos fontes vel ideo commemoramus, ut desiderio Pl. Rev. Autoris quodammodo satisfacere voluisse videamur, & si quid forte in iis sit, quod vel huic ejus Commentationi augendæ amplificandæque, vel etiam labori gemino, quem in Stiria, Carinthia atque Carniola, Ecclesiis deperditis describendis ponere cœpit, exaltando inservire queat, eodem cum magno Ecclesiæ & rei historicæ emolumento utatur. Otium autem tranquillum firmanque valetudinem Cl. Autori precamur, ut his aliisque egregiis suis destinatis felix ac diu superfit.

*JOANNIS GEORGII SCHELHORNII DE
Religionis Evangelicæ in Provincia Salisburgensi ortu,
progressu & fati, Commentatio Historico-
Ecclesiastica.*

Lipsiæ, apud Bern. Christoph. Breitkopf, 1732, 4.

Plag. 14.

Multorum hac tempestate calamos atque industriam, licet non pari semper cum successu, exercet commemorabilis illa in *Archi-Episcopatu Salisburgensi* rei sacre *καταστροφῆς*, & tot hominum, utriusque sexus, cujuscunque ætatis & status, a fine inde proximi anni ad hunc, quem vivimus, diem, per singulos fere menses, continuata, ob denegatum communem sacri Codicis & Calicis Evcharistici usum, e patriis sedibus *emigratio*, tanto mortalium numero suscepta, uti vix credibile posteris esse aliquando posse videatur. Enimvero alii diligenter annotare scriptis contendunt, quicquid in hoc negotio vel nuper demum gestum est memoria atque attentione dignum; alii iterum, ulterius progressi, curiose anquirunt, priscisque & publicis monumentis eruunt, quis status, quæ facies fuerit religionis in his terris ab aliquot inde retro seculis, quam nunquam non a multis ibi puriorem cultam, magisque Dei ac Salvatoris optimi institutis conformem, & Numinis beneficio inter exquisitissimas ærumnas constanter propagatam, jucundissimo
piarum

piarum mentium spectaculo, ostendunt. Utrosque, quod pretium est operæ, designare, libentissime fatemur. Inter hos tamen nemo unus nobis quidem hactenus occurrit, qui nobile istud argumentum amplius excusserit & solidius, atque in hac ipsa Commentatione cum optimi cujusque plausu effecit inclitus in eruditorum civitate Vir, *Schelbornius*; qui vastum, quo pollet, omnigenæ & fructuosæ lectionis apparatus optime sic collocavit, & cum doctrinæ ubertate pietatem atque prudentiam egregie miscuit. Meruit igitur præ aliis illius quædam *ἐπιτομή* in his quoque annalibus nostris servari; quam ita quidem nunc adornabimus, uti neque justo brevior concinnitas, neque tædiosa prolixitas, cujusque facile Lectoris fastidium excitare possit.

Ita semper cum mortalibus benigne agere consuevit summa providentia, uti, licet extinguere fere omnem meliorem de divinis rebus sensum quandoque justo judicio permiserit, servavit tamen sibi semper, quamvis exiguum seculique convicii vexisque expositum, cœtum, cum morum probitate doctrinæ etiam sacris Pandectis revelatæ præter alios tenacem atque studiosum. Celebrantur hoc nomine medio, quod appellari consuevit, *ævo Valdenses*, per potiorem tunc Europæ partem dispersi; quorum aliquos & in regionibus ad *Salisburgensem Præsulatum* pertinentibus confedisse, non dissimilis veri conjectura est *Gilberti Burneti*, Episcopi posthac Angli clarissimi, in *Itinerario* suo Tomo I Epist. 2 p. 163 seq. proposita, & abs Autore nostro adoptata; qui inde terminum succrescentis ibi religionis purioris consulto repetit. Idem de *Hussitis*, illorum, uti videtur, propagine, affirmandum esse, dubitare non sinunt, quæ in *Statutis Synodalibus*, A. 1420 concinatis, contra illos titulo tricesimo secundo severissime edixit *Eberhardus III* Archi-Episcopus.

Sub ipsa *Reformationis*, auspiciato fidere in Germania susceptæ, initia tractus *Salisburgensis* aluit insignem aliquem veritatis testem, Autorem nempe libri multis nominibus celebratissimi, *Onus Ecclesiæ* inscripti, & *Landshuti* in Bavaria A. 1524 per *Joannem Weissenbergerum* primum impressi. Con-

tinet ille veluti justissimas, ita exquisitas, de corrupto miseroque, qualis tunc fuit, Ecclesiæ statu querelas, & plura non obscura purioris de doctrina Christiana sensus argumenta; quorum eminentiora huc non impertinenter ad literam transcribuntur. Disceptatum fuit hactenus inter eruditos de conditore hujus Operis; qui quis fuerit, non potuit ad liquidum perducī penitus. Incidit interim haud ita pridem Clariss. *Schelhornio* in manus liber: quem Autor *Berchtoldus*, Episcopus Chiemseensis & Archiepiscopo Salisburgenfi suffraganeus, *Theologiam Germanicam* appellat, excusus Augustæ Vindelicorum A. 1529. In hoc frequentissima *Oneris Ecclesiæ* excitatio, stili luculenta similitudo, idem in *Lutheri* personam ac inflitata vehementissime concitatus animus, & varia denique, licet aliquantō rarius, hinc inde dispersa veritatis testimonia, prope persuaserunt Viro doctissimo, ex eodem calamo utrumque scriptum fluxisse; neque nos, cur opinioni huic refragemur, causam agnoscimus.

Memorantur post hunc alii Evangelii in majorem tum lucem restituti sectatores, *Joannes Staupitius*, Abbas Salisburgenfis, de quo non vulgo trita asseruntur; *Stephanus Agricola*, cognomento *Kastebauer*, præter alia, diuturni etiam carceris incommoda ob veritatis intrepidam professionem perpeffus, ex quo tandem difficulter evasit; *Wolfgangus Rus*, similibus fere fati implicitus; *Paulus Speratus*, illustribus in puriorem cœtum meritis insignis; *Urbanus Regius*, *Joannes Malinus*, *Martinus Lodinger*, *Georgius Schaperus*, Martyrio mactatus uterque, *Leonardus Leyser*, atque sexcenti alii, singuli publici emaculatoris fidei in his oris testes atque præcones laudatissimi.

Malumus in ipsa hac *Commentatione* a cupidis jucunde legi, quæ de his viris cum exquisita industria collecta in unum acervum reperiuntur, veluti & illa, quæ mox de *turbis ac seditionibus*, ex nimia in melioris sententiæ fautores quorundam sævitia concitatis, traduntur; non enim caperet ista harum paginarum ambitus. Notamus saltim paucissimis verbis illorum etiam nomina, qui autoritate, qua tanquam *sacri præfules*
ful-

fulgebant pollebantque, abusi, illam ad coercendos Evangelii in provincia Salisburgensi successu, instituto minus Christiano, converterunt. Familiam horum ducit & ætate reliquis superior, & odio in rei sacræ instauratores nemini secundus, *Matthæus Langius*, Cardinalis atque Archi-Episcopus; cujus vestigia noviter quidem presserunt inter successores, *Ernestus*, Dux Bavarix, *Michael a Khenburg*, *Joannes Jacobus de Kuon*; qui postremus a Pio IV Pont. Max. ad Concilium Tridentinum sua præsentia celebrandum invitatus, scriptis singularibus tabulis absentiam per oratores excusavit, quam invalescens in sua ditione *Lutheranorum* hæresis vel nolenti imperaret. Et has *Literas*, & alias insuper, quibus abs se delegatis potestatem fecit omnia suo nomine in illustri illo Patrum confesso peragendi, quod ineditæ adhuc essent & memorabilia multa continerent, ex *Actis Concilii Tridentini MSis*, a *Feliciano Ninguarda a Morbinio*, qui orator Salisburgensis Panegyri isti interfuit ipse, conceptis, & ab erudito quodam homine Pontificio secum communicatis, fideliter huc atque curate laudabili consilio transtulit doctissimus *Schelhornius*. Gaudebunt, putamus, solidioris Historix consulti, his quasi gemmulis exiniam scriptionem interstinctam; quo loco etiam reputabunt, quæ mox adduntur, *Literas Germanicorum Procuratorum in Concilio Trident. ad Cardinalem Augustanum Ottonem Truchseßs datas*, quibus conqueruntur Germanicis Præfulis a Pontificibus Italis suffragii ferundi jura iniquissime negata ac erepta, itidem e tenebris, magno operæ pretio, protractas; veluti & alias *litteras mandatariorum in eodem Concilio pro Archiepiscopo Salisburgensi ad hunc ipsum Principem perscriptas*; & demum, quod summa attentione dignum est hoc loco, *Scriptam exhibitum per oratores Salisburgenses, continens gravamina quoad calicis usum demegatum*; ex quibus varia huc usque non adeo pervulgata, quæ ad Concilii illius historiam pleniorē spectant, edocemur. Absoluta hac fructuosa *παρεμβάσεις* reliquorum sedis *Salisburgensis Possessorum* in *hereticos*, quos dicebant, *Lutheranos* perperam patrata persequitur Autor noster. Eminuerunt inter hos *Georgius a Künburg*, *Wolfgangus Theodoricus de Raite-*

naw, Marcus Sitticus, vel inde magnificum *Hæresium profligatoris* titulum consecutus, atque pauci fortasse adhuc alii. Non sine dolore quodam quis hæc æquioris paullo teneriorisque sensus mortalis, & quidem sanctissimi Servatoris placitis haud perfunctorie imbutus, consideraverit.

Factum est interim vel insequentium Præfulum lenitate, vel aliis quibuscunque de causis, uti nihil fere amplius inaudiretur de *incolis Salisburgensibus*, aliam, quam Romano subdita Ecclesia Episcopo profiteretur, formulam amplexis, aut eorundem tragica persecutione; donec anno circiter 1683 *vallium Tefereck & Duk coloni*, sub *Maximiliano Gandolfo* Archiepiscopo, religionis causa avitis sedibus iniquissime expulsi & suæ constantiæ experimentum dare cogebantur, & docebant insimul, superfuisse semper ac delituisse in illis terris, quibus meliora placerent scita atque puriora de colendo Christo. Refert hac occasione strictim Autor nonnulla ad hoc negotium pertinentia; quæ uberius declarata inspicere possunt in Actis singularibus impressis, & *Lehmanni Chronico Spirensi* suppleto & continuato adjectis; quibus vero nunc repetendis jure quodam possumus abstinere. Ceterum succincta quadam relatione de illis, quæ hunc fere ante annum ac insecutis mensibus, nemini adeo inexplorata, gesta sunt, potissimum in *Suevia*, cum novis istis *exsulibus Salisburgensibus*, concluditur. Unum addimus, prodiisse vel nuper demum apud eundem typographum eximie hujus scriptionis *conversionem vernaculam*, a *V. C. Friderico Guilielmo Stübnero*, A. M. elegantissime elaboratam; cui inspersa passim Autoris *Hypomnemata*, & subjuncta *Conf. D. Aug. Frid. Mülleri de Jure emigrandi* Diss. Academica, quandam quasi prærogativam præ *ἀντιγραφῶν* illa editione conciliant.

JOANNIS VOGT, V. D. M. CATALOGUS
Historico-Criticus librorum variorum, sive ad scripta
hujus argumenti Spicilegium, Index & Accessiones.

Hambur., apud Jo. Christ. Kisnerum, 1732, 8.

Plag. 13.

Digna est non solum homine erudito, sed & plurimis nominibus proficua, atque eadem honestæ voluptatis plena occupa-

occupatio, in tanto, ac fere infinito, librorum numero internoscendi ab obviis ubique rariores inventu, pretiosiores a vilioribus dijudicandi, studium. Excoli illud, neque sine omni successu, patrum nostrorum memoria, præsertim a Germanis, cœpit diligentius; & fructus etiam in Βιβλιοφιλες inde non contemnendus redundavit. Hinc nati tot librorum ceteris rariorum indices peculiare, tot de hoc argumento Commentationes ac disquisitiones de ipsis raritatis causis, nemini non humaniori paullo cognitæ & lectæ libentissime. Veluti autem comparatum est similitum notitiarum ingenium, ut ab uno quodam scriptore ob amplitudinem frustra requiratur universi argumenti plenior luculentiorque pertractatio; ita ex usu eruditæ civitatis intelligentibus merito existimatur actum esse, siquidem plures in eundem campum excurrere intendant, viresque in eodem illustrando certatim experiantur. Horum in censum præsentis scripture referri meruit Cl. Vogtius, cui consilium fuit sub unum quasi oculi conspectum posita hic exhibere, quæ latius alias tot Auctorum Voluminibus diffusa reperiuntur, quam ut breviter cognosci possint; adeoque concinnare Catalogum, Alphabetico ordine institutum, librorum, qui doctissimi cujusque ac literatissimi Viri iudicio habentur communiter singulari ex raritate sua digni attentionis atque pretio. Effecturum se hac opera existimavit Auctor, ut diuturnum desiderium eruditorum si non impleatur, ex parte mitigetur saltem, qui tot votis recensum videre gestierunt pridem *universalem librorum, qui difficulter aut nunquam fere sunt obviis*, vel ipsis cupidissimis dapium eruditarum helluonibus. Et iniquus fuerit profecto, qui gratiam diligentissimo Vogtio ob hanc rem debitam denegaverit, nolueritque agnoscere, compendium hoc libello sibi factum proprio studio excerptum annotandique seorsim, quæ famigeratissimi ævi nostri Literatores vel obiter, vel dedita industria, de librorum quorundam raritate monuerunt; atque, occasionem simul oblatam, quemadmodum facilius semper est addere, leviori negotio diurna nocturnaue lectione eximium hunc apparatus novis in dies accessionibus locupletandi. Ceterum, cum parabilis admodum sit hæc scri-

ptio, & eorum manibus, quibus hæc curæ, commodissime versetur, ab excerpto uno alterove specimine consulto nunc quidem abstinemus.

NOVA L I T E R A R I A.

IN gratiam exterorum, quibus volupe fuit pro redimendo exemplari Lexici Medici Universalis, quod Cl. *Burggravius* Francofurti ad Mœnum adornat, prænumerationis comodo frui, & doluerunt, quod hujus instituti rationem expositam & specimen, seorsim edita, eo demum tempore acceperint, quo prænumerationis terminus jam elapsus erat, Bibliopola editor *Frid. Dan. Knoch* hisce significat, se ad finem usque anni currentis prænumerationem admitturum, et si impressionem Operis jamjam inchoari curarit. Eo majorem se putat hac ratione a prænumerantibus initurum gratiam, quod absoluto Opere hoc ipsum non infra tribus cum dimidio florenis redimi poterit, cum non solum præstantiorem, quam Specimen exhibuit, chartam afferri curarit, sed & figuræ æneæ plus sumptuum, quam existinaverat, exigant.

INDEX AUTORUM,
quorum Libri aut Inventa in hoc
Volumine recensentur.

1 Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

Accoltus (*Bened.*) de Bello a Christianis contra Barbaros gesto pro Christi sepulchro & Judæa recuperandis Libri IV. 128
Anonymi de Initio Metropoleos Ecclesiasticæ Coloniae Claudie Augustæ Agrippinensium Commentatio. 154

Explanatio duarum vocum מַכְמִי & כְּתוּבָה, quæ
Jes. LI, 20, reperiuntur. 475

Baltha-

INDEX AUTORUM.

- Balthasar (Jac. Henr.) *Doctrina Polycarpi de Scriptura sacra.* 387
- Breitingeri (Jo. Jac.) *Vetus Testamentum ex versione septuaginta Interpretum. Tomi IV.* 345
- Clauswitz (Bened. Gottlob.) *Ratio & Scriptura in suo ordine.* 170
- Coleti (Nic.) *Sacrosancta Concilia. Tom. VI, VII, VIII, IX.* 193
- Fabricii (Jo. Alb.) *Salutaris lux Evangelii toti orbi per divinam gratiam exoriens.* 113
- Georgii (Dominici) *de Liturgia Rom. Pontificis in solenni celebratione missarum Libri duo.* 61
(Christiani Sigism.) Vindiciarum N. T. ab Ebraismis Libri tres. 478
- Hane (Phil. Frid.) *Historia critica Augustanae Confessionis.* 161
- Hafæi (Theod.) *Dissertationum & Observationum Philologicarum Sylloge.* 137
- Holtii (Nic.) *Apophoreta sacra, sive Dissertationum Theologicarum varii argumenti fasciculus.* 567
- Infantii (Jac.) *Historia belli Hussitici & Concilii Basileensis.* 258
- Kortholt (Christian.) *de Diocesi Episcopali, quam Sec. IV habuit Pontifex Rom. de Ecclesiis suburbicariis.* 66
- Lavaurii *Historia mythica Historiæ sacræ collata. Tomi II.* 504
- Leighii (Eduardi) *in Univerſum N. Testamentum Annotationes philologica; Latine conversæ a Theod. Arnoldi.* 384
- Marperger (Bernh. Walther.) *de Agno ad aræ cornua ligando. de Quinto decimo mensis Abb Hebræorum diei expiationis comparato.* 283
- Melchioris (Alb. Wilb.) *Apologia pro Miraculis Christi & expositionibus Patrum allegoricis, adversus Th. Woolstonum.* 94
- Meuschen (Jo. Gerh.) *Ceremonialia electionis & coronationis Pontificis Rom.* 165
- Orſi (Joseph. Augustin.) *de Capitalium criminum absoluteione.* 304
- D'Oyly

INDEX AUTORUM.

- D'Oyly (Robert.) *Dissertationes quatuor; I de Permissione Dei circa lapsum Adami; II de Auxilio extraordinario, quo Deus primos Evangelii praecones dignatus est; III de Revelatione prophetica; IV de ejusdem corporis resurrectione.* 130.185
- Raphelii (Georg.) *Annotationes in S. Scripturam, ex Herodoto collectae.* 323
- Raupachii (Bernb.) *Austria Evangelica.* 581
- Reimmanni *Catalogus Bibliotheca Theologica Systematico-Criticus.* 377
- Reinbeccii (Jo. Gustav.) *Meditationes de Veritatibus divinis in Confessione Augustana contentis.* 482
- Roderique (Ignatii) *S. Colonienfis Ecclesia de sua Metropoleos origine traditio vindicata ab impugnationibus Anonymi.* 157
- Salig (Christian. Aug.) *de Diptychis veterum, tam profanis, quam sacris.* 110
- Schelhornii (Jo. Ge.) *de Religionis Evangelicae in Provincia Salisburgensi ortu, progressu & fati.* 588
- Veneer (Jo.) *Expositio XXXIX Articulorum Ecclesiae Anglicanae.* 205
- Venema (Herm.) *Dissertationum sacrarum Libri tres.* 15
- Walchii (Jo. Ge.) *Introductio ad religionis controversias Evangelico-Lutheranae Ecclesiae.* 20
Introductio in libros Ecclesiae Lutheranae. symbolicos. 406
- Wolfii (Jo. Christoph.) *Curae philologicae & criticae in IV priores S. Pauli Epistolas.* 320
- Wucherer (Jo. Frid.) *Vindicia aeterna divinitatis Jesu Christi adversus Willh. Whistonum.* 89
- Zornii (Petri) *Opuscula sacra. Tomus II.* 573
- Libri Juridici.**
- Anonymi *Annotationes in Partis II Reformationis Francofurtensis Titulos VIII priores.* 80
- Conringii (Herm.) *Opera. Tomus I & II.* 441
- Crame-

INDEX AUTORUM.

- Crameri (Jo. Ulrici) *Specimen novum intellectus legum profundius eruendi, sistens doctrinam Juris Romani de divisione hereditatis inter plures heredes institutos.* 366
- Ickstatt (Jo. Adam.) *de Studio Juris ordine atque methodo scientifica instituendo.* 47
- Myllii (Jo. Henr.) *Theophilus.* 280
- Noordkerkii (Herm.) *Specimen Lætionum, sive Disquis. de Lege Petronia.* 459
- Observationum Decas, in quibus varia Juris Romani capita exponuntur aut emendantur.* 461
- Pertschii (Jo. Ge.) *Elementa Juris Canonici & Protestantium Ecclesiastici.* 462
- Wabst (Christian. Gottlob) *Historica Descriptio legum judiciorumque Saxonie.* 275
- Van Wachendorff (Jo. Caroli) *Dissertationum Trias; I de Principe legibus soluto; II de Conditione triticiaria; III de Pactis nudis.* 509
- Wæchtleri (Christofrici) *Notæ posthumæ ad Gerb. Noodtii Librum IV Probabilium Juris Civilis.* 514
- Weidleri (Jo. Frid.) *Institutiones Juris Naturæ & Gentium methodo geometrica digestæ.* 78

III Libri Medici & Physici.

- Anonymi *de Bononiensi Scientiarum & Artium Instituto atque Academia Commentarii.* 263
- Relatio Lithotomiæ secundum apparatus altum novo quodam instrumento peractæ.* 123
- Aretæus *de Causis & signis acutorum & diuturnorum morborum; ex edit. Herm. Boerhaave.* 393
- Boerhaave (Herm.) *Elementa Chemicæ.* 425
- Breynius (Jo. Phil.) *de Polybalamiis, nova Testaceorum classe.* 327
- Büchneri (Andr. Eliæ) *Miscellanea Physico-Medico-Mathematica. Quadra III & IV Anni 1727.* 329
- Burgmanni (Petri Christoph.) *Hypotheseos Stablianae examen de Anima rationali, corpus humanum struente.* 231
- Chevalierii *Animadversiones criticae in Tractatum de Usu diversarum Venæsectionis specierum.* 229
- Harenberg (Jo. Christoph.) *de Encrino seu lilio lapideo.* 73

Ddd d

Van

INDEX AUTORUM.

<i>Van Musschenbroek (Petri) Tentamina experimentorum naturalium, captorum in Academia Florentina del Cimento.</i>	125
<i>Richteri (Georg. Frid.) Additamentum ad Schediasma suum de Motu composito.</i>	272
<i>Ritter (Alb.) de Alabastris Hohnsteinensibus.</i>	75
<i>Schreiber (Jo. Frid.) Corporis ac motus consideratio.</i>	76
<i>Sivers (Henr. Jac.) Curiosorum Niendorpiensium Spec. I.</i>	432
<i>Stollii (Gottlieb) Introductio in Historiam Scientiæ Medicæ.</i>	465
<i>Tellierii Animadversiones criticae in Freindii Tractatum de Fluxu mensium.</i>	368
<i>Transactiões Philosophicæ ad Annum 1726 & 1727. Vol. XXXIV.</i>	411
<i>Vinck (Dan.) Amœnitates Philologico-Medicæ.</i>	529
<i>Waltherus (Augustin. Frid.) Supplementum Tractationis de Articulis, ligamentis, & musculis, incessu dirigendis.</i>	173
<i>Partus monstrosi historia & sectio descripta.</i>	521

IV Libri Mathematici.

<i>Anonymi de Bononiensi Scientiarum & artium Instituto atque Academia Commentarii.</i>	263
<i>De Clausberg (C.) Arithmetica methodo demonstrativa proposita.</i>	235
<i>Leichneri (Jo. Wilb. Theod.) Problema paradoxum Geometricum propositum.</i>	376
<i>Souciet (Steph.) Observationes Mathematicæ, Astronomicæ, Geographicæ, &c. partim ex antiquis Sinarum libris excerptæ, partim in India & China recens factæ. Tomus II.</i>	370
<i>Transactiões Philosophicæ ad Annum 1726 & 1727. Vol. XXXIV.</i>	411

V Libri Historici, Geographici &c.

<i>Anonymi Historia Academiæ Regiæ Inscriptionum. Tomus V.</i>	29
<i>Elogium Theodori Hasei.</i>	141
<i>Elogium Joannis Burchardi Menckenii.</i>	233
<i>Elogium Joannis Schmidii, Theologi Lipsiensis.</i>	388
<i>Bayeri (Theoph. Sigefr.) Specimen libri Schagjre Turki Latine conversi.</i>	356
<i>Cellarii (Christoph.) Notitia orbis antiqui, sive Geographia plenior; ex edit. Jo. Conr. Schwartz.</i>	397
<i>Conringii (Herm.) Opera. Tomus I & II.</i>	441
<i>Eminii (Ubbonis) Historia nostri temporis.</i>	448

Ab Eckhart

INDEX AUTORUM.

<i>Ab Eckhart (Jo. Ge.) Commentarii de Rebus Franciæ Orientalis & Episcopatus Wirceburgensis. Tomus I.</i>	145
<i>Tomus II.</i>	249
<i>Giannonii (Petri) Responso ad Annotationes criticas super librum nonum Historiæ civilis regni Neapolitani.</i>	458
<i>Hockeri (Jo. Lud.) Bibliotheca Heilsbronnensis.</i>	52
<i>Imhofii (Jac. Wilb.) Notitia S. R. G. J. Procerum, tam Ecclesiasticorum, quam Secularium; ex edit. Jo. Dav. Kœleri.</i>	452
<i>Infantii (Jac.) Historia belli Hussitici & Concilii Basileensis.</i>	258
<i>Kundmanni (Jo. Christian.) Nummi singulares, sive varii generis numismata variora.</i>	385
<i>De Montfaucon (Bern.) Monumenta Francicæ Monarchiæ. Tomus III.</i>	97
<i>Muratorii (Lud. Ant.) Rerum Italicarum Scriptores. Tomus XVII.</i>	297
<i>Tomus XVIII.</i>	557
<i>Myllii (Jo. Henr.) Theophilus.</i>	280
<i>Palinesii Monita Genealogica Autori Vindiciarum Arboris Genealogicæ augustæ gentis Carolina Boicæ.</i>	310
<i>Rollini Historia antiqua Ægyptiorum, Carthaginensium, Assyriorum &c. Tomi III.</i>	352
<i>Sagittarii (Casp.) Historia Comitatus Gleichenfis.</i>	401
<i>Scholtz (Henr.) Descriptio nummi Saracenicæ, A. 1712 in agro Slesvicensæ aratro detectæ.</i>	415
<i>Souciet (Steph.) Observaciones Mathematicæ, Astronomicæ, Geographicæ, Chronologicæ & Physicæ, partim ex antiquis Sinarum libris excerptæ, partim in India & China recens factæ. Tomus II.</i>	370
<i>Thucydidis de Bello Peloponnesiaco Libri VIII; ex edit. Car. Andr. Dukeri.</i>	1
<i>Wabst (Christian. Gottlob) Historica descriptio legum judiciorumque Saxonicæ.</i>	275

VI Libri Miscellanei.

<i>Anacreontis Ode; ex edit. Jo. Corn. de Pauw.</i>	202
<i>Anonymi Commentarii Academiæ Regiæ Scientiarum. Tomi V.</i>	70
<i>Commentationes Philologicæ Sociorum Academiæ Regiæ Inscriptionum.</i>	100
<i>Epist. ad A. Leyferum de Inscriptione: Ælia Lalia Crispis &c.</i>	104
<i>Cogitationes de Ratione.</i>	223
Ddd d 2	Anony-

INDEX AUTORUM.

Anonymi <i>de Benoniensi Scientiarum & Artium Instituto atque Academia</i> <i>Commentarii.</i>	263
Aretæus <i>de Causis & signis acutorum & diuturnorum morborum; ex edit.</i> Herm. Boërhaave.	393
Aviani (<i>Flavii</i>) <i>Fabula; ex edit.</i> Henr. Cannegieter.	49
Aufonii (<i>Magni</i>) <i>Opera; ex edit.</i> Jo. Bapt. Souchay.	489
Boullainvillierii <i>Refutatio errorum Spinozæ.</i>	120
Buddei (<i>Jo. Franc.</i>) <i>Compendium Historiæ Philosophicæ.</i>	40
<i>Observationes in Elementa Philosophiæ Instrumentalis.</i>	44
Burmanni (<i>Petri</i>) <i>Poeta Latini minores editi.</i>	11
Chubb (<i>Thom.</i>) <i>Collectio Tractatum diversæ argumenti.</i>	83
Clauswitz (<i>Bened. Gottlob</i>) <i>Ratio & Scriptura in suo ordine.</i>	170
Conringii (<i>Herm.</i>) <i>Opera. Tomus I & II.</i>	441
Erharth (<i>Jac.</i>) <i>de Illustrium ac obscurorum Scriptorum erroribus præcipuis</i> <i>in historia Mahometi.</i>	58
Fenelonii <i>Refutatio errorum Spinozæ.</i>	120
Gesneri (<i>Jo. Matth.</i>) <i>Epistola ad Lectorem de futura Scriptorum Rusticorum</i> <i>editione.</i>	295
Heumanni (<i>Christoph. Aug.</i>) <i>Poecile. Tomi III Liber IV.</i>	34
Hockeri (<i>Jo. Lud.</i>) <i>Bibliotheca Heilsbronnensis.</i>	52
Innys (<i>Alexand.</i>) <i>Aretologia, sive Inquisitio originis moralis virtutis.</i>	212
Krüfike (<i>Jo. Christoph.</i>) <i>Vindemiæ literariarum Specim. I.</i>	190
<i>Elegidorum atque Epigrammatum Collectio; ex edit.</i> Jo. Ge. Hamann.	192
Kundmanni (<i>Jo. Christiani</i>) <i>Nummi singulares, sive varii generis numis-</i> <i>mata variora.</i>	385
Laurii <i>Historia mythica Historiæ sacræ collata. Tomi II.</i>	504
Morhofii (<i>Dan. Georg.</i>) <i>de Legendis, imitandis & excerptis Autoribus.</i>	135
<i>Polyhistor literarius; ex edit.</i> Jo. Alb. Fabricii.	467
Ottonis (<i>Everardi</i>) <i>de Tutela viarum publicarum Liber singularis.</i>	4 97
Ovidii <i>Metamorphoseon Libri Gallice conversi a Banerio.</i>	493
Reimmanni <i>Catalogus Bibliothecæ Theologicæ Systematico-Criticus.</i>	377
Salig (<i>Christian. Aug.</i>) <i>de Diptychis veterum, tam profanis, quam sacris.</i>	110
Scholtz (<i>Henr.</i>) <i>Descriptio nummi Saracenicæ, A. 1712 in agro Slesvicensi ara-</i> <i>tro detecti.</i>	415
Schwartz (<i>Jo. Conr.</i>) <i>Monumenta ingeniorum hujus & superioris seculi va-</i> <i>rii argumenti. Tomus III & IV.</i>	166

Schwartz

INDEX AUTORUM.

Schwartz (<i>Jo. Conr.</i>) <i>Grammatica Latina, ex perlustratione veterum Scrip- torum concinnata.</i>	168
<i>Observationes quaedam, quibus Taciti & Velleji loca aliqua restituuntur.</i>	290
<i>Conjectura de Origine vocabulorum quorundam Ger- manicorum.</i>	339
Stolle (<i>Gottlieb</i>) <i>Introductio in Historiam Scientiæ Medicæ.</i>	465
Terentii (<i>P. Afri</i>) <i>Comædia sex; ex edit. Arn. Henr. Westerhovii.</i>	353
Theocriti <i>quæ exstant, cum Græcis Scholiis.</i>	355
Thucydidis <i>de Bello Peloponnesiaco Libri VIII; ex edit. Car. Andr. Du- keri.</i>	I
Thura (<i>Alb.</i>) <i>Gynæceum Daniæ literatum.</i>	556
Vinc (<i>Dan.</i>) <i>Amœnitates Philologico-Medicæ.</i>	529
Vogt (<i>Jo.</i>) <i>Catalogus historico-criticus librorum variorum.</i>	592
Wolfii (<i>Christiani</i>) <i>Horæ subsecivæ Marburgenses Anni 1729.</i>	331
<i>Psychologia empirica, methodo scientifica pertractata.</i>	575

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

<p style="text-align: center;">A.</p> <p><i>Ab mensis dies quintus & decimus il- lustratus.</i> 287</p> <p><i>De Abrahamo filium Deo offerente Tract.</i> 87</p> <p><i>Abulgasi Bahadur Genealogia Turca- rum editor.</i> 357</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>vita.</i> 357</p> <p><i>Academiæ Scientiarum Bononiensis origines.</i> 264</p> <p><i>Academiis Saxonici: quæ jurisdictio competat?</i> 279</p> <p><i>Accoltus (Bened.) laudatus.</i> 123 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>ejus vita.</i> 123 sq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Historia belli sacri recens edita.</i> 123 seq.</p> <p><i>Acta Eruditorum ab objectionibus</i></p>	<p><i>Westerhovii vindicata.</i> 353 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Bibliothecæ selectæ nomine ornata.</i> 38 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>continuandi consilium</i> Frid. Ott. Menckenii. 236</p> <p><i>Adamas polygonus habet vim electri- cam.</i> 128</p> <p><i>Adami lapsus in quantum a Deo per- missus?</i> 131 seq.</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>quodammodo humano ge- neri fructuosus dici potest.</i> 134</p> <p><i>De Adamitis Diff.</i> 263</p> <p><i>Ægri olim in compitis exposti.</i> 531</p> <p><i>Ægyptiæ Philosophiæ historia.</i> 41</p> <p><i>Ægyptii Chemæ peritissimi.</i> 41</p> <p style="padding-left: 40px;"><i>Medicina clari.</i> 552</p> <p style="text-align: center;">Ddd d 3 Ægyptii</p>
---	--

INDEX RERUM

<i>Ægyptii Theologi & Physiologi.</i>	41	<i>Anglicanæ Ecclesiæ potissima capita.</i>	206 seq.
<i>primi Metempsychosin asse-</i>		<i>Anima rationalis non est vitale prin-</i>	
<i>ruerunt.</i>	41	<i>cipium sui corporis.</i>	232 seq.
<i>Ægyptiorum veterum historia expo-</i>		<i>De Anima doctrina methodo scientifi-</i>	
<i>sita.</i>	352	<i>ca explicata.</i>	576 seq.
<i>Aeris vis expansiva determinata.</i>	126	<i>Animæ facultates duæ præcipuæ.</i>	576
<i>De Æthiopiæ in Africa vetustate Diff.</i>		<i>Animalium descriptiones Anatomica.</i>	
	32		72
<i>Affectus humani omnes sunt mere me-</i>		<i>historia inservientes Com-</i>	
<i>chanici.</i>	122	<i>mentarii.</i>	71
<i>De Agno ad aræ cornua ligando vati-</i>		<i>Animorum a corporibus separatorum</i>	
<i>cinium explicatum.</i>	285. 289	<i>ante judicium extremum locus me-</i>	
<i>Agilolfus primus Colonienſium Ar- hi-</i>		<i>dus.</i>	166
<i>Episcopus perhibetur.</i>	154	<i>Ex Antimonio remedia cujus sint præ-</i>	
<i>Agricola (Steph.) purioris doctrinæ in</i>		<i>zii?</i>	431
<i>provincia Salisburgensi instaurator.</i>	590	<i>Antiochenum Concilium.</i>	195
<i>De Agrippæ caractere Diff.</i>	30	<i>De Apibus fabula autor castigatus.</i>	213
<i>Alabaſtri Hohnſteinenses descripti.</i>	75	<i>Apollinis Delphici templo inſcriptum</i>	
<i>Alcaheſt Paracelſi explicatum.</i>	430	<i>ei.</i>	507
<i>De Alchemia judicium.</i>	427	<i>In Apollonia Aug. Conf. loca Scripturæ</i>	
<i>Alciphronis locus quidam emendatus.</i>		<i>S. minus recte explicata.</i>	409
	167	<i>Apparitio mortua ſingularis.</i>	561
<i>De Alexandri M. expeditione in Perſas</i>		<i>Appetitus in quo conſiſtat?</i>	577 seq.
<i>Diff.</i>	32. 34	<i>Apulejani Metamorphoſeon libri fa-</i>	
<i>Allatii ad Meibomium quedam Epi-</i>		<i>ſtola an e Judæorum doctrina de-</i>	
<i>ſtola.</i>	168	<i>ſumpta ſit?</i>	508
<i>De Allegationibus Auctorum Diff.</i>	30	<i>Aquilejenſe Concilium.</i>	194
<i>Allegoricæ Patrum expoſitiones vindic-</i>		<i>ſymbolum cujus argumen-</i>	
<i>ata.</i>	94 seq.	<i>ti fuerit?</i>	408
<i>Alphabeto tres literas addidit Chil-</i>		<i>Arabico-Scholæſtica Philoſophiæ hiſto-</i>	
<i>debertus II Rex Franciæ.</i>	119	<i>ria.</i>	42
<i>De Amphictyonibus Diff.</i>	32	<i>Architecturæ problemata 4 reſoluta.</i>	71
<i>Amsdorffii (Nic.) cum Ge. Majore con-</i>		<i>Aretæus emendatus.</i>	395
<i>troverſia.</i>	24	<i>Aretæi nova editio.</i>	393 seq.
<i>Anacreontica carmina an re vera ſint</i>		<i>Aretini (Leonh.) de temporibus ſuis li-</i>	
<i>Anacreontis?</i>	202	<i>ber recuſus.</i>	166
<i>Anacreonticæ Ode recensita.</i>	202	<i>Argelati (Phil.) in Opera Sigonii meri-</i>	
<i>Anacreontici metri ratio.</i>	202	<i>ta.</i>	433 seq.
<i>Anacreontis loca quedam emendata.</i>		<i>De Argento & auro Diff.</i>	31
	203 seq.	<i>Arii mors miſera expoſita.</i>	90
<i>Angliæ ob libertatem religionum ſeli-</i>		<i>De Aris vero Deo poſitis Diff.</i>	30
<i>citas prædicata.</i>	88	<i>De Ariſtidiano Galliæ Episcopatu Diff.</i>	31
		<i>Ariſtologia</i>	

NOTABILIORUM.

Aristologia <i>Bibliographica desideratur.</i>	38	Aviani <i>Commentatores.</i>	49 seq.
Arithmetica <i>metodo demonstrativa tradita.</i>	335 seq.	<i>Fabula recens edita.</i>	49
De Arithmeticoꝝ calculoꝝ <i>origine Diff.</i>	30	<i>loca quadam emendata.</i>	50 seq.
Arndianarum <i>controversiarum historia.</i>	28 seq.	De Auro & argento <i>Diff.</i>	31
Arno, <i>Archi-Episcopus Salisburgensis, cur Aquila dictus?</i>	253	Aurora borealis <i>Bononia observata.</i>	270
Arnoldi (Godofr.) <i>Indifferentismus.</i>	24	Aufonii (Magni) <i>Carmina recens edita.</i>	489
<i>controversia & scripta.</i>	27	De Aufonii <i>vita ac scriptis Diff.</i>	490
Arnoldus (Theod.) <i>Latine vertit Leighii Annotationes in N. Test.</i>	384 sq.	In Austria <i>religionis Evangelicae ortus & progressus.</i>	581 seq.
Arnulphus, <i>Dux Bavariae, Gentis Boicae sator perhibetur.</i>	311	Autores <i>profani quem usum praesent in explicatione Scripturae S.?</i>	34 seq.
<i>non fuit Arnulphi mali pater.</i>	311	Autorum <i>in usum Delphini editorum catalogus.</i>	490
<i>quis fuerit?</i>	316	<i>veterum codices multi MSti.</i>	58
Articuli, <i>quibus Ecclesia Anglicanae doctrina continetur.</i>	205 seq.	B.	
Artificum <i>ars inveniendi communis explicata.</i>	571	Babelis <i>turris descriptio ab Herodoto data.</i>	325
Affyriorum <i>historia exposita.</i>	352	Babyloniolorum <i>historia exposita.</i>	352
<i>Regum historia Chronologica.</i>	32 seq.	De Bacchi <i>nutricibus Diff.</i>	30
Astronomiae <i>Sinensis historia.</i>	373	Baetylia <i>ex Bethel derivata.</i>	102
De Atheniensium <i>bello contra populos insulae Atlanticae Diff.</i>	30	De Baetyliis <i>Diff.</i>	30.101.102
Attica <i>dialecto scriptum N. Test.</i>	479	Banerius <i>notatus.</i>	495
Augustanae <i>Conf. doctrina philosophice demonstrata.</i>	482 seq.	De Baptismo <i>controversiae variae.</i>	465
<i>Editiones Germanicae invariatae.</i>	161 seq.	Barbarica <i>Philosophia explicata.</i>	41
<i>ta & corrupta.</i>	161 seq.	De Barbarismo & Solæcismo <i>Diff.</i>	30
<i>Historia Critica.</i>	161 seq.	Barbarismus <i>quid sit?</i>	480
De Augusti <i>Imperatoris caractere Diff.</i>	30	Barclajus <i>refutatus.</i>	88
		Baronius (Rob.) <i>refutatus.</i>	333 seq.
		Basileensis <i>Concilii Acta MSti.</i>	58
		<i>historia.</i>	258. 261
		Bassi (Laura Maria Catharina) <i>Doctoreali lauro ornatur.</i>	343 seq.
		<i>in Aca-</i>	
		<i>demiam Scient. cooptatur.</i>	343
		<i>eruditionis femina.</i>	341 seq.
		<i>publice</i>	
		<i>ex cathedra disputavit.</i>	342 seq.
		Bavariae <i>Ducum stemma a variis varie conditum.</i>	311
		Baude-	

INDEX RERUM

Baudelotii (<i>Car. Caf.</i>) <i>elogium.</i>	31	<i>tus ecclesiasticus?</i>	259
Beerenprungii <i>cum nonnullis contro-</i> <i>versa.</i>	28	Boivinii (<i>Ludov.</i>) <i>elogium.</i>	31
Behemoth <i>quodnam animal fuerit?</i>	140	Bonifacius <i>primus Archi-Episcopus Co-</i> <i>loniensis perhibetur.</i>	154 seq. 160
Belemnitzæ <i>Prussicæ descriptæ.</i>	329	Bononiensis <i>Academiæ Scient. origi-</i> <i>nes.</i>	264
Belenus <i>qualis Deus fuerit penes vete-</i> <i>res Germanos?</i>	502	Bononiensium <i>rerum Scriptores qui-</i> <i>dam editi.</i>	562
S. Bernardi <i>Sermones super Cantica</i> <i>Canticorum MSti.</i>	56	De Bono <i>summo controversia Logoma-</i> <i>chiis annumerantur.</i>	39
Betzæ <i>languor proverbium.</i>	477	Bonum & malum <i>in quo maxime con-</i> <i>sistat?</i>	89
Ex Beverlandi (<i>Adr.</i>) <i>Otiis Oxoniensi-</i> <i>bis MStis specimen datum.</i>	322	Bosius (<i>Lambertus</i>) <i>refutatus.</i>	351
Beyschlagii <i>Epicrisis in Pœcilen Heu-</i> <i>manni.</i>	37	<i>in ejus LXXvivalis interpre-</i> <i>tationis editione desiderata.</i>	346
Bibliographica <i>Aristologia desidera-</i> <i>tur.</i>	38	De Bosphori <i>Cimmerii Regibus Diss.</i>	101
Bibliorum <i>ab Hieronymo Latine ver-</i> <i>forum codex MStus.</i>	55	Boullainvillierii <i>refutatio Spinozæ di-</i> <i>ci meretur propugnatio Spinozismi.</i>	120 seq.
Bibliotheca <i>Fuldensis olim fuit insti-</i> <i>gnit.</i>	253	Bracarense <i>Concilium.</i>	194
<i>Metrica Petri Remensis</i>	55	Breithaupt (<i>Joach. Just.</i>) <i>in Pietismi</i> <i>suspicionem venit.</i>	23
<i>selecta qua sit?</i>	37 seq.	<i>ejus controversia.</i>	24
Bibliothecæ <i>Heilsbrunnensis arcana</i> <i>detecta.</i>	52	Breitingeri (<i>Jo. Jac.</i>) <i>nova LXXvivalis</i> <i>versionis editio.</i>	347 seq.
<i>gus editus.</i>	52 seq.	Brendelii <i>cum Wernsdorfio contro-</i> <i>versa.</i>	25
<i>Catalo-</i>	53	De Brugis (<i>Petr.</i>) <i>in signis sub Carolo V</i> <i>Rege Franciæ pictor.</i>	97
<i>fata.</i>	53	De Brundelsheim (<i>Conr.</i>) <i>Sermones</i> <i>MSti.</i>	56
<i>seq.</i>	377 seq.	Brunehildis <i>pia primum, post degene-</i> <i>ner.</i>	150
<i>Reimmaniane fata.</i>	377 seq.	Buddei (<i>Jo. Franc.</i>) <i>Philosophia Instru-</i> <i>mentalis enarrata.</i>	44 seq.
De Blanchinis (<i>Jac.</i>) <i>Chronicon Bono-</i> <i>niense editum.</i>	562	Bücheri <i>cum Zieroldo controversia.</i>	24
Böhmeri (<i>Just. Henn.</i>) <i>de divortiiis</i> <i>controversia.</i>	28	Burmannus (<i>Petr.</i>) <i>copiosus in laudan-</i> <i>dis viris doctis.</i>	14
Bœrhaave (<i>Herm.</i>) <i>laudatus.</i>	14	<i>editor Poetarum Latino-</i> <i>rum minorum.</i>	11 seq.
<i>ejus in Arctæum merita.</i>	393 seq.	<i>laudatus.</i>	13
Boetii <i>de Consolatione Philosophia co-</i> <i>dex MStus.</i>	57	Burman-	
Bohemi (<i>Jac.</i>) <i>errores.</i>	23		
Bohemorum <i>qualis olim fuerit sta-</i>			

NOTABILIORUM.

Burmannus (Petr.) modestus in emendandis Autoribus.	13	Caroli M. nomen num unquam litera K scriptum?	253
notatus.	14	Carolo M. num datum nomen Basilei?	253
novam Virgilio			
editionem, & Catalogorum Poetarum, promittit.	12	Carolus M. Imperator varia in Imperio Rom. Germ. mutavit.	253
ejus invectiva in Poetarum Venaticorum editores & Typographos.	12	V Rex Francie, magnus literarum fautor.	98
Buzicus (Theodoricus) an Domus Saxonica sator fuerit?	457	Carpzovius (Jo. Bened.) autor libri: Ausführl. Beschreibung des Unfugs derer Pietisten, perhibetur.	38
C.		Cartesii (Renati) vita & Philosophia explicata.	43
De Cajevaire vocabulo Gallico Diff.	31	Carthaginensium historia exposita.	352
Calculo sanando an aliud, prater sectionem, remedium habuerint veteres?	395	Casserii musculus transversus descriptus.	176
De Calculorum Arithmeti- corum origine Diff.	30	Cassini Opera Astronomica.	72
In Calculosi sectione observationes.	412	Catonis Distichorum editio promissa.	52
Calendariorum ecclesiasticorum origo.	112	Catechismi Lutheri historia exposita.	408
Calixti (Georg.) controversia syncretistica.	22	Cellarii (Christoph.) Geographia plenior recens edita.	397
Cum Cane certamen hominis singulare.	98	Celtarum Philosophi qui fuerint?	41
Cannegieter (Henr.) Aviani editor.	49 seq.	Cerebrum per fontanellam extra cranium prorumpens.	525
Capitalium criminum reis non acnegatus est olim ad ecclesiam reditus.	305 seq.	Cer. Per. in Nummis Sidoniis quid significet?	31
Capitis ornatus feminarum Francicarum admodum prolixus.	100	Certamen hominis cum cane singulare.	98
Cappelli (Lud.) historia Apostolica an merito paradoxica dicta?	380	Cura Cervis comparati Apostoli.	138
Capponiorum (Gini & Nerii) de rebus Florentinorum libri editi.	564 seq.	Charaxi descripti.	364 seq.
vita & merita.	566	Charnense Concilium.	195
sepulchralis inscriptio.	567	Chemia descriptio.	426
Carait gentis descriptio.	363	historia.	426
Caroli M. in religionem Christianam merita.	117	instrumenta activa.	428
		multis in artibus usus.	427
		origo illustrata.	43
		Childeberti II res gesta.	149
		Chlodovxi, Regis Francici, res gesta.	148
			148

INDEX RERUM

Christianæ religionis ortus & per totum orbem progressus enarratus.	113 seq.	Colinus (Ant.) refutatus.	116
propaganda media genuina & spuria.	117 seq.	Coloniensis Archi-Episcopus primus quis fuerit?	154 seq.
remora & impedimenta.	115	Colores quatuor in Ecclesia Rom. usitati.	66
Christo varia predicata in Script. S. competunt.	569	De Columnis Sethi varia.	505
Christus an solus Rex sit in regno suo?	87	Conditio triticiaria quid sit?	512
Christi æterna divinitas vindicata.	89 seq.	Conchyliorum classes.	327
gloria adversus Deistas vindicata.	89	definitio.	327
miracula vindicata.	94 seq.	Concilia Ecclesiastica recensita.	193 seq.
Chryfopolitæ (Zach.) Concordia Evangelistarum MSta.	56	Concilii Basileensis historia.	258. 261
Chryfostomi nomen e diptychis deletum.	113	Conradi Philosophici Chronicon quo scriptum autore sit?	314
Chytræus (Dav.) inter Austriacos de religione Evangelica bene meretur.	583	Conringii (Herm.) controversia.	444
De Cibeles statuis Diff.	30	ingens ex scripto quodam edito lucrum.	447
Ad Ciceronis locum quendam Diff.	30	in Lampadium merita.	446 seq.
Lucillum observationes.	30	Opera Historica, Politica, præsertim ad Jus Publ. spectantia, edita.	445 seq.
Ciceronis loca quaedam emendata.	37	scripta recensita.	443 seq.
Cirra & Crissa utrum urbes diversa, an una eademque, fuerint? Diff.	30	vita.	443
Civilis imperii in rebus religionis autoritas destructa.	89	Confutio singularis cultus habitus.	119
Claggettus refutatus.	84	Congelationum artificialium phenomena.	127
Clairaults Mathematici in Gallia illustres.	294	De Conscientiæ libertate Tract.	84
Claudianus emendatus.	51	In Constantiensi Concilio habiti sermones 36 MSti.	58
In Clericos & Laicos divisio re ipsa nulla est.	463	Constantiensi Concilii Acta MSta.	58
Clotarius II Rex Franciæ non inerviditus.	150	Constantini M. res gestæ enarratae.	116
Cluverius refutatus.	401	Constantinopolitana Pseudo-Synodus.	196
Cobalti descriptio.	413	Constantinopolitanum Concilium.	194
De Cognatione argumentum Juridicum Philosophice explicatum.	333	Consulis nomen a Principibus olim affectatum.	511
		Controversiarum, quæ in Ecclesia agitatae sunt, historia.	20
		Ad Corinthios Epistola Pauli Comnenario illustrata.	326 seq.
		Corona	

NOTABILIORUM.

Corona Imperii Rom. Germ. num a temporibus Caroli M. ortum ducat?	445	reliquerit adversus barbaros pugnaturus?	309
Coronæ radiatæ in nummis Regum Francorum.	150	De Delayto (Jac.) de gestis Nicolai, Marchionis Estensis, liber editus.	567
De Corpore post mortem eadem figura resurrecturo Diff.	187	cognomen unde?	564
De Corporibus projectis sententia Gallilæi stabilita.	128	vita & munera publica.	564
Corporis movendi vis.	77	De Delphinatus mirabilibus septem Diff.	101
notio quomodo formanda?	76	Demonstrativæ methodi in Jure usus.	367
Corpuscula testacea copiosa in arena Bononiensi.	265	Demsterus (Thom.) notatus.	125
De Cothurniatis nummis Diff.	31	ejus vita.	123
Crellius (Sam.) refutatus.	321 seq.	Dendrites elegans.	75
Grissa & Cirrha utrum fuerint diversa urbes, an una eademque? Diff.	30	De Deo doctrina philosophice demonstrata.	483
Critica cum Historia conjungenda.	472	Derivationis in vena sectione regula.	230
De Criticis regulis in emendatione veterum scriptorum observandis Diff.	30	Descensum Christi ad inferos quæ symbola doceant?	408 seq.
Crucis S. gestatio ritus sacer olim.	64 seq.	Deus quid sit?	484
Crypto-Calvinismi historia.	21	Dei facies quid significet?	15
Crytallus montana descripta.	265	fili character personalis.	84
Curtii locus quidam emendatus.	36	justitia qualis sit?	86
De Cygnorum cantu Diff.	31	infinita num dici possit?	86
Cyprianus (Ern. Sal.) Historia Gleichenensis Sagittariana editor.	401 seq.	posteriora quid significant?	15
De Cyri cum Cræso prælio Diff.	101	satisfactio num dici possit infinita?	86
D.		Diarii Clef du Cabinet des Princes 40000 exempla sunt divendita.	474
Dacierii (Andr.) elogium.	31	Diariorum literariorum elenbus.	469
De Damasceni (Nic.) vita & libris Diff.	101	Dictatorem creandi in calamitate publica mos Romanorum.	100
Damii errores.	24	Dii viales veterum qui fuerint?	498
Dania feminarum eruditæ rarax.	536	Diødatus pontificius fuisse perhibetur.	330
De Daphnide pastore Diff.	101	Dioecesis Episcopalis, quam Sec. IV habuit Pontifex Rom. amplitudo.	66 seq.
De Daphnidis, Bucolici Poetæ, patria Diff.	30	S. Dionysii Areopagitæ reliquiæ Ratisbonensibus vindicata.	256
Decius uterque quo tempore Romam		E e e e 2	De

INDEX RERUM

<i>De Dionysii Halicarn. Epistola ad Pompejum Diff.</i>	30	<i>De Ecclesie unitate Tract.</i>	87
<i>Dippelii (Jo.) errores.</i>	24. 27	<i>Inter Ecclesias Apostolicas & Evangelico-Lutheranas comparatio instituta.</i>	582
<i>Diptycha veterum explicata.</i>	110 seq.	<i>Ecclesiasticæ legis in veteri ecclesia nulla fuere.</i>	462
<i>De Diptycho, Divisione reperto, Diff. Leodiensi liber.</i>	31 111	<i>pena determinata.</i>	465
<i>Ditzingeri cum Mayero controversia.</i>	24	<i>potestatis initia.</i>	463
<i>Divinitas soli Deo Patri, excluso Filio, asserta.</i>	83 seq.	<i>Ecclesiasticarum personarum jura determinata.</i>	464
<i>Divinitatis æternæ Jesu Christi vindicta.</i>	89 seq.	<i>rerum jura que sint?</i>	464
<i>Doctorali lauro ornata femina.</i>	343 seq.	<i>Echini descriptio.</i>	329
<i>De Dodonæo oraculo Diff.</i>	30	<i>Echinites cordatus descriptus.</i>	432 seq.
<i>Dodwelli (Henr.) Annalium Thucydidæorum pars.</i>	1	<i>Eclipseos miraculosa cum alia confusio.</i>	376
<i>Dominicæ potestatis apud veteres Rom. limites.</i>	461	<i>Eclipsium que olim a Sinensibus causa credita?</i>	373
<i>Dominii rerum fundamenta.</i>	84	<i>Edlardi, Comitis Frisicæ Orientalis, historia descripta.</i>	449 seq.
<i>Dresingii cum nonnullis controversia.</i>	28	<i>Eilmari cum Frobnio controversia.</i>	24
<i>Druidum nomen unde originem duxerit?</i>	149 seq.	<i>Elcesæi errorum pervestigatio.</i>	166
<i>Dukerus (Car. Andr.) editor Thucydidis.</i>	1	<i>De Elegia Græca & Latina Diff.</i>	101
<i>laudatus.</i>	9	<i>Elephantis descriptio.</i>	395 seq.
<i>notatus. 6. 8. 9 seq.</i>		<i>Embdanæ civitatis libertas exposita.</i>	449
<i>ejus emendationes Thucydidis.</i>	5. 9	<i>cum Comitibus Frisicæ Orientalis diffidia.</i>	449 seq.
E.		<i>Etiones initia.</i>	450
<i>Eccardi (Jo. Georg.) sepulchri monumentum.</i>	145	<i>Emmii (Ubbo) civitati Embdanæ addictissimus.</i>	451
<i>Ecclesia quid sit?</i>	463	<i>Emmii (Ubbonis) historia nostri temporis posthuma.</i>	448
<i>Ecclesie an competat jus absolutionem peccatoribus denegandi?</i>	309	<i>incongrue ita appellata.</i>	449
<i>Evangelica in Austria ortus & progressus.</i>	581 seq.	<i>Enerini, lapidis figurati, descriptio.</i>	73
<i>primæ præconibus extraordinarium a Deo auxilium præstitum.</i>	185	<i>Ens modificatum homo dictus.</i>	121
<i>suburbicaria qua fuerint?</i>	107 seq.	<i>Enthymemata Mariana que sint? monosticha num den- tur?</i>	37
		<i>Epicuri quadam præcepta explicata.</i>	168
		<i>Epino-</i>	

NOTABILIORUM.

Epinomis, <i>Dialogus Platonicus</i> , quo scriptus auctore sit? <i>Disf.</i>	30	um conditor.	80
De Episcopatibus Saxonie <i>Observationes.</i>	160	De Fide <i>Historica Disf.</i>	100
Episcopatum Germaniae scriptores recensiti.	146	Fides actualis in Christum non est in omnibus hominibus necessaria.	133
Epocha Sinensium singularis.	373	in quo consistat?	86
De Epponina, uxore Sabini, <i>Disf.</i>	101	Flacianismi historia.	21
Equus albus supremi domini in Gallia symbolum.	99	Floridi (Juliani) in Ausonium merita.	489 seq.
D'Erberg (Matthias) primus e Protestantibus S. Script. in linguam Italianam traduxit.	380	Fœminæ erudite Daniae.	536
De Euripidis nonnullis locis <i>Disf.</i>	30	exemplum illustre.	341 seq.
Ex Eusebio collectæ in N. Test. annotationes.	326	De Fœminarum apud veteres Germanos veneratione <i>Disf.</i>	31
Excerpti ars monstrata.	136	Fœtuum signaturæ quæ sint? unde deducendæ?	522
F.		Fontes in Cimonis montis altissimi vertice scaturientes.	232
Fabricius (Jo. Alb.) laudatus.	114	Formulæ Concordiæ historia.	22
ejus in novam Thucydidis editionem merita.	7	Franciæ Orientalis historia.	146. 249 seq.
in Polyhistorum Morbosii merita.	467 seq.	Franciskus (Aug. Herm.) in Pietismi suspicionem venit.	25
Fabulæ Aviani recens editæ.	49	Francofurti ad Mœnum initia.	153
Fabularum origo ad quæ tempora referenda?	493	Jura statuta- ria relata.	80 seq.
Fabulas scite condidit Ovidius.	493 seq.	Francorum irruptiones in Germaniam Galliasque.	147
Facies Dei quid significet?	15	nomen unde?	147
gloriosa Moysi quæ fuerit?	16	Reges usque ad Chilperici mortem.	147 seq.
Falcidia quomodo computanda?	367 seq.	Freylingshaufenio motæ controversiæ.	24
De Felicitate hominis opiniones veterum Philosophorum dijudicatae.	31	Inter Frisiæ Orientalis Comitibus & civitatem Embdanam transactiones initæ.	450
Fenelonii epistola Anti-Spinoziana.	122	Cum Frisiæ Orientalis Comitibus Embdane civitatis dissidia.	449 seq.
Sub Ferdinando I Imp. quæ fuerit Evangelicæ religionis in Austria facies?	583 seq.	Frohnii cum Eilmaro controversiæ.	24
Ferdinandi I ad Lutherum Epistola pro supposititia habetur.	583	Fumus in vacuo excitatus fundum petit.	126
Feudalis Juris termini quidam ad distinctas notiones revocati.	332	De Furiis <i>Disf.</i>	31
Richardus Statutorum Francofurtensium conditor.		Furnus studiosorum qualis sit?	430

INDEX RERUM

G.	
<i>Ad Galatas Epistola Pauli Commentario illustrata.</i>	320 seq.
<i>Galliae historia ex picturis illustrata.</i>	98
<i>Regum cultus quomodo passim fuerit immutatus?</i>	99 seq.
<i>De Galliae Regum prima stirpis successionis hereditaria Diss.</i>	101
<i>Gallilaei sententia de corporibus projectis stabilita.</i>	128
<i>Gallorum Philosophi qui fuerint?</i>	41
<i>Gast, terminatio nominum, quid denotet?</i>	147
<i>Gatari (Galeatii) aetas & merita.</i>	298
<i>Historia Patavina edita.</i>	298
<i>nomen unde originem ducat?</i>	299
<i>De Gataris (Andr.) aetas & merita.</i>	298
<i>Chronicon Patavinum editum.</i>	298 seq.
<i>De Gazata (Sagacii & Petri) Chronicon Regiense editum.</i>	558
<i>(Petrus) quis fuerit?</i>	559
<i>ejus mors & tumulus.</i>	559
<i>(Sagacius) quis fuerit?</i>	559
<i>Gelenius (Aegid.) refutatus.</i>	154 seq.
<i>Genealogiae Principum S.R.G.F. illustrata.</i>	453 seq.
<i>In Genealogiis fabulosa maxime originis quaruntur.</i>	311
<i>Gentiles propter Adami peccatum non necessario damnantur.</i>	133
<i>religioni Christianae vehementer repugnarunt.</i>	115
<i>Geometricum problema paradoxum.</i>	376
<i>Georgius (Dominicus) notatus.</i>	62
<i>De Gerberi (Christ.) historia regenerationis iudicium.</i>	382
<i>De Gergoviae, antiquae Galliae oppido, Diss.</i>	101
<i>Gerhardi (Lud.) ἀποκατάστασις systema.</i>	29
<i>Germanorum cultus ethnicus.</i>	152
<i>Gesenii Catechismus controversiis occasionem dedit.</i>	29
<i>Gesneri (Conr.) in historiam literariam merita.</i>	470 seq.
<i>(Jo. Matth.) Scriptores rei rusticae promiss.</i>	295 seq.
<i>Ghirardaccius, scriptor Bononiensis, notatus.</i>	562
<i>Giannonii (Petri) Historia Neapolitana contra obrectatorem Italum vindicata.</i>	458 seq.
<i>Glaciei in vacuo concreta differentia.</i>	127
<i>Glassiana Philologia laudata.</i>	34
<i>Gleichensis Comitatus amplitudo & fines.</i>	403 seq.
<i>exemptio ab oneribus Imperialibus.</i>	404
<i>historia.</i>	401
<i>seq.</i>	seq.
<i>incrementa.</i>	404
<i>origo.</i>	403
<i>Globus aureus ab aqua in glaciem versa dilatatus & ruptus.</i>	127
<i>Gloriae cupiditati virtus moralis ortum suum debet.</i>	218
<i>Goebelii (Jo. Wilb.) in Opera Conringii merita.</i>	441 seq.
<i>Goetzii (Jo. Melch.) cum nonnullis controversiis.</i>	28
<i>Grabii (Jo. Ern.) LXXvivalis interpretationis editio laudata.</i>	346
<i>Gradense Concilium.</i>	194
<i>Graduum consanguinitatis computatio ab absurditate liberata.</i>	333
<i>Graecanae Philosophiae historia.</i>	42
<i>Graeci Medici incluti.</i>	532
<i>Graecorum historia descripta.</i>	352
<i>Grammatica nova Latina.</i>	168
GRAMM.	

NOTABILIORUM.

Grammaticorum <i>secta, sive hereses, recensita.</i>	39	De Hecatæo Milesio <i>Disf.</i>	101
Grammii (Jo.) in novam Thucydidi editionem <i>merita.</i>	3-7	Hedingerus <i>Pictistis adscriptus.</i>	24
Gravefandius <i>laudatus.</i>	71	Heilsbrunnensis <i>Bibliotheca arcana detecta.</i>	52
Gregorii M. <i>epistolarum registrum.</i>	195		catalogus editus.
De Griffonibus (Matth.) <i>Memoriale Rerum Bononiensium editum.</i>	560		52 seq.
			fata. 53
			seq.
		Hellenicæ <i>qui fuerint?</i>	114
		Hermannii, <i>Monachi, Chronicon, Flores temporum inscriptum, promissum.</i>	166
			166
		Hermenevticæ <i>quæ ratio?</i>	46
		Ex Herodoto in <i>Scripturam S. collectæ annotationes.</i>	323 seq.
		De Hesychii <i>etate & Lexico Disf.</i>	39
		Ad Hesychii <i>loca quedam animadvertiones.</i>	30
		Hieronymi <i>Verfio Bibliorum MSt.</i>	55
		Hippocratis <i>historia.</i>	466
		Hispalense <i>Concilium.</i>	195
		De <i>Historiæ antiquæ studiis Disf.</i>	100
		Historiam <i>literariam scriptis explicandi modi varii.</i>	469
		Historici <i>Græci cum Romanis comparati.</i>	100
		Hœpfneri <i>cum nonnullis controversiæ.</i>	28
			28
		Hoffmanni (Dan.) & <i>Bafilii Sattleri controversiæ.</i>	22
		De <i>Holfatorum expeditionibus sacris liber promissus.</i>	425
		Holtii (Nic.) <i>nova Evangelii Johannei explicatio.</i>	571
		De <i>Homeri editione prima Disf.</i>	31
			loco quodam <i>Disf.</i>
			30
		Horatii <i>codices MSti.</i>	58
		In <i>Horatii locum quendam Disf.</i>	30
		Horologio <i>quis pendulum pondus primus applicuerit?</i>	126
		De <i>Hortensii oratoris vita Disf.</i>	101
		Hubeianismi <i>historia.</i>	22
		Hudsonus (Jo.) <i>editor Thucydidi.</i>	2
			Hun.
H.			
Hereditatis <i>inter plures heredes institutos divisio quomodo instituenda?</i>	367 seq.		
Hereticæ <i>primitivæ ecclesiæ recensiti.</i>	116		
Heretici <i>quomodo sint puniendi?</i>	465		
Haferungii (Jo. Casp.) <i>cum Claudio & Wernsdorffio controversiæ.</i>	26		
Hanii (Phil. Frid.) <i>de Ecclesiæ Evangelicæ in Episcopatu Salisburgensi ortu & progressu liber promissus.</i>	587		
De <i>Hannibalis transitu Alpino Disf.</i>	30		
Von der <i>Hardt (Herm.) notatus.</i>	32		
			<i>ejus in Jobum Commentarius MStus.</i>
			380
			<i>scripta immerito</i>
			<i>atheisticis annumerantur.</i>
			384
Hæxi (Theod.) <i>vita, scripta & merita.</i>	141 seq.		
Havercampus <i>pro adjutore habetur novæ Poetarum Venaticorum editionis.</i>	12.		
Ab <i>Hebræis ad Ægyptios omnium rerum scientia manavit.</i>	595		
Hebræorum <i>Philosophia explicata.</i>	40		
Hebræi <i>in Scripturæ S. stylo nusquam obvi.</i>	323		
			<i>N. Testamento exulant.</i>
			478
Hebraismus <i>quid sit?</i>	479		

INDEX RERUM

Hungaricæ historiae thesaurus promissus.	486 seq.	In Institutionum Juris paraphrasin Commentaria promissa.	283
Hunni ab Hungaris diversi.	256	<i>Græc.</i>	
Hussi (Jo.) vita.	259 seq.	<i>cam variorum merita.</i>	283
Hussitarum nonnulli olim in Salisburgensi provincia confederunt.	589	Intellectus operationes variae.	577
Hussitici belli historia.	258	Intestinorum tunica cribriformis.	271
I.		In Jobum Commentarius MStus Hermannii von der Hardt.	380
Index humanae varii sunt generis.	225	Johannæ Evangelii nova explicatio Holtiana.	571
Ignis pabulum oleum.	428	De Johanna Papissa fabula confutata.	255
<i>presentis nota rarefactio corporum.</i>	428	<i>255</i>	
<i>producendi modi varii.</i>	428	Iselgrün cur sit nomen lupi in fabulis Romanticis?	257
Illiberitanæ Synodi atas.	310	De Iside sub figura navis a Suevis culta Diss.	31 seq.
Imaginationis operationes.	579 seq.	De ΙσὶδΨηφος vocabulo Diss.	30
Inhofii (Jac. Wilb.) notitia S. R. G. J. Procerum recens edita.	452 seq.	Israelitæ quibus alimentis, manna deficiente, usi sint?	166
De Imitandi recta ratione Diss.	100	Israelitarum ex Ægypto exeuntium multitudo vindicata.	167
Imitationis vera ratio monstrata.	136	De Isthmiis ludis Diss.	30
Imperatorum ac Regum nomina e dyspsychis publice in ecclesia recitandi mos.	112	Istrensis Pseudo-Synodus.	195
De Imprecationibus parentum adversus liberos Diss.	30	Judæi omnibus modis Christianæ religioni reclamant.	115
Incubatio in templis Deorum.	531	Judicia Saxonie enarrata.	277 seq.
Index librorum prohibitorum qualis editus sit primus?	382	Julia lex Majestatis illustrata.	462
Infantii (Jac.) mirum mortis presagium.	259	Jupiter olim viatorum Deus.	503
<i>vita & scripta.</i>	258 seq.	Juræus ob vertiginem se abdicavit munere ecclesiastico.	380
Infantium in parentibus fidelibus status gratia explicatus.	19	Jurisconsultorum veterum latinitas vindicata.	461
Inscriptionis Sigæe novæ explicatio.	104	Juris Naturæ Institutiones methodo Geometrica concinnata.	78 seq.
Inscriptiones aliquot priscae illustratae.	31	<i>Rom. Thesauri nova editio promissa.</i>	96
<i>quædam veteres emendata.</i>	167	<i>quale sit principium?</i>	48
Institutiones Juris Græcæ critice explicatae.	281 seq.	Jurisprudentiæ defectus quidam notati.	47 seq.
Institutionum Juris codices MSti tres.	57	<i>historia promissa.</i>	467
		Jurisprudentiam docentium quæ sine requisita?	48
		Justifi-	

NOTABILIORUM.

Justificatio in quo consistat? 85	Langius (Mattb.) purioris doctrinae incrementa in provincia Salisburgensi valde remoratur. 591
De Justificationis forma circa ævum Aug. Conf. rite asserta Diss. 164 seq.	Lapidis Bononiensis natura explicata. 267
Justinianus Imperator nummos aureos sua effigie cudere Francorum Regibus permisit. 149	Lapidum quorundam figuratorum examen promissum. 286
Juvenalis codices MSti. 58	Lapis in agro Viennensi corporibus marinis refertus. 266
K.	
Kestnerus (Christ. Wilh.) laudatus. 467	muscalis descriptus. 432
S. Kiliani ossa ubi condita? 152	De Laverna Dea Diss. 31
Kirche vox unde ortum ducat? 339 seq.	Laureshamensium Annalium quis auctor fuerit? 254
Kirgisi populi descripti. 360 seq.	Leges ecclesiasticae in veteri ecclesia nulla fuisse. 462
A Klein-Nicolai turba excitata. 26	Juris Civ. multa emendatae. 515 seq.
Kleinmuis primus consiliis irenicis occasionem dedisse perhibetur. 382 seq.	varia illustrata. 461
Köleri (Jo. Dav.) in Imhofii notitiam S. R. G. J. Procerum annotationes. 452 seq.	Saxonica enarrata. 275 seq.
Kohlij (Franc. Tb.) Commentationes criticae laudatae. 37	De Legibus Galliae sumptuariis Diss. 102
Kraftii cum nonnullis controversia. 28	De Legionibus fulminatrice quid sentiendum? 116
Krüfikii (Jo. Christ.) Elegidia & Epigrammata. 192	Legis Regiae origo & progressus. 510
L.	
Labium leporinum. 528	Leibniti (Godofr. Guil.) laudatus. 44
De Labyrintho Aegyptiaco Diss. 30	ejus Flores in tumulum Papiissae sparsi, liber MStus. 255
Ladanum quale genus aromatum? 325	Leighius (Eduardus) potiora scripta sua in carcere elaboravit. 385
Lagus (Georg.) ex qua gente oriundus? 12	ejus vita. 384
Lambecii in historiam literariam merita. 470	Lexicon literarium Medicum promissum. 467
De Lamberg Principum Germ. Genealogia illustrata. 454 seq.	Lex Julia Majestatis illustrata. 462
Lamii (Franc.) refutatio systematis Spinozae. 122	Petronia illustrata. 459 seq.
In Lampadium merita Conringii. 446 seq.	Libere cogitantium secta vituperata. 225 seq.
Lampius (Frid. Adolph.) refutatus. 571	De Libertate hominis naturali Tract. 88 seq.
Langii (Joach.) cum nonnullis controversia. 24.25.26	De Libris varii generis scriptores selecti. 190 seq.
	Librorum variorum catalogus. 592
	Ligamenta plantae pedis descripta. 177 seq.
	Fff f
	Lilia

INDEX RERUM

<i>Lilia in scutis & insignibus Franciæ sub Carolo VI ad ternum numerum redacta.</i>	99	<i>An Lutherus fuerit Anti-Pietista?</i>	25
<i>De Lingua Stenensi Diss.</i>	31	<i>Luxuria: vera notio.</i>	219
<i>In Lipenii (Mart.) Bibliothecis desiderata.</i>	471	<i>De Lydiæ Regibus & Regno Diss.</i>	31 seq.
<i>Diteræ cur vigeant modo, modo negligantur, Disquisitio.</i>	31	M.	
<i>De Literis antiquitus in Gallia cultis Diss.</i>	31	<i>Macedonum historia exposita.</i>	352
<i>Lithologia plenior promissa.</i>	73	<i>De Mæcenatis charactere Diss.</i>	30
<i>Lithotomia secundum apparatus alatum novo instrumento peracta.</i>	129	<i>Magistri (Thom.) eclogarum de vocibus Atticis nova editio promissa.</i>	322
<i>Lituus polythalamii species.</i>	327	<i>Magnes vim suam in vacuo quoque exerit.</i>	126
<i>Litpoldus fuit Arnulfi mali pater.</i>	311	<i>In Mahommedi historia errores Scriptorum recensiti.</i>	58 seq.
<i>fator Gentis Boicæ.</i>	311 seq.	<i>Maji (Jo. Henr.) cum nonnullis controversiæ.</i>	25
<i>ejus dignitas & res gesta.</i>	312	<i>Majoris (Georg.) cum Nic. Amsdorffio controversia.</i>	21
<i>Lockii de corporis resurrectione sententia examinata.</i>	188	<i>Malum nec naturale, nec morale, a Deo ortum habet.</i>	88
<i>Lœfcheri (Val. Ern.) cum Joach. Langio controversiæ.</i>	25. 26	<i>Maranensis Pseudo-Synodus.</i>	195
<i>Logarithmorum ad numeros 32 porrecta tabula promissa.</i>	336	<i>S. Marci Evangelii codex MStus omnium vetustissimus creditus.</i>	103
<i>centum ex seriebus derivatorum tabula.</i>	336	<i>Marcionitarum hæresis ortus & progressus.</i>	309
<i>Longinus illustratus.</i>	30	<i>Mariana enthymemata que sint?</i>	37
<i>Lotharii I. Regis Francorum res gesta.</i>	149	<i>In de Marlborough Ducis obitum Epigramma.</i>	192
<i>Lotteri (Jo. Georg.) in Leighii Annotationes in N. Test. Prefatio.</i>	385	<i>Contra Marpergerum (Bernb. Waltb.) nonnullorum, Neumeisteri maxime scripta edita.</i>	26
<i>Lucani codices MSti.</i>	58	<i>Martenius refutatus.</i>	256
<i>De Ludewig (Jo. Petr.) refutatus.</i>	456	<i>Martyribus quales olim honores habiti?</i>	112
<i>De Ludi Scachici origine Diss.</i>	30	<i>Martyrologiorum origo.</i>	112
<i>De Ludis Isthmiis Diss.</i>	30	<i>Martyrum privilegium pacem excommunicatis dandi.</i>	308
<i>Ludorum equestrium veterum a tormentis diversitas.</i>	255	<i>Mascovius (Jo. Jac.) laudatus.</i>	160
<i>Ludovicus S. Rex Galliæ, primus inter Sanctos relatus.</i>	118	<i>Sub Maximiliano I & II Imp. que fuerit Evangelicæ religionis in Austria facies?</i>	582. 583
<i>In Luna observata macula Platonis.</i>	413	<i>Maximilianus II præceptoribus usus est Evangelicis.</i>	584
<i>Luna olim a Germanis pro Dea habitata.</i>	502	Mayeri	

INDEX RERUM

Morbus <i>ab errore externo differt.</i>	334	De Musica veterum <i>Diss.</i>	31
<i>quid sit?</i>	334	Myſterium num poſſit eſſe obiectum	86
Mores hominum <i>conjectandi metho-</i>	334	<i>fidei?</i>	86
<i>duſ.</i>	334	Mythica <i>hiſtoria ſacra collata.</i>	504 ſq.
Morganus <i>refutatus.</i>	88	N.	
Morhofii (Dan. Georg.) <i>de legendis,</i>		Naturæ humana vires <i>morales poſt</i>	
<i>imitandis & excerptendis Autoribus</i>		<i>lapſum.</i>	88
<i>libellus poſthumus.</i>	135 ſeq.	Nazarenus <i>cur dictus ſit Jeſus?</i>	114
<i>Collegia qua-</i>		Necrologiorum <i>origo.</i>	113
<i>tuor promiſſa.</i>	136	Nehalennia <i>qualis olim Germanorum</i>	
<i>laudatus.</i>	468	<i>Dea fuerit?</i>	502
<i>ria.</i>	469	Nepotis <i>aliquot loca illustrata.</i>	37
De Moſhemio (Jo Laur.) <i>acerbum</i>		Neumeiſterus (Erdm.) <i>Marpergerum</i>	
<i>Reimmanni judicium.</i>	381	<i>refutat.</i>	26
Mofis <i>cornua quid ſignificent?</i>	16	Nicolaï, <i>Marchionis Eſtenſis, hiſtoria</i>	
<i>glorioſa facies quæ fuerit?</i>	16	<i>edita.</i>	563 ſeq.
<i>vultus ſplendor explicatus.</i>	16	Nigellus (Arn.) <i>quis fuerit?</i>	254
<i>velamen explicatum.</i>	17	Niſchii <i>cum nonnullis controverſis.</i>	28
De Motu <i>Diss.</i>	272 ſeq.	Numisma <i>Carolomanni Judaicum.</i>	152
Motus <i>communicatio nulla eſt.</i>	77	Numismata, <i>in quibus numerorum ſi-</i>	
<i>leges.</i>	268	<i>gna ac literæ inverſæ comparant-</i>	
<i>num ſemper ab alio movente</i>		<i>386</i>	
<i>dependeat?</i>	77	Nummi <i>aurei Chlodoveo M. & Theodo-</i>	
Motuum <i>vitalium nulla animæ com-</i>		<i>rico cur falſo tribuantur?</i>	149
<i>petit conſcientia.</i>	232	<i>chymici & magici.</i>	387
Mozarabica <i>miſſa explicata.</i>	112	<i>duo ex officinis monetariiſ Reg-</i>	
Mülleri (Jo. Jac.) <i>cum nonnullis con-</i>		<i>um Francorum ſingulares.</i>	151
<i>troverſis.</i>	28	<i>in honorem Medicorum cuſi.</i>	
Muhlii (Henr.) <i>cum Franc. Ern. Vogtio</i>		<i>532</i>	
<i>& Theod. Daſſovio controverſis.</i>	25	<i>Betonis monetarii nomine in-</i>	
<i>nova Aug. Conf. editio</i>		<i>ſigniti.</i>	150
<i>laudata.</i>	161	<i>quidam ſingulares.</i>	385 ſeq.
Muratorius (Lud. Ant.) <i>laudatus.</i>	297	<i>Regum Francorum poſt Theo-</i>	
Muzeanz <i>controverſis hiſtoria.</i>	22	<i>doricum III uſi ſunt aſpectu horri-</i>	
Muſculorum <i>interofſeorum pedis de-</i>		<i>do.</i>	151
<i>ſcriptio.</i>	173 ſeq.	<i>recenſiti.</i>	149
<i>lumbricalium prima a</i>		<i>Saraceniſi deſcriptio.</i>	415 ſeq.
<i>carne quadrata origo.</i>	177	De Nummo <i>Minervæ Iliadiſ <i>Diss.</i></i>	30
Muſculus <i>Cæſerii tranſverſus deſcri-</i>		<i>Philippi Tetrarchæ <i>Diss.</i></i>	30
<i>ptus.</i>	176	Ad Nummos <i>ſpectantes fabulæ quæ-</i>	
Muſicalis <i>lapis deſcriptus.</i>	432	<i>dam.</i>	387
			Nummas

NOTABILIORUM.

Nummus Domitiani caput laureatum referens.	115	P.	In Pacati (Latini) Panegyrico locus emendatus.	35 seq.
O.			Paeta nuda quam obligandi vim habent?	513
Obrechtus (Ulr.) Operum Conringii editionem meditatus.	441		Palatinatus Saxonie illustratus.	457
Oculi male dispositi.	526		Paoli (Seb.) in Petrum Giannonium scriptum acerbum.	292
De Odis Pindaricis Diff.	101		De Papyro Diff.	101. 103
Offa Helmontiana quae sit?	431		De Paradisi situ Diff.	398
Oigurei descripti.	358 seq.		De Parcis Diff.	31
Oldoini (Augustini) catalogus autorum, qui scripserunt de Pontificibus Rom. editus.	166		Parhelii quatuor observati.	414
Oleum ignis pabulum.	428		Partus monstrosus descriptus.	521
Onus Ecclesiae, liber, enarratus. 589 seq. ejus autor quis?	509		Patrum expositiones allegorice vindicatae.	94 seq.
De Oraculis varia.	506		De Pauw (Jo. Corn.) notatus.	203 seq.
De Oraculo Dodonaeo Diff.	30		Peccator num propter peccatum alienum dici quis possit?	85
Orobii (Isaac.) certamen Philosophicum adversus Jo. Bredenburghium Spinozistam.	122		Peccatum quid sit?	85
De Orphica vita Diff.	31		Pedis musculorum interosseorum descriptio.	173 seq.
Orthoceras polythalamii species.	328		plantae ligamenta descripta.	177 seq.
Ofense Concilium.	198		Pendulum ex argento vivo in tubo.	411
Osculandi genu Imperatoris mos veterus.	254		In Peregrinando superstitione veterum.	500 sq.
Osiandrisimi historia.	21		Perfarum historia exposita.	352
Os praternaturale in cavo thoracis.	412		Persecutiones non sunt verum propagandae religionis medium.	117
Otto (Everard.) laudatus.	497		Peterfenii (Jo. Guil.) controversiae.	27
Ottonis Poema heroicum de Ernesto Bavaro laudatum.	254		Petiti (Petri) in Aretaeum Commentarii.	395
Ovariorum muliebrum novae arteriae.	413		Petri Dresdensis historia.	260
Ovidius fabularum felix conditor.	493 seq.		Petroniae LL. quatuor fuere.	460 sq.
Ovidii aliquot loca illustrata.	37		Ad Petronii loca quaedam animadvertiones.	30
Metamorphoseon quaedam loca illustrata.	496		Phædri quaedam loca emendata.	37
versio Gallica.	493 seq.		De Pharo Alexandrina Diff.	102
D'Oyly (Rob.) laudatus.	131		De Philippi Tetrarchae nummo Diff.	30
			Philippus Arabs an Christo nomen derivit?	116

INDEX RERUM

<i>An Philosophia dici possit ancillans?</i>	333	Poeseos Germanorum veteris quæ ratio?	254 sq.
<i>Philosophiæ in Theologia usus genuinus.</i>	171	<i>De Poeseos natura Diff.</i>	100
<i> tam veteris, quam recentioris, historia.</i>	40 seq.	<i>Poetæ Latini minores editi.</i>	11 sq.
<i>Philosophi vox unde originem ducat?</i>	40	<i>De Poetis præcis Sicilia Bucolicis Diff.</i>	30
<i>Philostrati locus quidam emendatus.</i>	167	<i>Poloni (Mart.) de Vitis Imperatorum & Pontificum codex MStus.</i>	58
<i>Phylacteriorum nomine olim quid venerit?</i>	64	<i>Polycarpi de Scriptura S. doctrina exposita.</i>	387 sq.
<i>Piccardi ab Hussitis diversi.</i>	260	<i>De Polygnoti apud Pausaniam duabus picturis Diff.</i>	101
<i>De Piccardis fabula refutata.</i>	263	<i>Polypus tuffendo ejectus.</i>	414
<i>Pickelhæring nominis unde sit origo?</i>	340 sq.	<i>Polythalamium descriptum.</i>	327
<i>Pietismi historia.</i>	22 sq.	<i>Pontificis Rom. electionis & coronationis ceremonialia.</i>	165 sq.
<i>De Pindaricis Odis Diff.</i>	101	<i> exigua tempore Lotbarii Imp. potestas.</i>	254
<i>Ad Pindarum Animadversiones.</i>	30	<i>Portii de conventibus privatis controversia.</i>	25
<i>Placendi aliis desiderium commune est omnium hominum.</i>	216 sq.	<i>Porti (Æmilii) versio Thucydidis emendata.</i>	6
<i>Plagia a Mahommede commissa.</i>	60	<i> vindicata.</i>	6
<i>Plantæ cujusvis succus proprius.</i>	426	<i>De Porticu Verris Diff.</i>	101
<i>Plantarum historiæ inservientes Commentariis.</i>	72	<i>Possevini (Ant.) error notatus.</i>	382
<i>De Platonis locis duobus Diff.</i>	30	<i>Posteriora Dei quid significant?</i>	15
<i>Plauti nova editio promissa.</i>	354	<i>Postilla super Ps. CXVIII MSta.</i>	56
<i>Pliniani Panegyrici loca multa emendata.</i>	35	<i>Præcocis ingenii exempla.</i>	204
<i>Ad Plutarchi librum de superstitione Diss.</i>	30	<i>Preces ad Deum quales esse debeant?</i>	87
<i> vitas animadversiones.</i>	30	<i>Princeps Rom. legibus solutus.</i>	509 sq.
<i>Plutarchus illustratus.</i>	100	<i>Principium cognoscendi universalissimum quale?</i>	45
<i>Pluviæ chymicæ preparatio.</i>	331	<i>Principum S. R. G. J. Genealogiæ illustrata.</i>	453 sq.
<i>De Podio (Jac.) Chronicon Bononiense editum.</i>	562	<i>Problema paradoxum Geometricum.</i>	376
<i>De Poemate in prosa non consiciendo Diff.</i>	100	<i>Prophetæ in V. Test. qui dicti?</i>	186
<i>Pœnæ ecclesiastica determinata.</i>	465	<i>De Prophetarum revelatione divina Diff.</i>	186
<i> in veteri ecclesia quales constituta in peccantes?</i>	304 seq.	<i>Proverbii: Wer das Glück hat, führt die Braut davon, origo.</i>	252
<i>In Pœnitentes quæ disciplina fuerit veterum?</i>	304 seq.	<i>Pseudo-</i>	

NOTABILIORUM.

Pseudo-Synodi recensita.	194 seq.	Religio vera cui innitatur funda- mento?	87
Psychologiæ empiricæ a rationali dif- ferentia.	578 seq.	Religiones inventa sunt callidorum Principum.	122
De Pulviola (Barthol.) Chronicon Bono- niense editum.	562	Religionis Christianæ veritas novo ar- gumento demonstrata.	39
De Pygmæis Diff.	31 seq.	Remensis (Petri) Bibliotheca Metrica.	55
Pythagoræ vita, scripta & philoso- phandi ratio explicata.	41 sq.	Renaudoti (Euseb.) elogium.	51
R.		Renaudotus (Theophr.) primus Luti- tiæ Novellas hebdomadales politicas edidit.	3i
Raphelii (Georg.) elogia.	324	Der Renner, satyra Hugonis de Trien- berch MSta.	57
in N. Test. merita.	323 sq.	De Revelatione Prophetarum divina Diff.	186
Rathmannus (Herm.) quam in Ecclesia controversiam excitavit?	22	Revelationis divinæ varia genera.	186
Ratio cum Scriptura S. ma- gnam habet consensionem.	170 seq.	Ripaltæ Chronicon MStum editum.	303
quid sit?	226 sq.	Ritus ecclesiastici varii enumerati.	65 sq.
Rationis abusus demonstratus.	223	Rockifani cum Taboritis certamen.	262
in rebus revelationis usus.	86	Roderique (Ignat.) refutatus.	154 sq.
facris usus & abu- sus.	91	De Romanæ historiæ IV priorum secu- lorum certitudine Diff.	100
varia notiones.	224 seq.	incertitudine Diff.	100. 101
Rechenbergii (Ad.) cum Th. Ittigio controversia.	27	De Romana urbanitate Diff.	100. 102
De Reformatorum vario ob rationes politicas in Aug. Conf. animo Diff.	165	Ad Romanos Epistola Pauli Commen- tario illustrata.	320
Regulæ derivationis in vena secti- one.	230	Romanum Concilium.	195
Reimmannianæ Bibliothecæ fata.	377	Rosenbachius (Jo. Georg.) immédia- tam vocationem jactat.	28
Reimmannus in scribendo acerbus.	379	ejus errores.	24
laudum suarum non	378	Rosenbeccensis pugna in pictura ex- pressa.	99
adeo tenax.	378 sq.	Rothomagensis conventus ecclesiasti- cus.	194 sq.
notatus.	378 sq.	Rottirung, ritus vetus in debitis cen- sitis, descriptus.	82
partium studiosus.	378	Rüdigerus (Andr.) laudatus.	44
sibi ipsi contradicit.	379	Sub Rudolpho Imp. quæ fuerit Ecclesiæ in Austria facies?	586
Reinicke cur sit nomen vulpis: in fa- bulis Romanticis?	257	Rus	
Religio magistratui civili non subest.	89		

INDEX RERUM

Rus (Wolfg.) purioris doctrine in provincia Salisburgensi instaurator.	590	LL. & judicia descripta.	275
Russi unde nomen habeant?	254	Sceptici qui fuerint?	40
Rusticæ rei scriptores promissi.	295 sq.	Contra Scepticismum Historicum & Genealogicum quæ sint remedia?	312 sq.
S.		A Schadio (Jo. Casp.) motus excitati.	23
De Sabbatho inter nonnullos lis agitata.	24. 28	Schæfferi (Jo. Christoph.) cum Schwarzio & Wernsdorffio controversia.	25
De Sabino (Jul.) Diff.	101	Schagire Turki, libri, latine conversi specimen.	356 sq.
Circa Sacra potestas Principum.	463 sq.	Schannatus refutatus.	254
Sagittarii (Casp.) controversia Theologica.	23	Schelhornius (Jo. Ge.) laudatus.	589
Historia Comitatus		Schermerus (Theodor.) Separatismo favet.	25
Gleichensis, Opus posthumum.	401 sq.	A Schillingio conventus privati instituti.	25
scripta, quæ in MStis extant.	402	Schmidii (Jo.) vita, merita & scripta.	388 sq.
Sal Ammoniacum congelationem maxime promovet.	128	Schminckii (Jo. Herm.) in novam Tbucydidis editionem merita.	3
De Salibus Alcalino fixis Diff.	411	Schœnius (Christ.) Marpergerum & Spenerum defendit.	26
In Salisburgensi provincia religionis Evangelicæ ortus & progressus.	588 sq.	Scholiorum in Tbucydidem emendationes.	7
Sallustii codices MSti.	58	Schusteri (Mich.) de Mahommede liber, fabulis refertus.	59
Salmasius refutatus.	108 sq.	Schwarzii (Jo. Cour.) in Cellarii Geographiam merita.	397 sq.
Sanctorum nomina e diptychis recitandi mos.	112	Scribendi artis fundamenta.	101
Inter Sanctos primus solenni ritu relatus Ludovicus S. Rex Gallie.	118	Scriptores de libris varii generis selecti.	190 sq.
Sanitatis notio ex regulis Logicis formata.	333	Latini secundum varias ætates recensiti.	138
Saracenicæ nummi descriptio.	415 sq.	Scriptura S. non adversatur rationi.	170 sq. 226 sq.
Sardanapali Assyriæ Reges tres fuerunt.	33	In Scriptura S. interpretanda usus notionum directricium.	332
Satisfactio Christi an sufficiat ad liberandum peccatorem?	86	Scripturæ S. evidentia.	88
Sattleri (Basil.) & Dan. Hoffmanni controversia.	22	Scripturæ S. loca explicata, aut illustrata.	
De Saxonie Episcopatibus observationes.	160	Gen. VI.	507
Saxonie Palatinatus illustratus.	457	XXII, 9.	286
qui fines?	276		Gen.
Saxonice Domus an sator fuerit Theodoricus Buzicus?	457		

NOTABILIORUM.

XXXVII, 25.	325	LI, 20.	475
XLIII, 13.	137	LIX, 20.	18
XLIX, 21.	137	LXIII.	18
L, 3.	325	LXIV.	18
Exod. III, 2, 3, 4.	139	LXV, 11.	575
XII, 14.	289	Jer. XLVI, 25.	575
XIII, 25.	325	Ezech. I, 26.	167
XXIII, 13, 19.	15	XXI, 25.	409
18.	286	XXVII, 15.	395
XXIV, 6, 7.	15	XXX, 15.	575
XXXIII, 18-23.	15	Hof. III, 5.	18
XXXIV, 25.	286	Nab. III, 8, 9, 10.	575
29, 30.	16	Zeph. III, 8.	574
34, 35.	17	Hagg. III, 7, 8, 9, 10.	138
Levit. XVI, 14, 15.	574	Zach. XI.	569
31.	289	XII, 10.	18
XXIII, 32.	289	Matth. III, 17.	92
Num. XXVIII, 16, 17.	289	V, 19, 41.	325
Deut. XIV, 5.	475	29.	188
XX, 22, 23.	568	X, 23.	18
XXIII, 18.	325	XI, 12.	167
Jof. V, 9.	505	XIII, 38.	325
1 Sam. XI, 8.	35	XVI, 17.	120
2 Sam. XII, 31.	167	XXII, 4 ^b , 42, 43.	92
XXIV, 9.	35	XXIII, 29, 30.	574
Pfal. II.	119	39.	18
7.	92	XXIV, 30.	18
VIII.	568	XXVII, 7.	568
XIV, 7.	18	9, 10.	569
XXXII, 9.	476	XXVIII.	119
LXIX, 36.	18	19.	91
LXXVII.	18	20.	185
LXXXV.	18	Marc. VI, 5.	34
CX.	92	XVI.	119
CXVIII, 27.	283, 285	15.	114
Prov. VIII, 22.	92	Luc. II, 5.	18
Cant. I, 14.	575	24.	18
Jof. VI, 13.	18	XI, 47, 48.	574
XXVIII, 11.	479	XII, 20.	481
XXXVIII, 1.	259	Job. I, 1.	92, 321
		16, 19.	574
		II, 7, 23.	574
		G g g g	Job.

INDEX RERUM

<i>Job.</i> VI, 57.	567-571.	573	<i>Phil.</i> II, 17.	574
64.		167	III, 8.	575
VII, 21.		167	21.	188
IX, 6.		575	IV, 3.	575
X, 17.		120	<i>Co.</i> I, 15, 17.	92
XVIII, 1.		574	23.	119
XIX, 24.		575	II, 15.	391
XX, 31.		572	<i>1 Tim.</i> III, 13.	574
<i>Actor.</i> II, 2. 5.	138.	139	<i>2 Tim.</i> IV, 6.	574
VII, 42.		410	<i>1 Job.</i> V, 7.	91. 484. 485
VIII, 10.		481	<i>Hebr.</i> II, 9.	568
XIII, 25.		325	VII, 3.	92
XIX, 3.		115	XI, 12.	568
<i>Rom.</i> I, 4.		321	35.	574
10.		322	XII, 18.	10
VIII, 11.		189	XIII, 12.	574
IX, 5.	321.	322	<i>Apoc.</i> I, 15.	167
XI, 25 <i>seq.</i>	18.	120	II, 5.	117
XIV, 23.		409	III, 18.	575
<i>1 Cor.</i> I, 10.		206	VI, 19.	575
II, 11.		325	XIV, 1 <i>sq.</i>	289
IV, 7.		332	XVII, 9.	574
VII, 14.		19	XIX, 7.	289
XI, 14.		322	Scripturæ S. loca multa ex Herodo-	
31, 32.		167	to illustrata.	325 <i>sq.</i>
34.		64	<i>Sinensis fundamenta.</i>	101
XII, 4, 5, 6.		91	<i>Sectarum medicarum conditores.</i>	466
XIII, 12.		167	<i>De Sectis Grammaticorum Diss.</i>	39
XIV, 9.		479	<i>Semiramidis historia illustrata.</i>	34
XV, 24-28.		93	<i>In Senecæ Αποκλονυτῶσι loca multa</i>	
35-45.		189	<i>emendata.</i>	36
53.		188	<i>Sensus vitalis in anima nondum evi-</i>	
XVI, 24.		321	<i>tus est.</i>	233
<i>2 Cor.</i> III.		16	<i>Separatio chemica quomodo operetur?</i>	
13.		18		427
16.		18	<i>Septuagintaviralis V. Test. versio emen-</i>	
18.		15. 17	<i>data.</i>	345 <i>sq.</i>
V, 16.		574	<i>Versionis editiones</i>	
XIII, 4.		167	<i>varia.</i>	349 <i>sq.</i>
<i>Gal.</i> I, 18.		575	<i>dices MSti.</i>	349 <i>sq.</i>
<i>Phil.</i> I, 8.		118	<i>Sepultura in terra Canaanæ magni</i>	
13.		575	<i>privilegii loca habita.</i>	567
			<i>Sercam-</i>	

NOTABILIORUM.

Sercambius (Jo.) <i>literarum parum gnarus.</i>	563	Sontagii <i>controversia.</i>	24
<i>ejus vita & munera publica.</i>	563	Sonus <i>qua ratione intendatur?</i>	267
<i>liber II Chronici de rebus gestis Lucensium editus.</i>	562	De Sophoclis Oedipo Coloneo <i>Diff.</i>	101
De Serici <i>origine Diff.</i>	31	<i>tyranno Diff.</i>	101
Sermonis <i>obscuritati quomodo medendum?</i>	46	Ad Sophoclis Oedipum Coloneum <i>observationes.</i>	30
Ad Severi (Corn.) <i>loca quaedam animadversiones.</i>	30	Souchay (Jo. Bapt.) <i>in Ausonium metrita.</i>	489 sq.
Sibbernii <i>cum Wildenbagenio controversia.</i>	24	Spanhemii <i>in Thucydidem Animadversiones.</i>	10
De Sibyllis <i>varia.</i>	506 sq.	Spenerus (Phil. Jac.) <i>a Neumeistero refutatus.</i>	26
Sigex <i>inscriptionis nova explicatio.</i>	104	<i>ejus cum Theologis nullis controversia.</i>	23
Sigeberti I, <i>Austrasiae Regis, res gestae.</i>	149	Speratus (Paul.) <i>primus inter Austriacos Evangelicam doctrinam docuit.</i>	583
Sigonii (Car.) <i>Operum nova editio descripta.</i>	433 sq.	Spinozae <i>errores refutati.</i>	120 sq.
Silesia <i>numismatica Godofr. De werdeckii pro nissa.</i>	386	<i>vita, a Colero scripta.</i>	120
De Simonii (Rich.) <i>historia critica Script. S. judicis.</i>	380	Spiritus <i>rector in vegetantibus atque animalibus.</i>	427
De Sinensi <i>lingua Diff.</i>	31	De Stadion <i>Comitum Germ. Genealogia illustrata.</i>	456 sq.
Sinensis <i>Astronomia historia.</i>	373	Stancati (Franc.) <i>error notatus.</i>	21
<i>scripturae fundamenta.</i>	101	De Statua <i>hemorrhousa Diff.</i>	139
Sinensium <i>epocha singularis.</i>	373	Staupitius (Jo.) <i>purioris doctrinae in provincia Salisburgensi instaurator.</i>	590
<i>Philosophia absurditatis & impietatis accusata.</i>	104	Stella (Georg.) <i>de sanctis & illustribus Reip. Genuensis viris Opus meditatatum est.</i>	302
De Sinensium <i>eruditione Diss.</i>	31	<i>quis fuerit?</i>	301 sq.
Sittim <i>num pro acacia habendum?</i>	139	<i>ejus Annales Genuenses editi.</i>	301
Societatis <i>causa omnia omnes agunt.</i>	214 sq.	Stellæ (Jo.) <i>Annales Genuenses editi.</i>	301
De Sodomæ & Gomorrha <i>interitu Diss.</i>	166	Stella <i>marina descripta.</i>	433
Sol <i>olim a Germanis pro Deo habitus.</i>	501 sq.	Stephani (Henr.) <i>in Scholia Thucydidis Annotationes.</i>	7
Solitarii <i>f. reclusi qui fuerint olim?</i>	255	Struvii (Jo. Jul.) <i>errores varii.</i>	25
De Solæcisimo & Barbarismo <i>Diss.</i>	30	G g g g 2	Strykii
Somniorum <i>accurata theoria.</i>	577		

INDEX RERUM

Strykii (Jo. Sam.) de Jure Sabbathi <i>controversia.</i>	28	N. Testamenti <i>stylus Græcus purissimus.</i>	323 seq.
Suburbicarum ecclesiarum quæ fuerint?	107 sq.	<i>ab Hebraïsmis vindicatus.</i>	478
Succinea gleba variis rebus imprægnata.	412	Theocritus recens editus.	355
De Succo vegetabilium experimenta statica.	414	Theocriti loca quædam emendata.	355 seq.
Succus cujusvis plantæ proprius.	426	Theodebaldi, Regis Francorum, res gesta.	149
Ad Suidæ loca quædam Animadversiones.	30	Theodeberti, Regis Metensium, gesta.	149
De Sumptuariis LL. Gallie Disf.	101	Theodorici I, Regis Austrasorum, res gesta.	148
Symbola ecclesiastica quid sint?	407	Theologiæ historia promissa.	467
Symbolici libri divini, an humani, sint appellandi?	410	De Theologia Germanica, libro, varia.	590
Symbolicorum librorum historia.	406	De Theophili, Græcarum Juris Institutionum autoris, historia Disf.	280
<i>autoritas.</i>	410	Theophrasti Paracelsi vita & doctrina explicata.	43
Synergismi historia.	21	Thomasius (Christ.) laudatus.	43 seq.
Synisactæ quæ olim virgines dictæ?	113	<i>ejus cum Theologis controversia.</i>	23. 28
Synodi ecclesiastica recensita.	193 sq.	Thefauri Antiquitatum Rom. & Græc. Græviani & Gronoviani nova editio indicata.	248
T.		Thucydidis nova editio.	1
Taciti editio rarissima.	37	<i>varii codices MSti.</i>	2 sq.
<i>locus quidam explicatus.</i>	290	Thuringorum terra in tres pagos divisa.	148
De Taciti loco quodam Disf.	31	Tibulli aliquot versus illustrati.	30
Tagrini populi descripti.	359 sq.	Titius (Gottl. Gerb.) refutatus.	45
Tanchelinus ritus sacros tollere instituit.	62	<i>ejus cum Töllnero controversia.</i>	28
Tangmari vita Bernwardi quando prodierit?	383	Töllneri cum Titio controversia.	28
Tauberus (Casp.) martyrium tulit in Austria.	582	Toletanum Concilium.	195
Tellierii (Mich.) elogium.	31	De Trautson Principum Germ. Genealogia illustrata.	455 sq.
Temfa oppidum quale fuerit?	398	<i>unde ita appellati?</i>	456
Terentii codices MSti.	58	Treiberi cum Fischbeckio controversia.	25
<i>comædiæ recens editæ.</i>	353	De Trienberch (Hug.) satyra, de Renner, MSta.	57
<i>quædam loca emendata.</i>	37		
Tertullianus quo anno librum suum de corona militis publicaverit?	309		
			Trilleri

NOTABILIORUM

Trilleri (Dan. Wilb.) in Aretæum con-
jectura. 395
Trinitas divina explicata. 484
Triticaria conditio quid sit? 512
De Trojanæ obsequii duratione Diff.
30. 101
Tumor capitis carnosus. 524
Turgak gens descripta. 366
De Turæ & Tassæ Principum Germ.
Genealogia illustrata. 455

V.

Valdensium nonnulli probabiliter in
Salisburgensi provincia consede-
runt. 589
A Varea (Alph. Lasar) orbis literarius
universus promissus. 471
Velleji loca quedam explicata. 290 sq.
Venæsectio in brachio, an in pede, in-
stituenda? 229
In Venæsectione derivationis regula.
230
Venæsectionis triplex usus. 229
Venema (Herm.) laudatus. 19
Verestous (Georg.) refutatus. 139
De Verris porticu Diss. 101
Vesicæ elevatorium in Lithotomia fe-
cundum apparatus altum adhiben-
dum. 129
Vestimentorum color Vasallis olim ab
Electtoribus imperatus. 405
Vestium pretiosarum usus in aula
Gallicam ab Isabella Bavarica ma-
xime inductus. 99
Viales Dii veterum qui fuerint? 498
Viatorum gratia LL. olim lata. 498/sq.
Virgilii locus illustratus. 141
obscuriora quedam loca illu-
strata. 36
Virginitati in prisca Ecclesia summus
honor habitus. 112

Virtus moralis non est commentum hu-
manum. 214
societati ipsi prodest. 219
De Virtute & vitio Tract. 89
Virtutis moralis origo & fundamen-
tum expositum. 213 sq.
Vis inertia quæ dicatur? 77
Vita aterna post mortem nulla. 121
De Vitio & virtute Tract. 89
Unctio inauguralis in V. Testam. quo-
tuplex? 572
Unio inter Lutheranos & Reformatos
tentata. 24. 25
Vocabula quedam N. Test. vindicata.
167
Vocabulorum quorundam Germ. ori-
go vestigata. 168. 339
Volspergerus refutatus. 26
Voluptas ex cognitione veritatis re-
velata percipienda. 333
Voluptatis contemplatio ex cognitione
veritatis percipienda instituenda.
331
& molestia mensura ma-
thematica. 220 seq.
De Urbanitate Romanorum Diss. 100. 102
Urspergensis Abbatis Chronicon MS-
tum. 57
Utrecht unde nomen habeat? 151

W.

Wächtleri (Christfr.) ad Noodtii L. IV
Probabilium Juris Civ. notæ posthu-
mæ. 514 sq.
Van Wachendorff (Jo. Car.) laudatus.
509
Wallisii (Jac.) in novam Thucydidis
editionem merita. 11
De Wartenberg Comitum Germ. Ge-
nealogia illustrata. 456
Wasse (Joseph.) notatus. 7/sq.
ejus emendationes
Thucydidis. 4 seq.
Ggg g 3 Wegerus

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Wegerus (<i>Frid. Godofr.</i>) <i>Orphanotrophia improbat.</i>	26	Wirceburgum unde dictum?	159
Werenfelsius (<i>Sam.</i>) <i>laudatus.</i>	39	Wolfianæ <i>Philosophiæ usus in explicanda Scriptura S.</i>	332
Wernerus (<i>Jo. Phil.</i>) <i>in scriniis servat clarorum literis virorum Oromatologum.</i>	471		<i>Juris-</i> 48
Wernsdorfii (<i>Gottl.</i>) <i>cum Brendelio, Jo. Christoph. Schæffero & Jo. Casp. Haferungio, controversia.</i>	25	<i>prudencia.</i>	<i>Medi-</i> 333
Westerhovius (<i>Arn. Henr.</i>) <i>notatus.</i>	354	<i>cina.</i>	<i>Theolo-</i> 482
Wetstenii (<i>Jo. Jac.</i>) <i>in novam Thucydidi editionem merita.</i>	4	<i>gia.</i>	482
Whistoni (<i>Wilh.</i>) <i>expositio fidei II priorum a N. Test. seculorum refutata.</i>	99 seq.	Wolfii (<i>Christ.</i>) <i>cum Joach. Langio controversia.</i>	44
Wildpret <i>nominis unde sit origo?</i>	340	Woolstonus (<i>Thom.</i>) <i>refutatus.</i>	94 seq. 116
De Wilhelmi <i>Conquestoris monumento quodam Diss.</i>	101	Württembergicæ <i>Domus historia illustrata.</i>	457
Willenbergii (<i>Sam. Frid.</i>) <i>de Polygamia controversia.</i>	28	X.	
Wilshemii (<i>Alex.</i>) <i>de Diptycho Leodicensi liber.</i>	111	De Xenophontis <i>Cyropædia Diss.</i>	101 seq.
Wirceburgensæ <i>Episcopi recensiti.</i>	249 seq.	Z.	
Wirceburgensis <i>Episcopatus historia.</i>	146 seq. 249 seq.	Zabii <i>qui fuerint?</i>	41
		Zeltnerus <i>Pietistis favet.</i>	26
		Zieroldi <i>cum Büchero controversia.</i>	24
		Ziska (<i>Jo.</i>) <i>dux gregis Hussitici.</i>	260
		De Zodiaci <i>nominibus horumque origine Diss.</i>	30
		Zornii (<i>Petri</i>) <i>in antiquitates ecclesiasticas Diss. varia.</i>	574

E R R A T A.

Pag. 233 lin. 23 pro *ad huc* lege *ad hac*; p. 244 l. 19 pro *edita* ab eo sunt lege *editi*; p. 342 l. 34 lege: *Rem autem hac in arena adeo feliciter docta puella strenueque gessit*; p. 430 l. 5 pro *tractat* l. *tractate*; p. 490 l. 30 pro *mojori* l. *majori*; p. 496 l. 20 dele *ita scriptum, non Capitains*; p. 497 l. 24 pro 4 l. 8; & p. 572 l. 10 pro *quando* lege *quando*.